

การเชื่อมโยงสื่อเพื่อลดช่องว่างทางดิจิทัล: การเชื่อมโยงสารสนเทศจากอินเทอร์เน็ตสู่วิทยุชุมชน

นางสาวศิวพร ศรีสมัย

สถาบันวิทยบริการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทศึกษาศาสตร์ดุริยางค์

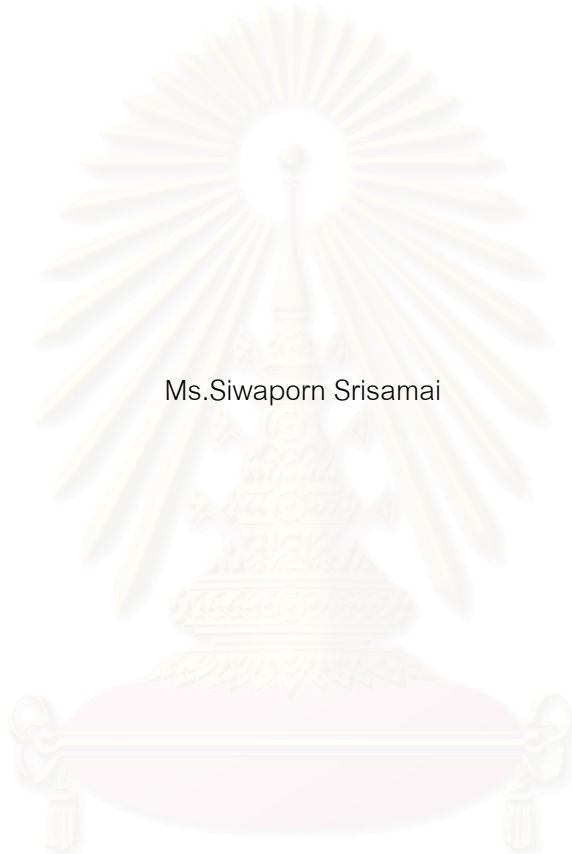
สาขาวิชานิติศาสตร์

คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2550

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

CROSS MEDIA USAGE TO NARROW DIGITAL DIVIDE: CONVERGING THE INTERNET
INFORMATION TO COMMUNITY RADIO

Ms.Siwaporn Srisamai

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A Dissertation Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Doctor of Philosophy Program in Communication Arts

Faculty of Communication Arts

Chulalongkorn University

Academic year 2007

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์

การเชื่อมโยงสื่อเพื่อลดช่องว่างทางดิจิทัล : การเชื่อมโยงสารสนเทศจาก
สื่ออินเทอร์เน็ตสู่วิทยุชุมชน

โดย

นางสาวศิวพร ศรีสมัย

สาขาวิชา

นิเทศศาสตร์

อาจารย์ที่ปรึกษา

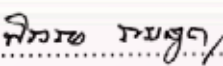
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิรงรอง รามสูต

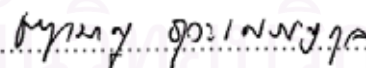
คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยานิพนธ์ฉบับนี้
เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาตรีบัณฑิต

.... คณบดีคณะนิเทศศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ ดร.ยุบล เบ็ญจวงศ์กิจ)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. ปาริชาติ สถาปิตานนท์)

.... อาจารย์ที่ปรึกษา
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิรงรอง รามสูต)

.... กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย
(ดร. ชฎามาศ ชูวะเศรษฐกุล)

.... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. อวรรณ ปิณฑนนโ้ววาท)

.... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. ชุลรัตน์ ศรียูวศักดิ์)

ศิวพร ศรีสมัย : การเชื่อมโยงสื่อเพื่อลดช่องว่างทางดิจิทัล: การเชื่อมโยงสารสนเทศจากสื่ออินเทอร์เน็ตสู่วิทยุชุมชน. (CROSS MEDIA USAGE TO NARROW DIGITAL DIVIDE: CONVERGING THE INTERNET INFORMATION TO COMMUNITY RADIO) อ. ที่ปรึกษา : ผศ.ดร.พิรงรอง รามสูต, 377 หน้า.

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 4 ข้อคือ (1) ศึกษาความเป็นไปได้ของสารสนเทศที่เผยแพร่ในเว็บไซต์ภาครัฐ 5 กระทรวงในการเป็นสารของรายการวิทยุชุมชน (2) เพื่อศึกษาการเชื่อมโยงสารสนเทศจากสื่ออินเทอร์เน็ตสู่วิทยุชุมชนโดยมีผู้จัดรายการเป็นตัวกลาง (3) เพื่อประเมินความต่อเนื่องของการใช้สารสนเทศจากสื่ออินเทอร์เน็ตในกลุ่มผู้จัดรายการวิทยุ โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง 5 แห่งจากจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชน (จวช.) ในเขตภาคเหนือตอนบนเพื่อศึกษาสภาพและบริบทการดำเนินการ และใช้การปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อเชื่อมโยงสารสนเทศจากสื่ออินเทอร์เน็ตสู่รายการวิทยุชุมชนในสถานีวิทยุชุมชนกรณีศึกษา 2 แห่ง

การศึกษาสภาพและบริบทการดำเนินการวิทยุชุมชนพบว่า จากช่วงเริ่มก่อตั้งวิทยุชุมชน ปัจจุบันมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบรายการโดยลดความหลากหลาย เหลือเพียงรายการเพลงประกอบสาระเป็นรูปแบบรายการหลัก สถานีกลุ่มตัวอย่างแห่งหนึ่งเกิดการความขัดแย้งด้านแนวคิดและรับโฆษณา ทุกสถานีประสบปัญหาอุปสรรคในท้องส่งเสื่อมสภาพ ขาดการระดมทุนจากชุมชน ผู้ฟังมีส่วนร่วมในสถานีลดลง

ผลการศึกษาเว็บไซต์ภาครัฐ 5 เว็บไซต์ด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหาและระบบปฏิสัมพันธ์โดยใช้เกณฑ์และการประเมินและความคิดเห็นของผู้จัดรายการวิทยุชุมชน พบว่าเว็บไซต์ภาครัฐยังไม่เป็นแหล่งสารสนเทศสำหรับจัดรายการวิทยุชุมชนเนื่องจากไม่สามารถแข่งขันกับเว็บไซต์ยอดนิยมซึ่งมีเนื้อหาสั้น กระชับและมีวิธีการนำเสนอข้อมูลที่สามารถนำมาใช้ในรายการวิทยุได้ทันที

การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมพบว่า ผู้จัดรายการสถานีวิทยุมีศักยภาพที่จะเชื่อมโยงสารสนเทศจากอินเทอร์เน็ตสู่รายการวิทยุชุมชน แต่ในระยะยาวการเชื่อมโยงสื่ออาจไม่มีความยั่งยืนเนื่องจากปัจจัยดังต่อไปนี้ วิทยุชุมชนถูกใช้เพื่อความบันเทิงมากกว่าถ่ายทอดสารสนเทศ ผู้จัดรายการสูงอายุขาดทักษะทางเทคโนโลยีและวิตกในภาพลักษณ์ของตนเอง ผู้จัดรายการมีความเข้าใจเกี่ยวกับสารสนเทศแตกต่างจากบรรทัดฐาน ปัญหาที่เกิดจากการบริการภาครัฐในด้านสารสนเทศเพื่อบริการประชาชนผ่านเว็บไซต์กระทรวง โครงสร้างพื้นฐานเทคโนโลยีสารสนเทศที่ไม่เท่าเทียมกันระหว่างเขตเมืองและชนบท และการอนุญาตให้มีโฆษณา 6 นาทีทำให้เกิดการสับสนด้านแนวคิดเมื่อมีสถานีวิทยุเกิดขึ้นใหม่ โดยหวังผลเชิงพาณิชย์และประโยชน์การเมือง และการสั่งปิดสถานีวิทยุชุมชนทำให้สถานีวิทยุชุมชนหลีกเลี่ยงการนำเสนอเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการเมือง

สาขาวิชา .....นิเทศศาสตร์.....   ลายมือชื่อนิสิต.....ศิวพร ศรีสมัย.....
ปีการศึกษา .....2550.....   ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....พิรงรอง รามสูต.....

468 54533 28 : MAJOR COMMUNICATION ARTS

KEY WORD: DIGITAL DIVIDE / COMMUNITY RADIO / INTERNET / RURAL COMMUNITY

SIWAPORN SRISAMAI : CROSS MEDIA USAGE TO NARROW DIGITAL DIVIDE:
CONVERGING THE INTERNET INFORMATION TO COMMUNITY RADIO. THESIS ADVISOR :
ASST.PROF. PIRONGRONG RAMASOOTTA, Ph.D., 377 pp.

This research has four objectives: 1) to assess the feasibility of information disseminated in five chosen government websites in being content for community radio programs; 2) to study the linking of Internet information to community radio with community radio operators acting as mediator; 3) to assess the continuity of the use of Internet information by community radio operators. Data is collected from five purposively selected community radio stations in the upper part of the Northern region. Contextual analysis was first carried out to study the condition and factors surrounding the operation of each station. Then, a participatory action research was carried out in two chosen stations to link information from the Internet to community radio.

The contextual analysis finds that since the inception of community radio station until the present many changes have taken place. First, the diversity in programming has significantly decreased from a greater variety of genres to only music and infotainment. Secondly, due to political and commercial interference, a few stations studied experienced a major conflict among station operators about accepting revenues from advertisement. Thirdly, all stations have increasingly faced problems resulting from deterioration of equipment, insufficient financial mobilization from the community, and reduced participation from the community.

The analysis of content and interactivity in five chosen government websites, using a scholarly accepted criteria and perception of a group of community radio operators as benchmark, finds that government websites are not regarded as appropriate content for community radio operators. Their content could hardly compete with those from popular portal websites which have shorter and more concise information, making them readily applicable for usage in community radio programs.

Meanwhile, the participatory action research finds that community radio operators have the potential to link information from the Internet to community radio. However, this may not be sustainable due to the following factors – the primacy of community radio use for entertainment rather than information; the lack of technological skills and apprehension about self-image in older community radio operators; community operators' different understanding about "information" from popular perception; the difficulty in rendering services through government websites; asymmetry in technological infrastructure between urban and rural areas; the commercial effects of the Public Relations Department's permission for a six-minute commercial break in community radio; and the closing down of community radio stations due to suspected political partisanship.

Field of Study : Communication Arts... Student's signature: ศิริพร ศรีสมชัย

Academic year ...2007..... Advisor's signature: Pirongrong Ramasootta

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยความสะดวกและความช่วยเหลือของบุคคลหลายท่านด้วยกัน ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พิรงรอง รามสูต รณะนันท์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่คอยให้คำแนะนำตั้งแต่วิธีการวิจัยจนถึงการเขียนวิทยานิพนธ์ และเวลาที่มีให้เสมอสำหรับนิสิต

กราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.ปาริชาติ สถาปิตานนท์ ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ รองศาสตราจารย์ ดร.อรวรรณ ปิลาพันธ์ โกวาท รองศาสตราจารย์ ดร. อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์ และ ดร.ชฎามาศ ภูวะเศรษฐกุล ที่กรุณาเป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ตลอดจนให้คำแนะนำเพื่อให้วิทยานิพนธ์มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

การเก็บข้อมูลและการจัดกิจกรรมการวิจัยของวิทยานิพนธ์นี้เกิดขึ้นได้โดยการสนับสนุนทุนวิจัยจาก “ทุน 90 ปี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย” กองทุนรัชดาภิเษกสมโภช

ขอบคุณเพื่อน ๆ สาธิตมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ที่คอยรับฟังและให้กำลังใจ ขอขอบคุณและเพื่อนนิสิตปริญญาเอกที่คอยช่วยเหลือและเป็นกำลังใจให้กันและกัน ขอขอบคุณพี่ก้อยที่ทำให้มีกำลังใจและจิตบวก ขอขอบคุณพี่สาวที่เป็นเพื่อนไปเก็บข้อมูล ขอขอบคุณ ป้า Dottie ลุง Gary และ Todd ที่ส่งกำลังใจให้ตลอด

ขอบคุณน้องๆ พี่ๆ ลุง ป้า ผู้จัดรายการวิทยุชุมชนเพื่อคนบ้านแม่ฮัก และวิทยุชุมชนคนลุ่มน้ำวาง ทุกคนที่ร่วมทำ กิจกรรมการวิจัย เรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ด้วยกัน และตอบคำถามที่ดูเหมือนไม่สิ้นสุดของผู้วิจัย และขอบคุณคณะกรรมการบริหารและผู้จัดรายการวิทยุชุมชนสันป่าตอง วิทยุชุมชนคนหางดง และวิทยุชุมชนคอยหลังถ้ำ ที่ให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการเข้าใจสภาพความเป็นจริงของวิทยุชุมชน

วิทยานิพนธ์ปริญญาเอกฉบับนี้ขอมอบให้คุณแม่และคุณพ่อที่เป็นกำลังใจและเฝ้าดูความคืบหน้าของวิทยานิพนธ์เล่มนี้อย่างชื่นชมเสมอมา ขอขอบคุณน้องนิมที่ทำให้การไปพื้นที่วิจัยเป็นเรื่องสนุก ขอขอบคุณสามีที่เข้าใจ อดทน และให้สติทุกครั้งที่ทำถอย

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ญ
สารบัญภาพ.....	ฎ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์การวิจัย.....	4
ขอบเขตการวิจัย.....	5
นิยามศัพท์.....	5
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	6
2 ทฤษฎี แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	7
1 ช่องว่างทางดิจิทัล (Digital Divide).....	8
2 เทคโนโลยีที่เหมาะสม (Appropriate Technology) และ การบูรณาการการใช้สื่อ (Integration of Media Use).....	15
3. แนวคิดเกี่ยวกับผู้เฝ้าประตูข่าวสาร (Gatekeeper)	22
4. ความสามารถทางสารสนเทศ (Information Literacy).....	27
4.1 ความสำคัญของความสามารถทางสารสนเทศ.....	27
4.2 สารสนเทศสำหรับชีวิตประจำวัน (Everyday Life Information).....	29
4.3 ความหมายของความสามารถทางสารสนเทศ.....	30
4.4 อุปสรรคในการเข้าถึงสารสนเทศจากแหล่งบริการอินเทอร์เน็ตสาธารณะ..	35
4.5 โมเดลทักษะความรู้ในสารสนเทศ 6 ชั้น.....	37
4. แนวคิดการประเมินเว็บไซต์.....	39

บทที่	หน้า
5. แนวคิดวิทยุชุมชน.....	47
3 ระเบียบวิธีวิจัย.....	75
3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	75
3.2 ขั้นตอนการวิจัย.....	78
3.3 การตรวจสอบข้อมูล.....	81
3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล.....	81
4 บริบทและข้อมูลพื้นฐานของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชน.....	83
4.1 จุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนคนสันป่าตอง.....	83
4.2 จุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนคนลุ่มน้ำวาง.....	90
4.3 จุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนเพื่อคนชุมชนบ้านแม่ฮัก.....	97
4.4 จุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนดอยหลังถ้ำ.....	104
4.5 จุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนคนหางดง.....	112
การเลือกพื้นที่เพื่อทำการวิจัยแบบมีส่วนร่วม.....	116
สรุปผลการวิจัยบทที่ 4.....	117
5 การประเมินความเป็นไปได้ของเนื้อหาเว็บไซต์ภาครัฐในฐานะสารสนเทศ เพื่อการจัดรายการวิทยุชุมชน.....	121
5.1 การประเมินการออกแบบเว็บไซต์และระบบปฏิสัมพันธ์.....	121
5.2 การวิเคราะห์เนื้อหาที่ปรากฏบนหน้าโฮมเพจของเว็บไซต์.....	149
5.3 การประเมินโดยผู้จัดรายการวิทยุชุมชนภายหลังจากทดลองใช้เว็บไซต์.....	162
สรุปผลการวิจัยบทที่ 5.....	172
6 การเชื่อมโยงสารสนเทศจากสื่ออินเทอร์เน็ตสู่รายการวิทยุชุมชน.....	174
6.1 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเชื่อมโยงสารสนเทศสู่รายการวิทยุชุมชน.....	174

บทที่

หน้า

6.2 การปฏิบัติการเชื่อมโยงสารสนเทศสู่รายการวิทยุชุมชน.....	208
6.3 ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความต่อเนื่องในการใช้สารสนเทศจากสื่ออินเทอร์เน็ตเพื่อจัด รายการวิทยุชุมชน.....	245
สรุปผลการวิจัยบทที่ 6.....	253
7 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	257
7.1 สรุปผลการวิจัย.....	257
7.2 อภิปรายผลการวิจัย.....	275
7.3 ข้อจำกัดการวิจัย.....	296
7.4 ข้อเสนอแนะในระดับปฏิบัติการ.....	297
7.5 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย.....	298
7.6 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป.....	299
รายการอ้างอิง.....	301
ภาคผนวก.....	308
ภาคผนวก ก.....	309
ภาคผนวก ข.....	336
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	377

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	ลำดับสถานการณ์วิทยุชุมชน พ.ศ. 2540 – 2551.....	48
2	ผังรายการ จวช. คนสันป่าตองแยกตามรูปแบบรายการ พ.ศ. 2547 – 2551..	88
3	ผังรายการ จวช. คนลุ่มน้ำวางแยกตามรูปแบบรายการ พ.ศ. 2548 – 2551	94
4	ผังรายการของ จวช. เพื่อคนชุมชนบ้านแม่ฮัก พ.ศ. 2548 – 2551.....	102
5	ผังรายการ จวช. ดอยหลังถ้ำ พ.ศ. 2548 – 2551.....	109
6	ผังรายการ จวช. คนหางดง ปีพ.ศ. 2548 – 2551.....	116
7	สรุปข้อมูลพื้นฐานของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชน.....	111
8	ผลการประเมินการออกแบบเว็บไซต์โดยรวม.....	121
9	ผลการประเมินการออกแบบหน้าแรกหรือโฮมเพจ	124
10	ผลการประเมินการออกแบบระบบปฏิสัมพันธ์ของทั้ง 5 เว็บไซต์	136
11	ผลการประเมินการออกแบบการนำเสนอเนื้อหาของทั้ง 5 เว็บไซต์	142
12	คำร้อยละของคะแนนการออกแบบเว็บไซต์และระบบปฏิสัมพันธ์แยกราย ด้าน	148
13	หัวข้อและจำนวนเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพแยกประเภทตามเนื้อหาที่ควร นำเสนอในรายการวิทยุชุมชน	150
14	หัวข้อและจำนวนเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพการเกษตร แยก ประเภทตามเนื้อหาที่ควรนำเสนอในรายการวิทยุชุมชน	152
15	หัวข้อและจำนวนเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพแรงงาน แยกประเภท ตามเนื้อหาที่ควรนำเสนอในรายการวิทยุชุมชน	154
16	หัวข้อและจำนวนเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการเมืองการปกครอง แยกประเภทตาม เนื้อหาที่ควรนำเสนอในรายการวิทยุชุมชน	156
17	หัวข้อและจำนวนเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสิทธิพื้นฐานของประชาชน แยกประเภท ตามเนื้อหาที่ควรนำเสนอในรายการวิทยุชุมชน	158
18	สรุปเนื้อหาที่นำเสนอบนหน้าโฮมเพจของเว็บไซต์ภาครัฐ	160
19	สรุปแยกประเภทเนื้อหาที่นำเสนอบนหน้าโฮมเพจแยกตามประเภทเนื้อหาที่ ควรนำเสนอในรายการวิทยุชุมชน	161

ตารางที่	หน้า
20	ความคิดเห็นของผู้จัดรายการวิทยุชุมชนที่มีต่อการออกแบบเว็บไซต์ กระทรวงสาธารณสุข 163
21	ความคิดเห็นของผู้จัดรายการวิทยุชุมชนที่มีต่อการออกแบบเว็บไซต์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ 164
22	ความคิดเห็นของผู้จัดรายการวิทยุชุมชนที่มีต่อการออกแบบเว็บไซต์ กระทรวงมหาดไทย 165
23	ความคิดเห็นของผู้จัดรายการวิทยุชุมชนที่มีต่อการออกแบบเว็บไซต์ กระทรวงแรงงาน..... 166
24	ความคิดเห็นของผู้จัดรายการวิทยุชุมชนที่มีต่อการออกแบบเว็บไซต์ กระทรวงยุติธรรม..... 167
25	ลักษณะของผู้จัดรายการแยกตาม เพศ..... 175
26	ลักษณะของผู้จัดรายการแยกตามช่วงอายุ..... 175
27	ลักษณะของผู้จัดรายการแยกตามอาชีพ 176
28	ลักษณะของผู้จัดรายการแยกตามรายได้ 177
29	ลักษณะของผู้จัดรายการแยกตามระดับการศึกษา..... 178
30	ลักษณะของผู้จัดรายการแยกตามแรงจูงใจ 179
31	ลักษณะของผู้จัดรายการแยกตามความถี่ในการจัดรายการ 180
32	ลักษณะของผู้จัดรายการแยกตามความสามารถในการควบคุมอุปกรณ์ใน ห้องส่ง 181
33	การรับรู้ของผู้จัดรายการต่อค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานสถานีวิทยุ 181
34	แหล่งข้อมูลหรือสาระที่นำมาจัดรายการ 182
35	สารสนเทศที่ผู้จัดรายการเคยนำมาพูดในรายการและต้องการเพิ่มเติม การ ประเมินความต้องการสนเทศของผู้ฟังของผู้จัดรายการ 184
36	ความสามารถด้านสารสนเทศของผู้จัดรายการ 185
37	ความสามารถด้านสารสนเทศของผู้จัดรายการด้านที่สูงที่สุด ของผู้จัด รายการวิทยุ จวช.เพื่อคนชุมชนบ้านแม่ฮัก 187

ตารางที่	หน้า
38	ความสามารถด้านสารสนเทศของผู้จัดรายการด้านที่สูงที่สุด ของผู้จัดรายการวิทยุ จวช. คนลุ่มน้ำวาง 187
39	ประสบการณ์การใช้คอมพิวเตอร์ 188
40	การรับรู้ความสามารถตนเองด้านคอมพิวเตอร์ 188
41	การรับรู้ความสามารถตนเองด้านคอมพิวเตอร์ระดับสูง 3 ลำดับแรก จวช. บ้านแม่ฮัก..... 190
42	การรับรู้ความสามารถตนเองด้านคอมพิวเตอร์ระดับต่ำ 3 ลำดับแรก จวช. บ้านแม่ฮัก..... 190
43	การรับรู้ความสามารถตนเองด้านคอมพิวเตอร์ระดับสูง 3 ลำดับแรก จวช. คนลุ่มน้ำ วาง 191
44	การรับรู้ความสามารถตนเองด้านคอมพิวเตอร์ระดับต่ำ 3 ลำดับแรก จวช. คนลุ่มน้ำวาง..... 191
45	ประสบการณ์การใช้อินเทอร์เน็ต 193
46	กิจกรรมการใช้อินเทอร์เน็ตของผู้จัดรายการที่มีประสบการณ์การใช้ 194
47	เหตุผลการใช้อินเทอร์เน็ตของผู้จัดรายการที่มีประสบการณ์การใช้..... 195
48	ระยะเวลาที่ใช้อินเทอร์เน็ตต่อสัปดาห์ของผู้จัดรายการที่มีประสบการณ์การใช้ 196
49	ระยะเวลาที่มีประสบการณ์การใช้อินเทอร์เน็ต 197
50	สรุปปัจจัยที่ส่งผลต่อการแสวงหาสารสนเทศเพื่อจัดรายการวิทยุชุมชน..... 198
51	กิจกรรมการปฏิบัติการเชื่อมโยงสารสนเทศจากอินเทอร์เน็ตสู่รายการวิทยุชุมชน..... 209
52	เปรียบเทียบการใช้ขั้นตอน Big6 Skills กับผลการประยุกต์ในบริบทของผู้จัดรายการวิทยุชุมชน 227
53	ตัวอย่างหัวข้อสารสนเทศและประเภทเว็บไซต์ที่ผู้จัดรายการวิทยุใช้เพื่อจัดรายการ จวช. เพื่อคนชุมชนบ้านแม่ฮัก 233
54	ขั้นตอนการจัดรายการและการเชื่อมโยงสื่อจากอินเทอร์เน็ตสู่รายการวิทยุชุมชนของ จวช. เพื่อคนชุมชนบ้านแม่ฮัก 234

ตารางที่	หน้า
55 ตัวอย่างหัวข้อสารสนเทศและประเภทเว็บไซต์ที่ผู้จัดรายการวิทยุใช้เพื่อจัดรายการ จวช.คนลุ่มน้ำวาง	240
56 ขั้นตอนการจัดรายการและการเชื่อมโยงสื่อจากอินเทอร์เน็ตสู่รายการวิทยุชุมชนของ จวช. คนลุ่มน้ำวาง	241
57 คำร้อยละของคะแนนการออกแบบเว็บไซต์และระบบปฏิสัมพันธ์ แยกรายด้าน	261
58 สรุปเนื้อหาที่นำเสนอบนหน้าโฮมเพจของเว็บไซต์ภาครัฐ	262
59 สรุปแยกประเภทเนื้อหาที่นำเสนอบนหน้าโฮมเพจแยกตามประเภทเนื้อหา ที่ควรนำเสนอในรายการวิทยุชุมชน	263
60 สรุปกิจกรรมปฏิบัติการเชื่อมโยงสารสนเทศจากอินเทอร์เน็ตสู่รายการ วิทยุชุมชน	268
61 แบบบันทึกระบบปฏิสัมพันธ์และการออกแบบเว็บไซต์	317
62 แบบบันทึกเนื้อหาที่นำเสนอบนเว็บไซต์	319
63 เนื้อหาที่นำเสนอบนหน้าแรกกระทรวงสาธารณสุข กระทรวงเกษตรฯ กระทรวงมหาดไทย กระทรวงแรงงาน และกระทรวงยุติธรรม	319

สารบัญภาพ

ภาพประกอบ	หน้า
1	กรอบคิดในการวิจัย..... 74
2	แสดงที่ตั้งจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิद्यุชุมชนที่ศึกษา 4 แห่งในเขตจังหวัด เชียงใหม่..... 76
3	แสดงที่ตั้งจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิद्यุชุมชนที่ศึกษา 1 แห่งในเขตจังหวัด ลำพูน 77
4	ผู้จัดรายการจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิद्यุชุมชนสันป่าตอง 83
5	ผู้จัดรายการวิद्यุจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิद्यุชุมชนคนลุ่มน้ำวาง 90
6	จุดปฏิบัติการเรียนรู้วิद्यุชุมชนเพื่อคนชุมชนบ้านแม่ฮัก 97
7	จุดปฏิบัติการเรียนรู้วิद्यุชุมชนดอยหลังถ้ำ 109
8	จุดปฏิบัติการเตรียมความพร้อมวิद्यุชุมชนคนหางดง 112
9	หน้าโฮมเพจของเว็บไซต์กระทรวงสาธารณสุข 126
10	หน้าเว็บเพจของเว็บไซต์กระทรวงสาธารณสุข 127
11	หน้าโฮมเพจของเว็บไซต์กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ 128
12	หน้าเว็บเพจของเว็บไซต์กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ 129
13	หน้าโฮมเพจของเว็บไซต์กระทรวงแรงงาน 130
14	หน้าเว็บเพจของเว็บไซต์กระทรวงแรงงาน 131
15	หน้าโฮมเพจของเว็บไซต์กระทรวงมหาดไทย 132
16	หน้าเว็บเพจของเว็บไซต์กระทรวงมหาดไทย 133
17	หน้าโฮมเพจเว็บไซต์กระทรวงยุติธรรม 134
18	หน้าโฮมเพจเว็บไซต์กระทรวงยุติธรรม (ส่วนที่ 2) 135
19	แสดงปัญหาการนำป้ายขนาดเล็กจำนวนมากวางบนเว็บไซต์ 138
20	กระดานข่าวบนเว็บไซต์กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ 139
21	แบบสำรวจประชามติบนเว็บไซต์กระทรวงมหาดไทย 140
22	การใช้คำสั่งที่ชัดเจนเพื่ออธิบายขั้นตอนการทำงานบนเว็บไซต์ กระทรวงมหาดไทย 143

ภาพประกอบ

หน้า

23	การใช้คำสั่งที่ชัดเจนเพื่ออธิบายขั้นตอนการทำงานในเว็บไซต์กระทรวง สาธารณสุข	144
24	การเขียนเนื้อหาที่สั้นกระชับ ใช้ภาษาที่คนทั่วไปคุ้นเคยในเว็บไซต์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์	145
25	การใช้ภาษาอังกฤษเป็นหัวข้อเนื้อหาในเว็บไซต์ที่เชื่อมโยงจากหน้า โฮมเพจของกระทรวงสาธารณสุข	146
26	การใช้ตัวอย่างที่คนทั่วไปไม่เข้าใจในเว็บไซต์กระทรวงยุติธรรม	146
27	การนำเสนอเนื้อหาที่ไม่เกี่ยวข้องกันในกลุ่มเดียวกันในเว็บไซต์กระทรวง สาธารณสุข	147
28	การนำเสนอที่ไม่เกี่ยวข้องกันในกลุ่มเดียวกัน และการออกแบบให้ใช้ จำนวนคลิกมากเกินไปเพื่อเข้าถึงข้อมูลในเว็บไซต์กระทรวงมหาดไทย..	148
29	ตัวอย่างเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพอนามัย	151
30	ตัวอย่างเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพการเกษตร	154
31	ตัวอย่างเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพแรงงาน	155
32	ตัวอย่างเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการเมืองการปกครอง	157
33	ตัวอย่างเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับสิทธิพื้นฐานของประชาชน	159
34	หน้าเว็บเพจรวมสาระของเว็บไซต์ teenee.com	170
35	ตัวอย่างเนื้อหาและภาพประกอบจากเว็บไซต์ teenee.com	170
36	แป้นพิมพ์แสดงตัวอักษรพิมพ์ใหญ่และตัวอักษรพิมพ์เล็กภาษาอังกฤษ..	216
37	การนำเสนอ URL ของเว็บไซต์กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ตามวิถีคิด ของผู้จัดรายการที่ไม่มีพื้นฐานความรู้ภาษาอังกฤษ	217
38	สคริปต์การจัดรายการวิทยุของผู้จัดรายการ จวช. คนลุ่มน้ำวาง	238
39	สคริปต์การจัดรายการวิทยุของผู้จัดรายการ จวช. คนลุ่มน้ำวาง	239
40	ลักษณะของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนที่ศึกษา	257
41	กระบวนการคัดกรองข่าวสารเพื่อเผยแพร่สู่ชุมชนโดยสถานีวิทยุชุมชน เพื่อคนชุมชนบ้านแม่ฮัก พ.ศ. 2547 – 2550.....	276

ภาพประกอบ

หน้า

42	กระบวนการคัดกรองข่าวสารเพื่อเผยแพร่สู่ชุมชนโดยสถานีวิทยุชุมชน คนลุ่มน้ำวาง พ.ศ. 2550	277
43	ปัจจัยแวดล้อมทางการเมืองและการกลายพันธุ์ของสถานีวิทยุชุมชนที่ ศึกษา	283
44	แสดงแหล่งสารสนเทศที่ผู้จัดรายการวิทยุ จวช. คนลุ่มน้ำวาง และ จวช. เพื่อคนชุมชนบ้านแม่ฮักใช้เพื่อจัดรายการวิทยุชุมชน	295

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สื่ออินเทอร์เน็ตตำบลและวิทยุชุมชนต่างเป็นสื่อใหม่ที่เกิดขึ้นในประเทศไทยในช่วงกลางทศวรรษ 2540 แต่ไม่มีโอกาสเสริมสร้างศักยภาพของกันและกัน ประเด็นที่น่าสนใจประเด็นหนึ่งคือคุณสมบัติและความแตกต่างระหว่างอินเทอร์เน็ตและวิทยุชุมชนมีปัจจัยที่ต่างเติมเต็มให้กันและกันได้ สื่ออินเทอร์เน็ตเป็นสื่อที่มีข้อมูลข่าวสารปริมาณมาก ทั้งจากภาครัฐ เอกชน และองค์กรต่างๆ แต่เข้าถึงได้ยากสำหรับชุมชนชนบทของประเทศไทย ขณะเดียวกันรูปแบบการสื่อสารของสื่ออินเทอร์เน็ตก็ไม่สอดคล้องกับวัฒนธรรมของคนชนบท (ศิวพร ศรีสมัย และประชิด อินทะกนก, 2547) ส่วนวิทยุชุมชนนั้น ผู้จัดรายการต้องการสารสนเทศทุกวันเพื่อหมุนเวียนถ่ายทอดให้ผู้ฟังได้รับทราบ แต่สารสนเทศที่หมุนเวียนในชุมชนนั้นอาจไม่เพียงพอต่อการตอบคำถาม และการแพร่กระจายข้อมูลที่สำคัญหรือจำเป็นต่อการดำรงชีวิตของคนในชุมชน หากนำสื่อทั้งสองชนิดมาเทียบเคียงเพื่อหาแนวทางเชื่อมโยงการใช้ประโยชน์จากสื่อจะพบความเหมือนและความต่างที่อาจเอื้อต่อการเชื่อมโยงสื่อทั้งสองให้เสริมศักยภาพซึ่งกันและกันอย่างเหมาะสมในบริบทของชุมชนไทย

อย่างไรก็ตาม หากต้องการให้ประชาชนโดยเฉพาะในพื้นที่ชนบทใช้ประโยชน์จากสารสนเทศ บนอินเทอร์เน็ตแล้ว ผู้ใช้จะต้องมีสถานภาพทางเศรษฐกิจดีพอที่จะซื้อคอมพิวเตอร์และรับภาระค่าเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ต พร้อมกับต้องมีทักษะทั้งทางด้านเทคโนโลยีและสารสนเทศจากข้อแม้ทั้งทางด้านเศรษฐกิจและทักษะทำให้การใช้อินเทอร์เน็ตแบบรายบุคคลในสังคมชนบทเป็นไปได้ยาก

ที่ผ่านมาหลายภาคส่วนได้พยายามแก้ไขปัญหานี้โดยทำโครงการเพื่อขยายการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตในชนบท เช่น โครงการทะเลเต็นเตอร์นำร่อง 5 แห่งดำเนินการโดยศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ (เนคเทค) โครงการอินเทอร์เน็ตตำบล โดยกรมการ

ปกครองที่มอบคอมพิวเตอร์พร้อมการเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตกว่า 8,000 ชุดให้กับองค์การบริหารส่วนตำบลและเทศบาลทุกแห่ง โครงการบูธให้บริการอินเทอร์เน็ตสาธารณะ (Public Internet Booth Service) ซึ่งติดตั้งเพื่อให้บริการกับประชาชนในชนบท ณ ที่ทำการไปรษณีย์ทั่วประเทศ 623 แห่งทั่วประเทศ การศึกษาเพื่อประเมินโครงการดังกล่าวที่ผ่านมากลับพบว่าจำนวนผู้ไม่ใช่ประโยชน์ (non users) จากโครงการที่ได้กล่าวไปแล้วนั้นมีจำนวนมากกว่าประชาชนที่ใช้ (ศิวพร ศรีสมัย และประชิด อินทะกนก, 2547; แพรวพรรณ ศรีแสนดี, 2548; ศรีณย์ธร ศศิณกรแก้ว, 2547)

หลังรัฐธรรมนูญปี พ.ศ. 2540 ประกาศใช้ กรมประชาสัมพันธ์ได้ริเริ่มโครงการนำร่อง 2 โครงการคือ โครงการนำร่องวิทยุชุมชนในจังหวัดทดลอง 19 จังหวัด และโครงการอบรมอาสาสมัครประชาสัมพันธ์ประจำหมู่บ้าน (กาญจนา แก้วเทพ, 2546) ในช่วงเดียวกันนี้เององค์กรพัฒนาเอกชนและนักวิชาการด้านสื่อสารมวลชนได้ขยายความรู้ด้านสิทธิและเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น และดำเนินการฝึกอบรมเกี่ยวกับการดำเนินการวิทยุชุมชนให้แก่ชุมชนต่าง ๆ ทั่วประเทศภายใต้หลักการ “วิทยุชุมชนเป็นของชุมชน เพื่อชุมชน และโดยชุมชน” นอกจากนี้การดำเนินงานของวิทยุชุมชนยังใช้รูปแบบอาสาสมัคร ไม่แสวงหากำไรทางธุรกิจ และไม่ถูกแทรกแซงหรือครอบงำจากรัฐ ทูท และนักการเมือง

อย่างไรก็ตาม สื่อทั้งสองชนิดต่างมีการพัฒนาและดำเนินการคู่ขนานกันไปโดยไม่มีโอกาสเสริมสร้างศักยภาพของกันและกัน การถ่ายทอดสารสนเทศจากสื่ออินเทอร์เน็ตโดยเฉพาะสารสนเทศที่ได้รับการลงทุนและพัฒนาโดยภาครัฐ ภาคเอกชน และองค์กรต่าง ๆ มาสู่วิทยุชุมชนจะช่วยลดภาระของคนจำนวนมากที่ต้องลงทุนและเริ่มเรียนรู้ทักษะใหม่ ๆ ในการใช้อินเทอร์เน็ต

หากมีการเชื่อมโยงสารสนเทศในอินเทอร์เน็ตสู่วิทยุชุมชนได้ ก็มีความเป็นไปได้สูงที่จะสามารถขยายกรอบความรู้ความเข้าใจของคนในชุมชนให้กว้างไกลขึ้น รับรู้ถึงนโยบาย ข่าวสารที่จะมีผลกระทบต่อตนเองได้อย่างกว้างขวาง และเป็นช่องทางหนึ่งในการลดช่องว่างทางสารสนเทศระหว่างเมืองและชนบท การเชื่อมโยง “สาร” ในอินเทอร์เน็ต สู่ “สื่อ” วิทยุชุมชน จึงเปรียบเหมือนเส้นทางลัดของการแก้ปัญหาการเข้าถึงคอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตโดยให้ผู้จัดการวิทยุชุมชนเป็นผู้ใช้อินเทอร์เน็ตแทนสมาชิกชุมชนชนบททั่วไป

แต่อุปสรรคอีกด้านหนึ่งของความเหลื่อมล้ำทางความรู้และสารสนเทศหรือที่มีการเรียกกันว่า “ช่องว่างทางดิจิทัล” (Digital divide) คือการขาดทักษะในการใช้สื่อใหม่ ในทศวรรษที่ผ่านมา การศึกษาความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงสารสนเทศ ให้ความสำคัญกับ “ทักษะ” ของผู้ใช้ ซึ่งประกอบด้วย 1) ระดับการศึกษาที่ส่งผลต่อความสามารถในการใช้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ต 2) ความรู้ในภาษาอังกฤษซึ่งจำกัดการเข้าถึงข้อมูลอื่นที่ไม่ใช่ภาษาท้องถิ่น ส่งผลต่อความสามารถในสารสนเทศ (Information Competence) และ 3) ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อประโยชน์ในชีวิต (Stevenson, 2001; Ulrich, 2004; อนุช อภาภิรม, 2545; ศิวพร ศรีสมัย และ ประชิต อินทะกนก, 2547; กฤติกาพร มลาสาณต์, 2548)

วิทยุชุมชนเป็นสื่อที่คนทั่วไปคุ้นเคย เมื่อเทียบกับสื่อหนังสือพิมพ์แล้ววิทยุเป็นสื่อที่ไม่มีเรื่องการอ่านออกเขียนได้เป็นกำแพงขวางกั้น และยังเป็นสื่อที่ไม่ต้องจ่ายเงินซื้อทุกครั้งที่ต้องการข่าวสาร เมื่อเปรียบเทียบกับสื่ออินเทอร์เน็ต ผู้ฟังวิทยุไม่ต้องมีทักษะทางเทคโนโลยีทั้งการใช้คอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ต ทักษะด้านสารสนเทศ ไม่ต้องการสายโทรศัพท์หรือเครือข่ายอินเทอร์เน็ตความเร็วสูง เมื่อเปรียบเทียบกับสื่อโทรทัศน์ วิทยุเหนือกว่าในแง่การผลิตและเป็นเจ้าของเพราะการผลิตรายการวิทยุมีความซับซ้อนทางเทคนิคน้อยกว่าโทรทัศน์และมีค่าใช้จ่ายในการก่อตั้งสถานีน้อยกว่ามาก ดังนั้นเมื่อเปรียบเทียบกับสื่อ หนังสือพิมพ์ โทรทัศน์ และอินเทอร์เน็ตแล้ว วิทยุชุมชนเป็นสื่อที่กล่าวได้ว่าเป็นเทคโนโลยีที่อยู่กึ่งกลางระหว่างสื่อมัลติมีเดียอย่างอินเทอร์เน็ตกับสื่อพื้นบ้านเช่นการละเล่นต่างๆ

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยต้องการศึกษาการบูรณาการสารสนเทศจากสื่ออินเทอร์เน็ตสู่สื่อวิทยุชุมชนในชนบทโดยใช้ผู้จัดรายการวิทยุชุมชนเป็นตัวกลางในเชื่อมโยงสื่อทั้งสองชนิด และให้ความสำคัญกับการศึกษาปัจจัยต่าง ๆ ที่อาจส่งผลกระทบต่อการใช้สารสนเทศจากสื่ออินเทอร์เน็ตเพื่อจัดรายการวิทยุชุมชน โดยการวิจัยจะเปิดโอกาสให้ผู้จัดรายการวิทยุชุมชนได้มีส่วนร่วมในการค้นหาวิธีการ บูรณาการสื่อในแบบที่เหมาะสมกับทักษะของผู้จัดรายการ และบริบทของวิทยุชุมชน

การบูรณาการสื่อเป็นแนวทางที่ได้ถูกทดลองโดย United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (UNESCO) ซึ่งสนับสนุนการจัดตั้งศูนย์มัลติมีเดียชุมชนเสริมกับสถานีวิทยุชุมชนที่มีอยู่แล้ว หรือตั้งสถานีวิทยุชุมชนให้เชื่อมโยงกับศูนย์มัลติมีเดีย ผลการ

ประเมินโครงการพบว่า การบูรณาการสื่อผ่านการนำเสนอสารสนเทศจากศูนย์มัลติมีเดียหรืออินเทอร์เน็ตไปเผยแพร่ผ่านวิทยุทำให้เกิดประโยชน์ต่อผู้ฟังรายการวิทยุชุมชน บางครั้งถึงหลักหมื่นคน ประเทศศรีลังกา ประเทศภูฏาน และประเทศเนปาลประสบความสำเร็จในการทดลองเชื่อมโยงอินเทอร์เน็ตเข้ากับรายการวิทยุท้องถิ่นในหลายพื้นที่ (UNESCO, 2007)

นอกจากนี้ การศึกษาสารสนเทศจากสื่ออินเทอร์เน็ตจะมุ่งเน้นเฉพาะสารสนเทศและเว็บไซต์ที่นำเสนอเป็นภาษาไทย เพื่อหลีกเลี่ยงปัญหาความชำนาญในภาษาอังกฤษของผู้จัดรายการวิทยุ ส่วนประเภทของเว็บไซต์และเนื้อหาที่นำเสนอจะใช้เว็บไซต์ภาครัฐภายใต้โครงการรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์รวมถึงเว็บไซต์อื่นๆ เนื้อหาของเว็บไซต์จะได้ถูกทดลองใช้โดยผู้ที่ใช้ที่เป็นสมาชิกชุมชนในเขตชนบทซึ่งเป็นประชากรกลุ่มใหญ่ของประเทศไทย และเป็นกลุ่มที่มีช่องว่างทางดิจิทัลที่กว้างที่สุด ซึ่งผลการศึกษาประสบการณ์การใช้และเสียงสะท้อนจากผู้จัดรายการวิทยุชุมชนน่าจะเป็นข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาเว็บไซต์ในด้านรูปแบบและเนื้อหาเพื่อบริการประชาชนในอนาคตอีกด้วย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสารสนเทศที่เผยแพร่ในเว็บไซต์ภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับประเด็นด้านสุขภาพ การประกอบอาชีพ สิทธิพื้นฐานของประชาชน และการเมืองการปกครอง ว่ามีความเป็นไปได้ในการเป็น “สาระ” สำหรับผู้จัดรายการวิทยุชุมชนหรือไม่เพียงใด
2. เพื่อศึกษาความเป็นไปได้ของการเชื่อมโยงสารสนเทศจากสื่ออินเทอร์เน็ตสู่วิทยุชุมชน โดยมีผู้จัดรายการวิทยุเป็นตัวกลาง
3. เพื่อประเมินความต่อเนื่องของการใช้สารสนเทศจากสื่ออินเทอร์เน็ตในกลุ่มผู้จัดรายการวิทยุชุมชน

ขอบเขตของการวิจัย

1. สารสนเทศที่เผยแพร่ในเว็บไซต์ภาครัฐ ศึกษาจากเนื้อหาและการออกแบบเว็บไซต์ โดยศึกษาเนื้อหาเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับเรื่อง สุขภาพ การประกอบอาชีพ สิทธิพื้นฐานของประชาชน และการเมืองการปกครอง

2. สารสนเทศที่เผยแพร่ในเว็บไซต์ภาครัฐบาลจำนวน 5 เว็บไซต์ที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพ การประกอบอาชีพ สิทธิพื้นฐานของประชาชนและการเมืองการปกครอง ศึกษาจากหน้าแรก (home page) ของเว็บไซต์

กระทรวงสาธารณสุข	http://www.moph.go.th
กระทรวงเกษตรและสหกรณ์	http://www.moac.go.th
กระทรวงแรงงาน	http://www.mol.go.th
กระทรวงมหาดไทย	http://www.moi.go.th
กระทรวงยุติธรรม	http://www.moj.go.th

3. บริบทของสถานีวิทยชุมชนและการคัดเลือกพื้นที่เพื่อการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมร่วมศึกษาจาก จุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยชุมชน (จวช.) ในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่และลำพูนจำนวน 5 แห่ง ได้แก่ จวช. คนหางดง อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ จวช. สันป่าตอง อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ จวช. คนลุ่มน้ำวาง อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่ จวช. เพื่อคนชุมชนบ้านแม่ฮัก อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่และ จวช. ดอยหลังถ้ำ อำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน

4. การเชื่อมโยงสารสนเทศจากสื่ออินเทอร์เน็ตสู่รายการวิทยชุมชน ศึกษาจากสถานีกรณีศึกษา 2 แห่งคือ จวช. คนลุ่มน้ำวาง อำเภอแม่วาง จวช. เพื่อคนชุมชนบ้านแม่ฮัก อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่

นิยามศัพท์

วิทยชุมชน หมายถึง จุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยชุมชน (จวช.) ในพื้นที่ชนบท มีชุมชนเป็นเจ้าของ ดำเนินการโดยชุมชน ออกอากาศเพื่อชุมชน และไม่มีโฆษณาเพื่อหาผลกำไรเชิงธุรกิจ

กระบวนการเชื่อมโยงสารสนเทศจากสื่ออินเทอร์เน็ตสู่วิทยุชุมชน หมายถึง การนำสารสนเทศที่เผยแพร่ผ่านเว็บไซต์ทั้งเว็บไซต์ของภาครัฐและเอกชน เผยแพร่ผ่านรายการวิทยุชุมชน โดยศึกษากระบวนการเรียนรู้การใช้อินเทอร์เน็ตและการคัดเลือกเนื้อหาเพื่อนำไปใช้ถ่ายทอดเผยแพร่ในวิทยุชุมชนของผู้จัดรายการวิทยุชุมชน

ความต่อเนื่องในการใช้สารสนเทศจากสื่ออินเทอร์เน็ต หมายถึง การแสวงหาและใช้ประโยชน์สารสนเทศจากสื่ออินเทอร์เน็ตเพื่อการจัดรายการวิทยุชุมชนอย่างต่อเนื่อง แม้ว่าผู้วิจัยจะยุติการศึกษาและความช่วยเหลือด้านเทคนิค

การลดช่องว่างทางดิจิทัล หมายถึง การเพิ่มโอกาสของสมาชิกชุมชนชนบทในการเข้าถึงข้อมูล และสารสนเทศที่เป็นประโยชน์ต่อชีวิตประจำวัน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. องค์ความรู้เกี่ยวกับการออกแบบเว็บไซต์ภาครัฐ และข้อเสนอแนะในการนำเสนอสารสนเทศที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตสำหรับผู้ใช้ที่เป็นประชาชนทั่วไป
2. เงื่อนไขและข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการเชื่อมโยงสารสนเทศจากอินเทอร์เน็ตสู่ชุมชนเพื่อลดช่องว่างทางดิจิทัลในสังคมชนบทของประเทศไทย
3. ข้อมูลพื้นฐานในการเสริมสร้างศักยภาพของผู้จัดรายการวิทยุชุมชนเพื่อใช้ประกอบการตัดสินใจในระดับนโยบาย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้อาศัยแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยเพื่อเป็นกรอบในการวิเคราะห์ ดังต่อไปนี้

1. ช่องว่างทางดิจิทัล (Digital Divide)
2. เทคโนโลยีที่เหมาะสม (Appropriate Technology) และ การบูรณาการการใช้สื่อ (Integration of Media Use)
3. แนวคิดเกี่ยวกับผู้เฝ้าประตูข่าวสาร (Gatekeeper)
  - 3.1 ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการทำหน้าที่ของผู้เฝ้าประตูข่าวสาร
  - 3.2 ประเภทของผู้เฝ้าประตูข่าวสาร
4. ความสามารถทางสารสนเทศ (Information Literacy)
  - 4.1 ความสำคัญของความสามารถทางสารสนเทศ
  - 4.2 สารสนเทศสำหรับชีวิตประจำวัน (Everyday Life Information)
  - 4.3 ความหมายของความสามารถทางสารสนเทศ
  - 4.4 อุปสรรคการเข้าถึงสารสนเทศจากแหล่งบริการอินเทอร์เน็ตสาธารณะ
  - 4.5 โมเดลทักษะความรู้ในสารสนเทศ 6 ขั้น (Big6™ Skills for Information Literacy)
5. แนวคิดการประเมินเว็บไซต์
6. แนวคิดวิทยุชุมชน

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่จะนำไปใช้เพื่อศึกษาเรื่อง “การเชื่อมโยงสื่อเพื่อลดช่องว่างทางดิจิทัล : การเชื่อมโยงสารสนเทศจากสื่ออินเทอร์เน็ตสู่วิทยุชุมชน” มีรายละเอียดดังนี้

1. ช่องว่างทางดิจิทัล (Digital Divide)

1.1 ความหมายของช่องว่างทางดิจิทัล

ในปี พ.ศ. 2547 Quibria และคณะ (2004) ให้ความหมายช่องว่างทางดิจิทัลว่า “เป็นการแบ่งโลกออกเป็นสองส่วน ระหว่างกลุ่มคนที่เข้าถึงเทคโนโลยีใหม่และเทคโนโลยีสารสนเทศ และคนกลุ่มที่ไม่สามารถเข้าถึง” ซึ่งความไม่เท่าเทียมกันในการเข้าถึงเทคโนโลยีสารสนเทศนี้ นำมาสู่ความแตกต่างของการเติบโตทางเศรษฐกิจและศักยภาพในการผลิตของประเทศร่ำรวยและประเทศยากจน

ความหมายที่ Quibria และคณะ อ้างถึงเป็นความหมายช่องว่างทางดิจิทัลแบบกว้าง ๆ โดยให้ความสำคัญเฉพาะการเข้าถึงเทคโนโลยีสารสนเทศ OECD หรือองค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (อนุช อภาภิรม, 2545) ให้ความหมายของช่องว่างทางดิจิทัลโดยคำนึงถึงปัจจัยที่เฉพาะเจาะจงมากขึ้น โดยให้ความหมายว่า “ช่องว่างระหว่างบุคคล ครวัเรือน ธุรกิจ และเขตทางภูมิศาสตร์ ซึ่งมีระดับเศรษฐกิจ การเมืองที่ต่างกัน ในเรื่องโอกาสที่จะเข้าถึงเทคโนโลยีทางข่าวสารและการสื่อสาร และการใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อกิจกรรมอันหลากหลาย” โดยความแตกต่างทางดิจิทัลดำรงอยู่ทั้งภายในและระหว่างประเทศ

ในกรณีการศึกษาช่องว่างทางดิจิทัลในประเทศไทย กฤติกาพร มลาสาณต์ (2547) พยายามโต้แย้งว่าช่องว่างทางดิจิทัลไม่ใช่ปรากฏการณ์ใหม่ โดยนำเสนอพัฒนาการของแนวคิด และเห็นว่าช่องว่างทางดิจิทัลเป็นปัญหาสังคมที่มีมานานแล้ว ตั้งแต่สื่ออินเทอร์เน็ตยังไม่เข้ามาในประเทศไทย ซึ่งก่อนหน้านั้นเรียกว่า “ช่องว่างทางระดับความรู้ ทักษะ และค่านิยม” ที่เป็นผลมาจากความเหลื่อมล้ำทางสถานภาพทางสังคมและเศรษฐกิจ โดยเฉพาะปัจจัยด้านระดับการศึกษาและรายได้ ที่ทำให้คนแสวงหาข้อมูลข่าวสารเพื่อนำมาพัฒนาศักยภาพหรือตอบสนองความต้องการตามวัตถุประสงค์ของตนที่แตกต่างกัน ทำยที่สุดนำมาซึ่ง “ช่องว่างทางข่าวสาร” และ “ช่องว่างทางความรู้” ระหว่างกลุ่มคน ปัจจุบันเมื่ออินเทอร์เน็ตได้แพร่กระจายสู่สังคมไทยมากขึ้นสมมติฐาน “ช่องว่างทางความรู้” ได้ขยายควบคู่ไปกับ “ช่องว่างทางข่าวสาร” และทำยที่สุดกลายเป็น “ช่องว่างทางดิจิทัล” สำหรับ กฤติกาพร มลาสาณต์ แล้วช่องว่างทางข่าวสาร ช่องว่าง

ทางความรู้ และช่องว่างทางดิจิทัล เป็นคำที่มีความหมายใกล้เคียงกัน และมีวิวัฒนาการเชื่อมโยงต่อเนื่องกัน

Norris (2001) นิยามช่องว่างทางดิจิทัลในฐานะปรากฏการณ์ที่มีหลายมิติซ้อนกันอยู่ สำหรับ Norris แล้วช่องว่างทางดิจิทัลแบ่งได้ 3 ลักษณะคือ “ช่องว่างระดับโลก” (global divide) หมายถึงความแตกต่างในการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตระหว่างสังคมที่อยู่ในประเทศอุตสาหกรรมและประเทศกำลังพัฒนา “ช่องว่างระดับสังคม” (social divide) ที่รวมถึงช่องว่างระหว่างประเทศที่ร่ำรวยในข่าวสารและสารสนเทศกับประเทศที่ขาดสนในข่าวสารสารสนเทศ และลำดับ สุดท้ายคือ “ช่องว่างทางประชาธิปไตย” (democratic divide) หมายถึงความแตกต่างระหว่างกลุ่มผู้ใช้ และผู้ไม่ใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อมีส่วนร่วมผลักดันประชาสังคม

จากนิยามที่ยกมาสรุปได้ว่าช่องว่างทางดิจิทัล ที่เกิดจากปัจจัยทั้งทางด้านโครงสร้างพื้นฐานทางเทคโนโลยีสารสนเทศที่ไม่เท่าเทียมกัน และความแตกต่างทางสังคม เศรษฐกิจของประชากร ปรากฏการณ์ช่องว่างดิจิทัลที่เกิดขึ้นทั้งระดับประเทศและภายในประเทศ และท้ายที่สุดแม้ในกลุ่มผู้เข้าถึงและใช้เทคโนโลยีสารสนเทศแล้วยังมีนัยยะที่ควรพิจารณา ได้แก่ การใช้ประโยชน์จากสื่อ เช่น การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อส่งเสริมระบอบประชาธิปไตย เป็นต้น

1.2 ปัจจัยที่มีผลต่อช่องว่างทางดิจิทัล

อิทธิพลของเทคโนโลยีสารสนเทศในการพัฒนา ปัญหาช่องว่างทางดิจิทัลเป็นประเด็นคำถามที่จะต้องได้รับการศึกษาอย่างกว้างขวาง เพื่อระบุถึงปัจจัยที่นำไปสู่ปัญหาดังกล่าว เมื่อประเมินงานวิจัยและบทความที่วิเคราะห์ถึงสาเหตุของช่องว่างทางดิจิทัล จะพบรูปแบบความเปลี่ยนแปลงและพัฒนาการของตัวแปรที่นำมาสู่ปัญหาช่องว่างทางดิจิทัลใน 2 ลักษณะคือ

1.2.1 ปัญหาการเข้าถึงคอมพิวเตอร์และเครือข่ายอินเทอร์เน็ต อันเนื่องมาจากสภาพทางภูมิศาสตร์และปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจ (Bikson and Panis, 1999; Van Dijk, 1999; Corrado, 2000; Kasititorn Pooparada, 2005)

ในช่วงปี พ.ศ. 2542 เป็นระยะเริ่มต้นที่เทคโนโลยีสารสนเทศยังเป็นนวัตกรรม ทั้งของสังคมตะวันตกและสังคมไทย ตัวชี้วัดของช่องว่างทางดิจิทัลจึงมักถูกมองเพียงในด้านจำนวนวัสดุอุปกรณ์และเครือข่าย และการเข้าถึงคอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตของประชากร Bikson และ Panis (1999) อธิบายความแตกต่างในการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตว่าเกิดจากตัวแปรทางด้านสังคมเศรษฐกิจเช่นรายได้ ระดับการศึกษา อย่างไรก็ตามเมื่อมีการควบคุมตัวแปรด้านสังคมเศรษฐกิจแล้ว ยังพบความแตกต่างในการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตอย่างชัดเจนระหว่างสังคมเมืองและชนบท ดังนั้นคนในชนบทจึงเป็นกลุ่มที่อยู่ห่างไกลโอกาสการเข้าถึงสื่อชนิดใหม่นี้มากที่สุด

University of California Los Angeles หรือ UCLA (2003) ได้ศึกษาการใช้คอมพิวเตอร์ในปี 2000 พบตัวแปรเพิ่มเติมนอกเหนือจากตัวแปรด้านสังคมเศรษฐกิจ คือ การไม่มีคอมพิวเตอร์หรือสถานที่ที่จะใช้คอมพิวเตอร์ (37.7 %) ไม่มีความสนใจ(33.3 %) ไม่ทราบวิธีการใช้(18.9 %) และราคาที่ต้องลงทุนเพื่อการใช้สูงเกินไป(9.1 %)

Van Dijk (1999) ได้เสนออุปสรรคของการใช้อินเทอร์เน็ต 4 ข้อ ที่คล้ายคลึงกับที่ UCLA โดยเพิ่มตัวแปรในการศึกษาให้ละเอียดยิ่งขึ้นคือ (1) กลุ่มประชากร โดยเฉพาะผู้สูงอายุและผู้ไม่มีทักษะรู้สึกลัวสื่อใหม่หรือเคยมีประสบการณ์ครั้งแรกต่อสื่อใหม่ในทางลบ ซึ่งในประเด็นนี้ Neu และคณะ (1999) ได้อธิบายเพิ่มเติมว่ากระบวนการเรียนรู้ และการต่อต้านการเปลี่ยนแปลงในผู้สูงอายุ อาจเป็นปัจจัยสำคัญในการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตน้อยของคนกลุ่มนี้ (2) ไม่มีหรือมีความยากลำบากในการเข้าถึงคอมพิวเตอร์หรือเครือข่าย ซึ่ง Corrado (2000) กล่าวถึงการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตได้จากที่พักอาศัย ขยายช่องว่างทางสารสนเทศให้กว้างยิ่งขึ้นระหว่างกลุ่มที่เข้าถึงได้จากบ้านและกลุ่มที่ไม่มี (3) รูปแบบการใช้อินเทอร์เน็ตนั้นเข้าใจได้ยากไม่เป็นมิตรกับผู้ใช้ หรือไม่มีรูปแบบที่ดึงดูดใจ (4) ขาดโอกาสในการใช้อินเทอร์เน็ตในกิจกรรมสำคัญ ๆ ของชีวิตประจำวัน

สำหรับประเทศไทย ในรายงานเรื่องวิธีการเชื่อมช่องว่างทางดิจิทัลในประเทศไทย : บทบาทของศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศ (Kasititorn Pooparadai, 2005) อ้างถึงตัวชี้วัด 3 ด้านที่ถูกใช้มากที่สุดคือ โครงสร้างพื้นฐานทางโทรคมนาคม จำนวนคอมพิวเตอร์ และการใช้อินเทอร์เน็ต โดยระบุถึงปัญหาช่องว่างทางดิจิทัลในประเทศไทยซึ่งในภาพรวมแล้วเป็นความแตกต่างหรือช่องว่างระหว่างสังคมเมืองและสังคมชนบท หรือที่เฉพาะเจาะจงยิ่งขึ้นคือระหว่าง

กรุงเทพฯ และส่วนอื่น ๆ ของประเทศ จากรายงานในปี พ.ศ. 2547 จำนวนของคู่มือสายโทรศัพท์ต่อประชากร 100 รายพบว่าในประเทศไทยประชากรในเขตกรุงเทพฯและปริมณฑลมีอัตราจำนวนโทรศัพท์บ้าน 40 คู่มือสายต่อประชากร 100 คน ในขณะที่พื้นที่เหลือของประเทศไทยมีเพียง 5.5 คู่มือสายต่อประชากร 100 คน ด้านจำนวนคอมพิวเตอร์ปีพ.ศ. 2548 พบว่าในกรุงเทพฯ ใน 100 คน จะมีคอมพิวเตอร์ถึง 30.6 เครื่อง ในขณะที่ภาคเหนือมีเพียง 9.5 เครื่อง และในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีเพียง 6.5 เครื่อง และตัวชี้วัดสุดท้ายได้แก่ จำนวนผู้ใช้อินเทอร์เน็ต พบว่าจากประชากร 100 คน ในกรุงเทพฯ จะมีผู้ใช้คอมพิวเตอร์ถึง 26.6 ราย ในขณะที่ภาคเหนือมี 11.2 รายและภาคตะวันออกเฉียงเหนือมี 7.7 รายตามลำดับ

1.2.2 ช่องว่างทางดิจิทัลอันเนื่องมาจากการขาดทักษะด้านสารสนเทศ

การศึกษาช่องว่างทางดิจิทัลในระยะต่อมา ภายหลังจากที่คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตได้แพร่กระจายสู่สังคมมากขึ้น หรือกระจายสู่สังคมไม่เพียงแต่เมืองหลวง การศึกษาในระยะหลังยังพบตัวแปรอื่น ๆ ทางด้านทักษะของประชากรในการใช้สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศที่นำมาสู่ปัญหาช่องว่างทางดิจิทัล และเพิ่มปัจจัยให้ชัดเจนยิ่งกว่าเดิม อย่างไรก็ตามในระยะที่สองปัจจัยทางโครงสร้างพื้นฐานทางการสื่อสาร จำนวนคอมพิวเตอร์ และผู้ใช้อินเทอร์เน็ตก็ยังคงถูกอ้างถึงอย่างต่อเนื่อง (Stevenson, 2001; Ulrich, 2004; อนุช อภาภิรม, 2545; ศิวพร ศรีสมัย และ ประชิต อินทะกนก, 2547; กฤติกาพร มลาสนันต์, 2548)

การศึกษาโครงการอินเทอร์เน็ตตำบล ซึ่งกระจายอยู่ทุกตำบลในประเทศไทย เป็นโครงการที่รัฐได้กระจายอุปกรณ์คอมพิวเตอร์และเครือข่ายอินเทอร์เน็ต สู่ทุกตำบลในประเทศไทย ศิวพร ศรีสมัย และประชิต อินทะกนก ศึกษาโครงการอินเทอร์เน็ตตำบลในจังหวัดสุรินทร์และพบปัจจัยทั้งทางด้านโครงสร้างพื้นฐานและทักษะของผู้ใช้เทคโนโลยีที่ทำให้เกิดช่องว่างทางดิจิทัล ซึ่งนำมาสู่ความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงสารสนเทศของคนในชนบท แม้ว่ารัฐบาลพยายามจะ แก้ปัญหาด้านอุปกรณ์แล้วก็ตาม การศึกษาโครงการอินเทอร์เน็ตตำบลพบอุปสรรคเพิ่มเติมคือทักษะของผู้ใช้สื่อเป็นเงื่อนไขทำให้เกิดช่องว่างทางดิจิทัลเช่นกัน การขาดการอบรมเพื่อเพิ่มทักษะให้กับเจ้าหน้าที่อบต.และประชาชนกลุ่มเป้าหมาย ทำให้เจ้าหน้าที่อบต. ซึ่งควรจะเป็นผู้ยอมรับสื่ออินเทอร์เน็ตตำบลเป็นลำดับแรก เพื่อถ่ายทอดทักษะสู่สมาชิกชุมชนจึงไม่เกิดขึ้น ภายหลังจากกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการเป็นระยะเวลา 2 ปีซึ่งประกอบด้วยกระบวนการใช้

คอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ต การศึกษาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านการใช้และจัดการสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศกับชุมชนอื่นที่ประสบความสำเร็จในการใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อชุมชน คณะผู้วิจัยยังพบอีกว่าวัฒนธรรมการสื่อสารที่เน้นการสื่อสารผ่านการพูดคุยเป็นหลักไม่ส่งเสริมให้เกิดการใช้อินเทอร์เน็ตในระดับบุคคลในวงกว้าง และการขาดความรู้ความสามารถในสารสนเทศที่ประกอบด้วยความสามารถในเทคโนโลยีและความสามารถในการค้นหาสารสนเทศผ่านสื่ออินเทอร์เน็ตเป็นอุปสรรคที่สำคัญต่อการเข้าถึงข้อมูลที่ผู้ใช้ต้องการ แม้ว่าปัญหาด้านการเข้าถึงจะได้รับการแก้ไขแล้วก็ตาม ข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับการทบทวนวรรณกรรมของ Stevenson (2001) ที่ศึกษาไว้ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2544 สรุปว่าความแตกต่างของคนในเมืองใหญ่และในชนบทของประเทศไทยมีความแตกต่างกันใน 4 ลักษณะคือ ระดับการเข้าถึงโครงสร้างพื้นฐานและเทคโนโลยี ระดับความแตกต่างด้านรายได้ ระดับความแตกต่างด้านความรู้ และความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อประโยชน์ในชีวิต

Stevenson ขยายความถึงความแตกต่างด้านความรู้ในสองด้าน คือ ความรู้ในการใช้คอมพิวเตอร์และความรู้อันเนื่องมาจากระบบการศึกษา เช่น ภาษาอังกฤษ การรับรู้ที่ถูกต้องเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ โดยเฉพาะการประยุกต์ใช้สื่อเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต การลงทุนภาครัฐส่วนใหญ่มุ่งเน้นด้านอุปกรณ์เทคโนโลยีสารสนเทศ (Hardware) และโปรแกรมประกอบอุปกรณ์ (software) แต่ไม่สนใจความสามารถของผู้ใช้ (brainware) เท่าที่ควร นอกจากนี้ในกลุ่มผู้ใช้ประโยชน์จากอินเทอร์เน็ตก็ยังเป็นการใช้แบบผิวเผิน หรือเพียงเพื่อความบันเทิง

ข้อค้นพบในประเทศไทยสอดคล้องกับประเทศจีนที่พบว่า การตั้งศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อลดช่องว่างทางดิจิทัลในชนบท ไม่สามารถช่วยแก้ปัญหาดังกล่าวได้อย่างแท้จริง Ulrich (2003, p.7) ระบุสนับสนุนจาก The United Nations Online Network in Public Administration and Finance หรือ UNPAN วิเคราะห์โครงการลดความยากจนผ่านการใช้อินเทอร์เน็ตในเขตชนบทของประเทศจีน พบว่าผู้ใช้ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศส่วนใหญ่ไม่ใช้คอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ต และไม่สามารถหาข้อมูลจากอินเทอร์เน็ตด้วยตนเอง แต่มีวิธีการใช้แบบ “proxy” หรือให้ผู้อื่นเช่นเจ้าหน้าที่ศูนย์หรือเด็กวัยรุ่นเป็นผู้ใช้เทคโนโลยีแทนตน ผู้ใช้ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศยังมีความต้องการ การอบรมที่มากขึ้น

การแก้ปัญหาช่องว่างทางดิจิทัล เป็นความพยายามที่ต่อเนื่องของประเทศไทย โดยได้ใช้กลยุทธ์หลายระดับเพื่อลดช่องว่างทางดิจิทัล เริ่มตั้งแต่ระดับกฎหมาย ไม่ว่าจะเป็นมาตรา 78 ในรัฐธรรมนูญปีพ.ศ. 2540 ที่กำหนดให้รัฐมีหน้าที่จัดหาโครงสร้างพื้นฐานทางด้านสารสนเทศให้ทั่วถึงทั่วประเทศ ซึ่งภายหลังคณะรัฐมนตรีได้ยกร่างกฎหมายรองของรัฐธรรมนูญมาตราที่ 78 และมีผลให้เกิดการจัดตั้งจุดบริการสารสนเทศสาธารณะ (Community Access Center) ในชุมชนหรือท้องถิ่นที่มีความพร้อมเพื่อให้ประชาชนในท้องถิ่นนั้น ๆ สามารถใช้บริการเพื่อการค้นหาข้อมูลข่าวสารและสารสนเทศที่จะเป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีวิต แต่เป็นที่น่าเสียดายว่าจนถึงปัจจุบันกฎหมายดังกล่าวยังไม่ได้ถูกผลักดันเพื่อให้มีผลบังคับใช้แต่อย่างใด

ด้านนโยบาย ได้กำหนดกรอบนโยบายเทคโนโลยีสารสนเทศระยะพ.ศ. 2544 -2553 โดย ตั้งเป้าหมายว่า ในปีพ.ศ. 2553 ประเทศไทยจะใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเป็นสื่อเพื่อพัฒนาประเทศไปสู่สังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้

ในระดับโครงการนำร่องต่าง ๆ ประเทศไทยได้ทดลองโครงการคอมพิวเตอร์เอื้ออาทร หรือคอมพิวเตอร์ราคาถูกเพื่อให้ประชาชนทั่วไปมีโอกาสเข้าถึงคอมพิวเตอร์ได้มากขึ้น โครงการพัฒนาโปรแกรมแปลภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทย (Automatic Web Translation) เพื่อช่วยคนไทยที่มีข้อจำกัดด้านภาษา ได้ใช้สารสนเทศจากอินเทอร์เน็ตมากขึ้น และโครงการที่เป็นรูปธรรมมากอีกโครงการหนึ่งคือ การจัดตั้งศูนย์สารสนเทศชุมชนนำร่องในชนบท โครงการดังกล่าวโดยส่วนใหญ่แล้ว เริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ. 2544 แต่จนถึงปัจจุบันบทเรียนจากศูนย์บริการสารสนเทศชุมชนยังไม่ได้ขยายบทเรียนหรือพบแนวทางปฏิบัติที่เหมาะสมกับบริบทประเทศไทย

ผลการศึกษาโครงการเพื่อแก้ปัญหาช่องว่างทางดิจิทัลในประเทศไทยชี้ว่า ปัญหาต่าง ๆ ยังไม่ได้รับการแก้ไข กฤตিকাพร มลาสาณต์ (2548 หน้า 28) ได้ศึกษาการใช้อินเทอร์เน็ตและช่องว่างทางดิจิทัล ระหว่างประชาชนในสังคมเมืองและชนบทของไทยพบว่า อินเทอร์เน็ตมีส่วนขยายช่องว่างทางระดับความรู้ระหว่างเมืองและชนบท ในด้านการตระหนักรู้เรื่องสาธารณกิจ ทศนคติเกี่ยวกับการพัฒนาทางการเมืองและค่านิยมความเป็นคนทันสมัย ท้ายที่สุดอาจไม่สามารถพึ่งพาเทคโนโลยีสารสนเทศเช่นอินเทอร์เน็ตได้เพียงสื่อเดียว เพื่อลดช่องว่างทางสารสนเทศแต่ต้องคำนึงถึงทางเลือกอื่น ๆ เช่นเทคโนโลยีสารสนเทศดั้งเดิมเช่นวิทยุ

และโทรทัศน์ที่ยังมีศักยภาพในการนำความรู้และสารสนเทศที่สำคัญสู่ประชากรส่วนใหญ่ของประเทศ แต่ที่ผ่านมามีศักยภาพสื่อเหล่านี้ไม่ได้ถูกนำมาใช้อย่างเต็มที่ แม้จะมีความเหมาะสมมากกว่าอินเทอร์เน็ตในบางท้องถิ่นเนื่องจากวิทยุและโทรทัศน์ได้แพร่กระจายอย่างกว้างขวางในกลุ่มประชากรที่มีรายได้ต่ำ

ศรัณย์ธร ศศิธนากรแก้ว (2547) พบปรากฏการณ์และให้ข้อเสนอแนะไปในทิศทางเดียวกับกฤตติกาพร มลาสาณต์ กล่าวคือผู้ใช้ศูนย์บริการสารสนเทศชุมชนในชนบทยังเป็นสมาชิกชุมชนกลุ่มเล็ก ๆ ได้แก่ นักเรียน นักศึกษา ที่ใช้ประโยชน์โดยตรงจากศูนย์บริการสารสนเทศผ่านบริการคอมพิวเตอร์มากที่สุด ส่วนการใช้ประโยชน์ทางอ้อมจากศูนย์ เป็นการใช้อย่างอื่น ๆ ในชุมชนเช่นผ่านรายการวิทยุชุมชน และผ่านเจ้าหน้าที่โดยถ่ายทอดข้อมูลจากเทคโนโลยีสารสนเทศสู่ชุมชน

จากการทบทวนความหมาย ปัจจัยที่นำไปสู่ช่องว่างทางดิจิทัล และความพยายามในการแก้ปัญหา ชี้ให้เห็นว่าสื่ออินเทอร์เน็ตยังไม่ได้มีศักยภาพในฐานะแหล่งสารสนเทศและช่องทางสารสนเทศอย่างเต็มที่เพื่อลดช่องว่างทางดิจิทัลในสังคมไทย ข้อเสนอที่ได้จากการทบทวนจากแนวคิดและการวิจัยพบปัจจัยเพิ่มเติมที่ส่งผลต่อช่องว่างทางดิจิทัลคือ ทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ทักษะในการจัดการสื่อ และทักษะในการค้นหาสารสนเทศจากสื่ออินเทอร์เน็ต สุดท้ายการลดช่องว่างทางดิจิทัลในประเทศไทย อาจทำได้โดยอาศัยศักยภาพของสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศดั้งเดิมเช่น วิทยุและโทรทัศน์ ซึ่งเป็นการใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีสารสนเทศและเครือข่ายที่มีอยู่ ผ่านการใช้ทางอ้อมผ่านสื่ออื่น ๆ ที่มีอยู่แล้ว ซึ่งเป็นหลักการเบื้องต้นในการออกแบบการวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและพัฒนาทักษะของผู้จัดรายการวิทยุชุมชนซึ่งจะเป็นตัวแทนทำหน้าที่ใช้อินเทอร์เน็ตสำหรับสมาชิกชุมชน และการบูรณาการสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศทันสมัยเข้ากับสื่อที่แพร่หลายในชุมชน อันได้แก่ อินเทอร์เน็ตและวิทยุชุมชนเพื่อแก้ปัญหาช่องว่างทางดิจิทัลในบริบทสังคมไทย

2. เทคโนโลยีที่เหมาะสม (Appropriate Technology) และการบูรณาการการใช้สื่อ (Integration of Media Use)

ในยุคสังคมสมัยใหม่ อภิปรัชญา (metaphysics) เป็นตัวกำหนดกรอบของการศึกษา และการศึกษานำไปสู่เทคโนโลยี หากไม่มองให้ลึกลงไปแล้ว คนส่วนใหญ่มักคิดว่าเทคโนโลยีเป็นตัวบ่งชี้ถึงสังคมสมัยใหม่ ซึ่งหากโลกถูกครอบงำโดยเทคโนโลยีแต่เพียงอย่างเดียวโลกอาจจะล่มสลาย ดังนั้นเทคโนโลยีจึงเป็นองค์ประกอบที่เราต้องให้ความสนใจ โดยเฉพาะในสถานการณ์ที่เทคโนโลยีถูกพัฒนาขึ้น ๆ ขึ้นโดยไม่คำนึงถึงมิติหรือมุมมองด้านชีวิต และจิตใจของมนุษย์ (Schumacher, 1973)

ผู้ที่คิดและพัฒนาเทคโนโลยีขึ้นมาตั้งใจให้มันมีหน้าที่ลดภาระการทำงานของมนุษย์ เพื่อให้มนุษย์ได้มีชีวิตและมีโอกาสพัฒนาศักยภาพของตน เช่น เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ช่วยคำนวณหาคำตอบทางคณิตศาสตร์ได้ในไม่กี่วินาที ในขณะที่หากใช้พนักงานทำงานนี้ต้องใช้เวลายาวนานกว่ามาก แต่หากนำสิ่งแวดล้อมของประเทศที่พัฒนาแล้วมาพิจารณาอาจพบว่าคนในประเทศเยอรมันและอังกฤษที่เทคโนโลยีเจริญก้าวหน้ากลับมีเวลาว่างน้อยกว่าคนในประเทศด้อยพัฒนาอย่างพม่า (Schumacher, 1973)

2.1 เทคโนโลยีระดับกลาง (Intermediate Technology)

แนวคิดของ Gandhi (อ้างใน Schumacher, 1973) ที่ว่าการผลิตปริมาณมาก (mass production) ไม่มีทางช่วยเหลือหรือโอบอุ้มคนยากคนจน แต่การผลิตโดยมหาชน (production by mass) ต่างหากที่จะช่วยคนจน คนที่จะทำการผลิตปริมาณมากได้ต้องมีทุนมหาศาล ใช้พลังงานสูง ฟังพาเทคโนโลยีที่จะช่วยลดแรงงาน สรุปคือต้องมีทุนสูงพอที่จะระดมให้เกิดศูนย์การผลิตทีเดียว

การผลิตโดยมหาชนเกิดขึ้นได้ แต่เนื่องจากมหาชนซึ่งหมายถึงคนทั่วไป เป็นผู้ที่ไม่ได้มีทุนสูงไม่สามารถซื้อเทคโนโลยีขั้นสูงที่ราคาแพงได้ เทคโนโลยีพื้นบ้านมีราคาถูกแต่ใช้ผลิตไม่ทันกับกระแสการเปลี่ยนแปลง ดังนั้นต้องมีอีกเทคโนโลยีหนึ่งซึ่งอยู่ตรงกลาง โดยเทคโนโลยีระดับกลางนี้มีลักษณะดังนี้ (Schumacher, 1973)

1. ใช้ความรู้และประสบการณ์ที่ทันสมัยให้ได้มากที่สุด
2. นำไปสู่การกระจายออกจากศูนย์กลาง
3. สอดคล้องกับหลักนิเวศน์
4. ไม่นำไปสู่การเผาผลาญทรัพยากรที่มีอยู่จำกัด
5. ถูกออกแบบเพื่อรับใช้มนุษย์ มากกว่าจะฝืนมนุษย์ให้เป็นทาสของมัน
6. เห็นอกว่าเทคโนโลยีดั้งเดิม หรือเทคโนโลยีพื้นบ้าน
7. เรียบง่ายกว่า เข้าใจได้ง่าย ถูกกว่า และอิสระกว่าเทคโนโลยีขั้นสูงของผู้มีทุนสูง
8. ผู้ใช้ช่วยตัวเองได้ บำรุงรักษาเทคโนโลยีเองได้
9. เป็นเทคโนโลยีของประชาชนหรือเทคโนโลยีแห่งประชาธิปไตย
10. ทุกคนสามารถเข้าถึงได้ ต้องไม่ถูกจำกัดผู้ใช้เพียงกลุ่มผู้ฐานะทางเศรษฐกิจดี

เทคโนโลยีที่เหมาะสมไม่ได้หมายถึงการถอยกลับสู่อดีต ไปใช้วิธีการที่ตกยุคตกสมัย แต่การศึกษาอย่างเป็นระบบถึงการเลือกใช้เทคโนโลยีในประเทศที่พัฒนาแล้ว จะนำไปสู่ความเข้าใจมากขึ้นในการเลือกสรรเทคโนโลยีให้เหมาะสม ความสำเร็จอยู่ที่การสะสมความรู้ที่เหมาะสมและถูกที่ ซึ่งความรู้นี้อาจถูกนำไปประยุกต์ใช้ได้หลากหลายและกว้างขวาง ต่างจากเทคโนโลยีขั้นสูงและทันสมัยที่มักชี้ถึงวิธีใช้งานเพียงอย่างเดียว ถ้ากล่าวถึงการพัฒนาเทคโนโลยี นักพัฒนาสามารถพัฒนาเทคโนโลยีให้ซับซ้อนทันสมัย ได้ง่ายกว่าการพัฒนาเทคโนโลยีให้เรียบง่ายตรงไป ตรงมา ง่ายต่อการใช้

ประเทศที่กำลังพัฒนา มีบางส่วนของประเทศที่มีทุกอย่างเหมือนกับประเทศพัฒนาแล้ว ไม่ว่าจะเป็นรูปแบบการดำเนินชีวิตและอาชีพ แต่ในส่วนที่ยังไม่ได้รับการพัฒนา กลับจะเป็นส่วนที่มีคนส่วนใหญ่ของประเทศใช้ชีวิต และอยู่อย่างสิ้นหวัง ผู้ยากไร้อยู่อย่างไร้การจ้างงาน หรือถูกจ้างงานแต่ในจำนวนจำกัด โอกาสจะทำงานได้อย่างเต็มเม็ดเต็มหน่วยมีน้อย ไม่มีพื้นที่ทำกิน หรือมีที่ทำกินแต่จำนวนน้อยนิด กระทั่งมองไม่เห็นหนทางจะพัฒนาพื้นที่นั้น ชนบทจึงไม่เป็นที่ที่เขาดำรงชีวิตได้ คนชนบทจึงหลั่งไหลสู่เมืองใหญ่ แต่ในเมืองใหญ่อาจไม่มีงานให้ทำ และไร้ที่อยู่อาศัยสำหรับคนชนบทเหล่านั้น ดังนั้นเทคโนโลยีที่เหมาะสมจำเป็นต้องได้รับการค้นหา เพื่อให้คนในชนบทได้อยู่ในถิ่นฐานของตนเองได้ ในขณะที่มีการพัฒนาด้านอาชีพเช่นกัน

2.2 เทคโนโลยีสารสนเทศกับการพัฒนา

โดยทั่วไปเมื่อกล่าวถึงเทคโนโลยีสารสนเทศ คนทั่วไปมักจะคิดถึงเพียงเทคโนโลยีที่ใช้คอมพิวเตอร์ แต่เทคโนโลยีสารสนเทศรวมถึงสื่ออิเล็กทรอนิกส์ดั้งเดิมอื่น ๆ เช่นวิทยุ โทรทัศน์ และ โทรศัพท์อีกด้วย โครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ United Nation Development Programme หรือ UNDP ให้ความหมายของเทคโนโลยีสารสนเทศคือ “สื่อที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมข่าวสาร มีหลากหลายชนิด แบบ และการให้บริการ โดยสื่อทั้งหมดนั้นใช้เพื่อผลิต เก็บ กระจาย และแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร สื่อนั้นรวมถึงสื่อดั้งเดิมคือวิทยุ โทรทัศน์ และโทรศัพท์ รวมถึงสื่อใหม่ได้แก่คอมพิวเตอร์ ดาวเทียม เทคโนโลยีไร้สาย และอินเทอร์เน็ต โดยสื่อต่าง ๆ เหล่านี้สามารถนำมาทำงานร่วมกัน รวมกันเพื่อสร้างโลกที่เป็นเครือข่าย”

Anita Dighe และ Usha Reddi (2006) นักพัฒนาชาวอินเดีย ได้แย้งถึงประสิทธิภาพของเทคโนโลยีสารสนเทศ ที่ใช้เพื่อการบรรเทาความยากจน โดยทั้งคู่เห็นว่าเทคโนโลยีสารสนเทศไม่สามารถก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงได้ด้วยลำพังตัวเทคโนโลยีเอง แต่เทคโนโลยีควรถูกใช้เป็น “เครื่องมือ” เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของการพัฒนาและการบรรเทาปัญหาความยากจน จากการทบทวนวรรณกรรมเพื่อนิยามความยากจนพบว่า ความยากจนเป็นปรากฏการณ์ที่ซับซ้อนและมีพหุสาเหตุปัจจัย ที่ผ่านมาเทคโนโลยีสารสนเทศจึงถูกใช้เพื่อบรรเทาความยากจนได้ในบางปัจจัยได้แก่ ปัจจัยด้านรายได้ (income-based) ปัจจัยด้านคุณภาพชีวิตแบบยั่งยืนและสิทธิพื้นฐาน (sustainable livelihood and rights based) ปัจจัยด้านการศึกษา ตั้งแต่ระดับพื้นฐานถึงอุดมศึกษา และเพื่อให้บริการของรัฐ

Dighe และ Reddi (2006 : 34) ได้เสนอแนะแนวทางการใช้เทคโนโลยีเพื่อบรรเทาความยากจนในฐานะเทคโนโลยีที่เหมาะสม โดยให้คำนึงถึงบริบทแวดล้อมของการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ บทบาทที่สำคัญของเทคโนโลยีนี้คือการแลกเปลี่ยนและการกระจายข้อมูลข่าวสาร แต่ขณะเดียวกันในประเทศกำลังพัฒนา สื่อโทรศัพท์เคลื่อนที่และวิทยุ ทำบทบาทดังกล่าวได้ดีและมีประสิทธิภาพสูงเนื่องจากเป็นเทคโนโลยีที่ราคาถูกกว่า ยืดหยุ่นกว่า ไม่ต้องใช้ระบบสาธารณูปโภคพื้นฐาน และผู้ใช้ไม่จำเป็นต้องมีความสามารถในสารสนเทศและทักษะมากมาย

การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศสำหรับประเทศกำลังพัฒนาในลักษณะที่เป็นรูปธรรม ในบทความของ Kirkman (2001) เรื่อง “ออกจากห้องทดลอง มุ่งสู่ประเทศกำลังพัฒนา โดยการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมเพื่อสร้างโลกที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างแท้จริงจากอินเทอร์เน็ต” (Out of the lab and into the developing world: using appropriated technologies to promote truly global Internet different) โดย Kirkman ซึ่งถึงทางออกที่จะนำไปสู่การพัฒนา การสร้าง และการแพร่กระจาย เทคโนโลยีสารสนเทศที่เหมาะสมกับความต้องการของประเทศกำลังพัฒนา ดังนี้

1. ให้แรงจูงใจกับภาคเอกชนในการลงทุนสร้างเทคโนโลยีที่เหมาะสม โดยเฉพาะการลงทุนในการประยุกต์ใช้หรือผลิตซ้ำเทคโนโลยีเพื่อแก้ปัญหาสังคม เช่น การให้เงินทุนสนับสนุนการพัฒนา เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา
2. ส่งเสริมการวิจัยทางการตลาด เพื่อศึกษาความต้องการด้านเทคโนโลยีหรือลักษณะของการประยุกต์ใช้เทคโนโลยี
3. เพิ่มช่องทางการสื่อสารในกลุ่มผู้มีส่วนรับผิดชอบจากมิติที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีทั้งหลาย เช่น นักวิจัยด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ผู้วางนโยบาย และผู้มีอำนาจตัดสินใจ ได้มีโอกาสผสมผสานความคิดซึ่งกันและกัน เพื่อนำไปสู่พันธะสัญญาร่วมกันในการสร้างเทคโนโลยีที่เหมาะสมและราคาถูกลง
4. ให้การศึกษากับผู้วางนโยบายด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อให้สามารถวางแผนการพัฒนาเทคโนโลยีสอดคล้องกับการวางแผนนโยบายที่เหมาะสม
5. สร้างการลงทุนทางสังคม ในปัจจุบันเรามองเห็นชุมชนสารสนเทศที่มีความเชื่อมโยงกันในระดับโลกโดยในชุมชนนักสารสนเทศ ก็จะประกอบไปด้วย วิศวกร นักเขียนโปรแกรม นักออกแบบ และนักขโมยข้อมูล โดยประเทศกำลังพัฒนา ควรใช้ความพยายามให้มาก ในการนำเอาชุมชนนักสารสนเทศกลุ่มนี้เข้ามาร่วมออกแบบเทคโนโลยีที่เหมาะสมและราคาถูกลง
6. การดึงกลุ่มสมองไหลให้กลับมาช่วยพัฒนาประเทศ ประเทศจีน อินเดีย และกลุ่มละติน อเมริกันประสบความสำเร็จในการดึงเอาเครือข่ายคนท้องถิ่นที่อพยพไปอยู่ และได้รับการศึกษาในประเทศสหรัฐอเมริกาให้กลับมาคืนประโยชน์ในด้านการพัฒนาเทคโนโลยีแก่ประเทศ
7. การแก้ปัญหาไม่ควรมุ่งเน้นไปที่ตัวเทคโนโลยีอย่างเดียว ในกระบวนการออกแบบ ที่จะเกิดขึ้นซ้ำๆ เพื่อให้ได้เทคโนโลยีที่เหมาะสม ในเชิงปฏิบัติ การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในประเทศกำลังพัฒนานั้น ความยากไม่ได้เกิดเพียงแค่การพัฒนาตัวเทคโนโลยี แต่ความยากที่แท้จริงในการพัฒนาเทคโนโลยีที่เหมาะสมมาจากองค์ประกอบทางด้านสังคม ที่มาจากเทคโนโลยีตัว

ใหม่ เช่น เทคโนโลยีบางอย่างไม่สอดคล้องกับวัฒนธรรมเดิม ไม่สอดคล้องกับวิถีคิด และวิถีจัดการที่คุ้นเคยของคนในประเทศ ทำยที่สุด การพัฒนาเทคโนโลยีที่เหมาะสมจึงไม่ใช่แค่เพียงการพัฒนาเทคโนโลยี แต่เป็นการเตรียมความพร้อมปัจจัยอื่นทุกๆด้านที่ไม่ใช่เทคโนโลยี

2.3 การบูรณาการการใช้สื่อ (Integration of Media Use)

จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่ายังไม่มีผู้ให้คำนิยามเรื่องการบูรณาการการใช้สื่อ (Integration of Media Use) ไว้อย่างชัดเจน แต่การหลอมรวมสื่อ (Convergence of Media) เป็นคำที่มีผู้ให้ความหมายไว้และพอจะเทียบเคียงเพื่อสร้างกรอบการศึกษาได้ดังต่อไปนี้

Graham Murdock (2000) กล่าวถึงระดับของการหลอมรวมสื่อไว้ 3 ระดับคือการหลอมรวมในระดับเทคโนโลยี เป็นการใช้เทคโนโลยีร่วมกัน หรือในสื่อหนึ่ง ๆ มีหลายเทคโนโลยี การหลอมรวมในระดับรูปแบบและเนื้อหาสื่อ เป็นการใช้น้ำหาร่วมกัน และการหลอมรวมเชิงเศรษฐศาสตร์ของสื่อ ในความเป็นเจ้าของสื่อ

ศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ หรือ เนคเทค (2549) เสนอระดับการหลอมรวมสื่อในเชิงเทคนิคโดยเห็นว่า การหลอมรวมของสื่อโทรคมนาคม สารสนเทศ วิทยุโทรทัศน์ และสื่ออื่น สามารถเกิดขึ้นได้ในห่วงโซ่บริการดังนี้ (1) การหลอมรวมของเนื้อหา (convergence of content) (2) การหลอมรวมของบริการ (convergence of services) (3) การหลอมรวมของโครงข่าย (convergence of infrastructure/ transmission channels) และ (4) การหลอมรวมของอุปกรณ์ปลายทาง (convergence of end user terminals/ consumer devices) การหลอมรวมทั้งหมดนั้นเนคเทค มองว่า เกิดจากแรงขับเคลื่อนของการพัฒนาเทคโนโลยีดิจิทัล ซึ่งทำให้สามารถรับส่งสัญญาณเสียง ข้อมูล ภาพนิ่งและภาพเคลื่อนไหวแบบหลอมรวมไปพร้อม ๆ กันบนโครงข่ายเดียวกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ และนำไปสู่บริการใหม่ ๆ เช่น ชมโทรทัศน์หรือฟังวิทยุผ่านทางอินเทอร์เน็ตหรือโทรศัพท์เคลื่อนที่ อย่างไรก็ตามเนคเทค เห็นว่ายังมีความท้าทายเชิงนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการหลอมรวมสื่อ โดยเฉพาะการกำกับดูแล และจากการศึกษาแนวโน้มของการใช้บริการการหลอมรวมสื่อ ในกลุ่มผู้ใช้อินเทอร์เน็ตในประเทศไทย ปีพ.ศ. 2548 พบว่าบริการฟังเพลงออนไลน์ผ่านอินเทอร์เน็ตเป็นบริการที่มีผู้รู้จักและเคยใช้มากที่สุด

Pettigrew และคณะ (2002) พบการบูรณาการสื่อในอีกลักษณะซึ่งเป็นการบูรณาการสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศกับสื่อบุคคล โดยศึกษาการแสวงหาข้อมูลผ่านสื่ออินเทอร์เน็ตที่ติดตั้งในห้องสมุดสาธารณะ โดยสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ใช้อินเทอร์เน็ตในห้องสมุด และพบว่าอินเทอร์เน็ตเป็นเพียงแหล่งข้อมูลเสริมภายหลังจากที่ได้แสวงหาข้อมูลผ่านสื่อบุคคลมาก่อน ทั้งการสอบถาม และรับสารสนเทศโดยตรงจากบุคคลใกล้ชิด และการสอบถามถึงแหล่งข้อมูลบนสื่ออินเทอร์เน็ต

การบูรณาการสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศระหว่างสื่อดั้งเดิมและสื่อสมัยใหม่ เป็นอีกแนวทางหนึ่งที่นักพัฒนาเริ่มทดลองในหลาย ๆ รูปแบบ ระหว่างปี พ.ศ. 2544 - 2546 United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization หรือ UNESCO ริเริ่มโครงการบูรณาการสื่อดั้งเดิมและนวัตกรรมเทคโนโลยีเพื่อการพัฒนาชุมชน (Integration of traditional and innovative technologies for community development) โดยสนับสนุนการจัดตั้งศูนย์มัลติมีเดียชุมชน (Community Multimedia Centre – CMC) ให้เชื่อมโยงกับสถานีวิทยุชุมชนที่มีอยู่ก่อนหน้าแล้ว บางกรณีศึกษาใช้วิธีการจัดตั้งสถานีวิทยุชุมชนให้เชื่อมโยงกับศูนย์ CMC รวมถึงการจัดตั้งสถานีโทรทัศน์ร่วมกับศูนย์ CMC ภายหลังจากการจัดตั้งไปแล้ว 2 ปีได้มีการประเมินจากภายนอกถึงประสิทธิผลของศูนย์ CMC พบว่าศูนย์และสื่อที่เชื่อมโยงได้ช่วยยกระดับความตระหนักรู้ของชุมชนในด้านโรคภัยไข้เจ็บ เพิ่มจำนวนผู้เข้าร่วมโครงการรณรงค์ฉีดวัคซีน เพิ่มการมีส่วนร่วมในกิจกรรมสาธารณะของคนในชุมชน เพิ่มการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการศึกษา เพิ่มประสิทธิภาพของชุมชนในการตอบรับภัยและวิกฤติต่าง ๆ ช่วยในการลดต้นทุนการผลิตเนื่องจากการส่งวัตถุดิบผ่านอินเทอร์เน็ต พัฒนาการเกษตร พัฒนาระบบพยากรณ์อากาศ และก่อให้เกิดธุรกิจใหม่ ๆ ที่ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ โครงการทดลองในทวีปเอเชียเป็นกลุ่มที่ดำเนินการเชื่อมโยงอินเทอร์เน็ตกับสื่อดั้งเดิมได้มากที่สุด (10 ใน 14 โครงการ) ปัญหาหลัก ๆ ที่พบในเกือบทุกโครงการคือการเสริมสร้างศักยภาพของคนในระดับท้องถิ่น กล่าวคือการขาดทั้งผู้ให้การอบรม และชุดอบรมที่เหมาะสมกับทักษะของเจ้าหน้าที่ศูนย์ ปัญหาการเชื่อมต่อสัญญาณอินเทอร์เน็ตที่ช้าและราคาแพง ปัญหาการขาดเนื้อหาของท้องถิ่น และในภาษาถิ่น (Hughes, 2004)

หลักการและเหตุผลในการบูรณาการสื่ออินเทอร์เน็ตกับวิทยุชุมชน โดยให้วิทยุชุมชนเป็นสื่อหลักและอินเทอร์เน็ตเป็นส่วนสนับสนุนเนื่องจาก วิทยุชุมชนเป็นสื่อราคาถูก จัดการ

ง่าย เข้าถึงประชากรได้แม้ในพื้นที่ห่างไกล เข้าถึงประชากรได้แทบทุกกลุ่มเนื่องจากใช้ภาษาท้องถิ่นเพื่อถ่ายทอดข้อมูลข่าวสาร ให้การศึกษา บันเทิง ถกปัญหา และแสดงวัฒนธรรม ประโยชน์ที่จะได้จากการบูรณาการวิทยุชุมชนกับศูนย์มัลติมีเดียหรือสื่ออินเทอร์เน็ตคือ การแก้ปัญหาประสิทธิผลของศูนย์มัลติมีเดียที่มักจะถูกวิจารณ์ว่าไม่มีประสิทธิภาพแต่มีค่าใช้จ่ายสูงไม่คุ้มกับการลงทุน การนำสารสนเทศจากศูนย์ฯหรืออินเทอร์เน็ตไปเผยแพร่ผ่านวิทยุทำให้เกิดประโยชน์ต่อผู้ฟังรายการวิทยุชุมชนบางครั้งถึงหลักหมื่นคน ซึ่งโดยธรรมชาติศูนย์ CMC ไม่สามารถให้บริการประชาชนได้ในปริมาณดังกล่าว และประโยชน์สุดท้ายของการบูรณาการวิทยุชุมชนกับอินเทอร์เน็ต ได้แก่การก่อให้เกิดการสร้างและการค้นหาสารสนเทศจากสื่ออินเทอร์เน็ตอย่างต่อเนื่องผ่านการจัดรายการแบบ "Radio Browsing of the Internet" ซึ่งให้ผู้จัดรายการซึ่งเป็นคนในท้องถิ่นได้นำเสนอและอภิปรายข้อมูลข่าวสารจากเว็บไซต์ในภาษาถิ่นพร้อมทั้งปรับเนื้อหาให้เข้ากับความต้องการของผู้ฟัง ผู้ฟังสามารถขอข้อมูลข่าวสารโดยการโทรศัพท์ เขียนจดหมายเพื่อให้ผู้จัดรายการเป็นผู้ค้นหาและนำมาพูดคุยผ่านรายการวิทยุ บางครั้งผู้จัดรายการวิทยุจะใช้วิธีการสื่อสารผ่านสื่ออินเทอร์เน็ตกับผู้เชี่ยวชาญต่าง ๆ เช่น เจ้าหน้าที่สาธารณสุข เจ้าหน้าที่การเกษตร ซึ่งมีความรู้เฉพาะด้านและนำข้อมูลที่ได้ ออกอากาศ เพื่อตอบคำถามตามประเด็นที่ผู้ฟังต้องการ ทำให้ที่สุดการบูรณาการสื่อใหม่คือเทคโนโลยีสารสนเทศกับสื่อดั้งเดิมอย่างวิทยุชุมชน ทำให้เกิดการใช้สื่อที่สามารถแก้ปัญหาการไม่รู้ภาษา อันเป็นอุปสรรคในการเข้าถึง การอภิปราย การเลือก และการประสานสารสนเทศที่ถูกลำเสนอเพียงไม่กี่ภาษาจากสื่อใหม่สู่ชีวิตประจำวัน

การเปิดให้รายการวิทยุเป็นรายการแบบมีส่วนร่วม ผ่านการให้ผู้ฟังขอ หรือเสนอแนะชนิดของสารสนเทศ ทำให้เกิดการใช้และผลิตสารสนเทศ รวมถึงความรู้ใหม่ ๆ ผู้ชุมชนแบบกลุ่ม แทนการใช้อินเทอร์เน็ตแบบเก่าซึ่งคาดหวังให้แต่ละคนต้องลงมือใช้สื่อด้วยตนเองทีละคน ประโยชน์อีกด้านหนึ่งได้แก่ การบูรณาการการใช้สื่อที่ทำให้สมาชิกชุมชนเห็นความสำคัญของข้อมูลและสารสนเทศที่มีอยู่ในสื่ออินเทอร์เน็ต และหากต้องการข้อมูลเพิ่มเติมสมาชิกชุมชนสามารถขอใช้เพิ่มเติมได้ที่ศูนย์ CMC (Hughes, 2004; Fraser and Estrada, 2002)

รายการวิทยุชุมชนที่ค้นหาสารสนเทศผ่านอินเทอร์เน็ตในรายการเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้ฟังมีโมเดลที่ องค์การศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ หรือ UNESCO ประสบความสำเร็จในการทดลองเชื่อมโยงอินเทอร์เน็ตเข้ากับรายการวิทยุท้องถิ่นในหลายพื้นที่เช่น ประเทศศรีลังกา ประเทศภูฐาน และประเทศเนปาล

ในประเทศมาลี UNESCO ได้บริจาควิทยุกระเป๋าหิ้ว (Suitcase Radio) เพื่อให้ร่วมกับรายการวิทยุค้นหาข้อมูลอินเทอร์เน็ต วิทยุกระเป๋าหิ้วเป็นสื่อที่ถูกเพิ่มเข้ากับศูนย์ CMC เพื่อให้เจ้าหน้าที่ศูนย์ได้จัดรายการ “วิทยุสืบค้นอินเทอร์เน็ต” ซึ่งการจัดรายการลักษณะนี้ทำให้ผู้ฟังที่เป็นคนในชุมชนเห็นประโยชน์ในการใช้คอมพิวเตอร์ที่ศูนย์ CMC มากขึ้น รายการถูกจัดโดยใช้ 3 ภาษาคือภาษาถิ่น 2 ภาษาและภาษาฝรั่งเศส แนวของรายการคือเรื่อง “มรดกโลก” ได้รับการกำหนดและเลือกโดยเจ้าหน้าที่ศูนย์ และในการจัดรายการก็จะเยี่ยมชมเว็บไซต์ของมรดกโลกในที่ต่าง ๆ ผู้จัดรายการจะจัดรายการและค้นหาข้อมูล พร้อมกับอภิปรายร่วมกับเจ้าหน้าที่ศูนย์มรดกโลกที่มีอยู่ในท้องถิ่นเนื่องจากพื้นที่ที่รับฟังรายการวิทยุได้มีมรดกโลกอยู่ด้วย (UNESCO, 2007)

เครือข่ายเทคโนโลยีสารสนเทศท้องถิ่น Namma Dhwani ในประเทศอินเดียก็เป็นอีกตัวอย่างการบูรณาการสถานีวิชญาเครือข่ายเคเบิลท้องถิ่น เพื่อถ่ายทอดรายการวิทยุสู่ครัวเรือนเข้าด้วยกันกับสื่ออินเทอร์เน็ตและมัลติมีเดีย สื่อทั้งหมดดำเนินการโดยกลุ่มสตรี โรงเรียนของรัฐ และศูนย์พัฒนาท้องถิ่น รายการวิทยุในแต่ละวันประกอบด้วยข้อมูลท้องถิ่น ความต้องการด้านการสื่อสาร ผ่านการดึงข้อมูลจากสื่อมัลติมีเดียได้แก่ เว็บไซต์ และ CD-ROMs (Dighe และ Reddi, 2006 หน้า 32)

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการบูรณาการการใช้สื่อพบว่า มีช่องว่างในการศึกษาและอธิบายในเชิงสังคมวิทยา โดยคำนึงถึงบริบทของการใช้ ซึ่งแต่ละสังคมมีบริบทเฉพาะเพิ่มเติมจากปัจจัยทางด้านเทคโนโลยี การศึกษาครั้งนี้ ได้ให้ความสำคัญกับการบูรณาการการใช้สื่อ โดยนำศักยภาพของสื่อทันสมัยคืออินเทอร์เน็ตรวมเข้ากับศักยภาพและความแพร่หลายของสื่อดั้งเดิมคือวิทยุ

3. แนวคิดเกี่ยวกับผู้เฝ้าประตูข่าวสาร (Gatekeeper)

Shoemaker (1991) ให้ความหมายเบื้องต้นของการเฝ้าประตูข่าวสาร (gatekeeping) เป็นกระบวนการที่สารจำนวนมากซึ่งอยู่ในโลกนี้ ถูกตัด ปรับเปลี่ยน ให้เหลือเพียงหลักร้อยเพื่อที่จะส่งต่อและเข้าถึงกลุ่มคนที่ต้องการได้ในแต่ละวัน แต่ Donohue, Tichenor, และ Olien (1972 อ้างใน Shoemaker, 1991) ให้ความหมายที่กว้างกว่ากระบวนการควบคุมข่าวสาร

ว่าการเฝ้าประตูข่าวสารรวมถึงกระบวนการตั้งแต่การเข้ารหัสสาร ไม่ใช่แต่เพียงเลือกสารแต่ยังมีการตั้งทิ้ง ส่งต่อ ปรับ แสดง ทำซ้ำ และกำหนดเวลาที่จะส่งสารให้กับผู้รับสาร

แนวคิดการเฝ้าประตูข่าวสาร ถูกพูดถึงครั้งแรกโดยนักจิตวิทยาชาวเยอรมันชื่อ Kurt Lewin ซึ่งศึกษาและพัฒนาทฤษฎีช่องทางและผู้รักษาประตู (Theory of channels and gate keepers) เพื่ออธิบายกระบวนการเปลี่ยนแปลงสังคมในวงกว้างผ่านกรณีศึกษาการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมกรรมการรับประทานอาหารของคนในยุค ค.ศ. 1947 เขาสรุปว่ามีคนบางกลุ่มที่มีอำนาจในการควบคุมการเลือกสรรอาหาร เช่นในช่องทางร้านขายของชำ หรือปลูกผักสวนครัวต่างมีขั้นตอนย่อยซึ่งมีการควบคุมว่าอาหารใดควรเดินทางไปถึงโต๊ะอาหาร ดังนั้นต้องให้ความสนใจกับคนกลุ่มนี้ผู้ที่ทำหน้าที่ควบคุม ถ้าต้องการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของคนหมู่มาก (Shoemaker, อ้างแล้ว)

David Manning White เป็นคนแรกที่นำแนวคิดการเฝ้าประตูข่าวสารมาใช้ในบริบทการสื่อสารโดยศึกษาบรรณาธิการหนังสือพิมพ์รายวันซึ่งทำหน้าที่คัดเลือกข่าวที่ได้รับจากโทรพิมพ์พบว่าบรรณาธิการใช้ข่าวเพียงร้อยละ 10 ของข่าว White จึงสรุปว่าการตัดสินใจเลือกข่าวขึ้นอยู่กับบรรณาธิการและคุณลักษณะในด้านประสบการณ์ ทักษะ และความคาดหวังของผู้ที่ทำหน้าที่บรรณาธิการข่าว (Cassidy, 2006)

3.1 ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการทำหน้าที่ของผู้เฝ้าประตูข่าวสาร Shoemaker (อ้างแล้ว) สรุปกระบวนการเฝ้าประตูข่าวสาร ประกอบด้วย

3.1.1 ทางเข้าของสารก่อนเข้าสู่ช่องทางสื่อสาร (Entrance of items into the channel) การเฝ้าประตูสารเกิดขึ้นตั้งแต่สารสนเทศถูกสร้างสรรค์ขึ้นหรือถูกค้นพบโดยผู้ทำงานสื่อสาร ทางเข้าของสารเกิดขึ้นได้ในหลายวิธีการได้แก่

1) ใช้ช่องทางที่เป็นกิจวัตร (routine channels) อาทิ การประกาศใช้กฎหมาย การประกาศผลเลือกตั้ง ข่าวแจกของหน่วยงาน การแถลงข่าวของโฆษกรัฐบาล เหตุการณ์ที่ถูกเตรียมการ (nonspontaneous events) เช่นการกล่าวปาฐกถา พิธีการ การเดินขบวน

2) ใช้ช่องทางที่ไม่เป็นทางการ (Informal channels) เช่นการสรุปสถานการณ์ความเป็นมา เอกสารการประชุมของหน่วยงานที่ไม่เป็นของรัฐบาล การรายงานข่าวของหน่วยงานอื่น การสัมภาษณ์นักข่าว บทบรรณาธิการข่าวของสำนักพิมพ์

3) ใช้ช่องทางองค์กร (Enterprise channels) เช่นนักข่าวริเริ่มการสัมภาษณ์ นักข่าวประสบเหตุโดยตรงในเหตุการณ์ที่ไม่คาดคิดมาก่อนเช่นไฟไหม้ จลาจล ภัยธรรมชาติ ทำวิจัยด้วยการอ้างอิงและใช้สถิติ รวมถึงการวิเคราะห์และสรุปสถานการณ์โดยนักข่าว

ช่องทางที่เป็นกิจวัตรและช่องทางที่ไม่เป็นทางการนำข้อมูลข่าวสารจากภายนอกเข้าสู่องค์กร โดยมีบุคลากรที่ทำหน้าที่กำหนดว่าข่าวสารใดควรนำเข้ามาหรือคัดออก ในขณะที่ช่องทางองค์กร ข้อมูลข่าวสารถูกนำเข้าองค์กรข่าวด้วยความคิดริเริ่มของพนักงานและข่าวสารจะถูกนำมาสู่ประตู่ข่าวสารเพื่อผ่านการคัดกรองต่อไป

นอกจากนั้นผู้เฝ้าประตู่ข่าวสารอาจได้รับอิทธิพลจากเพื่อนร่วมงาน โดยการเรียนรู้สัดส่วนและปริมาณการนำเสนอข่าวของผู้อื่นและใช้เกณฑ์เดียวกันนี้เพื่อคัดเลือกเนื้อหาของตนเอง

3.1.2 คุณลักษณะของสาร (Characteristics of the items) สารบางสารมีคุณค่าความเป็นข่าวมากกว่าสารอื่น และยังมีคุณค่าความเป็นข่าวสูงเท่าใดก็ทำให้สารนั้นผ่านประตูข่าวสารได้มากขึ้น คุณค่าความเป็นข่าวโดยทั่วไปประกอบด้วยคุณลักษณะ ความทันสมัย ความใกล้ชิด ความสำคัญ ผลกระทบ ผลประโยชน์หรือความขัดแย้ง กระทบอารมณ์ แผ่ขยายในวงกว้าง ใหม่ แปลก เป็นต้น

3.1. แรงผลักดันที่อยู่ก่อนและเบื้องหลังประตูสาร (Forces in front and behind gates) เมื่อสารเข้าไปในช่องทางและประตูสารแล้วยังมีแรงผลักดันที่กำหนดต่อไปว่าสารแต่ละชิ้นควรผ่านประตูข่าวสารไปหรือไม่และแรงผลักดันนั้นอาจมีการเปลี่ยนขั้วไปมาระหว่างการเป็นแรงส่งและแรงต้าน เช่น สถานีต้องส่งนักข่าวไปทำข่าวในพื้นที่ที่ห่างไกล (ระยะทางเป็นอุปสรรคและเป็นแรงต้าน) แต่เมื่อผู้บริหารสถานีเห็นว่าข่าวน่าสนใจและลงทุนส่งผู้สื่อข่าวไปทำข่าว (ค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นกลายเป็นแรงส่ง) โดยเมื่อใช้งบประมาณสูงไปเพื่อทำงานแล้วสถานีก็จะเห็นว่าข่าวนี้ควรผ่านเข้าสู่ประตู่ข่าวสารและนำเสนอสู่ประชาชน

3.1.4 ค่านิยมและคุณค่าส่วนบุคคล (Individual's personal attitudes and values) ทศนคติและค่านิยมที่บุคลากรมีอยู่ขณะที่ทำหน้าที่เฝ้าประตูข่าวสารมีผลต่อการเลือกข่าวสาร รวมถึงข้อถกเถียงการอภิปรายที่มีอยู่ในเนื้อหาสาร

นอกจากปัจจัยทั้งหมดที่กล่าวไปแล้ว กานตวี ปานสีทา (2545) ได้ทบทวนปัจจัยที่มีผลต่อการเฝ้าประตูข่าวสารและได้เสนอประเด็นที่มาจากผู้รับสาร กล่าวคือ อำนาจของผู้รับสาร บางกลุ่มให้คุณให้โทษกับสื่อได้ และค่านิยมของผู้รับสาร ต่างมีผลต่อการเฝ้าประตูข่าวสาร สมาชิกผู้รับสารบางกลุ่มในสังคมมีอำนาจในการให้คุณให้โทษต่อสื่อมวลชนเช่นหอการค้าและผู้นำชุมชนมีอิทธิพลมากกว่าสมาชิกผู้รับสารกลุ่มอื่น ๆ เพราะสามารถควบคุมงบประมาณโฆษณา รวมถึงการให้ข่าวสารบางอย่างได้ ส่วนค่านิยมของผู้รับสารมีอิทธิพลทำให้ต้องเลือกเนื้อหาที่สอดคล้องหรือใกล้เคียงกับความต้องการของผู้รับสาร

3.2 ประเภทของผู้เฝ้าประตูข่าวสาร

Bazilai-Nahon และ Neumann (2005) ศึกษาโมเดลผู้เฝ้าประตูข่าวสารเพื่อจำแนกทฤษฎี และแบ่งผู้เฝ้าประตูข่าวสารออกเป็น 5 ระดับสอดคล้องกับ Shoemaker (ข้างแล้ว) คือ

3.2.1 ระดับปัจเจก (individual level) การเฝ้าประตูข่าวสารเกิดจากบุคคลที่ทำหน้าที่เลือกสรรสาร ทฤษฎีในระดับนี้ให้ความสนใจกับโมเดลการคิดและการตัดสินใจอันเป็นกระบวนการที่ผู้เฝ้าประตูข่าวสารประเมินและตีความสาร นอกจากนี้ยังวิเคราะห์ลักษณะของบุคคลที่ทำหน้าที่เฝ้าประตูข่าวสารในด้าน บุคลิกภาพ พื้นเพความเป็นมา คุณค่า แนวคิดที่มีต่อบทบาทของตน ประสบการณ์ และอุปสรรคที่ต้องเอาชนะ

3.2.2 ระดับแบบแผนการปฏิบัติงาน (routines level) ซึ่งหมายถึงรูปแบบ กิจวัตร การปฏิบัติที่ทำซ้ำ ๆ ซึ่งกรอบและสร้างผู้ทำงานสื่อหรือผู้สื่อสาร ทำให้ผู้ทำงานสื่อมีพฤติกรรมการทำงานอย่างมีแบบแผน แบบแผนการสื่อสารของสื่อมวลชนได้แก่ กำหนดส่งข่าว การเขียนแบบปริมาตรหัวกลับ จังหวะการเสนอข่าว ฯลฯ ในระดับการสื่อสารระหว่างบุคคลมีแบบแผนการปฏิบัติเช่นกัน เช่น เรื่องบางเรื่อง หรือถ้อยคำบางอย่างรับรู้กันว่าไม่เหมาะสมที่จะพูดคุยในกลุ่มที่มีทั้งผู้ชายและผู้หญิง ตัวสื่อมีส่วนกำหนดรูปแบบการปฏิบัติงานเช่นกัน เช่นผู้เฝ้าประตูข่าวสารของสื่อโทรทัศน์ย่อมสนใจสารที่มีภาพภาพประกอบมากกว่าสารแบบอื่น แบบแผนการปฏิบัติช่วยให้

องค์กรลดความเสี่ยงเนื่องจากความผิดพลาดของผู้ปฏิบัติงานรวมถึงส่งเสริมการบริหารจัดการภายในองค์กร ถ้าองค์กรใดมีแบบแผนการปฏิบัติที่ชัดเจนและเข้มงวด ผู้เฝ้าประตูข่าวสารในระดับปัจเจกก็จะลดความสำคัญลงเนื่องจากต้องทำตามแบบแผน

3.2.3 ระดับองค์กร (organizational level) การศึกษาในระดับนี้ให้ความสำคัญกับปัจจัยภายในซึ่งแต่ละองค์กรมีความแตกต่างกันในแต่ละช่วงเวลาและนำไปสู่รูปแบบการตัดสินใจโดยกลุ่มที่แตกต่างกัน องค์กรเป็นผู้กำหนดแบบแผนปฏิบัติให้แก่ผู้เฝ้าประตูข่าวสาร รวมถึงมีอำนาจในการตัดสินใจจ้างหรือเลิกจ้างผู้ทำงาน องค์กรทำหน้าที่คัดกรองหรือคัดเลือกสารรอบแรกก่อนที่จะถึงมือของผู้เฝ้าประตูสาร ปัจจัยด้านองค์กรที่มีผลต่อการเฝ้าประตูสารได้แก่

1) วัฒนธรรมขององค์กร ปัจจัยนี้มีผลต่อการเฝ้าประตูข่าวสารและชนิดสารที่ถูกคัดกรอง บางองค์กรเน้นการสร้างสรรค์และผลิตสารสนเทศ (หนังสือพิมพ์ที่เน้นการทำข่าว) ขณะที่บางองค์กรเน้นบทบาทการเผยแพร่ (สถานีวิทยุที่เน้นการเปิดเพลงยอดนิยม)

2) ความซับซ้อนหรือลำดับชั้นในองค์กร ผู้ที่อยู่ภายใต้โครงสร้างจะมีอำนาจน้อยกว่า ส่วนผู้ที่เป็ศูนย์กลางหรืออยู่บนยอดของโครงสร้างจะมีอำนาจในการตัดสินใจมากกว่า

3) ขนาดขององค์กร องค์กรที่มีขนาดใหญ่กว่ามีศักยภาพมากกว่าในการสร้างสรรค์ ค้นหาสารเพื่อนำมาสู่กระบวนการเฝ้าประตูข่าวสาร

3.2.4 ระดับสถาบัน (institutional level) การศึกษาในระดับนี้แตกต่างจากระดับองค์กร เนื่องจากให้ความสำคัญกับปัจจัยภายนอก เช่น ระบบสังคม แรงผลักดันของตลาด หรือภาพลักษณ์ขององค์กรที่ถูกนำเสนอต่อสาธารณะ เป็นปัจจัยที่มีผลต่อกระบวนการเฝ้าประตูข่าวสาร ปัจจัยภายนอกเหล่านี้ประกอบด้วย 1) แหล่งข่าว หรือเส้นทางที่ข่าวสารจะไหลมาสู่ผู้สื่อข่าว แหล่งข่าวที่มีอำนาจทางเศรษฐกิจและการเมืองสูงย่อมมีพลังในการนำสารมาสู่ผู้สื่อข่าวมากกว่าแหล่งข่าวที่ด้อยอำนาจ 2) ผู้รับสารหรือผู้ที่ผู้ส่งสารเข้าใจว่าเป็นผู้รับสารของสื่อตน เชื่อกันว่าผู้นำความคิด และความคาดหวังของผู้รับสาร การรับรู้/ความเข้าใจของผู้เฝ้าประตูสารที่มีต่อความต้องการของผู้รับสาร มีผลต่อกระบวนการคัดเลือกข่าวสาร 3) ตลาด องค์กรที่มุ่งหวังผลกำไร กระบวนการเฝ้าประตูสารเป็นส่วนหนึ่งของการสร้างกำไร กฎของการปล่อยสารให้เข้าหรือคัดออกคือเลือกเฉพาะสารที่สร้างความสนใจต่อตลาดหรือผู้รับสารได้ 4) รัฐบาล การควบคุมข่าวสารคือศูนย์กลางของอำนาจ ดังนั้นรัฐทุกยุคทุกสมัยจึงพยายามอย่างที่สุดเพื่อที่จะปล่อยข่าวที่ส่งผลดีต่อรัฐ ควบคุมหรือระงับข้อมูลบางอย่างที่จะเป็นภัย 5) กลุ่มผลประโยชน์ กลุ่มผลประโยชน์ใช้สื่อใน

หลากหลายทิศทาง เพื่อแสดงท่าทีหรือเรื่องราวขององค์กร เพื่อปรับเปลี่ยนเนื้อหาของสื่อโดยการวิพากษ์วิจารณ์สื่อหรือผู้เฝ้าประตูข่าวสารเพื่อแทรกแซงในกระบวนการเฝ้าประตูข่าวสาร 6) องค์กรสื่อด้วยตนเอง สื่อที่มีชื่อเสียงและทรงพลังเป็นต้นแบบในการคัดเลือกข่าวสารและจัดวางสาระให้สื่ออื่น ๆ

3.2.5 ระดับระบบสังคม (social system level) การศึกษาในระดับนี้ วิเคราะห์อุดมการณ์และวัฒนธรรมซึ่งเชื่อว่ามีผลกระทบต่อกระบวนการเฝ้าประตูข่าวสาร วัฒนธรรมส่งผลต่อสารที่จะเข้าสู่ประตูสารในขณะเดียวกันสารที่ออกจากประตูข่าวสารส่งผลต่อวัฒนธรรมเช่นกัน เนื้อหาของข่าวบางเรื่องเกิดขึ้นและพร้อมที่จะเป็นข่าวแต่ไม่มีความเหมาะสมหรือพร้อมที่จะถูกนำเสนอในวัฒนธรรม เรื่องนั้น ๆ จึงไม่เป็นข่าว (ตัวอย่างเช่นข่าวข่มขืน หรือข่าวทารุณทางเพศกับเด็กเป็นเรื่องที่ถูกกล่าวถึงและเป็นข่าวในสังคมอเมริกันแต่ในบางสังคมเรื่องดังกล่าวไม่สามารถนำเสนอเป็นข่าวได้) ผู้เฝ้าประตูข่าวสารได้รับอิทธิพลของอุดมการณ์ของระบบสังคมที่ตนเองสังกัด อุดมการณ์หมายถึง ระบบการให้ความหมาย คุณค่า ความเชื่อ ที่เป็นนามธรรมและกำหนดมุมมองของคนที่มีต่อโลกหรือชนชั้น สารบางอย่างจึงอาจถูกเลือกเข้าเนื่องจากมันตอกย้ำ หรือสร้างการยอมรับสถานภาพของผู้ที่มีอำนาจ ขณะเดียวกันสารบางอย่างก็ถูกคัดทิ้งถ้ามันจะบ่อนทำลายหรือสั่นสะเทือนสถานภาพของผู้มีอำนาจหรือเจ้าของอุดมการณ์ อย่างไรก็ตามโดยบทบาทของสื่อมวลชนแล้วบางครั้งสื่อต้องทำหน้าที่ทำทนายหรือเป็นศัตรูของผู้มีอำนาจ

4. ความสามารถทางสารสนเทศ (Information Literacy)

ความสามารถทางสารสนเทศ เป็นทักษะสำคัญของสังคมปัจจุบัน เนื่องจากเทคโนโลยีสารสนเทศกลายเป็นสื่อแห่งยุคสมัย พร้อมกันนั้น แนวคิดสังคมสารสนเทศ สังคม บนพื้นฐานความรู้ หรือ นิยามสังคมอื่น ๆ ได้ให้ความสำคัญกับสารสนเทศในชีวิตประจำวัน เทคโนโลยีสารสนเทศและสารสนเทศ จึงกลายเป็นส่วนหนึ่งของปัจจัยที่มีส่วนสร้างเสริมคุณภาพของประชาชน

4.1 ความสำคัญของความรู้ความสามารถในสารสนเทศสำหรับพลเมือง

การเป็นพลเมืองที่มีประสิทธิภาพต้องมีปัจจัยสนับสนุนเพื่อให้บุคคลได้มีสิทธิและ

คัคดีศรี เท่าเทียมกับผู้อื่นในสังคม Murdok (2004) ได้ระบุถึง ปัจจัยที่ส่งเสริมการสร้างพลเมืองที่มีความสามารถ ได้แก่ ปัจจัยที่เป็นวัตถุ เช่น การมีรายได้เลี้ยงชีพ มีบ้านอยู่อาศัย เข้าถึงบริการทางสุขภาพ มีพื้นที่สาธารณะที่ปลอดภัย มีระบบการขนส่งสาธารณะที่ใช้การได้ดี มีวันหยุดพักและเวลาว่างที่เหมาะสม และปัจจัยอีกด้านที่ได้รับการกล่าวถึงคือ ปัจจัยทางด้านวัฒนธรรมของประชากร ประกอบด้วยความสามารถเข้าถึงสารสนเทศ ความรู้ การมีสิทธิออกเสียงและแสดงความคิดเห็นและการมีส่วนร่วมในวัฒนธรรม ปัจจัยเหล่านี้เป็นหลักเกณฑ์ชี้ถึงสภาพที่จะก่อให้เกิดพลเมือง ที่พร้อมจะมีส่วนร่วมในประเด็นสาธารณะ สิทธิแต่ละด้านมีดังนี้

สิทธิในสารสนเทศ (Information right) หมายถึง การที่พลเมืองมีอิสระในการทำความเข้าใจและตัดสินใจสารสนเทศที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์ปัจจุบันโดยปราศจากอคติ สารสนเทศเหล่านี้มักเป็นของรัฐหรือขององค์กรอื่นใดที่มีความสำคัญต่อโอกาสที่ดีในชีวิตหรือมีผลกระทบต่อสภาพการดำเนินชีวิตของประชาชน

สิทธิในความรู้ (Knowledge right) พลเมืองต้องมีโอกาสเข้าถึงกรอบคิดต่าง ๆ ที่จะช่วยในการตีความ หรือเปลี่ยนข้อมูลดิบสู่คำอธิบายที่ชี้ถึงสาเหตุของประเด็นต่าง ๆ หรือรับรู้ได้ว่าสารสนเทศใดที่ขาดหายไป เพื่ออธิบายได้ว่าเหตุการณ์หรือสถานการณ์หนึ่ง ๆ ที่เกิดขึ้นนี้มีผลกระทบอย่างไรต่อชีวิตประจำวันของพลเมือง หรือโอกาสที่เขาพึงจะได้รับ และสิ่งที่สำคัญได้แก่สิทธิในความรู้ นั้น ๆ ที่นำมาซึ่งทางเลือก หรือการแทรกแซงเพื่อการเปลี่ยนแปลงสู่สภาพที่เอื้อต่อชีวิตที่ดีขึ้นของพลเมือง

สิทธิในการออกเสียงแสดงความคิดเห็น (Deliberative right) เนื่องจากสังคมปัจจุบันมีความซับซ้อนสูง และมักก่อให้เกิดการตีความหรือรับรู้ข้อเสนอลากหลาย พลเมืองจึงต้องมีพื้นที่เพื่อแสดงความคิดเห็น หรือรับรู้ถึงหลักฐานของคำโต้แย้ง ข้อเสนอแนะที่ตรงข้ามกับความคิดกระแสหลัก

สมาคมห้องสมุดและสารสนเทศแห่งออสเตรเลีย (Australian Library and Information Association) เชื่อว่าความรู้ความสามารถในสารสนเทศ เป็นพื้นฐานของหลายกิจกรรม เริ่มตั้งแต่การสร้างพลเมืองที่มีส่วนร่วม การมีส่วนร่วมในสังคม การสร้างสรรค์ความรู้ใหม่ ๆ การพัฒนาและเพิ่มขีดความสามารถของปัจเจกบุคคล กลุ่มอาชีพ องค์กร และความรู้

ความสามารถในสารสนเทศเป็นพื้นฐานของการเรียนรู้ตลอดชีวิต (lifelong learning)

4.2 สารสนเทศสำหรับชีวิตประจำวัน (Everyday Life Information)

นักวิจัยสาขาบรรณารักษ์และสารสนเทศศาสตร์ได้ศึกษาถึงชนิดของสารสนเทศที่สำคัญและจำเป็นต่อพลเมืองโดยใช้ชื่อว่า “สารสนเทศสำหรับชีวิตประจำวัน หรือ “Everyday Life Information” ซึ่ง Spink และ Cole (2001) พบว่าสารสนเทศที่พลเมืองทั่วไปต้องการ (ในบริบทสังคมประเทศฟินแลนด์และสหรัฐอเมริกา) ประกอบด้วย 1) ข่าวบริการสังคมและข่าวกิจกรรมชุมชน 2) แหล่งข้อมูลหรือทรัพยากรต่างๆ สำหรับบุตรหลาน 3) ข้อมูลด้านสุขภาพ 4) ข้อมูลด้านการศึกษา 5) ข้อมูลด้านการจ้างงาน 6) ข้อมูลข่าวอาชญากรรมและสวัสดิภาพ และ 7) แหล่งข้อมูลเพื่อการอ้างอิงทั่วไป

Marcella และคณะ (1999) ได้นิยามสารสนเทศสำหรับพลเมืองไว้ว่า เป็นสารสนเทศที่ถูกผลิตหรือเกี่ยวข้องกับหน่วยงานต่าง ๆ เช่น รัฐบาลท้องถิ่น หน่วยงานรัฐ องค์การสาธารณะ ซึ่งสารสนเทศนั้นอาจมีคุณค่าต่อพลเมืองไม่ว่าในชีวิตประจำวัน หรือการมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายหรือกิจการรัฐของพลเมือง ผลจากการศึกษาในประเทศอังกฤษโดยใช้แบบสอบถามเพื่อศึกษาถึงความต้องการสารสนเทศและพฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามชาวอังกฤษ มีความต้องการสารสนเทศในด้าน สันทนาการและการพักผ่อน การศึกษา การจ้างงาน การขนส่งและการเดินทาง ประเด็นทางกฎหมาย และการดูแลสุขภาพ

คอลิน เฟรเซอร์ และไซเนีย เอสตราตา (2548) กล่าวในคู่มือวิทยุชุมชนว่า “เรื่องสำคัญสำหรับชาวชนบทคือ สุขภาพอนามัย การเกษตร การประมง สิ่งแวดล้อม สินเชื่อ การตลาด และธุรกิจขนาดย่อม รายการข่าวอาจเสนอแต่เหตุการณ์และประเด็นท้องถิ่น หรือรวมเรื่องราวระดับชาติที่มีความหมายต่อท้องถิ่นไว้ด้วย”

แพรวพรรณ ศรีแสนดี (2548) ได้ศึกษาในบริบทสังคมไทยโดยสัมภาษณ์สมาชิกชุมชน 400 คน ถึงความต้องการใช้อินเทอร์เน็ตตำบลเพื่อประโยชน์ในด้านรับรู้ข่าวสาร พบว่า ข้อมูลข่าวสารด้านการประกอบอาชีพ ข้อมูลเกี่ยวกับการสมัครงาน ข้อมูลสินค้าพื้นเมือง สินค้า

หนึ่งผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบล ข้อมูลการประกอบอาชีพ และข้อมูลข่าวพยากรณ์อากาศ เป็นกลุ่มข้อมูลที่ประชาชนมีความต้องการค้นหาในระดับมาก

ข้อมูลเรื่องสุขภาพอนามัย การเกษตร การประกอบอาชีพการจ้างงาน เป็นสารสนเทศที่ถูกระบุซ้ำ ๆ ในฐานะข้อมูลที่สำคัญสำหรับชีวิตประจำวันและเป็นที่ต้องการขอประชาชน การวิจัยครั้งนี้ จึงกำหนดให้สารสนเทศทั้ง 3 เรื่องดังกล่าว รวมถึงเรื่องการเมืองการปกครอง สิทธิพื้นฐานของประชาชน เป็นสารสนเทศที่สำคัญสำหรับชีวิตประจำวันของผู้ฟังรายการวิทยุชุมชน

4.3 ความหมายของความรู้ความสามารถในสารสนเทศ (Information Literacy)

4.3.1 พัฒนาการของความสามารถในสารสนเทศ

ความสามารถในสารสนเทศถูกกล่าวถึงเป็นครั้งแรกในปีพ.ศ. 2517 โดยเป็นส่วนหนึ่งของแนวคิดความรู้ความสามารถทางสารสนเทศ (Information Literacy) Bawden (2001) ได้ศึกษาทบทวนนิยามของ Information and digital literacy โดยพิจารณาจากนิยามของคำต่อไปนี้คือ

- 1) ความสามารถอ่านออกเขียนได้ (Literacy)
- 2) ความรู้ความสามารถที่มีทักษะเป็นพื้นฐาน (Skill-based literacy)
- 3) ความรู้เท่าทันสื่อ (Media literacy)
- 4) ความรู้ความสามารถในคอมพิวเตอร์ (Computer Literacy/ Electronics Literacy)
- 5) ความรู้ความสามารถในสารสนเทศ (Information Literacy)

UNESCO นิยามความสามารถอ่านออกเขียนได้(Literacy) ว่าหมายถึง คนที่สามารถอ่านและเขียนข้อความสั้น ๆ เกี่ยวกับชีวิตของตนเองได้ หรือสามารถใช้ข้อมูล จากสิ่งพิมพ์หรือจากการเขียนของผู้อื่นเพื่อเป็นประโยชน์ต่อตนเองในการจะบรรลุเป้าหมายของตน และเพื่อเพิ่มพูนความรู้หรือศักยภาพของตนเอง แต่หากพิจารณาเฉพาะคำว่า “Literacy” หรือความรู้

ความสามารถแล้ว เป็นนิยามที่มีหลายความหมาย เปลี่ยนแปลงได้ตามกาลเวลา ขึ้นอยู่กับบริบทที่ผู้ใช้ ดังนี้

1) ความรู้ความสามารถที่มีทักษะเป็นพื้นฐาน (Skill-based literacy) อาทิ ความรู้ความสามารถในการใช้ห้องสมุด ความรู้เท่าทันสื่อ ความรู้ความสามารถในคอมพิวเตอร์ ซึ่งทั้งหมดมีระดับความรู้ความสามารถที่มากกว่าการอ่านออกเขียนได้ โดยเฉพาะในภาวะแวดล้อมที่สารสนเทศมีมากขึ้นและซับซ้อน รวมถึงความก้าวหน้าของเทคโนโลยี

2) ความรู้เท่าทันสื่อ (Media Literacy) มีนัยยะของวิถีคิดเชิงวิพากษ์และตั้งคำถาม ก่อนการรับสารสนเทศจากสื่อมวลชน ซึ่งในปัจจุบันรวมถึงอินเทอร์เน็ตด้วย ความรู้เท่าทันสื่อมีส่วนที่เหลื่อมทับกันกับความรู้ความสามารถในสารสนเทศ เนื่องจากสารสนเทศมักถูกเผยแพร่ข้ามจากสื่อมวลชนสู่อินเทอร์เน็ตและในทางกลับกันจากอินเทอร์เน็ตสู่สื่อมวลชนอีกด้วย

3) ความรู้ความสามารถในคอมพิวเตอร์ (Computer Literacy) ในความหมายที่แคบที่สุดหมายถึงความสามารถในการใช้คอมพิวเตอร์ และความหมายที่กว้างขึ้นหมายถึงความสามารถในการใช้คอมพิวเตอร์ตามบริบทสังคมเพื่อให้อยู่ได้ในสังคมที่มีสารสนเทศเป็นพื้นฐาน โดย Tuckett (1989) นิยามศัพท์เพิ่มเติมจาก Bawden (อ้างแล้ว) ว่าความรู้ความสามารถในคอมพิวเตอร์มีองค์ประกอบ 3 ข้อคือ (1) เข้าใจว่าคอมพิวเตอร์ใช้ทำอะไรได้หรือทำอะไรไม่ได้ (2) มีทักษะในการใช้คอมพิวเตอร์ (3) พึ่งพาตนเองได้ในขณะที่ใช้คอมพิวเตอร์ โดยไม่ต้องรบกวนผู้อื่นหรือคอยความช่วยเหลือ ส่วน Kellner (2002) นิยาม Computer Literacy ว่าเป็นการเรียนรู้เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ตั้งแต่การพิมพ์ การจัดการคอมพิวเตอร์เพื่อค้นหารวบรวมสารสนเทศ และเข้าใจวัฒนธรรมคอมพิวเตอร์ซึ่งรวมเอาอักษร ภาพ เกมส์ สื่อมัลติมีเดีย ซึ่งทั้งหมดนี้เรียกรวมให้ผู้รับสื่อต้องมีความรู้เท่าทันกับสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป พร้อมกันนั้น Keller ได้ขยายนิยามของ Computer information literacy ว่าหมายถึงการเรียนรู้เพื่อให้รู้ว่าจะค้นหาสารสนเทศได้จากที่ใด จะเข้าถึงสารสนเทศได้อย่างไร รวมถึงสามารถจัดการสารสนเทศ ดีความ และประเมินสารสนเทศได้

4.3.2 ความหมายของความรู้ความสามารถในสารสนเทศ

Zurkowki เป็นบุคคลแรกที่กล่าวถึงความรู้ความสามารถในสารสนเทศ Zurkowki ซึ่งเป็นประธานสมาคมอุตสาหกรรมสารสนเทศแห่งสหรัฐอเมริกา ได้

กล่าวถึง “information literates” ไว้ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2517 โดยกล่าวว่า ผู้ที่มีความรู้ความสามารถในสารสนเทศหมายถึง ผู้ที่ผ่านการอบรมการใช้แหล่งสารสนเทศในอาชีพของตนเอง คนกลุ่มนี้จะได้เรียนรู้วิธีการและทักษะการใช้เครื่องมือสารสนเทศต่าง ๆ อย่างกว้างขวาง พร้อมกันนั้นเพื่อจะนำสารสนเทศที่ได้ไปแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้ (Eisenberg, Lowe, and Spitzer, 2004)

คำนิยามของความรู้ความสามารถในสารสนเทศที่มีผู้อ้างอิงอย่างกว้างขวางและเป็นพื้นฐานสำหรับตัวชี้วัดที่เป็นรูปธรรม ได้แก่ความหมายของสมาคมห้องสมุดอเมริกัน หรือ AAL (American Association of Library) ที่ให้คำจำกัดความ ความรู้ความสามารถในสารสนเทศ หรือทักษะด้านสารสนเทศ (Information Literacy Skills) “ความสามารถที่จะล่วงรู้ได้ว่าตนเองมีความต้องการสารสนเทศ ระบุชนิดสารสนเทศที่ต้องการได้ สามารถชี้ได้ว่าแหล่งสารสนเทศที่ตอบ สนองความต้องการนั้นอยู่ที่ใด พร้อมทั้งสามารถประเมินและใช้สารสนเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ”

อย่างไรก็ตามสมาคมห้องสมุดอเมริกัน ได้ระบุอย่างชัดเจนว่า นิยามที่กำหนดไว้ไม่จำเป็น ต้องนำไปใช้เฉพาะในสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์หรือสารสนเทศศาสตร์ แต่ควรเป็นนิยามที่ทุกสาขาวิชาควรอ้างอิงถึง มีส่วนร่วม และนำไปใช้ เนื่องจากความรู้ความสามารถในสารสนเทศเป็นทักษะสำหรับชีวิตประจำวัน สำคัญกับโลกธุรกิจ และสังคมประชาธิปไตย

นอกจากสมาคมห้องสมุดอเมริกันแล้ว คณะทำงานความรู้ความสามารถในสารสนเทศแห่ง California State University ให้ความหมายของความรู้ความสามารถในสารสนเทศ (information competence) ว่าเป็นความสามารถในการหา ประเมิน ใช้ และสื่อสารสารสนเทศไม่ว่าสารสนเทศนั้น จะอยู่ในรูปแบบใดก็ตาม และ เป็นการประมวลความสามารถในการใช้ห้องสมุด การใช้คอมพิวเตอร์ ความรู้เท่าทันสื่อ ความรู้ในเทคโนโลยี จริยธรรม การคิดวิเคราะห์ และความสามารถในการสื่อสาร

Association of College and Research Libraries (2006) ให้คำจำกัดความของผู้ที่มีความรู้ด้านสารสนเทศ (Information Literate) ไว้คือ

- 1) ระบุระดับและปริมาณสารสนเทศที่ต้องการได้

- 2) เข้าถึงสารสนเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ
- 3) ประเมินสารสนเทศและแหล่งสารสนเทศได้อย่างมีวิจารณญาณ
- 4) นำสารสนเทศใหม่ที่ตนเองเลือกได้ไปผนวกกับความรู้พื้นฐานของตนเองที่มีอยู่
- 5) ใช้สารสนเทศอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่เฉพาะเจาะจง
- 6) เข้าใจถึงบริบททางเศรษฐกิจ กฎหมาย และสังคมของการใช้สารสนเทศ รวมถึงเข้าถึงและใช้สารสนเทศอย่างมีจริยธรรมและถูกต้องกฎหมาย

ในขณะที่เดียวกันได้ระบุถึงความสัมพันธ์และความแตกต่างระหว่างความรู้ในสารสนเทศ (Information literacy) และความรู้ความสามารถในเทคโนโลยีสารสนเทศ (information technology Literacy) กล่าวคือ ความรู้ในสารสนเทศสัมพันธ์กับทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ แต่ความรู้ในสารสนเทศเป็นการใช้งานที่กว้างกว่า

ทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศหมายถึงการใช้คอมพิวเตอร์ ซอฟต์แวร์ ฐานข้อมูล และเทคโนโลยีอื่น ๆ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายกว้าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านการศึกษา การทำงาน เป้าหมายส่วนตัว และสิ่งที่สำคัญ ผู้ที่มีความรู้ในสารสนเทศ (Information literacy) จำเป็นต้องพัฒนาทักษะด้านเทคโนโลยีอีกด้วย

ความรู้ความสามารถในสารสนเทศ (Information literacy) มีบางทักษะที่ซ้อนทับกับทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศซึ่งส่งเสริมความรู้ความสามารถในสารสนเทศ แต่ความรู้ความสามารถในสารสนเทศมุ่งเน้นเรื่องเนื้อหา การสื่อสาร การวิเคราะห์ การค้นหาสารสนเทศ และการประเมินสารสนเทศ มากกว่าความเข้าใจในเทคโนโลยีหรือทักษะในการใช้เทคโนโลยี

Australian and New Zealand Institute for Information Literacy (Bundy, 2004) ให้นิยามผู้ที่มีความรู้ความสามารถในสารสนเทศไว้ใกล้เคียงกับ AAL ดังนี้

- 1) รับรู้ได้ว่าตนมีความต้องการสารสนเทศ

- 2) ระบุระดับและปริมาณสารสนเทศที่ต้องการ
- 3) เข้าถึงสารสนเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ
- 4) ประเมินสารสนเทศและแหล่งสารสนเทศได้อย่างมีวิจารณญาณ
- 5) แยกแยะ จัดเก็บ จัดการ และปรับปรุงสารสนเทศที่ได้มา หรือนำเสนอสารสนเทศใหม่ได้
- 6) นำสารสนเทศใหม่ที่ตนเองเลือกได้ไปผนวกกับความรู้พื้นฐานของตนเองที่มีอยู่
- 7) ใช้สารสนเทศอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อเรียนรู้ สร้างชุดความรู้ใหม่ แก้ปัญหา และตัดสินใจ

ประเทศแคนาดา โดยคณะกรรมการของมหาวิทยาลัย Calgary นิยามความรู้ความสามารถในสารสนเทศในบริบทของการเรียนรู้ตลอดชีวิต และคุณลักษณะของสารสนเทศที่หลากหลายตั้งแต่ความรู้ถึงภูมิปัญญา คณะทำงานได้กำหนดทักษะไว้ 5 ประการ คือ

- 1) รู้ว่าตนเองมีความต้องการสารสนเทศ
- 2) รู้ถึงวิธีการเข้าถึงสารสนเทศ
- 3) เข้าใจวิธีการประเมินสารสนเทศ
- 4) รู้วิธีการสังเคราะห์สารสนเทศ
- 5) สามารถสื่อสารสารสนเทศนั้นสู่ผู้อื่นได้

ผู้มีความรู้ความสามารถในสารสนเทศรับรู้ถึงระดับ รูปแบบ และชนิดที่หลากหลายของสารสนเทศซึ่งเลือกได้ว่าสิ่งใดที่เหมาะสมกับการใช้งานของตน ล่วงรู้ในบริบทของการใช้งานสารสนเทศ เช่น ลิขสิทธิ์ ความเป็นส่วนตัว โลกาภิวัตน์ กระแสการไหลเวียนสารสนเทศ ฯลฯ

กระทรวงศึกษาธิการและคณะผู้เชี่ยวชาญของประเทศฟินแลนด์ ได้เตรียมกลยุทธ์การศึกษา การอบรม และการวิจัย สำหรับสังคมสารสนเทศศตวรรษที่ 21 มีองค์ประกอบหลายด้านที่เกี่ยวข้องกับทักษะด้านสารสนเทศ สำหรับกลุ่มเป้าหมายเฉพาะได้แก่นักเรียน ผู้ใหญ่ ครู นักธุรกิจ โดยผู้ใหญ่ได้แก่ประชาชนทั่วไป คณะกรรมการได้ระบุกลยุทธ์ระดับชาติกล่าวคือ “ผู้ใหญ่ทุกคนต้องมีโอกาสได้เรียนรู้ทักษะพื้นฐานเพื่อแสวงหาและจัดการสารสนเทศ สื่อสารและใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ซึ่งท้ายที่สุดจะนำไปสู่การพัฒนาทักษะดังที่

คาดหวัง” โดยผู้บริหารและรัฐบาลจะต้องเตรียมแผนปฏิบัติการเพื่อให้ประชาชนทุกคนได้มีโอกาสเรียนรู้ทักษะใหม่และเข้าถึงสารสนเทศ

คณะทำงานความรู้ความสามารถในสารสนเทศของ California State University ให้ความหมายของความรู้ความสามารถในสารสนเทศ (information competence) คือ “ความสามารถในการหา ประเมิน ใช้ และสื่อสารสารสนเทศไม่ว่าสารสนเทศนั้น ๆ จะอยู่ในรูปแบบใดก็ตาม” และ “เป็นการประมวลความสามารถในการใช้ห้องสมุด การใช้คอมพิวเตอร์ ความรู้เท่าทันสื่อ ความรู้ในเทคโนโลยี จริยธรรม การคิดวิเคราะห์ และความสามารถในการสื่อสาร”

4.4 อุปสรรคในการเข้าถึงสารสนเทศจากแหล่งบริการอินเทอร์เน็ตสาธารณะ

ในระดับปฏิบัติการ Pettigrew และคณะ (2002) พบอุปสรรคในการแสวงหาสารสนเทศ ของผู้ใช้เครือข่ายอินเทอร์เน็ตในห้องสมุดสาธารณะ ประกอบด้วยปัจจัยสองระดับคือ 1) การเข้าถึงสื่ออินเทอร์เน็ตซึ่งรวมถึงความสามารถในเทคโนโลยีสารสนเทศ และ 2) การเข้าถึงสารสนเทศซึ่งรวมถึงความรู้ความสามารถในสารสนเทศ

ระดับแรกเป็นปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการเข้าถึงสื่ออินเทอร์เน็ต ณ ห้องสมุดได้แก่ ปัญหาด้านเทคโนโลยี เช่น ความช้าของระบบอินเทอร์เน็ต โปรแกรมล้าสมัย เครื่องไม่วาง ปัญหาด้านเศรษฐกิจ เช่น ผู้ใช้ไม่สามารถรับภาระค่าเดินทางหากต้องมาใช้สื่ออินเทอร์เน็ต ณ ห้องสมุด ปัญหาด้านภูมิศาสตร์ เช่น ผู้ใช้บางรายมีบ้านอยู่อาศัยห่างไกลจากห้องสมุดมาก ปัญหาด้านทักษะการค้นหาข้อมูล เช่น ผู้ใช้บางรายไม่ทราบหลักการการใช้เครื่องช่วยสืบค้น หรือเครื่องมือต่าง ๆ ที่มีอยู่ในอินเทอร์เน็ต ปัญหาด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับระบบอินเทอร์เน็ต ระบบการเชื่อมโยงสารสนเทศแบบใยแมงมุม และปัญหาสุดท้ายคือปัญหาด้านจิตวิทยา เนื่องจากผู้ใช้บางรายมีความวิตกกังวลและไม่มั่นใจในการใช้สื่ออินเทอร์เน็ต

ระดับที่สอง ภายหลังจากการข้ามพ้นอุปสรรคด้านการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตแล้ว ยังมีปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการเข้าถึงเนื้อหาหรือสารสนเทศได้แก่

- 1) สารสนเทศที่ได้รับจากการสืบค้นไม่มีคุณภาพ สืบเนื่องมาจากสารสนเทศที่ได้รับจาก เครื่องมือสืบค้นมีจำนวนมากจนเกินไปกระทั่งผู้ใช้ไม่สามารถตัดสินใจได้ว่าข้อมูลใดที่ตอบสนองกับความต้องการของตนเอง
- 2) การออกแบบหน้าจอปฏิสัมพันธ์ หน้าจอปฏิสัมพันธ์ของบางเว็บไซต์ทำให้ผู้ใช้มีความสับสน ไม่ว่าจะเป็นหน้าจอที่มีเนื้อหา ลิงค์ หรือภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหวมากจนเกินไป บางครั้งการออกแบบและใช้สีทำให้ผู้ใช้มีปัญหาตาบอดสีไม่สามารถแยกแยะเนื้อหาได้
- 3) การเรียบเรียงเนื้อหา หากเว็บไซต์ไม่ได้ให้ความสำคัญกับการเรียบเรียงเนื้อหาให้เป็นหมวดหมู่แล้ว ผู้ใช้จะมีความสับสน และคาดเดาไม่ได้ว่าเนื้อหาที่ตนเองต้องการนั้นควรอยู่ในกลุ่มเนื้อหาใด
- 4) เนื้อหาไม่ทันสมัยหรือไม่สามารถนำไปอ้างอิงได้ เนื่องจากบางแหล่งข้อมูลไม่มีการปรับปรุงเนื้อหา หรือไม่มีการตรวจสอบเนื้อหาก่อนที่จะนำมาเผยแพร่บนอินเทอร์เน็ต
- 5) ความเป็นเจ้าของเนื้อหา เนื่องจากธรรมชาติของสื่ออินเทอร์เน็ตสนับสนุนการนำเสนอสารสนเทศโดยปกปิดอัตลักษณ์ของผู้ให้ข้อมูลทำให้ผู้ใช้สารสนเทศประเมินเนื้อหาได้ยาก
- 6) เนื้อหาตกหล่น บางเว็บไซต์ไม่บรรจุเนื้อหาไว้ครบถ้วนตามที่ได้ระบุไว้ ทำให้ผู้ใช้ที่ติดตามอ่านหรือค้นหา มีความผิดหวังเมื่อทราบว่าเนื้อหาที่ตนเองต้องการนั้นตกหล่นไป
- 7) ลิงค์ที่ไม่สามารถเชื่อมโยงได้ ผู้ใช้บางครั้งเกิดความหงุดหงิดเมื่อพบว่าเนื้อหาที่ตนเองต้องการนั้นอยู่ในหน้าที่เป็นลิงค์ที่ไม่สามารถเชื่อมโยงได้
- 8) ระดับภาษาที่ใช้ในข้อมูล ปัญหาที่เด่นชัดประการแรกคือเนื้อหาส่วนใหญ่จะปรากฏเป็นภาษาอังกฤษ ทำให้ผู้ที่ไม่มีความรู้ในภาษาอังกฤษขาดโอกาสในการเข้าถึงเนื้อหา นอกจากนี้บางครั้งข้อมูลถูกนำเสนอโดยใช้คำศัพท์เฉพาะที่เข้าใจยาก

ในกรณีของประเทศไทย ศิวพร ศรีสมัย และประชิด อินทะกนก พบอุปสรรคด้านความรู้ความสามารถในสารสนเทศของผู้ใช้อินเทอร์เน็ตตำบล ซึ่งมีลักษณะสอดคล้องกับเงื่อนไขที่ Pettigrew และคณะ (2002) พบในประเทศสหรัฐอเมริกา โดยกรณีของประเทศไทยพบทั้งปัจจัยระดับที่หนึ่งคือการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตตำบล และปัจจัยระดับที่สองซึ่งเกี่ยวข้องกับการค้นหาสารสนเทศ และพบลักษณะการแสวงหาสารสนเทศแบบการใช้สื่ออินเทอร์เน็ตผ่านผู้อื่น เช่นการใช้ผ่านเจ้าหน้าที่ อบต. และลูกหลาน นอกจากนี้ผู้ใช้อินเทอร์เน็ตมักจะใช้สื่ออินเทอร์เน็ตร่วมกันครั้งละหลาย ๆ คนแทนที่จะเป็นการใช้แบบหนึ่งคนต่อหนึ่งเครื่อง

4.5 โมเดลทักษะความรู้ในสารสนเทศ 6 ชั้น (Big6™ Skills for Information Literacy)

Eisenberg และคณะ (2004) ได้ศึกษาและเปรียบเทียบรูปแบบกระบวนการอบรมทักษะด้านเทคโนโลยีและสารสนเทศ โดยยกตัวอย่างการศึกษาวิจัยที่โดดเด่นได้แก่ โมเดลการแสวงหาสารสนเทศของ Kuhlthau กระบวนการประมวลสารสนเทศของ The New South Wales (NWS) และโมเดล Big6™ Skills โดย Mike Eisenberg และ Bob Berkowitz

Khulthau (อ้างใน Eisenberg และคณะ, 2004) ใช้การศึกษาเชิงประจักษ์กระทั่งได้ข้อสรุปทางทฤษฎี โดยพบว่า พฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศมีความสัมพันธ์กับความรู้ความสามารถในสารสนเทศ Khulthau เชื่อว่าความรู้ความสามารถนี้เป็นกระบวนการเรียนรู้ ไม่ใช่ชุดทักษะที่สามารถระบุเป็นด้าน ๆ ได้อย่างเฉพาะเจาะจง นักวิจัยเชื่อว่าการที่ผู้เรียนเป็นนักคิดที่พลิกแพลงได้และมีการเรียนรู้อยู่ตลอดเวลา เป็นคุณสมบัติของประชาชนในยุคสารสนเทศ

โมเดลที่ได้รับการยอมรับและอ้างถึงมากที่สุดได้แก่ Big6™ Skills โดย Mike Eisenberg และ Bob Berkowitz (Eisenberg และคณะ, 2004) Big6™ Skills เป็นกระบวนการที่ใช้เพื่อสอนทักษะด้านสารสนเทศและเทคโนโลยีอย่างกว้างขวางในระดับนานาชาติ โมเดลถูกนำไปบรรจุในหลักสูตรการสอนตั้งแต่ระดับประถมศึกษาถึงอุดมศึกษา การอบรมในองค์กร รวมถึงการศึกษาผู้ใหญ่

Big6™ Skills มีชื่อที่สองคือกระบวนการแก้ปัญหาด้านสารสนเทศซึ่ง Eisenberg และ Berkowitz เชื่อว่า Big6™ Skills เป็นทักษะพื้นฐานที่คนทั่วไปควรมี หรือกล่าวได้ว่าเป็นทักษะชีวิต ประยุกต์ใช้ได้ในทุกสถานการณ์ที่ข้อมูลข่าวสารเป็นปัจจัยสำคัญในการแก้ปัญหา สาเหตุที่ Big6™ Skills ได้รับการยอมรับและถูกใช้เป็นเครื่องมือการอบรมเนื่องจากปัญหาสารสนเทศล้นหรือมีข้อมูลมากเกินไปกระทั่งหาข้อมูลที่ต้องการไม่ได้ Big6™ Skills เป็นทักษะเพื่อการค้นหาและใช้สารสนเทศที่จำเป็นต่อการแก้ปัญหา ทักษะยังรวมไปถึงการคัดกรองสารสนเทศที่ไม่จำเป็นออกไปอีกด้วย

Big6™ Skills เป็นชุดทักษะด้านสารสนเทศและเทคโนโลยีซึ่งทำยี่ที่สุดรวมเป็นกระบวนการ โดยกระบวนการทั้งหมดประกอบด้วย 6 ขั้นตอนหลักและขั้นตอนย่อย

ขั้นตอนที่ 1 การระบุงาน

- 1.1 ระบุให้ได้ถึงปัญหาด้านสารสนเทศ กล่าวคือรับรู้ว่าคุณเองมีความต้องการสารสนเทศ
- 1.2 ระบุชนิด ปริมาณ ระดับ ของสารสนเทศที่ต้องการได้

ขั้นตอนที่ 2 การแสวงหาสารสนเทศ

- 2.1 ระบุถึงแหล่งสารสนเทศที่อาจเป็นไปได้ทั้งหมด
- 2.2 เลือกเฉพาะแหล่งสารสนเทศที่ดีที่สุด หรือวางแผนการค้นหาสารสนเทศ

ขั้นตอนที่ 3 ระบุแหล่งแห่งที่ของสารสนเทศและการเข้าถึง

- 3.1 ระบุถึงแหล่งแห่งที่เก็บสารสนเทศ ทั้งแหล่งที่จับต้องได้และภูมิปัญญา
- 3.2 เสาะหาสารสนเทศในแหล่งต่าง ๆ ที่ได้ระบุไว้

ขั้นตอนที่ 4 ใช้สารสนเทศ

- 4.1 สัมผัส เรียนรู้สารสนเทศนั้น ๆ (เช่น อ่าน ฟัง ดู สัมผัส ฯลฯ)
- 4.2 หา เลือก หรือดึงเฉพาะสารสนเทศที่ต้องการจากแหล่งนั้น ๆ

ขั้นตอนที่ 5 สังเคราะห์

- 5.1 จัดหมวดหมู่สารสนเทศที่ค้นได้จากแหล่งต่าง ๆ เพื่อตอบความต้องการที่ตั้งไว้ในขั้นตอนที่ 1

- 5.2 นำเสนอสารสนเทศ

ขั้นตอนที่ 6 ประเมินสารสนเทศ

- 6.1 ประเมินว่าสารสนเทศที่ได้มาตรงกับความต้องการที่ตั้งไว้ในขั้นตอนที่ 1 มากน้อยเพียงไร (วัดจากประสิทธิภาพ)
- 6.2 ประเมินกระบวนการได้มาซึ่งสารสนเทศที่ต้องการหรือการแก้ปัญหา (วัดจากประสิทธิผล)

5. แนวคิดการประเมินเว็บไซต์

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ข้อหนึ่งเพื่อวิเคราะห์เนื้อหาเว็บไซต์ภาครัฐจำนวน 5 กระทรวง เพื่อศึกษาความเป็นไปได้ในการใช้เว็บไซต์ภาครัฐในฐานะแหล่งสารสนเทศสำหรับผู้จัดรายการวิทยุชุมชน การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ใช้ข้อแนะนำและหลักการออกแบบเว็บไซต์และการนำเสนอเนื้อหาในสื่ออินเทอร์เน็ตของ World Wide Web Consortium หรือ W3C (<http://www.w3.org/TR/WAI-WEBCONTENT>) Usability.gov (<http://www.usability.gov/>) และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เป็นกรอบในการวิเคราะห์เว็บไซต์ภาครัฐ

5.1 แนวทางการประเมินเว็บไซต์โดย W3C (World Wide Web Consortium)

W3C ให้แนวทางสำหรับผู้พัฒนาเว็บไซต์ในการสร้างสรรค์เว็บเพื่อให้คนทุกกลุ่มเข้าถึงได้ แม้ว่าจะเป็นบุคคลผู้บกพร่องด้านใดก็ตาม ไม่จำกัดจากการเห็น การได้ยิน การคิด ฯลฯ และไม่จำกัดในอุปกรณ์ที่ใช้เพื่อการเข้าถึงเว็บ ผ่านบราวเซอร์ของคอมพิวเตอร์แบบตั้งโต๊ะ ผ่านบราวเซอร์แบบใช้เสียง โทรศัพท์มือถือ หรือคอมพิวเตอร์ที่มีจอขาวดำ ฯลฯ

ข้อแนะนำของ W3C รวมถึงการทำให้ผู้ใช้ได้เข้าถึงสารสนเทศในเว็บนั้น ๆ ได้อย่างรวดเร็ว โดยข้อแนะนำมีแนวทางกว้าง 2 ด้านคือ 1) ผู้ออกแบบเว็บไซต์ต้องมั่นใจได้ว่าเว็บไซต์นั้น ๆ จะถูกเรียกชมได้อย่างราบรื่น หมายถึงเว็บนั้น ๆ ควรเข้าถึงได้แม้ว่าผู้ใช้จะมีข้อจำกัดใดก็ตาม ทั้งทางด้านร่างกาย สมอง และเทคโนโลยี 2) ผู้ออกแบบเว็บไซต์ต้องมั่นใจได้ว่าเว็บไซต์นั้น ๆ จะเข้าใจได้ง่าย และค้นหาได้ง่าย รวมถึงการใช้ภาษาที่ชัดเจน เรียบง่าย มีตรรกะที่ง่ายต่อการเข้าใจและช่วยในการท่องเว็บจากหน้าหนึ่งไปอีกหน้าหนึ่ง

ข้อแนะนำการพัฒนาเว็บไซต์เพื่อให้มีการเข้าถึงเนื้อหาโดย W3C ประกอบด้วยข้อแนะนำย่อย 14 ด้านคือ (W3C, 2007)

- 1) จัดให้มีทางเลือกในการเข้าถึงเนื้อหา นอกเหนือจากการรับรู้ผ่านทาง การอ่านและการฟัง
- 2) ไม่ใช้สีเพียงอย่างเดียวในการนำเสนอ

- 3) ใช้ markup และ Style sheet ที่แนะนำโดย W3C และใช้อย่างเหมาะสม
- 4) ในการเขียนเว็บไซต์ผู้พัฒนาเว็บควรระบุให้ชัดเจนถึงภาษาที่ใช้ ระหว่างภาษาทั่วไปที่เป็นธรรมชาติ เช่นภาษาอังกฤษ ภาษาจีน ภาษาไทย กับภาษาสังเคราะห์เช่นตัวอักษรเบรล เครื่องแปลงเป็นสัญญาณเสียง
- 5) สร้างตารางที่เรียกดูได้อย่างราบรื่น
- 6) เว็บไซต์ที่ใช้เทคโนโลยีใหม่ ต้องเรียกดูได้อย่างราบรื่นแม้ว่าผู้ใช้จะใช้บราวเซอร์รุ่นเก่า
- 7) ช่วยให้ผู้ใช้ที่มีข้อจำกัดด้านสติปัญญาและการคิดควบคุมหน้าที่จำกัดเวลาใช้ได้ เช่นผู้ใช้บางรายอ่านข้อความเคลื่อนไหว ข้อความกระพริบ ไม่ทัน หรือบางหน้าเว็บที่มีการปรับเปลี่ยนโดยอัตโนมัติอาจทำให้ผู้ใช้เกิดความสงสัย
- 8) จัดให้ผู้ใช้อ้างถึงเครื่องมือช่วยสร้างปฏิสัมพันธ์ได้โดยตรง หากเว็บไซต์มีเทคโนโลยีเพื่อช่วยเหลือ (Assistive Technology) เพื่อช่วยผู้ใช้ที่มีความบกพร่องในการรับรู้
- 9) ออกแบบให้เว็บไซต์มีเครื่องมือควบคุมที่เป็นอิสระ เช่นผู้ใช้สามารถควบคุมเว็บไซต์โดยเครื่องมือเพียงอย่างเดียว ไม่จำเป็นต้องใช้เครื่องมือมากกว่าหนึ่งชนิดร่วมกันเพื่อควบคุมเว็บไซต์ เช่นใช้เมาส์ แป้นพิมพ์ ไม้คทาซึ่งติดกับแถบพันธรีชะ และเสียง ฯลฯ
- 10) ใช้เทคโนโลยี Interim Solution เพื่อให้การใช้อินเทอร์เน็ตแบบเก่าร่วมกับเทคโนโลยีเพื่อการช่วยเหลือ (Assistive technology) ทำงานร่วมกันได้
- 11) ใช้เทคโนโลยีและข้อแนะนำของ W3C
- 12) สร้างบริบทและการแนะนำการใช้ข้อมูลบนเว็บ
- 13) สร้างเครื่องมือท่องเว็บที่มีระบบและชัดเจน
- 14) ต้องแน่ใจเสมอว่าเอกสารต่าง ๆ ชัดเจนและเรียงง่ายต่อผู้ใช้

5.2 แนวทางการประเมินเว็บไซต์โดย Usability.gov

ประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นประเทศหนึ่งที่ใช้รัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อให้บริการประชาชนอย่างกว้างขวาง หน่วยงาน US Department of Health & Human Services เป็น

หน่วยงานที่รับผิดชอบงานด้านพัฒนาสุขภาพ ความปลอดภัย และความเป็นสุขของประชาชน มีหน่วยงานย่อยชื่อ Usability.gov เป็นแหล่งข้อมูลให้หน่วยงานอื่น ๆ ของรัฐบาลสหรัฐ ในการออกแบบระบบสื่อสารให้นำมาใช้และตรงกับความต้องการของผู้ใช้ เว็บไซต์ Usability.gov ได้ให้คำแนะนำเพื่อการพัฒนาเว็บไซต์ 18 ด้าน ซึ่งเริ่มตั้งแต่การเริ่มสร้างเว็บไซต์จนถึงการประเมินเว็บไซต์ โดยแต่ละด้าน มีคำแนะนำที่ได้มาจากผลการวิจัยพฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ตและเว็บไซต์

ในบริบทของประเทศไทย ซึ่งรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ยังอยู่ในช่วงเริ่มต้น จึงใช้คำแนะนำของ เว็บไซต์ Usability.gov เฉพาะด้านที่เกี่ยวข้องกับการออกแบบเว็บไซต์ ระบบปฏิสัมพันธ์ การพัฒนาเนื้อหาเว็บไซต์ ซึ่งทั้งสามส่วนนี้จะได้ใช้เป็นกรอบในการประเมินเว็บไซต์

5.2.1 ข้อเสนอแนะด้านการออกแบบเว็บไซต์

- 1) ออกแบบเว็บไซต์โดยคิดว่าผู้ใช้มีประสบการณ์การใช้อินเทอร์เน็ตน้อยไว้ก่อน
- 2) ออกแบบโดยให้ผู้ใช้ต้องใช้ความพยายามเพื่อใช้เว็บไซต์น้อยที่สุด
- 3) ใช้เวลาในการรอเพื่อชมเว็บไซต์น้อยที่สุด
- 4) ไม่ควรมีหน้าเว็บเพจแบบ pop up หรือให้มีน้อยที่สุด
- 5) สร้างความน่าเชื่อถือให้กับเว็บไซต์ เช่น จัดให้มีหน้า FAQ หน้าคำถามที่ถูกลืมบ่อยและคำตอบ สร้างระบบเว็บไซต์อย่างมีตรรกะง่ายแก่การเดาของผู้ใช้ มีบทความที่มีการอ้างอิงอย่างเป็นระบบ มีบทความที่เขียนโดยผู้เขียนที่มีคุณวุฒิ สร้างภาพลักษณ์ของเว็บไซต์แบบมืออาชีพ จัดให้มีระบบเก็บสารสนเทศที่เคยเผยแพร่ไปแล้ว ทำให้เว็บไซต์และเนื้อหา มีความทันสมัยที่สุด เชื่อมโยงเว็บไซต์สู่ภายนอก เชื่อมโยงเว็บไซต์ไปสู่เว็บไซต์อื่นที่น่าเชื่อถือ
- 6) สร้างมาตรฐานและลำดับงาน ซึ่งหมายถึงการสร้างระบบที่จะช่วยให้ผู้ใช้รับรู้และใช้ประโยชน์จากเว็บไซต์ตลอดทุกหน้า โดยมีสภาพแวดล้อม ที่คล้ายคลึงกัน

- 7) ใช้ความได้เปรียบของคอมพิวเตอร์เพื่อให้ผู้ใช้ต้องทำงานน้อยที่สุด เช่น มีช่องทางให้ใช้เครื่องคิดเลขขณะที่ชมเว็บไซต์เพราะผู้ใช้อาจต้องมีการคำนวณตัวเลข
- 8) นำเสนอสารสนเทศในลักษณะที่ผู้ใช้สามารถใช้ประโยชน์ได้ทันที ไม่จำเป็นต้องตีความ แปลความหมาย
- 9) ออกแบบหรือจัดรูปแบบข้อมูลเพื่อตอบสนองการอ่านจากหน้าจอคอมพิวเตอร์ หรือพิมพ์ เนื้อหาที่นำเสนอไม่ควรยาวจนเกินไป เลี่ยงการนำเสนอเนื้อหาเพื่อให้ผู้ใช้ต้องใช้เมาส์เพื่อคลิกเลื่อนขึ้นลง เพื่ออ่านเนื้อหาที่ยาวเกินไป จะทำให้ผู้อ่านไม่ยอมอ่านหรือจำเป็นต้องพิมพ์เนื้อหาสู่หน้ากระดาษ
- 10) แจ้งให้ผู้ใช้ได้ทราบหากเนื้อหาหรือภาพนั้น ๆ ต้องใช้เวลาเพิ่มเป็นพิเศษในการเรียกดูข้อมูล (ดาวโหลด) โดยเฉพาะในสภาพการเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตที่ต่างกัน เพื่อให้ผู้ใช้ได้ตัดสินใจ
- 11) ออกแบบหน้าเว็บเพจ ให้อยู่ในลักษณะที่เมื่อส่งพิมพ์แล้วเนื้อหาส่วนหนึ่งส่วนใดจะไม่ถูกตัดหรือหายไป

การออกแบบหน้าแรก หรือโฮมเพจ

- 1) ออกแบบให้ผู้ใช้สามารถกลับมาหน้าแรกของเว็บไซต์ไม่ว่าจะอยู่ที่ส่วนใดของเว็บไซต์ เนื่องจากผู้ใช้ส่วนใหญ่มักกลับมาตั้งต้นที่หน้าแรกก่อนการทำงานหรือหาข้อมูลใหม่ ๆ
- 2) นำเสนอข้อมูล บริการ เนื้อหาสำคัญ ๆ ตั้งแต่หน้าแรก ไม่ควรให้ผู้ใช้ต้องคลิกเพื่อไปชมเว็บเพจหน้าที่อยู่ลึกลงไปอีกเพื่อที่จะค้นหาข้อมูลที่สำคัญ
- 3) สร้างความประทับใจให้กับผู้ใช้ตั้งแต่หน้าแรก หน้าแรกเป็นหน้าสำคัญที่คนทั่วไปประเมินว่าเว็บไซด์น่าชมต่อไปหรือไม่
- 4) หน้าแรกของเว็บไซต์ควรมีการสื่อสารให้ทราบถึงวัตถุประสงค์ และหลักการสำคัญ ๆ ของหน่วยงานที่เป็นเจ้าของเว็บไซต์

- 5) หน้าแรกไม่ควรมีการบรรยายความแบบร้อยแก้วมากเกินไป เนื่องจากเนื้อความที่ติดกันเป็นพีชตัดขวางการอ่านเพื่อหาสาระสำคัญ ๆ ที่อยู่ในหน้าแรก
- 6) หากเป็นไปได้ควรจำกัดความยาวของหน้าแรกเท่ากับหน้าจอของคอมพิวเตอร์

5.2.2 ข้อเสนอแนะด้านระบบปฏิสัมพันธ์บนเว็บไซต์ ระบบปฏิสัมพันธ์ มี 3 ประเด็นใหญ่ ๆ ได้แก่ การออกแบบหน้าเว็บ การออกแบบการท่องเว็บและการเชื่อมโยง (links)

การออกแบบหน้าเว็บ

- 1) เว็บเพจควรมีโครงสร้างที่ง่ายแก่การเข้าใจ การจัดวางหน้าโดยให้หัวข้อของแต่ละหน้ามีความสัมพันธ์กันตามลำดับความสำคัญ
- 2) หลีกเลี่ยงการวางข้อมูล รูปภาพ ภาพถ่าย ที่มีจำนวนมากเกินไปในแต่ละหน้า เนื่องจากสภาพดังกล่าวขัดขวางการค้นหาข้อมูล
- 3) วางข้อมูลหรือองค์ประกอบที่สำคัญ ๆ ไว้ที่เดิมในทุก ๆ หน้า เพื่อง่ายแก่การจดจำ
- 4) วางข้อมูลที่สำคัญไว้ส่วนบนและอยู่ตรงกลางหน้า
- 5) สร้างโครงสร้างที่จะทำให้ผู้ใช้เห็นถึงระดับความสำคัญ หรือระดับชั้นของข้อมูล และใช้รูปแบบเดียวกันทุกหน้า

การออกแบบการท่องเว็บ

- 1) หากมีการเชื่อมโยงไปยังเว็บไซต์อื่น ๆ พยายามให้ผู้ใช้สามารถให้ปุ่มย้อนกลับ (Back Button) เพื่อกลับมายังหน้าเว็บเพจขององค์กรได้เสมอ
- 2) วางเมนูหลักในการท่องเว็บไซต์ไว้ด้านซ้ายมือของเว็บเพจ

- 3) ป้ายชื่อ (labels) ซึ่งแทนข้อมูลที่อยู่ในหมวดหมู่นั้นอีกมากมายควรมีความหมายเชิงพรรณนา ซึ่งจะทำให้ผู้ใช้เข้าใจได้ว่าป้ายชื่อนั้นแทนข้อมูลใดบ้าง

การเชื่อมโยง (links)

- 1) ป้ายชื่อของการเชื่อมโยงหรือลิงค์ควรมีความหมายที่สะท้อนให้เห็นถึงเนื้อหาที่จะเชื่อมโยงไปถึง ข้อความควรเข้าใจได้ง่ายเพื่อผู้ใช้สามารถแยกแยะหรือเดาได้ถึงชนิดข้อมูลภายใต้การเชื่อมโยง
- 2) การเชื่อมโยงไปหน้าอื่น ๆ ที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกันเท่านั้น ผู้ใช้ส่วนใหญ่คาดหวังว่าผู้สร้างเว็บไซต์จะทราบและมีข้อมูลเหล่านี้ให้กับผู้ใช้
- 3) ใช้ชื่อการเชื่อมโยงหรือลิงค์ที่สอดคล้องกับหน้าเว็บที่ลิงค์นั้นนำไป
- 4) หลีกเลี่ยงการวางข้อความ หรือออกแบบให้ป้ายหรือองค์ประกอบเว็บที่ทำให้ผู้ใช้คิดว่าเป็นลิงค์หรือการเชื่อมโยง แต่เชื่อมโยงไม่ได้
- 5) การเชื่อมโยงสู่เนื้อหาสำคัญ ๆ ของเว็บควรมีในทุก ๆ หน้า
- 6) ใช้ข้อความเพื่อเป็นป้ายของการเชื่อมโยงหรือลิงค์แทนการใช้เพียงภาพ เนื่องจากตัวอักษรเข้าใจได้ง่าย และดาวโหลดได้เร็วกว่า

5.2.3 ข้อแนะนำด้านเนื้อหาในเว็บไซต์

- 1) เนื้อหาเป็นส่วนที่สำคัญที่สุดของเว็บไซต์ แม้ว่าเว็บไซต์จะใช้ง่ายหรือถูกออกแบบให้ใช้ได้โดยง่ายเพียงใดแต่ถ้าไม่มีเนื้อหาที่ไม่มีคุณค่าต่อผู้ใช้ คุณค่าของเว็บไซต์จะลดลงอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้
- 2) การเขียนสำหรับเว็บไซต์ต้องสั้น กระชับ ตัดคำและประโยคที่ไม่จำเป็นออก
- 3) ถ้าข้อความนั้น ๆ เป็นคำอธิบายขั้นตอนการทำงาน คำสั่งต้องชัดเจน
- 4) หลีกเลี่ยงการใช้คำเฉพาะในสาขาวิชา คำที่เข้าใจได้ยาก ตัวอย่างต่าง ๆ ที่คนทั่วไปไม่เข้าใจ
- 5) ใช้คำที่คนทั่วไปคุ้นเคยเพื่อเขียนเนื้อหา

- 6) การจัดโครงสร้างเนื้อหา เนื้อหาควรถูกจัดเรียงไว้อย่างหลากหลายตามกลุ่มผู้ใช้ของเว็บไซต์นั้น ๆ
- 7) จัดโครงสร้างเนื้อหา รวมถึงข้อมูลที่สำคัญ ๆ ไว้ในส่วนบนของหน้า จัดกลุ่มองค์ประกอบที่มีความเกี่ยวข้องกันไว้เป็นกลุ่มเดียวกัน นำเสนอข้อมูลที่สำคัญและจำเป็นของแต่ละหมวดก่อน เนื้อหาควรถูกจัดให้ง่ายต่อการกวาดตาดค้นหา
- 8) จัดกลุ่มและโครงสร้างเนื้อหาเว็บไซต์ให้ชัดเจน เพื่อให้ผู้ใช้เข้าใจได้ในทันที
- 9) ให้ผู้ใช้ต้องคลิกด้วยจำนวนครั้งที่น้อยที่สุดเพื่อให้พบข้อมูลที่ต้องการ

5.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

Henrikson และคณะ (2006) พัฒนาเครื่องมือเพื่อประเมินเว็บไซต์ภาครัฐ โดยเชื่อว่าการประเมินเว็บไซต์ช่วยให้ประเทศที่พัฒนาแล้วควบคุมคุณภาพของเว็บไซต์ ส่วนประเทศที่กำลังพัฒนาจะได้มีแนวในการพัฒนารัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์เพื่อลดช่องว่างทางดิจิทัล เครื่องมือที่ใช้ประเมินเป็นแบบสอบถามสำหรับผู้ใช้โดยได้พัฒนาจากหัวข้อใหญ่ที่ใช้ในการประเมิน 6 ด้านคือ

- 1) ความปลอดภัยในการใช้และความเป็นส่วนตัว เมื่อใช้เว็บไซต์นั้น ๆ
- 2) ความง่ายในการใช้งาน และความน่าใช้ เป็นหมวดที่สำคัญที่สุดและมีเกณฑ์ประเมินมากที่สุดของ Henriksson และคณะ ซึ่งประกอบด้วย ความน่าอ่านของเว็บไซต์ ความยากง่ายในการท่องเว็บ การคำนึงถึงผู้ใช้ที่หลากหลาย (เนื่องจากเว็บไซต์ภาครัฐถูกออกแบบให้ผู้ใช้งานที่เป็นสาธารณะ) รวมถึงคำนึงถึงชนิดและประสิทธิภาพของคอมพิวเตอร์ของผู้ใช้ที่หลากหลาย
- 3) ด้านเนื้อหา ได้แก่ ปริมาณสารสนเทศที่บรรจุบนเว็บไซต์เพื่อบริการสาธารณะ เช่นการจัดให้มีฐานข้อมูลต่าง ๆ บนเว็บไซต์ การเชื่อมโยงในแนวราบระหว่างหน่วยงานรัฐอื่น และการจัดกลุ่มสารสนเทศอย่างมีตรรกะ

- 4) ด้านการบริการ ประกอบด้วยบริการย่อย 2 ชนิดคือ บริการสำหรับประชาชน และบริการสำหรับภาคธุรกิจ โดยในแต่ละบริการย่อยจะประเมินถึงบริการต่าง ๆ ที่มีเช่นการชำระเงิน ลงทะเบียน การรับสมัครงาน การยื่นประมูล
- 5) ด้านการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน ประเมินจากการเปิดโอกาสในการสื่อสารให้กับประชาชนผ่านเว็บไซต์ ได้แก่ การสื่อสารจากประชาชนสู่รัฐและการสื่อสารระหว่างประชาชนกันเอง นอกจากนี้ยังรวมถึงการสำรวจประชามติ แผงข่าว (Bulletin board) แบบประเมินความพึงพอใจ
- 6) ด้านลักษณะสำคัญอื่น ๆ (Feature) ประกอบด้วย เป็นการเปิดให้ประชาชนนำเว็บไซต์ หรือเนื้อหาส่วนตัวเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของเว็บไซต์ ระยะเวลาที่ผู้สร้างเว็บไซต์หรือหน่วยงานใช้เพื่อตอบคำถามที่ได้จากประชาชน วิธีการตอบคำถาม เนื้อหาคำตอบ การเปิดให้มีโฆษณา การเชื่อมโยงสู่ภายนอก และเครื่องมือสืบค้นภายในเว็บ

Middleton (2007) ศึกษาเรื่องวิธีการประเมินเว็บไซต์เพื่อการบริการภาคประชาชน โดยเห็นว่าการประเมินเว็บไซต์ควรศึกษาผู้ใช้นอกเหนือจากผู้ผลิตเว็บ พร้อมกันนั้นต้องคำนึงถึงพัฒนาการของเทคโนโลยีอินเทอร์เน็ต นโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง จากการศึกษาแนวทางการประเมินเว็บไซต์ในหลากหลายงานวิจัย Middleton ได้แบ่งแนวทางในการประเมินเว็บไซต์ภาครัฐบาลเป็น 2 แนวทางคือ การประเมินเว็บไซต์ทั่วไป (Generic website evaluation) และการประเมินบริการรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ (e-Government service evaluation) การประเมินเว็บไซต์แบบทั่วไปใช้เกณฑ์การประเมินการออกแบบ โครงสร้าง ตามข้อแนะนำ เช่น Edwards (1998 อ้างใน Middleton, 2007) ประเมินในด้านการเข้าถึง คุณภาพและความง่ายในการใช้ Alexander and Tate (2003-2006 อ้างใน Middleton, 2007) ใช้เกณฑ์ ผู้เป็นเจ้าของ ความถูกต้อง ความเป็นกลาง ความทันสมัย และความทั่วถึงของเนื้อหา ส่วนการประเมินเว็บไซต์โดยประเมินบริการรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ใช้เพื่อประเมินเว็บไซต์ภาครัฐโดยตรง เกณฑ์ต่างๆได้มาจากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์และการออกแบบเว็บไซต์จากตัวอย่างเว็บที่ประสบความสำเร็จ

นิตศน์ อธิพิงษ์ (2544) ศึกษาหลักการออกแบบเว็บเพจเพื่อการศึกษา โดยพิจารณาถึงคุณลักษณะของเว็บไซต์ยอดนิยมของไทย กลุ่มตัวอย่างเป็น 10 เว็บไซต์ยอดนิยมของ

ไทย พบว่าหลักการออกแบบเว็บเพจการศึกษาตามคุณลักษณะเว็บไซต์ยอดนิยม จะมีคุณลักษณะที่เหมือนกันคือ เน้นการออกแบบให้ใช้งานได้ง่าย มีเนื้อหาตรงกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย มีความสวยงามในการออกแบบ สามารถตอบสนองและดาวน์โหลด (Download) ได้รวดเร็ว และมีการปรับปรุงเนื้อหา รวมทั้งรูปแบบให้ทันสมัยอยู่เสมอ

West (2007) ศึกษาวิทยาลัยอิเล็กทรอนิกส์และประเมินเว็บไซต์ภาครัฐ (ฝ่ายบริหาร นิติบัญญัติ และกระทรวงหลัก ๆ ของประเทศที่ดูแลด้าน สุขภาพ สวัสดิภาพมนุษย์ ภาชี การศึกษา มหาไไทย เศรษฐกิจ ทรัพยากรธรรมชาติ ความมั่นคงภายใน การทหาร และการท่องเที่ยว) อย่างต่อเนื่องในระยะ 10 ปีที่ผ่านมา ได้ประเมินเว็บไซต์ภาครัฐจำนวน 1,687 เว็บไซต์ใน 198 ประเทศ จากการวิเคราะห์เว็บไซต์และจัดอันดับประเทศด้านการให้บริการรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ พบว่าในปี พ.ศ. 2550 ที่ผ่านมานี้ ประเทศไทยถูกจัดอยู่ในอันดับที่ 178 (จาก 198 ประเทศ) ตกลงมาจากอันดับที่ 151 ในปี พ.ศ. 2549 ซึ่งจากผลการจัดอันดับนี้ประเทศไทยอยู่ในอันดับที่ต่ำกว่าประเทศ อินโดนีเซีย (อันดับที่ 170) ประเทศเวียดนาม (อันดับที่ 90) ประเทศกัมพูชา (อันดับที่ 87) ประเทศมาเลเซีย (อันดับที่ 25) และประเทศสิงคโปร์ (อันดับที่ 2)

6. แนวคิดวิทยุชุมชน

6.1 หลักการของวิทยุชุมชน

จุมพล รอดคำดี (2542) ได้สรุปแนวคิดวิทยุชุมชน และลักษณะวิทยุชุมชน โดยเสนอเป็นหลักการดังนี้

- 1) ต้องเกิดจากความต้องการของชุมชน โดยถือหลักว่าคนส่วนใหญ่ แสดงความคิด ความต้องการร่วมกัน
- 2) วิทยุชุมชนต้องได้รับการยอมรับของกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชน
- 3) วิทยุชุมชนย่อมไม่มีการแบ่งแยกเชื้อชาติ ศาสนา ประเพณีวัฒนธรรมของคนในชุมชน

- 4) วิทยุชุมชนต้องยึดถือแนวทางการเสนอรายการและข่าวสารของชุมชนเป็นหลักภายใต้แนวคิด ความเชื่อ วัฒนธรรมท้องถิ่น ภูมิปัญญาท้องถิ่น สิ่งแวดล้อมและเหตุการณ์ในท้องถิ่นเป็นหัวใจของการนำเสนอข่าวสารและรายการ
- 5) วิทยุชุมชนจะต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนในชุมชนร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมจัดรายการ และสามารถเข้าไปบริหาร จัดการ หรือเป็นผู้ปฏิบัติในสถานี่ได้ การเปลี่ยนแปลงใด ๆ ในสื่อวิทยุให้เป็นไปตามแนวคิดและความต้องการของประชาชนในชุมชน โดยยึดหลักกระบวนการทางประชาธิปไตย
- 6) วิทยุชุมชนเป็นสถานีวิทยุที่มีรัศมีการออกอากาศครอบคลุมเฉพาะพื้นที่เท่านั้น (เป็น narrowcasting ไม่ใช่ broadcasting)
- 7) วิทยุชุมชนเป็นสื่อมวลชนตามแนวคิดประชาธิปไตยเพื่อประชาชน โดยประชาชน ของประชาชน

คู่มือวิทยุชุมชนโดย Colin และ Estrada (2001) ได้กล่าวถึงลักษณะสำคัญของวิทยุชุมชนในหนังสือคู่มือวิทยุชุมชนดังนี้

- 1) ผู้ฟังเป็นตัวเอก วิทยุชุมชนกระจายเสียงแบบสาธารณะ ยกให้ผู้ฟังเป็นตัวเอก โดยเสนอรายการที่จะช่วยชุมชนให้พัฒนาและก้าวหน้าทางสังคม และให้ผู้ฟังมีส่วนร่วมในการจัดการและผลิตรายการทุกแง่มุมด้วย
- 2) แนวทางข่าว ความบันเทิง และการศึกษา ข่าวที่ออกอากาศในวิทยุชุมชนต่างจากข่าวในสื่อกระแสหลัก เนื่องจากไม่เป็นเหตุการณ์เดียวโดด ๆ แต่เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการที่สนับสนุนการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาในชุมชน การบันเทิงเป็นการแสดงหมู่ทางวัฒนธรรม มากกว่าเป็นการแสดงโดยนักแสดงมืออาชีพ ส่วนการศึกษาเป็นการแบ่งปันประสบการณ์ และการเรียนรู้ระหว่างคนในชุมชน มากกว่าที่จะมีผู้เชี่ยวชาญหรืออาจารย์มาพูดให้ฟัง
- 3) การเข้าถึงและการมีส่วนร่วมของสาธารณชน ประชาชนมีสิทธิตามระบอบประชาธิปไตยที่จะได้ทราบข้อมูลที่เชื่อถือได้ถูกต้อง และทันต่อเหตุการณ์ ดังนั้นการกระจายเสียงเพื่อสาธารณประโยชน์จึงต้องควรยึดหลักการเข้าถึงและการมีส่วนร่วม

- 4) การเข้าถึง เป็นการกระจายเสียงสำหรับพลเมืองทุกคน ส่วนการมีส่วนร่วมคือ การที่สาธารณชนมีบทบาทแข็งขันในการวางแผนจัดการ ผลิตรายการ และแสดงในรายการ
- 5) กรรมสิทธิ์ ชุมชนเป็นเจ้าของอุปกรณ์ของวิทยุชุมชนเสมอ โดยตั้งเป็นทรัพย์สิน มูลนิธิ สหกรณ์หรือองค์กรในลักษณะเดียวกัน แต่ก็อาจมีกรณีที่บุคคลภายนอกชุมชนเป็นเจ้าของอย่างเป็นทางการ แต่ให้ชุมชนใช้อุปกรณ์โดยอิสระแต่เพียงกลุ่มเดียว
- 6) การจัดการ ไม่ว่าจะใครจะเป็นเจ้าของสถานีวิทยุชุมชนตัวจริง สถานีนั้น ๆ จะเป็นวิทยุชุมชนอย่างแท้จริงได้ก็ต่อเมื่อชุมชนเป็นฝ่ายรับผิดชอบ กำหนดนโยบาย จัดการและวางแผนการจัดรายการของสถานี
- 7) การหาเงินทุน วิทยุชุมชนคล้ายกับองค์กรที่ไม่หวังผลกำไร คืออาศัยความสนับสนุนทางการเงินจากแหล่งต่าง ๆ ซึ่งอาจรวมถึง เงินบริจาคช่วยเหลือ ค่าธรรมเนียมสมาชิก ผู้อุปถัมภ์ หรือค่าโฆษณา วิทยุชุมชนต้องเลี้ยงตัวเองได้
- 8) ความเป็นอิสระของบรรณาธิการและผู้นำเชื่อถือ วิทยุชุมชนต้องนำเสนอเรื่องราวต่าง ๆ ได้โดยไม่มีแทรกแซงจากรัฐบาลส่วนกลางและส่วนภูมิภาค พรรคการเมือง และสถาบันทางธุรกิจและศาสนา
- 9) ตัวแทนกลุ่มและผลประโยชน์ต่าง ๆ ในชุมชน ในชุมชนย่อมมีกลุ่มที่มีความสนใจแตกต่างกัน วิทยุชุมชนออกอากาศรายการเพื่อกลุ่มต่าง ๆ เหล่านี้ และสนับสนุนให้พวกเขาได้แสดงออกผ่านทางวิทยุ การจัดสรรรายการและเวลา ต้องเป็นสัดส่วนตามขนาดของกลุ่มคนในชุมชนหรือความสนใจ และคำนึงถึงความต้องการและสภาพการณ์เฉพาะต่าง ๆ
- 10) ชนกลุ่มน้อยและชนชายขอบ ถือว่าเป็นสำคัญเท่ากับกลุ่มอื่น ๆ ไม่ใช่ให้แค่โอกาสเพียงครั้งคราว แต่วิทยุชุมชนต้องช่วยสนับสนุนและปกป้องประโยชน์ วัฒนธรรม และภาษาที่หลากหลายของชนกลุ่มน้อยในสังคมอีกด้วย

จิรพร วิทยศักดิ์พันธุ์ และนาฏยา ตนานนท์ (2550) กล่าวถึงความหมายและปรัชญาวิทยุชุมชนว่า วิทยุชุมชนเป็นรูปแบบหนึ่งของสื่อภาคประชาชน ชุมชนเป็นเจ้าของ และมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ โดยมีเป้าหมายและการดำเนินการเพื่อประโยชน์สาธารณะของชุมชน โดยไม่แสวงหากำไรทางธุรกิจและผลประโยชน์ทางการเมือง วิทยุชุมชนเป็นส่วนหนึ่งของ

ระบอบประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม จึงเป็นสื่อของชุมชนที่ยึดคำขวัญของหลักการประชาธิปไตย ได้แก่ ของชุมชนคือชุมชนเป็นเจ้าของร่วมกัน โดยชุมชนคือชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ และดำเนินงาน เพื่อชุมชนคือมีเป้าหมายเพื่อประโยชน์ของชุมชน

6.2 สารสนเทศในวิทยุชุมชน

สันติ ธรรมประชา (2548) ได้กล่าวถึงปรัชญาวิทยุชุมชนในบทความเรื่อง “วิทยุชุมชน จะไปทางไหนกัน” โดยเห็นว่าวิทยุชุมชนควรเป็นสื่อเพื่อการปลดปล่อยจากการครอบงำของรัฐและระบบทุนนิยม โดยทำหน้าที่เสนอชุดความรู้นอกกระบวน นอกกระแส เป็นสื่อทางเลือก โดยมีหน้าที่หลัก 3 ด้านคือ สื่อสารเรื่องราวภายในชุมชนและรู้เท่าทันระบบทุนนิยมโลกาภิวัตน์ และทำหน้าที่วิพากษ์ระบบทุนนิยมและนโยบายของรัฐที่ไม่ยุติธรรม ส่งเสริมเผยแพร่ภูมิปัญญา ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นที่ดั่งงาม และนำเสนอเรื่องราวระดับโลกสู่ชุมชน

กาญจนา แก้วเทพ (2546) กล่าวว่าเนื้อหาของรายการวิทยุชุมชนควรมีความหลากหลาย ครอบคลุมความสนใจ ความต้องการและผลประโยชน์ของคนทุกกลุ่มในชุมชน โดยนำเสนอรูปแบบรายการให้สอดคล้องกับประเพณีและวัฒนธรรมหรือรสนิยมของชุมชน

Colin และ Estrada (2001) กล่าวถึงสาระที่ควรปรากฏในรายการวิทยุชุมชน หากวิทยุชุมชนได้ปฏิบัติหน้าที่ตามอุดมคติไว้ดังนี้

1. เนื้อหาที่เกี่ยวกับท้องถิ่น มีนัยของชุมชน รวมถึงศิลปะวัฒนธรรมชุมชน รายการวิทยุชุมชนสะท้อนเอกลักษณ์และคุณลักษณะของชุมชน วิทยุจึงมีเนื้อหาเกี่ยวกับท้องถิ่นเป็นส่วนใหญ่ แต่ก็นำเสนอข่าวและกิจกรรมภายนอกชุมชนที่ผู้ฟังสนใจหรือมีนัยเกี่ยวข้องกับชุมชนนั้น ๆ ด้วย วัฒนธรรมชุมชน อาจถูกนำเสนอโดย การแสดงทางศิลปะโดยอาศัยดนตรี การเดินรำ โคลงกลอน ละคร การเล่าเรื่อง และสิ่งอื่น ๆ ของท้องถิ่น
2. เนื้อหาที่เป็นกลางในประเด็นความขัดแย้งหนึ่ง ๆ วิทยุชุมชน เปิดโอกาสให้ทุกคนในสังคมมีส่วนร่วม ทำให้มีความคิดเห็นที่หลากหลาย หรือความ

ขัดแย้ง เนื้อหาที่นำเสนอผ่านวิทยุชุมชนต้องเป็นกลางโดยเสนอแง่มุมจากทุกฝ่าย

3. เนื้อหาในวิทยุชุมชนครอบคลุมหัวข้อต่าง ๆ มากมาย ตามความปรารถนาและความต้องการของผู้ฟัง เนื้อหาส่วนมากขึ้นอยู่กับวิถีชีวิตและการยังชีพรวมทั้งปัญหาของชุมชน เรื่องสำคัญสำหรับชาวชนบทคือสุขภาพอนามัย การเกษตร การประมง สิ่งแวดล้อม สิ้นเชื้อ การตลาด และธุรกิจขนาดย่อม ทุกหัวข้อต้องอยู่ในบริบทของสภาพการณ์ที่แท้จริงของชุมชน รายการข่าวก็อาจเน้นเนื้อหาต่าง ๆ อาจเสนอแต่เหตุการณ์และประเด็นท้องถิ่น หรืออาจรวมเรื่องระดับชาติเฉพาะที่มีความหมายต่อท้องถิ่นไว้ด้วย
4. เนื้อหาที่เกิดจากการอภิปรายในประเด็นเดียวกันซึ่งส่งผลกระทบต่อชุมชน วิทยุชุมชนมีบทบาทในด้านสนับสนุนการเจรจา และกระบวนการทางประชาธิปไตย สาระที่เผยแพร่ผ่านวิทยุชุมชนจึงเกิดจากการอภิปรายในหัวข้อ หรือมิติต่าง ๆ ที่สำคัญต่อชุมชน โดยผู้ที่ร่วมในการอภิปรายรวมถึงประชาชนผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง รัฐบาลและสถาบันเอกชน ที่ดำเนินงานในชุมชน เจ้าหน้าที่ระดับท้องถิ่น ระดับภูมิภาค หรือระดับชาติ
5. เนื้อหาที่ทำให้คนยากคนจนเข้าใจในประเด็นใดประเด็นหนึ่งอย่างถ่องแท้ วิทยุชุมชนอภิปรายสถานการณ์ สาเหตุ และหนทางแก้ไข เพื่อให้คนยากคนจนเข้าใจสถานการณ์ที่แท้จริง ได้วิเคราะห์ปัญหา ได้อภิปรายวิธีแก้ไข และระดมกำลังจากคนที่ได้รับผลกระทบมากที่สุดหรือคนที่ช่วยแก้ปัญหาได้
6. เนื้อหาเกี่ยวกับระบอบประชาธิปไตยและประชาสังคม เพื่อสร้างความตื่นตัวเรื่องสิทธิและหน้าที่พลเมือง วิทยุชุมชนทำหน้าที่ส่งเสริมประชาสังคม
7. เนื้อหาเกี่ยวกับความเดือดเนื้อร้อนใจ เรื่องร้องทุกข์ วิทยุชุมชน ส่งเสริมธรรมาภิบาล โดยทำให้เจ้าหน้าที่ท้องถิ่นและนักการเมืองสำนึกในความรับผิดชอบต่อส่วนรวมมากขึ้น
8. ข้อมูลและนวัตกรรมจากสมาชิกชุมชน เพื่อเผยแพร่ให้กับคนอื่น ๆ ที่ยังไม่ทราบในประเด็นดังกล่าว
9. เนื้อหาที่เกิดจากการนำเสนอของผู้หญิง เยาวชน ชนกลุ่มน้อย เนื่องมาจากวิทยุชุมชนเปิดให้คนกลุ่มนี้ได้พูดบ้าง หลังจากที่คนกลุ่มนี้ เคยแต่รับฟังรายการวิทยุทั้งของรัฐหรือธุรกิจ

10. ข้อความต่าง ๆ ที่เป็นข่าวสารของชุมชน โดยทำหน้าที่แทนโทรศัพท์ โดยเฉพาะในพื้นที่ห่างไกลและยากจนที่โทรศัพท์เข้าไปไม่ถึง

6.3 พัฒนาการของวิทยุชุมชนในประเทศไทย

ประเทศสหรัฐอเมริกาและกลุ่มประเทศลาตินอเมริกาได้ริเริ่มบุกเบิกวิทยุชุมชนมากกว่า 50 ปีแล้ว ต่อมาวิทยุชุมชนได้ขยายตัวออกไปทั่วโลก เนื่องจากประเทศต่างๆ มีความเป็นประชาธิปไตยมากขึ้น คือมีการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น มีมาตรการผ่อนคลายการควบคุมสื่อ รวมทั้งอนุญาตให้เอกชนและกลุ่มต่างๆ เป็นเจ้าของวิทยุกระจายเสียงได้ สำหรับประเทศไทย วิทยุกระจายเสียงได้พัฒนาจากการเป็น “สื่อของรัฐ / สื่อสาธารณะ / สื่อระดับชาติ” ในทศวรรษ 2470 มาเป็น “สื่อธุรกิจ / สื่อเชิงพาณิชย์” ในทศวรรษ 2490 จนในทศวรรษ 2540 นี้เอง จึงได้เริ่มก้าวเข้าสู่การเป็น “สื่อชุมชน / สื่อท้องถิ่น” (กาญจนา แก้วเทพ, 2546; คอลิน เฟรเซอร์ และไซเนียร์ เรสเตรโพ เอสตราดา, 2001)

สำหรับประเทศไทยปรากฏการณ์ที่เป็นสาเหตุนำไปสู่การปฏิรูปสื่อ คือ การเรียกร้องของผู้นำประชาธิปไตยในเหตุการณ์พฤษภาทศวรรษ 2535 และการเคลื่อนไหวปฏิรูปการเมืองซึ่งนำไปสู่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ส่วนสาเหตุที่สองคือการที่รัฐบิดเบือนข้อมูลข่าวสารและผูกขาดการครอบครองสื่อ ซึ่งนำมาสู่บทบัญญัติในเรื่องสิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของประชาชนและสื่อมวลชน (มาตรา 39) สิทธิในการใช้ทรัพยากรคลื่นความถี่ของประชาชน (มาตรา 40) และสิทธิของนักสื่อสารมวลชนในการพูดความจริงตามจรรยาบรรณวิชาชีพ (มาตรา 41) วาทกรรมการปฏิรูปสื่อบนฐานความรู้และอำนาจชุดใหม่ที่ว่าคลื่นความถี่เป็นทรัพยากรสาธารณะ ของประชาชน และสังคมไทยและทุกคนมีสิทธิในการเข้าถึงทรัพยากรคลื่นความถี่ได้โดยตรง ทั้งหมดเป็นวาทกรรมที่หักล้างวาทกรรมหลักของรัฐพร้อมกับปฏิเสธอำนาจรัฐ ในการผูกขาดการเป็นเจ้าของคลื่นความถี่และการเป็นเจ้าของสื่อ (อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์, 2548)

ในระยะ 10 ปีที่ผ่านมา ภายหลังจากการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 มีเหตุการณ์สำคัญซึ่งส่งผลกระทบต่อวิทยุชุมชนทั้งในด้านพัฒนาการและการดำเนินการตามลำดับสถานการณ์ดังนี้

ตารางที่ 1 ลำดับสถานการณ์วิทยุชุมชน พ.ศ. 2540 – 2551

ระยะเวลา	ลำดับสถานการณ์วิทยุชุมชน
พ.ศ. 2540	<p>สถานการณ์เด่น ประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540</p> <ul style="list-style-type: none"> - ประกาศใช้รัฐธรรมนูญ และตามมาตรา 40 ต้องจัดทำกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญ 2 ฉบับ คือ <ol style="list-style-type: none"> 1) ร่างพ.ร.บ.องค์กรจัดสรรคลื่นความถี่และกำกับการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม 2) ร่างพ.ร.บ. การประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์แห่งชาติ
พ.ศ. 2541	<p>สถานการณ์เด่น เริ่มร่างพ.ร.บ.และจัดทำกฎหมายประกอบมาตรา 40</p> <ul style="list-style-type: none"> - ตั้งคณะอนุกรรมการพิจารณา ร่างกฎหมายเกี่ยวกับการจัดตั้งองค์กรจัดสรรคลื่นความถี่ฯ มีสาระสำคัญคือ ให้มีองค์กรอิสระ 2 องค์กร กำกับกิจการวิทยุโทรทัศน์องค์กรหนึ่ง และ - คณะกรรมการกฤษฎีกายก ร่างกฎหมาย โดยเปลี่ยนหลักการที่เสนอโดยคณะกรรมการฯ และเปลี่ยนชื่อเป็น “ร่าง พ.ร.บ. องค์กรบริหารคลื่นความถี่และกำกับการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม พ.ศ. ...”

ตารางที่ 1 ลำดับสถานการณ์วิทยุชุมชน พ.ศ. 2540 – 2551 (ต่อ)

<p>พ.ศ. 2542</p>	<p>สถานการณ์เด่น การต่อสู้เพื่อให้มีองค์กรอิสระ 2 องค์กร แยกหน้าที่ชัดเจนในการดูแลกิจการโทรคมนาคม และกิจการวิทยุและโทรทัศน์</p> <ul style="list-style-type: none"> - คณะรัฐมนตรีรับหลักการร่าง พ.ร.บ. องค์กรบริหารคลื่นความถี่และกำกับกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม พ.ศ. ... - นักวิชาการสื่อสารมวลชนและองค์กรพัฒนาเอกชน เสนอร่างพ.ร.บ. คู่ขนานกับร่างของรัฐบาล โดยเสนอให้มีองค์กรอิสระ 2 องค์กร (องค์กรหนึ่งกำกับดูแลกิจการโทรคมนาคม และอีกองค์กรหนึ่งกำกับดูแลกิจการวิทยุและโทรทัศน์) - 8 ตุลาคม สมาชิกวุฒิสภาให้ความเห็นชอบร่าง พ.ร.บ. จัดสรรคลื่นความถี่ โดยมีองค์กรอิสระ 2 องค์กรกำกับดูแลการใช้ทรัพยากรคลื่นความถี่ คือ คณะกรรมการกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์แห่งชาติ (กสท.) และคณะกรรมการกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กทช.)
<p>พ.ศ. 2543</p>	<p>สถานการณ์เด่น</p> <ul style="list-style-type: none"> - ประกาศใช้พระราชบัญญัติองค์กรจัดสรรคลื่นความถี่และกำกับกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ พ.ศ. 2543 - เริ่มกระบวนการสรรหาคณะกรรมการสรรหา กสท. - ประกาศพระราชบัญญัติองค์กรจัดสรรคลื่นความถี่และกำกับกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ พ.ศ. 2543 ในพระราชกิจจานุเบกษา - สำนักปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี ดำเนินการจัดตั้งคณะกรรมการสรรหา กสท. ส่วนราชการส่งผู้แทนจำนวน 5 คน กลุ่มนักวิชาการ นักวิชาชีพ และองค์กรเอกชน คัดเลือกตนเองให้เหลือกลุ่มละ 4 คน (รวม 17 คน) - กลุ่มสมาคมวิชาชีพ 49 สมาคม คัดเลือกตนเองให้เหลือตัวแทน 4 คน เกิดปัญหาการบดบังโหวต สมาคมนักข่าวและสมาคมวิชาชีพ 11 สมาคม ยื่นคัดค้านการที่เจ้าของสัปดาห์และผู้รับสัมปทานได้รับเลือกเป็นคณะกรรมการสรรหา และขอให้คณะกรรมการกฤษฎีกาตีความคำว่า “สมาคมวิชาชีพ” - สมาพันธ์วิชาชีพวิทยุและโทรทัศน์แห่งประเทศไทย เคลื่อนไหวคัดค้านการที่ตัวแทนสมาคมวิชาชีพได้รับเลือก 2 คน ถูกตัดชื่อออกภายหลังจากการตีความของคณะกรรมการกฤษฎีกาว่าสมาคมทั้งสองไม่เข้าข่ายการเป็นสมาคมวิชาชีพตามข้อกฎหมาย

ตารางที่ 1 ลำดับสถานการณ์วิทยุชุมชน พ.ศ. 2540 – 2551 (ต่อ)

<p>พ.ศ. 2544</p>	<p>สถานการณ์เด่น</p> <ul style="list-style-type: none"> - กระบวนการสรรหา กสช. ที่เกิดขึ้นพร้อมกับการวิพากษ์วิจารณ์คุณสมบัติของคณะกรรมการสรรหา กสช. และผู้สมัครรับเลือกเป็น กสช. - การออกอากาศครั้งแรกของวิทยุชุมชน - ผู้สมัครเข้ารับการคัดเลือกเป็นกรรมการ กสช. จำนวน 103 คน - สื่อมวลชน องค์กรพัฒนาเอกชน วิพากษ์วิจารณ์ผลการคัดเลือกในประเด็นคณะกรรมการและผู้สมัครมีผลประโยชน์ส่วนได้ส่วนเสียในกิจการสื่อสารมวลชน - นายพิทยา ว่องกุล ผู้สมัครซึ่งได้คะแนนลำดับที่ 61 ยื่นฟ้องคณะกรรมการสรรหา ฯ และสำนักปลัดนายกรัฐมนตรีต่อศาลปกครอง ขอให้เพิกถอนคำสั่งคณะกรรมการสรรหาฯ ที่เสนอชื่อบุคคล 14 ชื่อต่อวุฒิสภา - 19 ธันวาคม วิทยุชุมชนในจังหวัดกาญจนบุรีและสิงห์บุรี ทดลองออกอากาศครั้งแรก
<p>พ.ศ. 2545</p>	<p>สถานการณ์เด่น</p> <ul style="list-style-type: none"> - การต่อสู้ของภาคประชาชนเพื่อดำเนินการวิทยุชุมชนในช่วงที่การสรรหา กสช. ยังไม่แล้วเสร็จ - การแสวงมาตรการและหลักเกณฑ์ชั่วคราวเพื่อควบคุมดูแลการใช้คลื่นความถี่ของวิทยุชุมชน - วิทยุชุมชนถูกจับกุมครั้งแรกเนื่องจากการวิจารณ์การทำงานของข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ - 12 กุมภาพันธ์ อธิบดีกรมประชาสัมพันธ์มีหนังสือให้วิทยุชุมชนในจังหวัดกาญจนบุรีและสิงห์บุรีระงับการกระจายเสียง - กุมภาพันธ์ ศาลปกครองมีคำสั่งยื่นตามศาลปกครองกลางเรื่องการระงับการส่งรายชื่อผู้ได้รับการคัดเลือก 14 รายไปยังวุฒิสภา ด้วยสาเหตุเรื่องคณะกรรมการสรรหาฯ และผู้สมัคร 10 คนจาก 14 คนมีส่วนเกี่ยวข้องในทางรงาน ตำแหน่งหน้าที่ และมีผลประโยชน์ได้เสียในทางธุรกิจ

ตารางที่ 1 ลำดับสถานการณ์วิทยุชุมชน พ.ศ. 2540 – 2551 (ต่อ)

พ.ศ. 2545	<ul style="list-style-type: none"> - 25 กุมภาพันธ์ คณะกรรมการรณรงค์เพื่อการปฏิรูปสื่อ (คปส.) สมาคมนักข่าววิทยุและโทรทัศน์ และเครือข่ายวิทยุชุมชนทั่วประเทศ เรียกร้องให้ยกเลิกคำสั่งปิดสถานีวิทยุชุมชน - ศาลปกครองชั้นต้นมีคำสั่งให้เพิกถอนมติของคณะกรรมการสรรหา กสช. เมื่อวันที่ 24 พฤษภาคม 2544 - เมษายน ถึง กรกฎาคม เกิดกระแสการเรียกร้องเพื่อให้ภาครัฐสนับสนุนการทดลองออกอากาศวิทยุชุมชนของภาคประชาชน - 16 กรกฎาคม คณะรัฐมนตรีมีมติเรื่องวิทยุชุมชนโดยสรุปว่า “...กรณีที่ภาคประชาชนได้ขอใช้คลื่นความถี่และมีการเปิดสถานีวิทยุชุมชนเพิ่มมากขึ้น ... ซึ่งหากมีการห้ามก็อาจขัดต่อบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ ... จึงมอบหมายให้สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี (สปน.) ดำเนินการให้มีมาตรการและหลักเกณฑ์ชั่วคราวเพื่อควบคุมดูแลการใช้คลื่นความถี่ของวิทยุชุมชน...” - อธิบดีกรมประชาสัมพันธ์ในฐานะเจ้าพนักงานกองงาน กกช. มีหนังสือสั่งระงับการออกอากาศวิทยุชุมชนระหว่างจัดทำมาตรการผ่อนปรนฯ - กรมไปรษณีย์โทรเลข นำหมายศาลไปแจ้งจับนายเสถียร จันทิร ผู้ประสานงานจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนอ่างทอง และยึดเครื่องส่งวิทยุ เนื่องจากการวิพากษ์วิจารณ์การทำงานของข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ในจังหวัด - เกิดกระแส นายกรัฐมนตรี เห็นชอบให้มีวิทยุชุมชนได้ทุกตำบล ทุกอบต. รวมทั้งเทศบาล - ธันวาคม สหพันธ์วิทยุชุมชนแห่งชาติ และคณะกรรมการรณรงค์เพื่อการปฏิรูปสื่อ (คปส.) แถลงข่าววิจารณ์ความล่าช้าหลักเกณฑ์ชั่วคราวของวิทยุชุมชน การยึดเครื่องส่งและออกหมายจับแกนนำวิทยุชุมชนจังหวัดอ่างทอง และการปิดเบือนวิทยุชุมชนให้เป็นวิทยุ อบต.
พ.ศ. 2546	<p>สถานการณ์เด่น</p> <ul style="list-style-type: none"> - ศาลปกครองสูงสุดวินิจฉัยให้การสรรหา กสช. เป็นไปโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย - คณะรัฐมนตรี ผ่านความเห็นชอบร่างมาตรการและหลักเกณฑ์ชั่วคราวจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชน - วิทยุชุมชนอ่างทองถูกสั่งฟ้อง

ตารางที่ 1 ลำดับสถานการณ์วิทยุชุมชน พ.ศ. 2540 – 2551 (ต่อ)

<p>พ.ศ. 2546</p>	<ul style="list-style-type: none"> - 26 มิถุนายน คณะรัฐมนตรี ผ่านความเห็นชอบร่างมาตรการและหลักเกณฑ์ชั่วคราวจตุรปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชน และมีมติดังนี้ <ol style="list-style-type: none"> 1) ให้สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรีเร่งรัดดำเนินการแต่งตั้ง กสช. และ กทช. 2) ให้กรมประชาสัมพันธ์จัดสรรเวลาให้ชุมชนได้ใช้ออกอากาศเพื่อทดแทนการที่ประชาชนหรือชุมชนต้องตั้งสถานีวิทยุขึ้นเอง 3) ให้กรมประชาสัมพันธ์รับร่างมาตรการและหลักเกณฑ์ชั่วคราวฯ ไปพิจารณา - 3 กรกฎาคม อัยการพิเศษ สำนักงานคดีอาญากรุงเทพใต้ รักษาการแทนรองอธิบดีกรมอัยการเขต 1 สั่งฟ้องคดีวิทยุชุมชนอ่างทอง
<p>พ.ศ. 2547</p>	<p>สถานการณ์เด่น</p> <ul style="list-style-type: none"> - ผู้ประสานงานจตุรปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนอ่างทอง ขึ้นศาลในข้อหาผิดกฎหมายวิทยุไว้ในครอบครองโดยผิดกฎหมาย - อนุญาตให้วิทยุชุมชนมีโฆษณาได้ไม่เกินชั่วโมงละ 6 นาที - กำหนดหลักเกณฑ์ให้วิทยุชุมชน มีกำลังส่งไม่เกิน 30 วัตต์ เสาอากาศสูงไม่เกิน 30 เมตร และมีรัศมีกระจายเสียงไม่เกิน 15 กิโลเมตร - พฤษภาคม นายเสถียร จันทิมา ผู้ประสานงานจตุรปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนอ่างทอง ขึ้นศาลในข้อหาผิดกฎหมายวิทยุไว้ในครอบครองโดยผิดกฎหมาย - 3 กันยายน คณะกรรมการ กทช. พิจารณากรอบการเข้าร่วมโครงการเตรียมความพร้อมวิทยุชุมชน มีมติกำหนดหลักเกณฑ์ 10 ข้อ โดยมีข้อ 7 คือให้มีโฆษณาได้ไม่เกินชั่วโมงละ 6 นาที - พฤศจิกายน กรมประชาสัมพันธ์เปิดรับสมัครวิทยุชุมชนเข้าร่วมโครงการเตรียมความพร้อมวิทยุชุมชน ภายใต้เงื่อนไขว่าโฆษณาได้ไม่เกินชั่วโมงละ 6 นาที และผู้เข้าร่วมโครงการต้องเสียค่าธรรมเนียมปีละ 1,000 บาท และค่าประกัน 5,000 บาท - พฤศจิกายน สถาบันพัฒนาสื่อภาคประชาชน และคณะกรรมการรณรงค์เพื่อการปฏิรูปสื่อ แถลงข่าวคัดค้านการรับจดทะเบียนวิทยุชุมชน และการอนุญาตให้มีโฆษณา - พฤศจิกายน กองงาน กทช. กำหนดกรอบแผนความถี่ เช่น กำลังส่งไม่เกิน 30 วัตต์ เสาอากาศสูงไม่เกิน 30 เมตร และมีรัศมีกระจายเสียงไม่เกิน 15 กิโลเมตร - ธันวาคม คณะกรรมการดำเนินการวิทยุชุมชนมีมติให้ดำเนินการจัดประชุมรับฟังความคิดเห็นในภูมิภาค และเลื่อนการปิดรับคำสั่งขอเข้าร่วมโครงการ ฯ (รัฐบาลตัดสินใจยุติการจดทะเบียนวิทยุชุมชนโดยให้รอ กสช.)

ตารางที่ 1 ลำดับสถานการณ์วิทยุชุมชน พ.ศ. 2540 – 2551 (ต่อ)

พ.ศ. 2548 สถานการณ์เด่น

- เกิดเครือข่าย สหพันธ์ กลุ่มวิทยุชุมชน เพื่อเรียกร้องให้รัฐดำเนินการตามที่กลุ่มต้องการ ไม่ว่าจะ เป็น ให้มีโฆษณา ให้ยกเลิกโฆษณา ให้เพิ่มกำลังส่งได้
- จำนวนวิทยุชุมชนเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว เกิดวิทยุชุมชนหลากหลายสายพันธุ์ วิทยุชุมชนกลายพันธุ์
- มีการปิดสถานีวิทยุด้วยข้อหารบกวนคลื่นการบินและไม่ปฏิบัติตามกฎ 30-30-15 เมษายน สถานีวิทยุชุมชนคนรักประชาธิปไตยเพื่อการคุ้มครองผู้บริโภค ร้องว่าถูกคุกคามเพราะวิพากษ์รัฐบาล
- เมษายน ถึง มิถุนายน เครือข่ายวิทยุชุมชน และกลุ่มต่าง ๆ ออกมาอภิปรายคัดค้านการอนุญาตให้มีโฆษณาได้ 6 นาที และการบริหารจัดการวิทยุชุมชนโดยกรมประชาสัมพันธ์ โดยเห็นว่าหลักเกณฑ์ดังกล่าวทำให้เกิดวิทยุชุมชนใหม่กว่า 2,500 จุด ซึ่งเป็นวิทยุที่ตั้งขึ้นโดยหวังผลกำไรและเป็นวิทยุเพื่อการค้า
- เมษายน ถึง มิถุนายน เครือข่ายวิทยุชุมชนที่เรียกร้องให้มีโฆษณาซึ่งมีสมาชิกทั่วประเทศราว 400 สถานี ยื่นข้อเสนอต่อรัฐขอผ่อนผันต่อรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี เพื่ออนุญาตให้มีวิทยุชุมชนแบบมีโฆษณา และให้มีกำลังส่งตั้งแต่ 100 – 500 วัตต์
- มิถุนายน นายสุรนนท์ เวชชาชีวะ กำหนดเส้นตาย และเริ่มดำเนินการทางกฎหมายกับวิทยุชุมชนที่ไม่ทำตามกฎ 30-30-15
- มิถุนายน กทช. สั่งปิดสถานีวิทยุชุมชน 2 แห่ง ด้วยข้อหาคลื่นรบกวนคลื่นการบิน
- สิงหาคม คณะรัฐมนตรีมีมติเรื่องแนวทางการแก้ไขปัญหาวิทยุชุมชน ยืนยันหลักการให้มีวิทยุชุมชน ยืนยันให้ดำเนินการวิทยุชุมชนภายใต้ “โครงการจุดปฏิบัติการเตรียมความพร้อมวิทยุชุมชน” ตามกรอบ 30-30-15 ยืนยันอนุญาตการโฆษณาไม่เกินชั่วโมงละ 6 นาที ดำเนินการกับวิทยุที่รบกวนคลื่นการบิน และติดตามตรวจสอบเนื้อหารายการวิทยุ

พ.ศ. 2549 สถานการณ์เด่น

- วิทยุชุมชนอ้างทงถูกพิพากษาว่าออกอากาศโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย
- วิทยุชุมชนยังคงถูกทยอยปิดในข้อหารบกวนคลื่นวิทยุการบิน และคลื่นวิทยุโทรทัศน์
- เกิดการรัฐประหาร และจัดตั้งรัฐบาลใหม่โดยคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (คปค.)
- วิทยุชุมชนถูกปิดชั่วคราว และถูกควบคุมด้วยกฎหมายใหม่ที่ คปค. กำหนด

ตารางที่ 1 ลำดับสถานการณ์วิทยุชุมชน พ.ศ. 2540 – 2551 (ต่อ)

<p>พ.ศ. 2549</p>	<ul style="list-style-type: none"> - ศาลจังหวัดอ่างทองพิพากษากรณีวิทยุชุมชนอ่างทองว่ามีและใช้เครื่องส่ง ออกอากาศโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย - กทช. รับเรื่องร้องเรียนจากบริษัทวิทยุการบินแห่งประเทศไทยจำกัด และสั่งปิดวิทยุชุมชนที่ส่งคลื่นรบกวนเครือข่ายการสื่อสารวิทยุการบิน - คณะกรรมการรณรงค์เพื่อการปฏิรูปสื่อ (คปส.) และเครือข่าย แถลงข่าววิทยุชุมชนถูกรัฐบาลข่มขู่ และมีวิทยุชุมชนกว่า 1,000 สถานีทั่วประเทศถูกสั่งปิด - 19 กันยายน คณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (คปค.) ทำการรัฐประหารและมีคำสั่งระงับการออกอากาศวิทยุชุมชนภาคเหนือทั้งหมดและภาคอีสานบางส่วน - สมาพันธ์วิทยุชุมชนภาคเหนือตอนบนยื่นอุทธรณ์ต่อกองอำนาจการรักษาสงบเรียบร้อย ฯ - กองทัพอากาศที่ 3 อนุญาตให้วิทยุชุมชนในพื้นที่ 17 จังหวัดภาคเหนือออกอากาศได้อีกครั้งแต่ต้องอยู่ในกฎเกณฑ์อย่างเคร่งครัด - คปค. วางกรอบการกระจายเสียงให้กับวิทยุชุมชนทั่วประเทศ ออกอากาศข่าวทหารวันละ 3 เวลา - คปส. ออกแถลงการณ์ไม่เห็นด้วยกับ คปค. และจะจัดเวทีเคลื่อนไหว
<p>พ.ศ. 2550</p>	<p>สถานการณ์เด่น</p> <ul style="list-style-type: none"> - ประเทศไทยเปลี่ยนมาใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 - เร่งรัดการแต่งตั้ง คณะกรรมการกิจการกระจายเสียงกิจการโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.) - การเรียกร้องอีกครั้งของภาคประชาชนเพื่อให้ยับยั้งการพิจารณาร่าง พ.ร.บ. การประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ พ.ศ. .. ของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ - รัฐมนตรีประจำสำนักปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี ขอความร่วมมือวิทยุชุมชนทุกแห่งถ่ายทอดข่าวและรายการจากสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย และปฏิบัติตามประกาศ คปค. ฉบับที่ 10

ตารางที่ 1 ลำดับสถานการณ์วิทยุชุมชน พ.ศ. 2540 – 2551 (ต่อ)

<p>พ.ศ. 2550</p>	<ul style="list-style-type: none"> - เครือข่ายปฏิรูปสื่อภาคประชาชนไม่เห็นด้วยกับการยุบรวม กสท. และ กทช. พร้อมกับเรียกร้องให้ตั้งคณะกรรมการสื่อภาคประชาชนชั่วคราว - ตัวแทนสมาคมวิชาชีพสื่อวิทยุโทรทัศน์ เครือข่ายนักวิชาการ และภาคประชาชน 21 องค์กรยื่นหนังสือต่อประธานสภาว่่างรัฐธรรมนูญ เพื่อขอแปรญัติรัฐธรรมนูญ ปี พ.ศ. 2550 ในมาตรา 47 คำณการกำหนดให้มีองค์กรเพียงองค์กรเดียวเพื่อกำกับดูแลการจัดสรรคลื่นความถี่ฯ - 19 สิงหาคม ประชามติรับร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ร้อยละ 56.69 และไม่รับร่างร้อยละ 41.31 - สมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ (สนช.) พิจารณาร่าง พ.ร.บ องค์กรจัดสรรคลื่นความถี่ฯ เพื่อเร่งรัดการแต่งตั้ง คณะกรรมการกิจการกระจายเสียงกิจการโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.) - ตัวแทนเครือข่ายวิทยุชุมชนภาคเหนือและเครือข่ายภาคประชาชนเพื่อการปฏิรูปสื่อ ยื่นหนังสือต่อ ศาตราจารย์เสน่ห์ จามริก ประธานกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ เพื่อให้ยับยั้งการพิจารณาร่าง พ.ร.บ. การประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ พ.ศ. .. ของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ
<p>พ.ศ. 2551</p>	<ul style="list-style-type: none"> - 4 มีนาคม พ.ศ. 2551 ประกาศใช้พระราชบัญญัติการประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ พ.ศ. 2551 - มาตรา 10 ใบอนุญาตประกอบกิจการกระจายเสียงหรือกิจการโทรทัศน์มี 3 ประเภทคือ 1) ใบอนุญาตประกอบกิจการบริการสาธารณะ 2) ใบอนุญาตประกอบกิจการบริการชุมชน และ 3) ใบอนุญาตประกอบกิจการทางธุรกิจ <p style="text-align: center;">ที่มา : สาขาจันน์ แวมณี, 2551. รายงานการศึกษาข้อมูลพื้นฐานวิทยุชุมชนภาคประชาชน. มูลนิธิไฮนริค เบิลด์. (เอกสารไม่ตีพิมพ์)</p>

6.4 พัฒนาการของวิทยุชุมชนในจังหวัดเชียงใหม่

ป้ณณพร ไพบูลย์วัฒนกิจ (2549) ศึกษาการเตรียมความพร้อมวิทยุชุมชนของภาคประชาชนในจังหวัดเชียงใหม่และได้สรุปพัฒนาการวิทยุเป็น 2 ยุคคือ

6.4.1 ยุคเริ่มต้น (โครงการนำร่องวิทยุชุมชนเชียงใหม่ พ.ศ. 2543 – 2546)

วิทยุชุมชนในจังหวัดเชียงใหม่เริ่มต้นจากสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย (สวท.) จังหวัดเชียงใหม่เริ่มทดลองและนำร่องโดยจัดสรรเวลาให้กับภาคประชาชนเข้ามาจัดรายการวิทยุในสถานีของรัฐตามนโยบายของกรมประชาสัมพันธ์ สวท. และเครือข่ายภาคประชาชนได้จัดตั้งโครงการนำร่องวิทยุชุมชนเชียงใหม่ขึ้นในวันที่ 26 กรกฎาคม พ.ศ. 2543 ซึ่งคณะผู้ก่อตั้งประกอบด้วยเจ้าหน้าที่จากสวท. เชียงใหม่ นักวิชาการ นักจัดรายการอิสระรวม 13 คน และองค์กรภาคประชาชนรวม 14 องค์กร มีวัตถุประสงค์ของการก่อตั้งโครงการเพื่อเป็นโครงการนำร่องและเตรียมความพร้อมภาคประชาชนให้สามารถจัดตั้งวิทยุชุมชนเชียงใหม่ที่เป็นของชุมชน ดำเนินการโดยชุมชน และเพื่อประโยชน์ของชุมชนได้

ในระยะเริ่มต้นของโครงการนำร่อง สวท. ได้จัดเวลาสำหรับวิทยุชุมชนทางสวท. เชียงใหม่วันละ 50 นาทีช่วงเวลา 15.10 – 16.00 น. ทางเอฟเอ็ม 93.25 เมกกะเฮิร์ต ออกอากาศทุกวันวันจันทร์ถึงวันศุกร์ โดยออกอากาศครั้งแรกวันที่ 21 สิงหาคม พ.ศ. 2543 และคณะกรรมการโครงการนำร่องวิทยุชุมชนเชียงใหม่ได้ตั้งชื่อรายการว่า “เสียงบ้านล้านนา”

ในช่วงดำเนินการช่วงแรกของการก่อตั้งโครงการ กลุ่มองค์กรภาคประชาชนยังเข้ามาร่วมดำเนินการวิทยุชุมชนจำนวนไม่มาก ทำให้ขาดแคลนคนทำงานและงบประมาณ คณะกรรมการบริหารโครงการนำร่องฯ (ปีพ.ศ. 2543-2544) จึงได้ปรับเปลี่ยนการทำงานองค์กรใหม่ โดยเปลี่ยนจากโครงการนำร่องวิทยุชุมชนเชียงใหม่ เป็น “เครือข่ายองค์กรวิทยุชุมชนเชียงใหม่”

ในระยะ 3 ปี (พ.ศ. 2543-2546) เครือข่ายองค์กรวิทยุชุมชนเชียงใหม่ได้มีบทบาทในการทำงานเพื่อเตรียมความพร้อมวิทยุชุมชนกล่าวคือ การเผยแพร่รณรงค์สิทธิในการสื่อสารภาคประชาชน การฝึกอบรมวิทยุชุมชนของภาคประชาชน โดยได้อบรมนักจัดรายการไปทั้งสิ้น 195 รายซึ่งส่วนใหญ่เป็นผู้นำชุมชนหรือแกนนำชาวบ้าน

ภายหลังการอบรมองค์กรสมาชิกจะได้ฝึกจัดรายการในรายการ “เสียงบ้านล้านนา” แต่ปรากฏว่าภายหลังเวลาจัดรายการไม่เพียงพอ คณะกรรมการเครือข่ายองค์กรวิทยุชุมชนเชียงใหม่จึงได้ขอเวลาจากสถานีวิทยุเสียงสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เพื่อให้สมาชิกได้มีเวลาเพื่อฝึกฝนเพิ่มเติม โดยสถานีวิทยุเสียงสื่อสารมวลชนได้ให้เวลาทุกวันเสาร์-อาทิตย์ เวลา 15.00 -16.00 น. ทางเอฟเอ็ม 100 ตั้งแต่เดือนตุลาคม 2546 โดยใช้ชื่อรายการว่า “ผญาชุมชน”

กระบวนการผลิตรายการวิทยุชุมชนทั้ง 2 รายการดำเนินการผลิตโดยองค์กรภาคประชาชนจำนวน 11 องค์กรโดยแต่ละองค์กรจะมีอิสระในการกำหนดเนื้อหา รูปแบบวิธีการจัดรายการ มีการนัดประชุมของฝ่ายผลิตรายการในบางครั้งเพื่อแลกเปลี่ยนการรับรู้ปัญหาและทิศทางการกำหนดเนื้อหาาร่วมกัน ส่วนค่าใช้จ่ายในการผลิตรายการแต่ละองค์กรจะเป็นผู้รับผิดชอบเอง

6.4.2 ยุคทดลองจัดตั้งและดำเนินการวิทยุชุมชน (พ.ศ. 2546 -2548)

ภายหลังจากการฝึกหัดร่วมกับเครือข่ายองค์กรวิทยุชุมชนเชียงใหม่ มีองค์กรภาคประชาชนจำนวน 5 แห่งจาก 11 แห่ง (จำนวนนี้ยังไม่รวม กลุ่มปฏิรูปที่ดินเพื่อคนจนจังหวัดลำพูนที่จัดตั้ง จวช. ดอยหลังถ้ำ) ได้จัดตั้งวิทยุชุมชนเอง ได้แก่

- 1) เครือข่ายวิทยุชุมชนเมืองเชียงใหม่ จัดตั้งจวช. เมืองเชียงใหม่
- 2) กลุ่มปฏิรูปที่ดินเพื่อคนจนบ้านแม่แฝก จัดตั้งจวช. บ้านโป่ง
- 3) กลุ่มเกษตรกรผู้ใช้น้ำในอำเภอหางดงภายใต้สหพันธ์เกษตรกรภาคเหนือ จัดตั้งจวช.ชุมชนคนหางดง
- 4) สมาชิกของเครือข่ายองค์กรวิทยุชุมชนเชียงใหม่ จัดตั้ง จวช.คนล้านนา
- 5) เครือข่ายเกษตรกรมัยยั้งยี่น จังหวัดเชียงใหม่ จัดตั้ง จวช.เกษตรกรมัยยั้งยี่น

พ.ศ. 2547 สถานีตรวจสอบและเฝ้าฟัง จ.เชียงใหม่ และสำนักงานประชาสัมพันธ์ เขต 3 รายงานว่ามีจุดปฏิบัติการวิทยุชุมชนในจังหวัดเชียงใหม่ที่ลงทะเบียนกับศูนย์ฯ ทั้งสิ้น 52 แห่ง

พ.ศ. 2548 สำนักประชาสัมพันธ์เขต 3 เชียงใหม่เก็บข้อมูลจุดปฏิบัติการเตรียมความพร้อมวิทยุชุมชนที่จดทะเบียนกับกรมประชาสัมพันธ์ในเดือนเมษายน พ.ศ. 2548 จังหวัดเชียงใหม่มีวิทยุชุมชนจำนวน 80 แห่ง และจังหวัดลำพูน 8 แห่ง แต่จำนวนวิทยุชุมชน อาจมากกว่านี้ เนื่องจากมีกลุ่มที่ไม่ได้ลงทะเบียน

พ.ศ. 2550 สำนักประชาสัมพันธ์เขต 3 เชียงใหม่ รายงานจำนวนวิทยุชุมชนในจังหวัดเชียงใหม่ มี 124 แห่ง และจังหวัดลำพูน 29 แห่ง

6.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวิทยุชุมชนประเทศไทย

การศึกษาที่เกี่ยวข้องกับวิทยุชุมชนในประเทศไทย เป็นการศึกษาวิทยุชุมชนตั้งแต่วงทดลองออกอากาศวิทยุชุมชนในฐานะรายการวิทยุในสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย ประจำจังหวัดต่าง ๆ จนถึงการก่อตั้งสถานีวิทยุชุมชนในชุมชนอย่างแท้จริง แยกเป็นการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับวิทยุชุมชนใน 6 ด้าน คือ เนื้อหาและรูปแบบรายการวิทยุชุมชน โครงสร้างและการบริหารสถานีวิทยุชุมชน งบประมาณ บุคลากร ผู้ฟังรายการ และการแทรกแซงทางการเมืองและธุรกิจ

5.5.1 เนื้อหาและรูปแบบรายการวิทยุชุมชน

ทิวาพร แส่นเมืองชิน (2543) ศึกษาการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมของประชาชนโดยผ่านรายการวิทยุชุมชน สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยจังหวัดนครราชสีมา พบว่าลักษณะของข่าวสารที่นำเสนอผ่านรายการวิทยุชุมชนมีผลต่อการติดตามรับฟังของผู้ฟัง เนื่องจากประชาชนมีโอกาสเข้าถึงสื่อในลักษณะติดตามรับฟังด้วยเห็นประโยชน์ของรายการต่อการดำเนินชีวิต การแจ้งข่าวสาร การแสดงความคิดเห็นและร้องทุกข์ ประชาชนได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการผลิตรายการและวางแผน ดังนั้นหากข่าวสารในรายการไม่มีประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตของคนในชุมชน รายการนั้น ๆ ก็จะถูกมองข้ามหรือถูกละเลย

วีระวรรณ ยังกิจการ (2545) ศึกษาปัจจัยเชิงโครงสร้างในการกำหนดรูปแบบและเนื้อหารายการวิทยุเพื่อชุมชน ของสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยจังหวัดน่าน พบว่ารูปแบบรายการของวิทยุเพื่อชุมชนของจังหวัดน่านเป็นรูปแบบนิตยสารทางอากาศและรูปแบบรายการสัญจร เนื้อหารายการเน้นการให้ข้อมูลข่าวสารในท้องถิ่น ให้ความรู้ด้านการเกษตร การประกอบอาชีพ สุขภาพ สิ่งแวดล้อม การศึกษา วัฒนธรรมท้องถิ่น กฎหมาย เศรษฐกิจ ส่วนปัจจัยเชิงโครงสร้างที่กำหนดรูปแบบและเนื้อหาแบ่งเป็น 2 ปัจจัยคือ ปัจจัยภายในสถานีอันได้แก่นโยบายของกรมประชาสัมพันธ์ งบประมาณ และบุคลากรของสถานี ส่วนปัจจัยภายนอกสถานี ได้แก่ ภูมิประเทศ ประชากร วัฒนธรรม อาชีพ ศาสนา วิถีชีวิต และการรวมกลุ่ม

สุระชัย ชุมกา (2548) ศึกษาเรื่อง “บทบาทและสถานภาพวิทยุชุมชนไทยกับการมีส่วนร่วมของประชาชน” จากกระบวนการสื่อสารของวิทยุชุมชนเฉพาะที่เป็นสมาชิกสหพันธ์วิทยุชุมชนแห่งชาติ 21 สถานี พบว่าเนื้อหารายการที่นำเสนอในวิทยุชุมชนส่วนใหญ่เป็นเนื้อหาด้านการให้สาระความรู้ต่างๆ ตลอดจนข่าวสารประชาสัมพันธ์ และรายการเพลง มากกว่าการนำเสนอเนื้อหาข่าวสารความเคลื่อนไหวในด้านต่างๆ ของชุมชน สถานีวิทยุชุมชนส่วนใหญ่หลีกเลี่ยงการนำเสนอปัญหาภายในท้องถิ่น การตั้งประเด็นสาธารณะในเรื่องที่เป็นปัญหาเฉพาะท้องถิ่นที่จะนำไปสู่ข้อถกเถียงร่วมกันของคนในชุมชน และยังประกาศทำตัวอย่างชัดเจนที่จะละเว้นการนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับการเมืองท้องถิ่น เพื่อลดความขัดแย้งและปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้น ส่งผลให้การนำเสนอข่าวสารชุมชนวนเวียนอยู่เพียงแค่ข่าวกิจกรรมของคนในชุมชน เช่น งานอุปสมบท งานมงคลสมรส งานฌาปนกิจศพ ฯลฯ เป็นหลัก เนื้อหาโดยรวมแทบจะไม่สอดคล้องกับวิถีชีวิตหรือสภาพแวดล้อม ตลอดจนความต้องการข่าวสารท้องถิ่นของคนในชุมชนเท่าที่ควร ซึ่งความหลากหลายของเนื้อหาส่วนหนึ่งขึ้นกับความสามารถของผู้ประสานงานในการสร้างการมีส่วนร่วมกับสถานี ถ้าผู้ประสานงานมีเครือข่ายผู้ส่งสารที่กว้างขวางจะเอื้อให้เนื้อหาที่มีความหลากหลายตามไปด้วย และยังเป็นการขยายฐานผู้ฟังแบบก้าวกระโดดเนื่องจากการส่งทอดบอกต่อให้เปิดรับฟังในหมู่คนรู้จักกันเพื่อร่วมให้กำลังใจแก่ผู้จัดรายการ

สำหรับลีลาการจัตราการยังคงยึดติดกับรูปแบบการจัตราการของวิทยุกระแสหลักและสื่อแขนงอื่นๆ ทำให้ภาษาที่ใช้ในการจัตราการยังคงใช้ภาษากลาง และมีลีลาการ

จัดรายการที่เป็นทางการ ขาดความเป็นธรรมชาติ ซึ่งไม่สอดคล้องกับความต้องการของผู้ฟังที่ประสงค์ให้การจัดรายการเป็นการพูดจาด้วยภาษาถิ่นของแต่ละชุมชน

ภัทรพร อะโซ (2548) วิเคราะห์ผังรายการของสถานีวิทยุชุมชน 3 สถานี ในจังหวัดเชียงใหม่พบว่าสถานีที่ก่อตั้งโดยกลุ่มนักธุรกิจมีสัดส่วนรายการบันเทิงร้อยละ 78.57 ต่อการให้ข้อมูลข่าวสารร้อยละ 21.43 สถานีที่สองก่อตั้งโดยกลุ่มองค์กรเอกชนมีสัดส่วนที่กลับกัน กล่าวคือรายการส่วนที่ให้ความบันเทิงมีร้อยละ 35.48 และส่วนที่เหลือเป็นรายการที่ให้บริการ สาธารณะ ให้ข้อมูล สร้างสถานวัฒนธรรม ประสานความร่วมมือ เวทีแสดงความคิดเห็น กลไกการ ขัดเกลาทางสังคม และให้การศึกษา ส่วนสถานีตัวอย่างที่สามก่อตั้งโดยกลุ่มคนในชุมชนวิเคราะห์ ไม่ได้เนื่องจากไม่มีผังรายการที่แน่นอน

หม่อมหลวง สรสิริ วรวรรณ (2548) ได้ศึกษาวิทยุชุมชนในเขตภาคกลาง เพื่อวิเคราะห์การจัดการความรู้ของแหล่งการเรียนรู้ในชุมชน ผลการศึกษาพบว่าสถานีวิทยุชุมชนที่ศึกษานำวิธีการจัดผังรายการจากวิทยุกระแสหลักมาใช้ แต่เนื้อหาสาระยังเป็นเรื่องของชุมชน ใช้วิธีการนำเสนอแบบบันเทิงสอดแทรกสาระ แหล่งสารสนเทศในการจัดรายการวิทยุชุมชน ประกอบด้วย แหล่งความรู้ในชุมชน หนังสือ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ และข้อมูลภาคราชการ

พิมพ์พรณ อินทรพิมล (2548) ศึกษาวิทยุชุมชนด้านวิธีการสื่อสารเพื่อพัฒนาชุมชน โดยวิเคราะห์ตัวสารที่เผยแพร่ผ่านสถานีวิทยุชุมชนบ้านจำรุงพบว่า ส่วนประกอบที่สำคัญของสารคือ รหัสสารใช้ภาษาระยะยอกในการสื่อสาร เนื้อหาของสารแบ่งได้ 2 ประเภทคือสาร ประเภทข้อเท็จจริงเช่นการประกาศข่าวสารของหน่วยงานภาครัฐ ส่วนสารอีกประเภทคือข้อคิดเห็น เนื้อหาที่นำเสนอผ่านรายการวิทยุมี 4 ด้านคือ การเกษตร การสาธารณสุข การเมือง และจิตสำนึก รักท้องถิ่น ข้อมูลเพื่อผลิตรายการนำมาจากการปฏิบัติจริง อินเทอร์เน็ต ประกาศของหน่วยงานรัฐ สื่อมวลชน (โทรทัศน์ หนังสือ หนังสือพิมพ์) สิ่งที่พบเจอในชีวิตประจำวัน และการประกาศกิจกรรมของคนในชุมชนเอง

คม สัมพันธ์รักษ์ (2548) ศึกษาความเป็นมาและการบริหารจัดการของ สถานีวิทยุชุมชนในจังหวัดชัยภูมิ และวิเคราะห์รายการที่เผยแพร่ในสถานีวิทยุชุมชนพบว่ารูปแบบ รายการที่สถานีนำเสนอคือรายการพูดคุย รายการข่าว รายการอื่น ๆ รายการดนตรี และรายการ

สารคดี โดยสถานีวิทยุชุมชนที่สังกัดโครงการเตรียมความพร้อมของกรมประชาสัมพันธ์มุ่งหา รายได้จากโฆษณาและประโยชน์ทางการเมืองนำเสนอรายการดนตรีสูงกว่าสถานีวิทยุในรูปแบบ ศูนย์การเรียนรู้ซึ่งก่อตั้งโดยกลุ่มประชาสังคม ปัญหาที่ทุก ๆ สถานีพบคือการมีรูปแบบการนำเสนอ ที่จำกัดโดยเฉพาะรายการวิเคราะห์ข่าว รายการนิตยสารทางอากาศ รายการเพื่อการศึกษา รายการอภิปราย ไม่ค่อยได้รับการนำเสนอเนื่องจากรายการมีเทคนิคการจัดที่ซับซ้อนและผู้จัดการ รายการขาดทักษะ

ศาสตราจารย์ บุญศรี (2549) ศึกษาวิทยุสถาบันศาสนา 2 แห่งในเขตจังหวัด เชียงใหม่ซึ่งอิงกับรูปแบบวิทยุชุมชน การวิเคราะห์รูปแบบรายการพบว่าทั้งสองสถานีมีเพียง ลักษณะรูปแบบรายการสนทนา และรายการพูดคุยกับผู้ฟัง เนื้อหาของวิทยุพระพุทธรศาสนา จังหวัดเชียงใหม่มุ่งเน้นการนำเสนอพระธรรมคำสั่งสอนตลอด 24 ชั่วโมง และวิทยุกระจายเสียง มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย นำเสนอรายการบันเทิงเป็นส่วนใหญ่ รายการเพื่อการศึกษา มักอยู่ในตอนบ่าย ส่วนธรรมมะแทรกอยู่ประปราย แต่เมื่อประสบปัญหาทางงบประมาณในการจ้างผู้ จัดรายการทำให้สถานีใช้วิธีการเปิดเพลงผ่านคอมพิวเตอร์โดยไม่มีนักจัดรายการตลอดทั้งวัน

6.5.2 โครงสร้างและการบริหารสถานีวิทยุชุมชน

ชาลิสสา มากแผ่นทอง (2547) ศึกษาวิทยุชุมชนจังหวัดปัตตานีพบว่า มี โครงสร้างการบริหารสถานีผูกพันกับกลุ่มคนหรือเครือข่ายที่เป็นองค์กรที่ก่อตั้งสถานี เช่นเดียวกับ ชาคริต สุดสายเนตร และคณะ (2547) ศึกษาวิทยุชุมชนมหาสารคาม พบว่าคณะกรรมการ บริหารสถานีวิทยุก็คือบุคคลที่เป็นประธานขององค์กรหรือเครือข่ายที่ดำเนินการก่อตั้งสถานี

ลักษณะ คัล้ายแก้ว (2547) พบว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนส่งผลต่อ รูปแบบรายการ โดยได้ศึกษาผู้จัดการรายการและความต่อเนื่องในการจัดรายการ เปรียบเทียบระดับ การมีส่วนร่วมของประชาชนในวิทยุชุมชนที่เป็นของรัฐ องค์กรธุรกิจ และภาคประชาชน พบว่าวิทยุ ชุมชนภาคประชาชนเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมมากที่สุด เนื่องจากเปิดโอกาสตั้งแต่การเข้ามา เป็นเจ้าของ การกำหนดนโยบาย การกำหนดเนื้อหา ระดับการมีส่วนร่วมยังเป็นผลมาจากวิธีการ บริหารจัดการและโครงสร้างองค์กรอีกด้วย เช่นหากคณะกรรมการมาจากแกนนำประชาชนเป็น หลัก การวางแผนเนื้อหารายการก็จะมาจากแกนนำมากกว่าจะมาจากสมาชิกหรือชาวบ้าน เช่น

กรณีที่เกิดปฏิบัติการวิเทศชุมชนเครือข่ายอ้อมชูสารคามที่มีเพียงแกนนำชาวบ้านเข้ามาช่วยบริหาร และจัดรายการ หากวันใดที่แกนนำไม่สามารถมาจัดรายการได้ก็ไม่มีภาระกระจายเสียง

การศึกษาวิเทศชุมชนสมาชิกสหพันธ์วิเทศชุมชนแห่งชาติ 21 สถานี โดย สุระชัย ชูผลกา (2548) พบว่าในด้านการบริหารจัดการ แม้วิเทศชุมชนทุกแห่งต่างกำหนดโครงสร้าง การบริหารงานในรูปของคณะกรรมการร่วม แต่การประชุมวางแผนดำเนินการมีขึ้นเฉพาะช่วงแรก ของการก่อตั้งเท่านั้น บทบาทในการผลักดันขับเคลื่อนการดำเนินการที่แท้จริงจึงเป็นเรื่องของกลุ่ม ผู้ประสานงาน หรือผู้จัดการสถานี และจำนวนบุคลากรในรูปอาสาสมัครมีจำกัดทำให้วิเทศชุมชน ส่วนใหญ่ไม่สามารถจัดแบ่งสายงานหรือโครงสร้างองค์กรอย่างเป็นระบบ คงมีเพียงแค่การเปิด โอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมได้ในฐานะผู้จัดรายการเท่านั้น

6.5.3 บุคลากร

พิชญ์ รัตนพล (2540) ซึ่งถึงความสำคัญของความน่าเชื่อถือของผู้จัด รายการ จากการศึกษาพฤติกรรมการสื่อสาร ความคาดหวัง ผลประโยชน์ และความน่าเชื่อถือของ รายการสถานีวิเทศชุมชน โดยใช้แบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่าง 395 คน ผลการวิเคราะห์ด้วยสถิติ พบว่า พฤติกรรมการสื่อสารของผู้รับฟังมีความสัมพันธ์กับระดับความน่าเชื่อถือด้านผู้ดำเนิน รายการและข้อมูลข่าวสารในสายตาของสมาชิกวิเทศชุมชน

จิระวรรณ ตันกรานันท์ (2542) ศึกษาการมีส่วนร่วมและบทบาทผู้นำ ชุมชนชาวไทยภูเขาในการจัดการวิเทศชุมชนจังหวัดแม่ฮ่องสอน พบว่าผู้นำชุมชนเห็นว่าปัญหาและ อุปสรรคในการจัดการวิเทศชุมชนด้านหนึ่งคือความรู้ความชำนาญในการจัดรายการ และเมื่อ การศึกษาความคิดเห็นของสมาชิกชุมชนพบว่า สมาชิกชุมชนส่วนใหญ่ไม่เคยรู้เรื่องการจัดการ วิเทศชุมชนมาก่อน แต่ถ้าให้เข้ามีส่วนร่วมในการจัดการวิเทศชุมชนก็สนใจที่จะเป็นผู้ดำเนินรายการ และเห็นว่าควรมีค่าตอบแทนให้ผู้ดำเนินรายการด้วย

ประภากร ดลกิจ (2544) พบว่าการขาดการมีส่วนร่วมของบุคลากร คณะกรรมการ และประชาชนกลุ่มอื่น ๆ การขาดความรู้สึกในการเป็นเจ้าของรายการ การขาด ความรู้และทักษะ ด้านวิทยุกระจายเสียง และการขาดพี่เลี้ยง นำไปสู่การยุติการดำเนินงาน

รายการสร้างสรรค์จิตบุรีภายใต้โครงสร้างสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย จังหวัด
จิตบุรี

ฐลิตี๋ ชันตยานุกุลกิจ (2544) ขยายความเข้าใจในด้านผู้จัดรายการโดย
ชี้ถึงปัญหาของการจัดรายการวิทยุชุมชนคือผู้จัดรายการไม่มีการพัฒนาตนเอง ไม่มีความสามารถ
ทำให้ผู้ฟังมีความเพิดเพลินตลอดรายการ ขาดความกระตือรือร้นต่อปัญหาต่าง ๆ ชาวคราว
ความเคลื่อนไหวของสิ่งแวดล้อมและเหตุการณ์รอบตัว รูปแบบรายการซ้ำซาก ชุมชนในท้องถิ่นไม่
มีส่วนร่วมในการ เลือกรหัส และประเด็นปัญหาในการจัดรายการวิทยุชุมชน โดยบริบทของ
การศึกษานี้เป็นรายการวิทยุชุมชนของสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยในจังหวัดบุรีรัมย์
ขอนแก่น นครราชสีมา และอุบลราชธานี มีกลุ่มตัวอย่างเป็นเจ้าหน้าที่และอาสาสมัครผู้จัดรายการ
ซึ่งส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุเฉลี่ย 38 ปี มีการศึกษาระดับปริญญาตรี อาชีพรับราชการ

สุระชัย ชูผลกา (2548) พบว่าทุนทางสังคมในชุมชนแต่ละแห่งเป็นปัจจัย
สำคัญในการชักชวนผู้คนเข้าร่วมดำเนินการ โดยพบว่าวิทยุชุมชนที่มีผู้เข้าร่วมดำเนินการมากกว่า
20 คนขึ้นไปล้วนมีรากฐานการทำกิจกรรมการพัฒนาชุมชนในพื้นที่มาก่อนแทบทั้งสิ้น ทำให้
สามารถระดมคนเข้าร่วมได้มากกว่าส่งผลกระทบต่อขอบเขตความหลากหลายของเนื้อหา
และจำนวนชั่วโมงการออกอากาศที่ผันแปรไปตามจำนวนอาสาสมัครของแต่ละสถานี

ภัทรพร อะไซ (2548) ศึกษาปัญหาการจัดตั้งและดำเนินการวิทยุชุมชน
ในจังหวัดเชียงใหม่พบปัญหาด้านทรัพยากรบุคคล ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับวิทยุชุมชน ความรู้
และทักษะในการจัดรายการวิทยุการขาดแคลนบุคลากร ความรับผิดชอบในการจัดรายการ และ
การประสานงานกับแหล่งข้อมูล ปัญหาความเข้าใจในปรัชญาของวิทยุชุมชนเกิดจากผู้ที่มีความ
เข้าใจเรื่องวิทยุชุมชนของแต่ละสถานีมีจำนวนน้อยและสถานีไม่ได้มีการอบรมในประเด็นนี้อย่าง
ต่อเนื่อง ด้วยธรรมชาติของการเข้าและออกของผู้จัดรายการทำให้ผู้จัดรายการที่เข้ามาร่วม
กิจกรรมใหม่ ๆ ไม่มีความรู้ในเรื่องนี้แม้แต่ในกลุ่มผู้จัดที่เคยได้รับการอบรมในช่วงก่อตั้งบางครั้ง
ละเลยและไม่ติดตามข่าวสารเรื่องวิทยุชุมชนทำให้ขาดความมั่นใจและเข้าใจเรื่องวิทยุชุมชน

ด้านความรู้และทักษะในการจัดรายการวิทยุพบเฉพาะในสถานีที่ก่อตั้ง
โดยสมาชิกชุมชนและมีผู้จัดรายการส่วนใหญ่เป็นชาวบ้าน ปัญหาที่พบบ่อย ๆ ในด้านความรู้และ

ทักษะในการจัดรายการคือ ทักษะในการใช้น้ำเสียงและลีลาในการพูด การไม่กล้าพูด ออกอากาศ ในระยะแรก ทักษะในการใช้ไมโครโฟน คอมพิวเตอร์ เครื่องควบคุมเสียงก็เป็นปัญหาด้านเทคนิคที่พบเช่นกัน

ด้านการขาดแคลนบุคลากรโดยเฉพาะขาดผู้จัดรายการเนื่องจาก ผู้จัดได้งานประจำทำแล้วลาออก ไม่มีค่าตอบแทนมีแต่ค่าใช้จ่าย ไม่ได้รับเสียงตอบรับจากผู้ฟัง คุมเครื่องไม่เป็น สถานีขาดอุปกรณ์เช่นซีดีเพลงทำให้ผู้จัดไม่ยอมมาจัด และผู้จัดขาดข้อมูลหรือเนื้อหาที่จะมาพูดในรายการ

ปัญหาด้านความรับผิดชอบในการจัดการ ซึ่งทุกสถานีที่เป็นกลุ่มตัวอย่างประสบปัญหานี้แต่มีสาเหตุต่างกันไปเช่น ผู้จัดรายการมีงานประจำทำให้ต้องเดินทางต่างจังหวัด แยกรับเชิญไม่รับผิดชอบมาร่วมรายการ ห้างส่งไม่มีตารางเปิดปิดอย่างเป็นระบบ ผู้จัดเดินทางมาจัดรายการแล้วแต่ไม่มีผู้ควบคุมอุปกรณ์เป็นต้น

หม่อมหลวง สรสิริ วรวรรณ (2548) ศึกษาวิทยุชุมชนในบทบาทของการเป็นแหล่งการเรียนรู้ชุมชน ผลการศึกษาพบว่าผู้จัดรายการวิทยุชุมชนแสวงหาความรู้เพื่อจัดรายการแต่ไม่ได้คำนึงถึงความต้องการด้านเนื้อหาจากผู้ฟัง ผู้จัดรายการไม่ได้ตระหนักว่าวิทยุชุมชนต้องต่อสู้กับกระบวนการทัศน์เก่าเพื่อแสดงถึงพลังของประชาชนในการเป็นเจ้าของสถานีทำให้ผู้จัดรายการไม่ได้ผลักดันให้ประชาชนผู้อยู่ในฐานะผู้ฟังมาเป็นผู้ถ่ายทอดเนื้อหา ขณะเดียวกันผู้จัดรายการวิทยุเองไม่มีความรู้เพียงพอด้านแหล่งข้อมูลจึงใช้วิธีการแสวงหาข้อมูลจากภาครัฐ หนังสือและสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งข้อมูลส่วนใหญ่ผลิตมาจากส่วนกลาง นอกจากนั้นผู้จัดรายการวิทยุยังเข้าใจว่าการเข้าอบรมด้านทักษะการเป็นนักจัดรายการจากกรมประชาสัมพันธ์เป็นมาตรฐานที่ทุกคนพึงมี

พิมพ์พรณ อินทรพิมล (2548) ศึกษาวิทยุชุมชนด้านวิธีการสื่อสารเพื่อพัฒนาชุมชน โดยวิเคราะห์ลักษณะการสื่อสารของผู้จัดรายการซึ่งเป็นผู้ส่งสาร กล่าวคือผู้จัดรายการมีทักษะในการสื่อสารค่อนข้างน้อยไม่เป็นมืออาชีพเนื่องจากขาดการอบรม ผู้จัดรายการมีทัศนคติที่ดีต่อตนเอง มีความมั่นใจในประสบการณ์ของตนเอง คำนึงว่าข้อมูลด้วยตนเองทำให้มีความมั่นใจว่าสารที่จะส่งออกไปมีคุณค่า ผู้จัดรายการมีความน่าเชื่อถือเนื่องจากเป็นผู้มีการศึกษาในระดับสูง มีตำแหน่งทางสังคมเช่นเป็นผู้ใหญ่บ้าน อบต. มีอาชีพที่มีความน่าเชื่อถือเช่นเป็นครูหรือรับราชการ เป็นผู้ที่มีประสบการณ์ในเรื่องนั้น รวมถึงเป็นผู้นำทางความคิดในชุมชน

ปัทมพร ไพบุญย์วัฒนกิจ (2549) ศึกษาการเตรียมความพร้อมวิทยุชุมชนของภาคประชาชนในจังหวัดเชียงใหม่ ผลการสำรวจพบปัญหาการขาดแคลนอาสาสมัครหรือคนทำงาน ปัญหาความไม่เข้าใจหลักการวิทยุชุมชนอย่างแท้จริงยังมองว่าวิทยุชุมชนเป็นแหล่งแสวงหาผลประโยชน์มากกว่าสิทธิในการสื่อสารของชุมชน ปัญหาชาวบ้านขาดความรู้ทางเทคนิค การดูแลซ่อมแซมอุปกรณ์ต่าง ๆ ขาดทักษะในการจัดรายการวิทยุให้มีประสิทธิภาพและน่าสนใจ

6.5.4 ผู้ฟังรายการวิทยุชุมชน

Bhatchara Aramsri (2005) ศึกษาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการดำเนินการวิทยุชุมชน เปรียบเทียบสถานีวิทยุชุมชน 4 แห่งในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่าการมีส่วนร่วมของชุมชนของสถานีวิทยุชุมชนในเขตเมืองมีต่ำมาก เนื่องจากมีปัญหา การกำหนดกลุ่มคนและขอบเขตชุมชน และผู้ฟังที่ตัดสินใจเข้าร่วมก็ถูกจำกัดอยู่แค่เป็นผู้จัดรายการเท่านั้น นอกจากนี้กลุ่มผู้ฟังยังไม่มีความรู้สึกเป็นเจ้าของสถานีและมองว่าสถานีวิทยุชุมชนเป็นเพียงโรงเรียนฝึกหัดการเป็นผู้จัดรายการ ส่วนในเขตชนบท ประชาชนส่วนใหญ่ในชุมชนเป็นเพียงผู้ฟังและให้ข้อมูลและมีเพียง 2-3 คนที่เข้าไปเป็นอาสาสมัครเพื่อจัดรายการ ส่วนในระดับการจัดการและตัดสินใจเป็นเรื่องของกลุ่มผู้นำ ในแง่ของการเงิน สถานีวิทยุชุมชนในเขตชนบทได้รับการสนับสนุนจากสมาชิกในชุมชนมากกว่าสถานีวิทยุชุมชนที่ตั้งอยู่ในเขตเมือง

ภัทรพร อะไซ (2548) ศึกษาปัญหาการจัดตั้งและดำเนินการวิทยุชุมชนในจังหวัดเชียงใหม่ และได้พยายามใช้กลุ่มผู้ฟังวิทยุชุมชนเป็นผู้ประเมินแต่กลับพบว่าประชาชนเป็นส่วนน้อยเท่านั้นที่รับฟังรายการวิทยุชุมชนแม้ว่าจะเป็นบ้านเรือนที่อยู่ใกล้เคียงกับสถานีที่ตั้งของวิทยุชุมชนเองก็ไม่ทราบว่ามีสถานีวิทยุ ขณะเดียวกันสถานีวิทยุชุมชนไม่มีข้อมูลเกี่ยวกับผู้ฟังรายการ การโทรศัพท์เข้ารายการเป็นช่องทางเดียวที่ผู้จัดรายการเรียนรู้เกี่ยวกับผู้ฟังรายการของตน ผู้ที่ฟังรับฟังรายการเป็นผู้ที่เคยมีส่วนร่วมด้วยสถานีหรือรู้จักกับผู้จัดรายการ

หม่อมหลวง สรสิริ วรวรรณ (2548) ตั้งข้อสังเกตเกี่ยวกับชุมชนในฐานะผู้รับสารของสถานีวิทยุชุมชนในเขตภาคกลาง ผู้วิจัยวิเคราะห์ว่าผู้รับสารของวิทยุชุมชนมีบทบาท

ในการตั้งรับ ได้รับความรู้โดยไม่คิดตั้งคำถามว่าเป็นความรู้ที่ถูกต้องและสนองความต้องการที่แท้จริงของตนเองหรือไม่ ผู้ฟังรายการวิทยุยังคงบทบาทของผู้ถูกระทำ (passive) มากกว่าผู้กระทำ (active) คือการแสดงบทบาทในกระบวนการจัดผังรายการ

พิมพรรณ อินทรพิมล (2548) ศึกษาวิธีการสื่อสารของสถานีวิทยุชุมชน เพื่อการพัฒนาชุมชน พบว่าการมีส่วนร่วมของผู้ฟังมีหลายรูปแบบ เช่น การสื่อสารกลับเข้าไปในรายการได้แก่การโทรศัพท์เพื่อขอเพลง พูดคุยให้กำลังใจผู้จัดรายการ การพูดคุยกับผู้จัดรายการนอกเวลาออกอากาศ ผู้ฟังมีส่วนร่วมในฐานะผู้ส่งสาร เช่น การฝากข่าวสารเพื่อประกาศแจ้งข่าว ผู้ฟังเข้ามามีส่วนร่วมในฐานะผู้ผลิตหรือผู้ดำเนินรายการ เช่นการเสนอตัวเข้ามาเป็นผู้ดำเนินรายการหรือผ่านการชักนำของนายสถานี และผู้ฟังเข้ามามีส่วนร่วมในฐานะผู้ร่วมผลิต เช่นการเข้ามาเป็นแขกรับเชิญให้สัมภาษณ์ในประเด็นปัญหาต่าง ๆ

ศาสวัต บุญศรี (2549) ศึกษาวิทยุสถาบันศาสนา พบว่าการสร้างการมีส่วนร่วมกับประชาชนไม่ได้รับความสำคัญ ประชาชนทั่วไปจากภายนอกสถาบันหรือองค์กรมีส่วนร่วมได้เพียงระดับการเป็นผู้รับสารและผู้ใช้สารเท่านั้น

6.5.5 งบประมาณ

ปัทมพร ไพบูลย์วัฒนกิจ (2549) ศึกษาวิทยุชุมชนในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่ามีปัญหาขาดแคลนงบประมาณโดยเฉพาะงบประมาณในการซ่อมเครื่องส่งและอุปกรณ์ในห้องส่ง ภัทรพร อะไซ (2548) ศึกษาวิทยุชุมชนกรณีศึกษา 3 ในจังหวัดเชียงใหม่พบว่าวิทยุที่ดำเนินการโดยกลุ่มประชาชนมีปัญหาด้านงบประมาณมากที่สุดตั้งแต่เริ่มก่อตั้งสถานี การดำเนินงาน และการตอบแทนผู้จัดรายการ เนื่องจากการจัดตั้งสถานีต้องมีอุปกรณ์และสถานที่ซึ่งต้องใช้เงินทุนเริ่มต้นไม่ต่ำกว่าหนึ่งแสนบาท แต่ไม่มีการระดมทุนจากชุมชนเพื่อจัดตั้งวิทยุชุมชน ปัญหาสืบเนื่อง ต่อมาคืองบประมาณในการดำเนินงานเนื่องจากไม่มีการระดมทุนจากแหล่งอื่นเลยนอกเหนือจากการใช้เงินส่วนตัวของประธานสถานีในการบำรุงสถานี

ศาสวัต บุญศรี (2549) ศึกษาวิทยุสถาบันศาสนาที่สร้างขึ้นโดยใช้ชื่อวิทยุชุมชนในจังหวัดเชียงใหม่ 2 แห่งและพบว่าแหล่งทุนที่สนับสนุนสถานีวิทยุทั้งสองแห่งมาจากแหล่ง

ทุนเพียงแหล่งเดียว เช่นรับการสนับสนุนจากมูลนิธิ หรือรับเงินสนับสนุนจากการจัดสรรงบประมาณแผ่นดิน ซึ่งการรับเงินทุนจากเพียงแหล่งเดียวและถ้าประสบปัญหาเงินทุนถูกตัดหรือไม่แน่นอนอน ปัญหาดังกล่าวจะส่งผลโดยตรงต่อคุณภาพของรายการและกิจกรรมการจัดรายการวิทยุ ผู้วิจัยเชื่อว่าการมีแหล่งทุนที่มีวัตถุประสงค์เดียวกัน ไม่หวังผลกำไร มีขนาดกลางประมาณ 2-3 แหล่งร่วมกันให้ทุนในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกันเพื่อป้องกันปัญหาการแทรกแซงการทำงานจะทำให้การจัดการด้านงบประมาณของสถานีวิทยุชุมชนเป็นไปได้ราบรื่น

6.5.6 การแทรกแซงทางการเมืองและธุรกิจ

ภัทรพร อะไซ (2548) ศึกษาปัญหาการจัดตั้งและดำเนินการวิทยุชุมชนในจังหวัดเชียงใหม่และระบุถึงปัญหาที่เกิดจากความไม่ชัดเจนด้านกฎหมาย การถูกแทรกแซงจากอำนาจการเมืองท้องถิ่นและภาคธุรกิจ เนื่องจากช่วงที่ศึกษาฯ ยังไม่มีคณะกรรมการกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์แห่งชาติ (กสช.) ทำให้ไม่มีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับวิทยุชุมชนอย่างชัดเจน คณะกรรมการวิทยุชุมชนทั้งสามแห่งที่ศึกษาฯ จึงไม่สามารถที่จะทำวิทยุชุมชนของตนดำเนินการอย่างถูกกฎหมาย เกิดความสับสนในเรื่องการโฆษณา สมาชิกชุมชนบางแห่งปฏิเสธที่จะเข้าร่วมกิจกรรมเนื่องจากวิทยุชุมชนยังถูกมองว่าดำเนินการแบบ “เถื่อน” นอกจากนี้ในการจัดรายการพบการแทรกแซงสื่อ เช่น การถูกตรวจสอบโดยภาครัฐหากคลื่นวิทยุชุมชนรบกวนคลื่นกระแสหลัก ผู้จัดรายการที่ใช้รายการเป็นสื่อกลางในการวิพากษ์วิจารณ์และตรวจสอบการดำเนินการของเทศบาลถูกเจ้าหน้าที่เทศบาลตรวจสอบกิจการซึ่งเป็นอาชีพส่วนตัวของผู้จัดรายการ และสุดท้ายทางสถานีมักจะได้รับข้อเสนอเป็นสปอนเซอร์รายการจากภาคเอกชน

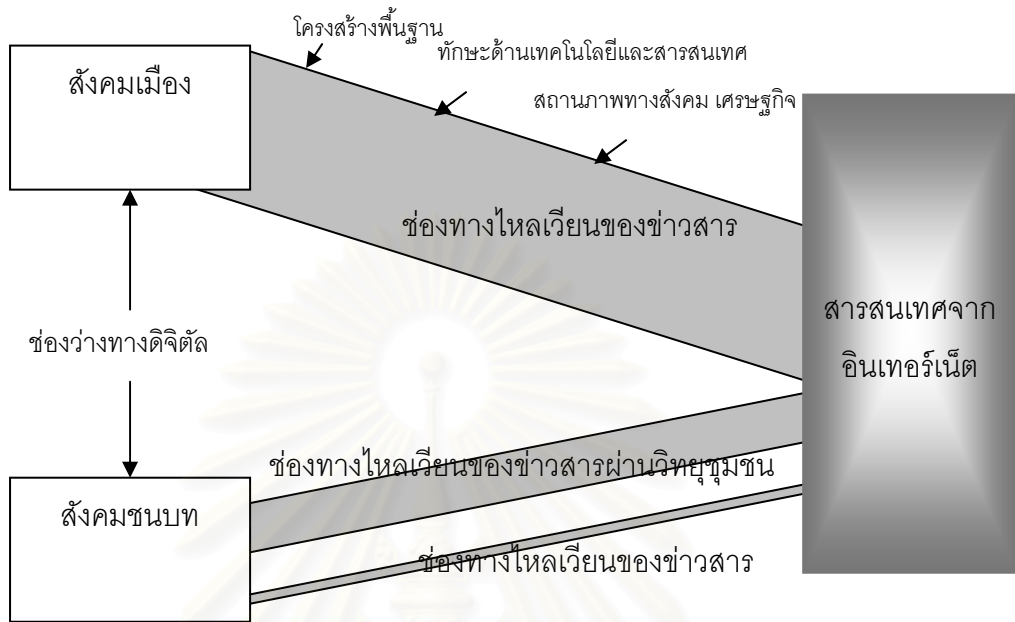
คม สัมพันธ์รักษ์ (2548) ศึกษาความเป็นมาและการบริหารจัดการของสถานีวิทยุชุมชนในจังหวัดชัยภูมิ พบว่าสถานีวิทยุชุมชนในชัยภูมิมียุคพลิกผันในปี พ.ศ. 2547 เมื่อกรมประชาสัมพันธ์โดยดำเนินการผ่านกองงาน กทช. ได้ตั้งโครงการเตรียมความพร้อมวิทยุชุมชนและอนุญาตให้มีโฆษณาชั่วโงมละไม่เกิน 6 นาที ทำให้เกิดสถานีวิทยุชุมชนขึ้นอย่างรวดเร็วทั้งจังหวัด คมได้พบสถานีในหลากหลายรูปแบบภายใต้ชื่อ “สถานีวิทยุชุมชน” เช่นวิทยุชุมชนแบบดั้งเดิมตามแนวคิดวิทยุชุมชนของกลุ่มประชาสังคม วิทยุชุมชนแบบราชการโดยอบต. วิทยุชุมชนแบบธุรกิจโดยกลุ่มนักธุรกิจและแสวงหารายได้จากโฆษณาเป็นหลัก และวิทยุชุมชนแบบธุรกิจการเมืองที่แสวงหาผลประโยชน์จากการโฆษณาและผลประโยชน์ทางการเมือง

Bhatchara Aramsri (2005) ศึกษาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการดำเนินการวิद्यุชุมชน เปรียบเทียบสถานีวิद्यุชุมชน 4 แห่งในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่าในช่วงปี พ.ศ. 2547 วิद्यุชุมชนในจังหวัดเชียงใหม่ถูกแทรกแซงจากภาครัฐกิจและภาครัฐ การแทรกแซงเกิดขึ้นเมื่อกรมประชาสัมพันธ์ ออกกฎระเบียบให้สถานีวิद्यุชุมชนสามารถมีโฆษณาได้ 6 นาทีใน 1 ชั่วโมง เพื่อแก้ปัญหาเรื่องรายได้ในการดำเนินงาน แม้ว่าจะได้รับการคัดค้านจากกลุ่มประชาสังคมและนักวิชาการหัวก้าวหน้าด้านสื่อสารมวลชน เนื่องจากมองเห็นว่าเป็นการทำลาย “จิตวิญญาณ” ของวิद्यุชุมชน การอนุญาตให้มีโฆษณาได้ทำให้ภาครัฐกิจหันมาลงทุนจัดตั้ง “สถานีวิद्यุชุมชน” เป็นจำนวนมาก และทำให้ประชาชน ไม่สามารถแบ่งแยกได้อย่างชัดเจนว่า สถานีวิद्यุชุมชนที่ตนฟังอยู่นั้นเป็น “พันธุ์แท้” หรือ “ลูกผสม” นอกจากนี้หน่วยงานภาครัฐ ยังใช้กฎหมายที่ล้ำสมัยมาใช้กับวิद्यุชุมชน และต้องการปิดวิद्यุชุมชนที่ไม่ทำตามกฎระเบียบดังกล่าวด้วย ยิ่งไปกว่านั้น ยังเห็นว่าวิद्यุชุมชนไม่สามารถดำเนินการได้ ถ้ายังไม่มี กสช. และแผนแม่บทในการกำกับคลื่นความถี่

จากกรอบคิดทั้งหมดที่ได้ทบทวนในบทนี้ จะได้นำไปศึกษาปัจจัยที่จะส่งผลกระทบต่อการเชื่อมโยงสารสนเทศจากสื่ออินเทอร์เน็ตสู่รายการวิद्यุชุมชน เพื่อลดช่องว่างทางดิจิทัลระหว่างสังคมเมืองและสังคมชนบทดังนี้ แนวคิดการประเมินเว็บไซต์ ใช้เพื่อประเมินการออกแบบเว็บไซต์ภาครัฐ แนวคิดเทคโนโลยีที่เหมาะสมใช้เพื่อศึกษาคุณสมบัติทางเทคโนโลยีของวิद्यุชุมชน แนวคิดความสามารถทางสารสนเทศและแนวคิดช่องว่างทางดิจิทัล ใช้เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการศึกษาและใช้ประโยชน์สารสนเทศของผู้จัดรายการวิद्यุชุมชน และสุดท้ายแนวคิดวิद्यุชุมชนใช้เพื่อวิเคราะห์ถึงความต่อเนื่องในการใช้สารสนเทศจากสื่ออินเทอร์เน็ตเพื่อจัดรายการวิद्यุชุมชนและปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้จัดรายการ สถานีวิद्यุ ผู้ฟัง

จากแนวคิดและองค์ประกอบของการศึกษาที่ได้กล่าวแล้วเบื้องต้น ผู้วิจัยได้พัฒนาเป็นกรอบแนวคิดการวิจัย ดังต่อไปนี้

ภาพที่ 1 กรอบคิดในการวิจัย

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาเรื่อง “การเชื่อมโยงสื่อเพื่อลดช่องว่างทางดิจิทัล: การเชื่อมโยงสารสนเทศจากสื่ออินเทอร์เน็ตสู่วิद्यชุมชน” เป็นการศึกษากระบวนการเพื่อเชื่อมโยง “สาร” จากสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศสู่ “สื่อ” รัดับชุมชน โดยใช้เทคนิคการวิจัยทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ วิธีวิจัยเชิงปริมาณใช้การสำรวจโดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire based survey) และการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพประกอบด้วย การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth interview) การสนทนากลุ่ม (Focus group interview) และการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory action research)

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การศึกษาในครั้งนี้เลือกพื้นที่วิจัยอย่างเฉพาะเจาะจงโดยเลือกศึกษาจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิद्यชุมชนในพื้นที่ชนบทจำนวน 5 แห่ง (แผนที่ 1-2) เพื่อศึกษาบริบท สภาพจริงของสถานีและประเมินพื้นที่เป็นกรณีศึกษาสำหรับการวิจัยขั้นต่อไป

1. จวช. สันป่าตอง อ.สันป่าตอง จ.เชียงใหม่
2. จวช.คนลุ่มน้ำวาง อ.แม่วาง จ.เชียงใหม่
3. จวช. เพื่อคนชุมชนบ้านแม่ฮัก อ.สันทราย จ.เชียงใหม่
4. จวช. ดอยหลังถ้ำ อ.บ้านโฮ้ง จ. ลำพูน
5. จวช.คนหางดง อ.หางดง จ.เชียงใหม่

การวิจัยขั้นที่ 2 ศึกษาในสถานีวิทยุกรณีศึกษา 2 สถานีคือ จวช. เพื่อคนชุมชนบ้านแม่ฮัก และจวช.คนลุ่มน้ำวาง ซึ่งเป็นนสถานีวิทยุที่สมัครใจร่วมกิจกรรมการวิจัย เปิดดำเนินการสถานีอย่างสม่ำเสมอ ดำเนินการด้วยหลักการวิद्यชุมชน และมีปัจจัยที่เอื้อต่อการทดลองเชื่อมโยงสารสนเทศจากสื่ออินเทอร์เน็ตสู่วิद्यชุมชน

ภาพที่ 2 แสดงที่ตั้งจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนที่ศึกษา 4 แห่งในเขตจังหวัดเชียงใหม่

ภาพที่ 3 แสดงที่ตั้งจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนที่ศึกษา 1 แห่งในเขตจังหวัดลำพูน

3.2 ขั้นตอนการวิจัย เพื่อตอบคำถามตามวัตถุประสงค์การวิจัย ผู้วิจัยแบ่งขั้นตอนการวิจัย ออกเป็น 4 ขั้นตอน

- 1) การศึกษาข้อมูลพื้นฐานและบริบทของจุดปฏิบัติการวิद्यุชุมชนในจังหวัดเชียงใหม่ และจังหวัดลำพูน
- 2) การศึกษาสารสนเทศที่เผยแพร่ในเว็บบอร์ดภาครัฐ
- 3) การศึกษาความเป็นไปได้ในการเชื่อมโยงสารสนเทศจากสื่ออินเทอร์เน็ตสู่วิद्यุชุมชน
- 4) การประเมินความต่อเนื่องของการใช้สารสนเทศจากสื่ออินเทอร์เน็ตในกลุ่มผู้จัดรายการวิทยุ

ขั้นตอนที่ 1

การศึกษาริบทและสภาพของจุดปฏิบัติการวิद्यุชุมชน นักวิจัยได้สร้างความสัมพันธ์กับ ประธานกรรมการ คณะกรรมการ และนักจัดรายการวิทยุของแต่ละจุดปฏิบัติการเรียนรู่วิद्यุชุมชน เพื่อศึกษาริบทและสภาพของจวช. เพื่อประเมินความเป็นไปได้และความสนใจของสถานีวิद्यุชุมชนในการร่วมการวิจัยเชิงปฏิบัติการ โดยศึกษาในช่วงเดือนพฤษภาคม พ.ศ.2549 – มีนาคม พ.ศ. 2550 ในขั้นตอนนี้มีพื้นที่วิจัย 5 แห่งคือ จวช.คนหางดง อ.หางดง จ.เชียงใหม่ จวช.คนลุ่มน้ำวาง อ.แม่วาง จ.เชียงใหม่ จวช. เพื่อคนชุมชนบ้านแม่ฮัก อ.สันทราย จ.เชียงใหม่ จวช.สันป่าตอง อ.สันป่าตอง จ.เชียงใหม่ และจวช. ดอยหลังถ้ำ อ.บ้านโฮ้ง จ.ลำพูน ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลคือ

- 1) การวิเคราะห์เอกสาร โดยการรวบรวมเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับจุดปฏิบัติการวิद्यุชุมชน ได้แก่ เอกสารรายงานการประชุม ผังรายการ สคริปต์รายการ สมุดบันทึกการจัดรายการของสถานี
- 2) การวิเคราะห์เนื้อหาของรายการวิทยุ การวิเคราะห์จากเทปบันทึกรายการวิทยุ สคริปต์รายการ และผังรายการ
- 3) การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม ผู้วิจัยได้ร่วมในกิจกรรมทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการของจุดปฏิบัติการเรียนรู่วิद्यุชุมชนและผู้จัดรายการ

กิจกรรมที่เป็นทางการได้แก่ การจัดรายการวิทยุ การประชุมคณะกรรมการ การประชุมผู้จัดรายการ การปรับผังรายการ การระดมทุนเพื่อใช้จ่ายในกิจกรรมของ จวช.

กิจกรรมที่ไม่เป็นทางการของสถานีได้แก่ งานสังสรรค์ของผู้จัดรายการกิจกรรมในวิถีชีวิต และการประกอบอาชีพของผู้จัดรายการ

- 4) การสัมภาษณ์ ผู้ที่เกี่ยวข้องกับจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนแต่ละแห่ง ประกอบด้วย ผู้ก่อตั้ง คณะกรรมการ และผู้จัดรายการ เพื่อศึกษาบริบทของสถานีวิทยุ และการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชนถึงบริบทชุมชนที่จวช.แต่ละแห่งตั้งอยู่ในด้านสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรม
- 5) ประเมินข้อมูลและบริบทของสถานีวิทยุทั้ง 5 แห่งเพื่อคัดเลือกจุดปฏิบัติการวิทยุชุมชนที่เหมาะสมเป็นกรณีศึกษาการเชื่อมโยงสื่อเพื่อลดช่องว่างทางดิจิทัล

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาสารสนเทศที่เผยแพร่ในเว็บไซต์ภาครัฐบาลที่เกี่ยวข้องกับเรื่องสุขภาพ การเกษตร การประกอบอาชีพ สิทธิพื้นฐานของประชาชน และการเมืองการปกครอง

ผู้วิจัยได้ใช้แนวคิดสารสนเทศที่จำเป็นต่อชีวิตประจำวันของพลเมือง (Everyday Life Information) เป็นกรอบในการคัดเลือกสารสนเทศสำหรับชีวิตประจำวันของประชาชน ซึ่งตามเกณฑ์ที่กำหนดจากกรอบคิดประกอบด้วยเรื่อง สุขภาพอนามัย การเกษตร การประกอบอาชีพ สิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชน และการเมืองการปกครอง

จากกรอบคิดดังกล่าว สามารถคัดเลือกเว็บไซต์ของกระทรวงต่าง ๆ ที่เข้าข่ายเนื้อหาที่กำหนดไว้ได้ 5 กระทรวงคือ กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงแรงงาน กระทรวงมหาดไทย และกระทรวงยุติธรรม วิเคราะห์เนื้อหาเว็บไซต์ในระยะเวลา 1 วันคือวันที่ 20 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2550 โดยมีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลคือ

1.1 การวิเคราะห์ระบบปฏิสัมพันธ์ของเว็บไซต์

ศึกษาระบบปฏิสัมพันธ์และการออกแบบเว็บไซต์ ใช้แนวคิดการประเมินเว็บไซต์ภาครัฐของ World Wide Web Consortium (W3C) ซึ่งเป็นข้อแนะนำในการออกแบบเว็บไซต์เพื่อช่วยเหลือผู้ใช้ที่มีความบกพร่องทางร่างกายในด้านต่าง ๆ และ ข้อแนะนำจาก Usability.gov ซึ่งเป็นแนวทางการออกแบบเว็บไซต์ภาครัฐ เป็นกรอบในการวิเคราะห์ ผู้วิจัยได้ทดลองใช้เว็บไซต์และ

บันทึกว่าเว็บไซต์แต่ละกระทรวงมีการออกแบบได้ตรงตามหลักการพัฒนาเว็บไซต์หรือไม่ จำนวนที่เกณฑ์ตามแบบบันทึกข้อมูล

1.2 การวิเคราะห์เนื้อหา ศึกษาเนื้อหาที่นำเสนอบนหน้าโฮมเพจ (homepage) ของเว็บไซต์ทั้ง 5 กระทรวง ในการวิเคราะห์เนื้อหาที่มีเกณฑ์ในการวิเคราะห์คือ ใช้แนวคิดสารสนเทศในวิทยุชุมชนเป็นกรอบการแบ่งกลุ่มเนื้อหาเพื่อแจแนบรายหัวข้อที่ตรงกับกรอบคิด คำนวนค่าร้อยละของเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตและการยังชีพ (สุขภาพอนามัย การเกษตร การจ้างงาน สิทธิและหน้าที่พลเมือง การเมืองการปกครอง) และเรื่องอื่นที่ไม่เกี่ยวข้อง จากจำนวนหัวข้อเนื้อหาทั้งหมด พบในหน้าแรกของเว็บไซต์ (n=หัวข้อทั้งหมด)

ขั้นตอนที่ 3 การศึกษาความเป็นไปได้ในการเชื่อมโยงสารสนเทศจากสื่ออินเทอร์เน็ตสู่วิทยุชุมชน โดยมีผู้จัดรายการวิทยุเป็นตัวกลาง

หลังจากที่ผู้วิจัยได้ศึกษาบริบทและสภาพของจวช.ทั้ง 5 แห่งแล้ว ผู้วิจัยได้เลือกสถานีวิทยุชุมชน 2 แห่งคือ จวช.คนลุ่มน้ำวาง อ.แม่วาง จ.เชียงใหม่ และ จวช.เพื่อคนชุมชนบ้านแม่ฮัก อ.สันทราย จ.เชียงใหม่เป็นสถานีวิทยุชุมชนกรณีศึกษาเพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลกระทบต่อ การเชื่อมโยงสารสนเทศจากสื่ออินเทอร์เน็ตสู่รายการวิทยุชุมชน ศึกษาในช่วงเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2550 – มีนาคม 2551 ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลคือ

- 1) การสำรวจโดยใช้แบบสอบถาม โดยสอบถามผู้จัดรายการวิทยุชุมชนจำนวน 34 ราย เพื่อศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความต้องการ การแสวงหา และการใช้สารสนเทศ การรับรู้ในสมรรถภาพของตนเองในการใช้คอมพิวเตอร์ และความรู้ในอินเทอร์เน็ตของนักจัดรายการวิทยุ (ดูแบบสอบถาม ในภาคผนวก ก)
- 2) การสนทนากลุ่มผู้ฟังรายการวิทยุชุมชน โดยศึกษาจากผู้ฟังรายการวิทยุชุมชนจำนวน 8 รายจากแต่ละจุดปฏิบัติการวิทยุชุมชน
- 3) การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ผู้วิจัยวางแผนการวิจัยร่วมกับผู้จัดรายการในทุกกิจกรรม ประกอบด้วยกิจกรรมการวิจัยที่ผู้จัดรายการวิทยุชุมชนกำหนดเองตามสภาพจริง และปัญหาที่สถานีประสบ และกิจกรรมตามวัตถุประสงค์การวิจัยได้แก่

การประชุมเพื่อชี้แจงกิจกรรมการวิจัย การอบรมการใช้คอมพิวเตอร์ การใช้ อินเทอร์เน็ต การควบคุมอุปกรณ์ในห้องส่ง

ขั้นตอนที่ 4 การประเมินความต่อเนื่องของการใช้สารสนเทศจากสื่ออินเทอร์เน็ตในกลุ่ม ผู้จัดรายการวิทยุชุมชน

ภายหลังจากที่ผู้จัดรายการวิทยุได้ทดลองใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อสืบค้นสารสนเทศจาก เว็บไซต์ภาครัฐและเอกชนและนำข้อมูลที่ได้มาจัดรายการเป็นระยะเวลาอย่างน้อย 3 สัปดาห์ ติดต่อกัน ผู้วิจัยและผู้จัดรายการวิทยุชุมชนร่วมกันประเมินความต่อเนื่องในการใช้สารสนเทศจาก สื่ออินเทอร์เน็ตของผู้จัดรายการ ในขั้นตอนนี้เก็บรวบรวมข้อมูลโดย การสังเกตการณ์ ณ สถานที่ วิทยุพื้นที่วิจัย และการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้จัดรายการ

3.3 การตรวจสอบข้อมูล

ผู้วิจัยตรวจสอบความเชื่อถือได้ของข้อมูลด้วยการตรวจสอบแบบสามเส้า (Triangulation) เพื่อเปรียบเทียบข้อค้นพบของปรากฏการณ์ที่ศึกษา โดยวิธีการเปรียบเทียบข้อมูล (Data triangulation) โดยนำข้อมูลที่ได้จากหลาย ๆ แหล่งมาเปรียบเทียบกัน การเปรียบเทียบข้อมูลจาก เก็บข้อมูลหลายวิธีการ (Methods triangulation) และการให้บุคคลอื่นที่ไม่ใช่นักวิจัยเป็นผู้ทบทวน ข้อค้นพบจากการวิเคราะห์ (Reviewers triangulation) เช่น ผู้ช่วยวิจัย เจ้าหน้าที่องค์กร ภาคเอกชนที่ปฏิบัติงานในพื้นที่วิจัย เป็นต้น

นอกจากนั้นการสร้างสัมพันธ์ระหว่างผู้วิจัยและผู้ให้ข้อมูลหลักก่อให้เกิดความคุ้นเคย ระหว่างนักวิจัยและผู้ให้ข้อมูลทำให้เกิดการแสดงออกที่เป็นธรรมชาติ (Phenomenological validity)

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากการวิจัยมาวิเคราะห์ โดยแบ่งการวิเคราะห์และรายงาน ผลการวิจัยออกเป็น 3 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 บริบทและสภาพของจุดปฏิบัติการวิทยุชุมชน ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ คณะกรรมการจวช. ผู้จัดรายการ และผู้นำชุมชน ผู้ฟังรายการวิทยุ จะได้นำมาเรียบเรียง และนำเสนอโดยการเขียนแบบบรรยาย

ส่วนที่ 2 การศึกษาเนื้อหาเว็บไซต์ภาครัฐ ข้อมูลที่ได้จะนำเสนอโดยการพรรณนาวิเคราะห์ เนื้อหาและระบบปฏิสัมพันธ์บนเว็บไซต์ของ 5 กระทรวง โดยเฉพาะการออกแบบเว็บไซต์และระบบปฏิสัมพันธ์ หัวข้อเนื้อหาที่จำเป็นต่อชีวิตประจำวันของประชาชนที่ปรากฏบนหน้าแรกของเว็บไซต์

ส่วนที่ 3 และ 4 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเชื่อมโยงสารสนเทศจากสื่ออินเทอร์เน็ตสู่รายการวิทยุชุมชนและความต่อเนื่องในการใช้สารสนเทศจากสื่ออินเทอร์เน็ต ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยเชิงปริมาณคือการสำรวจโดยใช้แบบสอบถาม วิเคราะห์และนำเสนอข้อมูลโดยใช้สถิติ ค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนข้อมูลที่ได้จากการวิจัยเชิงคุณภาพ คือการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม การสัมภาษณ์ จะนำมาเรียบเรียง วิเคราะห์ และเขียนบรรยาย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 4

บริบทและข้อมูลพื้นฐานของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชน

การศึกษาการเชื่อมโยงสื่อเพื่อลดช่องว่างทางดิจิทัล : การเชื่อมโยงสารสนเทศจากสื่ออินเทอร์เน็ตสู่วิทยุชุมชน ผู้วิจัยได้เลือกพื้นที่วิจัยคือจังหวัดเชียงใหม่และจังหวัดลำพูนพร้อมกับเริ่มเข้าสู่ชุมชนและสร้างความสัมพันธ์กับแต่ละจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชน (จวช.) ตั้งแต่เดือนมีนาคม พ.ศ. 2549 เนื่องจากส่วนหนึ่งของการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมซึ่งชุมชนต้องมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในกิจกรรมการวิจัย ความสัมพันธ์และความไว้วางใจระหว่างชุมชนและนักวิจัยจึงเป็นองค์ประกอบสำคัญของคุณภาพการวิจัย

ในบทนี้เป็นข้อมูลที่ได้จากขั้นตอนการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน ตลอดจนการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง และสัมภาษณ์คณะกรรมการ ผู้จัดรายการ และผู้ฟังรายการวิทยุชุมชนเพื่อเตรียมพื้นที่สำหรับการวิจัยแบบมีส่วนร่วม แบ่งการนำเสนอเป็น 3 ส่วน คือ ส่วนแรกเป็นข้อมูลสภาพและบริบทของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชน 5 แห่ง ส่วนที่สองเป็นหลักการและเหตุผลในการเลือกพื้นที่เพื่อดำเนินการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม และส่วนที่สามความคิดเห็นของผู้ฟังรายการวิทยุชุมชนเกี่ยวกับการดำเนินการของสถานีวิทยุชุมชน

ส่วนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชน

ภาพที่ 4 ผู้จัดรายการจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนสันป่าตอง

4.1 จุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่

1. **สภาพสังคมเศรษฐกิจ** ตำบลบ้านกลางตั้งอยู่ทิศใต้ของจังหวัดเชียงใหม่ ห่างจากตัวอำเภอสันป่าตองประมาณ 8 กิโลเมตร และห่างจากตัวจังหวัดเชียงใหม่ประมาณ 30 กิโลเมตร มีเนื้อที่ประมาณ 23 ตารางกิโลเมตร และมีประชากร 10,210 คน ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลัก นอกจากนั้นเป็นแรงงานอุตสาหกรรมครัวเรือนและรับจ้างทั่วไป

ในอดีต ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม โดยการก่อสร้างเหมืองฝายในลำน้ำ 2 สายเพื่อผันน้ำเข้าสู่ไร่นา คือ แม่น้ำขานและแม่น้ำวาง ต่อมาเมื่อมีการก่อสร้างคลองส่งน้ำชลประทานแม่แตงมาถึงพื้นที่ประมาณต้นทศวรรษ 2520 ทำให้ลดปัญหาการขาดแคลนน้ำ เพื่อกิจกรรมในช่วงฤดูแล้งลง เนื่องจากพื้นที่อำเภอสันป่าตอง นับเป็นพื้นที่ที่มีการทำเกษตรกรรมอย่างเข้มข้นมานับตั้งแต่ทศวรรษ 2500 โดยมีการปลูกพืชหลายชนิดหลายครั้งในหนึ่งรอบปี ได้แก่ ข้าวนาปี ถั่วเหลือง ข้าวนาปรัง กระเทียม พืชผัก หอมหัวใหญ่ และมันฝรั่ง (มัทนา อินไชย, 2543: 9-17) ปัจจุบันในพื้นที่ตำบลบ้านกลาง แรงงานในโรงงานอุตสาหกรรมแปรรูปเริ่มมีบทบาทสำคัญมากกว่าแรงงานด้านการเกษตร จึงทำให้เกิดปัญหาการขาดแคลนแรงงานทางการเกษตรและค่าจ้างแรงงานที่สูงขึ้น แต่อย่างไรก็ตามรายได้ของประชาชนในพื้นที่ตำบลบ้านกลางส่วนใหญ่มาจากการประกอบอาชีพหลัก 3 อาชีพ ได้แก่ 1) เกษตรกรรม บางหมู่บ้านสามารถทำนาได้ 2 ครั้งต่อปี หรือทำนา 1 ครั้งและปลูกพืชไร่อื่นๆ เช่น ถั่วเหลือง ข้าวโพด และผัก เป็นต้น 2) อุตสาหกรรม คือการแปรรูปพืชผลทางการเกษตร เช่น การทำลำไยอบแห้ง ลำไยกระป๋อง เป็นต้น และบางหมู่บ้านก็มีอุตสาหกรรมตัดเย็บเสื้อผ้า ย้อมผ้า เป็นต้น และ 3) กิจการพาณิชย์ มีสถานประกอบการพาณิชย์ทั้งหมด 162 แห่งที่มีการประกอบกิจการที่หลากหลาย เช่น ห้างหุ้นส่วนจำกัด สถานีบริการน้ำมัน ตลาดเอกชน ร้านอาหาร และบริษัทไฟแนนซ์ เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม ประชากรส่วนใหญ่ของตำบลบ้านกลางที่ทำนาและทำสวนลำไยยังมีความสัมพันธ์กันทางระบบเครือญาติ นอกจากนี้ยังมีขนบธรรมเนียมประเพณีที่มีความเชื่อมโยงกันภายในหมู่บ้านและระหว่างหมู่บ้าน เช่น งานปอยหลวง ก๋วยสลาก และงานบุญทางศาสนาต่างๆ เป็นต้น ส่วนกลุ่มคนที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลบ้านกลางนั้น บางกลุ่มบางธุรกิจสามารถปรับตัวเข้ากับคนในท้องถิ่น แต่บางกลุ่มก็ไม่ร่วมกิจกรรม จึงทำให้เทศบาลตำบลบ้านกลางเป็น

ชุมชนที่มีความผสมผสานกันระหว่างชุมชนดั้งเดิมและชุมชนแบบสมัยใหม่ (วีรพล แก้วสุภา, 2549: 1-10)

2. สถานที่ตั้งและพื้นที่กระจายเสียง จวช. สันป่าตองตั้งอยู่ในสำนักงานเครือข่ายกลุ่มเกษตรพึ่งตนเอง¹ ตำบลบ้านกลาง อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ ใช้คลื่นความถี่ FM 89.70 MHz (ปัจจุบันจวช.ได้ปรับคลื่นความถี่เป็น FM 89.0 MHz เนื่องจากปัญหาสัญญาณแทรกจากสถานีอื่น) ในช่วงเริ่มก่อตั้งสถานีส่งสัญญาณครอบคลุมพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่และบางส่วนของจังหวัดลำพูน ในจังหวัดเชียงใหม่ประกอบด้วย อำเภอสันป่าตอง 11 ตำบล อำเภอหางดง 3 ตำบล อำเภอแม่วาง 2 ตำบล อำเภอดอยหล่อ 2 ตำบล จังหวัดลำพูน อำเภอเมือง 3 ตำบล อำเภอป่าซาง 3 ตำบล ในช่วงปี พ.ศ. 2548 ในช่วงเริ่มต้นสถานีกระจายเสียงทุกวันตั้งแต่เวลา 09.00 – 21.00 น. ปัจจุบันสถานีเปิด ปิด ตามเวลาที่นักจัดรายการมีเวลาว่างจัดรายการ

3. การก่อตั้งและพัฒนาการ กลุ่มที่มีบทบาทสำคัญในการก่อตั้ง จวช. สันป่าตองคือเครือข่ายกลุ่มเกษตรกรพึ่งตนเองเชียงใหม่ ซึ่งได้รับการสนับสนุนและช่วยเหลือจากกองทุนเพื่อสังคม (SIF) ในการสร้างความเข้มแข็งให้กับองค์กรชุมชนต่างๆ

ในปี พ.ศ. 2543 กองทุนเพื่อสังคม ได้ให้ความสนใจและให้การสนับสนุนในเรื่องสิทธิในการสื่อสารของชุมชน กองทุนเพื่อสังคมได้จัดประชุมเครือข่ายองค์กรชุมชนในภาคเหนือ เพื่อทำความเข้าใจแนวคิดและการดำเนินงานวิทยุชุมชนหลายครั้งด้วยกัน ต่อมากองทุนเพื่อสังคมได้ปิดตัวลง สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) ก็มาสานงานต่อ และให้งบประมาณจัดซื้อเครื่องส่งวิทยุ อุปกรณ์ในการกระจายเสียง รวมถึงการจัดอบรมการบริหารจัดการวิทยุชุมชน

¹ กลุ่มเกษตรกรพึ่งตนเองเชียงใหม่ ประกอบด้วยกลุ่มแม่บ้าน กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มเกษตรกร กลุ่มหัตถกรรม กลุ่มกระดาศษา กลุ่มแปรรูปอาหารและผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร กลุ่มธุรกิจชุมชน จำนวน 33 กลุ่ม ในพื้นที่อำเภอเมือง อำเภอหางดง อำเภอสันป่าตอง อำเภอแม่วาง และอำเภอดอยหล่อ กลุ่มได้รับการสนับสนุนจากกองทุนเพื่อสังคม และสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน

จวช. สันป่าตองนับเป็นจุดหนึ่งที่ได้รับเครื่องส่งวิทยุมาดำเนินการในการสร้างการเรียนรู้ภาคประชาชน ช่วงแรกใช้สถานที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลยุหว่าเป็นที่ตั้งสถานี และได้ทดลองกระจายเสียงครั้งแรกเมื่อวันที่ 16 พฤศจิกายน พ.ศ. 2545 ต่อมามีปัญหาในเรื่องการดูแลจัดการ จึงย้ายมาอยู่ที่สำนักงานเครือข่ายกลุ่มเกษตรพึ่งตนเองเชียงใหม่เมื่อวันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2546 และดำเนินการมาจนถึงปัจจุบัน

ในช่วงเริ่มก่อตั้งสถานี คณะกรรมการกลุ่มเกษตรกร 33 กลุ่มได้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ ต่อมาได้ห่างหายไป ทำให้คณะกรรมการที่เหลือได้ชักชวนกลุ่มอื่นๆ ในระยะรัศมี 10 กิโลเมตรจากสถานีมาร่วมบริหารจัดการ ได้แก่ ช่างราชการ แพทย์ และผู้สูงอายุ แต่ในระยะนี้สถานีวิทยุถูกกล่าวหาว่าเถื่อน ทำให้คณะกรรมการส่วนใหญ่ไม่กล้าเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ ดังนั้นสถานีจึงดึงผู้สนใจเข้ามามีส่วนร่วมเพิ่มเติม เช่น เยาวชน เกษตรกร ผู้ติดเชื้อเอชไอวี และแม่บ้าน เป็นต้น เพื่อประคองให้สถานีสามารถดำเนินการไปอย่างต่อเนื่อง

4. การบริหารจัดการ จวช. สันป่าตองได้ร่วมกันวางกฎกติกาในการใช้วิทยุชุมชนร่วมกัน ดังนี้

- 1) จะต้องให้โอกาสกับทุกคนทุกกลุ่มได้ร่วมใช้จุดปฏิบัติการเรียนรู้อย่างเท่าเทียม
- 2) จุดปฏิบัติการเรียนรู้จะต้องดำเนินการโดยชุมชน ไม่ขึ้นกับหน่วยงานภาครัฐ หรือการชี้แนะจากใคร
- 3) ผู้เข้ามาบริหารจัดการจุดปฏิบัติการเรียนรู้ต้องเป็นคนในชุมชน ที่ได้รับการยอมรับจากชุมชน และมีการบริหารที่โปร่งใส ตรวจสอบได้
- 4) การดำเนินการใดๆ ในจุดปฏิบัติการเรียนรู้ต้องได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการก่อน
- 5) ผู้ดำเนินรายการต้องผ่านการอบรมการจัดรายการเบื้องต้นมาแล้ว
- 6) ผู้ดำเนินรายการต้องพูดด้วยภาษาที่สุภาพ เป็นกลาง ไม่พูดส่อเสียดให้ร้าย หมิ่นสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ หรือมีเจตนาเพื่อหาเสียงทางการเมือง พาดพิงชวนเชื่อ เกินความจริง ซึ่งมามาซึ่งความเข้าใจผิด หรือสร้างความแตกแยก
- 7) จุดปฏิบัติการเรียนรู้ไม่มุ่งหวังใช้วิทยุเพื่อการค้า หรือโฆษณาสินค้า

- 8) ผู้ดำเนินรายการและผู้ร่วมรายการต้องไม่เสพยาของมึนเมา หรือสิ่งที่ทำให้ขาดสติก่อน และในขณะจัดรายการ

คณะกรรมการสถานีในช่วงแรกได้มาจากการคัดเลือกจากกลุ่มเยาวชน อสม. ผู้สูงอายุ หมอเมือง ครู กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มผู้ติดเชื้อ และกลุ่มเกษตรกร คณะกรรมการนี้ทำหน้าที่ บริหาร จัดการ ดูแลวิทยุชุมชนให้เกิดการดำเนินงานตามเป้าหมาย โดยมีวาระ 1-2 ปี ส่วน ค่าใช้จ่ายในสถานี ได้แก่ ค่าน้ำ ค่าไฟฟ้า ได้รับการบริจาคจากคนในชุมชนและองค์กรในเครือข่าย

5. กระบวนการผลิตรายการ จวช. สันป่าตองใช้วิธีวางผังรายการโดยผู้จัดรายการเลือก เวลาเพื่อจัดรายการ ส่วนเนื้อหานั้นขึ้นอยู่กับความสนใจของนักจัดรายการแต่ละคน ผู้จัดใช้ภาษา พื้นเมืองจัดรายการ ในช่วงแรกรายการมีความหลากหลายมาก เนื่องจากมีตัวแทนกลุ่มต่างๆ เข้า มาร่วมจัดรายการ ปัจจุบันมีผู้จัดรายการเหลือเพียง 5 คน เนื่องจากการเกิดขึ้นของสถานีวิทยุเชิง พาณิชยที่เกิดขึ้นในบริเวณอำเภอสันป่าตองหลังจากมติรัฐบาลให้มีโฆษณาได้ไม่เกิน 6 นาทีต่อ ชั่วโมงทำให้เกิดการย้ายสถานีและแย่งชิงผู้จัดรายการและปัญหาคลื่นสถานีเชิงพาณิชย์แทรกและ ทับคลื่นของจวช. คนสันป่าตองจนกระทั่งต้องหยุดออกอากาศบางช่วง

จากปีพ.ศ. พ.ศ. 2547 - 2551 พบแนวโน้มการลดเวลาออกอากาศ รวมถึงจำนวนผู้จัด รายการ ความเป็นตัวแทนกลุ่มสมาชิกชุมชน เนื้อหา และรูปแบบรายการได้ลดลงไปเมื่อ เปรียบเทียบกับช่วงก่อตั้งสถานี ดังตารางที่นำเสนอข้างต้น

สถาบันวิทยุบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 2 ฝั่งรายการ จวช. สันป่าตองแยกตามรูปแบบรายการ พ.ศ. 2547 – 2551

พ.ศ. 2547 ออกอากาศ 9.00-21.00 น. (22.00 เสาร์/อาทิตย์)		พ.ศ. 2551 ออกอากาศ (จันทร์ พุธ ศุกร์ 14.00 -21.00 น. อังคาร พุธเสาร์ 12.00 – 21.00 เสาร์ อาทิตย์ 9.00 – 21.00)	
ชื่อรายการ	สารสนเทศในรายการ	ชื่อรายการ	สารสนเทศในรายการ
- วิเคราะห์ข่าวประจำสัปดาห์ - คьюข่าวชาวอาสา	ข่าว ข่าวทั่วไป ข่าวจาก สื่อมวลชน / เพลง	ม่วนใจดีสันป่าตอง	เพลงลูกทุ่ง/ เรื่องพื้นบ้าน ข่าวภายในชุมชน
- แวดบ้านสันป่าตอง - ม่วนใจดีสันป่าตอง - วิถีชีวิตชุมชน	ข่าวท้องถิ่น กิจกรรมท้องถิ่น / เพลง	สามแยกปากหวาน	สนทนา ชาวประชาสัมพันธ์ / เพลงลูกทุ่ง
ชุมชนสัมพันธ์	กิจกรรมตำรวจ / เพลง	รู้จากภาษาเมืองเรื่องสุขภาพ	สุขภาพ / เพลง
รู้จากภาษาเมืองเรื่องสุขภาพ	สุขภาพ / เพลง	คลื่นไสววิทยุ	เยาวชน / เพลงสตริง
เพื่อนวันพุธ	ผู้ติดเชืเอชไอวี / เพลง		
- รายการเยาวชน - รายการเพลงฟังสบายสไตล์ หนุ่ม ๆ - ชั้นเดย์มิวสิค - ชุมชนคนลูกทุ่ง - ชุมชนบันเทิง - แสบปี่ทามส์ - ลูกทุ่งในอดีต - แซทเทอร์เดย์มิวสิค - สมายสเตชั่น - ลูกทุ่งยามเย็น	เยาวชน / กลอน / เพลงสตริง / เพลงลูกทุ่ง		
- เสน่ห์แม่หญิง - คำว่าล้านนา	ประเพณี วัฒนธรรมของหญิง เมืองเหนือ/ เพลง กลอนพื้นเมือง วัลกลอน พื้นเมืองจากผู้ฟัง		
- สถานีลูกทุ่ง - ดนตรีออกเดิน - เพลงพาฝัน - กลอนก่อนนิทรา - ร้อยคำลำน่าเพลง	เยาวชน / กลอน / เพลงสตริง / เพลงลูกทุ่ง		

6. **โครงสร้างพื้นฐานด้านสารสนเทศ** สถานีมีโทรศัพท์สายตรงใช้เพื่อรับโทรศัพท์จากผู้ฟังเพียงอย่างเดียว โครงสร้างพื้นฐานด้านสารสนเทศในชุมชน มีร้านอินเทอร์เน็ตใกล้เคียงกับสถานี มากกว่า 5 แห่ง แต่นักจัดรายการส่วนใหญ่เข้าไม่ถึงอินเทอร์เน็ต (ใช้ไม่เป็น) และมีนักจัดรายการเพียง 1 คนเท่านั้นที่ใช้ข้อมูลข่าวสารจากอินเทอร์เน็ต ทำให้นายสถานีต้องหาสารสนเทศมาไว้ที่สถานี ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นเอกสารจากที่ประชุมต่างๆ นอกจากนี้ นักจัดรายการก็ไม่ค่อยไปใช้บริการห้องสมุดประจำอำเภอ แต่จะใช้ข้อมูลข่าวสารที่หาได้จากหนังสือพิมพ์ ที่ส่วนใหญ่มักจะอ่านในร้านอาหารและที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้าน

7. ปัญหาและอุปสรรค

7.1 **ปัญหาเศรษฐกิจ จวช.** ในระยะหลังกลุ่มต่าง ๆ ที่เคยรวมตัวกันบริหารสถานีได้ห่างหายไป จวช. สันป่าตองได้รับการสนับสนุนค่าไฟฟ้าและสถานที่จากนายสถานีซึ่งเป็นนักกิจกรรมและสนใจเรื่องวิทยุชุมชน บางครั้งสมาชิกเครือข่ายกลุ่มเกษตรกรพึ่งตนเองเชียงใหม่บริจาคเงินสนับสนุนค่าใช้จ่ายประจำเดือน

7.2 **ปัญหาบุคลากร ปัจจุบัน จวช.** สันป่าตองมีจำนวนผู้จัดรายการเพียง 5 รายที่ยังคงจัดรายการอยู่ การขาดหรือไหลออกของผู้จัดรายการโดยไม่มีผู้จัดรายการใหม่หมุนเวียนเข้ามา นั้น เกิดจากจำนวนสถานีวิทยุชุมชนที่เกิดขึ้นในอำเภอสันป่าตองมีมากขึ้นถึง 8 สถานี จึงทำให้เกิดการแข่งขันกันเอง ทั้งการส่งสัญญาณและแย่งชิงผู้จัดรายการ นอกจากนี้ปัญหาการส่งสัญญาณของสถานีซึ่งบางครั้งรับฟังรายการได้เพียงหน้าสถานี ทำให้ผู้จัดรายการเกิดความท้อถอยและไม่อยากมาจัดรายการ

สถาบันวิทยุบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพที่ 5 ผู้จัดรายการวิทยุจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนคนกลุ่มน้ำวาง

4.2 จุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนคนกลุ่มน้ำวาง จ.เชียงใหม่

1. **สภาพสังคมเศรษฐกิจ** บ้านกาดเป็นชุมชนดั้งเดิมที่มีการตั้งถิ่นฐานไม่ต่ำกว่า 90 ปี ในปี พ.ศ. 2461 พื้นที่บ้านกาดมีการตั้งถิ่นฐานและอพยพของชนกลุ่มน้อยหลายกลุ่ม เช่น ไทเขิน ชาวไทใหญ่ หรือไต โดยอยู่ร่วมกับคนเมืองหรือคนพื้นเมือง ชนกลุ่มน้อยมีภาษาเฉพาะของตนซึ่งมีความแตกต่างจากภาษาพื้นเมืองของภาคเหนือ

ในระยะแรกของการตั้งถิ่นฐาน การประกอบอาชีพของชาวบ้านเป็นการผลิตเพื่อยังชีพ ต่อมาในช่วงทศวรรษที่ 2500 เริ่มมีการปรับเปลี่ยนการผลิตและการใช้น้ำจากระบบชลประทานเพื่อการเพาะปลูก ชาวบ้านเริ่มใช้ที่นาเพื่อการเพาะปลูกอย่างเข้มข้นโดยเริ่มจากการปลูกข้าว 2 ครั้งต่อปี สลับด้วยหอมจีนหรือหอมหัวใหญ่ ถั่วเหลือง ภายใต้ระบบเกษตรแบบพันธสัญญาและการเป็นสมาชิกสหกรณ์การเกษตรเพื่อรับเมล็ดพันธุ์หอมหัวใหญ่และอยู่ในระบบประกันราคาผลผลิต

อย่างไรก็ตามชาวบ้านเห็นว่าอาชีพเกษตรกรเป็นอาชีพที่เสี่ยงต่อการขาดทุนเมื่อขายผลผลิตไม่ได้ตามราคาที่ตั้งไว้ ในรุ่นลูกหลานจึงมีการออกไปรับจ้างนอกพื้นที่ การขายที่ดินเพื่อรับเงินก้อน รวมถึงการรับจ้างภาคการเกษตรในพื้นที่ของผู้อื่น ค้าขายในตลาด และเปิดร้านค้าปลีก

บ้านกาดเป็นศูนย์รวมความเจริญของอำเภอ และได้รับการยกฐานะเป็นเทศบาลตำบลบ้านกาด นอกจากนี้บ้านกาดยังเป็นศูนย์กลางของการศึกษาคือเป็นที่ตั้งของโรงเรียนประจำอำเภอ

โรงเรียนบ้านกาดวิทยาคม ศูนย์การศึกษาออกโรงเรียน ด้านการศึกษาออกระบบวัดจำลองยังเป็นที่ตั้งของ “วิทยาลัยจาวบ้าน²” หรือวิทยาลัยชาวบ้าน ซึ่งนอกจากจะเป็นศูนย์การเรียนรู้ในระดับปริญญาตรีแล้ว ยังมีบทบาทในการรวบรวมองค์ความรู้ของท้องถิ่น ปราชญ์ชาวบ้าน กลุ่มผู้สูงอายุ หลาน รวมถึงการริเริ่มก่อตั้งวิถุชุมชนคนลุ่มน้ำวาง

2. สถานที่ตั้งและพื้นที่กระจายเสียง จวช. คนลุ่มน้ำวางตั้งอยู่ในบริเวณวัดจำลอง ตำบล บ้านกาด อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่ ใช้คลื่นความถี่ FM 94.5 MHz มีรัศมีการกระจายเสียง 10 กิโลเมตร ออกอากาศครอบคลุมพื้นที่ 3 อำเภอในจังหวัดเชียงใหม่ ประกอบด้วยอำเภอแม่วาง (ตำบลดอนเปา ตำบลบ้านกาด ตำบลทุ่งปี่ ตำบลทุ่งรวงทอง) อำเภอดอยหล่อ (ตำบลหอคราม) อำเภอสันป่าตอง (ตำบลทุ่งสะโตก)

3. การก่อตั้งและพัฒนาการ ก่อนก่อตั้งสถานีในช่วง พ.ศ. 2544 – 2545 ซึ่งเป็นช่วงที่วิถุชุมชนในหลายพื้นที่เริ่มถูกจัดตั้งท่ามกลางสถานการณ์ความไม่แน่นอนของกฎหมายรองรับผู้นำชุมชนหลายคนในอำเภอแม่วางได้เข้าร่วมประชุมแนวคิดและการก่อตั้งวิถุชุมชนที่สนับสนุนโดยสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน แต่ก็ยังไม่มีการจัดประชุมชาวบ้านเพื่อหามติในการก่อตั้งวิถุชุมชน ต่อมาเมื่อ จวช. สันป่าตองก่อตั้งขึ้น ชาวบ้านในอำเภอแม่วางก็มีความสนใจที่จะก่อตั้งวิถุชุมชนในเขตพื้นที่ของตนเอง เนื่องจากเห็นว่ามีความประโยชน์ต่อชุมชน นอกจากนี้ คนในชุมชนก็มีการรวมกลุ่มกันทำงานพัฒนาชุมชนในด้านต่างๆ อยู่ก่อนแล้ว เช่น การอนุรักษ์สืบสานวัฒนธรรม และการจัดการน้ำ เป็นต้น กลุ่มต่างๆ ในชุมชนจึงอยากใช้วิถุชุมชนเป็นเครื่องมือ ในการสื่อสารการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ของกลุ่ม ด้วยเหตุนี้ แกนนำ “วิทยาลัยจาวบ้าน” (วิทยาลัยชาวบ้าน) จึงได้จัดประชุมเครือข่ายชาวบ้านที่สนใจการก่อตั้งวิถุชุมชน ได้แก่ คณะอนุกรรมการทรัพยากรธรรมชาติ คณะกรรมการเหมืองฝายลุ่มน้ำวาง สภาวัฒนธรรมอำเภอแม่วาง เครือข่ายครูภูมิปัญญา กลุ่ม แม่บ้าน องค์การบริหารส่วนตำบล เทศบาลตำบลบ้านกาด เครือข่ายพระสงฆ์ และเครือข่ายคริสเตียน

² วิทยาลัยจาวบ้าน หรือ วิทยาลัยชาวบ้าน เป็นศูนย์การเรียนการสอนย่อย ของมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร เปิดสอนระดับปริญญาตรีสาขาสหวิทยาการเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น โดยผู้มีผู้เรียนเป็นคนในท้องถิ่นอำเภอแม่วางที่ต้องการศึกษาต่อ ใช้เวลาเรียนในช่วงวันเสาร์และอาทิตย์

ต่อมาเครือข่ายชาวบ้านได้ร่วมกันทำโครงการของงบประมาณไปทางสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน และได้รับการสนับสนุนงบประมาณจำนวน 160,000 บาท เพื่อมาซื้อเครื่องส่งและอุปกรณ์ต่างๆ จนสามารถจัดตั้งเป็นจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนคนลุ่มน้ำวางและเริ่มออกอากาศในเดือนธันวาคม พ.ศ. 2547

การก่อตั้งสถานีในช่วงแรกใช้อาคารของสถานีอนามัยตำบลดอนเปา เพราะเห็นว่าเป็นจุดศูนย์กลางของชาวบ้าน และหัวหน้าสถานีอนามัยเป็นผู้มีส่วนร่วมในการก่อตั้ง ต่อมาเมื่อเปลี่ยนหัวหน้าสถานีอนามัยทำให้สถานีต้องหาที่ตั้งใหม่เนื่องจากนายสถานีอนามัยคนใหม่เห็นว่าวิทยุชุมชนไม่ควรตั้งอยู่ในสถานที่ราชการ และสถานีอนามัยไม่ควรรับผิดชอบค่าใช้จ่ายของสถานีวิทยุชุมชนอีกด้วย คณะกรรมการสถานีจึงได้ตกลงที่จะสร้างอาคารออกอากาศเอง ในพื้นที่วัดจำลอง โดยใช้เงินสำรองจากการขายหอยหูน 30,000 บาท และยืมเงินจากทางวิทยาลัยชาวบ้าน รวมถึงการระดมเงินจากชาวบ้านโดยประกาศผ่านวิทยุชุมชน

4. การบริหารจัดการ จวช. คนลุ่มน้ำวางมีการวางกฎกติกาการใช้วิทยุชุมชนร่วมกันดังนี้

- 1) สถานีจะให้โอกาสกับทุกคนทุกกลุ่มได้ร่วมใช้ ร่วมดูแลรักษาอุปกรณ์ของ จวช. อย่างเท่าเทียมกัน
- 2) สถานีจะดำเนินการโดยชุมชน ไม่ขึ้นกับหน่วยงานของรัฐหรือการชี้นำของใคร
- 3) ผู้เข้ามาบริหารต้องเป็นคนในชุมชนที่ได้รับการยอมรับจากชุมชน และมีการบริหารจัดการที่โปร่งใส ตรวจสอบได้ และต้องรายงานให้ประชาชนทราบ
- 4) ผู้ดำเนินรายการต้องผ่านการอบรมการจัดรายการเบื้องต้นมาแล้ว และต้องพูดจาด้วยภาษาสุภาพ เป็นกลาง ไม่พูดส่อเสียด ให้ร้ายหมิ่นสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ หรือมีเจตนาเพื่อหาเสียงทางการเมือง พาดพิงชวนเชื่อเกินความจริงที่นำมาซึ่งความเข้าใจผิดและสร้างความแตกแยก ไม่เสพของมีนเมาหรือสิ่งที่ทำให้ขาดสติก่อนและขณะจัดรายการ
- 5) ไม่มุ่งหวังใช้วิทยุเพื่อการค้าหรือโฆษณา

คณะกรรมการทำหน้าที่ในการกำหนดนโยบาย ควบคุมดูแล และกำกับวิทยุชุมชนให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ โดยคณะกรรมการประกอบด้วยครู เจ้าหน้าที่สาธารณสุข พัฒนาการ และตัวแทนเครือข่ายชาวบ้าน แต่ปัจจุบันนี้คณะกรรมการที่ปฏิบัติหน้าที่อยู่เป็นประจำ เหลือเพียง 2 คนเท่านั้นคือนายสถานีและประธานที่ปรึกษาสถานีคือเจ้าอาวาสวัดจำลอง ส่วนคนอื่นๆ ไม่ค่อยเข้ามาบริหารจัดการ เนื่องจากสาเหตุหลายประการด้วยกัน เช่น ต้องใช้เวลาทำมาหากิน และหัวหน้าไม่อนุญาตให้มาจัดรายการ เป็นต้น

ค่าใช้จ่ายประจำเดือน ได้แก่ ค่าไฟฟ้าและค่าโทรศัพท์ จะใช้เงินที่ได้จากการระดมทุน ซึ่งเก็บสำรองไว้ใช้จ่ายทั่วไปในสถานีและเจ้าอาวาสวัดจำลองเป็นผู้เก็บ แต่ในระยะหลังเจ้าอาวาสวัดจำลอง เป็นผู้รับผิดชอบค่าใช้จ่ายประจำเดือนนี้เนื่องจากนายสถานีและผู้จัดรายการวิทยุรู้สึกไม่สบายใจที่ถูกรบกวนในชุมชนบางกลุ่มวิจารณ์ผู้รับบริจาคว่าเป็นการเรียกระดมทุนในอนาคตจะใช้การทอดผ้าป่าประจำปีเพื่อนำไปเป็นค่าใช้จ่ายประจำเดือน และไม่คิดจะประกาศระดมทุนผ่านการประกาศจากวิทยุชุมชนหรือตั้งตู้บริจาค แต่ในช่วงวันเด็ก วิทยุชุมชนจะประกาศระดมทุน ทั้งเงินและสิ่งของ เพื่อใช้จัดเงินให้แก่เด็กในชุมชนอยู่เป็นประจำทุกปี

5. กระบวนการผลิตรายการ ในช่วงก่อตั้งสถานีผู้บริหารสถานีใช้เครือข่ายกลุ่มที่ร่วมจัดตั้งสถานีจำนวน 17 ภาคีเป็นผู้ร่วมวางแผนและรูปแบบรายการ ปัจจุบันวิธีการจัดผังรายการ ทำได้โดยนายสถานีและผู้จัดรายการร่วมประชุมและหารือถึงความสะดวกและความพร้อมของผู้จัดรายการ และปรับเปลี่ยนใช้ผังใหม่ได้ทันทีในวันรุ่งขึ้น การปรับผังรายการครั้งล่าสุดมีสาเหตุจากผู้จัดรายการหลายคนไม่มาจัดรายการ ทำให้สถานีเปิดเพลงทิ้งไว้โดยไม่ผู้จัดเพื่อรอผู้จัดรายต่อไป

การผลิตรายการของจวช. คนลุ่มน้ำวางปีพ.ศ. 2547 - 2551 มีแนวโน้มลดลงในด้าน เวลา ออกอากาศ จำนวนผู้จัดรายการ เนื้อหา รูปแบบรายการ รวมถึงภาษาที่ใช้ในการจัดรายการ ในช่วงเริ่มต้นก่อตั้งสถานีมีการใช้ภาษาพื้นเมืองและภาษาใต้ใหญ่เพื่อจัดรายการ แต่ในปัจจุบันใช้เพียงภาษาพื้นเมือง และไม่มีผู้จัดรายการที่เป็นตัวแทนกลุ่ม และองค์กรมาจัดรายการ รายละเอียดดังตารางที่นำเสนอ

ตารางที่ 3 ผังรายการ จวช. คนลุ่มน้ำวางแยกตามรูปแบบรายการ พ.ศ. 2548 – 2551

พ.ศ. 2548 ออกอากาศ 9.00 – 22.00 น.		พ.ศ. 2551 ออกอากาศ จันทร์ – ศุกร์ 13.00 – 18.00 เสาร์ – อาทิตย์ 9.00 – 18.00	
ชื่อรายการ	สารสนเทศในรายการ	รายการ	สารสนเทศในรายการ
- ธรรมะติดปีก - พบพระชำระใจ - คริสต์จักร	ธรรมะ คุณภาพชีวิต	- ธรรมะสุภาสิต - ธรรมะตุ๊กต	ธรรมะ
- ชูยสอนหลาน - สืบสานลานไต้	รายการเพลงเก่า ประกอบสาระ วัฒนธรรม ประเพณี ภูมิ ปัญญา	- ผู้จำปาสาเพื่อนบ้าน หรือ ผู้จำปรีษาเพื่อน บ้าน - ผู้จำปาสายหลาน	รายการเพลงเก่า ประกอบสาระ วัฒนธรรม
- หนานหม่อง - ตำรวจพบประชาชน - ปกครองท้องถิ่น - โรงพยาบาลแม่วาง - สาธารณสุขชุมชน - กฎหมายใกล้ตัว	รายการประชาสัมพันธ์ องค์กร และเพลง ไปรษณีย์ กฎหมายจราจร อบต. โรงพยาบาลแม่วาง สถานีอนามัยดอนเปา สถานีตำรวจ	- ชุมชนคนลูกทุ่ง - หนุ่มใหญ่ไก่อ๊เจ้า - สีสันวันลูกทุ่ง - ลูกทุ่ง สตริง ไร่ไร่ - ลูกทุ่งเพื่อชีวิต หรือ ลูกทุ่งไร่ไร่	รายการเพลงลูกทุ่ง เพลง กำเมือง ประกอบสาระ ทั่วไป
หยิบข้าวมาคุย	เล่าข่าวหนังสือพิมพ์ ประกอบเพลง	- รายการ “หนึ่ง” “กอล์ฟ”	รายการเพลงสตริง
แวดวงคนลุ่มน้ำวาง	ข่าวท้องถิ่น ใครทำอะไร ที่ไหนลุ่มน้ำวาง และ เพลง	- อย.น้อย	รายการเพลงประกอบ สาระอาหารและยา
เกิร์ตความรู้สู่ชุมชน	อภิปรายประเด็นร้อน ๆ ที่ชุมชนควรรู้ การจัดสรร น้ำ การจัดเก็บรายได้ เหมืองฝาย ฯลฯ	- OTOPI แม่บุญยม	รายการประชาสัมพันธ์ สินค้าชุมชนอำเภอแม่ วาง/เพลงลูกทุ่งเก่าและ ใหม่

ตารางที่ 3 (ต่อ) ผังรายการจวช. คนลุ่มน้ำวางแยกตามรูปแบบรายการ พ.ศ. 2548 – 2551

พ.ศ. 2548 ออกอากาศ 9.00 – 22.00 น.		พ.ศ. 2551 ออกอากาศ จันทร์ – ศุกร์ 13.00 – 18.00 เสาร์ – อาทิตย์ 9.00 – 18.00	
ชื่อรายการ	สารสนเทศในรายการ	รายการ	สารสนเทศในรายการ
หวานใจ อัมพัน	ผู้ติดเชื้อเอชไอวี / เพลง		
- เพลงเพื่อวัยรุ่น - วัยรุ่นสู่วัยรุ่น - มิวสิคอินเทรน - น้องพลอย - วัยรุ่นใสใส - Happy Time - เพื่อนใจวัยรุ่น - ศูนย์ข่าววาไรตี้	รายการเยาวชน ชาว บันเทิง และเพลง		
- สารน่ารู้สู่วันเท็ง - สารลูกทุ่ง - สุขใจไปกับลูกทุ่ง - เพลงลูกทุ่งเพื่อชุมชน - ลุงส่ง/ ลุงเขียน	รายการเพลงลูกทุ่ง เพลง กำเมือง ประกอบสาระ ทั่วไป		

6. โครงสร้างพื้นฐานด้านสารสนเทศ สถานีมีโทรศัพท์สายตรงที่เป็นหมายเลขโทรศัพท์ของวัดจำลองซึ่งเจ้าอาวาสได้ยกให้สถานีใช้แบบรับสายอย่างเดียวโทรออกไม่ได้

ด้านโครงสร้างพื้นฐานด้านสารสนเทศในระดับชุมชน เขตเทศบาลตำบลบ้านกาศมีร้านเกมให้บริการรายชั่วโมงและให้บริการอินเทอร์เน็ต 4 แห่ง และในอนาคตสำนักงานเทศบาลบ้านกาศจะก่อสร้างอาคารที่ให้บริการอินเทอร์เน็ตอีก 1 แห่งเพื่อเปิดให้ประชาชนทั่วไปใช้ ขณะนี้เทศบาลกำลังทดลองจัดบริการอินเทอร์เน็ต 2 หมู่บ้านและกำลังประเมินผลอยู่

นอกจากนี้ ยังมีหอสมุดประจำอำเภออีก 1 แห่ง ที่ชาวบ้านสามารถเข้าไปค้นหาข้อมูลข่าวสารที่ต้องการได้ และยังมีที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้านทุกหมู่บ้านด้วย แต่ชาวบ้านก็มักไม่ไป

ใช้บริการเพราะกลัวคนอื่นจะมองว่าซีเกียจ ไม่สนใจทำงานหาเลี้ยงชีพ ชาวบ้านส่วนใหญ่จะอ่านหนังสือพิมพ์ในร้านอาหารมากกว่า

7. ปัญหาและอุปสรรค ในระยะเวลา 3 ปี ที่จวช.คนลุ่มน้ำวางก่อตั้งนายสถานี คณะกรรมการ และผู้จัดรายการระบุถึงปัญหาของ จวช. ในด้านต่างๆ ดังนี้

7.1 ปัญหาด้านเศรษฐกิจ สถานีมีปัญหาเรื่องเงินทุนในการดำเนินสถานี ค่าใช้จ่ายสาธารณูปโภคในปีที่ผ่านมาเจ้าอาวาสวัดจำลองได้อุปการะค่าไฟฟ้าให้กับสถานี ส่วนค่าใช้จ่ายเพื่อซ่อมบำรุงอุปกรณ์ในห้องส่งต้องรองบประมาณหรือเงินบริจาค และค่าใช้จ่ายเบ็ดเตล็ด เช่นน้ำ ดื่ม แผ่นซีดีเพลง เครื่องเขียน ฯลฯ ผู้จัดรายการร่วมกันบริจาค ค่าใช้จ่ายในการเดินทางมาจัดรายการรับผิดชอบโดยผู้จัดรายการ อย่างไรก็ตามปัจจุบันผู้จัดรายการส่วนใหญ่พักอยู่ในชุมชนในระยะเวลาที่เดินมาจัดรายการได้ ส่วนผู้จัดรายการจากหน่วยงานต่าง ๆ ที่เคยมาจัดรายการระบุว่าค่าใช้จ่ายในการเดินทางเป็นภาระและหากหน่วยงานไม่สนับสนุนก็ไม่สามารถมาจัดรายการได้

7.2 ปัญหาด้านทรัพยากรบุคคล ผู้จัดรายการของ จวช. คนลุ่มน้ำวางมีการเปลี่ยนแปลง เข้า ออก ไหลเวียน ค่อนข้างสูง อาจสรุปเป็นปัญหาอุปสรรคแยกเป็นรายด้านคือ

7.2.1 ผู้จัดรายการถูกดึงตัวหรือลาออกไปจัดรายการในสถานีคลื่นหลักหรือสถานีวิทยุชุมชนอื่น เช่น ผู้จัดรายการรายหนึ่งออกจาก จวช. แม่วางเพื่อไปเป็นนายสถานีให้กับสถานีอื่น ผู้จัดรายการอีก 3 รายออกไปเข้าช่วงเวลากจากสถานีวิทยุชุมชนอื่นที่มีโฆษณา ทำให้ต้องไปหาสปอนเซอร์ และใช้ส่วนต่างของค่าเช่ากับค่าสปอนเซอร์เป็นรายได้

7.2.2 ขาดการอบรมและทำความเข้าใจแนวคิดวิทยุชุมชนให้กับผู้จัดรายการใหม่ ผู้จัดรายการที่ได้เข้าร่วมจัดรายการที่ จวช. ในระยะเริ่มต้นได้รับการอบรมการใช้อุปกรณ์เทคนิคการจัดรายการ รวมถึงแนวคิดเรื่องวิทยุชุมชน แต่บางส่วนออกไปเพื่อเป็นนักจัดรายการอาชีพ ขณะที่ผู้จัดที่ได้รับการชักชวนจากผู้จัดด้วยกันให้เข้ามาจัดรายการในปัจจุบันจะไม่ได้รับการอบรม

7.2.3 ผู้จัดการรายการสูงอายุขาดทักษะการใช้คอมพิวเตอร์และการควบคุมเครื่องส่ง ผู้จัดการรายการปัจจุบันที่ขาดทักษะก็จำเป็นต้องพึ่งพานายสถานี หรือผู้จัดอื่น ๆ ในการควบคุมเครื่องส่ง จากการประชุม ร่วมกับผู้จัดการรายการหลายครั้ง ผู้จัดการรายการบางรายระบุว่าต้องการให้มีงบประมาณจ้างเจ้าหน้าที่ประจำสถานีเพื่อเปิดปิดสถานีให้ตรงเวลาและควบคุมเครื่องส่ง นอกจากนี้การขาดทักษะของผู้จัดทำให้เกิดการลังเลในการเชิญชวนผู้จัดรายใหม่ ๆ เข้ามาร่วมเป็นนักจัดรายการ

7.3 ปัญหาทางเทคนิค จวช. คนลุ่มน้ำวางมีปัญหาคลิ้นขึ้นรบกวน เครื่องส่งไม่ติดถ้าอากาศ เย็น และคอมพิวเตอร์มีไวรัส ปัญหาทางเทคนิคเกี่ยวเนื่องกับปัญหาบุคลากรเช่นกัน เนื่องจากนายสถานี และผู้จัดไม่มีความรู้ทางเทคนิคดีพอที่จะสอนคนอื่นได้

ภาพที่ 6 จุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนเพื่อคนชุมชนบ้านแม่ฮัก

4.3 จุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนเพื่อคนชุมชนบ้านแม่ฮัก จ.เชียงใหม่

1. **สภาพสังคมเศรษฐกิจ** บ้านแม่ฮักพัฒนาเป็นหมู่บ้านที่เกิดขึ้นใหม่ในระยะ 30 ปีที่ผ่านมา โดยในปี พ.ศ. 2519 สมาชิกชุมชนส่วนใหญ่อพยพมาจากหมู่บ้านเกียงคาวใหม่ บ้านเกียงคาวเก่า บ้านห้วยกอม และบ้านสมปอง อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ เนื่องจากพื้นที่หมู่บ้านและที่ทำกินเดิมจะเป็นพื้นที่น้ำท่วมของเขื่อนแม่กวงอุดมธารา ชาวบ้านแม่ฮักได้รับที่ดินจัดสรร

จากโครงการสร้างเขื่อนแม่กวงอุดมธาราครอบครัวละ 7 ไร่ และได้จ่ายค่าเวนคืนที่ดินให้ 5,500 บาทต่อไร่และค่ารื้อถอนบ้านตารางเมตรละ 200 บาท

ในระยะแรกที่อพยพมาที่บ้านแม่ฮักพัฒนาเป็นบ้านหมู่ 9 ของตำบลหนองแห้ง แต่ภายหลังจำนวนประชากรเพิ่มขึ้น หมู่ 9 จึงได้แยกเป็นหมู่ 11 ชื่อบ้านแม่ฮักพัฒนาเฉลิมพระเกียรติ ในปี พ.ศ. 2544 ทั้งสองหมู่บ้านมีประชากรรวมกัน 1,522 คน 442 ครัวเรือน ส่วนใหญ่คนในชุมชนออกไปรับจ้างทำงานนอกชุมชนแบบไปเช้าเย็นกลับ เช่น งานรับจ้างก่อสร้างค่าจ้างวันละ 250 – 300 บาท ทำงานห้องเย็นรายวันวันละ 100 - 200 บาท ลำดับรองลงมาคืองานภาคการเกษตร โดยเฉพาะการดูแลสวนมะม่วงและรายได้จากสวนมะม่วงเฉลี่ยได้ปีละ 5,000 บาท นอกจากนี้ประชากรบางส่วนเลี้ยงสุกรและโคพันธุ์พื้นเมือง และในยุคที่มีการส่งเสริมผลิตภัณฑ์ชุมชนกลุ่มสตรีในหมู่บ้านได้รับการส่งเสริมการผลิตขนมเบเกอรี่ แต่ประสบปัญหาเรื่องการตลาดและต้นทุนที่สูงทำให้เลิกล้มไปในที่สุด

บ้านแม่ฮักพัฒนาเป็นหมู่บ้านที่โดดเด่นด้านการดูแลสุขภาพอนามัย ที่ผ่านมาในระยะ 10 ปี ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 9 และหมู่ 11 ร่วมมือกับสถานีอนามัยบ้านแม่ฮักพัฒนาทำโครงการเพื่อรณรงค์ต่อต้านยาเสพติด หมู่บ้านและอนามัยได้รับงบประมาณและโครงการจากสำนักงานปราบปรามยาเสพติดเพื่อจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง รวมถึงการจัดตั้งกลุ่ม “เยาวชนดาวในฝัน”³ ซึ่งเป็นเวทีให้

³กลุ่มเยาวชนดาวในฝันก่อตั้งวันที่ 1 ธันวาคม พ.ศ. 2543 โดยหัวหน้าสถานีอนามัยและเยาวชนหมู่ 9 และ 11 ตำบลหนองแห้ง เพื่อหาทางแก้ปัญหา ยาเสพติดและปัญหาเยาวชน การทำงานของกลุ่มเยาวชนได้เปลี่ยนพฤติกรรมของเยาวชนจนกระทั่งหมู่บ้านได้รับเลือกเป็นหมู่บ้านต้นแบบชุมชนเข้มแข็งชนะยาเสพติดแบบยั่งยืนของจังหวัดเชียงใหม่ กลุ่มเยาวชนได้เป็นเครือข่ายของโครงการ To Be Number One และได้รับพระราชทานเข็มเชิดชูเกียรติจากทูลกระหม่อมหญิงอุบลรัตนราชกัญญา สิริวัฒนาพรรณวดี ซึ่งทรงเสด็จเยี่ยมบ้านแม่ฮักพัฒนา ในปี พ.ศ. 2548

ที่ผ่านมากลุ่มเยาวชนมีผลงานที่ภาคภูมิใจเช่น ชนะเลิศชมรม To Be Number One ในปี พ.ศ. 2549 ได้รับเลือกเป็นกลุ่มต้นแบบการทำงานเยาวชนด้านยาเสพติดจากสำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติดภาค 5 ปี พ.ศ. 2548 – ปัจจุบัน และได้รับการยกย่องให้เป็นแบบอย่างโครงการแห่งการเรียนรู้ที่ดีของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)

เยาวชนได้ฝึกฝนภาวะผู้นำ มีกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ทั้งต่อตนเองและสังคม และการก่อตั้งวิทยุชุมชนก็เป็นหนึ่งในกิจกรรมของกลุ่มเยาวชนดาวในฝัน

2. สถานที่ตั้งและพื้นที่กระจายเสียง จวช. เพื่อคนชุมชนบ้านแม่ฮักตั้งอยู่ในสถานีอนามัยบ้านแม่ฮักพัฒนา ตำบลหนองแห้ง อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ ใช้คลื่นความถี่ FM 89.75 MHz มีรัศมีกระจายเสียง 15 กิโลเมตร ครอบคลุมพื้นที่ 2 อำเภอได้แก่ อำเภอสันทราย (ตำบลหนองแห้ง ตำบลป่าไผ่ ตำบลสันป่าเปา) อำเภอดอยสะเก็ด (พื้นที่เขื่อนแม่กวง)

3. การก่อตั้งและพัฒนาการ จวช. บ้านแม่ฮักเป็นกิจกรรมต่อเนื่องของกลุ่มเยาวชนดาวในฝัน ซึ่งทำกิจกรรมรณรงค์เรื่องยาเสพติดและโรคเอดส์ กลุ่มเยาวชนรับรู้ข่าวเรื่องการตั้งวิทยุชุมชนจากตัวแทนหน่วยงานกองทุนโลกซึ่งเป็นองค์กรไม่หวังผลกำไรทำงานรณรงค์เกี่ยวกับโรคเอดส์ในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ กลุ่มเยาวชนจึงได้หารือร่วมกันถึงความต้องการของสมาชิกกลุ่มในการจัดตั้งสถานีและลงมติร่วมกันทั้งกลุ่มว่าต้องการจัดตั้งสถานี หัวหน้าสถานีอนามัยและประธานกลุ่มเยาวชนจึงได้เริ่มมองหาแหล่งทุน การจัดตั้งวิทยุชุมชนได้รับงบประมาณเริ่มต้นจากสำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ปปส.) และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการเสริมสร้างสุขภาพ (สสส.) นอกจากนี้ยังใช้เงินงบประมาณที่เหลือจากโครงการต่างๆ ของกลุ่มเยาวชนมาใช้ในการก่อตั้งวิทยุชุมชนด้วย โดยในช่วงแรก เสาอากาศใช้ไม้ไผ่ และต่อมาได้มีการระดมทุนเพื่อสร้างเสาอากาศโดยโครงเหล็กโดยการทอดผ้าป่า ได้เงินมาจำนวน 28,000 บาท

เป้าหมายในช่วงเริ่มต้นนั้นต้องการใช้วิทยุเป็นเครื่องมือสื่อสารกับชุมชนและให้เยาวชนดาวในฝันได้ฝึกกระบวนการสื่อสาร ตอนแรกใช้ชื่อว่า “วิทยุชุมชนดาวในฝัน” แต่เมื่อมีการขยายกลุ่มการมีส่วนร่วมให้ครอบคลุมทั้งชุมชนบ้านแม่ฮักและชุมชนตำบลหนองแห้ง จึงได้เปลี่ยนชื่อเป็น “จวช. เพื่อคนชุมชนบ้านแม่ฮัก”

4. การบริหารจัดการ จวช. เพื่อคนชุมชนบ้านแม่ฮักได้ร่วมกันวางกฎกติกาในการใช้วิทยุชุมชนร่วมกันดังนี้

- 1) สถานีวิทยุไม่มีนโยบายโฆษณาเชิงธุรกิจ หรือมีค่าตอบแทนให้แก่นักจัดรายการ

- 2) ถ้านักจัดรายการคนไหนมีข้อสงสัย หรือไม่แน่ใจเกี่ยวกับเทคนิคการใช้เครื่องส่งให้สอบถามหัวหน้าสถานี เพื่อป้องกันเครื่องส่งชำรุด
- 3) สถานีวิทยุเป็นเขตปลอดบุหรี่ สุรา และพบปะเชิงชู้สาว มีแต่คำว่าเพื่อนและนักจัดรายการ
- 4) ไม่พาดพิง ใส่ร้าย วิจารณ์ หรือขานชื่อผู้อื่นที่มีเรื่องเดือดร้อน และนำไปสู่ความเสื่อมเสีย
- 5) รักษาสำรวมกริยา มารยาท ปฏิบัติตามระเบียบวินัยของกลุ่ม
- 6) นักจัดรายการควรพัฒนาตนเองเสมอ ศึกษาเรื่องราวความรู้ สาระ เหตุการณ์ที่เป็นประโยชน์
- 7) พยายามฝึกฝนการใช้ภาษา ออกเสียงอักขระให้ชัดเจน ทั้งภาษาท้องถิ่นและภาษากลาง

คณะกรรมการสถานีส่วนใหญ่เป็นเยาวชนกลุ่มดาวในฝันที่สนใจใฝ่รู้ และชอบทำกิจกรรมเพื่อสังคม โดยกิจกรรมนี้เป็นงานอาสาสมัครที่มีผู้ใหญ่ในชุมชนเป็นที่ปรึกษา ได้แก่ หัวหน้าสถานีอนามัย ผู้ใหญ่บ้าน และประธาน อสม. เป็นต้น ส่วนนักจัดรายการมีทั้งหมด 25 คน เป็น อสม. 1 คน เจ้าหน้าที่อนามัย 2 คน และเยาวชน 22 คน

ในด้านค่าใช้จ่ายประจำเดือน ได้แก่ ค่าน้ำและค่าไฟฟ้า ทางสถานีอนามัยช่วยออกให้ จวช.เพื่อคนชุมชนบ้านแม่ฮัก ได้รับการสนับสนุนด้านงบประมาณผ่านการทำงานกับเยาวชน สถานีวิทยุเป็นเครื่องมือหนึ่งในการรวมเยาวชนและเป็นกิจกรรมสำหรับเยาวชน ที่ผ่านมา จวช. แห่งนี้ได้ร่วมกับหน่วยงานอื่นๆ จัดทำโครงการเช่น โครงการป้องกันการแพร่ระบาดของเอชไอวีในชุมชนชน ได้รับการสนับสนุนจากกองทุนโลกเพื่อจัดรายการให้ความรู้เรื่องโรคเอดส์กับชุมชน โครงการพัฒนาศักยภาพวิทยุชุมชน ได้รับการสนับสนุนจาก อบต. หนองแห้ง โครงการอบรมธรรมะ โดยเชิญพระมหาสมปองมาบรรยายธรรม ได้รับการสนับสนุนจาก อบต. หนองแห้ง โครงการจัดสอยดาวงานปอย (งานรื่นเริงทางศาสนา) ได้รับการสนับสนุนจากวัดในชุมชน นอกจากนี้โครงการทุกโครงการ แม้ว่าเยาวชนจะได้รับงบประมาณสนับสนุนแล้ว กลุ่มเยาวชนยังหาช่องทางหาระดมทุนเพื่อหาเงินเข้ากลุ่มอีกด้วย อย่างเช่น ในวันที่พระมหาสมปองมาบรรยายธรรมะ กลุ่มเยาวชนจะตั้งขันรับเงินทำบุญจากญาติธรรม

5. **กระบวนการผลิตรายการ จวช.** เพื่อคนชุมชนบ้านแม่ฮักมีประเด็นในการสื่อสารคือ เรื่องสุขภาพ การรณรงค์ต่อต้านยาเสพติด และโรคเอดส์ ซึ่งนับเป็นกรอบในการผลิตรายการ และการจัดผังรายการจะปรับให้เข้ากับตารางของผู้จัดรายการ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นนักเรียนหรือนักศึกษาดังนั้นการเปิดปิดสถานีจะเปิดเฉพาะช่วงเย็นระหว่างสี่ปดาศ์ และเต็มวันในวันเสาร์ อาทิตย์

การจัดผังรายการ ทำได้โดยการประชุมผู้จัดรายการและรุ่นพี่ผู้นำกลุ่ม การจัดผังรายการ คำนึงว่าผู้จัดรายการเรียนที่ใด ถ้าต้องใช้เวลาระยะเวลาเดินทางจะได้รับมอบหมายให้จัดรายการในตอนค่ำ หรือเสาร์อาทิตย์ ผู้จัดรายการที่เป็นผู้หญิงจะได้รับมอบหมายจัดรายการไม่เกินช่วงค่ำ ขณะที่ผู้จัดรายการที่เป็นเด็กผู้ชายจะจับคู่กันจัดรายการในช่วงค่ำถึง 22.00 น.

ในช่วงก่อตั้ง ผู้จัดรายการ จวช. เพื่อคนชุมชนบ้านแม่ฮักมีผู้จัดรายการส่วนใหญ่เป็นเยาวชนและเป็นสมาชิกกลุ่มเยาวชนดาวในฝัน ต่อมามูลนิธินาวาเด็ก (House of Hope Kid Ark Foundation) ซึ่งทำงานกับเยาวชนที่ได้รับผลกระทบจากพ่อแม่ที่ติดเชื้อเอดส์ มูลนิธิตั้งสำนักงานบริเวณเดียวกับสถานีอนามัยจึงขอส่งเด็กนักเรียนที่มาทำกิจกรรมร่วมกับมูลนิธิจัดรายการวิทยุชุมชน นอกจากเยาวชนแล้วมีผู้จัดรายการซึ่งเป็นผู้ปกครองของเยาวชน เจ้าหน้าที่อนามัย อสม. เข้ามาจัดรายการร่วม ผู้จัดรายการส่วนใหญ่มีบ้านเรือนอยู่ในหมู่ 9 และหมู่ 11 ซึ่งเป็นหมู่บ้านที่อยู่ในใกล้เคียงกับสถานีที่สุดในด้านหนองแห้ง ผู้จัดรายการทุกคนสามารถใช้คอมพิวเตอร์ และควบคุมเครื่องส่งได้เอง การไหลเวียนหรือเปลี่ยนผู้จัดรายการค่อนข้างน้อย แต่มีปัญหาความสม่ำเสมอของการจัดรายการ

แนวโน้มของผังรายการ จวช. เพื่อคนชุมชนบ้านแม่ฮัก พ.ศ. 2547 – 2551 ในระยะเวลา 4 ปีมีจำนวนรายการและผู้จัดรายการเพิ่มขึ้น ส่วนรูปแบบรายการไม่มีการเปลี่ยนแปลงรายการส่วนใหญ่ยังเป็นรายการเพลงแทรกด้วยเนื้อหาสุขภาพ ผู้จัดรายการใช้ภาษาพื้นเมืองและภาษาไทยภาคกลางเพื่อจัดรายการและช่วงเวลาการออกอากาศยังคงเหมือนเดิม

ตารางที่ 4 ฝั่งรายการของจวช. เพื่อคนชุมชนบ้านแม่ฮัก พ.ศ. 2548 - 2551

พ.ศ. 2548 ออกอากาศจันทร์-ศุกร์ 15.00-22.00/ เสาร์ – อาทิตย์ 9.00-22.00		พ.ศ. 2551 ออกอากาศจันทร์-ศุกร์ 15.00-22.00/ เสาร์ – อาทิตย์ 9.00-22.00	
ชื่อรายการ	สารสนเทศในรายการ	รายการ	สารสนเทศในรายการ
-เคล็ดลับการเรียน เทคโนโลยี IT -ดนตรี/กีฬา -นานาสาระเยาวชน	เรื่องเยาวชน และเพลง	-ดีเจปอยและอ้อ -ดีเจแอร์และดีเจต้น -ดีเจแดงโม -ดีเจหญิง -เจ๊ยุ้ยและดีเจเอก	เรื่องเยาวชน / เพลงสตริง
-สุขภาพดีทางอากาศ -ความสวยความงาม -เอดส์เพศศึกษา -พืชสมุนไพร	สุขภาพและเพลง	-ดีเจหนั่น -ดีเจปุ๋ย -ดีเจหล้า -ดีเจต้น ดีเจบิน	-สุขภาพเน้นภัยสิ่งเสพติด / เพลงสตริง -สุขภาพ / เพลงสตริง
ข่าวสารทั่วไป	ข่าวและเพลง	-สาระสุขภาพดีทางอากาศ -ดีเจแม่หนู	สุขภาพ เพลงลูกทุ่งเก่าและใหม่
		ดีเจอ๊อฟ (ใหญ่)	ข่าวจากหนังสือพิมพ์ / เพลงสตริง
		ดีเจอ๊อฟ (เล็ก)	เพลงลูกทุ่ง เพลงเพื่อชีวิต ประกอบสาระเกษตร

6. โครงสร้างพื้นฐานด้านสารสนเทศ สถานีวิทยุไม่มีโทรศัพท์สายตรง ผู้จัดการรายการแต่ละคนใช้หมายเลขโทรศัพท์เคลื่อนที่ของตนเองเป็นหมายเลขโทรศัพท์เพื่อให้ผู้ฟังขอเพลง หรือพูดคุยกับผู้จัดการรายการ ส่วนโครงสร้างพื้นฐานด้านสารสนเทศภายในชุมชนพบว่าองค์การบริหารส่วนตำบลหนองแห้งและโรงเรียนมีบริการอินเทอร์เน็ตให้กับคนในชุมชน แต่ก็ใช้ได้ยาก เนื่องจากต่อสัญญาณอินเทอร์เน็ตยากและหลุดง่าย นอกจากนี้การดาวน์โหลดข้อมูลค่อนข้างช้า อย่างไรก็ตาม นักจัดรายการส่วนใหญ่จะใช้อินเทอร์เน็ตในสถานประกอบการศึกษาที่ตนเองเรียนอยู่ มีนักจัดรายการเป็นส่วนน้อยที่ใช้อินเทอร์เน็ตที่บ้านของตนเองผ่านโทรศัพท์เคลื่อนที่ นอกจากนี้ สถานี

อนามัยรับหนังสือพิมพ์ไทยรัฐอยู่เป็นประจำ นักจัดรายการใช้ข้อมูลข่าวสารจากหนังสือพิมพ์ฉบับนี้เพื่อจัดรายการ และนักจัดรายการบางคนหาซื้อหนังสือนิตยสารเอง

7. ปัญหาและอุปสรรค

1) ด้านเศรษฐกิจ จวช. เพื่อคนชุมชนบ้านแม่ฮักไม่มีปัญหางบประมาณในการดำเนินกิจกรรม เนื่องจากกลุ่มเยาวชนดาวในฝันมีกองทุนอุดหนุนวิทยุชุมชน นอกจากนั้นผู้จัดที่เป็นเยาวชนไม่มีความวิตกกังวลเรื่องค่าใช้จ่ายในการเดินทางมาจัดรายการ และไม่ต้องการเงินตอบแทนใด ๆ

2) ปัญหาด้านบุคลากร เนื่องจากสมาชิกส่วนใหญ่ของ จวช. เพื่อคนชุมชนบ้านแม่ฮักเป็นเยาวชน การเรียนและกิจกรรมโรงเรียนมีความสำคัญเป็นลำดับแรก การขาดจัดรายการจึงเกิดได้เสมอถ้าใกล้สอบ ต้องซ้อมกีฬา เรียนพิเศษ ติดถูระ นอกจากนั้นจวช. เคยถูกผู้ปกครองร้องเรียนเนื่องจากบุตรหลานแจ้งว่าจะไปจัดรายการแต่หายไปทั้งคืน มีปัญหาการดื่มสุรา มีเพศสัมพันธ์เมื่อทราบหัวหน้าสถานีอนามัยซึ่งเป็นที่ปรึกษาจวช. ได้ออกประกาศตักเตือน พร้อมกับเรียกเยาวชนรายนั้น ๆ มาพูดคุยเพื่อปรับพฤติกรรม

3) ปัญหาทางเทคนิค ปัจจุบันอุปกรณ์เครื่องส่งเสื่อมสภาพลงไปมาก ทำให้รัศมีการกระจายเสียงของสถานีลดลงเหลือเพียง 3 ตารางกิโลเมตร ทั้งยังถูกคลื่นแทรกจากสถานีที่อ้างว่าเป็นวิทยุชุมชน (สถานีดังกล่าวมีที่ตั้งอยู่ในเขตอำเภอเมือง) นอกจากนี้ยังมีปัญหาคอมพิวเตอร์มีไวรัส ไมโครโฟนไม่ดี ไม่มีโทรศัพท์สายตรงของสถานี และห้องส่งไม่สามารถป้องกันเสียงรบกวน

ภาพที่ 7 จุดปฏิบัติการเรียนรู้วิถุชุมชนดอยหลังถ้ำ

4.4 จุดปฏิบัติการเรียนรู้วิถุชุมชนดอยหลังถ้ำ จ.ลำพูน

1. **สภาพสังคมเศรษฐกิจ** ตำบลศรีเตี้ยอยู่ห่างจากอำเภอเมืองลำพูนประมาณ 48 กิโลเมตรชื่อของตำบลมาจากชื่อไม้สลีเตี้ยซึ่งอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ของหมู่บ้าน ชาวบ้านจึงตั้งชื่อบ้านว่า “บ้านศรีเตี้ย” ตำบลศรีเตี้ยเป็นที่ราบลุ่มมีแม่น้ำลี้ไหลผ่านมีภูเขาล้อมรอบ และมีน้ำลำเหมืองไหลผ่านหลายสาย เช่นลำเหมืองดง ลำเหมืองก้นงอ ลำเหมืองเปาโตน ลำเหมืองบ่อบ่อก รก ชาวบ้านได้ใช้ประโยชน์ร่วมในพื้นที่ป่ามาหลายสิบปี ทั้งการเก็บเห็ด หน่อไม้ หาของป่า เก็บไม้ฟืน ใช้เป็นที่เลี้ยงวัว เลี้ยงควาย และตัดไม้ใช้สอย ที่ลุ่มบางแห่งใช้สำหรับการเพาะปลูกพืชในฤดูฝน ลำไย หอมแดง กระเทียม กระหล่ำปลี

ตำบลศรีเตี้ยมีประชากรทั้งหมด 6,000 คน จากหมู่บ้านทั้งหมด 9 หมู่บ้าน อาชีพหลักของชาวบ้านคือทำสวนลำไยและมะม่วง (ประมาณร้อยละ 67) รองลงมาอาชีพรับจ้างซึ่งเป็นคนรุ่นหนุ่มสาวที่ออกไปทำงานในโรงงานต่าง ๆ ของนิคมอุตสาหกรรมภาคเหนือ จังหวัดลำพูน รายได้เฉลี่ยทั้งปีต่อคนคนในตำบลประมาณ 43,286 บาท

ตำบลศรีเตี้ยและตำบลใกล้เคียงมีประวัติการต่อสู้เพื่อสิทธิในที่ทำกินซึ่งการต่อสู้ร่วมกันของเครือข่ายชาวบ้านเป็นบริบทชุมชนที่สำคัญและนำมาสู่การก่อตั้งวิถุชุมชน ชาวบ้านศรีเตี้ย

และแกนนำเริ่มการต่อสู้กับภาครัฐและนายทุนตั้งแต่ปีพ.ศ. 2525 ชาวบ้านถูกนายทุนฟ่องและตกเป็นจำเลยในข้อหาบุกรุกที่ดินของตนเองที่บรรพบุรุษเคยทำกิน จากปัญหาดังกล่าวชาวบ้านจึงรวมตัวกันเป็น “เครือข่ายปฏิรูปที่ดินโดยภาคประชาชนจังหวัดลำพูน” ในพื้นที่ตำบลศรีเตี้ย โดยกำหนดนาย ยะโสภณ เป็นประธานกลุ่มปฏิรูปที่ดิน พร้อมกันนั้นได้ขยายเครือข่ายสู่ระดับภาคโดยการเป็นส่วนหนึ่งของ “แนวร่วมกลุ่มเกษตรกรรมภาคเหนือ” หรือ นกน.

ปัญหากรรมสิทธิ์ในการถือครองที่ดินเริ่มตั้งแต่ปีพ.ศ. 2508 เมื่อรัฐบาลมีมติให้จัดสรรที่ดินทำกินให้กับชาวบ้านตำบลศรีเตี้ย ตำบลหนองปลาทราย และคณะกรรมการที่ดินแห่งชาติได้ลงความเห็นให้จัดที่ดินสาธารณะเพื่อเป็นที่ทำกินจำนวน 15,000 ไร่ สำหรับ 1,000 ครอบครัว แต่เนื้อที่ 15,000 ไร่จัดได้จริง 10,000 ไร่ กรมที่ดินได้แจกใบจองให้กับชาวบ้านโดยวิธีการจับฉลากภายหลังเมื่อจัดสรรที่ดินจับฉลากแล้วเสร็จปรากฏว่าชาวบ้านเข้าไปทำกินในที่ดินที่จัดไว้ไม่ได้เนื่องจากที่ดินทำกินที่มีเจ้าของเดิมอยู่แล้ว ในปีพ.ศ. 2533 ปรากฏว่าที่ดินบริเวณดังกล่าวกลับได้รับการออกโฉนดที่ดินโดยมีกลุ่มนายทุนเป็นผู้ถือครอง ชาวบ้านจึงถูกนายทุนขับไล่และดำเนินคดี

ชาวบ้านได้ต่อสู้และเรียกร้องอย่างต่อเนื่องกว่า 5 ปีแต่ไม่เห็นความก้าวหน้าจึงตัดสินใจจัดสรรที่ดินกันเอง โดยการเข้าไปสร้างถนน และจับฉลากกันเพื่อจัดสรรที่ดินให้กับ 546 ครอบครัว โดยจัดสรรให้ครอบครัวละ 2 ไร่ 2 งาน ในจำนวน 2,000 ไร่ ส่วนที่เหลือก็จัดเป็นป่าชุมชนเพื่อใช้ประโยชน์ร่วมกัน จากนั้นก็เริ่มปลูกกล้วย มะม่วง จนผลผลิตออกผล เมื่อขายผลผลิตได้แล้วก็นำเงินที่ได้มาลงขันกันครอบครัวละ 20 บาท เก็บได้ครั้งหนึ่งก็ได้เงินประมาณ 14,000 บาท เงินที่ลงขันนี้เอามาไว้เป็นกองกลางเพื่อใช้ในการประชุมและจัดกิจกรรมในชุมชน ในปีเดียวกันนี้ก็ได้ตั้งธนาคารหมู่บ้านขึ้น เริ่มแรกมีสมาชิกให้ความสนใจ 85 คน ปัจจุบันมีสมาชิก 885 คน และมีเงินทุนหมุนเวียน 1,700,000 บาท ขณะนี้ชาวชุมชนตำบลศรีเตี้ยก็ยังคงรอผลการต่อสู้เพื่อให้ได้สิทธิในที่ดิน

2. สถานที่ตั้งและพื้นที่กระจายเสียง จวช. ดอยหลังถ้าตั้งอยู่ในสำนักสงฆ์ดอยหลัง ถ้า ตำบลศรีเตี้ย อำเภอบ้านโฮ้ง จังหวัดลำพูน ใช้คลื่นความถี่ FM 100.25 MHz ครอบคลุมพื้นที่การรับฟังในเขตจังหวัดลำพูน 4 อำเภอได้แก่ อำเภอบ้านโฮ้ง 5 ตำบล อำเภอป่าซาง 4 ตำบล

อำเภอเวียงหนองล่อง 3 ตำบล และอำเภอแม่ทา 2 ตำบล ส่วนจังหวัดเชียงใหม่ ส่งสัญญาณถึง 4 อำเภอ ได้แก่อำเภอจอมทอง 5 ตำบล อำเภอฮอด 2 ตำบล อำเภอดอยหล่อ 3 ตำบล และอำเภอสันป่าตอง 2 ตำบล

3. การก่อตั้งและพัฒนาการ ในปี พ.ศ. 2547 แกนนำกลุ่มแนวร่วมเกษตรกรภาคเหนือ (นกกน.) จังหวัดลำพูน ได้สำรวจความต้องการของชาวบ้านในการจัดตั้งวิสาหกิจชุมชน และพบว่าชาวบ้านมีความต้องการวิสาหกิจชุมชน ต่อจากนั้นก็ส่งตัวแทนจำนวน 12 คนไปฝึกอบรมวิสาหกิจชุมชนที่ศูนย์สารภี โดยมีเจ้าหน้าที่ของมูลนิธิธิดาสาศรัมาศเพื่อสังคมเป็นวิทยากร และ นกกน. ได้ขอยืมเครื่องส่งวิสาหกิจชุมชนที่กาญจนบุรีมาใช้ในช่วง 3 เดือนแรก โดยวัดดอยหลังถ้าได้สนับสนุนอุปกรณ์ต่างๆ เช่น มิกเซอร์ เครื่องเล่นซีดี และไมโครโฟน เป็นต้น การออกอากาศช่วงแรกออกอากาศสัปดาห์ละ 3 วัน คือ วันศุกร์ เสาร์ และอาทิตย์ ตั้งแต่เวลา 08.00 – 16.00 น.

เดือนสิงหาคม พ.ศ. 2547 ได้จัดงานทอดผ้าป่าระดมทุนเพื่อนำเงินมาซื้อเครื่องส่งตลอดจนปรับปรุงสถานที่และอุปกรณ์ของสถานี ได้เงินจำนวน 80,000 บาท และทางวัดช่วยบริจาคเงินสร้างอาคารที่ตั้งสถานีด้วย นอกจากนี้ชาวบ้านยังมาร่วมแรงร่วมใจกันก่อสร้างอาคารจนเสร็จสมบูรณ์ในปลายปี พ.ศ. 2547 ทำให้สามารถย้ายสถานีวิสาหกิจชุมชนจากกุฏิพระมาอยู่ที่ทำการอาคารหลังใหม่ที่สร้างอยู่หน้าวัดดอยหลังถ้า

4. การบริหารจัดการ จวช. ดอยหลังถ้าได้ร่วมกันวางกฎกติกาการใช้วิสาหกิจชุมชน ดังนี้

- 1) เปิดโอกาสให้ประชาชนทุกกลุ่ม ทุกคน มีส่วนร่วมในการดำเนินการอย่างเท่าเทียมกัน
- 2) ต้องดำเนินการโดยชุมชนอย่างอิสระ ไม่ขึ้นตรงหรือถูกครอบงำโดยเอกชนและภาครัฐ
- 3) ผู้เข้ามาบริหาร จวช. ต้องเป็นคนในชุมชน ได้รับการยอมรับจากชุมชน และต้องบริหารจัดการที่โปร่งใส ตรวจสอบได้
- 4) การดำเนินการใดๆ ใน จวช. ต้องได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการก่อน
- 5) ไม่มุ่งใช้วิสาหกิจชุมชนเพื่อการค้า หรือโฆษณาสินค้า เพื่อแสวงหาผลกำไร

- 6) ผู้ดำเนินรายการวิทยุต้องผ่านการอบรมการจัดรายการวิทยุเบื้องต้นมาแล้ว
- 7) ผู้ดำเนินรายการต้องพูดจาสุภาพ ไม่พูดเท็จ ไม่พูดเสียดสี หมิ่นประมาทสถาบันศาสนา พระมหากษัตริย์ หรือพาดพิง ชวนเชื่อเกินจริง ซึ่งอาจนำมาซึ่งความไม่เข้าใจ และต้องไม่มีเจตนาเพื่อกระทำการใดๆ โดยมีขอบ
- 8) ต้องไม่เสพยาของมึนเมา หรือสิ่งที่ทำให้ขาดสติก่อนและในขณะจัดรายการ
- 9) ต้องเคารพกฎกติกาที่มีไว้ต่อกันอย่างสม่ำเสมอ
- 10) ผู้รู้และผู้มีประสบการณ์ต้องให้คำแนะนำ ชี้แนะ และถ่ายทอดต่อๆ กันไป

การบริหารจัดการ จวช. ดอยหลังถ้ามีคณะกรรมการ 2 คณะ คือ คณะกรรมการที่ปรึกษาและคณะกรรมการบริหาร โดยคณะกรรมการบริหารประกอบด้วยฝ่ายต่างๆ ได้แก่ ฝ่ายระดมทุน ฝ่ายเทคนิค ฝ่ายประสานงาน ฝ่ายจัดผังรายการ ต่อมาในเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2549 มีการปรับเปลี่ยนคณะกรรมการบริการชุดใหม่ และปรับโครงสร้างในการทำงานของสถานีเพื่อให้สอดคล้องกับความเป็นจริง โดยคณะกรรมการมาจากหมู่บ้านต่างๆ รวม 47 คน แต่กรรมการที่กระตือรือร้นมีเพียง 7 คน และส่วนใหญ่จะอาศัยอยู่ในตำบลศรีเตี้ย

โดยปกติ คณะกรรมการสถานีจะจัดประชุม 2 เดือนต่อครั้ง แต่ถ้ามีงานเร่งด่วนก็จะจัดประชุมกันบ่อยขึ้นตามสภาพการณ์ นอกจากนี้ จวช. ดอยหลังถ้า มีการระดมทุนเกือบทุกปี โดย ในปี พ.ศ. 2548 ได้จัดงานมวยวัด และในปี พ.ศ. 2549 จัดงานทอดผ้าป่า โดยงานทอดผ้าป่าประจำปีกลายเป็นงานระดมทุนที่ จวช. ใช้เพื่อหาเงินมาดำเนินงานวิทยุชุมชน

5. กระบวนการผลิตรายการ ผังรายการของ จวช. ดอยหลังถ้ามีการประชุมเพื่อปรับผังรายการอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง โดยนายสถานีจะเป็นคนพิจารณาปรับผังรายการ แล้วขออนุมัติจากที่ประชุม ซึ่งจะมีหลักในการพิจารณาคือความหลากหลายของรายการและการจัดสรรเวลาให้นักจัดรายการแต่ละวัย เช่น ให้เยาวชนจัดรายการในช่วงวันเสาร์และอาทิตย์ และผู้สูงอายุให้จัดรายการในช่วงเช้า เป็นต้น ส่วนการเข้า-ออกของนักจัดรายการที่เกิดเป็นประจำ นายสถานีจะเป็นผู้ปรับผังรายการเอง ถ้าเวลาไหนไม่มีนักจัดรายการ ก็จะเปิดซีดีของหน่วยงานต่างๆ ที่ส่งมาให้ นอกจากนี้สถานียังจัดเวรให้คนมาคุมเครื่องส่งด้วย เนื่องจากนักจัดรายการบางคนยังคุมเครื่องส่งไม่ได้

นักจัดรายการแต่ละคนจะเป็นฝ่ายกำหนดแนวทางในการเปิดเพลงของตน ใช้ภาษาพื้นเมืองและภาษาของจัดรายการ ส่วนสาระที่ใช้พูดนั้นสถานีกำหนดไว้ว่านักจัดรายการแต่ละคนต้องหาสาระมาพูด ไม่ให้เปิดเพลงอย่างเดียว และห้ามพูดการเมือง ถ้านักจัดรายการคนไหนไม่สามารถหาสาระมาพูดได้ ก็ให้พูดข่าวสารประชาสัมพันธ์งานต่างๆ ในชุมชน ซึ่งมีหน่วยงานราชการและเอกชนนำมาให้สถานีช่วยประชาสัมพันธ์เสมอๆ

ผังรายการ จวช. ดอยหลังถ้าปี พ.ศ. 2547-2551 ปรับเวลาออกอากาศให้สั้นลง แนวโน้มจำนวนผู้จัดลดลง ส่วนรูปแบบรายการยังคงมีความหลากหลายแต่แตกต่างกันจำนวนรูปแบบรายการที่มีจำนวนลดลงคือรายการเพลงประกอบสาระและรายการเยาวชน

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 5 ฝั่งรายการ จวช.ดอยหลังถ้ำ พ.ศ. 2548 - 2551

พ.ศ. 2548 ออกอากาศจันทร์-ศุกร์ 6.00 – 19.00 น.		พ.ศ. 2551 ออกอากาศจันทร์-ศุกร์ 06.00 – 16.00 น.	
ชื่อรายการ	สารสนเทศในรายการ	รายการ	สารสนเทศในรายการ
- สันทนาภาษาธรรม - เรื่องของธรรมะ	ธรรมะ	ธรรมะจากยอดดอย	ธรรมะ
- สะท้อนปัญญาชุมชน - สะท้อนปัญหาสังคม - เส้นทางสู่ประชาธิปไตย - การเมืองการปกครอง - การเมืองภาคประชาชน	ปัญหาชุมชน/ การปฏิรูป ที่ดิน / เพลง	- การเมืองการปกครอง - ครอบครองเรื่องชุมชน	ปัญหาชุมชน/ การปฏิรูป ที่ดิน / เพลง
- ข่าวสารชุมชน - ข่าวสารเพื่อชุมชน - ข่าวสารงานอาสา	ข่าวท้องถิ่น ชุมชน/ เพลง	เพลินเพลงกับลุงแว่น	ข่าวท้องถิ่น ชุมชน / เพลง
- อนุรักษ์เพลงล้านนา - วัฒนธรรมท้องถิ่น	วัฒนธรรม ภูมิปัญญา ชาวบ้าน ประเพณี ท้องถิ่น/ เพลง	- วัฒนธรรมท้องถิ่น - เพลงเพื่อคุณ	ภูมิปัญญาชาวบ้าน ประเพณีท้องถิ่น/ เพลง
- ฌ.ก.ส. พบประชาชน - จากครูพ่อแม่ - ศอช. ศรีเตี้ยเพื่อชุมชน - เสียงจากบ้านโฮ่งวิทยา - ไฟฟ้าพบประชาชน - อบต.พบประชาชน - ข่าวสารการศึกษา	ข่าวประชาสัมพันธ์ของ องค์กร / เพลง	- ไฟฟ้าพบประชาชน - ขนส่งพบประชาชน	ข่าวประชาสัมพันธ์ของ องค์กร / เพลง
นักสืบสายน้ำ	การอนุรักษ์ธรรมชาติ	อนุรักษ์ธรรมชาติ	การอนุรักษ์ธรรมชาติ
- เสียงจากเจนนี - เสียงจากเขาวชน - เขาวชนม่วงโดน - คลื่นไต้วิทยชน - เสียงใส - สามหนุ่มสามสไตล์ - เสียงจากน้องแพรว - เสียงเสียงกีฬา	เขาวชน / เพลง	- ซอกแซกมิวสิค - นานาสาระกีฬา	เขาวชน / เพลง

ตารางที่ 6 (ต่อ) ผังรายการ จวช. ดอยหลังถ้ำ พ.ศ. 2548 - 2551

พ.ศ. 2548 ออกอากาศจันทร์-ศุกร์ 6.00 – 19.00 น.		พ.ศ. 2551 ออกอากาศจันทร์-ศุกร์ 06.00 – 16.00 น.	
ชื่อรายการ	สารสนเทศในรายการ	รายการ	สารสนเทศในรายการ
<ul style="list-style-type: none"> - คู่ย์เฟื่องเรื่องสุภาพ - เพื่อลูกรัก - สร้างสรรค์สุภาพ - ยาสมุนไพรรักษา - หมอจาวบ้าน - สุขภาพดีที่ 100.25 - อาหารดี 	เพลง สาระสุภาพ	<ul style="list-style-type: none"> - แม่ไม้เพลงไทย - ข้าวและเพลง - ข้าวสารงานอาสา 	เพลง และ ข่าวจาก สื่อมวลชน ข่าวกิจกรรม ข่าวส่วนราชการ
<ul style="list-style-type: none"> - งานของช่างเทคนิค - ค้นหาเพลงเก่า - เรียนเสริมสวย - รักบ้านเกิด - เสียงคนยอง - เพลงเพื่อชีวิต - วารไรดี - เพลงเพลินใจ - เล่าสู่กันฟัง - เพลงเพื่อหมู่เฮา - เพลงจากทางสถานี - ก้าวทันเทคโนโลยี - เก็บมาบอก - สาระพันสรรพามาบอก - สรรพามาเล่า - ลูกทุ่งพรหมชาติ - สาระบันเทิง - เรื่องสวย ๆ งาม ๆ - เสน่ห์แม่บ้าน - ของฝากจากแม่บ้าน 	เพลง ประกอบสาระ	<ul style="list-style-type: none"> - ลูกทุ่งพรหมชาติ - คลื่นิคุลูกทุ่ง 	เพลง ประกอบสาระ
<ul style="list-style-type: none"> - ชายหัวเราะ 	<ul style="list-style-type: none"> - เรื่องตลกขบขัน 		

6. **โครงสร้างพื้นฐานด้านสารสนเทศ** สถานีมีโทรศัพท์สายตรงของสถานีใช้เพื่อรับโทรศัพท์จากผู้ฟังอย่างเดียว โทรออกไม่ได้ ส่วนโครงสร้างพื้นฐานด้านสารสนเทศของชุมชนองค์การบริหารส่วนตำบลศรีเตี้ยมีคอมพิวเตอร์ที่สามารถใช้อินเทอร์เน็ตได้ 1 เครื่องและให้บริการแก่คนทั่วไปทุกวัน แต่ก็ไม่ค่อยมีคนมาใช้เพราะคอมพิวเตอร์ตั้งอยู่ในห้องปลัด อบต. ส่วนร้านอินเทอร์เน็ตไม่มีในตำบลนี้ อย่างไรก็ตามนักจัดรายการจะใช้สารสนเทศจากหนังสือพิมพ์จดหมายขอความอนุเคราะห์ประชาสัมพันธ์จากหน่วยงานต่าง ๆ และจดหมายข่าวจากสำนักข่าวประชาธรรม⁴ ที่ส่งมาให้ประจำ

7. ปัญหาและอุปสรรค

1) ปัญหาบุคลากร ผู้จัดรายการส่วนใหญ่ไม่มีความรู้เรื่องสิทธิการจัดการทรัพยากรของชุมชน ทำให้ไม่สามารถนำเสนอประเด็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพยากรของชุมชนได้ ส่วนผู้จัดรายการที่สังกัด “แนวร่วมกลุ่มเกษตรกรภาคเหนือ” (นกกน.) หรือมีความรู้ความเข้าใจเรื่องสิทธิการจัดการทรัพยากรของชุมชนก็ไม่มีเวลามาจัดรายการ เพราะว่ามีหน้าที่รับผิดชอบหลายอย่างในชุมชน ส่วนผู้จัดรายการเรื่องภูมิปัญญาชาวบ้านยังมีไม่มากและไม่ค่อยกล้ามาจัดรายการเนื่องจากคุมเครื่องส่งไม่เป็น นอกจากนี้จำนวนผู้จัดรายการก็ลดลง เพราะต้องทำมาหากิน หรือไปศึกษาต่อในเมือง หรือถูกสถานีวิทยุอื่นดึงตัวไปจัดรายการ

2) ปัญหาการบริหารจัดการ คณะกรรมการไม่มีเวลามาบริหารสถานี เนื่องจากมีความรับผิดชอบหลายอย่างในชุมชน นอกจากนี้คณะกรรมการอยู่กระจัดกระจายในหลายชุมชน และขาดความรู้เกี่ยวกับการสื่อสาร จึงเกิดปัญหาการประสานงานเพื่อดำเนินงานวิทยุชุมชน

3) ปัญหาอุปกรณ์และเครื่องส่ง อุปกรณ์ในห้องส่งยังมีไม่ครบ เช่น ไมโครโฟน และเครื่องมือซ่อมแซม เป็นต้น ส่วนในกรณีที่อุปกรณ์ใดอุปกรณ์หนึ่งเสีย ก็ไม่มีอุปกรณ์สำรอง

⁴ หนังสือพิมพ์อิสระบนเว็บไซต์เกิดขึ้นจากการก่อตั้งของคณะบุคคลซึ่งประกอบด้วยสมาชิกวุฒิสภา นักกิจกรรมสังคม นักวิชาการด้านสื่อมวลชน และสื่อมวลชน โดยมาจากการริเริ่มของจอน อึ้งภากรณ์ สมาชิกวุฒิสภา

นอกจากนี้ยังขาดช่างเทคนิคมาดูแลอุปกรณ์ในห้องส่งเป็นประจำ และขาดงบประมาณมาซ่อมแซมและบำรุงรักษาอุปกรณ์

ภาพที่ 8 จุดปฏิบัติการเตรียมความพร้อมวิทยุชุมชนคนหางดง

4.5 จุดปฏิบัติการเตรียมความพร้อมวิทยุชุมชนคนหางดง⁵ จ.เชียงใหม่

1. **สภาพสังคมเศรษฐกิจ** ตำบลขุนคองตั้งอยู่ทางทิศใต้ของตัวจังหวัดเชียงใหม่ ห่างจากตัวอำเภอหางดงประมาณ 8 กิโลเมตร และห่างจากตัวเมืองเชียงใหม่ประมาณ 30 กิโลเมตร ตำบลขุนคองมีเนื้อที่ประมาณ 10 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 6,250 ไร่ ประกอบด้วยหมู่บ้านจำนวน 8 หมู่บ้าน ประชากรทั้งสิ้น 4,724 คน และมีความหนาแน่นเฉลี่ย 472 คนต่อตารางกิโลเมตร (ภาวิณีโพธิ์มัน, 2543: 55-56)

ในอดีต ชาวบ้านตำบลขุนคองประกอบอาชีพเกษตรกรรม โดยใช้ระบบเหมืองที่กั้นน้ำจากแม่น้ำปิงและแม่น้ำแม่ตาช้างมาหล่อเลี้ยงพืชที่เพาะปลูกโดยในช่วงฤดูฝนจะท้าวานาปี ในช่วงฤ

⁵จุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนคนหางดง เปลี่ยนชื่อเป็น จุดปฏิบัติการเตรียมความพร้อมวิทยุชุมชนเพื่อพระพุทธศาสนา ในเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2549 ภายหลังจากได้มีการตั้งคณะกรรมการชุดใหม่แทนชุดเก่า สถานีปรับคลื่นเป็น FM 91 และจดทะเบียนกับสำนักประชาสัมพันธ์เขต 3 จังหวัดเชียงใหม่ อนุญาตให้มีโฆษณาได้ชั่วโมงละไม่เกิน 6 นาที

แล้งส่วนใหญ่จะปลูกยาสูบ รองลงมาคือถั่วเหลือง ต่อมาในช่วงทศวรรษ 2530 บ้านถวาย ตำบลขุนคอง เริ่มมีชื่อเสียงในฐานะ “หมู่บ้านแกะสลักไม้” ทำให้ชาวบ้านมีงานอื่นทำนอกเหนือจากการทำการเกษตร และนับตั้งแต่ทศวรรษ 2540 จนถึงปัจจุบัน บ้านถวายมีชื่อเสียงที่โด่งดังในฐานะหมู่บ้านท่องเที่ยว และก่อให้เกิดงานที่หลากหลายกระจายตัวไปทั่วตำบลขุนคอง ปัจจุบันประชากรส่วนใหญ่ของตำบลขุนคองจึงประกอบอาชีพที่หลากหลาย เช่น เกษตรกรรม รับจ้าง ทำงานฝีมือ งานแกะสลักไม้ ตกแต่งแอนติค ค้าขาย และรับราชการ เป็นต้น นอกจากนี้ประชากรส่วนใหญ่ยังคงทำงานในหมู่บ้านของตนเอง ไม่ค่อยออกไปทำงานนอกชุมชนเหมือนชุมชนอื่นๆ ในจังหวัดเชียงใหม่

2. สถานที่ตั้งและพื้นที่กระจายเสียง จวช. คนหางดงตั้งอยู่ในพื้นที่วัดเดชด่าง ตำบลขุนคอง อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ ใช้คลื่นความถี่ FM 90.5 MHz ออกอากาศครอบคลุมพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่และลำพูน สำหรับจังหวัดเชียงใหม่ส่งสัญญาณครอบคลุมเขตอำเภอหางดง และพื้นที่บางส่วนของอำเภอสันป่าตอง อำเภอแม่วาง และอำเภอสารภี ส่วนจังหวัดลำพูนส่งสัญญาณถึงอำเภอป่าซางและอำเภอเมือง

3. การก่อตั้งและพัฒนาการ ก่อนการก่อตั้งสถานี ผู้นำชุมชนตำบลขุนคองจำนวนหนึ่งได้เข้าริบอบรมเรื่องวิทยุชุมชน ซึ่งจัดโดยมูลนิธิอาสาสมัครเพื่อสังคม จากนั้นแกนนำที่เข้าร่วมอบรมก็มาคุยกับแกนนำชุมชน เช่น ผู้ใหญ่บ้าน กรรมการหมู่บ้าน โรงเรียน และวัด เป็นต้น

ผู้นำชุมชน พระสงฆ์ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อบต. และชาวบ้านในพื้นที่จึงได้เล็งเห็นความสำคัญของการรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากวิทยุชุมชน และได้ปรึกษากับทางเครือข่ายสื่อภาคประชาชนภาคเหนือถึงแนวคิดและวิธีการจัดตั้ง จากนั้นก็มีการฝึกอบรมนักจัดรายการวิทยุครั้งที่ 1 และยืมเงินจากเครือข่ายฯ มาซื้อเครื่องส่งและอุปกรณ์ต่างๆ เพื่อจัดตั้งสถานีวิทยุชุมชน ต่อมาก็ได้มีการทอดผ้าป่าในชุมชนเพื่อหาเงินมาใช้คืนให้แก่เครือข่ายฯ ได้เงินจากการทอดผ้าป่าจำนวน 30,000 บาท

จวช. คนหางดงเริ่มทดลองออกอากาศเมื่อวันที่ 8 มกราคม พ.ศ. 2548 และออกอากาศอย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 11 เมษายน พ.ศ. 2548 จากนั้นก็มีการฝึกอบรมนักจัดรายการเป็นครั้ง

ที่ 2 หลังจากที่ได้ดำเนินไปแล้วปีกว่าๆ ได้เกิดการถกเถียงกันระหว่างคณะกรรมการว่าวิทยุชุมชนควรจะให้มีโฆษณาหรือไม่ ฝ่ายที่ต้องการมีโฆษณาอ้างเหตุผลว่าต้องการนำเงินมาใช้จ่ายประจำเดือน ฝ่ายที่ไม่ต้องการมีโฆษณาก็อ้างว่าการมีโฆษณาจะทำให้ “จิตวิญญาณ” ของวิทยุชุมชนสูญหายไป ในที่สุดกรรมการที่ไม่เห็นด้วยกับการมีโฆษณาก็ไม่มาทำงาน ส่วนกรรมการที่เหลือก็จัดตั้งคณะกรรมการชุดใหม่ในเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2549 กรรมการชุดใหม่นี้ได้ยืมเงินจากเอกชนมาซื้อเครื่องส่งและอุปกรณ์บางชิ้น และไปจดทะเบียนกับประชาสัมพันธ์จังหวัด นอกจากนี้ยังแสวงหาเงินโฆษณาจากร้านค้าในชุมชนด้วย ปัจจุบันมีนักจัดรายการ 16 คน ส่วนใหญ่มีงานประจำ และต้องหาเงินโฆษณาเอง โดยแบ่งเงินที่ได้ส่วนหนึ่งให้สถานีเพื่อนำไปใช้จ่ายประจำเดือน

4. การบริหารจัดการ จวช. คนหางดงได้ร่วมกันวางกฎกติกาในการใช้วิทยุชุมชนร่วมกัน ดังนี้

- 1) ขอให้ทุกคนมีจิตใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อกัน ยอมเสียสละเพื่อส่วนรวมในการทำงานวิทยุชุมชน เพื่อชุมชน
- 2) ขอให้ทุกคนพูดจาและแต่งกายให้สุภาพเรียบร้อย ให้เกียรติซึ่งกันและกัน
- 3) ขอให้ทุกคนช่วยกันดูแลทรัพย์สินของสถานีด้วย เสมือนเป็นทรัพย์สินของตัวเอง
- 4) ขอให้ทุกคนมีความรับผิดชอบ และรักษาระเบียบวินัยในการจัดรายการและการอยู่ร่วมกัน

คณะกรรมการบริหารจัดการสถานีประกอบด้วยที่ปรึกษาฝ่ายบรรพชิตและที่ปรึกษาฝ่ายฆราวาส ซึ่งก็คือผู้หลักผู้ใหญ่ในชุมชน ส่วนฝ่ายบริหารจัดการจะแบ่งเป็น 3 ส่วน คือ ส่วนบริหารจัดการทั่วไป ส่วนผังรายการ และส่วนระดมทุน สำหรับค่าใช้จ่ายประจำเดือน ได้แก่ ค่าน้ำ ค่าไฟฟ้า และค่าโทรศัพท์ ในช่วงก่อตั้งสถานี คนในชุมชนช่วยกันบริจาค แต่ในปัจจุบัน จวช. แห่งนี้นำเงินที่ได้จากการโฆษณามาใช้จ่ายประจำเดือน และชำระหนี้สินที่หยิบยืมมาซื้อเครื่องส่งเครื่องใหม่

5. กระบวนการผลิตรายการ การประชุมเพื่อจัดผังรายการของ จวช. คนหางดงเกิดขึ้นในช่วงเริ่มก่อตั้งสถานีเท่านั้น หลังจากนั้นการปรับผังรายการก็เป็นเรื่องของนักจัดรายการแต่ละคน

ถ้านักจัดรายการคนไหนจัดในช่วงเวลาเดิมไม่ได้ ก็ต้องขอแลกเวลากับนักจัดรายการคนอื่นหรือหาคนมาทำแทน ในกรณีที่นักจัดรายการออก นายสถานีก็จะเปิดเพลงรอนักจัดรายการคนต่อไป และในกรณีที่เมื่อนักจัดรายการคนใหม่มาขอจัด นายสถานีก็จะจัดสรรเวลาที่ว่างให้

ปัจจุบันมีนักจัดรายการ 16 คน เป็นตำรวจ 1 คน ครู 3 คน ทนายความ 1 คน ผู้ใหญ่บ้าน 1 คน อสม. 5 คน และเยาวชน 5 คน นักจัดรายการส่วนใหญ่จะสามารถคุมเครื่องส่งได้เอง ในกรณีที่ไม่สามารถคุมเครื่องส่งได้เองก็ต้องหาคนมาช่วยคุมเครื่องส่งเอง นอกจากนี้ ถ้านักจัดรายการคนไหนไม่สามารถมาตามเวลาได้ ก็จะโทรศัพท์แจ้งให้นักจัดรายการที่จัดก่อนหน้าตนช่วยเปิดเพลงและแจ้งให้ผู้ฟังทราบ

สาระที่นักจัดรายการพูดมักเน้นการประชาสัมพันธ์ข่าวสารภายในชุมชน และความถนัดของนักจัดรายการแต่ละคน อย่างเช่น ถ้าเป็นทนายความก็จะพูดเกี่ยวกับกฎหมาย ถ้าเป็นตำรวจก็จะพูดเกี่ยวกับจราจรหรือคดีความต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชน นอกจากนี้ยังมีการถ่ายทอดสดด้วย เช่น งานบวชพระใหม่ งานปอย งานกีฬา อบต.

เมื่อเปรียบเทียบผังรายการตั้งแต่ปีพ.ศ. 2548 – 2551 ในปัจจุบันรูปแบบรายการของสถานีมีความหลากหลายลดลง แม้ว่าสถานีจะเปลี่ยนชื่อเป็นจุดปฏิบัติการเตรียมความพร้อมวิทยุชุมชนเพื่อพระพุทธศาสนา แต่รายการธรรมะหายไปจากผังรายการ แนวโน้มจำนวนผู้จัดรายการน้อยลงและออกอากาศสั้นลง

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 6 ฝั่งรายการ จวช.คนหางดง ปีพ.ศ. 2548 – 2551

พ.ศ. 2548 (วิทยุชุมชนคนหางดง) ออกอากาศ 05.30 – 23.00 น.		พ.ศ. 2551 (วิทยุชุมชนเพื่อพระพุทธศาสนา) ออกอากาศ 8.00 – 17.00	
ชื่อรายการ	สารสนเทศในรายการ	รายการ	สารสนเทศในรายการ
- ธรรมทัศน์ - สารธรรมพื้นบ้าน - สันทนาธรรม	ธรรมะ	ข่าวท้องถิ่น	ข่าวท้องถิ่น ชุมชน และเพลง
- ข่าวสารเพื่อท้องถิ่น	ข่าวท้องถิ่น ชุมชน และเพลง	- ชมรมรักเพลงลูกทุ่ง - ผู้จากภาษาบ้านเฮา - หมอเดิน	เพลงประกอบสาระ
- สารพันข่าวสาร - ข่าวสารบ้านเมือง - รอบบ้านลานเมือง	ข่าวจากสื่อมวลชน ข่าวราชการ ข่าวฝากประกาศ และเพลง	สาระบันเทิงกับอสม.	เพลง สาระสุขภาพ
- หนุ่มเอ็มเคพบประชาชน - คู่ม่วนจำหวาน - ลูกทุ่งเสียงทอง - ลูกทุ่งการเกษตร - เคล็ดลับน่ารู้	เพลงประกอบสาระ	มรดกไทยล้านนา	วัฒนธรรม ภูมิปัญญาชาวบ้าน ประเพณีท้องถิ่น/ เพลง
- สารพันบันเทิงกับอสม. - สุขภาพดีกับ DJ. Jane	เพลง สาระสุขภาพ	สดใสรวยรื่น	เยาวชน และเพลง
วัฒนธรรมล้านนากับหนุ่มหน้ามน	วัฒนธรรม ภูมิปัญญาชาวบ้าน ประเพณีท้องถิ่น/ เพลง	คลินิกครอบครัว	ความรู้กฎหมาย และเพลง
- คลื่นใสๆ หัวใจสีขาว - คลื่นซ่าพามันส์ - เพลงฮิตติดอันดับ	เยาวชน และเพลง		

6. **โครงสร้างพื้นฐานด้านสารสนเทศ** องค์การบริหารส่วนตำบลขุนคองและโรงเรียนมีบริการอินเทอร์เน็ตให้กับคนในชุมชน นักจัดรายการบางคนที่เป็นครูจะใช้อินเทอร์เน็ตในโรงเรียน อย่างไรก็ตามในเขตตำบลขุนคองไม่มีร้านอินเทอร์เน็ต หากต้องการใช้จะต้องไปใช้ในตัวอำเภอหางดง ส่วนห้องสมุดประจำอำเภอก็อยู่ไกลจากตัวสถานีประมาณ 8 กิโลเมตร ทำให้นักจัดรายการไม่ไปใช้บริการ และนักจัดรายการส่วนใหญ่จะหาสารสนเทศจากหนังสือพิมพ์ที่มีอยู่ในร้านอาหารหรือที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้าน

7. ปัญหาและอุปสรรค

1) ปัญหาเศรษฐกิจ ในช่วงแรกของการก่อตั้ง แม้ว่า จวช. คนหางดง จะได้รับเงินบริจาคจากชาวบ้าน แต่ก็มีเงินไม่เพียงพอที่จะนำไปใช้ปรับปรุงอุปกรณ์ของสถานีที่นับวันก็ทรุดโทรมลงไปเรื่อยๆ เช่น มิกเซอร์ และคอมพิวเตอร์ เป็นต้น ปัจจุบัน จวช. แห่งนี้ อาศัยเงินจากค่าโฆษณามาปรับปรุงและบำรุงรักษาอุปกรณ์ของสถานี และผ่อนชำระหนี้สินจากการซื้อเครื่องส่งและอุปกรณ์บางชิ้น

2) ปัญหาบุคลากร จวช. คนหางดงมีปัญหาหลายด้านด้วยกัน คือ บุคลากรขาดความรู้ด้านเทคนิค ขาดความรู้เรื่องกฎหมายและนโยบายเกี่ยวกับวิทยุชุมชน และขาดทักษะในการจัดรายการที่มีประสิทธิภาพ/น่าสนใจ/หลากหลาย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

คณะกรรมการและผู้จัดรายการของแต่ละจวช. มีตั้งแต่ 5-25 คน คณะกรรมการและผู้จัดรายการของสถานีวิทยุชุมชนมีการลาออกและเข้ามาใหม่อย่างต่อเนื่อง จำนวนคณะกรรมการปัจจุบันที่บริหารสถานีส่วนใหญ่มีจำนวนน้อยกว่าในช่วงเริ่มก่อตั้งสถานี และคณะกรรมการมักจะเป็นผู้ที่มีบ้านเรือนอยู่ในหมู่บ้านที่ตั้งสถานี ด้านผู้จัดรายการพบว่าสถานีที่มีจำนวนผู้จัดรายการตั้งแต่ 20 คนขึ้นไปเป็นผู้จัดรายการที่เป็นสมาชิกกลุ่มที่ก่อตั้งสถานีนั่นเอง

ผู้จัดรายการส่วนใหญ่ใช้ภาษาพื้นเมืองหรือภาษาเหนือเพื่อจัดรายการ มีบางสถานีมีการใช้ภาษาใต้ใหญ่ ภาษายอง และภาษาไทยภาคกลางเพื่อจัดรายการแต่เป็นส่วนน้อย รูปแบบรายการที่พบในสถานีวิทยุชุมชนที่ศึกษาส่วนใหญ่เป็น รายการเพลงและนำเสนอเนื้อหาสาระแทรก เช่น รายการข่าวชุมชนประกอบเพลง รายการอ่านหรือเล่าข่าวจากสื่อมวลชนประกอบเพลง รายการของเยาวชนและเพลง นอกจากนี้ยังมีรายการเพื่อสืบทอดหรืออนุรักษ์วัฒนธรรม รายการธรรมะ รายการเพลงและสุขภาพ รายการประชาสัมพันธ์ข่าวองค์กร (อบต. โรงพยาบาล โรงเรียน ไปรษณีย์ ตำรวจ อณามัย ไฟฟ้า) รายการที่พบเป็นส่วนน้อยคือ รายการสนทนาปัญหาชุมชน การเมืองการปกครอง การอภิปรายประเด็นร้อนของสังคม และรายการที่จัดโดยผู้ติดต่อเฮดส์ เมื่อเปรียบเทียบผังรายการตั้งระหว่างปี พ.ศ. 2547-2551 พบแนวโน้มคือ เวลาออกอากาศของสถานีลดลง จำนวนรายการลดลง ผู้จัดรายการลดจำนวนลง ความหลากหลายทางภาษาที่ใช้จัดรายการลดลง รายการที่จัดโดยตัวแทนองค์กรและหน่วยงานราชการลดลง รายการที่จัดโดยผู้จัดรายการที่เป็นผู้ติดต่อเฮดส์และรายการแสดงวรรณกรรมพื้นเมือง (คำว้า) หายไป รายการเพลงประกอบการเล่าสาระเป็นรูปแบบรายการชนิดเดียวที่ยังคงอยู่และแพร่หลายคงเดิมในทุกสถานี

ปัญหาและอุปสรรคที่พบในสถานีวิทยุชุมชน ได้แก่ ปัญหาการขาดทักษะการใช้คอมพิวเตอร์ของผู้จัดรายการ ปัญหาคลื่นของสถานีวิทยุอื่นแทรกหรือทับคลื่นสถานีวิทยุชุมชน ปัญหาขาดงบประมาณเพื่อใช้จ่ายรายเดือนและซ่อมบำรุงอุปกรณ์ ปัญหาด้านแนวคิดเรื่องสถานีควรมีโฆษณาหรือไม่ และปัญหาการจัดรายการไม่สม่ำเสมอของผู้จัดรายการ เป็นต้น

จากการศึกษาบริบทของสถานีวิทยุชุมชนทั้ง 5 แห่งผู้วิจัยได้เลือกพื้นที่ที่มีการดำเนินงานตามแนวคิดวิทยุชุมชน และมีปัจจัยที่เอื้อต่อการเข้าถึงและใช้อินเทอร์เน็ต การศึกษาการเชื่อมโยงสารสนเทศจากอินเทอร์เน็ตสู่รายการวิทยุชุมชนจึงถูกศึกษาใน 2 พื้นที่ คือ จวช. คนลุ่มน้ำวาง ซึ่ง

เป็นตัวแทนวิทยุชุมชนที่เกิดจากการรวมตัวของคนหลายกลุ่มในชุมชนและไม่มีประเด็นการสื่อสารร่วมกันของสถานี พื้นที่มีโครงสร้างพื้นฐานเอื้อต่อการเข้าถึงอินเทอร์เน็ต ส่วนจวช.เพื่อคนชุมชนบ้านแม่ฮักเป็นตัวแทนวิทยุชุมชนที่เกิดจากการก่อตั้งของกลุ่มเยาวชนกลุ่มเดียวและมีประเด็นการสื่อสารร่วมกันของสถานี และเป็นสถานีที่ผู้จัดรายการส่วนใหญ่มีทักษะการใช้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ต

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 5

การประเมินความเป็นไปได้ ของเนื้อหาเว็บไซต์ภาครัฐในฐานะสารสนเทศเพื่อการจัดรายการวิทยุชุมชน

การศึกษาเนื้อหาเว็บไซต์ภาครัฐนำเสนอเป็น 3 ตอนคือ

- 5.1 การประเมินการออกแบบเว็บไซต์และระบบปฏิสัมพันธ์
- 5.2 การวิเคราะห์เนื้อหาที่ปรากฏบนเว็บไซต์ (วิเคราะห์เฉพาะหน้าโฮมเพจ) และ
- 5.3 การประเมินเว็บไซต์โดยผู้จัดรายการวิทยุชุมชนภายหลังจากทดลองใช้เว็บไซต์

5.1 การประเมินการออกแบบเว็บไซต์และระบบปฏิสัมพันธ์

การออกแบบเว็บไซต์ มีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าเนื้อหาที่นำเสนอ เนื่องจากผู้ใช้งานมีปฏิสัมพันธ์กับเว็บไซต์ในขณะที่สืบค้น อ่าน และท่องเว็บไซต์ การออกแบบเว็บไซต์ให้มีหน้าแรกหรือโฮมเพจที่ดึงดูดสายตา มีระบบปฏิสัมพันธ์ที่ง่ายแก่การใช้ รวมถึงมีวิธีการนำเสนอเนื้อหาที่ง่ายแก่การเข้าใจ เหล่านี้เป็นปัจจัยที่ส่งเสริมให้ผู้ใช้งานได้เข้าถึง “เนื้อหา” ของเจ้าของเว็บไซต์ได้มากยิ่งขึ้น

การวิจัยครั้งนี้ใช้กรอบในการประเมินเว็บไซต์และระบบปฏิสัมพันธ์ใช้หลักเกณฑ์ของ World Wide Web Consortium (W3C) ซึ่งเป็นข้อแนะนำในการออกแบบเว็บไซต์เพื่อช่วยเหลือผู้ที่มีความบกพร่องทางร่างกายในด้านต่าง ๆ และ แนวทางของ Usability.gov ซึ่งใช้สำหรับการออกแบบเว็บไซต์ภาครัฐ จากกรอบดังกล่าวผู้วิจัยได้พัฒนาประเด็นสำหรับประเมินเว็บไซต์แยกเป็น 4 กลุ่มรวม 39 ข้อ คือ

- 1) การออกแบบเว็บไซต์โดยภาพรวมจำนวน 11 ข้อ
- 2) การออกแบบหน้าแรกจำนวน 5 ข้อ
- 3) การออกแบบระบบปฏิสัมพันธ์จำนวน 11 ข้อ และ
- 4) วิธีการนำเสนอเนื้อหาบนเว็บไซต์จำนวน 9 ข้อ รวม 39 ข้อ

จากการวิจัยพบว่าแต่ละกระทรวงมีการออกแบบเว็บไซต์และระบบปฏิสัมพันธ์แตกต่างกัน
ดังนี้

5.1.1 การออกแบบเว็บไซต์โดยภาพรวม

การออกแบบเว็บไซต์มีเกณฑ์การให้คะแนน 11 ข้อ ตามกรอบของ World Wide Web Consortium (W3C) และแนวทางของ Usability.gov ได้ผลตามตาราง

ตารางที่ 8 ผลการประเมินการออกแบบเว็บไซต์แต่ละกระทรวงโดยรวม

	สาธารณสุข	เกษตรฯ	มหาดไทย	แรงงาน	ยุติธรรม
1. มีทางเลือกในการเข้าถึงเนื้อหาที่หลากหลาย (อ่าน การฟัง และทางเลือกอื่นๆ)	0	1	1	1	0
2. ไม่ใช่สื่ออย่างเดียวเพื่อแสดงเนื้อหา	1	1	1	1	1
3. หลีกเลี่ยงหน้าเว็บเพจแบบ pop up	1	1	1	1	1
4. มีหน้าคำถามที่ถูกถามบ่อย	0	1	1	1	1
5. มีบทความที่มีการอ้างอิงอย่างเป็นระบบ	1	1	0	1	1
6. มีบทความที่เขียนโดยผู้เขียนที่มีคุณวุฒิ	1	1	0	1	1
7. มีระบบเก็บสารสนเทศที่เผยแพร่ไปแล้ว	1	1	1	1	1
8. สร้างเว็บไซต์ให้ทุกหน้ามีรูปลักษณะที่เป็น เอกภาพ	0	1	1	1	1
9. แจ้งให้ผู้ใช้เว็บไซต์ทราบหากเนื้อหาหรือภาพ นั้นๆ ต้องใช้เวลาเพิ่มเป็นพิเศษในการดาวน์โหลด	0	0	0	0	0
10. ออกแบบหน้าเว็บเพจที่เมื่อสั่งพิมพ์แล้ว เนื้อหาส่วนใดส่วนหนึ่งจะไม่ถูกตัดหายไป	1	1	1	1	1
11. เสนอสารสนเทศที่นำไปใช้ประโยชน์ได้ทันที	1	1	1	1	1
รวมคะแนนที่ได้ (คะแนนเต็ม = 11)	7	10	8	10	9

จากตาราง กระทรวงที่ได้คะแนนสูงสุดในการออกแบบเว็บไซต์คือกระทรวงเกษตรและ
สหกรณ์ และกระทรวงแรงงาน โดยได้คะแนน 10 ข้อจากการประเมิน 11 ข้อ ส่วนกระทรวงที่ได้
คะแนนน้อยที่สุดได้แก่ กระทรวงสาธารณสุข (7 คะแนน)

การออกแบบที่ทุกกระทรวงมีตามหลักเกณฑ์ ได้แก่

- 1) การไม่ใช้สีเพียงอย่างเดียวเพื่อสื่อสารกับผู้ใช้ เนื่องจากอาจเป็นปัญหาสำหรับผู้ใช้ที่ตาบอดสี กลุ่มตัวอย่างเว็บไซต์ภาครัฐใช้สีร่วมกับ ภาพตัวอักษร และองค์ประกอบอื่นๆ เพื่อแสดงเนื้อหา
- 2) การไม่ใช้หน้าแบบ pop up เป็นส่วนหนึ่งของเว็บไซต์ ซึ่งหน้า pop up อาจเป็นอุปสรรคต่อผู้ที่มีข้อจำกัดด้านสติปัญญาในการอ่านและไม่รู้วิธีที่จะจัดการกับหน้าที่ pop up ขึ้นมาเองโดยไม่ได้เลือก
- 3) การเก็บข้อมูลประเภทข่าวที่เคยนำเสนอไปแล้วบนเว็บไซต์ การเก็บข้อมูลย้อนหลังบนเว็บไซต์ภาครัฐทำให้ผู้ใช้สามารถค้นหาสารสนเทศย้อนหลังได้อย่างเป็นระบบ
- 4) การออกแบบหน้าให้สามารถพิมพ์ข้อมูลได้โดยที่เนื้อหาไม่ถูกตัดหายไป
- 5) การมีสารสนเทศที่ผู้ใช้สามารถนำไปใช้ได้ทันทีโดยไม่ต้องตีความ เช่นข่าวจากสื่อต่าง ๆ บทความที่กระทรวงผลิตเองเพื่อแจกสื่อมวลชน (อย่างไรก็ตามมีเนื้อหาบางส่วนเช่นกันแต่ในปริมาณที่น้อยกว่าในเว็บไซต์ทุกกระทรวงที่มีสารสนเทศที่ผู้ใช้จำเป็นต้องประมวลผล หรือทำความเข้าใจกับข้อมูลก่อนนำไปใช้งาน เช่น สถิติ ข้อมูลดิบ ข้อมูลรายงานการวิจัย)

เกณฑ์การประเมินที่ทุกกระทรวงไม่มีบนเว็บไซต์ ได้แก่

การแจ้งให้ผู้ใช้ได้ทราบว่าบางเนื้อหา หรือภาพต้องใช้เวลาเพิ่มเป็นพิเศษในการดาวน์โหลด รวมทั้งระยะเวลาในการดาวน์โหลดหากอินเทอร์เน็ตที่ใช้มีความเร็วต่างกัน การให้ข้อมูลลักษณะนี้จะทำให้ผู้ใช้ตัดสินใจได้ยากกว่าควรจะใช้หรือเลือกชมข้อมูลหรือภาพนั้น ๆ หรือไม่

เกณฑ์ด้านอื่น ๆ ที่แต่ละกระทรวงออกแบบแตกต่างกัน ได้แก่

- 1) หน้าคำถามที่ถูกลบย่อย พบว่าทุกกระทรวงยกเว้นกระทรวงสาธารณสุขมีบริการบนเว็บไซต์ โดยกระทรวงเกษตรฯ กระทรวงแรงงาน และกระทรวงยุติธรรม

พบลิงค์คำถามที่ถูกลบออกบนหน้าแรกของเว็บไซต์ ส่วนกระทรวงมหาดไทย
หน้าคำถามที่พบบอวยอยู่ภายใต้ลิงค์บริการประชาชน

- 2) การสร้างความน่าเชื่อถือให้กับเว็บไซต์โดยการนำเสนอบทความที่เขียนโดย
ผู้ทรงคุณวุฒิ ทุกกระทรวงยกเว้นกระทรวงมหาดไทยมีบทความที่เขียนโดย
ข้าราชการที่รับผิดชอบงานด้านต่าง ๆ หรือเอกสารรายงานการวิจัยที่กระทรวงได้
ให้ทุนสนับสนุน หรือได้รับทุนสนับสนุนจากภายนอกแต่เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับ
กระทรวง
- 3) การสร้างเว็บไซต์ทุกหน้าให้มีรูปลักษณะและการใช้ที่คล้ายคลึงกัน พบในทุก
กระทรวงยกเว้นกระทรวงสาธารณสุข นอกจากนี้ทุกกระทรวงออกแบบโดยใช้เมนู
ด้านซ้ายมือหรือเมนูบนส่วนบนสุดของหน้าเพื่อควบคุมให้ทุกหน้าที่รูปลักษณะที่
คล้ายกัน รวมทั้งใช้งานคล้ายกันโดยผู้ใช้สามารถเลือกการเชื่อมโยงผ่านเมนูได้
- 4) การให้ทางเลือกที่หลากหลายในการเข้าถึงข้อมูลหรือใช้เว็บไซต์ พบว่ามี 3
กระทรวงคือ กระทรวงเกษตรฯ กระทรวงมหาดไทย กระทรวงแรงงาน ให้
ทางเลือกในการเข้าถึงข้อมูลและใช้ประโยชน์จากเว็บไซต์ผ่านการฟัง โดยมีข้อมูล
ที่เป็นคลิปวิดีโอจากรายการโทรทัศน์ ไฟล์เสียงจากรายการวิทยุ แต่ไม่พบ
เทคโนโลยีที่เป็นเครื่องมือช่วยในการอ่านทั้งเว็บไซต์เพื่อช่วยเหลือผู้ใช้มีความ
บกพร่องด้านการมองเห็น เว็บไซต์ของกระทรวงแรงงานให้ทางเลือกในการเข้าถึง
เว็บไซต์สำหรับผู้ที่ไม่ได้ใช้อินเทอร์เน็ตความเร็วสูง โดยมีทางเลือกคือ “Text
version only” ซึ่งดาวน์โหลดเว็บไซต์ได้โดยใช้เวลาน้อยกว่า แต่เป็นที่น่าสังเกตว่า
ป้ายลิงค์ที่ใช้เป็นภาษาอังกฤษอาจเป็นอุปสรรคต่อผู้ไม่เข้าใจภาษาอังกฤษ
สำหรับกระทรวงสาธารณสุข และกระทรวงยุติธรรม มีเพียงตัวอักษรเป็นทางเลือก
ในการเข้าถึงสารสนเทศ (กระทรวงสาธารณสุขนำเสนอลิงค์วิทยุเพื่อสุขภาพ
ออนไลน์ แต่การเชื่อมโยงเพื่อฟังรายการไม่สมบูรณ์รับฟังไม่ได้จริง)

5.1.2 การออกแบบหน้าแรกหรือโฮมเพจ

ในการประเมินการออกแบบหน้าแรกหรือโฮมเพจ ผู้วิจัยใช้เกณฑ์ในการให้คะแนน 5 ข้อ ดังตาราง

ตารางที่ 9 ผลการประเมินการออกแบบหน้าแรกหรือโฮมเพจ

	สาธารณสุข	เกษตรฯ	มหาดไทย	แรงงาน	ยุติธรรม
1. ผู้ใช้สามารถกลับมาหน้าแรกของเว็บไซต์ได้ไม่ว่าอยู่ส่วนใดของเว็บไซต์	0	1	1	1	0
2. นำเสนอข้อมูลและบริการ เนื้อหาสำคัญ ตั้งแต่หน้าแรก	1	1	0	1	1
3. สื่อสารให้ทราบถึงวัตถุประสงค์ และหลักการของหน่วยงานเจ้าของเว็บไซต์	0	0	0	1	1
4. หลีกเลี่ยงการบรรยายแบบพรรณานบนหน้าแรก	0	1	1	0	1
5. จำกัดความยาวของหน้าแรกเท่ากับหน้าจอคอมพิวเตอร์	0	0	0	0	0
คะแนนที่ได้ (คะแนนเต็ม = 5)	1	3	2	3	3

จากตารางพบว่า กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงแรงงาน และกระทรวงยุติธรรมได้คะแนนในการออกแบบหน้าโฮมเพจของเว็บไซต์สูงสุดเท่ากัน (3 คะแนน) ส่วนกระทรวงสาธารณสุขได้คะแนนน้อยที่สุด (1 คะแนน)

เกณฑ์การประเมินที่ทุกกระทรวงไม่มีบนเว็บไซต์ ได้แก่

การออกแบบหน้าโฮมเพจให้มีความยาวเท่ากับ 1 หน้าจอคอมพิวเตอร์ หน้าโฮมเพจของเว็บไซต์ทุกกระทรวงมีความยาวไม่ต่ำกว่า 2 หน้าจอคอมพิวเตอร์ หน้าโฮมเพจของเว็บไซต์มีความยาวมาก ผู้ใช้ต้องมีทักษะในการใช้เมาส์หรือแป้นพิมพ์เพื่อจะชมส่วนที่เหลือของหน้าโฮมเพจ นอกจากนั้นความยาวที่มากเกินไปของหน้าโฮมเพจยังหมายถึงการนำเสนอข้อมูลปริมาณมากในหน้าเดียว หรือมีปัญหาการจัดกลุ่มสารสนเทศ

เกณฑ์ด้านอื่น ๆ ที่แต่ละกระทรวงออกแบบแตกต่างกัน

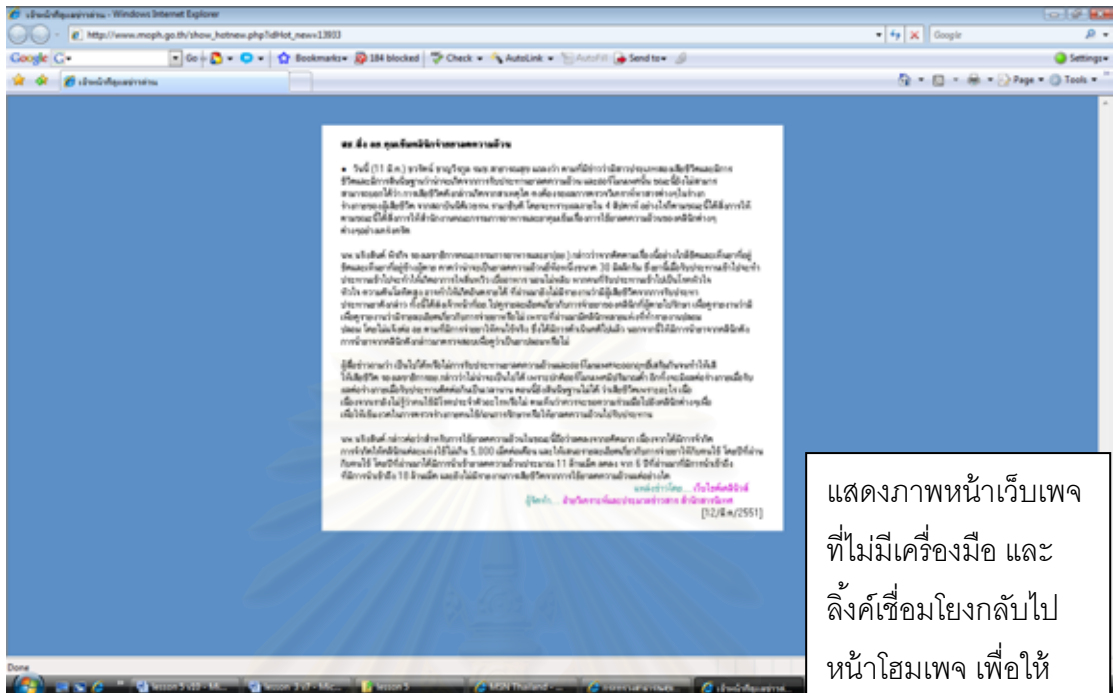
- 1) การออกแบบให้ผู้ใช้งานสามารถกลับมาหน้าโฮมเพจของเว็บไซต์ได้ เนื่องจากผู้ใช้ส่วนใหญ่มักจะกลับมาเริ่มต้นที่หน้าโฮมเพจก่อนดำเนินกิจกรรมใหม่บนเว็บ การนำเสนอข้อมูลที่สำคัญไว้ตั้งแต่หน้าแรก ช่วยให้ผู้ใช้เห็นและสามารถกวาดตาดค้นหาข้อมูลที่ต้องการได้ทันที ผู้วิจัยพบว่ากระทรวงเกษตรฯ กระทรวงมหาดไทย และกระทรวงแรงงานออกแบบหน้าแรกตามเกณฑ์นี้ แต่กระทรวงสาธารณสุข และกระทรวงยุติธรรม ส่วนใหญ่ใช้การเชื่อมโยงจากหน้าโฮมเพจไปสู่หน้าเว็บเพจใหม่ หรือเว็บไซต์อื่นโดยไม่มีลิ้งค์เพื่อกลับมาสู่หน้าแรกของเว็บไซต์กระทรวง
- 2) การสื่อสารให้ทราบถึงวัตถุประสงค์ พันธกิจ คำขวัญ ขององค์กร ช่วยให้ผู้ใช้ที่มีความรู้จำกัดเกี่ยวกับองค์กรเข้าใจถึงหน้าที่รับผิดชอบขององค์กรได้เร็วขึ้น พบว่ากระทรวงสาธารณสุข กระทรวงเกษตรฯ และกระทรวงมหาดไทย ใช้พื้นที่ด้านบนของหน้าโฮมเพจแสดงเพียงชื่อกระทรวงแต่ไม่ได้แจ้งถึงวัตถุประสงค์ หรือพันธกิจขององค์กร
- 3) การหลีกเลี่ยงการพรรณนาเนื้อความในหน้าโฮมเพจของเว็บไซต์ การนำเสนอข้อมูลบนหน้าโฮมเพจควรใช้หัวข้อแทนการพรรณนาเนื้อความ เพื่อช่วยให้ผู้ใช้เว็บไซต์ได้กวาดตาเพื่อหาข้อมูลได้เร็วขึ้น มีสองกระทรวงที่ไม่ออกแบบหน้าโฮมเพจตามเกณฑ์นี้คือ กระทรวงสาธารณสุข และกระทรวงแรงงาน โดยนำเสนอหัวข้อของข้อมูลพร้อมกับเนื้อหาบางส่วนของข้อมูลโดยการ

พรรณนา ส่วนกระทรวงเกษตรฯ กระทรวงมหาดไทย และยุติธรรม ใช้เพียงหัวข้อแสดงเนื้อหา ไม่นำเสนอรายละเอียดของเนื้อหาในหน้าโฮมเพจ

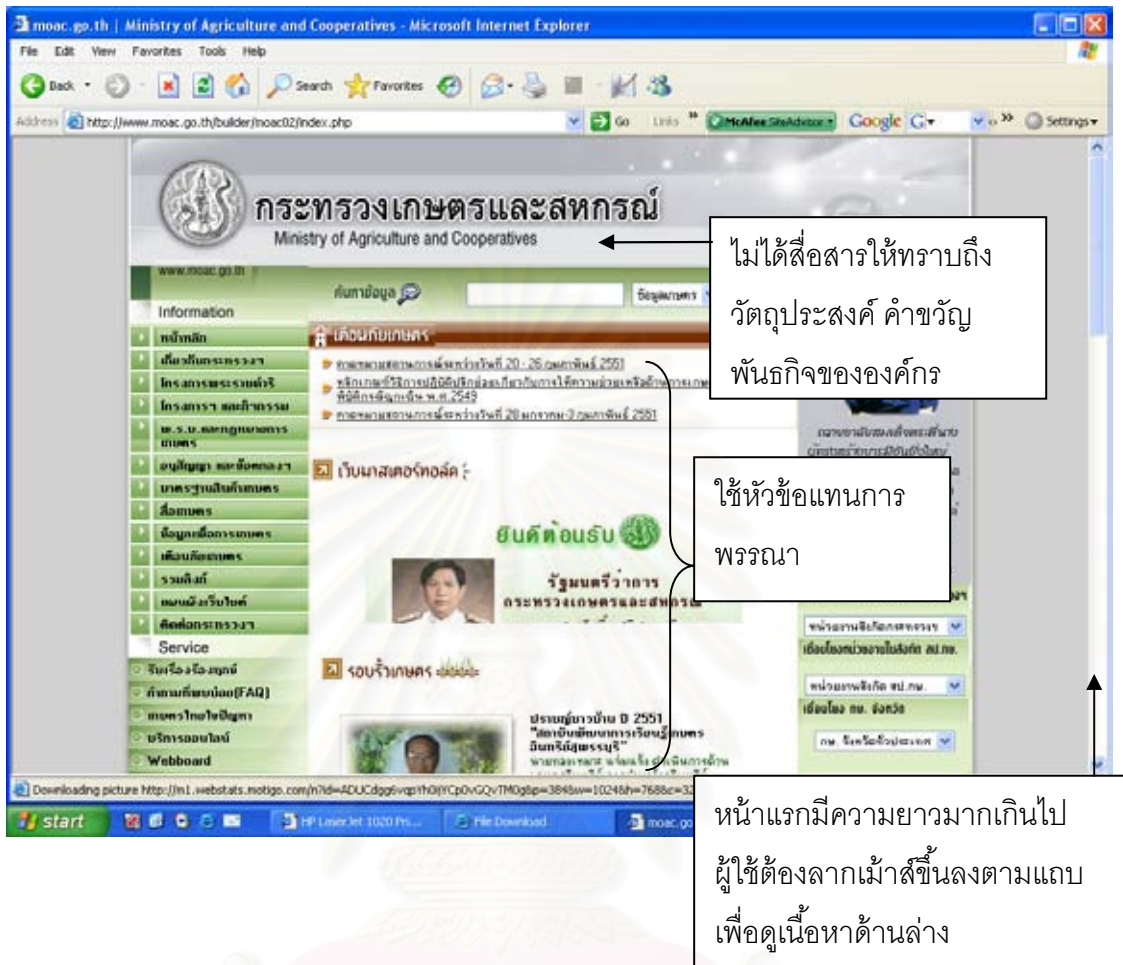
ภาพที่ 9 หน้าโฮมเพจของเว็บไซต์กระทรวงสาธารณสุข

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

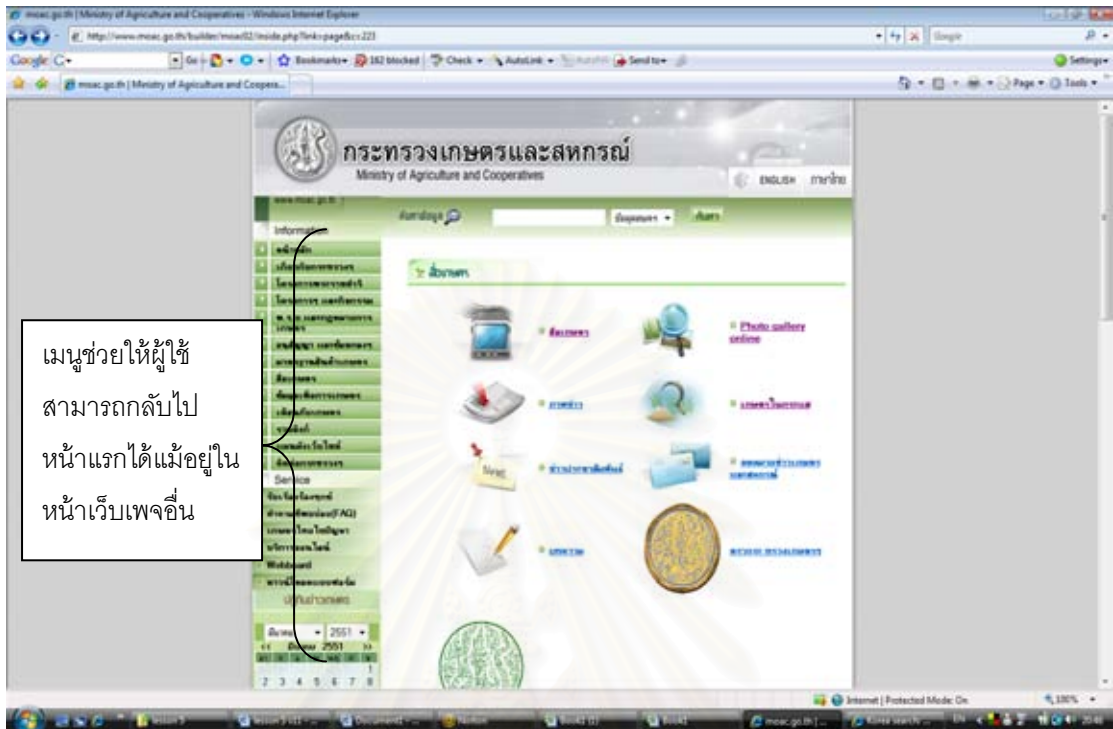
แสดงภาพหน้าเว็บเพจ
ที่ไม่มีเครื่องมือ และ
ลิงค์เชื่อมโยงกลับไป
หน้าโฮมเพจ เพื่อให้
ผู้ใช้งานสามารถกลับไป
เริ่มต้นการใช้ประโยชน์
เว็บไซต์ครั้งใหม่จาก
หน้าแรก

ภาพที่ 10 หน้าเว็บเพจของเว็บไซต์กระทรวงสาธารณสุข

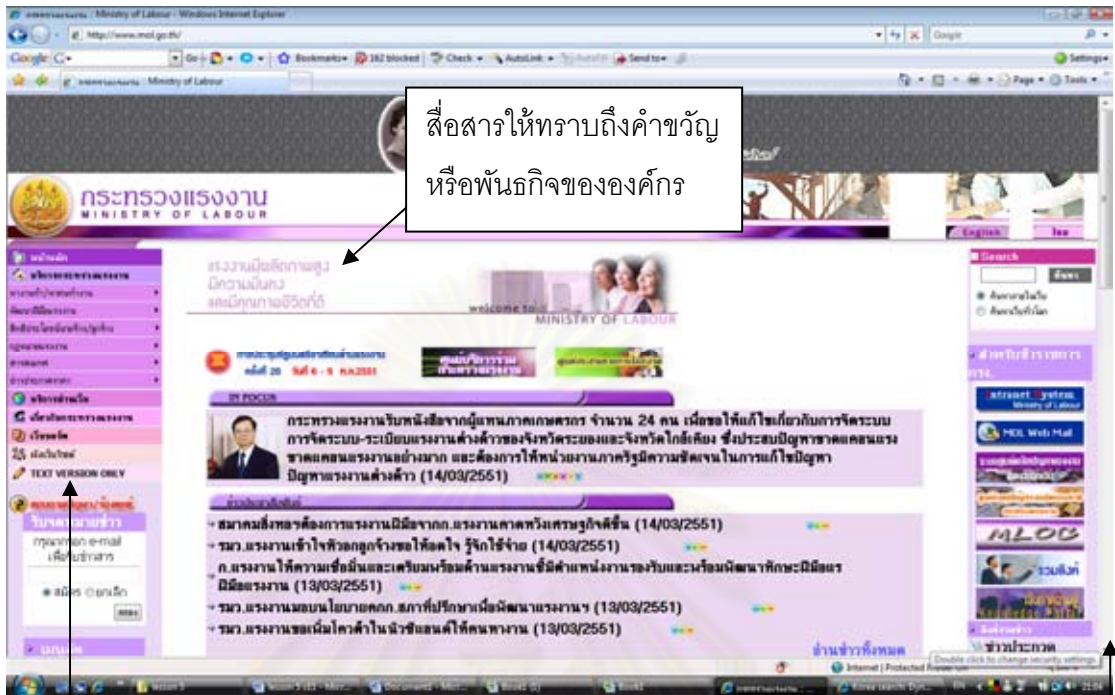
ภาพที่ 11 หน้าโฮมเพจของเว็บไซต์กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

ภาพที่ 12 หน้าเว็บเพจของเว็บไซต์กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

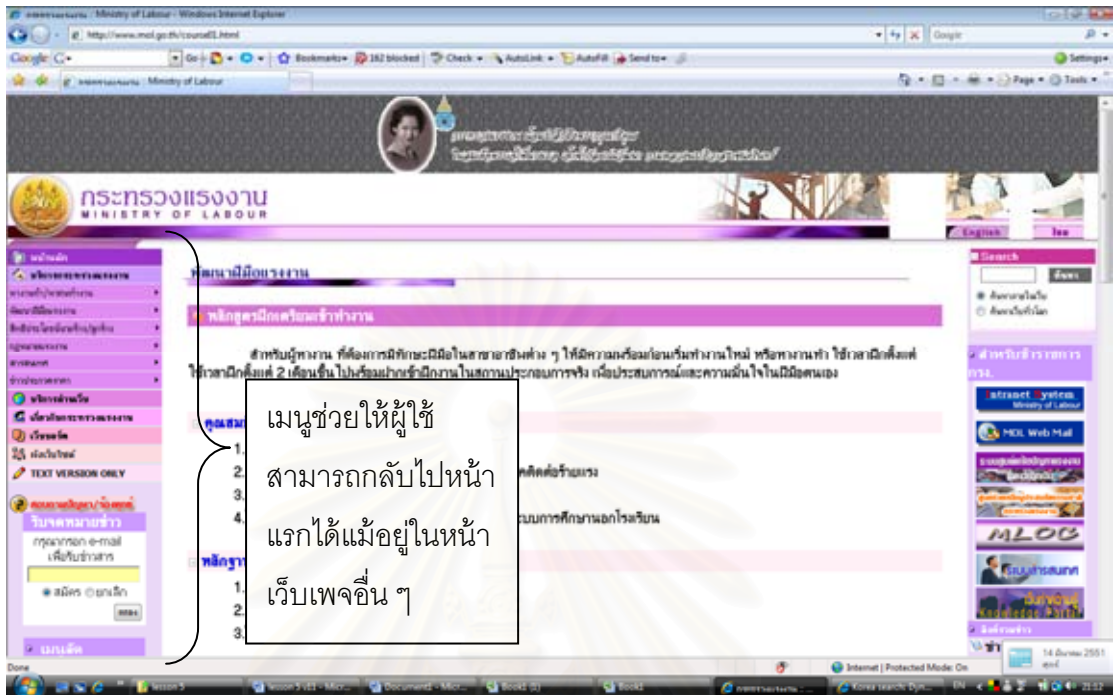
สื่อสารให้ทราบถึงคำขวัญ
หรือพันธกิจขององค์กร

มีทางเลือกสำหรับผู้ใช้ที่อาจมี
ปัญหาความเร็วของอินเทอร์เน็ต

หน้าแรกมีความยาวมากเกินไป
ผู้ใช้ต้องลากเมาส์ขึ้นลงตามแถบ
เพื่อดูเนื้อหาด้านล่าง

ภาพที่ 13 หน้าโฮมเพจของเว็บไซต์กระทรวงแรงงาน

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพที่ 14 หน้าเว็บเพจของเว็บไซต์กระทรวงแรงงาน

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

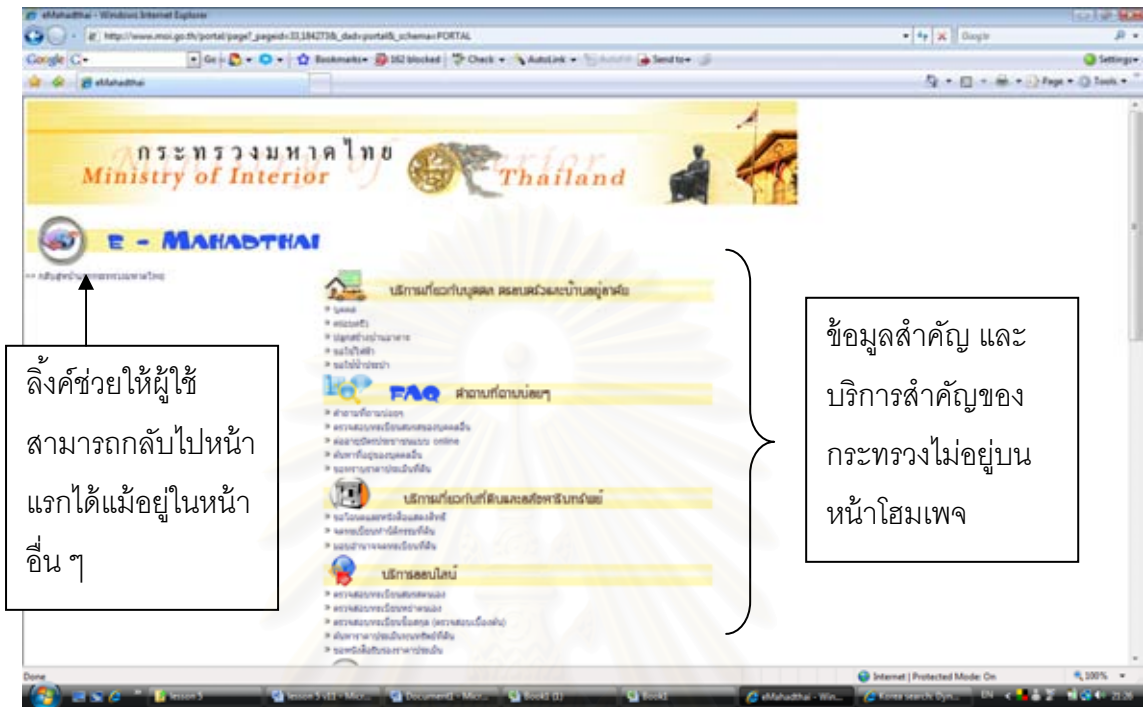
ไม่สื่อสารวัตถุประสงค์ คำขวัญ
พันธกิจ ขององค์กร

ใช้เมนู และหัวข้อแทนการพรรณนา

หน้าแรกมีความยาวมากเกินไป
ผู้ใช้ต้องลากเมาส์ขึ้นลงตามแถบเพื่อดู
เนื้อหาด้านล่าง

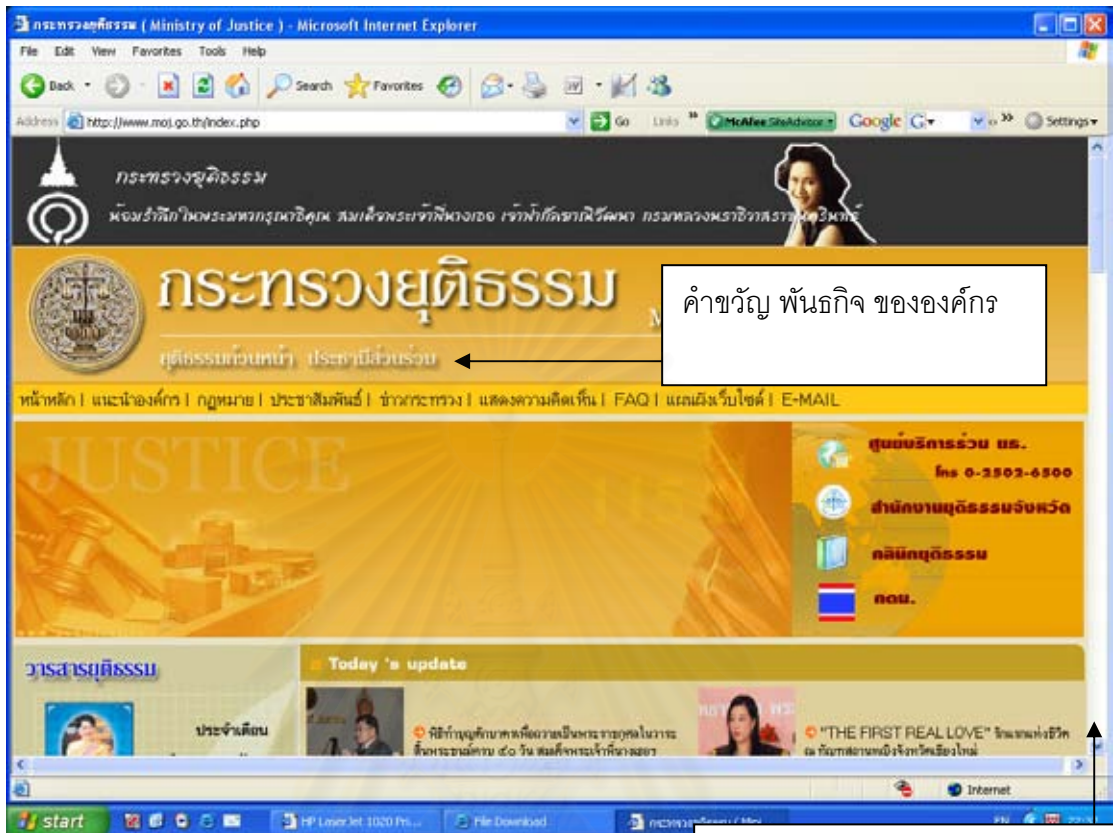
ภาพที่ 15 หน้าโฮมเพจของเว็บไซต์กระทรวงมหาดไทย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพที่ 16 หน้าเว็บเพจของเว็บไซต์กระทรวงมหาดไทย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

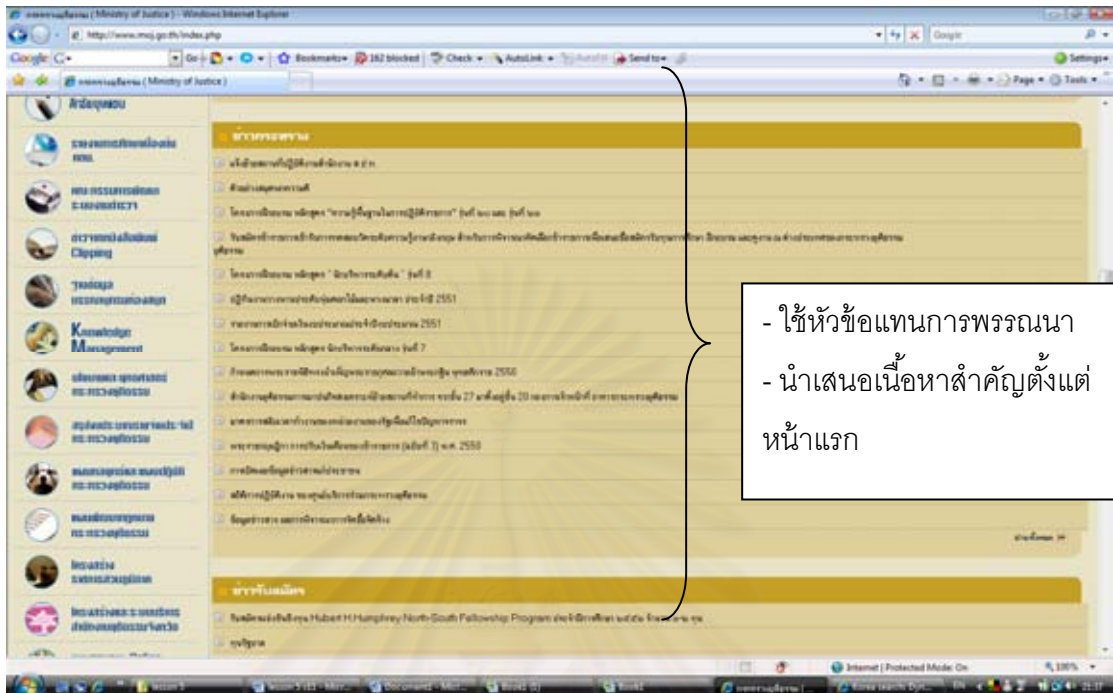

คำขวัญ พันธกิจ ขององค์กร

หน้าแรกมีความยาวมากเกินไป
ผู้ใช้ต้องลากเมาส์ขึ้นลงตามแถบ
เพื่อดูเนื้อหาด้านล่าง

ภาพที่ 17 หน้าโฮมเพจเว็บไซต์กระทรวงยุติธรรม

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพที่ 18 หน้าโฮมเพจเว็บไซต์กระทรวงยุติธรรม (ส่วนที่ 2)

5.1.3 การออกแบบระบบปฏิสัมพันธ์ของเว็บไซต์

ในการประเมินการออกแบบระบบปฏิสัมพันธ์ของเว็บไซต์ ผู้วิจัยใช้เกณฑ์การให้คะแนน 14 ข้อ การออกแบบระบบปฏิสัมพันธ์ที่ดีช่วยให้ผู้ใช้เว็บไซต์ใช้ประโยชน์จากเว็บไซต์ได้ง่ายขึ้น จากการประเมินเว็บไซต์กลุ่มตัวอย่างทั้ง 5 กระทรวง มีผลคะแนนดังตารางที่ 10

สถาบันวิจัยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 10 ผลการประเมินการออกแบบระบบปฏิสัมพันธ์ของทั้ง 5 เว็บไซต์

	สาธารณสุข	เกษตรฯ	มหาดไทย	แรงงาน	ยุติธรรม
1. หลีกเลียงการวางข้อมูล รูปภาพ ภาพถ่าย จำนวนมากเกินไปในแต่ละหน้า	0	1	1	1	1
2. วางข้อมูลหรือองค์ประกอบสำคัญ ๆ ไว้ที่ เดิมทุกหน้าเพื่ออำนวยความสะดวก	0	1	1	1	1
3. วางข้อมูลที่สำคัญไว้ส่วนบนและตรงกลาง หน้า	1	1	1	1	1
4. มีปุ่มย้อนกลับให้ผู้เข้าชมมีการเชื่อมโยงไป ยังเว็บไซต์อื่น ๆ	0	0	0	0	0
5. วางเมนูหลักในการท่องเที่ยวที่ด้านซ้ายมือ ของเว็บเพจ	0	1	0	1	1
6. ป้ายชื่อของการเชื่อมโยงหรือลิงค์มี ความหมายสะท้อนให้เห็นถึงเนื้อหาที่จะ เชื่อมโยงไปถึง	1	1	1	1	1
7. การเชื่อมโยงไปหน้าอื่น ๆ ควรเชื่อมโยงแต่ เนื้อหาที่มีความเกี่ยวข้องกันเท่านั้น	0	0	0	0	1
8. หลีกเลียงการวางข้อความ ป้าย หรือภาพ ที่เป็นองค์ประกอบที่ทำให้ผู้ใช้คิดว่าเป็น การเชื่อมโยงแต่กลับเชื่อมโยงไม่ได้	0	1	1	1	0
9. การเชื่อมโยงสู่เนื้อหาสำคัญ ๆ ของ เว็บไซต์ควรมีในทุก ๆ หน้า	0	1	1	1	1
10. มีระบบการสื่อสารระหว่างประชาชนกับรัฐ	1	1	1	1	1
11. มีระบบการสื่อสารระหว่างประชาชนกับ ประชาชน	0	1	1	1	1
12. มีการสำรวจประชามติ	0	0	1	0	0
13. มีแบบการประเมินความพึงพอใจผู้ใช้	0	0	0	0	0
14. มีเครื่องมือสืบค้นภายในเว็บ	1	1	0	1	0
คะแนนที่ได้ (คะแนนเต็ม = 14)	4	10	9	10	9

จากตารางผลคะแนนการประเมินระบบปฏิสัมพันธ์ของเว็บไซต์ พบว่ากระทรวงที่ได้คะแนนสูงที่สุด คือ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และกระทรวงแรงงาน (10 คะแนน) รองลงมาคือ กระทรวงยุติธรรม และกระทรวงมหาดไทย ส่วนกระทรวงที่ได้คะแนนต่ำที่สุด คือ กระทรวงสาธารณสุข (4 คะแนน)

การออกแบบในด้านที่ทุกกระทรวงมีตามหลักเกณฑ์คือ

- 1) การวางข้อมูลที่สำคัญไว้ส่วนบนและตรงกลางหน้า แต่เป็นที่หน้าสังเกตคือ ข้อมูลหรือข้อความที่สำคัญ คือ ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับบุคคลสำคัญเช่น ภาพสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอเจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนาฯ ภาพและข่าวของรัฐมนตรีข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ของกระทรวง
- 2) การสร้างป้ายชื่อของการเชื่อมโยงลิงค์ให้มีความหมายและสะท้อนเนื้อหาที่จะเชื่อมโยงไปถึง
- 3) การเปิดให้มีช่องทางการสื่อสารจากประชาชนสู่รัฐ เช่น อีเมลล์ผู้พัฒนาเว็บไซต์ อีเมลล์ผู้บริหารกระทรวง หน้าเว็บเพจเพื่อการร้องทุกข์ หมายเลขโทรศัพท์ของหน่วยงาน

เกณฑ์การประเมินที่ทุกกระทรวงไม่มีบนเว็บไซต์คือ

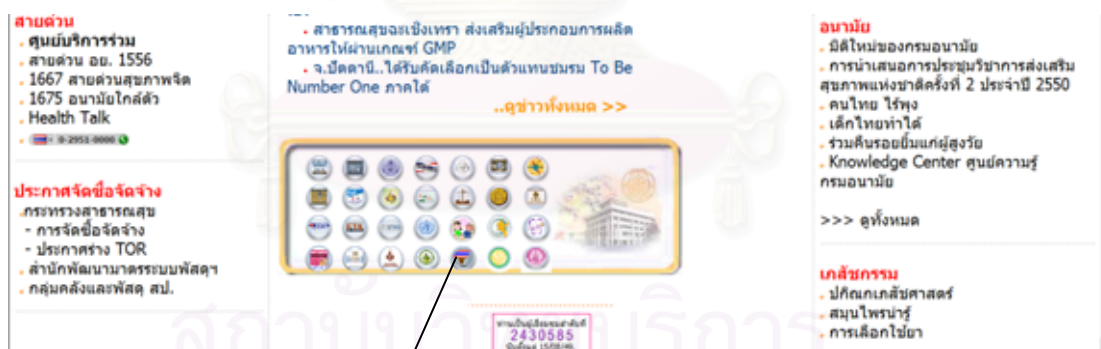
- 1) มีปุ่มย้อนกลับถ้ามีการเชื่อมโยงไปยังเว็บไซต์อื่น ๆ
- 2) มีแบบประเมินความพึงพอใจผู้ใช้

เกณฑ์ด้านอื่น ๆ ที่แต่ละกระทรวงออกแบบแตกต่างกัน

- 1) การหลีกเลี่ยงการวางข้อมูล รูปภาพ ภาพถ่าย จำนวนมากเกินไปในแต่ละหน้า พบว่ากระทรวงสาธารณสุขมีเว็บไซต์ที่มีทั้งตัวอักษร และภาพ มากจนเกินไปในแต่ละหน้าโดยเฉพาะหน้าแรกของเว็บไซต์
- 2) การวางข้อมูลหรือองค์ประกอบสำคัญ ๆ ไว้ที่เดิมทุกหน้าเพื่อแยกการจดจำ /วางเมนูหลักในการท่องเว็บไซต์ที่ด้านซ้ายมือของเว็บเพจ พบว่าทุก

กระทรวงมีการออกแบบตามเกณฑ์นี้ยกเว้นกระทรวงสาธารณสุข และกระทรวงมหาดไทย สำหรับเว็บไซต์กระทรวงสาธารณสุข การเชื่อมโยงข้อมูลจากหน้าแรกไปสู่เว็บเพจใหม่ไม่มีองค์ประกอบเมนูหรือกรอบบนล่าง เหมือนกับหน้าแรก ส่วนกระทรวงมหาดไทยออกแบบให้มีเมนูในกรอบบนของเว็บไซต์ แต่ไม่มีเมนูหลักในด้านซ้ายมือของเว็บเพจ

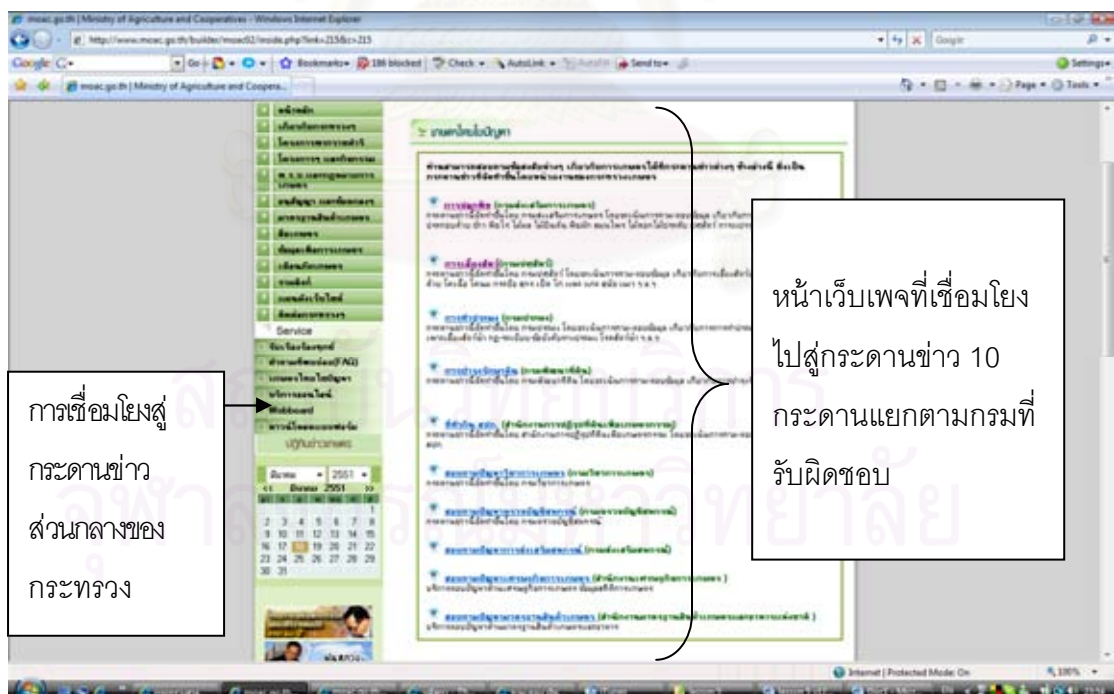
- 3) การเชื่อมโยงไปหน้าอื่น ๆ ควรเชื่อมโยงแต่เนื้อหาที่มีความเกี่ยวข้องกันเท่านั้น มีเพียงกระทรวงมหาดไทยที่ออกแบบเว็บไซต์ตามเกณฑ์ข้อนี้ ส่วนเว็บไซต์กระทรวงอื่น ๆ อีก 4 กระทรวง พบว่ามีการนำป้ายขนาดเล็ก (banner) ของหน่วยงานภาครัฐที่มีเนื้อหาและการดำเนินงานที่ไม่เกี่ยวข้อง กับกระทรวงเจ้าของเว็บไซต์วางไว้บนหน้าแรกและกรอบซ้าย ขวา บน ล่าง ของเว็บเพจ จากการสำรวจหน้าแรกของเว็บไซต์ กระทรวงสาธารณสุขมีป้ายขนาดเล็ก (ทั้งที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับกระทรวงและไม่เกี่ยวข้อง) บนหน้าแรก 37 ป้าย กระทรวงแรงงานมีป้ายขนาดเล็ก 29 ป้าย กระทรวงยุติธรรม 13 ป้าย กระทรวงเกษตรฯ 11 ป้าย

การนำเสนอแบนเนอร์บนหน้าแรกของเว็บไซต์ และบางป้ายเชื่อมโยงเนื้อหาที่ไม่เกี่ยวข้องโดยตรงกับเว็บไซต์ และป้ายที่เชื่อมโยงที่ไม่เป็นปัจจุบัน

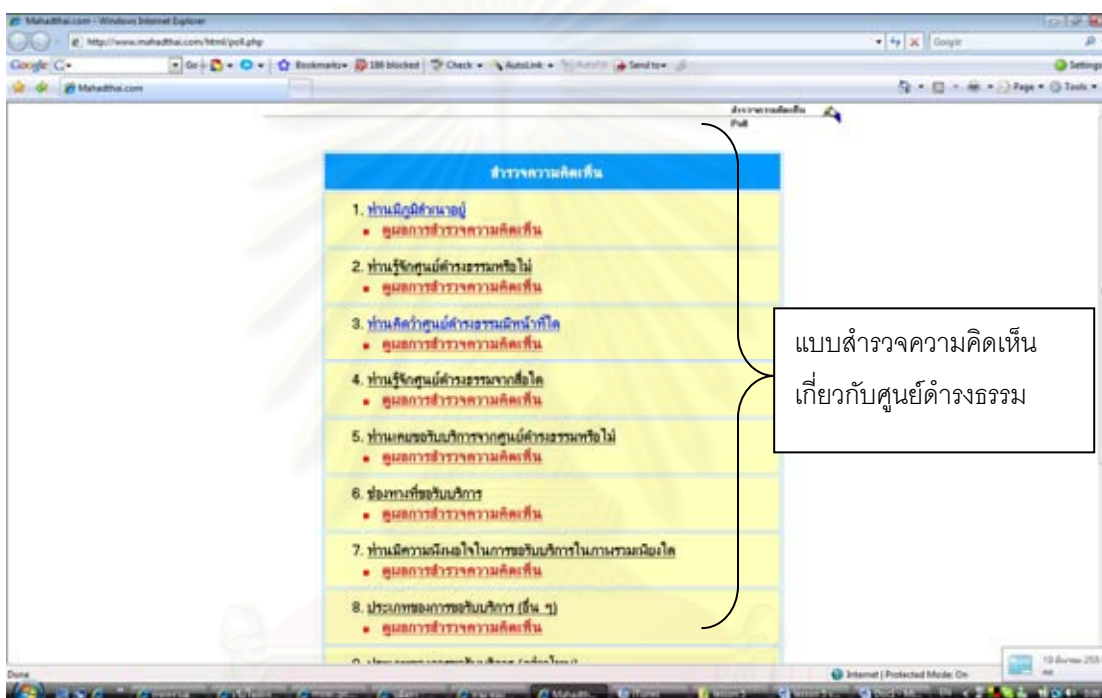
ภาพที่ 19 แสดงปัญหาการนำป้ายขนาดเล็กจำนวนมากวางบนเว็บไซต์

- 4) การหลีกเลี่ยงการวางข้อความ ป้าย หรือภาพ ที่เป็นองค์ประกอบที่ทำให้ผู้ใช้ คิดว่าเป็นการเชื่อมโยงแต่เชื่อมโยงไม่ได้ (unfunctional link) ณ วันที่ประเมิน พบว่ากระทรวงเกษตรฯ และกระทรวงแรงงานมีข้อความ ป้าย และภาพที่เป็น ปัจจุบันทั้งหมดในหน้าแรกของเว็บไซต์ ส่วนกระทรวงสาธารณสุขมีการ เชื่อมโยงไม่เป็นปัจจุบัน 13 ลิงค์ กระทรวงยุติธรรม 2 ลิงค์ และ กระทรวงมหาดไทย 1 ลิงค์
- 5) ระบบการสื่อสารระหว่างประชาชนกับรัฐ และระหว่างประชาชนกับประชาชน พบว่ากระทรวงสาธารณสุขเป็นกระทรวงเดียวที่ไม่จัดให้มีช่องทางสื่อสาร ตามเกณฑ์นี้ ส่วนกระทรวงอื่น ๆ มีการจัดทำกระดานข่าว (webboard) กระดานร้องทุกข์ เพื่อให้ประชาชนได้สื่อสารกับกระทรวงและระหว่าง ประชาชนกันเอง แต่มีจำนวนกระดานข่าวไม่เท่ากัน กล่าวคือ กระทรวง แรงงานมีกระดานข่าว 16 กระดาน กระทรวงเกษตรฯ 11 กระดาน กระทรวง ยุติธรรม 3 กระดาน กระทรวงมหาดไทย 1 กระดาน

ภาพที่ 20 กระดานข่าวบนเว็บไซต์กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

- 6) การสำรวจประชามติ ในด้านนี้กระทรวงมหาดไทยเป็นกระทรวงเดียวที่มีการสำรวจประชามติบนเว็บไซต์กระทรวง คือแบบสำรวจการรับรู้ ความพึงพอใจ และการใช้บริการศูนย์ดำรงธรรม¹ กระทรวงยุติธรรมมีแบบสำรวจออนไลน์ แต่เป็นเพียงการสำรวจในกลุ่มข้าราชการกระทรวงเรื่องวัฒนธรรมองค์กรกระทรวงยุติธรรม

ภาพที่ 21 แบบสำรวจประชามติบนเว็บไซต์กระทรวงมหาดไทย

¹ ศูนย์ดำรงธรรม ตั้งขึ้นโดยกระทรวงมหาดไทยเพื่อเป็นศูนย์รับเรื่องร้องเรียนจากความทุกข์และไม่ได้รับความเป็นธรรม อันเนื่องมาจากการปฏิบัติงานของข้าราชการและพนักงานรัฐวิสาหกิจสังกัดกระทรวงมหาดไทย ทั้งในส่วนกลาง หรือในส่วนภูมิภาค รวมตลอดถึง จากการปฏิบัติงานของกำนัน-ผู้ใหญ่บ้าน และจากเจ้าหน้าที่ ข้าราชการ พนักงานของหน่วยการปกครองท้องถิ่นต่างๆ

- 7) มีเครื่องมือสืบค้นภายในเว็บไซต์ พบว่ามีเพียงกระทรวงยุติธรรมที่ไม่มีเครื่องมือสืบค้นภายในเว็บไซต์เพื่อให้บริการค้นหาสารสนเทศ ส่วนกระทรวงอื่น ๆ พบว่ากระทรวงเกษตรฯ มีเครื่องมือสืบค้นสารสนเทศภายในเว็บไซต์กระทรวง กระทรวงสาธารณสุขและกระทรวงแรงงานใช้ google เป็นเครื่องมือสืบค้นทั้งในเว็บไซต์กระทรวงและเว็บไซต์อื่น ๆ กระทรวงมหาดไทยใช้ google เป็นเครื่องมือช่วยสืบค้นทั้งภายในและเว็บไซต์อื่น แต่พบว่าการค้นหาสารสนเทศภายในเว็บไซต์กระทรวงมหาดไทยใช้ไม่ได้จริง

5.1.4 การออกแบบวิธีนำเสนอเนื้อหาในเว็บไซต์

การออกแบบวิธีการนำเสนอเนื้อหาในเว็บไซต์ ผู้วิจัยใช้เกณฑ์การให้คะแนน 9 ข้อ จากการประเมินเว็บไซต์ภาครัฐทั้ง 5 เว็บไซต์ ผู้วิจัยพบว่าแต่ละเว็บไซต์มีการออกแบบการนำเสนอเนื้อหาดังตารางที่ 11 ดังนี้

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

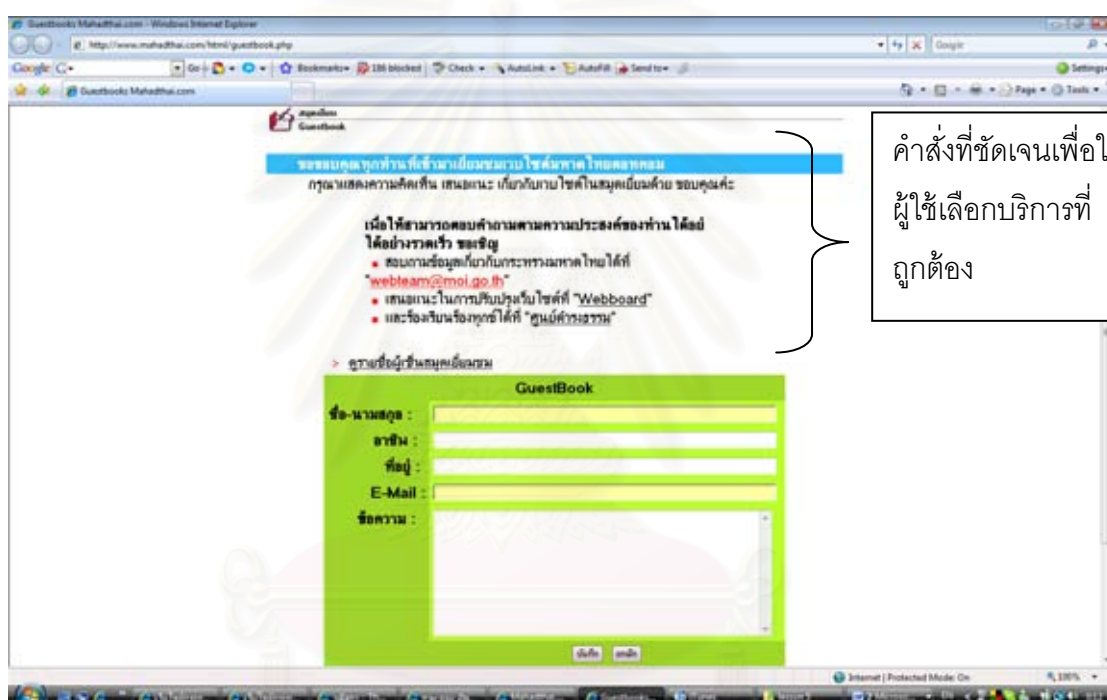
ตารางที่ 11 ผลการประเมินการออกแบบการนำเสนอเนื้อหาของทั้ง 5 เว็บไซต์

	สาธารณสุข	เกษตรฯ	มหาดไทย	แรงงาน	ยุติธรรม
1. มีเนื้อหาสั้น กระชับ ตัดคำและประโยคที่ไม่จำเป็นออก	0	1	0	0	0
2. มีคำสั่งที่ชัดเจนในกรณีที่เป็นคำอธิบายขั้นตอนการทำงาน	1	1	1	1	1
3. หลีกเลี่ยงการใช้คำเฉพาะในสาขาวิชา คำที่เข้าใจได้ยาก ตัวอย่างต่างๆที่คนทั่วไปไม่เข้าใจ	0	0	1	1	0
4. ใช้คำที่คนทั่วไปคุ้นเคยเพื่อเขียนเนื้อหา	0	1	1	1	0
5. แบ่งเนื้อหาไว้หลากหลายตามกลุ่มผู้ใช้ของเว็บไซต์นั้น	0	0	0	0	0
6. รวบรวมข้อมูลสำคัญไว้ส่วนบนของหน้า	0	1	1	1	1
7. จัดกลุ่มเนื้อหาที่มีความเกี่ยวข้องกันไว้เป็นกลุ่มเดียวกัน	0	1	0	1	1
8. จัดโครงสร้างเนื้อหาเพื่อให้ผู้ใช้คลิกด้วยจำนวนครั้งที่น้อยที่สุดเพื่อให้เห็นข้อมูลที่ต้องการ	1	1	0	1	1
9. ให้บริการฐานข้อมูล	0	1	0	1	1
คะแนนที่ได้ (คะแนนเต็ม = 9)	2	7	4	7	5

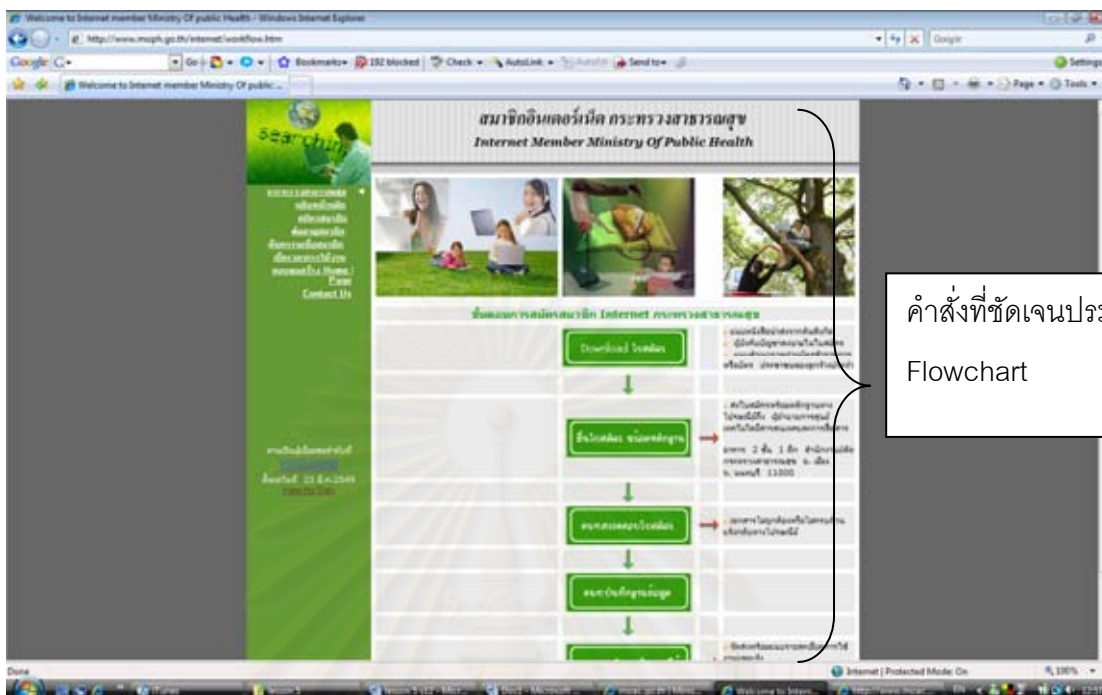
จากตารางพบว่ากระทรวงเกษตรฯ และกระทรวงแรงงานได้คะแนนสูงสุดในการออกแบบการนำเสนอเนื้อหา (7 คะแนน) รองลงมาคือยุติธรรมที่ได้คะแนนเท่ากัน (4 คะแนน) ส่วนกระทรวงที่ได้คะแนนน้อยที่สุดคือกระทรวงสาธารณสุข (1 คะแนน)

การออกแบบในด้านที่ทุกกระทรวงมีตามหลักเกณฑ์คือ

คำสั่งที่ชัดเจนในกรณีที่เป็นคำอธิบายขั้นตอนการทำงาน พบว่าทุกกระทรวงมีบริการผ่านเว็บไซต์ให้กับผู้ใช้ เช่นกระดานข่าว สมุดเยี่ยม การร้องทุกข์ การดาวน์โหลดเอกสาร การสมัครสมาชิก ฯลฯ นอกจากนี้ยังพบว่ามีข้อความคำสั่งอธิบายขั้นตอนการทำงานที่สั้นกระชับ เข้าใจง่าย

ภาพที่ 22 การใช้คำสั่งที่ชัดเจนเพื่ออธิบายขั้นตอนการทำงานในเว็บไซต์กระทรวงมหาดไทย

ภาพที่ 23 การใช้คำสั่งที่ชัดเจนเพื่ออธิบายขั้นตอนการทำงานในเว็บไซต์กระทรวงสาธารณสุข

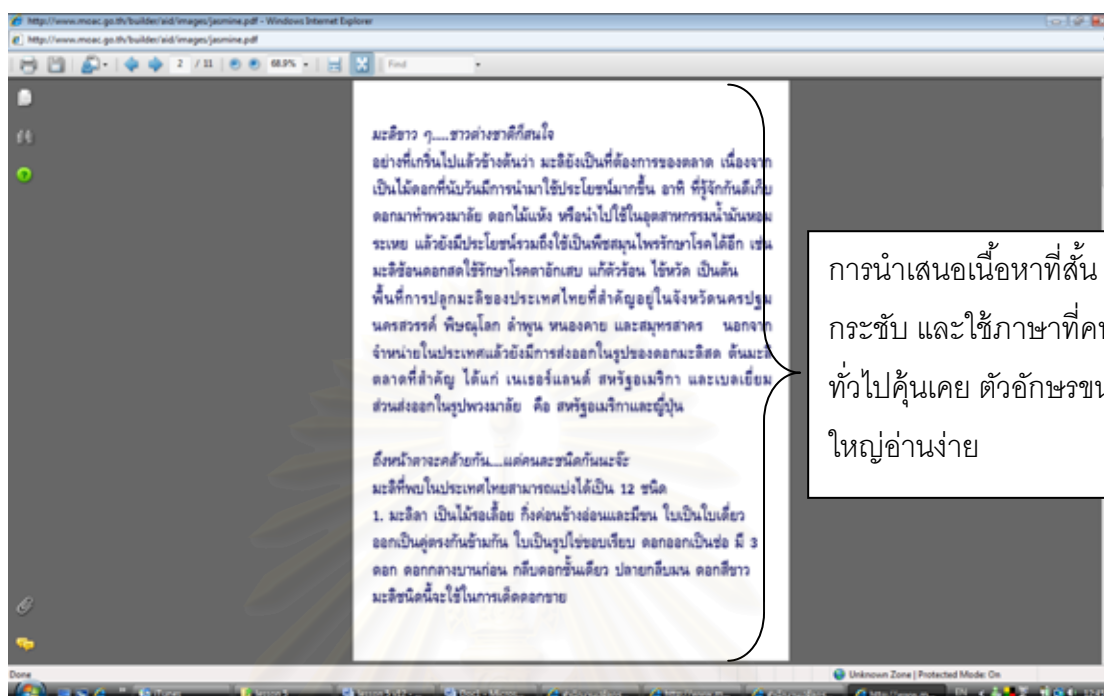
เกณฑ์การประเมินที่ทุกกระทรวงไม่มีบนเว็บไซต์คือ

การแบ่งเนื้อหาไว้หลากหลายตามกลุ่มผู้ใช้ของเว็บไซต์ บนหน้าแรกของเว็บไซต์ทุกกระทรวงจะมีเนื้อหาที่หลากหลาย ทั้งเนื้อหาที่จะเป็นประโยชน์เฉพาะข้าราชการภายในกระทรวง เนื้อหาสำหรับภาคธุรกิจเช่นการประมูล การประกวดราคา ปะปนอยู่กับข้อมูลข่าวสารสำหรับบริการประชาชน

เกณฑ์ด้านอื่น ๆ ที่แต่ละกระทรวงออกแบบแตกต่างกัน

1) เนื้อหาสั้น กระชับ ตัดคำและประโยคที่ไม่จำเป็นออก กระทรวงเกษตรฯ และกระทรวงมหาดไทย ออกแบบการนำเสนอเนื้อหาตามเกณฑ์นี้โดยเนื้อหาที่นำเสนอต่อหน้าเว็บเพจมีความยาวที่เหมาะสม ส่วนกระทรวงที่มีปัญหาการนำเสนอข้อมูลให้สั้นกระชับได้แก่ กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงแรงงาน และกระทรวงยุติธรรม

ภาพที่ 24 การเขียนเนื้อหาที่สั้นกระชับ ใช้ภาษาที่คนทั่วไปคุ้นเคยในเว็บไซต์กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

2) การหลีกเลี่ยงการใช้คำเฉพาะในสาขาวิชา คำที่เข้าใจได้ยาก ตัวย่อต่าง ๆ ที่คนทั่วไปไม่เข้าใจ ใช้คำที่คนทั่วไปคุ้นเคยเพื่อเขียนเนื้อหา เกณฑ์ข้อนี้ เป็นปัญหาสืบเนื่องมาจาก การไม่แบ่งกลุ่มสารสนเทศบนเว็บไซต์ตามกลุ่มผู้ใช้ เนื้อหาจึงถูกเขียนและนำเสนอบนเว็บไซต์ด้วยรูปแบบที่หลากหลาย ทั้งรายงานการวิจัย การเล่าเรื่อง หรือใช้ภาษาอังกฤษประกอบ โดยไม่มีคำอธิบาย จากการศึกษาสารสนเทศที่เผยแพร่บนเว็บไซต์ พบว่า กระทรวงที่นำเสนอเนื้อหาส่วนใหญ่ตามหลักเกณฑ์ข้อนี้คือ กระทรวงเกษตรฯ ส่วนกระทรวงอื่น ๆ ที่เหลือมีปัญหาการนำเสนอสารสนเทศ เช่นกระทรวงยุติธรรม ในหน้าแรกของเว็บไซต์ใช้ตัวย่อที่คนทั่วไปไม่เข้าใจ ใช้วิธี upload เอกสารและหนังสือขึ้นบนเว็บไซต์โดยไม่ตัดทอนและเขียนใหม่ให้เข้าใจง่าย ส่วนกระทรวงมหาดไทยและกระทรวงแรงงาน upload เอกสารราชการขึ้นเว็บไซต์โดยไม่เขียนใหม่ให้เข้าใจได้ง่ายขึ้นหรือโดยใช้ภาษาที่คนทั่วไปคุ้นเคย

การนำเสนอเนื้อหาโดยใช้ภาษาอังกฤษ

ภาพที่ 25 การใช้ภาษาอังกฤษเป็นหัวข้อเนื้อหาในเว็บไซต์ที่เชื่อมโยงจากหน้าโฮมเพจของกระทรวงสาธารณสุข

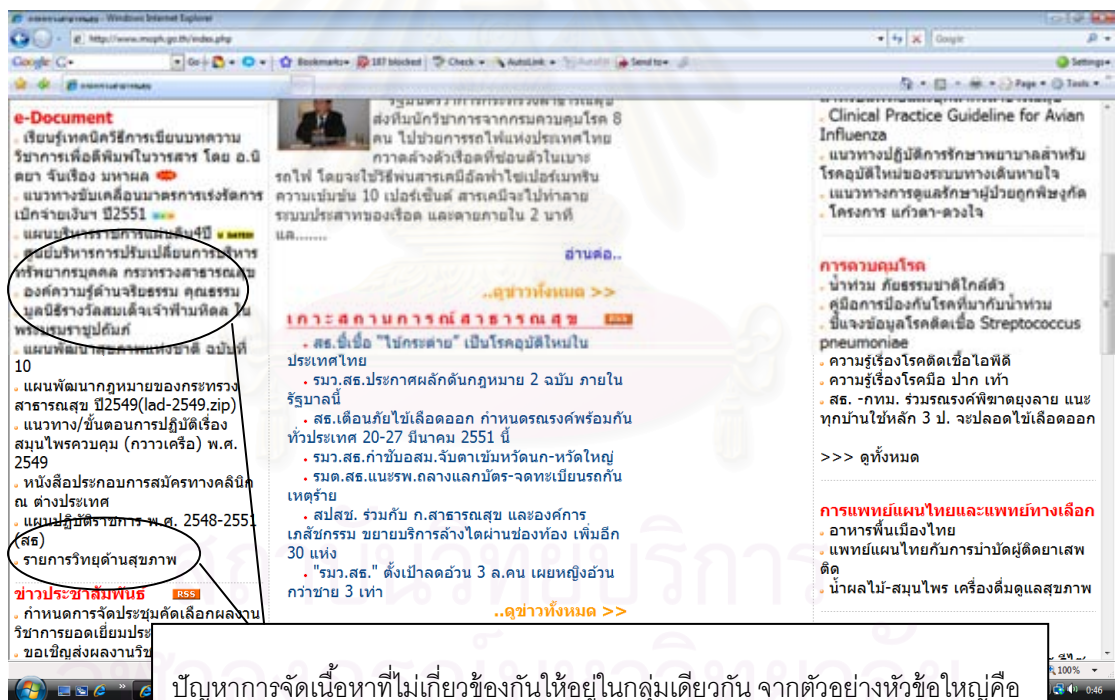

ปัญหาการใช้ตัวย่อที่คนทั่วไปไม่เข้าใจ

ภาพที่ 26 การใช้ตัวย่อที่คนทั่วไปไม่เข้าใจในเว็บไซต์กระทรวงยุติธรรม

3) การรวบรวมข้อมูลสำคัญไว้ส่วนบนของหน้าเว็บเพจ เว็บไซต์ของกระทรวงทั้ง 5 กระทรวงมีการออกแบบหน้าแรกของเว็บไซต์ และเว็บเพจส่วนใหญ่ตามเกณฑ์ข้อนี้ โดยนำเสนอข้อมูลไว้ตอนบนของหน้า ติดตามด้วยข้อมูลที่มีความสำคัญลดหลั่นกันลงมา ยกเว้นกระทรวงสาธารณสุขซึ่งนำข้อมูลสำคัญวางไว้ที่หัวหน้าของหน้าแรกของเว็บไซต์โดยแบ่งแยกตามหน่วยงาน แทนการดึงเฉพาะข้อมูลสำคัญไว้นำเสนอในส่วนบนหน้า

4) การจัดกลุ่มเนื้อหาที่มีความเกี่ยวข้องกันไว้เป็นกลุ่มเดียวกัน / จัดโครงสร้างเนื้อหา เพื่อให้ผู้ใช้คลิกด้วยจำนวนครั้งที่น้อยที่สุดเพื่อให้พบข้อมูลที่ต้องการ กระทรวงสาธารณสุขมีปัญหาการจัดกลุ่มเนื้อหาในกลุ่มให้มีความเกี่ยวข้องกัน และกระทรวงมหาดไทยมีปัญหาทั้งการจัดกลุ่มข้อมูลและการออกแบบให้ใช้จำนวนครั้งในการคลิกน้อยที่สุด

ภาพที่ 27 การนำเสนอเนื้อหาที่ไม่เกี่ยวข้องกันในกลุ่มเดียวกันในเว็บไซต์กระทรวงสาธารณสุข

ปัญหาการจัดเนื้อหาที่ไม่เกี่ยวข้องกันให้อยู่ในกลุ่มเดียวกัน ในหัวข้อ "บริการประชาชน" ประกอบด้วย

- โครงการของกระทรวง
- สถิติทางโทรศัพท์
- กฎหมาย
- นามสงเคราะห์หน่วยงานภายในกระทรวง
- บริการประชาชน

ภาพที่ 28 การนำเสนอที่ไม่เกี่ยวข้องกันในกลุ่มเดียวกัน และการออกแบบให้ใช้จำนวนคลิกมากเกินไปเพื่อเข้าถึงข้อมูลในเว็บไซต์กระทรวงมหาดไทย

5) การให้บริการฐานข้อมูล ทุกกระทรวงมีการให้บริการฐานข้อมูลบนหน้าแรกของเว็บไซต์ ยกเว้นกระทรวงสาธารณสุขและกระทรวงมหาดไทย ส่วนกระทรวงเกษตรฯ เป็นกระทรวงที่มีฐานข้อมูลบริการ เช่น ฐานข้อมูลภูมิปัญญาเกษตรอินทรีย์/ลดใช้สารเคมี ฐานข้อมูลผู้นำเกษตรกร กระทรวงยุติธรรมให้บริการฐานข้อมูลบรรณานุกรมห้องสมุด กระทรวงแรงงานให้บริการฐานข้อมูลวิจัยแรงงาน

ตารางที่ 12 ค่าร้อยละของคะแนนการออกแบบเว็บไซต์และระบบปฏิสัมพันธ์แยกรายด้าน

	เกษตรฯ	แรงงาน	ยุติธรรม	มหาดไทย	สาธารณสุข	ค่าเฉลี่ย
การออกแบบเว็บไซต์โดยรวม	90	90	81	72	63	79.24
การออกแบบระบบปฏิสัมพันธ์	71	71	64	64	28	59
การออกแบบการนำเสนอเนื้อหา	77	77	55	44	22	55
การออกแบบหน้าโฮมเพจ	60	60	60	40	20	48
ค่าเฉลี่ย	74.5	74.5	65	55	33.25	60.31

จากตารางที่ 13 ผู้วิจัยได้นำคะแนนที่ได้จากการประเมินเว็บไซต์นำเสนอเป็นค่าร้อยละ เพื่อเปรียบเทียบคะแนนในแต่ละด้านรายการกระทรวง ผลจากการเปรียบเทียบการออกแบบเว็บไซต์ที่มีค่าเฉลี่ยคะแนนสูงที่สุดคือการออกแบบเว็บไซต์โดยรวม ตามมาด้วยการออกแบบระบบปฏิสัมพันธ์ การออกแบบการนำเสนอเนื้อหา และการออกแบบหน้าโฮมเพจ สรุปได้ว่าเว็บไซต์ภาครัฐให้ความสำคัญกับการออกแบบหน้าโฮมเพจ และการออกแบบการนำเสนอเนื้อหาน้อย

จากเกณฑ์เกณฑ์ 5 ข้อที่ใช้การประเมินหน้าโฮมเพจของเว็บไซต์ พบว่าทุกกระทรวง ออกแบบหน้าโฮมเพจให้มีความยาวมากเกินไปทำให้ผู้ใช้ไม่สามารถชมหน้าโฮมเพจทั้งหน้าได้ในหน้าจอคอมพิวเตอร์ นอกจากนั้นเว็บไซต์ส่วนใหญ่ไม่สื่อสารวัตถุประสงค์ คำขวัญ พันธกิจของหน่วยงาน

ด้านการออกแบบเนื้อหา ทุกกระทรวงไม่ได้แบ่งเนื้อหาเป็นกลุ่ม เพื่อตอบสนองความต้องการที่หลากหลายของผู้ใช้ เนื้อหาทั้งหมดที่นำเสนอบนเว็บไซต์ไม่ว่าจะเป็นเนื้อหาที่เหมาะสมกับข้าราชการในกระทรวง กลุ่มธุรกิจ หรือประชาชนทั่วไป จึงถูกนำเสนอปะปนกันในหน้าโฮมเพจ และหน้าอื่น ๆ ของเว็บไซต์ ปัญหาลำดับต่อมาที่ทุกเว็บไซต์มีคือนำเสนอเนื้อหาด้วยภาษาเฉพาะภาษาอังกฤษ ตัวย่อที่คนทั่วไปไม่เข้าใจ เป็นต้น

การออกแบบเว็บไซต์และระบบปฏิสัมพันธ์ของกระทรวงทุกกระทรวงมีคะแนนค่าเฉลี่ยคะแนนร้อยละ 60.31 ประเมินได้ว่าในภาพรวมแล้วกระทรวงทั้ง 5 กระทรวงที่ควรมีหน้าที่นำเสนอสารสนเทศที่จำเป็นต่อชีวิตประจำวันของประชาชนไม่ได้ออกแบบเว็บไซต์ให้มีความง่ายในการใช้ และเข้าถึง

5.2 การวิเคราะห์เนื้อหาที่นำเสนอบนหน้าโฮมเพจของเว็บไซต์

เนื้อหาเป็นส่วนที่สำคัญที่สุดของเว็บไซต์ แม้ว่าเว็บไซต์ถูกออกแบบให้ใช้ได้โดยง่ายเพียงใดแต่ถ้าไม่มีเนื้อหาที่มีคุณค่าต่อผู้ใช้แล้ว คุณค่าของเว็บไซต์จะลดลงอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์เนื้อหาที่ปรากฏในหน้าแรกของเว็บไซต์ โดยใช้กรอบของสารสนเทศในชีวิตประจำวัน (Every day life information) เพื่อกำหนดชนิดของสารสนเทศที่สำคัญต่อคนในชนบท 4 ด้าน (ศึกษาใน 5 กระทรวง) และแนวคิดเกี่ยวกับชนิดของสารสนเทศ ที่วิทยุชุมชนควรนำเสนอเพื่อประเมินความเป็นไปได้ในการใช้สารสนเทศจากเว็บไซต์ภาครัฐ เพื่อจัดรายการวิทยุชุมชน (รายการหัวข้อเนื้อหาทั้งหมดจากแต่ละเว็บไซต์ที่นำมาวิเคราะห์ในส่วนนี้อยู่ในภาคผนวก)

5.2.1 เนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพ

ผู้วิจัยเลือกเว็บไซต์ของกระทรวงสาธารณสุข สำหรับศึกษาเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพ

ตารางที่ 13 หัวข้อและจำนวนเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพแยกประเภทตามเนื้อหาที่ควรนำเสนอในรายการวิทยุชุมชน

เนื้อหาที่นำเสนอในหน้าแรกของเว็บไซต์	ใช่	ไม่ใช่
เนื้อหาเกี่ยวกับท้องถิ่น	4	-
เนื้อหาที่จำเป็นต่อชีวิตประจำวัน : ด้านสุขภาพอนามัย	70	-
เนื้อหาการอภิปรายประเด็นที่ส่งผลกระทบต่อประชาชน	6	-
เนื้อหาที่นำเสนอเพื่อให้ผู้ด้อยโอกาสในสังคมเข้าใจประเด็นใดประเด็นหนึ่งอย่างถ่องแท้ (เนื้อหาครอบคลุม การอภิปรายสถานการณ์ สาเหตุ วิธีการแก้ไข)	-	-
เนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับความเดือดเนื้อร้อนใจ เรื่องร้องทุกข์ ของชุมชน	-	-
เนื้อหาการเผยแพร่ข่าวสารจากชุมชนต่าง ๆ	-	-
รวม 168 หัวข้อ (100%)	80 (47.6)	88 (52.4)

จากตาราง 14 เนื้อหาทั้งหมดที่ปรากฏบนหน้าแรกของเว็บไซต์กระทรวงสาธารณสุขมีทั้งหมด 168 เรื่อง แยกเป็นเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพ 80 เรื่อง (ร้อยละ 47.6) และเนื้อหาที่ไม่เกี่ยวข้องกับสุขภาพ 88 เรื่อง (ร้อยละ 52.4) ในจำนวนนี้มีเนื้อหาที่นำเสนอเป็นภาษาอังกฤษทั้งหมด 9 หัวข้อ (ร้อยละ 5.3)

เนื้อหาเกี่ยวกับท้องถิ่น เป็นเนื้อหาในหมวดหมู่ “ข่าวสาธารณสุขภูมิภาค” เป็นการนำเสนอข่าวของสาธารณสุขจังหวัดต่าง ๆ เช่น สาธารณสุขจังหวัดมหาสารคามเตือนประชาชนระวังโรคไข้เลือดออก สาธารณสุขจังหวัดปัตตานีพร้อมรับสถานการณ์ฉุกเฉินงานสมโภชน์เจ้าแม่ลิ้มกอเหนี่ยว

เนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพอนามัยประกอบด้วย

- 1) นโยบาย และกฎหมายด้านสาธารณสุข เช่น พระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ
- 2) โรคระบาด เช่น ไข้หวัดนก โรคมือเท้าปาก
- 3) ข่าวที่ผลิตโดยกระทรวงสาธารณสุข ข่าวจากหนังสือพิมพ์ไทย/ภาษาอังกฤษ และสำนักข่าว
- 4) สาระจากกรมและหน่วยงานภายใต้กระทรวง
- 5) เนื้อหาการอภิปรายประเด็นที่ส่งผลกระทบต่อประชาชน เช่น เรื่องสิทธิเหนือสิทธิบัตรยารักษาโรคมะเร็ง ข้อมูลซีแอลยารักษามะเร็ง 4 ชนิด การแก้ไขปัญหาการฟ้องคดีแพทยอันเนื่องมาจากการรักษาพยาบาล

เนื้อหาที่ไม่เกี่ยวข้องโดยตรงกับสุขภาพมีจำนวนเรื่องมากกว่าเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพ 8 หัวข้อ (ร้อยละ 4.8) และจัดเป็นหมวดหมู่ใหญ่ ๆ ได้คือ การเชื่อมโยงไปสู่เว็บไซต์หน่วยงานที่ทำงานร่วมกับกระทรวงสาธารณสุข เนื้อหาที่มีประโยชน์เฉพาะสำหรับเจ้าหน้าที่เช่น การย้ายโอน เนื้อหาที่ต้องใช้รหัสผ่านจึงจะใช้ประโยชน์ได้ เนื้อหาที่มีประโยชน์สำหรับหน่วยงานธุรกิจ และเนื้อหาที่ไม่เกี่ยวข้องกับสุขภาพเลย ซึ่งส่วนใหญ่เป็นการเชื่อมโยงผ่านป้าย (banner) ซึ่งผู้สร้างเว็บไซต์ได้แฉกิ้งหรือนำลิงก์ของหน่วยงานอื่น ๆ มาเสนอในเว็บไซต์

ภาพที่ 29 ตัวอย่างเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพอนามัย

5.2.2 เนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพการเกษตร

ผู้วิจัยวิเคราะห์เว็บไซต์กระทรวงเกษตรและสหกรณ์เพื่อศึกษาเนื้อหาเพื่อการประกอบอาชีพการเกษตร

ตารางที่ 14 หัวข้อและจำนวนเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพการเกษตร แยกประเภทตามเนื้อหาที่ควรนำเสนอในรายการวิทยุชุมชน

เนื้อหาที่นำเสนอในหน้าแรกของเว็บไซต์	ใช่	ไม่ใช่
เนื้อหาเกี่ยวกับท้องถิ่น	-	-
เนื้อหาที่จำเป็นต่อชีวิตประจำวัน : การประกอบอาชีพการเกษตร	39	-
เนื้อหาการอภิปรายประเด็นที่ส่งผลกระทบต่อชุมชน	-	-
เนื้อหาที่นำเสนอเพื่อให้ผู้ด้อยโอกาสในสังคมเข้าใจประเด็นใดประเด็นหนึ่งอย่างถ่องแท้ (เนื้อหาครอบคลุม การอภิปรายสถานการณ์ สาเหตุ วิธีการแก้ไข)	2	-
เนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับความเดือดเนื้อร้อนใจ เรื่องร้องทุกข์ ของชุมชน	-	-
เนื้อหาการเผยแพร่นวัตกรรมจากชุมชนต่าง ๆ	8	-
รวม 63 หัวข้อ (100%)	49 (77.8)	14 (22.2)

เนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพด้านการเกษตร ในเว็บไซต์กระทรวงเกษตรและสหกรณ์มีจำนวนหัวข้อมากกว่าเนื้อหาอื่นที่ไม่เกี่ยวข้อง โดยเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพทางการเกษตรมีทั้งหมด 49 เรื่อง (ร้อยละ 77.8) และเนื้อหาอื่นที่ไม่เกี่ยวข้อง 14 เรื่อง (ร้อยละ 22.2)

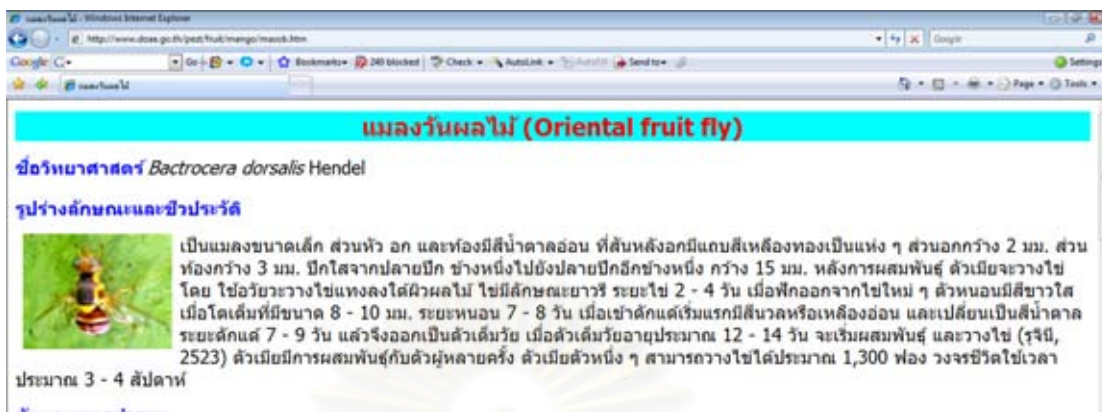
เนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพด้านการเกษตร มีเนื้อหาดังนี้

- 1) ข้อมูลเพื่อการเกษตร เช่น ดิน น้ำ พืช ปศุสัตว์ ประมง ปุ๋ยและสารเคมี ราคาสินค้า และ ปัจจัยการผลิต เป็นต้น

- 2) ชาวที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร เช่นชาวประชาสัมพันธ์ซึ่งผลิตโดยกระทรวงเกษตรฯ และเกษตรในกระแส ซึ่งเป็นชาวจากสื่อมวลชน
- 3) โครงการส่งเสริมการเกษตร โครงการพระราชดำริที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร
- 4) พระราชบัญญัติ และกฎหมายการเกษตร
- 5) ฐานข้อมูลการเกษตร เช่น ฐานข้อมูลผู้นำเกษตรกร ฐานข้อมูลภูมิปัญญาเกษตรอินทรีย์
- 6) เนื้อหาที่น่าสนใจเพื่อให้ผู้ด้อยโอกาสในสังคมเข้าใจประเด็นใดประเด็นหนึ่งอย่างถ่องแท้ เป็นการนำปัญหาการปลูกพืชสวนและราคาที่ตกต่ำมาอภิปราย เช่น รัฐมนตรีช่วยว่าการ กระทรวงเกษตรฯ ได้ให้ข้อมูลราคามันสำปะหลังที่มีราคาดี ทำให้เกษตรกรแห่งปลูก บทบาทของกระทรวงในการตั้งรับปัญหานี้เช่นการส่งเสริมให้ปลูกมันสำปะหลังพันธุ์ดี การวางมาตรการรองรับปัญหาราคาตก เป็นต้น
- 7) เนื้อหาการเผยแพร่ข่าวสารจากชุมชนต่าง ๆ เป็นการนำเรื่องราวของเกษตรกรที่ประสบความสำเร็จมานำเสนอบนเว็บไซต์ เช่น ในหมวดหมู่ “รอบรู้เกษตร” มีหัวข้อปราชญ์ชาวบ้าน ซึ่งเป็นการนำตัวอย่างเกษตรกรในภูมิภาคต่าง ๆ ที่โดดเด่นมานำเสนอเรื่องราว พร้อมทั้งมีแผนที่ ที่อยู่ และหมายเลขโทรศัพท์ นอกจากนี้ยังมีเนื้อหาในกลุ่มอื่น ๆ อีก เช่น ฐานข้อมูลภูมิปัญญาเกษตรอินทรีย์ (เกษตรกรที่ประสบความสำเร็จของแต่ละจังหวัด) ฐานข้อมูลผู้นำเกษตรกรเทคโนโลยีชาวบ้าน เรื่องเล่าชาวเกษตร เป็นต้น

เนื้อหาอื่นที่ไม่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพด้านการเกษตรมี 14 หัวข้อ ประกอบด้วย ความรู้เกี่ยวกับกระทรวงฯ โครงสร้างกระทรวงฯ หน่วยงานภายใน และมีการเชื่อมโยงโดยใช้ป้าย (banner) สู่เว็บไซต์ภายนอก 2 ป้ายคือการเชื่อมโยงไปเว็บไซต์สำนักงาน กพ. และศูนย์กลางความรู้แห่งชาติ

ภาพที่ 30 ตัวอย่างเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพการเกษตร

5.2.3 เนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพแรงงาน

ผู้วิจัยวิเคราะห์เว็บไซต์กระทรวงแรงงานเพื่อศึกษาเนื้อหาเพื่อการประกอบอาชีพแรงงาน

ตารางที่ 15 แสดงหัวข้อและจำนวนเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพแรงงาน แยกประเภทตามเนื้อหาที่ควรนำเสนอในรายการวิทยุชุมชน

เนื้อหาที่นำเสนอในหน้าแรกของเว็บไซต์	ใช่	ไม่ใช่
เนื้อหาเกี่ยวกับท้องถิ่น	3	-
เนื้อหาที่เป็นต่อชีวิตประจำวัน : การประกอบอาชีพแรงงาน	22	-
เนื้อหาการอภิปรายประเด็นที่ส่งผลกระทบต่อชุมชน	-	-
เนื้อหาที่นำเสนอเพื่อให้ผู้ด้อยโอกาสในสังคมเข้าใจประเด็นใดประเด็นหนึ่งอย่างถ่องแท้ (เนื้อหาครอบคลุม การอภิปรายสถานการณ์ สาเหตุ วิธีการแก้ไข)	1	-
เนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับความเดือดร้อนใจ เรื่องร้องทุกข์ ของชุมชน	-	-
เนื้อหาการเผยแพร่ข่าวสารจากชุมชนต่าง ๆ	-	-
รวม 81 หัวข้อ (100%)	26 (32)	55 (68)

จากการวิเคราะห์เนื้อหาในเว็บไซต์กระทรวงแรงงานพบว่า ในหน้าแรกของเว็บไซต์กระทรวงแรงงานมีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องการประกอบอาชีพแรงงาน 26 เรื่อง (ร้อยละ 32) ขณะที่ไม่มีเนื้อหาอื่นที่ไม่เกี่ยวข้อง 55 เรื่อง (ร้อยละ 68)

เนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพที่พบในหน้าแรกของเว็บไซต์กระทรวงแรงงานเป็นเนื้อหาเกี่ยวกับ

1. ตำแหน่งงาน การสมัครงานผ่านเว็บไซต์ การค้นหาผู้สมัครงาน
2. การทำงานและแรงงานไทยในต่างประเทศ
3. พระราชบัญญัติ และกฎหมายแรงงาน สิทธิประโยชน์ของลูกจ้าง นายจ้าง แผนงานต่าง ๆ ของกระทรวงฯ

4. เนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับท้องถิ่นเป็นคลิปลิงก์จากสำนักงานส่วนภูมิภาค ซึ่งได้ออกปฏิบัติราชการตามหน่วยย่อยระดับอำเภอ และข่าวความร่วมมือระหว่างกระทรวงแรงงานกับหน่วยงานในระดับจังหวัด เช่น กระทรวงแรงงานเปิดศูนย์บริการร่วมกับจังหวัดขอนแก่น

5. เนื้อหาที่นำเสนอเพื่อให้ผู้ด้อยโอกาสในสังคมเข้าใจประเด็นใดประเด็นหนึ่งอย่างถ่องแท้ เป็นการให้พื้นที่สำหรับผู้ที่ใช้แรงงานในต่างประเทศได้เขียนบทความ จดหมาย และเสนอบนเว็บไซต์ภายใต้หัวข้อ “เพื่อนสูเพื่อน” เพื่อให้ผู้ที่สนใจไปทำงานในต่างประเทศได้รับทราบถึงสภาพชีวิตความเป็นอยู่ รายได้ และปัญหาต่าง ๆ ของแรงงานไทยในประเทศนั้น ๆ เช่น เรื่องราวของแรงงานไทยในญี่ปุ่น การเตรียมตัวไปทำงานในประเทศเกาหลี

เนื้อหาอื่นที่ไม่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพแรงงานในหน้าแรกของเว็บไซต์กระทรวงแรงงานส่วนใหญ่เป็นเนื้อหาที่ผลิตโดยหน่วยงานภายในกระทรวงแรงงานเพื่อสื่อสารกับข้าราชการและเจ้าหน้าที่ภายในกระทรวง เช่น ข่าวภายในกระทรวงและภาพข่าว อินทราเน็ต ระบบอีเมล ระบบการส่งข้อมูล และป้าย (banner) จำนวน 28 ป้าย ซึ่งเชื่อมโยงไปสู่เว็บไซต์และเนื้อหาเว็บไซต์ภาครัฐอื่น

ภาพที่ 31 ตัวอย่างเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพแรงงาน

5.3.4 เนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการเมืองการปกครองประเทศไทย

ผู้วิจัยวิเคราะห์เว็บไซต์กระทรวงมหาดไทยเพื่อศึกษาเนื้อหาเกี่ยวกับการเมืองการปกครอง

ตารางที่ 16 แสดงหัวข้อและจำนวนเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการเมืองการปกครอง แยกประเภทตามเนื้อหาที่ควรนำเสนอในรายการวิทยุชุมชน

เนื้อหาที่นำเสนอในหน้าแรกของเว็บไซต์	ใช่	ไม่ใช่
เนื้อหาเกี่ยวกับท้องถิ่น	-	-
เนื้อหาที่จำเป็นต่อชีวิตประจำวัน : การเมืองการปกครอง	15	-
เนื้อหาการอภิปรายประเด็นที่ส่งผลกระทบต่อประชาชน	-	-
เนื้อหาที่นำเสนอเพื่อให้ผู้ด้อยโอกาสในสังคมเข้าใจประเด็นใดประเด็นหนึ่งอย่างถ่องแท้ (เนื้อหาครอบคลุม การอภิปรายสถานการณ์ สาเหตุ วิธีการแก้ไข)	-	-
เนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับความเดือดเนื้อร้อนใจ เรื่องร้องทุกข์ ของชุมชน	-	-
เนื้อหาการเผยแพร่วัฒนธรรมจากชุมชนต่าง ๆ	-	-
รวม 46 หัวข้อ (100%)	15 (32.6)	31 (67.4)

เนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการเมืองการปกครอง วิเคราะห์จากหน้าแรกของเว็บไซต์กระทรวงมหาดไทยมีทั้งหมด 46 เรื่อง จากตารางพบว่าเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการเมืองการปกครองมี 15 เรื่อง (ร้อยละ 32.5) ส่วนเนื้อหาอื่นที่ไม่เกี่ยวข้องมี 31 เรื่อง (ร้อยละ 67.2)

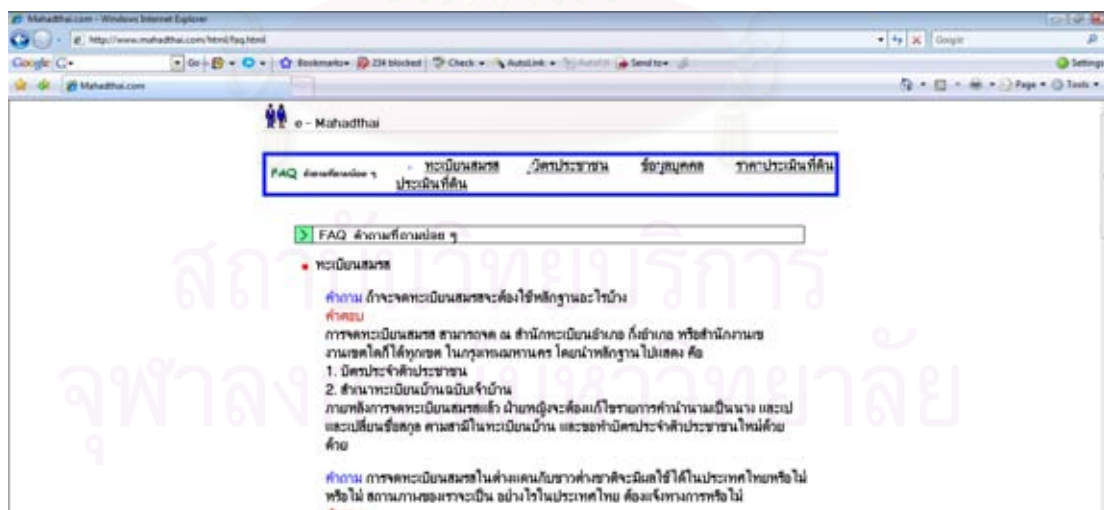
เนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการเมืองการปกครองส่วนใหญ่เป็นเรื่อง

- 1) กฎหมาย นโยบายและผลการดำเนินงานกระทรวงมหาดไทย
- 2) ข่าวสารและกิจกรรมกระทรวงมหาดไทย
- 3) บริการประชาชน สำหรับหัวข้อนี้เป็นหัวข้อที่ควรประกอบด้วยเนื้อหาการให้บริการของกระทรวงต่อประชาชน อย่างไรก็ตามภายใต้หัวข้อกลับมีเนื้อหาที่

หลากหลายทั้งที่เป็นเรื่องบริการประชาชนและไม่เกี่ยวข้องกับการบริการประชาชน โดยการนำชื่อหัวข้อเนื้อหาไปเป็นหนึ่งในหัวข้อย่อยซ้ำอีกครั้ง

จากการวิเคราะห์เนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการเมืองการปกครองยังพบปัญหาอื่น ๆ อีก เช่น ป้ายขนาดเล็กที่เชื่อมโยงไปสู่เนื้อหาที่หัวข้อเกี่ยวข้องกับการเมืองการปกครอง แต่กลายเป็นเนื้อหาที่ผลิตโดยหน่วยงานภายนอกกระทรวงมหาดไทยเช่น “เกาะติดสถานการณ์ภาคใต้” ไม่ได้เป็นเนื้อหาด้านการเมืองการปกครองที่กระทรวงมหาดไทยผลิตเอง แต่เป็นการเชื่อมโยงสู่ข่าวที่ผลิตโดยกรมประชาสัมพันธ์ ซึ่งเป็นข่าวที่รวมทั้งสถานการณ์ภาคใต้ ข่าวการทำงานของกระทรวงอื่น นอกจากนี้หัวข้อ “รายงานด่วนสถานการณ์ปัจจุบัน” เสนอในหน้าแรกไม่เกี่ยวข้องกับการเมืองการปกครอง แต่เป็นเนื้อหาดีนฟ้าอากาศเชื่อมโยงไปเว็บไซต์ของหนังสือพิมพ์ไทยรัฐและเว็บไซต์หนังสือพิมพ์ผู้จัดการ

เนื้อหาอื่นที่ไม่เกี่ยวข้องกับการเมืองการปกครอง มีจำนวนหัวข้อ 31 เรื่อง (ร้อยละ 67.4) โดยมีเนื้อหาที่หลากหลาย เช่น ข่าวที่เกี่ยวข้องกับสำนักพระราชวัง ข้อมูลวิธีเข้าวังเพื่อเคารพพระศพ และประกาศสำหรับบุคลากรเจ้าหน้าที่ เช่นการอบรมสัมมนา

ภาพที่ 32 ตัวอย่างเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการเมืองการปกครอง

5.3.5 เนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับสิทธิพื้นฐานของประชาชน

ผู้วิจัยวิเคราะห์เว็บไซต์กระทรวงยุติธรรมเพื่อศึกษาเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนทั่วไป ดังตารางที่ 17

ตารางที่ 17 หัวข้อและจำนวนเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสิทธิพื้นฐานของประชาชน แยกประเภทตามเนื้อหาที่ควรนำเสนอในรายการวิทยุชุมชน

เนื้อหาที่นำเสนอในหน้าแรกของเว็บไซต์	ใช่	ไม่ใช่
เนื้อหาเกี่ยวกับท้องถิ่น	-	-
เนื้อหาที่จำเป็นต่อชีวิตประจำวัน : สิทธิพื้นฐานของประชาชน	18	-
เนื้อหาการอภิปรายประเด็นที่ส่งผลกระทบต่อประชาชน	-	-
เนื้อหาที่นำเสนอเพื่อให้ผู้ด้อยโอกาสในสังคมเข้าใจประเด็นใดประเด็นหนึ่งอย่างถ่องแท้ (เนื้อหาครอบคลุม การอภิปรายสถานการณ์ สาเหตุ วิธีการแก้ไข)	-	-
เนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับความเดือดร้อนใจ เรื่องร้องทุกข์ ของชุมชน	-	-
เนื้อหาการเผยแพร่ข่าวสารจากชุมชนต่าง ๆ	-	-
รวม 78 หัวข้อ	18 (23.1)	60 (76.9)

จากการวิเคราะห์เนื้อหาในหน้าแรกของเว็บไซต์กระทรวงยุติธรรม พบว่ามีทั้งหมด 78 เรื่อง มีเนื้อหาอื่นที่ไม่เกี่ยวข้องมากกว่าเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับสิทธิพื้นฐานของประชาชนและกฎหมายที่ประชาชนควรรู้ เนื้อหาที่ไม่เกี่ยวข้องมี 60 เรื่อง (ร้อยละ 76.9) ขณะที่เนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับสิทธิพื้นฐานของประชาชนมี 18 เรื่อง (ร้อยละ 23.1)

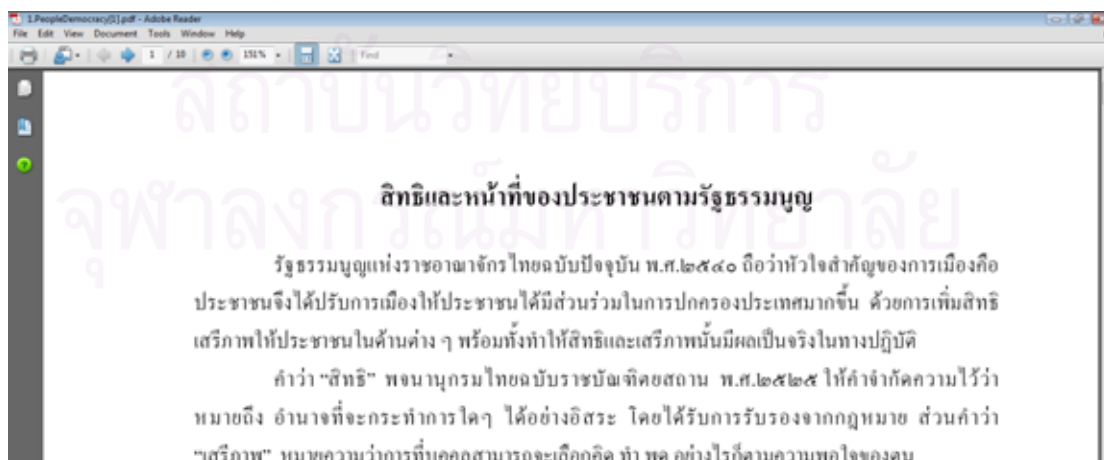
เนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับสิทธิพื้นฐานของประชาชน ได้แก่

- 1) กฎหมายที่ประชาชนควรรู้
- 2) ถามตอบเรื่องกฎหมาย

- 3) สารระนำรัฐ เช่น เรื่องสิทธิมนุษยชน ข่าวดังจากหนังสือพิมพ์ รายงานการศึกษาเบื้องต้นของ คตท. (คณะกรรมการอิสระตรวจสอบ ศึกษาและวิเคราะห์ การกำหนดนโยบายปราบปรามยาเสพติดให้โทษ และการนำนโยบายไปปฏิบัติจนเกิดความเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย ชื่อเสียง และทรัพย์สินของประชาชน)
- 4) กฎหมายเกี่ยวกับชีวิตประจำวัน เช่น สิทธิและหน้าที่ของประชาชนตามรัฐธรรมนูญ กฎหมายเกี่ยวข้องกับวงจรชีวิต วิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการทะเบียนต่าง ๆ กฎหมายภาษีอากร กฎหมายที่ดิน ฯลฯ
- 5) สิทธิชาวบ้านในกระบวนการยุติธรรมตามรัฐธรรมนูญ ตอนครอบครัวลู้งมี มีเนื้อหาเช่น รู้จักลู้งมี ตำรวจมาบ้านลู้งมี บ้านลู้งมีถูกค้น ลู้งมีถูกจับ ลู้งมีถูกสอบสวน ลู้งมีถูกขัง ลู้งมีได้ประกันตัว ลู้งมีปรึกษาทนาย ลู้งมีถูกฟ้อง ฯลฯ
- 6) หนังสือร้อยรู้เรื่องกฎหมาย เช่น เรื่องผู้เยาว์สาบสูญ นิติกรรม สัญญาซื้อขาย สัญญาเช่าทรัพย์สิน สัญญาฝากชื่อ ฯลฯ

หมายเหตุ เนื้อหาหมายเลข 3 – 6 เป็นการนำเสนอสารสนเทศในรูปแบบไฟล์ pdf

เนื้อหาที่ไม่เกี่ยวข้องโดยตรงกับสิทธิพื้นฐานของประชาชน เช่น การแนะนำองค์กรและหน่วยงานที่อยู่ภายในกระทรวง เนื้อหาสำหรับข้าราชการและเจ้าหน้าที่ในกระทรวง และข่าวประกวดราคา

ภาพที่ 33 ตัวอย่างเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับสิทธิพื้นฐานของประชาชน

ตารางที่ 18 สรุปเนื้อหาที่นำเสนอบนหน้าโฮมเพจของเว็บไซต์ภาครัฐ

กระทรวง	สัดส่วน (ร้อยละ)	
	เนื้อหาที่เกี่ยวข้อง	เนื้อหาที่ไม่เกี่ยวข้อง
เกษตรและสหกรณ์ (อาชีพ)	49 (77.8)	14 (22.2)
สาธารณสุข (สุขภาพ)	80 (47.6)	88 (52.4)
มหาดไทย (การเมืองการปกครอง)	15 (32.6)	31 (67.4)
แรงงาน (อาชีพ)	26 (32)	55 (68)
ยุติธรรม (สิทธิพื้นฐาน)	18 (23.1)	60 (76.9)

จากการวิเคราะห์หัวข้อเนื้อหาทั้งหมดที่นำเสนอบนหน้าโฮมเพจของเว็บไซต์กลุ่มตัวอย่าง พบว่ามีเพียงกระทรวงเดียวคือกระทรวงเกษตร ที่มีจำนวนหัวข้อเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพการเกษตรมากกว่าหัวข้อเนื้อหาอื่นที่ไม่เกี่ยวข้อง ส่วนกระทรวงยุติธรรมเป็นกระทรวงที่มีเนื้อหาในประเด็นที่ผู้วิจัยวิเคราะห์คือเรื่องสิทธิพื้นฐานของประชาชน ในสัดส่วนน้อยที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับเนื้อหาที่ไม่เกี่ยวข้อง ตารางที่ 18

ถ้าประเมินจำนวนหัวข้อเนื้อหาทั้งหมดที่นำเสนอบนหน้าโฮมเพจ กระทรวงสาธารณสุข เป็นกระทรวงที่มีการนำเสนอหัวข้อเนื้อหาสูงสุดในกลุ่มตัวอย่างคือ 168 หัวข้อ แต่มีสัดส่วนเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับเรื่องสุขภาพร้อยละ 47.6 กับเรื่องที่ไม่เกี่ยวข้องร้อยละ 52.4 ส่วนกระทรวงที่มีการนำเสนอจำนวนหัวข้อเนื้อหาในหน้าโฮมเพจน้อยที่สุดคือกระทรวงมหาดไทยซึ่งผู้วิจัยใช้วิเคราะห์เนื้อหาการเมืองการปกครอง กล่าวคือมีหัวข้อทั้งหมดที่นำเสนอ 46 หัวข้อ แยกเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาการเมืองการปกครองร้อยละ 32.6 และเนื้อหาที่ไม่เกี่ยวข้องร้อยละ 67.4

ตารางที่ 19 สรุปแยกประเภทเนื้อหาที่นำเสนอบนหน้าโฮมเพจแยกตามประเภทเนื้อหาที่ควรนำเสนอในรายการวิทยุชุมชน

ประเภทของเนื้อหา	หัวข้อ	ร้อยละ
เนื้อหาทั่วไปที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อที่วิเคราะห์	164	87.25
เนื้อหาการเผยแพร่ข่าวสารจากชุมชนต่าง ๆ	8	4.25
เนื้อหาเกี่ยวกับท้องถิ่น	7	3.72
เนื้อหาการอภิปรายประเด็นที่ส่งผลกระทบต่อประชาชน	6	3.19
เนื้อหาเพื่อให้ผู้ด้อยโอกาสในสังคมเข้าใจประเด็นอย่างถ่องแท้	3	1.59
เนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับความเดือดร้อน เรื่องร้องทุกข์ของชุมชน	0	0
รวม	188	100

เมื่อนำหัวข้อเนื้อหาทั้งหมดที่เกี่ยวข้องจากแต่ละกระทรวงแยกประเภทตามเนื้อหาที่ควรนำเสนอในรายการวิทยุชุมชน ผู้วิจัยพบว่าเนื้อหาทั่วไปที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อที่วิเคราะห์เป็นกลุ่มที่มีสัดส่วนมากที่สุด กระทรวงส่วนใหญ่ไม่ได้นำเรื่องราวระดับท้องถิ่น วัฒนธรรมจากชุมชน รวมถึงเรื่องที่เป็นความทุกข์ร้อนระดับชุมชน นอกจากนั้นเรื่องราวที่กระทรวงแต่ละกระทรวงรับผิดชอบ และเป็นประเด็นที่ส่งผลกระทบต่อประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศไม่ได้เป็นหัวข้อที่ถูกอภิปรายหรือนำเสนอบนเว็บไซต์อย่างทันสมัยตามการณ์ ส่วนเนื้อหาอีกประเภทหนึ่งที่ขาดการนำเสนอบนเว็บไซต์กลุ่มตัวอย่างคือเนื้อหาที่จะช่วยให้ผู้ด้อยโอกาสในสังคมได้เข้าใจเรื่องใดเรื่องหนึ่งอย่างถ่องแท้เพื่อเพิ่มความเข้าใจในเรื่องราวปัญหา สถานการณ์ปัจจุบัน และการแก้ไข

จากการวิเคราะห์หัวข้อเนื้อหา ผู้วิจัยพบว่าหัวข้อเนื้อหาส่วนที่เกี่ยวข้องกับประเด็นที่แต่ละกระทรวงควรนำเสนอบนหน้าโฮมเพจของเว็บไซต์มีสัดส่วนน้อยกว่าหัวข้อเนื้อหาที่ไม่เกี่ยวข้อง และเมื่อนำหัวข้อเนื้อหาส่วนที่เกี่ยวข้องดังกล่าวมาแยกตามประเภทสารสนเทศที่ควรนำเสนอโดยวิทยุชุมชนอีกครั้งพบว่า หัวข้อเนื้อหาที่พบบนเว็บไซต์ภาครัฐทั้ง 5 กระทรวงนำเสนอเนื้อหาทั่วไปในระดับประเทศมากกว่าเนื้อหาที่ส่งผลกระทบต่อคนในชุมชน รวมถึงเรื่องราวจากคนระดับชุมชน

นอกเหนือจากการประเมินเว็บไซต์ตามกรอบแนวคิด ความคิดเห็นและประสบการณ์การใช้เว็บไซต์ของผู้จัดรายการวิทยุชุมชนเป็นข้อมูลอีกด้านหนึ่งที่จะได้นำมาเปรียบเทียบกับข้อค้นพบจากการประเมินตามกรอบแนวคิด

5.3 การประเมินโดยผู้จัดรายการวิทยุชุมชนภายหลังจากทดลองใช้เว็บไซต์

ผู้วิจัยได้นำผู้จัดรายการของจวช. เพื่อคนชุมชนบ้านแม่ฮัก 22 คน และจวช.คนลุ่มน้ำวาง 11 คน ไปทดลองใช้เว็บไซต์ภาครัฐ 5 เว็บไซต์ โดยใช้บริการร้านเกมในชุมชนหรือสถานที่ใกล้เคียงที่สุดเพื่อเข้าถึงอินเทอร์เน็ต ภายหลังจากการทดลองใช้และเยี่ยมชมเว็บไซต์ของทั้ง 5 กระทรวง ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์กลุ่มผู้จัดรายการเพื่อรวบรวมความคิดเห็นที่มีต่อแต่ละเว็บไซต์ พร้อมกับสอบถามผู้จัดรายการถึงเนื้อหาที่ผู้จัดรายการสนใจและจะเลือกใช้เป็นข้อมูลสำหรับจัดรายการวิทยุชุมชน

ในกรณีที่ผู้จัดรายการไม่ชำนาญการใช้อินเทอร์เน็ตผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยอีก 1 คนจะทำหน้าที่ช่วยคลิกและเปิดหน้าเว็บเพจให้กับผู้จัดรายการ ในการเลือกเก็บข้อมูลเพื่อจัดรายการได้ ปรับวิธีการดังนี้คือ ผู้จัดรายการจวช.คนลุ่มน้ำวางใช้อินเทอร์เน็ตในร้านเกมที่เป็นญาติกับผู้จัดรายการ ร้านเกมจึงอนุญาตให้ใช้ usb drive และลงโปรแกรม Microsoft word ให้เพิ่มเติมเพื่อบันทึกข้อมูล ผู้จัดรายการและผู้วิจัยจึงรวบรวมข้อมูลบันทึกลง usb drive และนำกลับไปพิมพ์ที่สถานีวิทยุ ส่วนกรณีของผู้จัดรายการ จวช. เพื่อคนชุมชนบ้านแม่ฮัก ผู้วิจัยได้เข้าพื้นที่ร้านเกมนอกชุมชนและไม่มีสมาชิกผู้จัดรายการคุ้นเคยกับร้านเกม ทุกคนจึงต้องทำตามกฎของร้านเกมคือไม่นำ usb drive มาใช้กับเครื่องของร้าน และไม่ดาวน์โหลดโปรแกรมลงเครื่องคอมพิวเตอร์ของร้านโดยไม่ได้รับอนุญาต ผู้จัดรายการ จวช.เพื่อคนชุมชนบ้านแม่ฮักจึงส่งเนื้อหาที่ต้องการให้กับผู้วิจัยผ่านอีเมลล์ และผู้วิจัยเป็นคนนำไปพิมพ์และแจกจ่ายให้กับผู้จัดรายการแต่ละคนในภายหลังที่สถานี

ในส่วนของการนำสารสนเทศจากเว็บไซต์ภาครัฐไปใช้ในรายการวิทยุชุมชน ผู้วิจัยได้นำเสนอข้อมูลส่วนนี้ในบทที่ 6 หัวข้อ 6.2 ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการเชื่อมโยงสารสนเทศสู่รายการวิทยุชุมชน

ความคิดเห็นของผู้จัดรายการที่มีต่อเว็บไซต์ภาครัฐโดยสรุปมีดังนี้

5.3.1 ความคิดเห็นของผู้จัดรายการที่มีต่อเว็บไซต์กระทรวงสาธารณสุข

ตาราง 20 ความคิดเห็นของผู้จัดรายการวิทยุชุมชนที่มีต่อการออกแบบเว็บไซต์กระทรวงสาธารณสุข

	กระทรวงสาธารณสุข
การออกแบบเว็บไซต์โดยรวม	1) การจัดรูปหน้าไม่ทันสมัยสวยงาม ไม่มีสีสัน 2) รูปแบบเขย 3) ตัวหนังสือในทุกหน้าเหมือนกัน ขนาดเท่ากัน ไม่มีความน่าสนใจ
การออกแบบหน้าแรก	1) ไม่สวยงามทำให้ไม่อยากชมเว็บไซต์ต่อ 2) ใช้ตัวอักษรที่เป็นสีเดียวกัน มีขนาดเท่ากันทั้งหน้า
การออกแบบระบบปฏิสัมพันธ์	1) ถ้าไปหน้าอื่นแล้วกลับมาหน้าแรกไม่ได้ 2) เมื่อคลิกไปแล้วมักจะหลุดออกจากเว็บไซต์กระทรวงสาธารณสุขไปเว็บไซต์อื่นโดยไม่รู้ตัว
การนำเสนอเนื้อหาบนเว็บไซต์	1) มีเนื้อหาที่น่าสนใจแต่คลิกเข้าไปดูไม่ได้ ลิงค์ขาด 2) มีเนื้อหาที่ใกล้ตัวของคนในชุมชน

หลังจากการชมเว็บไซต์แล้วผู้จัดรายการได้เลือกเนื้อหาเพื่อนำไปจัดรายการจากเว็บไซต์กระทรวงสาธารณสุขดังหัวข้อต่าง ๆ เช่น

- 1) สาธารณสุขร้อยเอ็ดเดือนภัยไข้หวัดนก
- 2) กรมวิทย์ฯ เตือนนำขวดเพทกลับมาใช้ใหม่ต้องหมั่นสังเกต
- 3) สธ.เตือนภัย “ไข้เลือดออก” คาดปีนี้รุนแรง รอบ40 วันแรกปีนี้ พบป่วยแล้วเกือบ 3 พันราย
- 4) เตือนภัย “อาหารใช้น้ำมันทอดซ้ำ” เสี่ยงมะเร็งสุดๆ ชี้ ปาท่องโก๋ ตัวดี
- 5) น้ำอัดลมอันตราย
- 6) โลกร้อน กระตุ้น “เชื้อฮิวาต์” อาละวาด
- 7) ข้าวโพดอ่อนส่งผล “บิด” ระบาด
- 8) ไข้เลือดออก “ดู” ตาย 83
- 9) ลิซมาเนีย...โรคใหม่ที่ต้องจับตา

- 10) คำแนะนำแก่ประชาชนเพื่อการป้องกันโรคใช้หวัดนกในโอกาสตรุษจีน
- 11) อย.เตือนผู้ประกอบการระวังถูกปลอมใบอนุญาต เป็นต้น

5.3.2 ความคิดเห็นของผู้จัดรายการที่มีต่อเว็บไซต์กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

ตาราง 21 ความคิดเห็นของผู้จัดรายการวิทยุชุมชนที่มีต่อการออกแบบเว็บไซต์กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

	กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
การออกแบบเว็บไซต์โดยรวม	<ol style="list-style-type: none"> 1) ดูแล้วดีที่สุดในเมื่อเปรียบเทียบกับเว็บไซต์อื่นที่เหลือ 2) มีภาพประกอบสวยงาม 3) ใช้สีเขียว ดูแล้วสบายตา 4) มีวิดีโอคลิปให้ดู น่าสนใจ 5) เนื้อหาในแต่ละหน้ามีไม่มากจนเกินไป
การออกแบบหน้าแรก	<ol style="list-style-type: none"> 1) ดูสวยงาม มีภาพประกอบ 2) มีช่องว่างบ้าง ทำให้หน้าดูไม่แน่นจนเกินไป
การออกแบบระบบปฏิสัมพันธ์	<ol style="list-style-type: none"> 1) หาข้อมูลได้ง่าย
การนำเสนอเนื้อหาบนเว็บไซต์	<ol style="list-style-type: none"> 2) บางเนื้อหาไม่ทันสมัย เช่น ข้อมูลราคาสินค้าเป็นราคาเก่า 3) น่าจะมีเรื่องหอมหัวใหญ่มากกว่านี้ แนะนำวิธีปลูกหอมหัวใหญ่ให้ได้ราคา 4) มีเนื้อหาเยอะมาก เนื้อหายาก ไม่กล้านำไปใช้กลัวอ่านผิด

หลังจากการชมเว็บไซต์แล้วผู้จัดรายการได้เลือกเนื้อหาเพื่อนำไปจัดรายการจากกระทรวงเกษตรฯ ตามประเด็นต่าง ๆ เช่น โครงการปลูกหญ้าแฝกเฉลิมพระเกียรติ การทำปุ๋ยชีวภาพแมลงวันผลไม้ สบู่ดำ พืชคลุมดิน หอมหัวใหญ่ โครงการพระราชดำริ การเกษตรประณีต 1 ไร่ เป็นต้น

5.3.3 ความคิดเห็นของผู้จัดรายการที่มีต่อเว็บไซต์กระทรวงมหาดไทย

ตารางที่ 22 ความคิดเห็นของผู้จัดรายการวิทยุชุมชนที่มีต่อการออกแบบเว็บไซต์ กระทรวงมหาดไทย

	กระทรวงมหาดไทย
การออกแบบเว็บไซต์โดยรวม	1) โหล่ง ๆ ไม่ค่อยมีอะไร 2) สีสันทึบจนเกินไป มีตัวหนังสือมากเกินไป
การออกแบบหน้าแรก	1) หน้าแรกไม่น่าสนใจ จึงเลิกดูเว็บไซต์นี้ 2) ไม่ชอบที่นำภาพรัฐมนตรีเสนอในหน้าแรก
การออกแบบระบบปฏิสัมพันธ์	1) ตัวหนังสือเล็กเกินไป อ่านยากมาก
การนำเสนอเนื้อหาบนเว็บไซต์	2) เนื้อหาอ่านแล้วไม่เข้าใจ 3) ไม่ค่อยมีข้อมูลที่ น่าสนใจ เนื้อหาที่น่าสนใจไม่เพียงพอ 4) เนื้อหาอ่านแล้วเครียด 5) เป็นเว็บไซต์ที่เป็นรัฐบาลมากเกินไป ไม่มีเนื้อหาประชาชน

หลังจากการชมเว็บไซต์แล้วผู้จัดรายการได้เลือกเนื้อหาเพื่อนำไปจัดรายการจาก กระทรวงมหาดไทยในประเด็นต่าง ๆ เช่น พิธีเปิดโครงการ 80 วัน ร่วมกันทำความดี โครงการหลวง จตุสดมภ์

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

5.3.4 ความคิดเห็นของผู้จัดรายการที่มีต่อเว็บไซต์กระทรวงแรงงาน

ตารางที่ 23 ความคิดเห็นของผู้จัดรายการวิทยุชุมชนที่มีต่อการออกแบบเว็บไซต์กระทรวงแรงงาน

	กระทรวงแรงงาน
การออกแบบเว็บไซต์โดยรวม	1) แน่น ๆ มีแต่ตัวหนังสือ
การออกแบบหน้าแรก	2) ใช้ตัวอักษรแบบหนาทั้งหน้า ดูแล้วล้าชุลลิต 3) เนื้อหาในหน้าแรกเยอะและยาว 4) ใช้สีส้มม่วงมืด 5) มีข้อมูลที่น่าสนใจคือตำแหน่งงานตามจังหวัดต่าง ๆ เป็นประโยชน์กับผู้ว่างงาน
การออกแบบระบบปฏิสัมพันธ์	1) หาข้อมูลง่าย
การนำเสนอเนื้อหาบนเว็บไซต์	2) มีตัวย่อเยอะมากอ่านแล้วไม่เข้าใจ 3) เนื้อหาไม่น่าสนใจ

หลังจากการชมเว็บไซต์แล้วผู้จัดรายการได้เลือกเนื้อหาเพื่อนำไปจัดรายการจากกระทรวงแรงงาน เช่น พระราชบัญญัติการทำงานของคนต่างด้าว พ.ศ. 2521 การบริการจัดหางานในประเทศ ข้อมูลสำหรับผู้ประสงค์จะหางาน จากสำนักงานจัดหางานเอกชน

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

5.3.5 ความคิดเห็นของผู้จัดรายการที่มีต่อเว็บไซต์กระทรวงยุติธรรม

ตารางที่ 24 ความคิดเห็นของผู้จัดรายการวิทยุชุมชนที่มีต่อการออกแบบเว็บไซต์กระทรวงยุติธรรม

	กระทรวงยุติธรรม
การออกแบบเว็บไซต์โดยรวม	1) ทำเว็บไซต์สวยงามดี มีเมนู เป็นระเบียบ
การออกแบบหน้าแรก	2) เห็นแต่เนื้อหาที่ไม่น่าสนใจ ลึกกลับ 3) เนื้อหาแบบนี้ผู้ฟังไม่น่าจะสนใจ
การออกแบบระบบปฏิสัมพันธ์	1) เอาข้อมูลมาใช้ยากเพราะก๊อปปี้ข้อความลงเวิร์ดไม่ได้
การนำเสนอเนื้อหาบนเว็บไซต์	2) เนื้อหามีน้อย โลง ๆ 3) ใช้ตัวย่อที่ไม่รู้ความหมาย 4) หาข้อมูลได้ยากมาก ไม่รู้ว่าจะต้องเข้าตรงไหน (ลิงค์ใด) ถึงจะได้ข้อมูลที่นำเสนอใจมาก ๆ 5) อ่านไม่ค่อยเข้าใจ เนื้อหาซับซ้อนยุ่งยาก

หลังจากการชมเว็บไซต์แล้วผู้จัดรายการได้เลือกเนื้อหาเพื่อนำไปจัดรายการจากกระทรวงยุติธรรม เช่น การรักษาความปลอดภัยเกี่ยวกับเอกสาร

นอกจากการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเว็บไซต์ภาครัฐแล้ว จากการพูดคุยกับผู้จัดรายการวิทยุเพื่อเตรียมความพร้อมก่อนการใช้เว็บไซต์ภาครัฐ และความคิดเห็นของผู้จัดรายการถึงความคิดเห็นของผู้จัดรายการในการที่จะกลับมาใช้เว็บไซต์ภาครัฐอีกเพื่อเป็นแหล่งข้อมูล มีข้อสรุป ที่สำคัญ 4 ข้อคือ

1. ผู้จัดรายการวิทยุชุมชนมีความรู้จำกัดเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของกระทรวงกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยได้ถามคำถามโดยให้นักจัดรายการคิดว่าเว็บไซต์ของกระทรวงกลุ่มตัวอย่างน่าจะมีเนื้อหาใดบ้างเพื่อค้นหาสาระมาจัดรายการวิทยุชุมชน ผลจากการสัมภาษณ์พบว่าผู้จัดรายการเพียง 5 ราย จาก 33 รายที่ตอบว่ารู้จักกระทรวงทั้ง 5 (กระทรวงเกษตรฯ สาธารณสุข มหาดไทย แรงงาน ยุติธรรม) กระทรวงมหาดไทยเป็นกระทรวงที่ผู้จัดส่วนใหญ่บอกว่าไม่รู้จักและไม่รู้ว่าทำอะไร ผู้จัดรายการรายหนึ่งคิดว่า “กระทรวงมหาดไทยทำงานเกี่ยวกับในวัง เพราะมหาดไทย

ก็คล้าย ๆ กับมหาดเล็ก” ส่วนกระทรวงเกษตรฯ และกระทรวงสาธารณสุขเป็นกระทรวงที่ผู้จัดรายการทั้งหมดระบุว่ารู้จักและเคาได้ว่าเว็บไซต์ของทั้งสองกระทรวงน่าจะมีสารสนเทศใดบ้าง

เนื่องจากผู้จัดรายการมีความรู้เกี่ยวกับกระทรวงและการบริหารงานของรัฐน้อยมาก ก่อนการชมเว็บไซต์ผู้วิจัยจึงได้ให้คำแนะนำเกี่ยวกับโครงสร้างของกระทรวงและหน้าที่โดยรวมของแต่ละกระทรวง

2. ผู้จัดรายการส่วนใหญ่ไม่เคยใช้ประโยชน์จากเว็บไซต์ภาครัฐทั้ง 5 เว็บไซต์มาก่อน ยกเว้นผู้จัดรายการ 3 รายที่เคยใช้เว็บไซต์กระทรวงสาธารณสุขมาก่อน เนื่องจากทำงานหรือมีบทบาทเกี่ยวข้องกับ คือ เป็นลูกจ้างชั่วคราวของสถานีนอนามัยบ้านแม่ฮัก เป็นสมาชิก อ.ย. น้อยของโรงเรียน และเป็นนักเรียนที่เป็นสมาชิกโครงการเด็กไทยทำได้ของกรมอนามัย

3. ผู้จัดรายการวิทยุชุมชนให้ความสนใจในเว็บไซต์ภาครัฐน้อย ผู้จัดรายการใช้เวลาเยี่ยมชมเว็บไซต์ภาครัฐ 5 กระทรวงภายในเวลา 1.5 ชั่วโมง เฉลี่ยเว็บไซต์ละ 18 นาที ภายหลังจากใช้แล้วผู้จัดรายการคิดว่าอาจไม่กลับมาใช้ประโยชน์จากเว็บไซต์ภาครัฐอีกในอนาคต กลุ่มเยาวชนให้ความสนใจกับเว็บไซต์ภาครัฐน้อยมากและเสนอแนะให้ผู้วิจัยเปิดโอกาสให้ใช้เว็บไซต์ที่เยาวชนคุ้นเคยระหว่างการทดลองใช้เว็บไซต์ภาครัฐ ผู้จัดรายการที่เป็นผู้สูงอายุให้ความสนใจกับบางเนื้อหาในเว็บไซต์ภาครัฐที่ตรงกับความต้องการเดิมของตนเองเท่านั้น ทำให้ผู้จัดรายการที่เป็นผู้สูงอายุเห็นว่าเว็บไซต์ภาครัฐมีประโยชน์ต่อตนน้อย และถ้าผู้จัดรายการมีระดับการศึกษาน้อยจะยิ่งแสดงความอึดอัดในการอ่านและเลือกสารสนเทศที่มีอยู่เว็บไซต์ภาครัฐ เนื่องจากมีอุปสรรคในการอ่านและทำความเข้าใจเนื้อหา

4. เว็บไซต์ที่ผู้จัดรายการวิทยุที่เป็นเยาวชนระบุว่าเป็นแหล่งสารสนเทศที่นิยมใช้ค้นหาสาระเพื่อจัดรายการวิทยุชุมชนได้แก่

- 1) www.teenee.com (คำนิยามเว็บโดยผู้สร้างเว็บไซต์ คือ เว็บไซต์ยอดนิยมอันดับ 4 ของประเทศไทย)
- 2) www.sanook.com (คำนิยามเว็บโดยผู้สร้างเว็บไซต์ คือ เกม ดูดวง ฟังเพลง เพลง ทำงาน ทำนายฝัน เกมส์แต่งตัว หาเพื่อน แชท กลอน ดารา)

- 3) www.mthai.com (คำนิยามเว็บโดยผู้สร้างเว็บไซต์ คือ Update ทุกลมหายใจ Life Style คนรุ่นใหม่ ศูนย์รวมเกมส์ ฟังเพลง ดูดวง)
- 4) www.kapook.com (คำนิยามเว็บโดยผู้สร้างเว็บไซต์ คือ รวมเกมส์ เกม ดูดวง ฟังเพลง เพลง หาเพื่อน เกมส์ทำอาหาร กลอน ทำนายฝัน ดารา ฟุตบอล มากมาย)
- 5) www.hunsa.com (คำนิยามเว็บโดยผู้สร้างเว็บไซต์ คือ เกมส์ เกมส์เดิน game restrospect กิ่งแก้วกาฝาก ชิงช้าสวรรค์ The Star ฟังเพลง เพลงใหม่ ดารา ชุบชีพดารา เข็กซี่)
- 6) www.google.com (เว็บไซต์เครื่องมือค้นหาข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต มีให้บริการมากกว่า 100 ภาษา)

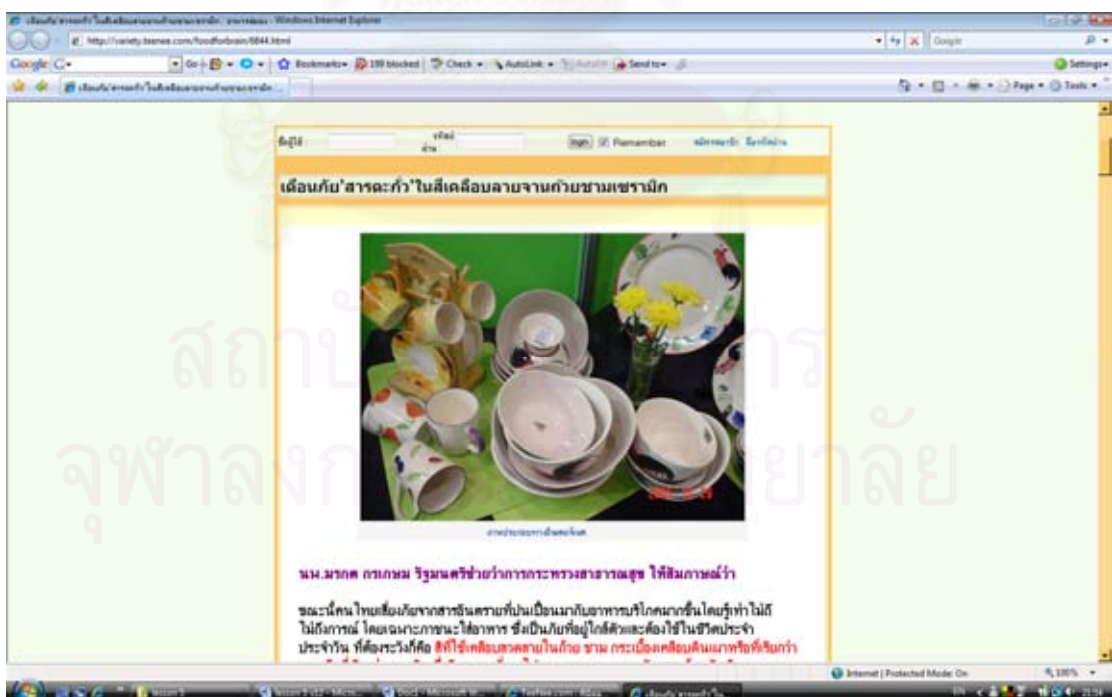
ผู้จัดรายการที่เป็นวัยรุ่นเห็นว่าเว็บไซต์เหล่านี้มีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับวัยรุ่น ดารา ภาพยนตร์ ผู้จัดรายการชอบการออกแบบและสีสันสวยงามของเว็บไซต์ ส่วนเนื้อหาที่เว็บไซต์นำเสนอเป็นเนื้อหาสั้น ๆ มีภาพประกอบ เนื้อหาถูกแบ่งเป็นตอน ไม่ยาวจนเกินไป ง่ายแก่การนำมาใช้ในรายการวิทยุเพราะแบ่งเป็นตอนสั้น ๆ อยู่แล้ว ไม่จำเป็นต้องเสียเวลาย่อ หรือดึงเฉพาะใจความสำคัญ การนำเสนอเนื้อหาของเว็บไซต์เหล่านี้ใช้ภาษาที่ง่ายแก่การเข้าใจ ไม่มีคำศัพท์วิชาการ ระยะเวลาของผู้จัดรายการในการทำความเข้าใจกับเนื้อหา ผู้จัดรายการที่เป็นวัยรุ่นจึงนิยมใช้บทความดังกล่าวเป็นสาระในรายการ

ส่วน [google.com](http://www.google.com) ผู้จัดรายการที่เป็นวัยรุ่นเห็นว่าประโยชน์ถ้าต้องการหาข้อมูลที่ไม่มีในเว็บไซต์ที่เป็นเว็บท่า และเว็บรวมวาระใด

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพที่ 34 หน้าเว็บเพจรวมสาระของเว็บไซต์ teenee.com

ภาพที่ 35 ตัวอย่างเนื้อหาและภาพประกอบจากเว็บไซต์ teenee.com

จากการสัมภาษณ์เพื่อสอบถามความคิดเห็นของผู้จัดรายการวิทยุ และการสังเกตขณะที่ผู้จัดรายการวิทยุใช้เว็บไซต์ภาครัฐเป็นแหล่งสืบค้นสารสนเทศสำหรับจัดรายการวิทยุ การศึกษาในส่วนนี้ผู้วิจัยสรุปได้ว่าผู้จัดรายการวิทยุชุมชนทั้งสองสถานี่มีความรู้เกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของกระทรวงกลุ่มตัวอย่างน้อยมาก และส่วนใหญ่ไม่เคยใช้ประโยชน์จากเว็บไซต์กระทรวงกลุ่มตัวอย่างมาก่อน ยกเว้นเว็บไซต์กระทรวงสาธารณสุขมีกลุ่มผู้จัดรายการเคยใช้ประโยชน์จากเว็บไซต์นี้มาก่อนเนื่องจากผู้จัดรายการทำงานสถานีอนามัย และผู้จัดรายการเยาวชนเป็นสมาชิกชมรม อ.ย. น้อย และโครงการเด็กไทยทำได้ ทำให้ทั้งมีโอกาสรับรู้ถึงเว็บแหล่งสารสนเทศและลิงค์ของโครงการที่อยู่ในเว็บไซต์กระทรวงดังกล่าว

ผู้จัดรายการแสดงโดยเฉพาะกลุ่มที่เป็นเยาวชนและมีประสบการณ์การใช้อินเทอร์เน็ตให้ความคิดเห็นต่อการออกแบบหน้าโฮมเพจของแต่ละเว็บไซต์มากที่สุดโดยเห็นว่า การออกแบบหน้าแรกของเว็บไซต์ของกลุ่มตัวอย่างไม่สวยงามทำให้ไม่อยากชมเว็บไซต์ต่อไป มีหัวข้อเนื้อหาที่ไม่น่าสนใจหรือไม่น่าจะเป็นที่สนใจของผู้ฟังรายการ ลำดับต่อมาวิธีการนำเสนอเนื้อหาบนเว็บไซต์เป็นอีกด้านที่ผู้จัดรายการแสดงความคิดเห็นมากกว่าด้านอื่น ๆ ภายหลังจากได้คลิกเพื่อเปิดลิงค์ที่มีข้อมูลที่ตนเองสนใจเพื่ออ่านก่อนที่จะตัดสินใจเลือกไปเป็นสาระในรายการ ผู้จัดรายการวิจารณ์ถึงวิธีการเนื้อหาของเว็บไซต์ภาครัฐโดยเห็นว่า เว็บไซต์มีตัวอย่างที่ไม่รู้ความหมาย ผู้จัดรายการอ่านเนื้อหาบนเว็บไซต์แล้วไม่เข้าใจ เนื้อหาบางอย่างยากเกินไปสำหรับผู้จัดรายการ (ที่จะอ่านออกอากาศ) เนื้อหาบางส่วนไม่ทันสมัย และบางเว็บไซต์หาข้อมูลได้ยากเพราะไม่การจัดกลุ่มเนื้อหาเป็นหมวดหมู่ทำให้ผู้ใช้ไม่ทราบว่าควรคลิกลิงค์ใดเพื่อจะได้เนื้อหาที่ตนเองต้องการ ส่วนเกณฑ์ด้านอื่น ๆ ที่ผู้วิจัยให้ผู้จัดรายการประเมิน พบว่าผู้จัดรายการแสดงความคิดเห็นได้ไม่เต็มทีเนื่องจากเป็นคำถามที่ยากแก่การประเมินสำหรับผู้จัดรายการที่ให้ความสนใจที่ชมเว็บไซต์ตัวอย่างทั้ง 5 กระทรวงในระยะเวลาสั้น ๆ เฉลี่ยแล้วเว็บไซต์ละประมาณ 18 นาที

การเลือกเนื้อหาจากเว็บไซต์กระทรวงตัวอย่างเพื่อนำไปจัดรายการวิทยุ ผู้วิจัยพบว่ากระทรวงสาธารณสุขเป็นกระทรวงที่ผู้จัดรายการจากทั้งสองสถานี่ให้ความสนใจและเลือกเนื้อหาเพื่อนำไปจัดรายการได้มากที่สุด รองลงมาคือกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ การเก็บรวบรวมเนื้อหาในกลุ่มเยาวชนผู้จัดรายการจะคัดเลือกและเก็บข้อมูลเอง ส่วนผู้จัดรายการที่เป็นผู้สูงอายุต้องอาศัยความช่วยเหลือจากผู้วิจัยในการเก็บรวบรวมข้อมูลให้

อย่างไรก็ตามเว็บไซต์ที่ผู้จัดรายการที่เป็นเยาวชนและมีความชำนาญในการใช้อินเทอร์เน็ตใช้เพื่อเป็นแหล่งข้อมูลเพื่อจัดรายการวิทยุชุมชนเป็นเว็บไซต์วาไรตี้ยอดนิยม เช่น sanook.com / mthai.com / teenee.com/ kapook.com เนื่องจากเว็บไซต์ดังกล่าวเป็นเว็บไซต์ที่ผู้จัดรายการเยี่ยมชมบ่อย ๆ อยู่ก่อนแล้ว และผู้จัดรายการชอบการออกแบบ สี สัน ของเว็บไซต์ รวมถึงวิธีการนำเสนอเนื้อหาของเว็บไซต์เหล่านี้ที่มีหน้าเว็บเพจรวบรวมสาระสั้น ๆ ซึ่งอ่านง่าย มีลักษณะเป็นตอนสั้น ๆ เหมาะสำหรับการใช้เป็นสาระในรายการวิทยุ

สรุปผลการวิจัยบทที่ 5

จากการศึกษาความเป็นไปได้ของเนื้อหาในเว็บไซต์ภาครัฐในฐานะสารสนเทศเพื่อการจัดรายการวิทยุชุมชนโดยผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์และให้คะแนนตามเกณฑ์ ประเมินประกอบกับความคิดเห็นของผู้จัดรายการวิทยุชุมชนที่มีต่อเว็บไซต์เดียวกันภายหลังจากได้ทดลองเว็บไซต์ สรุปได้ว่าเว็บไซต์ภาครัฐมีการออกแบบเว็บไซต์และระบบปฏิสัมพันธ์ที่ไม่เอื้อต่อการค้นหาข้อมูลบนเว็บไซต์ โดยจากการประเมินและให้คะแนนการออกแบบเว็บไซต์พบว่า การออกแบบหน้าโฮมเพจและการออกแบบการนำเสนอเนื้อหาของเว็บไซต์ภาครัฐเป็นด้านที่ได้คะแนนการประเมินน้อยที่สุด สอดคล้องกับความคิดเห็นของผู้จัดรายการที่แสดงความคิดเห็นว่าหน้าโฮมเพจกระจัดกระจาย ไม่สวยงามและไม่ดึงดูดใจผู้ใช้ เนื้อหาบนหน้าโฮมเพจไม่น่าสนใจไม่มีแรงจูงใจที่จะค้นหาหรือใช้ประโยชน์จากเว็บไซต์ต่อ นอกจากนี้ผู้จัดรายการได้วิจารณ์การนำเสนอเนื้อหาภายหลังจากที่ได้อ่านสารสนเทศบนเว็บไซต์ภาครัฐในด้านการใช้ภาษาที่ยากแก่การเข้าใจ ใช้ตัวย่อที่คนทั่วไปไม่เข้านำเสนอเนื้อหา

การวิเคราะห์เนื้อหาที่นำเสนอบนหน้าโฮมเพจของเว็บไซต์กลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยพบว่า มีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อสารสนเทศที่จำเป็นต่อชีวิตประจำวัน (Everyday life information) คือ เรื่องสุขภาพ การประกอบอาชีพ การเมืองการปกครอง และสิทธิพื้นฐานของประชาชน เนื้อหาดังกล่าวมีน้อยกว่าเนื้อหาที่ไม่เกี่ยวข้อง และเมื่อนำเนื้อหาในส่วนที่เกี่ยวข้องมาแยกประเภทตามชนิดของสารสนเทศที่ควรนำเสนอในรายการวิทยุชุมชนพบว่าเนื้อหาที่เว็บไซต์กระทรวงทั้ง 5 กระทรวงนำเสนอขาดแง่มุมของเนื้อหาที่จะช่วยให้ผู้ด้อยโอกาสในสังคมได้เข้าใจประเด็นปัญหาหนึ่ง ๆ อย่างถ่องแท้ รวมถึงขาดการนำเสนอเนื้อหาที่จะส่งผลกระทบต่อประชาชนส่วนใหญ่มาแนะนำเสนอ บนเว็บไซต์อย่างหลากหลาย และสุดท้ายพบว่าเรื่องราวจากระดับชุมชนไม่ได้รับความสำคัญหรือ

ได้รับพื้นที่สำหรับสารสนเทศประเภทนี้บนเว็บไซต์ภาครัฐ ผลการประเมินตามกรอบที่ผู้วิจัยได้สร้างไว้สอดคล้องกับความคิดเห็นของผู้จัดรายการที่เห็นว่าเนื้อหาที่พบบนเว็บไซต์ภาครัฐบางเรื่องไม่น่าจะเป็นเรื่องที่ผู้ฟังรายการสนใจ รวมถึงผู้จัดรายการเองมีความสนใจเนื้อหาที่ปรากฏบนหน้าโฮมเพจของเว็บไซต์กลุ่มตัวอย่างน้อยมาก ยกเว้นกระทรวงสาธารณสุขและกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ที่ผู้ฟังสามารถเลือกเนื้อหาเพื่อนำมาเป็นสาระในรายการวิทยุได้มากที่สุด

นอกจากนั้นในกลุ่มผู้จัดรายการวิทยุที่มีประสบการณ์ในการใช้อินเทอร์เน็ตซึ่งเป็นเยาวชนส่วนใหญ่ยังให้ความสนใจกับเว็บไซต์บันเทิงวาไรตี้ยอดนิยม มากกว่าเว็บไซต์ภาครัฐ เนื่องจากการออกแบบของเว็บไซต์ยอดนิยมสีสันสวยงาม มีเนื้อหาที่อ่านง่ายและแบ่งเป็นตอน ๆ สั้นกระชับเหมาะสำหรับใช้เป็นสาระในรายการวิทยุได้ทันที

จากผลการวิจัยในบทที่ 5 ผู้วิจัยจึงสรุปว่าเนื้อหาบนเว็บไซต์ภาครัฐมีความเป็นไปได้น้อยที่จะถูกใช้เป็นสารสนเทศสำหรับจัดรายการวิทยุชุมชนเนื่องจากอุปสรรคในหลายด้าน ได้แก่ การออกแบบเว็บไซต์ที่ไม่ดึงดูดใจผู้ใช้ และระบบปฏิสัมพันธ์ไม่เอื้อต่อการใช้ประโยชน์เว็บไซต์ได้อย่างง่ายดาย ภาครัฐนำเสนอเนื้อหาบางส่วนที่เข้าใจได้ยากสำหรับผู้ใช้ที่เป็นประชาชนทั่วไป หัวข้อเนื้อหาที่มีอยู่บนหน้าโฮมเพจมีทั้งเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับกระทรวงเจ้าของเว็บไซต์และไม่เกี่ยวข้อง แต่ส่วนใหญ่แล้วเนื้อหาที่ไม่เกี่ยวข้องมีสัดส่วนมากกว่า ทั้งยังขาดเนื้อหาที่มาจากชุมชน และข้อจำกัดสุดท้ายที่ทำให้เว็บไซต์กลุ่มตัวอย่างอาจไม่เป็นแหล่งสารสนเทศสำหรับรายการวิทยุชุมชนเป็นเพราะผู้จัดรายการที่มีประสบการณ์การใช้อินเทอร์เน็ตนิยมใช้เนื้อหาที่พบในเว็บไซต์วาไรตี้ยอดนิยมมากกว่าเว็บไซต์ภาครัฐ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 6

การเชื่อมโยงสารสนเทศจากสื่ออินเทอร์เน็ตสู่รายการวิทยุชุมชน

ผู้วิจัยศึกษาการเชื่อมโยงสารสนเทศจากสื่ออินเทอร์เน็ตสู่รายการวิทยุชุมชนจากสถานีวิทยุชุมชน 2 แห่งในจังหวัดเชียงใหม่คือ จวช. เพื่อคนชุมชนบ้านแม่ฮัก อำเภอสันทราย และ จวช. คนลุ่มน้ำวาง อำเภอแม่วาง และนำเสนอผลการวิจัยแยกเป็น 3 ตอนได้แก่

- 6.1 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเชื่อมโยงสารสนเทศสู่รายการวิทยุชุมชน
- 6.2 ปฏิบัติการเชื่อมโยงสารสนเทศสู่รายการวิทยุชุมชน
- 6.3 ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความต่อเนื่องในการใช้สารสนเทศจากสื่ออินเทอร์เน็ตเพื่อจัดรายการวิทยุชุมชน

6.1 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเชื่อมโยงสารสนเทศสู่รายการวิทยุชุมชน

ผลการวิจัยในส่วนนี้ศึกษาจากผู้จัดรายการวิทยุชุมชนและผู้ฟังรายการวิทยุชุมชน ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับผู้จัดรายการใช้การสำรวจโดยใช้แบบสัมภาษณ์ เสนอผลการวิจัยโดยใช้สถิติวิเคราะห์ (ค่าความถี่และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน) และการศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับผู้ฟังรายการวิทยุชุมชนใช้วิธีการสนทนากลุ่ม นำเสนอข้อมูลโดยการพรรณนาวิเคราะห์

การนำเสนอผลการศึกษาดอนที่หนึ่งประกอบด้วยเนื้อหาดังต่อไปนี้

- 6.1.1 ลักษณะประชากรผู้จัดรายการวิทยุชุมชน
- 6.1.2 สารสนเทศในรายการวิทยุชุมชน
- 6.1.3 ทักษะของนักจัดรายการวิทยุชุมชน ด้านสารสนเทศและเทคโนโลยี
- 6.1.4 ความคิดเห็นของผู้ฟังรายการวิทยุชุมชน
- 6.1.5 สรุปผลการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อกระแสวงหาสารสนเทศ

6.1.1 ลักษณะประชากรผู้จัดรายการ

ตารางที่ 25 ลักษณะของผู้จัดรายการแยกตามเพศ

เพศ \ จวช.	เพื่อคนชุมชนบ้านแม่ฮัก	คนลุ่มน้ำวาง	รวม (%)
ชาย	12 (54.50)	5 (41.70)	17 (50.00)
หญิง	10 (45.50)	7 (58.30)	17 (50.00)
รวม (%)	22 (100%)	12 (100%)	34 (100%)

จากตารางที่ 25 พบว่าจำนวนผู้จัดรายการของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนทั้งสองแห่ง เฉพาะผู้ที่ยังจัดรายการอยู่ในปัจจุบันมีจำนวนทั้งสิ้น 34 คน เป็นเพศชาย 17 คน เพศหญิง 17 คน สัดส่วนของผู้จัดรายการเพศชายและหญิงไม่แตกต่างกันทั้งสองจวช. โดยจวช.เพื่อคนชุมชนบ้านแม่ฮักมีผู้จัดรายการจำนวน 22 คน และจวช.คนลุ่มน้ำวางมีผู้จัดรายการจำนวน 12 คน

ตารางที่ 26 ลักษณะของผู้จัดรายการแยกตามช่วงอายุ

ช่วงอายุ \ จวช.	เพื่อคนชุมชนบ้านแม่ฮัก	คนลุ่มน้ำวาง	รวม (%)
15 ปีหรือต่ำกว่า	10 (45.50)	3 (25.00)	13 (38.24)
16 – 25 ปี	8 (36.40)	2 (16.70)	10 (29.41)
26 – 35 ปี	2 (9.10)	- (0)	2 (5.89)
36 – 45 ปี	1 (4.50)	1 (8.35)	2 (5.89)
46 – 55 ปี	1 (4.50)	2 (16.70)	3 (8.82)
56 – 65 ปี	- (0)	1 (8.35)	1 (2.95)
56 ปี หรือสูงกว่า	- (0)	3 (25.00)	3 (8.82)
รวม (%)	22 (100%)	12 (100%)	34 (100%)

ผลจากตารางที่ 26 ผู้จัดรายการของทั้งสองสถานีส่วนใหญ่อายุ 15 ปีหรือต่ำกว่า (ร้อยละ 38.2) เมื่อพิจารณารายจวช.พบว่า จวช.เพื่อคนบ้านแม่ฮักช่วงอายุผู้จัดรายการไม่มีความแตกต่างกันส่วนใหญ่ผู้จัดรายการอายุ 15 ปีและต่ำกว่า ส่วนจวช.คนลุ่มน้ำวางพบว่า ช่วงอายุของผู้จัดรายการมีความหลากหลาย ผู้จัดรายการกลุ่มใหญ่ที่สุดมีอายุต่ำกว่า 15 ปี (ร้อยละ 25) และสูงกว่า 56 ปี (ร้อยละ 25)

ตารางที่ 27 ลักษณะของผู้จัดรายการแยกตามอาชีพ

อาชีพ \ จวช.	เพื่อคนชุมชนบ้านแม่ฮัก	คนลุ่มน้ำวาง	รวม (%)
นักเรียน / นักศึกษา	18 (81.80)	5 (41.7)	23 (67.6)
รับจ้างทั่วไป	2 (9.10)	3 (25)	5 (14.71)
เกษตรกร	- (0)	2 (16.7)	2 (5.9)
ครู / อาจารย์ ข้าราชการ	2 (9.10)	- (0)	2 (5.9)
ค้าขาย / เจ้าของกิจการ	- (0)	1 (8.3)	1 (2.95)
อื่น ๆ	- (0)	1 (8.3)	1 (2.95)
รวม (%)	22 (100%)	12 (100%)	34 (100%)

จากตารางที่ 27 พบว่าผู้จัดรายการวิทยุของทั้งสองสถานีส่วนใหญ่เป็นนักเรียนนักศึกษา (ร้อยละ 67.6) รองลงมาคือประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป (ร้อยละ 14.71) เมื่อพิจารณารายสถานีพบว่า จวช.เพื่อคนชุมชนบ้านแม่ฮักผู้จัดรายการส่วนใหญ่ไม่มีอาชีพประจำเนื่องจากเป็นนักเรียนและนักศึกษา ส่วนจวช.คนลุ่มน้ำวางประกอบด้วยผู้จัดรายการที่มีอาชีพที่หลากหลาย สามลำดับแรกคือ อาชีพ นักเรียน รับจ้างทั่วไป และเกษตรกร

ตารางที่ 28 ลักษณะของผู้จัดรายการแยกตามรายได้

จวช. รายได้เฉลี่ย	เพื่อคนชุมชน บ้านแม่ฮัก	คนลุ่มน้ำวาง	รวม (%)
ต่ำกว่า 3,000	17 (77.30)	8 (66.70)	25 (73.50)
3,001 ถึง 6,000	3 (13.60)	4 (33.30)	7 (20.60)
6,001 ถึง 9,000	1 (4.55)	- (0)	1 (2.95)
9,001 ถึง 12,000	- (0)	- (0)	- (0)
12,001 ถึง 15,000	- (0)	- (0)	- (0)
15,001 ถึง 18,000	- (0)	- (0)	- (0)
18,001 ถึง 21,000	- (0)	- (0)	- (0)
21,001 ขึ้นไป	1 (4.55)	- (0)	1 (2.95)
รวม (%)	22 (100%)	12 (100%)	34 (100%)

ผลจากตารางที่ 28 ผู้จัดรายการส่วนใหญ่มีรายได้เฉลี่ยต่ำกว่า 3,000 บาทต่อเดือน (ร้อยละ 73.50) รองลงมาผู้จัดรายการมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนไม่เกิน 6,000 บาท (ร้อยละ 20.60) เนื่องจากส่วนใหญ่เป็นนักเรียน หรือประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป และเป็นเกษตร รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของผู้จัดรายการของทั้งสองจวช. ไม่มีความแตกต่างกัน

ตารางที่ 29 ลักษณะของผู้จัดรายการแยกตามระดับการศึกษา

จวช. ระดับการศึกษา	เพื่อคนชุมชน บ้านแม่ฮัก	คนลุ่มน้ำวาง	รวม (%)
ต่ำกว่าประถมศึกษา	- (0)	1 (8.33)	1 (2.95)
ประถมศึกษา	3 (13.60)	4 (33.33)	7 (20.60)
ปวช. หรือเทียบเท่า	4 (18.20)	- (0)	4 (11.76)
มัธยมศึกษาตอนต้น	5 (22.75)	4 (33.33)	9 (26.47)
ปวส. / อนุปริญญา	3 (13.60)	- (0)	3 (8.82)
มัธยมศึกษาตอนปลาย	2 (9.10)	3 (25.00)	5 (14.70)
ปริญญาตรี	5 (22.75)	- (0)	5 (14.70)
รวม (%)	22 (100%)	12 (100%)	34 (100%)

จากตารางที่ 29 ผู้จัดรายการวิทยุส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (ร้อยละ 26.47) รองลงมาคือระดับประถมศึกษา (ร้อยละ 20.60) มัธยมศึกษาตอนปลาย (ร้อยละ 14.70) และปริญญาตรี (ร้อยละ 14.70) ตามลำดับ เมื่อพิจารณาแยกรายสถานีพบว่าจวช.คนลุ่มน้ำวางมีผู้จัดรายการที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษา และมัธยมศึกษาตอนต้นมากที่สุด (ร้อยละ 33.33) ส่วนจวช.เพื่อคนชุมชนบ้านแม่ฮัก ผู้จัดรายการมีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและปริญญาตรีมากที่สุด (ร้อยละ 22.75)

ตารางที่ 30 ลักษณะของผู้จัดรายการแยกตามแรงจูงใจ

แรงจูงใจในการจัดรายการ	จวช. เพื่อคนชุมชน บ้านแม่ฮัก	คนลุ่มน้ำวาง	รวม (%)
ต้องการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์	19 (25.68)	5 (16.67)	24 (23.08)
ชอบฟังเพลง	17 (22.97)	5 (16.67)	22 (21.15)
ชอบพูด	9 (12.16)	4 (13.33)	13 (12.50)
ต้องการสร้างชุมชนเข้มแข็ง	10 (13.51)	2 (6.67)	12 (11.54)
ต้องการให้ความรู้กับผู้อื่น	6 (8.11)	5 (16.67)	11 (10.58)
ชอบจัดรายการ	8 (10.81)	2 (6.67)	10 (9.62)
อื่น ๆ	1 (1.35)	5 (16.67)	6 (5.77)
เพื่อนชวนมา	3 (4.05)	2 (6.67)	5 (4.81)
ทำตามความฝัน	1 (1.35)	- (0)	1 (0.96)
รวม	74 (100)	30 (100)	104 (100)

หมายเหตุ ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

จากตารางที่ 30 ผู้จัดรายการทั้งหมดระบุว่าแรงจูงใจสามอันดับแรกในการมาเป็นผู้จัดรายการและจัดรายการวิทยุชุมชนเพราะต้องการใช้เวลาให้เป็นประโยชน์ (ร้อยละ 23.08) ชอบฟังเพลง (ร้อยละ 21.15) และชอบพูด (ร้อยละ 12.50) เป็นที่น่าสังเกตว่านักจัดรายการของจวช.เพื่อคนชุมชนบ้านแม่ฮักซึ่งเป็นเยาวชนให้เหตุผลสูงสุดสามลำดับ คือ ต้องการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ชอบฟังเพลง และต้องการสร้างชุมชนเข้มแข็ง ส่วนผู้จัดรายการจากจวช.คนลุ่มน้ำวางมีเหตุผลในการมาจัดรายการสูงที่สุดเท่ากัน 3 ข้อ (ร้อยละ 16.67) คือ ชอบฟังเพลง ต้องการให้ความรู้ผู้อื่น และต้องการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์

ตารางที่ 31 ลักษณะของผู้จัดรายการแยกตามความถี่ในการจัดรายการ

จวช. ความถี่ในการจัดรายการ	เพื่อคนชุมชน บ้านแม่ฮัก	คนลุ่มน้ำวาง	รวม (%)
มาประจำ	11 (50.00)	6 (50.00)	17 (50.00)
มาบ้างขาดบ้าง	10 (45.45)	6 (50.00)	16 (47.06)
ขาดบ่อย ๆ	1 (4.55)	- (0)	1 (2.94)
รวม (%)	22 (100)	12 (100)	34 (100)

จากตารางที่ 31 เมื่อให้ผู้จัดรายการประเมินตนเองด้านความถี่ในการมาจัดรายการวิทยุชุมชน พบว่าผู้จัดรายการของ จวช. ทั้งสองแห่งมาจัดรายการประจำ (ร้อยละ 50) กับมาบ้างขาดบ้าง (ร้อยละ 47.06) ใกล้เคียงกัน เมื่อสอบถามถึงเหตุผลในการมาจัดอย่างสม่ำเสมอ ผู้จัดรายการให้เหตุผล คือมี ความรับผิดชอบต่อหน้าที่ เป็นนายสถานี อยากจัดรายการอย่างต่อเนื่อง ส่วนเหตุผลที่ทำให้มาจัดบ้างขาดบ้างคือ มีอาชีพหลัก ป่วย ไปร่วมงานชมรมผู้สูงอายุ ซ่อมกั๊ฟฟ้า และมีงานที่โรงเรียน

สถาบันวิทยุบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 32 ลักษณะของผู้จัดรายการแยกตามความสามารถในการควบคุมอุปกรณ์ในห้องส่ง

จวช.	เพื่อคนชุมชน บ้านแม่ฮัก	คนลุ่มน้ำวาง	รวม (%)
การควบคุมอุปกรณ์			
คุมเอง	21 (95.45)	7 (58.33)	28 (82.35)
ไม่คุมเอง	1 (4.55)	5 (41.67)	6 (17.65)
รวม (%)	22 (100)	12 (100)	34 (100)

ผลจากตารางที่ 32 ความสามารถในการควบคุมอุปกรณ์ในห้องส่งของทั้งสองสถานีแตกต่างกัน ผู้จัดรายการ จวช. เพื่อคนชุมชนบ้านแม่ฮัก (ร้อยละ 95.45) ซึ่งส่วนใหญ่เป็นเยาวชนควบคุมอุปกรณ์ในห้องส่งเอง มีเพียงรายเดียวที่ระบุว่าไม่คุมเองเนื่องจากจัดรายการกับรุ่นพี่ ส่วนผู้จัดรายการจวช.คนลุ่มน้ำวาง ผู้จัดรายการที่ควบคุมอุปกรณ์ในห้องส่งเอง (ร้อยละ 58.33) กับผู้จัดรายการที่พึ่งพาผู้อื่นควบคุมอุปกรณ์ในห้องส่งมีสัดส่วนใกล้เคียงกัน (ร้อยละ 41.67) โดยมีเหตุผลของการพึ่งพา คือ กลัวเครื่องเสีย ไม่กล้า กลัวคนอื่นเดือดร้อน (ถ้าเครื่องเสีย) ตาไม่ดี คอมพิวเตอร์ตัวหนังสือเล็ก

ตารางที่ 33 การรับรู้ของผู้จัดรายการต่อค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานสถานีวิทยุ

จวช.	เพื่อคนชุมชน บ้านแม่ฮัก	คนลุ่มน้ำวาง	รวม (%)
การรับรู้ค่าใช้จ่าย			
ทราบ	2 (9.09)	4 (33.33)	6 (17.65)
ไม่ทราบ	20 (90.91)	8 (66.67)	28 (82.35)
รวม (%)	22 (100)	12 (100)	34 (100)

จากตารางที่ 33 ผู้จัดรายการส่วนใหญ่ของทั้งสองสถานี (ร้อยละ 82.35) ไม่ทราบว่าสถานีที่ตนเองจัดรายการอยู่มีรายจ่ายประจำเดือนเท่าใดและใครเป็นผู้จ่าย ถ้าพิจารณารายสถานี ผู้จัดรายการจวช.เพื่อคนชุมชนบ้านแม่ฮักไม่ทราบค่าใช้จ่ายของสถานีสูงกว่าผู้จัดรายการจวช.คนลุ่มน้ำวาง

6.1.2 สารสนเทศในรายการวิทยุชุมชน

ตารางที่ 34 แหล่งข้อมูลหรือสาระที่นำมาจัดรายการ

แหล่งข้อมูลในการจัดรายการ	จวช. เพื่อคนชุมชน บ้านแม่ฮัก	คนลุ่มน้ำวาง	รวม (%)
หนังสือ และนิตยสาร	19 (28.79)	8 (20.00)	27 (25.47)
ข่าวฝากประกาศ	15 (22.73)	3 (7.50)	18 (16.98)
หนังสือพิมพ์ท้องถิ่น	7 (10.51)	8 (20.00)	15 (14.15)
เว็บไซต์	9 (13.64)	3 (7.50)	12 (11.32)
ภูมิปัญญาชาวบ้าน ปราชญ์ท้องถิ่น	7 (10.61)	2 (5.00)	9 (8.49)
หนังสือพิมพ์ระดับชาติ	7 (10.61)	1 (2.50)	8 (7.55)
จดจำจากรายการโทรทัศน์หรือวิทยุ	2 (3.03)	6 (15.00)	8 (7.55)
เอกสารราชการ เช่น แผ่นพับ	- (0)	6 (15.00)	6 (5.66)
อื่น ๆ	- (0)	3 (7.50)	3 (2.83)
รวม	66 (100)	40 (100)	106 (100)

จากตารางที่ 34 แหล่งสารสนเทศสามลำดับแรกที่ถูกจัดรายการทั้งสองจวช. ใช้มากที่สุด คือ หนังสือและนิตยสาร (ร้อยละ 25.47) รองลงมาคือข่าวฝากประกาศที่มีผู้ส่งมายังจวช. (ร้อยละ 16.98) และหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น (ร้อยละ 14.15) ตามลำดับ แหล่งสารสนเทศในการจัดรายการที่ผู้

จัดรายการใช้น้อยที่สุดคือเอกสารของทางราชการเช่นแผ่นพับ (ร้อยละ 5.66) และจดจำข้อมูลจากรายการโทรทัศน์หรือวิทยุ และหนังสือพิมพ์ระดับชาติ (ร้อยละ 7.55)

เมื่อพิจารณารายสถานีพบว่าผู้จัดรายการจวช.เพื่อคนชุมชนบ้านแม่ฮักพึ่งพาแหล่งสารสนเทศ 3 ลำดับแรกคือ หนังสือและนิตยสาร (ร้อยละ 28.79) รองลงมาคือข่าวฝากประกาศ (ร้อยละ 22.73) และเว็บไซต์ (ร้อยละ 13.67) ส่วนผู้จัดรายการจวช.คนลุ่มน้ำวางพึ่งพาแหล่งสารสนเทศแตกต่างออกไปคือ ใช้หนังสือและนิตยสาร หนังสือพิมพ์ท้องถิ่น มากเท่ากัน (ร้อยละ 20) รองลงมาคือ การจดจำจากรายการโทรทัศน์หรือวิทยุ เอกสารแผ่นพับทางราชการ เท่าๆ กัน (ร้อยละ 15)

ในคำถามปลายเปิดซึ่งได้ให้ผู้จัดรายการยกตัวอย่างสารสนเทศที่เคยนำมาพูดในรายการวิทยุชุมชน ผู้จัดรายการ จวช. เพื่อคนชุมชนบ้านแม่ฮักระบุถึงสาระที่นำเสนอในรายการมากที่สุด 4 ลำดับแรกคือ สาระสุขภาพ ยาเสพติด ภัยรุ่มภัยหิน และโรคเอดส์ ด้านผู้จัดรายการจวช.คนลุ่มน้ำวางมีการนำเสนอสาระที่หลากหลาย ไม่สามารถจัดลำดับเนื้อหาที่นำเสนอ จากแบบสำรวจผู้จัดรายการยกตัวอย่างสาระที่เคยนำเสนอในรายการ เช่น การประพัตติตัวของผู้หญิง วัฒนธรรมท้องถิ่น การรักษาต้นน้ำลำธาร ประวัติความเป็นมาของวันสำคัญต่าง ๆ สมุนไพรใกล้ตัว การดูแลสุขภาพ ผลิตภัณฑ์ชุมชน ฯลฯ เมื่อสอบถามถึงการนำเสนอหรืออภิปรายเกี่ยวกับปัญหาในชุมชน ผู้จัดรายการเห็นว่าเป็นประเด็นที่ต้องการหลีกเลี่ยงเนื่องจากไม่ต้องการมีปัญหากับกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชน

ด้านสารสนเทศที่ผู้จัดรายการต้องการเพิ่มเติมเพื่อนำมาใช้ในรายการวิทยุ พบว่า จวช. เพื่อคนชุมชนบ้านแม่ฮักต้องการความรู้เกี่ยวกับสุขภาพที่ทันสมัยมากที่สุด รองลงมาคือ เรื่องเกี่ยวกับการเรียนและสถานศึกษา สาระเกี่ยวกับเด็กและเยาวชนทั้งในและต่างประเทศ แพชั่น และภูมิปัญญาชาวบ้าน ส่วนผู้จัดรายการ จวช. คนลุ่มน้ำวางต้องการความรู้เพิ่มเติมที่หลากหลายและไม่เฉพาะเจาะจง เช่น เรื่องพื้นบ้าน ภูมิปัญญาชาวบ้าน ประเพณีล้านนา สุขภาพ สารพิษ ประเพณีวัฒนธรรม สาระการเกษตร เรื่องเกี่ยวกับหน่วยงานราชการและเอกชน และเมื่อสอบถามถึงชนิดของข้อมูลที่ต้องการแต่ไม่ทราบว่าจะหาได้ที่ใด ผู้จัดรายการทั้งสองแห่งให้คำตอบสอดคล้องกับหัวข้อสารสนเทศที่ต้องการเพิ่มเติม ดังนั้นกล่าวได้ว่าสารสนเทศที่ผู้จัดต้องการแต่ไม่ทราบว่าจะหาได้ที่ใดเป็นส่วนหนึ่งของสารสนเทศที่ผู้จัดรายการต้องการเพิ่มเพื่อนำมาจัดรายการ

ความต้องการสารสนเทศของผู้ฟังรายการ เป็นคำถามอีกข้อหนึ่งของแบบสำรวจ ผู้จัดรายการส่วนน้อยที่ตอบคำถามข้อนี้เนื่องจากไม่ทราบ ข้อมูลที่ได้เกี่ยวกับความต้องการสารสนเทศของผู้ฟังรายการเท่าที่ผู้จัดรายการระบุดาจพอสรุปได้คือ เรื่องทั่วไปที่คนบางคนอาจไม่ทราบ ข้อมูลพื้นฐานลุ่มน้ำวาง ความสวยความงาม ซอ (การแสดงพื้นเมือง) เลขลึค (หอยใต้ดิน) ผู้จัดรายการที่ตอบคำถามข้อนี้เห็นว่าสาระที่มีให้ผู้ฟังตอนนี้เป็นสาระที่ผู้ฟังต้องการ และมีหนึ่งรายการระบุว่าผู้ฟังรายการต้องการให้เปิดเพลงมาก ๆ ถ้าพูดมากคนฟังจะเบื่อ ผู้จัดรายการใช้วิธีพูดคุยกับผู้ฟังที่อยู่ละแวกบ้านหรือที่รู้จักกันเป็นช่องทางในการสำรวจสาระที่ผู้ฟังต้องการ

ตารางที่ 35 สารสนเทศที่ผู้จัดรายการเคยนำมาพูดในรายการและต้องการเพิ่มเติม การประเมินความต้องการสารสนเทศของผู้ฟังของผู้จัดรายการ

	จวช. เพื่อคนชุมชนบ้านแม่ฮัก	จวช.คนลุ่มน้ำวาง
สารสนเทศที่เคยนำมาพูดในรายการ	<ul style="list-style-type: none"> - สาระสุขภาพ - ยาเสพติด - วิทยุวิทยุพื้น - โรคเอดส์ - โรคระบาดตามฤดูกาล 	<ul style="list-style-type: none"> - การประพืดตัวของผู้หญิง - วัฒนธรรมท้องถิ่น - การรักษาต้นน้ำลำธาร - ประวัติวันสำคัญ - สมุนไพรใกล้ตัว - การดูแลสุขภาพ - ผลิตภัณฑ์ชุมชน
สารสนเทศที่ผู้จัดรายการต้องการเพิ่มเติม	<ul style="list-style-type: none"> - ความรู้เกี่ยวกับสุขภาพที่ทันสมัย - เรื่องเกี่ยวกับการเรียนและสถานศึกษา - สาระเกี่ยวกับเด็กและเยาวชนทั้งในและต่างประเทศ - แฟชั่น - ภูมิปัญญาชาวบ้าน 	<ul style="list-style-type: none"> - เรื่องพื้นบ้าน - ภูมิปัญญาชาวบ้าน - ประเพณีล้านนา ประเพณีวัฒนธรรม - สุขภาพ - สารพิษ - สาระการเกษตร - เรื่องเกี่ยวกับหน่วยงานราชการและเอกชน
ประเมินความต้องการสารสนเทศของผู้ฟัง*	<ul style="list-style-type: none"> - เลขลึค (หอยใต้ดิน) - เปิดเพลงมาก ๆ 	<ul style="list-style-type: none"> - เรื่องทั่วไปที่คนบางคนอาจไม่ทราบ - ข้อมูลพื้นฐานลุ่มน้ำวาง - ซอ (การแสดงพื้นเมือง)

* มีผู้จัดรายการเพียง 5 รายที่ตอบคำถาม

6.1.3 ทักษะด้านสารสนเทศและเทคโนโลยี ทักษะของนักจัดรายการวิทยุแยกเป็น 3 ด้าน คือ ความสามารถด้านสารสนเทศ การรับรู้ความสามารถตนเองด้านคอมพิวเตอร์ และ ประสิทธิภาพการใช้อินเทอร์เน็ต

6.1.3.1 ความสามารถด้านสารสนเทศ ด้านความสามารถในสารสนเทศ ผู้วิจัย ได้ใช้นิยามของความสามารถในสารสนเทศ และแนวคิด Big 6 Skills เป็นกรอบ ในการ ตั้งคำถาม 13 ข้อ เพื่อให้ผู้จัดรายการวิทยุชุมชนประเมินตนเอง

ตารางที่ 36 ความสามารถด้านสารสนเทศของผู้จัดรายการ

	จวช.เพื่อคนชุมชนบ้านแม่ฮัก			จวช.เพื่อคนลุ่มน้ำวาง		
	$\bar{X}$	S.D	ระดับ	$\bar{X}$	S.D	ระดับ
1) ท่านทราบว่าผู้ฟังรายการต้องการสาระ หรือข้อมูลอะไรบ้าง	2.32	0.84	น้อย	2.33	0.98	น้อย
2) ท่านตั้งใจเป้าหมายไว้ชัดเจนว่าต้องหาข้อมูลเท่าใด ก่อนลงมือหาข้อมูล	3.91	0.53	มาก	4.08	0.9	มาก
3) ท่านทราบว่าข้อมูลหรือสาระที่ต่างกันจะ อยู่ในแหล่งข้อมูลที่ต่างกัน	3.91	0.68	มาก	4.08	0.79	มาก
4) ท่านเห็นว่า คำพูด คำบอกเล่าปราชญ์ ชาวบ้านเป็นแหล่งข้อมูล	3.05	1.33	ปาน กลาง	3.33	1.07	ปาน กลาง
5) เมื่อได้ข้อมูลใหม่ ๆ ท่านชอบเล่าข้อมูลให้คนอื่น ๆ ได้ทราบ	1.86	0.64	น้อย	1.83	0.58	น้อย
6) ส่วนใหญ่ท่านสามารถค้นหาจนกระทั่งพบ ข้อมูลที่ท่านต้องการ	3.77	0.75	มาก	3.25	1.06	ปาน กลาง
7) ท่านมักจะค้นคว้า โดยการอ่าน ถาม ค้น ข้อมูลด้วยตัวเอง	4.00	0.87	มาก	3.83	0.83	มาก
8) หากพบข้อมูล ท่านจะเลือกเก็บรวบรวม เฉพาะข้อมูลที่ตรงกับความต้องการ เท่านั้น	3.91	1.06	มาก	3.42	1	ปาน กลาง
9) เมื่อได้ข้อมูลแล้วท่านชอบจัดหมวดหมู่ ข้อมูลที่ค้นหา	3.91	0.61	มาก	3.83	0.83	มาก

ตารางที่ 36 (ต่อ) ความสามารถด้านสารสนเทศของผู้จัดรายการ

	จวช. เพื่อคนชุมชนบ้านแม่ฮัก			จวช. เพื่อคนลุ่มน้ำวาง		
	$\bar{X}$	S.D	ระดับ	$\bar{X}$	S.D	ระดับ
10) เมื่อได้ข้อมูลใหม่ ๆ ท่านชอบเล่าข้อมูลให้คนอื่น ๆ ได้ทราบ	4.27	0.63	มาก	3.92	1.31	มาก
11) ท่านมักจะเอาความรู้ใหม่ ๆ ที่ได้มา ผสมผสานกับความรู้เดิมของตัวเองเสมอ	4.05	0.65	มาก	3.24	0.9	ปานกลาง
12) หากนำข้อมูลมาเล่าออกอากาศท่านจะบอกแหล่งที่มา	2.59	1.01	ปานกลาง	3.08	1.62	ปานกลาง
13) ท่านมักจะประเมินเสมอว่าข้อมูลที่หาเจอนั้นตอบคำถามหรือตรงกับความต้องการของตัวเองหรือไม่	4.00	0.76	มาก	3.50	0.8	มาก
ค่าเฉลี่ยการประเมินความสามารถด้านสารสนเทศ	3.50	0.79	มาก	3.36	0.97	ปานกลาง

จากตารางที่ 36 ผู้จัดรายการวิทยุแต่ละจวช. ประเมินตนเองเกี่ยวกับความสามารถด้านสารสนเทศแตกต่างกัน ผู้จัดรายการวิทยุ จวช. เพื่อคนชุมชนบ้านแม่ฮักประเมินความสามารถด้านสารสนเทศของตนเองสูง ($\bar{X} = 3.50$) ส่วนผู้จัดรายการ จวช. เพื่อคนลุ่มน้ำวางประเมินความสามารถด้านสารสนเทศของตนเองระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.36$)

ผู้จัดรายการจากทั้งสองสถานีประเมินความสามารถในระดับสูงค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 ลำดับแรกแตกต่างกัน แต่ประเมินความสามารถในระดับต่ำ มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด 3 ลำดับเหมือนกันคือการเข้าถึงหรือโอกาสในการใช้แหล่งข้อมูลที่มีอยู่มากมาย การรับรู้ความต้องการสารสนเทศของผู้ฟังรายการ และการอ้างอิงหรือแจ้งแหล่งข้อมูลที่น่าเชื่อถือออกอากาศ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 37 ความสามารถด้านสารสนเทศด้านที่สูงที่สุด ของผู้จัดรายการวิทยุ จวช.เพื่อคนชุมชน บ้านแม่ฮัก

	จวช.เพื่อคนชุมชนบ้านแม่ฮัก		
	$\bar{X}$	S.D	ระดับ
เมื่อได้ข้อมูลใหม่ ๆ ท่านชอบเล่าข้อมูลให้คนอื่น ๆ ได้ทราบ	4.27	0.63	มาก
ท่านมักจะเอาความรู้ใหม่ ๆ ที่ได้มาผสมผสานกับความรู้เดิมของตัวเองเสมอ	4.05	0.65	มาก
ท่านมักจะประเมินเสมอว่าข้อมูลที่หาเจอนั้นตอบคำถามหรือตรงกับความต้องการของตัวเองหรือไม่	4.00	0.76	มาก
ท่านมักจะค้นคว้า โดยการอ่าน ถาม ค้นข้อมูลด้วยตัวเอง	4.00	0.87	มาก

เมื่อพิจารณาแยกรายสถานี จวช.เพื่อคนชุมชนบ้านแม่ฮัก ประเมินความสามารถของตนเองในระดับสูงมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด 3 ข้อ คือ ความชอบในการนำเสนอข้อมูลให้คนอื่น ๆ ได้ทราบ เมื่อได้ข้อมูลใหม่ ($\bar{X} = 4.27$) ลำดับต่อมาคือ การนำความรู้ใหม่มาผสมผสานกับความรู้เดิมของตนเอง ($\bar{X} = 4.05$) และการประเมินเปรียบเทียบความต้องการข้อมูลกับข้อมูลที่ค้นพบ และการสัมผัสข้อมูล(อ่าน ฟัง ถาม)และค้นข้อมูลด้วยตัวเอง ($\bar{X} = 4.00$)

ตารางที่ 38 ความสามารถด้านสารสนเทศด้านที่สูงที่สุด ของผู้จัดรายการวิทยุ จวช.คนลุ่มน้ำวาง

	จวช.เพื่อคนลุ่มน้ำวาง		
	$\bar{X}$	S.D	ระดับ
ท่านทราบว่าข้อมูลหรือสาระที่ต่างกันจะอยู่ในแหล่งข้อมูลที่ต่างกัน	4.08	0.79	มาก
ท่านตั้งใจเป้าหมายไว้ชัดเจนว่าต้องหาข้อมูลเท่าใด ก่อนลงมือหาข้อมูล	4.08	0.9	มาก
เมื่อได้ข้อมูลใหม่ ๆ ท่านชอบเล่าข้อมูลให้คนอื่น ๆ ได้ทราบ	3.92	1.31	มาก

สถานีจวช. เพื่อคนชุมชนลุ่มน้ำวาง ประเมินความสามารถของตนเองในระดับสูง 3 ลำดับแรกคือ การรับรู้ว่าจะข้อมูลหรือสาระที่ต่างกันจะอยู่ในแหล่งข้อมูลที่ต่างกัน และการตั้งใจเป้าหมายอย่างชัดเจนถึงปริมาณข้อมูลก่อนการค้นหาข้อมูล ($\bar{X} = 4.08$) และความชอบในการนำเสนอข้อมูลให้คนอื่น ๆ ได้ทราบเมื่อได้ข้อมูลใหม่ ($\bar{X} = 3.92$)

6.1.3.2 การรับรู้ความสามารถตนเองด้านคอมพิวเตอร์

ตารางที่ 39 ประสบการณ์การใช้คอมพิวเตอร์

จวช. ประสบการณ์การใช้คอมพิวเตอร์	เพื่อคนชุมชน บ้านแม่ฮัก	คนลุ่มน้ำวาง	รวม(%)
เคยใช้	22 (100)	8 (66.67)	30 (88.24)
ไม่เคยใช้	- (0)	4 (33.33)	4 (11.76)
รวม(%)	22 (100)	12 (100)	34 (100)

จากตาราง 39 พบว่าผู้จัดรายการส่วนใหญ่เคยใช้คอมพิวเตอร์มาก่อนโดยเฉพาะผู้จัดรายการจาก จวช. เพื่อคนชุมชนบ้านแม่ฮักเคยใช้คอมพิวเตอร์ทุกคน แต่ผู้จัดรายการของ จวช. คนลุ่มน้ำวางมีผู้เคยใช้คอมพิวเตอร์เพียงสองในสามของผู้จัดรายการทั้งหมด

ตารางที่ 40 การรับรู้ความสามารถตนเองด้านคอมพิวเตอร์

การรับรู้ความสามารถของตนเองด้านคอมพิวเตอร์มีคำถามทั้งหมด 24 ข้อ ประยุกต์จากเครื่องมือของ Christine Murphy และคณะ (1988)

ฉันรู้สึกมั่นใจทุกครั้งที่...	ผู้จัดรายการ จวช. คน ชุมชนบ้านแม่ฮัก			ผู้จัดรายการ จวช. คนลุ่มน้ำวาง		
	$\bar{X}$	S.D	ระดับ	$\bar{X}$	S.D	ระดับ
1) ใช้เครื่องคอมพิวเตอร์	4.23	0.75	มาก	3.42	1.08	ปานกลาง
2) เปิดโปรแกรมต่างๆ ในคอมพิวเตอร์และใช้งาน	3.91	0.97	มาก	3.33	1.07	ปานกลาง
3) พิมพ์ข้อความ และบันทึกสิ่งที่พิมพ์เป็นไฟล์ ในคอมพิวเตอร์	3.86	0.94	มาก	3.42	1.24	ปานกลาง
4) ออก หรือปิดโปรแกรมที่กำลังใช้งาน	4.27	0.77	มาก	3.50	1.24	มาก
5) เปิดไฟล์ข้อมูลเพื่ออ่านบนหน้าจอคอมพิวเตอร์	4.32	0.73	มาก	3.42	1.31	ปานกลาง
6) เรียกชื่อส่วนต่างๆ ของตัวเครื่องคอมพิวเตอร์	4.00	0.69	มาก	2.67	0.78	ปานกลาง
7) เรียกชื่อโปรแกรม และซอฟต์แวร์คอมพิวเตอร์	3.64	1.05	มาก	2.75	0.97	ปานกลาง

ตารางที่ 40 (ต่อ) การรับรู้ความสามารถตนเองด้านคอมพิวเตอร์

ฉันรู้สึกมั่นใจทุกครั้งที่...	ผู้จัดรายการ จวช. คน ชุมชนบ้านแม่ฮัก			ผู้จัดรายการ จวช. คนลุ่มน้ำวาง		
	$\bar{X}$	S.D	ระดับ	$\bar{X}$	S.D	ระดับ
8) ใช้งานแผ่นซีดี หรือ ยูเอสบีไดรฟ์	4.14	0.83	มาก	3.33	1.07	ปานกลาง
9) เรียนรู้การใช้โปรแกรมต่าง ๆ ในคอมพิวเตอร์	4.18	0.66	มาก	3.08	1.31	ปานกลาง
10) เลือกเมนูที่อยู่บนหน้าจอคอมพิวเตอร์เพื่อเริ่มทำงาน	4.27	0.83	มาก	3.25	1.29	ปานกลาง
11) ใช้ปริ้นเตอร์ (เครื่องพิมพ์) เพื่อพิมพ์งาน	4.23	0.81	มาก	3.33	1.23	ปานกลาง
12) ทำสำเนา / ก๊อปปี้แผ่นซีดี	3.82	1.18	มาก	3.08	1.31	ปานกลาง
13) ทำสำเนา / ก๊อปปี้ไฟล์	3.73	1.16	มาก	3.08	1.31	ปานกลาง
14) เพิ่มหรือลบข้อมูลในไฟล์ข้อมูลที่มีอยู่	4.05	0.79	มาก	3.25	1.29	ปานกลาง
15) ใช้เมาส์ชี้และคลิก	4.55	0.51	มาก	3.67	1.50	มาก
16) ใช้คอมพิวเตอร์เพื่อร่างจดหมาย	3.73	1.24	มาก	3.00	1.21	ปานกลาง
17) อธิบายว่าส่วนต่างๆ ของเครื่องคอมพิวเตอร์ทำหน้าที่อะไร เช่น คีย์บอร์ด จอ ซีดีไดรฟ์	3.68	1.04	มาก	2.57	1.22	ปานกลาง
18) ต้องช่วยแก้ไขระบบคอมพิวเตอร์	3.14	1.17	ปานกลาง	2.33	0.89	น้อย
19) ลงโปรแกรมใหม่ ๆ ในเครื่องคอมพิวเตอร์	3.00	1.11	ปานกลาง	2.58	0.9	ปานกลาง
20) อธิบายสาเหตุที่โปรแกรมทำงานหรือไม่ทำงานในเครื่องคอมพิวเตอร์	2.95	1.00	ปานกลาง	2.17	0.83	น้อย
21) ใช้เครื่องคอมพิวเตอร์เพื่อจัดหมวดหมู่ข้อมูลที่มี	3.32	0.99	ปานกลาง	2.42	0.9	น้อย
22) ลบไฟล์ทิ้ง	4.00	0.98	มาก	3.33	1.37	ปานกลาง
23) จัดหมวดหมู่ไฟล์ในเครื่องคอมพิวเตอร์	3.68	1.17	มาก	2.92	1.24	ปานกลาง
24) แก้ไขเครื่องคอมพิวเตอร์ที่มีปัญหา	2.82	1.22	ปานกลาง	2.00	0.74	น้อย
ค่าเฉลี่ยของความสามารถระดับเบื้องต้น	3.98	0.90	มาก	3.21	1.20	ปานกลาง
ค่าเฉลี่ยของความสามารถขั้นสูง	3.39	1.01	ปานกลาง	2.47	0.98	น้อย

จากตารางที่ 40 พบว่าการรับรู้ความสามารถตนเองด้านการใช้คอมพิวเตอร์ของผู้จัดรายการทั้งสอง จวช. แตกต่างกัน เมื่อแยกตามระดับความสามารถในการใช้คอมพิวเตอร์ ผู้จัดรายการ จวช. เพื่อคนชุมชนบ้านแม่ฮักรับรู้ความสามารถการใช้คอมพิวเตอร์เบื้องต้นของตนเองสูง

($\bar{X}$ = 3.98) และรับรู้ความสามารถการใช้คอมพิวเตอร์ระดับสูงของตนเองระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.39) ส่วนผู้จัดรายการจวช.คนลุ่มน้ำวาง รับรู้ความสามารถด้านคอมพิวเตอร์ต่ำกว่าในทั้งสองด้านคือ รับรู้ความสามารถการใช้คอมพิวเตอร์เบื้องต้นระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.12) และรับรู้ความสามารถการใช้คอมพิวเตอร์ระดับสูงในระดับต่ำ ($\bar{X}$ = 2.47)

ตารางที่ 41 การรับรู้ความสามารถตนเองด้านคอมพิวเตอร์ระดับสูง 3 ลำดับแรก จวช. บ้านแม่ฮัก

ฉันรู้สึกมั่นใจทุกครั้งที่...	เพื่อคนชุมชนบ้านแม่ฮัก		
	$\bar{X}$	S.D	ระดับ
ใช้เมาส์และคลิก	4.55	0.51	มาก
เปิดไฟล์ข้อมูลเพื่ออ่านบนหน้าจอคอมพิวเตอร์	4.32	0.73	มาก
ออก หรือปิดโปรแกรมที่กำลังใช้งาน	4.27	0.77	มาก
เลือกเมนูที่อยู่บนหน้าจอคอมพิวเตอร์เพื่อเริ่มทำงาน	4.27	0.83	มาก

ตารางที่ 41 พบว่าผู้จัดรายการ จวช. เพื่อคนชุมชนบ้านแม่ฮัก ประเมินตนเองด้านการรับรู้ความสามารถตนเองในการใช้คอมพิวเตอร์สูงสุดสามลำดับแรกคือ การใช้เมาส์และคลิก ($\bar{X}$ = 4.55) รองลงมาคือเปิดไฟล์ข้อมูลเพื่ออ่านบนหน้าจอคอมพิวเตอร์ ($\bar{X}$ = 4.32) ลำดับที่มีค่าเฉลี่ยเท่ากันคือ ออกหรือปิดโปรแกรมที่กำลังใช้งาน และ เลือกเมนูที่อยู่บนหน้าจอคอมพิวเตอร์เพื่อเริ่มทำงาน ($\bar{X}$ = 4.27)

ตารางที่ 42 การรับรู้ความสามารถตนเองด้านคอมพิวเตอร์ระดับต่ำ 3 ลำดับแรก จวช. บ้านแม่ฮัก

ฉันรู้สึกมั่นใจทุกครั้งที่...	เพื่อคนชุมชนบ้านแม่ฮัก		
	$\bar{X}$	S.D	ระดับ
แก้ไขเครื่องคอมพิวเตอร์ที่มีปัญหา	2.82	1.22	ปานกลาง
อธิบายสาเหตุที่โปรแกรมทำงาน หรือไม่ทำงานในเครื่องคอมพิวเตอร์	2.95	1.00	ปานกลาง
ลงโปรแกรมใหม่ ๆ ในเครื่องคอมพิวเตอร์	3.00	1.11	ปานกลาง

จากตารางที่ 42 พบว่าด้านที่ผู้จัดรายการคิดว่าตนเองมีความสามารถต่ำที่สุดสามลำดับคือ แก้ไขเครื่องคอมพิวเตอร์ที่มีปัญหา ($\bar{X}$ = 2.82) อธิบายสาเหตุที่โปรแกรมทำงานหรือไม่ทำงานในเครื่องคอมพิวเตอร์ ($\bar{X}$ = 2.95) และลงโปรแกรมใหม่ ๆ ในเครื่องคอมพิวเตอร์ ($\bar{X}$ = 3.00)

ตารางที่ 43 การรับรู้ความสามารถตนเองด้านคอมพิวเตอร์ระดับสูง 3 ลำดับแรก จวช. คนลุ่มน้ำวาง

ฉันรู้สึกมั่นใจทุกครั้งที่...	คนลุ่มน้ำวาง		
	$\bar{X}$	S.D	ระดับ
ใช้เมาส์ชี้และคลิก	3.67	1.50	มาก
ออก หรือปิดโปรแกรมที่กำลังใช้งาน	3.50	1.24	มาก
ใช้เครื่องคอมพิวเตอร์	3.42	1.08	ปานกลาง
พิมพ์ข้อความ และบันทึกสิ่งที่พิมพ์เป็นไฟล์ในคอมพิวเตอร์	3.42	1.24	ปานกลาง
เปิดไฟล์ข้อมูลเพื่ออ่านบนหน้าจอคอมพิวเตอร์	3.42	1.31	ปานกลาง

ตารางที่ 43 พบว่าผู้จัดรายการ จวช. คนลุ่มน้ำวาง ประเมินตนเองด้านการรับรู้ความสามารถตนเองในการ ใช้คอมพิวเตอร์สูงสุดสามลำดับแรกคือ การใช้เมาส์และคลิก ($\bar{X} = 3.67$) รองลงมาคือ การออก หรือปิดโปรแกรมที่กำลังใช้งาน ($\bar{X} = 3.5$) และลำดับที่ 3 มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน คือ ใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ พิมพ์ข้อความและบันทึกสิ่งที่พิมพ์เป็นไฟล์ในคอมพิวเตอร์ และเปิดโปรแกรมต่าง ๆ ในคอมพิวเตอร์และใช้งาน ($\bar{X} = 3.42$)

ตารางที่ 44 การรับรู้ความสามารถตนเองด้านคอมพิวเตอร์ระดับต่ำ 3 ลำดับแรกจวช. คนลุ่มน้ำวาง

ฉันรู้สึกมั่นใจทุกครั้งที่...	คนลุ่มน้ำวาง		
	$\bar{X}$	S.D	ระดับ
แก้ไขเครื่องคอมพิวเตอร์ที่มีปัญหา	2.00	0.74	น้อย
อธิบายสาเหตุที่โปรแกรมทำงาน หรือไม่ทำงานในเครื่องคอมพิวเตอร์	2.17	0.83	น้อย
ต้องช่วยแก้ไขระบบคอมพิวเตอร์	2.33	0.89	น้อย

ตารางที่ 44 พบว่าด้านที่ผู้จัดรายการคิดว่าตนเองมีความสามารถด้านคอมพิวเตอร์ต่ำคือ แก้ไขเครื่องคอมพิวเตอร์ที่มีปัญหา ($\bar{X} = 2.00$) รองลงมาคือการอธิบายสาเหตุที่โปรแกรมทำงานหรือไม่ทำงานในเครื่องคอมพิวเตอร์ ($\bar{X} = 2.17$) และลำดับที่ 3 คือต้องช่วยแก้ไขระบบคอมพิวเตอร์ ($\bar{X} = 2.33$)

6.1.3.3 ประสิทธิภาพการใช้อินเทอร์เน็ต ประสิทธิภาพการใช้อินเทอร์เน็ต ศึกษาจากการเข้าถึงสื่ออินเทอร์เน็ตในชุมชน การเข้าถึงอินเทอร์เน็ตในชุมชนเป็นคำถามปลายเปิด โดยให้ผู้จัดรายการระบุถึงสถานที่ที่สามารถใช้อินเทอร์เน็ตได้ในชุมชน จากแบบสอบถาม สถานที่ที่ผู้จัดรายการระบุว่าสามารถใช้อินเทอร์เน็ตได้ในชุมชน คือ บ้านที่มีโทรศัพท์ โรงเรียน อบต. วิทยาลัย ชาวบ้าน ร้านเกมในตลาด กศน. และมีบางส่วนตอบว่าไม่ทราบ ในการสัมภาษณ์ผู้จัดรายการวิทยุเพิ่มเติม แต่ละจวช. มีบริบทการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตที่ต่างกันคือ

จวช. เพื่อคนชุมชนบ้านแม่ฮัก

สำหรับ จวช. เพื่อคนชุมชนบ้านแม่ฮัก ผู้จัดรายการวิทยุชุมชนซึ่งส่วนใหญ่เป็นเยาวชนใช้อินเทอร์เน็ตจากโรงเรียนเป็นหลัก ในชุมชนซึ่งเป็นสังคมแบบชนบทไม่มีร้านเกมหรือร้านอินเทอร์เน็ต ร้านคอมพิวเตอร์หรืออินเทอร์เน็ตที่ใกล้ที่สุดคือย่านชุมชนมหาวิทยาลัยแม่ใจ (12 กิโลเมตร) และย่านตลาดป่าเหมือด (9 กิโลเมตร) ผู้จัดรายการกล่าวว่าการใช้อินเทอร์เน็ตผ่านการต่อเชื่อมกับโทรศัพท์บ้านหรือโทรศัพท์มือถือถือเป็นไปด้วยความยากลำบากเนื่องจากอินเทอร์เน็ตหลุดบ่อย บางครั้งต้องพยายามต่อ 3-4 ครั้ง การดาวน์โหลดเว็บไซต์ทำได้ยาก ผู้จัดรายการซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่สถานีอนามัยกล่าวว่าเคยไปสอบถามบริษัททีโอที และ ทีทีแอนด์ทีซึ่งให้บริการอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงแต่พบว่าพื้นที่บ้านแม่ฮักอยู่นอกเขตบริการอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงของทั้งสองบริษัท แม้ว่าสถานีอนามัยสามารถสนับสนุนค่าใช้จ่ายดังกล่าวแต่ก็ไม่สามารถใช้บริการนี้ได้ ดังนั้นการใช้บริการอินเทอร์เน็ตแบบผู้ใช้งานต่อเชื่อมเองจึงเป็นไปได้ยากเนื่องจากความจำกัดทางด้านโครงสร้างพื้นฐานด้านการสื่อสาร

การให้บริการอินเทอร์เน็ตกับชุมชน ณ ที่ทำการอบต.หนองแห้ง ซึ่งอยู่ห่างจากบ้านแม่ฮักพัฒนาและสถานีอนามัยซึ่งเป็นที่ตั้งสถานีวิทยุ 2 กิโลเมตร แต่มีผู้จัดรายการเพียง 5 คนที่เคยใช้บริการของอบต.และมีปัญหาคืออินเทอร์เน็ตช้าและต้องใช้เวลาเปิดปิดของสถานีที่ราชการ

มูลนิธินาวาเด็ก สืบค้นสาระจากอินเทอร์เน็ตและพิมพ์เนื้อหาและนำมาให้ผู้จัดรายการเป็นบางครั้งโดยที่เจ้าหน้าที่มูลนิธิสำนักงานในอำเภอเมืองเป็นผู้ค้นหาและพิมพ์ข้อมูลแล้วจึงให้เจ้าหน้าที่ที่ประจำที่หมู่บ้านแม่ฮักนำข้อมูลจากสำนักงานในเมืองมาให้ผู้จัดรายการ

จวช.คนลุ่มน้ำวาง

ชุมชนบ้านกาดที่ จวช. คนลุ่มน้ำวางตั้งอยู่มีความสะดวกในการเข้าถึงอินเทอร์เน็ต เนื่องจากบริเวณใกล้เคียงกับสถานีวิทยุเป็นตลาดศูนย์กลางของอำเภอ มีร้านเกมซึ่งให้บริการอินเทอร์เน็ตอย่างน้อย 4 ร้าน ค่าบริการชั่วโมงละ 10 บาท อย่างไรก็ตามปัญหาการเข้าถึงกลับมาจากผู้จัดรายการมากกว่าโดยเฉพาะผู้จัดรายการที่ไม่คุ้นเคยกับอินเทอร์เน็ตกล่าวว่า “ไม่ทราบว่าร้านเกมมีอินเทอร์เน็ต ร้านเกมเล่นเน็ตได้ด้วยหรือ คิดว่าร้านเกมเล่นได้แต่เกม”

การใช้อินเทอร์เน็ตในสถานที่ให้บริการกับสาธารณะ เช่น สำนักงานเทศบาลและศูนย์อาสาสมัครสาธารณสุขของหมู่บ้านใกล้เคียง พบว่าสำนักงานเทศบาลหยุดให้บริการอินเทอร์เน็ตชั่วคราวภายหลังจากย้ายสำนักงานมาที่ใหม่ แต่มีแผนจะสร้างห้องสมุดเทศบาลและมีอินเทอร์เน็ตให้ใช้อีกครั้งในราวกลางปี พ.ศ. 2551 ส่วนคอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตของศูนย์อาสาสมัครสาธารณสุข (อสม.) ของหมู่บ้านใกล้เคียง ผู้จัดรายการไม่ทราบว่า อสม.กลุ่มดังกล่าวได้รับอุปกรณ์จากเทศบาล แต่ผู้จัดรายการกล่าวว่ก็คงจะไม่ไปใช้เนื่องจากเป็นคนละหมู่บ้าน อีกสถานที่หนึ่งที่ผู้จัดรายการระบุว่าสามารถเข้าถึงอินเทอร์เน็ตได้คือวิทยาลัยชาวบ้าน ซึ่งอยู่ในวัดจำลองเช่นกัน แต่เมื่อผู้วิจัยและผู้จัดรายการไปสำรวจพบว่าสำนักงานวิทยาลัยปิด นอกจากนั้นอินเทอร์เน็ตของสำนักงานไม่ได้เชื่อมต่อมาหลายเดือนแล้ว ดังนั้นร้านเกมจึงเป็นแหล่งเดียวที่ผู้จัดรายการ จวช.คนลุ่มน้ำวางจะพึ่งพาได้จริง

ตารางที่ 45 ประสิทธิภาพการใช้อินเทอร์เน็ต

จวช.	เพื่อคนชุมชนบ้านแม่ฮัก	คนลุ่มน้ำวาง	รวม(%)
ประสพการณ์การใช้อินเทอร์เน็ต			
เคยใช้	21 (95.45)	6 (50.00)	27 (79.41)
ไม่เคยใช้	1 (4.55)	6 (50.00)	7 (20.59)
รวม(%)	22 (100)	12 (100)	34 (100)

จากตารางที่ 45 พบว่าผู้จัดรายการส่วนใหญ่เคยใช้อินเทอร์เน็ต (ร้อยละ 79.41) เมื่อพิจารณาแยกรายสถานี ผู้จัดรายการจวช.เพื่อคนชุมชนบ้านแม่ฮักร้อยละ 95.45 เคยใช้

อินเทอร์เน็ตมาก่อน มีผู้จัดเพียงรายเดียวเท่านั้นที่ไม่เคยใช้อินเทอร์เน็ต ส่วนผู้จัดรายการจวช.คน
กลุ่มน้ำวางมีผู้จัดรายการ เคยใช้ และไม่ใช้อินเทอร์เน็ตจำนวนเท่ากัน

ตารางที่ 46 กิจกรรมการใช้อินเทอร์เน็ตของผู้จัดรายการที่มีประสบการณ์การใช้

จวช.	เพื่อคนชุมชน บ้านแม่ฮัก	คนกลุ่มน้ำวาง	รวม(%)
ท่านทำกิจกรรมใดบ้างบนอินเทอร์เน็ต			
ค้นหาข้อมูล	18 (18.00)	5 (23.81)	23 (19.01)
อีเมล	14 (14.00)	4 (19.05)	18 (14.88)
เล่นเกม	15 (15.00)	1 (4.76)	16 (13.22)
สนทนา	11 (11.00)	4 (19.05)	15 (12.40)
ติดตามข่าว	10 (10.00)	3 (14.29)	13 (10.74)
ดาวน์โหลดเพลง	9 (9.00)	3 (14.29)	12 (9.92)
ดาวน์โหลดเกม	8 (8.00)	- (0)	8 (6.61)
เว็บไซต์	6 (6.00)	1 (4.76)	7 (5.79)
ดาวน์โหลดซอฟต์แวร์	6 (6.00)	- (0)	6 (4.96)
ซื้อสินค้า	2 (2.00)	- (0)	2 (1.65)
อื่นๆ	1 (1.00)	- (0)	1 (0.83)
รวม(%)	100 (100)	21 (100)	121 (100)

หมายเหตุ ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

จากตารางที่ 46 กิจกรรมที่ผู้จัดรายการมีประสบการณ์ใช้อินเทอร์เน็ตใช้เวลามากที่สุด
สามอันดับแรกคือ การค้นหาข้อมูล (ร้อยละ19.01) อีเมล (ร้อยละ14.88) และเล่นเกม

(ร้อยละ 13.22) ตามลำดับ เมื่อพิจารณาแยกรายสถานีพบว่าผู้จัดรายการ จวช. เพื่อคนชุมชนบ้านแม่ฮัก ใช้อินเทอร์เน็ตทำกิจกรรมสามลำดับแรกคือ ค้นหาข้อมูล เล่นเกม และอีเมล ส่วนผู้จัดรายการ จวช. คนลุ่มน้ำวางใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อ ค้นหาข้อมูล อีเมล และสนทนา

ตารางที่ 47 เหตุผลการใช้อินเทอร์เน็ตของผู้จัดรายการที่มีประสบการณ์การใช้

จวช.	เพื่อคนชุมชนบ้านแม่ฮัก	คนลุ่มน้ำวาง	รวม(%)
เหตุผลในการใช้อินเทอร์เน็ต			
ค้นหาข้อมูลตามความสนใจ	20 (23.53)	4 (19.05)	24 (22.64)
พักผ่อนหย่อนใจ	11 (12.94)	3 (14.29)	14 (13.21)
ใช้เป็นหัวข้อสนทนากับเพื่อน	11 (12.94)	3 (14.29)	14 (13.21)
ช่วยทำการบ้าน รายงาน	10 (11.76)	3 (14.29)	13 (12.26)
ฝึกฝนการใช้คอมพิวเตอร์	11 (12.94)	2 (9.52)	13 (12.26)
ติดต่อสื่อสารทางไกล	8 (9.41)	2 (9.52)	10 (9.43)
เพื่อความทันสมัย	8 (9.41)	2 (9.52)	10 (9.43)
ฆ่าเวลา	6 (7.06)	2 (9.52)	8 (7.55)
รวม(%)	85 (100)	21 (100)	106 (100)

ตารางที่ 47 พบว่าเหตุผลในการใช้อินเทอร์เน็ตสอดคล้องกับกิจกรรมที่ผู้จัดรายการใช้เวลา จากตารางนี้พบว่าเหตุผลในการใช้อินเทอร์เน็ตสูงที่สุด 3 อันดับแรกคือ เพื่อค้นหาข้อมูลตามความสนใจ (ร้อยละ 22.64) พักผ่อนหย่อนใจ (ร้อยละ 13.21) และ ใช้เป็นหัวข้อสนทนากับเพื่อน (ร้อยละ 13.21) ตามลำดับ เมื่อพิจารณายแยกรายสถานี พบว่าเหตุผลในการใช้เหมือนกันเป็นส่วนใหญ่และมีความแตกต่างกันเพียง 2 เหตุผลคือ เพื่อฝึกฝนการใช้คอมพิวเตอร์ และช่วยทำการบ้านและรายงาน

ตารางที่ 48 ระยะเวลาที่ใช้อินเทอร์เน็ตต่อสัปดาห์ของผู้จัดรายการที่มีประสบการณ์การใช้

ระยะเวลาในการใช้อินเทอร์เน็ต	จวช. เพื่อคนชุมชน บ้านแม่ฮัก	คนลุ่มน้ำวาง	รวม(%)
มากกว่า 20 ชั่วโมงต่อสัปดาห์	4 (20.00)	1 (16.67)	5 (19.23)
16-20 ชั่วโมงต่อสัปดาห์	1 (5.00)	- (0)	1 (3.85)
11-15 ชั่วโมงต่อสัปดาห์	2 (10.00)	- (0)	2 (7.67)
6-10 ชั่วโมงต่อสัปดาห์	1 (5.00)	2 (33.33)	3 (11.54)
1-5 ชั่วโมงต่อสัปดาห์	10 (50.00)	3 (50.00)	13 (50.00)
น้อยกว่า 1 ชั่วโมงต่อสัปดาห์	2 (10.00)	- (0)	2 (7.69)
รวม(%)	20 (100)	6 (100)	26 (100)

จากตารางที่ 48 พบว่าในแต่ละสัปดาห์ผู้จัดรายการส่วนใหญ่ใช้อินเทอร์เน็ต 1-5 ชั่วโมง (ร้อยละ 50.00) รองลงมาคือ มากกว่า 20 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ (ร้อยละ 19.23) และ 6-10 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ (ร้อยละ 11.54) ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาแยกรายสถานี่ถึงพฤติกรรมกรรมการใช้อินเทอร์เน็ตของผู้ใช้ที่มีประสบการณ์พบว่าผู้จัดรายการ จวช. คนลุ่มน้ำวางใช้อินเทอร์เน็ตเฉลี่ยต่อสัปดาห์ไม่เกิน 10 ชั่วโมง ขณะที่ผู้จัดรายการ จวช. เพื่อคนชุมชนบ้านแม่ฮักส่วนใหญ่ใช้อินเทอร์เน็ตแบ่งเป็น 2 แบบคือ ใช้อินเทอร์เน็ตไม่เกิน 1-5 ชั่วโมง และใช้มากกว่า 20 ชั่วโมงต่อสัปดาห์

ตารางที่ 49 ระยะเวลาที่มีประสบการณ์การใช้อินเทอร์เน็ต

ระยะเวลาที่ใช้อินเทอร์เน็ต	จวช. เพื่อคนชุมชน บ้านแม่ฮัก	คนลุ่มน้ำวาง	รวม(%)
มากกว่า 5 ปี	7 (33.33)	3 (50.00)	10 (37.04)
4-5 ปี	2 (9.52)	- (0)	2 (7.41)
3-4 ปี	4 (19.52)	1 (16.67)	5 (18.52)
2-3 ปี	2 (9.52)	1 (16.67)	3 (11.11)
1-2 ปี	6 (28.57)	- (0)	6 (22.22)
น้อยกว่า 1 ปี	- (0)	1 (16.67)	1 (3.70)
รวม(%)	21 (100)	6 (100)	27 (100)

จากตารางที่ 49 พบว่าผู้จัดรายการที่มีประสบการณ์การใช้อินเทอร์เน็ตส่วนใหญ่เคยใช้อินเทอร์เน็ตมากกว่า 5 ปี (ร้อยละ 37.04) รองลงมาคือ 1-2 ปี (ร้อยละ 22.22) และ 3-4 ปี (ร้อยละ 18.52) ตามลำดับ

จากการศึกษาปัจจัยด้านประชากร และทักษะด้านเทคโนโลยี และทักษะด้านสารสนเทศของผู้จัดรายการของสถานีวิทยชุมชนทั้ง 2 แห่ง ผู้วิจัยได้รวบรวมปัจจัยทั้งหมดดังตารางที่ 50 เพื่อสรุปปัจจัยที่ส่งผลต่อการแสวงหาสารสนเทศเพื่อจัดรายการวิทยุชุมชนของผู้จัดรายการ

ตารางที่ 50 สรุปปัจจัยที่ส่งผลต่อการแสวงหาสารสนเทศเพื่อจัดรายการวิทยุชุมชน

	จวช.เพื่อคนชุมชนบ้านแม่ฮัก	จวช.เพื่อคนลุ่มน้ำวาง
ปัจจัยทางสังคม/ เศรษฐกิจ/ อื่น ๆ		
ช่วงอายุ	15 ปีหรือต่ำกว่า – 25 ปี	15 ปีหรือต่ำกว่า / 56 ปี หรือสูงกว่า
ระดับการศึกษา	ประถมศึกษา/ มัธยมศึกษา ตอนต้น /ปริญญาตรี	ประถมศึกษา/ มัธยมศึกษา ตอนต้น
อาชีพ	นักเรียน / นักศึกษา	
	จวช.เพื่อคนชุมชนบ้านแม่ฮัก	จวช.เพื่อคนลุ่มน้ำวาง
ปัจจัยทางสังคม/ เศรษฐกิจ/ อื่น ๆ		
รายได้เฉลี่ยต่อเดือน	ต่ำกว่า 3,000	
การรับรู้ค่าใช้จ่ายของสถานี	ส่วนใหญ่ไม่ทราบ	
แรงจูงใจในการมาจัดรายการ	ต้องการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์	
ความถี่ในการมาจัดรายการ	มาบ้างขาดบ้างสัดส่วน เท่ากับมาประจำ	
ความสามารถทางเทคโนโลยี		
การควบคุมอุปกรณ์ในห้องส่ง	ตนเอง	ตนเอง มีสัดส่วนใกล้เคียงกับ ต้องให้ผู้อื่นคุมให้
การรับรู้ความสามารถการใช้คอมพิวเตอร์เบื้องต้น	สูง	ปานกลาง
การรับรู้ความสามารถการใช้คอมพิวเตอร์ระดับสูง	ปานกลาง	ต่ำ
ผู้จัดรายการที่เคยใช้อินเทอร์เน็ต	ส่วนใหญ่มีประสบการณ์	มี/ไม่มีประสบการณ์สัดส่วน เท่ากัน
กิจกรรมการใช้อินเทอร์เน็ต	<ul style="list-style-type: none"> - ค้นหาข้อมูล - อีเมลล์ - เล่นเกม 	<ul style="list-style-type: none"> - ค้นหาข้อมูล - อีเมลล์ - สนทนา
ระยะเวลาที่ใช้อินเทอร์เน็ตต่อสัปดาห์	1-5 ชั่วโมงต่อสัปดาห์	
ระยะเวลาที่เคยใช้อินเทอร์เน็ต	มากกว่า 5 ปี	
การเข้าถึงอินเทอร์เน็ตในชุมชน	อินเทอร์เน็ตตำบล ไม่มีร้านเกม	ร้านเกมจำนวน 4 ร้าน
ความสามารถทางสารสนเทศ		
การประเมินตนเองด้านความสามารถด้าน สารสนเทศ	สูง	ปานกลาง

ตารางที่ 50 (ต่อ)

- ความสามารถทางสารสนเทศ		
แหล่งข้อมูลที่ใช้เป็นแหล่งสารสนเทศสำหรับจัดรายการ	หนังสือ และนิตยสาร	- หนังสือ และนิตยสาร - หนังสือพิมพ์ท้องถิ่น
สารสนเทศที่เคยนำมาพูดในรายการ	เรื่องเกี่ยวกับสุขภาพ ยาเสพติด โรคเอดส์	หลากหลาย
สารสนเทศที่ต้องการเพิ่มเติม/ สารสนเทศที่ต้องการแต่ไม่ทราบว่าจะหาได้ที่ใด	- เรื่องสุขภาพที่ทันสมัย - สาระที่เกี่ยวกับเยาวชน	- เรื่องพื้นบ้าน - สาระการเกษตร - เรื่องเกี่ยวกับหน่วยงานราชการ
การรับรู้ถึงความต้องการด้านสารสนเทศของผู้ฟังรายการ	ไม่ทราบ	

6.1.4 ความคิดเห็นของผู้ฟังรายการวิทยุชุมชน

ผู้วิจัยใช้การสนทนากลุ่ม (Focus group) เป็นเครื่องมือในการรวบรวมความคิดเห็นของผู้ฟังรายการวิทยุชุมชนเพื่อประกอบการเข้าใจพฤติกรรมของผู้ฟังรายการวิทยุของสถานีวิทยุชุมชนที่เลือกศึกษาในการวิจัยขั้นต่อไป เลือกผู้ฟังกลุ่มตัวอย่างจำนวน 8 คนจากแต่ละสถานี โดยให้ผู้จัดรายการวิทยุชุมชนเล่นเกมทายปัญหา ผู้ฟังรายการที่โทรศัพท์ตอบคำถามจะได้รับรางวัลบัตรเติมเงินโทรศัพท์เคลื่อนที่มูลค่า 50 บาท จากนั้นผู้วิจัยได้นำรายชื่อผู้ฟังที่ตอบคำถามในรายการมาเป็นผู้ร่วมการสนทนากลุ่มหรือสัมภาษณ์เชิงลึก

การสนทนากลุ่ม จัดในบริเวณสถานีโดยเลือกในช่วงที่สถานีไม่มีการออกอากาศเพื่อป้องกันไม่ให้ผู้ฟังรายการรู้สึกเกรงใจที่จะแสดงความคิดเห็นถ้าพบผู้จัดรายการ ก่อนการนัดหมายนายสถานีและผู้จัดรายการ จวช. คนลุ่มน้ำวางเชื่อว่าผู้ฟังไม่น่าจะเดินทางมาร่วมการสนทนากลุ่ม เพราะเคยมีหน่วยงานอื่นที่มาทำงานในพื้นที่ได้เชิญผู้ฟังมาให้ความคิดเห็นในลักษณะนี้และไม่ได้ได้รับความร่วมมือ ในวันนัดสนทนากลุ่มผู้ฟังรายการจาก จวช. คนลุ่มน้ำวางมาตามนัดเพียงคนเดียว ส่วนผู้ฟังคนอื่นๆ ไม่มาเนื่องจากติดธุระ ผู้ฟังรายการของ จวช. เพื่อคนชุมชนบ้านแม่ฮักได้มาตามนัดหมาย 6 คน ผู้วิจัยจึงใช้วิธีการโทรศัพท์สัมภาษณ์แทนการสนทนากลุ่มในกรณีที่ผู้ฟังไม่มาร่วมกิจกรรม

ข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่มผู้ฟังรายการวิทยุของทั้งสอง จวช. ประกอบด้วยประเด็นย่อยคือ พฤติกรรมการรับฟังวิทยุของผู้ฟัง ความคิดเห็นต่อสถานีวิทยุชุมชน ความคิดเห็นเกี่ยวกับการนำเสนอสาระและความบันเทิงของสถานี และระดับความสนใจที่จะมีส่วนร่วมในกิจกรรมของสถานีวิทยุชุมชน

1) ผลการสัมภาษณ์ตามแนวคำถามการสนทนากลุ่ม จวช. คนลุ่มน้ำวาง

ตัวแทนผู้ฟังรายการวิทยุชุมชนของสถานีวิทยุชุมชนคนลุ่มน้ำวางมีทั้งหมด 8 คน มีอายุระหว่าง 27 – 72 ปี ประกอบอาชีพ ครูอัตราจ้างในโรงเรียนมัธยม แม่ค้าในตลาด และเจ้าของร้านค้า ผู้ฟังรายการ 6 คนจบการศึกษาระดับประถมศึกษา และ 2 คน จบการศึกษาระดับปริญญาตรี ผู้ฟังทุกคนมีบ้านเรือนอยู่ในระยะ 1-3 กิโลเมตรจากสถานีวิทยุ

พฤติกรรมการรับฟังวิทยุ ผู้ฟังรายการวิทยุชุมชนฟังวิทยุหลายสถานี ทั้งสถานีของรัฐ เช่น สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย สถานีวิทยุประจำถิ่น (วปถ.) และสถานีวิทยุชุมชนในพื้นที่ใกล้เคียง ส่วนใหญ่จำไม่ได้ว่า จวช. คนลุ่มน้ำวางมีคลื่นความถี่เท่าใด ผู้ฟังรายการใช้การหมุนหาคลื่นไปเรื่อยๆ จนกว่า จะเจอสถานี ผู้ฟังรายการเลือกฟังรายการที่มีแนวเพลงที่ตนเองชอบเป็นหลัก ผู้ฟังสูงอายุชอบฟังรายการพระเทศน์ในช่วงเย็น ช่วงเวลาที่ฟังรายการวิทยุคือช่วงกลางวันฟังไปขณะที่ทำงาน เช่น มัดหอมหัวใหญ่ บรรจุแคบหมูลงถุง ชายของอยู่หน้าร้าน ผู้จัดรายการที่มีงานประจำจะฟังได้เฉพาะช่วงเสาร์อาทิตย์

ผู้ฟังรายการ 7 คนรับฟัง จวช. คนลุ่มน้ำวางตั้งแต่เริ่มก่อตั้งสถานี และรู้จักสถานีเนื่องจาก บ้านอยู่ใกล้สถานี รู้จักกับผู้จัดรายการ เคยไปวัดจำลองแล้วเห็นสถานี และคนในครอบครัวฟังก่อนจึงฟังตาม ผู้ฟังรายการ 1 คนเพิ่งจะติดตามรับฟังสถานีได้ไม่เกิน 1 ปี

ความคิดเห็นต่อสถานีวิทยุชุมชน ผู้ฟังวิทยุชุมชนของจวช. คนลุ่มน้ำวาง 5 คนไม่ทราบว่าสถานีที่ตนเองรับฟังเป็นวิทยุชุมชน ผู้ฟัง 3 คนทราบว่าสถานีเป็นวิทยุชุมชนโดยไม่ทราบหลักการของวิทยุชุมชน ผู้ฟังรับรู้ความแตกต่างระหว่างวิทยุชุมชนกับสถานีอื่น ๆ คือ ทราบว่าสถานีนี้ไม่มีโฆษณาแทรกในรายการ วิทยุ ชุมชนมีเรื่องใกล้ตัวและเรื่องในหมู่บ้าน จากการสัมภาษณ์ผู้ฟังรายเดียวเห็นว่าวิทยุคนลุ่มน้ำวาง ไม่มีความแตกต่างจากสถานีวิทยุอื่น ๆ คือมีเพลงให้ฟังเหมือน ๆ กัน

เหตุผลที่รับฟัง จวช.คนลุ่มน้ำวาง ผู้ฟังรายการได้ให้เหตุผลต่างกันคือ ต้องการให้โอกาสผู้ จัดรายการรายใหม่ ๆ ได้จัดรายการ (ตนเองจึงเป็นผู้ฟังเพื่อให้กำลังใจ) คลื่น ชัดเจ็นดี (ผู้ฟังที่ตอบเหตุผลนี้มีบ้านอยู่ใกล้สถานีในระยะไม่เกิน 1 กิโลเมตร) เปิดเพลงถูกใจ รู้จัก ผู้จัดรายการ และรู้สึกคุ้นเคยกับสถานีนี้มากกว่าสถานีอื่น ๆ เพราะรู้จักผู้ฟังคนอื่นที่โทรเข้ามาขอ เพลงด้วย

ความคิดเห็นเกี่ยวกับการนำเสนอสาระและความบันเทิงของสถานี

ผู้ฟังส่วนใหญ่จำไม่ได้ว่าผู้จัดรายการนำเสนอเนื้อหาใดบ้างในรายการวิทยุ คำตอบที่ได้รับในตอน แรกคือ “จำไม่ค่อยได้” “พูดเรื่องทั่ว ๆ ไป” “ผู้จัดรายการพูดเรื่องมีประโยชน์” ในส่วนเนื้อหาที่ผู้ฟัง รายการจำได้ประกอบด้วยเรื่อง สุขภาพ เช่นโรคตามฤดูกาลต่าง ๆ โรคระบาดหน้าร้อน โรคกระดูก พรุน อาหารการกิน สมุนไพร กิจกรรมชุมชน

ความคิดเห็นของผู้ฟังรายการที่มีต่อสาระที่ได้รับจากรายการวิทยุเป็นไป ในทางบวก กล่าวคือเห็นว่าสาระเหล่านั้น มีประโยชน์ และนำไปทำได้จริง ช่างกิจกรรมในท้องถิ่นดี มากเพราะบางเรื่องที่ผู้ฟังไม่ทราบก็ได้ทราบจากวิทยุชุมชน ผู้ฟังรายการวิทยุส่วนใหญ่ไม่มีความ คาดหวังกับคุณภาพของสารสนเทศเพราะรู้สึกว่าได้รับรู้บ้างเล็ก ๆ น้อย ๆ แทรกกับเพลงก็เพียงพอ มีผู้ฟังเพียงรายเดียวที่วิพากษ์วิจารณ์การนำเสนอสาระของผู้จัดรายการในด้านความรู้เกี่ยวกับ เนื้อหาที่นำมาเล่า และการอ้างอิง โดยเห็นว่าผู้จัดรายการไม่มีความรู้เรื่องสมุนไพรที่นำมาเล่า อย่างเต็มที่ เพราะมีผู้ฟังโทรศัพท์เข้ามาในรายการสอบถามถึงรายละเอียดวิธีการกินสมุนไพร เช่น กินส่วนไหน กินเท่าไรจึงจะรักษาโรค แต่ผู้จัดรายการตอบไม่ได้ และตอบว่าว่าเอกสารไม่ได้บอกไว้ นอกจากนั้นผู้จัดรายการไม่บอกที่มาของข้อมูลที่นำมาเล่าในรายการ

ผู้ฟังได้ระบุสารสนเทศที่ต้องการทราบในชีวิตประจำวัน เช่น เรื่องของคน แก่ เรื่องเบี่ยยังชีพผู้สูงอายุ เรื่องวัฒนธรรม ประเพณี สมุนไพร การกินผักกินสมุนไพรที่หาได้ใน ละแวกบ้านเพื่อรักษาสุขภาพ ธรรมชาติ สถานที่อยู่ใกล้ร่างกาย เป็นต้น ผู้ฟังที่มีการศึกษาระดับ ปริญญาตรีเป็นผู้ฟังรายการคนเดียวที่ตอบได้ว่าชุมชนมีปัญหาใดบ้าง และควรใช้ข้อมูลข่าวสารใด แก่ปัญหา ผู้ฟังได้ระบุปัญหาหอมหัวใหญ่ราคาตกต่ำเป็นปัญหาชุมชน เนื่องจากเกษตรกรส่วนใหญ่ในอำเภอแม่วาง ประสบ ปัญหาขาดทุนจากการปลูกหอมหัวใหญ่ แต่ผู้ฟังไม่ยอมให้ผู้จัด รายการพูดถึงเรื่องหอมหัวใหญ่โดยตรงเพราะการขาดทุนจากการปลูกหอมหัวใหญ่เป็นเรื่องที่

กระเทือนใจชาวบ้าน และถ้าพูดไปอาจทำให้ผู้ฟังไม่ฟังพอใจ ผู้ฟังรายการแนะนำให้เสนอทางออกหรือทางเลือกเพื่อเพิ่มรายได้ให้กับชาวบ้านเป็นสาระในรายการวิทยุ เช่นอาชีพเสริม การปลูกพืชอื่น ๆ เพื่อเพิ่มรายได้และแก้ปัญหาหอมหัวใหญ่

ผู้ฟังส่วนใหญ่รู้สึกว่าเป็นเนื้อหาที่ผู้จัดรายการนำเสนอมีประโยชน์ และเห็นว่าสัดส่วนระหว่างสาระกับความบันเทิงเหมาะสมดีแล้วและคิดว่าขณะนี้มีส่วนเท่ากัน

ระดับความสนใจที่จะมีส่วนร่วมในกิจกรรมของสถานีวิทยุชุมชน
เนื่องจากผู้ฟังไม่มีความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องวิทยุชุมชน ผู้วิจัยจึงได้อธิบายถึงการทำงานในรูปแบบอาสาสมัครของผู้จัดรายการที่ทุกคนไม่มีรายได้จากการมาจัดรายการ หลังจากรับรู้แล้วผู้ฟังรายการส่วนใหญ่เห็นว่าตนเองควรสนับสนุนช่วยเหลือสถานี คำแนะนำของผู้จัดรายการแบ่งเป็น 2 ส่วนคือ สถานีควรประชาสัมพันธ์และสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องวิทยุชุมชนเพื่อให้ผู้ฟังทั่วไปและคนในชุมชนได้รับทราบว่ามีสถานีไม่หวังผลกำไรและไม่มีรายได้

นอกจากการสนับสนุนเป็นตัวเงินแล้ว ผู้ฟังรายการหนึ่งได้เสนอตัวให้ความช่วยเหลือด้านเทคนิค หากสถานีต้องการให้ช่วยซ่อมคอมพิวเตอร์ สแกนไวรัส

มีผู้ฟังเพียงคนเดียวรู้สึกสนใจการมีส่วนร่วมกับสถานีโดยการเข้ามาเป็นผู้จัดรายการ เนื่องจากนายสถานีเคยชวนมาเป็นผู้จัดรายการแล้ว แต่ขณะนี้ยังติดภาระต้องดูแลลูกสาว ผู้ฟังรายอื่น ๆ ที่เหลือไม่สนใจเป็นผู้จัดรายการเพราะคิดว่าตนเองไม่เหมาะที่จะเป็นและอยากเป็นผู้ฟังมากกว่า

2) ผลการสนทนากลุ่มและโทรศัพท์สัมภาษณ์จวช.เพื่อคนชุมชนบ้านแม่ฮัก

ผู้ฟังที่ร่วมการสนทนากลุ่ม 6 คน เป็นผู้ฟังที่มีอายุระหว่าง 12-15 ปี มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ผู้ฟัง 2 คนอายุ 35 และ 43 ปีไม่สามารถมาร่วมการสนทนากลุ่มได้เนื่องจากมีอาชีพรับจ้างทำสวนผลไม้ และรับจ้างรายวันในท้องถิ่น ผู้วิจัยใช้วิธีโทรศัพท์สัมภาษณ์

พฤติกรรมการรับฟังวิทยุ ผู้ฟังรายการวิทยุที่เป็นเยาวชนรับฟังทั้งสถานีกระแสหลักและวิทยุชุมชน โดยสถานีที่ชอบฟังคือสถานี อสมท.เชียงใหม่ สถานีวิทยุชุมชน ดอยสะเก็ด และสถานีวิทยุชุมชนเพื่อคนบ้านแม่ฮัก รายการที่ชอบฟังคือรายการจากสถานี Seed FM ส่วนผู้ฟังที่ทำงานแล้วไม่มีสถานีใดที่ชอบฟังเป็นพิเศษใช้วิธีการหมุนหาคลื่นที่น่าสนใจ

ช่วงที่ผู้ฟังเยาวชนมักจะฟังรายการวิทยุคือเวลา 20.00 – 22.00 น. หลังจากชมโทรทัศน์และทำการบ้านแล้ว โดยเปิดทิ้งไว้ นอนฟังไปเรื่อย ๆ จนหลับไป หรือนั่งทำงาน ทำความสะอาดห้องไปด้วย ส่วนผู้ฟังที่ทำงานแล้วจะเปิดฟังในช่วงวันเสาร์ อาทิตย์ หรือช่วงเย็น ผู้ฟังรู้จักสถานีวิทยุชุมชนเนื่องจากบ้านอยู่ใกล้กับผู้จัดรายการ ทราบจากเจ้าหน้าที่สถานีอนามัย สถานีตั้งอยู่ใกล้กับโรงเรียนที่ตนเองเรียนอยู่ เคยมาจัดรายการที่สถานีนี้ มาเรียนพิเศษช่วงปิดภาคเรียนกับมูลนิธิธิดาวาเด็กซึ่งตั้งอยู่ในสถานีอนามัยและเห็นว่ามีสถานีวิทยุ เพื่อนที่โรงเรียน และรุ่นพี่แนะนำให้ฟัง ผู้ฟังที่เป็นเยาวชนรับฟังสถานีจวช. เพื่อคนชุมชนบ้านแม่ฮัก 2-3 ปี และรับฟังอย่างสม่ำเสมอ สัปดาห์ละ 5 วัน ส่วนผู้ฟังวัยกลางคนรับฟังไม่สม่ำเสมอแล้วแต่หมุนคลื่นออกฟัง

ความคิดเห็นต่อสถานีวิทยุชุมชน ผู้ฟังทุกคนทราบว่าสถานี จวช. เพื่อคนชุมชนบ้านแม่ฮักเป็นสถานีวิทยุชุมชน โดยเห็นว่าวิทยุชุมชนมีความแตกต่างกับสถานีคลื่นกระแสหลัก ผู้ฟังชอบวิทยุชุมชนเนื่องจาก วิทยุชุมชนไม่มีโฆษณา ไม่มีข่าวต้นชั่วโมง เปิดเพลงเยอะ ฝากกลอนให้เพื่อนได้ กระจายเสียงเฉพาะละแวกชุมชนคือตำบลหนองแห้ง มีความใกล้ชิดติดอบอุ่นในการฟังเพราะผู้ฟังรู้จักผู้จัดรายการทุกคน ส่งข้อความขอเพลงและได้ฟังเพลงที่ชอบในรายการทุกครั้ง รู้จักผู้ฟังด้วยกันจึงรู้สึกสนุกเวลาที่มีการขอเพลงให้กันและกัน ผู้จัดรายการจะแจ้งให้ทราบทั้งหมดในรายการถึงรายชื่อเพลงที่มีคนขอและขอให้ใคร

ความคิดเห็นของผู้ฟังที่มีต่อความบันเทิงและสาระในรายการ
ผู้ฟังรายการวิทยุส่วนใหญ่สามารถตอบได้ทันทีว่าสาระที่มักจะได้ยินผ่านรายการวิทยุชุมชนคือเรื่องสุขภาพ เช่น เรื่องโรคต่าง ๆ โรคไข้เลือดออก โรคเอดส์ การใช้ถุงยางอนามัย ความสวยความงาม ผู้ฟังแสดงความคิดเห็นเชิงบวกกับสาระในรายการ คือเห็นแต่ประโยชน์

ความต้องการสารสนเทศของผู้ฟังรายการวิทยุ ผู้ฟังกลุ่มตัวอย่าง 3 คน ตอบว่า “ไม่รู้” และ “คิดไม่ออก” ส่วนผู้ฟัง 5 คน ตอบสามารถระบุเรื่องที่ต้องการรับฟัง เช่น เรื่อง

สุขภาพอนามัยโรคมาเร็งและการป้องกัน แพ้ชั้นที่กำลังนิยมกันในกลุ่มวัยรุ่น สมุนไพร คำแนะนำ เรื่องการเรียน คำแนะนำเรื่องการประดิษฐ์อุปกรณ์ของใช้ต่าง ๆ จากเศษวัสดุ เพื่อใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ในช่วงปิดเทอม

ปัญหาในชุมชนที่ผู้ฟังรายการเยาวชนร่วมกันระบุเป็นเรื่องสิ่งแวดล้อมใน หมู่บ้านเช่น ปัญหาขี้วัวบนถนน ยาเสพติด ปัญหาวัยรุ่น ปัญหาการเสพยาบ้า วัยรุ่นที่รถ มอเตอร์ไซด์เสียงดัง “เด็กแว้น” เคารรถมอเตอร์ไซด์ไปทำท่อแล้วขี่ไปมาในชุมชนสร้างความรำคาญ เป็นต้น ปัญหาเหล่านี้ผู้ฟังที่เป็นเยาวชนคิดว่าผู้จัดรายการน่าจะเอามาเป็นประเด็นการพูดคุยได้ ส่วนผู้ฟังรายการวิทยุที่อยู่ในวัยกลางคนเห็นว่าชุมชนไม่มีปัญหาอะไร เมื่อสอบถามเพื่อให้ผู้ฟัง รายการแนะนำว่าผู้จัดรายการควรนำเสนออย่างไรในการรณรงค์แก้ไขปัญหาดังกล่าว หรือควรรหา ข้อมูลเรื่องใดมานำเสนอเพื่อแก้ปัญหา ผู้ฟังรายการไม่สามารถแนะนำได้

สัดส่วนระหว่างสาระกับความบันเทิง ผู้ฟังเห็นว่ารายการปัจจุบันมีความ เหมาะสมดีแล้ว ถ้าเป็นไปได้ควรมีสัดส่วนคือความบันเทิงร้อยละ 75 และสาระร้อยละ 25 ผู้ฟังไม่ อยากให้เพิ่มช่วงสาระเนื่องจากผู้จัดรายการบางคนจัดช่วงสาระไม่สนุก น่าเบื่อ อ่านสาระ หยุด ตะกุกตะกัก พูดไปบ่นไปกับตัวเอง ผู้ฟังระบุว่านักจัดรายการวิทยุที่จัดรายการมานานกว่าจะมี สาระมาแล้วในรายการมากกว่ากลุ่มผู้จัดรายการที่มาจัดใหม่ ๆ

ความเป็นไปได้ที่สถานีวิทยุชุมชนจะทำรายการให้เป็นรายการสาระไม่ เน้นเพลง ผู้ฟังทั้งหมดมีความเห็นไปในทางเดียวกันคือ ถ้ารายการมีสาระมาก ๆ ผู้ฟังจะไม่อยาก ฟัง ฟังแล้วง่วงนอน หรือจะหมุนเปลี่ยนไปคลื่นอื่นแน่นอน อย่างน้อยควรมีเพลงแทรกบ้างอย่า พูดอย่างเดียว อย่าทำให้ผู้ฟังเครียด

ระดับความสนใจที่จะมีส่วนร่วมในกิจกรรมของสถานีวิทยุชุมชน
 เนื่องจากผู้ฟังรายการทุกคนทราบว่า จวช. เพื่อคนชุมชนบ้านแม่ฮักเป็นสถานีวิทยุชุมชน การถาม คำถามข้อนี้ผู้วิจัยจึงไม่ได้ให้คำอธิบายเกี่ยวกับวิทยุชุมชนเพิ่มเติม ความเป็นไปได้ในการให้การ สนับสนุนถ้าสถานีติดตั้งอินเทอร์เน็ตเพื่อสืบค้นข้อมูลมาแล้วผู้ฟัง ผู้ฟังรายการส่วนใหญ่เห็นว่าไม่ ควรเป็นภาระหน้าที่ของผู้ฟังในการสนับสนุนเงินทอง ผู้ฟังรายการวัยกลางคนเห็นว่าตนมีภาระ มากและอาจช่วยเหลือได้ไม่มาก และคิดว่าถ้าตั้งสถานีมาแล้วทำไมคนฟังต้องจ่ายเงิน และถ้าต้อง

เสียเงินเพื่อสนับสนุนสถานี่ก็อาจจะฟังสถานี่อื่นแทนเพราะสถานี่วิทยุมีอยู่มากมาย นอกจากนั้นผู้ฟังคิดว่าการฟังสถานี่วิทยุชุมชนเป็นการสนับสนุนสถานี่แล้วทางหนึ่ง

ผู้ฟังที่เป็นเยาวชนคิดว่าถ้าต้องร่วมกันระดมทุนสนับสนุนค่าใช้จ่ายของสถานี่ก็ยินดี โดยเฉพาะถ้าครั้งละไม่มากก็ทำได้ และที่โรงเรียนมีเพื่อน ๆ ที่รับฟัง จวช. เพื่อคนชุมชนบ้านแม่ฮักหลายคน ก็อาจบอก ๆ ต่อกันและช่วยกันบริจาคเงิน

จากการสัมภาษณ์ผู้ฟังเพื่อรวบรวมคำแนะนำการแสวงหารายได้เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้ฟัง ผู้วิจัยสรุปได้ว่า

การนำเสนอสาระไม่ใช่บทบาทที่โดดเด่นของ จวช. ทั้งสองแห่ง แต่การเป็นสถานี่ที่มีประเด็นการสื่อสารทำให้ จวช. เพื่อคนชุมชนบ้านแม่ฮักสร้างความตระหนักในกลุ่มผู้ฟังถึงการเป็นสถานี่เพื่อสุขภาพผ่านการนำเสนอสารสนเทศในแนวทางเดียวกันของผู้จัดรายการ ส่วนจวช. คนลุ่มน้ำวาง สารสนเทศที่น่าสนใจมีความหลากหลายสูงทำให้ผู้ฟังไม่เห็นเอกลักษณ์หรือสารสนเทศที่สถานี่ต้องการนำเสนอ

จากมุมมองของผู้ฟัง สารสนเทศที่น่าสนใจในรายการมีความเพียงพอแล้ว เพราะผู้ฟังรับฟังวิทยุชุมชนทั้งสองแห่งเพื่อความบันเทิงขณะทำกิจกรรมอื่น ๆ ไปด้วย ผู้ฟังกลุ่มตัวอย่างไม่มีความคาดหวังเกี่ยวกับสารสนเทศจากจวช. ทั้งสองแห่ง สารสนเทศเป็นประโยชน์แบบผลพลอยได้ของการฟังวิทยุ มีผู้ฟังเพียง 2 รายจาก 16 รายที่มีความคิดเห็นต่อการนำเสนอสารสนเทศของผู้จัดรายการโดยให้ความเห็นคือ วิธีการนำเสนอสาระไม่น่าสนใจ ผู้จัดรายการมีความรู้ในเรื่องที่นำเสนอน้อยหรือไม่รู้จริงในสาระที่นำมา และผู้จัดรายการไม่บอกแหล่งที่มาของข้อมูล

จากการสัมภาษณ์ผู้ฟังรายการสรุปประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยในขั้นต่อไปซึ่งเป็นการเชื่อมโยงสารสนเทศจากสื่ออินเทอร์เน็ตสู่รายการวิทยุชุมชนได้ดังนี้

- 1) ผู้ฟังกลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมในรายการวิทยุเพียงการสร้างปฏิสัมพันธ์กับผู้จัดรายการและสถานี่เพื่อขอเพลงหรือฝากเพลงให้ผู้ฟังด้วยกัน
- 2) ผู้ฟังกลุ่มตัวอย่างไม่ได้แสดงศักยภาพการเป็นผู้ให้ข้อมูลหรือความต้องการด้านสารสนเทศกับผู้จัดรายการและสถานี่

- 3) ผู้ฟังรายการของทั้งสองสถานีพอจะระบุความต้องการข่าวสารของตนเองได้แต่ผู้ฟังไม่ได้มีความเข้าใจว่าการสื่อสารความต้องการด้านสารสนเทศของตนเองสู่ผู้จัดรายการเป็นการให้ข้อมูลที่จำเป็นเพื่อการผลิตรายการของผู้จัดรายการ
- 4) ผู้ฟังกลุ่มตัวอย่างไม่มีความสนใจปัญหาชุมชน และไม่ได้มองวิทยุชุมชนในฐานะสื่อที่จะมีบทบาทแก้ไขปัญหานี้ได้ ยิ่งไปกว่านั้นผู้ฟังรายหนึ่งให้ความเห็นว่าปัญหาชุมชนไม่ควรเป็นประเด็นสนทนาในรายการวิทยุชุมชนเพราะเท่ากับเป็นการสร้างความสะเทือนใจในปัญหากับผู้ฟังมากยิ่งขึ้น บทบาทของผู้จัดรายการจึงควรเป็นผู้เสนอแนะแนวทางแก้ไข หรือนำเสนอเฉพาะข้อมูลด้านบวก
- 5) ผู้ฟังรายการไม่ได้มีความรู้สึกเป็นเจ้าของสถานีวิทยุชุมชนทั้งสองแห่ง ผู้ฟังส่วนใหญ่จึงไม่เห็นความสำคัญของการเป็นผู้ร่วมสนับสนุนข้อมูล แรงงาน หรือเงินทอง เพื่อบำรุงรักษาสถานีรวมถึงสนับสนุนค่าใช้จ่ายของสถานี

6.1.5 สรุปผลการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการแสวงหาสารสนเทศเพื่อจัดรายการวิทยุ

1) ปัจจัยด้านทางสังคม เศรษฐกิจ และปัจจัยประกอบอื่น ๆ ผู้จัดรายการจากสถานีวิทยุเพื่อคนชุมชนบ้านแม่ฮักส่วนใหญ่มีอายุใกล้เคียงกันและมีอายุไม่เกิน 25 ปี ส่วนผู้จัดรายการจากสถานีวิทยุชุมชนคนลุ่มน้ำวางมีผู้จัดรายการที่อายุเกินกว่า 56 ปีใกล้เคียงกับผู้จัดที่ยังเป็นเยาวชน ด้านการศึกษาผู้จัดรายการวิทยุส่วนใหญ่ของทั้งสองสถานีมีการศึกษาระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ผู้จัดรายการจวช.เพื่อคนชุมชนบ้านแม่ฮักมีสมาชิกที่มีการศึกษาสูงกว่าจวช.คนลุ่มน้ำวางโดยรวม ผู้จัดรายการส่วนใหญ่จากทั้งสองสถานีเป็นนักเรียนนักศึกษา มีรายได้ต่ำ ไม่รับรู้ค่าใช้จ่ายของสถานี จัดรายการวิทยุชุมชนเนื่องจากต้องการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ และมาจัดรายการไม่สม่ำเสมอ

2) ปัจจัยด้านความสามารถทางเทคโนโลยี ผู้จัดรายการจากทั้งสองสถานีมีความแตกต่างในความสามารถทางเทคโนโลยี ผู้จัดรายการจากสถานีเพื่อคนชุมชนบ้านแม่ฮักซึ่งเป็นเยาวชนมีทักษะทางเทคโนโลยีสารสนเทศสูง ผู้จัดรายการส่วนใหญ่สามารถคุมอุปกรณ์ในห้องส่งเองมีความสามารถสูงในการใช้คอมพิวเตอร์เบื้องต้น และมีความสามารถระดับปานกลางในการใช้คอมพิวเตอร์ระดับสูง และเคยใช้อินเทอร์เน็ต ส่วนผู้จัดรายการจวช.คนลุ่มน้ำวางมีผู้จัดรายการ

วิทยุที่เป็นเยาวชนจำนวนใกล้เคียงกับผู้สูงอายุ มีความสามารถด้านสารสนเทศโดยรวมของทั้งสถานนีต่ำกว่าผู้จัดรายการจาก จวช. เพื่อคนชุมชนบ้านแม่ฮักทุกด้าน

ประสบการณ์การใช้อินเทอร์เน็ตของผู้จัดรายการเฉพาะที่เคยใช้อินเทอร์เน็ต ของทั้งสองสถานนีมีลักษณะเหมือนกันคือ เคยใช้อินเทอร์เน็ตมากกว่า 5 ปี ใช้อินเทอร์เน็ตเฉลี่ย 1-5 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ ในกิจกรรมการค้นหาข้อมูล อีเมล เล่นเกม และสนทนา เป็นที่น่าสังเกตว่าผู้จัดรายการวิทยุชุมชนใช้อินเทอร์เน็ตเพียงสัปดาห์ละ 1-5 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ขณะเดียวกันได้ใช้เวลานี้เพื่อเล่นเกมและสนทนาซึ่งเป็นกิจกรรมที่ใช้เวลาต่อเนื่องในการทำกิจกรรมสูง ด้านการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตในชุมชนชุมชนผู้จัดรายการจวช.คนลุ่มน้ำวางเข้าถึงอินเทอร์เน็ตได้สะดวกกว่าผ่านร้านเกมที่มีอยู่ในบริเวณใกล้เคียงกับสถานนี

3) **ปัจจัยด้านความสามารถทางสารสนเทศ** ผู้จัดรายการวิทยุจากจวช.เพื่อคนชุมชนบ้านแม่ฮักมีความสามารถทางสารสนเทศสูงกว่าผู้จัดรายการจากจวช.คนลุ่มน้ำวาง ผู้จัดรายการส่วนใหญ่ใช้สื่อสิ่งพิมพ์เป็นแหล่งสารสนเทศเพื่อจัดรายการ ผู้จัดรายการวิทยุทั้งสองสถานนีไม่ทราบถึงความต้องการด้านสารสนเทศของผู้ฟัง ส่วนสารสนเทศที่เคยนำเสนอผ่านรายการและความต้องการสารสนเทศเพิ่มเติม ผู้จัดรายการวิทยุจากสถานนีเพื่อคนชุมชนบ้านแม่ฮักมีกรอบที่ชัดเจนคือเรื่องสุขภาพ และเรื่องเกี่ยวกับเยาวชน ส่วนผู้จัดรายการจากจวช.คนลุ่มน้ำวางมีการใช้และความต้องการสารสนเทศที่หลากหลาย

4) **ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของผู้ฟังรายการวิทยุ** ผู้ฟังรายการวิทยุชุมชนจากทั้งสองสถานนีมีช่วงอายุสอดคล้องกับผู้จัดรายการและตั้งบ้านเรือนในพื้นที่ใกล้เคียงกับสถานนี ผู้ฟังบางส่วนไม่ทราบว่าสถานนีที่ตนเองรับฟังเป็นสถานนีวิทยุชุมชน มีความคิดเห็นที่สถานนีไม่ควรนำเสนอเนื้อหาสาระในรายการวิทยุมากเกินไปควรนำเสนอสาระในรายการไม่เกินร้อยละ 50 ความคาดหวังของผู้ฟังที่เป็นเยาวชนคิดว่าควรนำเสนอสารสนเทศเพียงร้อยละ 25 ผู้ฟังไม่มีความรู้สึกเป็นเจ้าของสถานนีวิทยุชุมชนจึงไม่มีส่วนร่วมในการแสดงความต้องการสารสนเทศต่อผู้จัดรายการ การสนับสนุนโดยเป็นผู้ให้ข้อมูล และงบประมาณ

6.2 การปฏิบัติการเชื่อมโยงสารสนเทศจากสื่ออินเทอร์เน็ตสู่รายการวิทยุชุมชน

จากการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการแสวงหาสารสนเทศเพื่อจัดรายการวิทยุชุมชนผู้วิจัยพบว่าผู้จัดรายการวิทยุของจวช. คนกลุ่มนี้ว่างมีความสามารถด้านสารสนเทศ และความสามารถด้านเทคโนโลยีต่ำกว่าผู้จัดรายการ จวช. เพื่อคนชุมชนบ้านแม่ฮัก กิจกรรมในลำดับต่อมาของการวิจัยซึ่งเป็นปฏิบัติการเชื่อมโยงสารสนเทศจากอินเทอร์เน็ตสู่รายการวิทยุชุมชนจึงถูกออกแบบให้กิจกรรมการอบรมการใช้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตเบื้องต้นเป็นส่วนหนึ่งของการวิจัย

เนื่องจากการปฏิบัติการเชื่อมโยงสารสนเทศจากสื่ออินเทอร์เน็ตสู่รายการวิทยุชุมชนเป็นการวิจัยแบบมีส่วนร่วม ผู้จัดรายการวิทยุชุมชนทั้งสองสถานีได้ร่วมกับผู้วิจัยในการวิเคราะห์ปัญหาของผู้จัดรายการที่นอกเหนือจากความสามารถทางเทคโนโลยี และอาจเป็นปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการเชื่อมโยงสารสนเทศ โดยผู้จัดรายการเป็นผู้ลำดับความสำคัญก่อนหลังของกิจกรรมร่วมกับนักวิจัย

ความแตกต่างทั้งจากทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ และบริบทแวดล้อมของกลุ่มผู้จัดรายการและสถานีวิทยุชุมชนขณะที่ทำวิจัย การปฏิบัติการเชื่อมโยงสารสนเทศจากสื่ออินเทอร์เน็ตของ จวช.คนกลุ่มนี้ ว่าง และ จวช.เพื่อคนบ้านแม่ฮักจึงมีความแตกต่างกันดังตารางด้านล่าง

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 51 กิจกรรมปฏิบัติการเชื่อมโยงสารสนเทศจากอินเทอร์เน็ตสู่รายการวิทยุชุมชน

กิจกรรมจาก วัตถุประสงค์การวิจัย	กิจกรรมจากการวิเคราะห์ของ จวช.คนกลุ่มน้ำวาง	กิจกรรมจากการวิเคราะห์ของ จวช.เพื่อคนชุมชนบ้านแม่ฮัก
ประชุมเพื่อเตรียมการ	แบ่งกลุ่มผู้เข้าร่วมอบรม เป็น 3 กลุ่ม (กลุ่มที่เริ่มอบรมตั้งแต่คอมพิวเตอร์/ กลุ่มที่เริ่มอบรมการใช้อินเทอร์เน็ต / และกลุ่มที่อบรมเฉพาะการค้นหาสารสนเทศจากอินเทอร์เน็ต)	- ผู้จัดรายการทุกคนลงมติเลือกอบรมเฉพาะการค้นหาสารสนเทศจากสื่ออินเทอร์เน็ต เลี้ยงอาหารหัวหน้าสถานีอนามัยบ้านแม่ฮักพัฒนา
อบรมคอมพิวเตอร์	- อบรมเพิ่มเติมเรื่องการใช้อุปกรณ์ในห้องส่ง	ไม่มี
อบรมการใช้อินเทอร์เน็ตเบื้องต้น	- ระดมสมองเรื่องการระดมทุน เพื่อซื้อเครื่องคอมพิวเตอร์ใหม่ทดแทนเครื่องคอมพิวเตอร์เก่าที่คุณภาพเสื่อมถอย	ไม่มี
อบรมการค้นหาสารสนเทศจากสื่ออินเทอร์เน็ต	- ประชุมเพื่อจัดผังรายการใหม่เนื่องจากสถานีมีช่วงเวลาวางกระจายอยู่หลายช่วงในแต่ละวันและไม่มีผู้จัดรายการ - แลกเปลี่ยนทัศนะและทักษะกับนายสถานี เรื่องการบริหารจัดการสถานีวิทยุชุมชนและการประสานงานกับหน่วยงานภายนอก - ระดมสมองร่วมกับผู้จัดรายการเรื่องการบริหารงานสถานีวิทยุชุมชน และแหล่งให้บริการอินเทอร์เน็ตในชุมชน	- ประชุมจัดผังรายการใหม่ เพื่อแก้ไขปัญหาผู้จัดรายการไม่มาจัดรายการ - แจ่งกิจกรรมเพื่อสร้างความแน่นแฟ้นให้กับกลุ่มเยาวชน ได้แก่ เข้าค่ายพักแรมของเยาวชน / ร่วมเป็นเจ้าภาพการบรรยายธรรมของพระมหาสมปอง / และจัดสอยดาวในงานปอย (งานรื่นเริงทางศาสนา)
นำสารสนเทศไปใช้จัดรายการ	- ประชุมเตรียมจัดงานสอยดาวเพื่อระดมทุน - ประชุมเรื่องการเพิ่มจำนวนผู้จัดรายการ	- ร่วมกิจกรรมต่างๆ ของกลุ่มเยาวชน - หารือกับผู้นำกลุ่มถึงทิศทางของสถานีวิทยุชุมชน
การประเมินความต่อเนื่องของกิจกรรม	ไม่มีกิจกรรมเพิ่มเติม	ไม่มีกิจกรรมเพิ่มเติม

จากตารางที่ 51 การวางแผนในการปฏิบัติการเชื่อมโยงสารสนเทศจากสื่ออินเทอร์เน็ตจนกระทั่งถึงการประเมินความต่อเนื่องของกิจกรรมเป็นการวางแผนและตัดสินใจร่วมกันระหว่างผู้วิจัยกับผู้ที่จะได้รับประโยชน์คือผู้จัดรายการวิทยุของทั้งสองสถานี ผู้วิจัยทำหน้าที่ให้การสนับสนุนด้านทักษะและเทคนิคตามกรอบการวิจัยและตามความต้องการของผู้จัดรายการวิทยุ

ส่วนผู้จัดรายการวิทยุชุมชนเป็นผู้ให้คำแนะนำในการดำเนินกิจกรรม ระบุสถานที่จัดกิจกรรมหรือผู้ที่จะให้การสนับสนุน และจัดลำดับก่อนหลังของกิจกรรมให้สอดคล้องกับวิถีชีวิต ประเพณีของท้องถิ่น ซึ่งเป็นสิ่งที่ผู้วิจัยมีข้อมูลน้อยกว่า

จากกิจกรรมทั้งหมดผู้วิจัยจะได้นำเสนอข้อมูลแยกเป็น 5 ส่วนดังนี้

- 1) การเตรียมการ
- 2) การอบรมการใช้คอมพิวเตอร์เบื้องต้นอุปกรณ์ในห้องส่ง
- 3) การอบรมการใช้อินเทอร์เน็ตเบื้องต้น และการใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อสืบค้นข้อมูล
- 4) การใช้สารสนเทศจากอินเทอร์เน็ตเพื่อจัดรายการวิทยุชุมชน
- 5) สรุปข้อค้นพบจากกิจกรรมทั้งหมด

6.2.1 การเตรียมการ หลังจากการประเมินทักษะการใช้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตของผู้จัดรายการวิทยุทั้งสองแห่งจากแบบสำรวจแล้ว ผู้วิจัยได้หารือกับผู้จัดรายการวิทยุชุมชนเพื่อสอบถามถึงความสมัครใจในการเข้าร่วมอบรม และเวลาที่สะดวกในการอบรมของผู้จัดรายการ

จวช.คนกลุ่มน้ำวาง

ผู้จัดรายการจากจวช. คนกลุ่มน้ำวางได้แบ่งกลุ่มผู้จัดรายการด้วยตนเองเป็น 4 กลุ่มคือ

- 1) กลุ่มที่ไม่คิดว่าตนเองมีความสามารถและไม่ต้องการเรียนรู้
- 2) กลุ่มที่ต้องการเรียนรู้เริ่มตั้งแต่พื้นฐานคอมพิวเตอร์
- 3) กลุ่มที่ต้องการเรียนรู้เรื่องการใช้อินเทอร์เน็ตพื้นฐาน
- 4) กลุ่มที่ต้องการเรียนรู้เฉพาะเรื่องการสืบค้นข้อมูล และนำสารสนเทศมาใช้ในรายการวิทยุ

จวช.เพื่อคนชุมชนบ้านแม่ฮัก

ผู้จัดรายการวิทยุของจวช. เพื่อคนชุมชนบ้านแม่ฮัก มีพื้นฐานการใช้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตอยู่แล้วได้ตัดสินใจร่วมกันทั้งกลุ่มจะร่วมการอบรมเฉพาะเรื่องการสืบค้นข้อมูลเพื่อนำมาใช้ในรายการวิทยุ ผู้จัดรายการ 1 คนซึ่งเป็นแม่ของเยาวชนและเป็นผู้จัดรายการ แสดงความสนใจในการไปสังเกตการณ์และเรียนรู้ร่วมกับเยาวชนแม้ว่าจะยังไม่เคยใช้อินเทอร์เน็ต

ในช่วงการประชุมเพื่อเตรียมกิจกรรมร่วมกับผู้จัดรายการจวช.เพื่อคนชุมชนบ้านแม่ฮัก

หัวหน้าสถานีอนามัยซึ่งเยาวชนให้ความเคารพและเป็นศูนย์กลางในการดึงเยาวชนในหมู่บ้านแม่ฮักให้ร่วมทำกิจกรรมเยาวชนดาวในฝันได้ขอย้ายไปทำงานในพื้นที่ที่ใกล้กับที่อยู่ของตนเอง กลุ่มเยาวชนดาวในฝันจึงใช้เวลาส่วนใหญ่ในการจัดทำวิดีโอเพื่อใช้ในงานเลี้ยงอำลาหัวหน้าสถานีอนามัย และเมื่อหัวหน้าสถานีอนามัยย้ายแล้วเยาวชนรุ่นพี่และเป็นแกนนำต้องรับหน้าที่บริหารสถานีตามลำพังและจึงเริ่มกังวลถึงทิศทางของสถานีในอนาคตหากหัวหน้าสถานีอนามัยคนใหม่ไม่ให้ความสำคัญกับงานพัฒนาเยาวชนและสถานีวิทยุชุมชน

6.2.2 การอบรมการใช้คอมพิวเตอร์เบื้องต้น และการใช้อุปกรณ์ในห้องส่ง การอบรมการใช้คอมพิวเตอร์จัดขึ้นให้กับผู้จัดรายการที่ยังใช้คอมพิวเตอร์ไม่เป็น โดยผู้เรียนทั้งหมดเป็นผู้จัดรายการวิทยุของ จวช. คนลุ่มน้ำวาง และเป็นผู้จัดรายการที่อายุสูงกว่า 40 ปีและจบการศึกษาในระดับประถมศึกษา

สถานที่อบรม ผู้จัดรายการเป็นผู้ติดต่อหาร้านเกมที่สะดวกกับการเดินทางเพื่ออบรมการใช้คอมพิวเตอร์เบื้องต้น ค่าบริการของร้านเกมชั่วโมงละ 10 บาท ผู้วิจัยเป็นผู้รับผิดชอบนอกจากนั้นยังใช้คอมพิวเตอร์ในห้องส่งของสถานีในช่วงที่ไม่มีผู้จัดรายการเพื่อทบทวนให้เกิดความคุ้นเคยกับระบบปฏิบัติการ และเรียนรู้โปรแกรมเฉพาะที่ใช้เพื่อจัดรายการวิทยุ

ช่วงเวลาการอบรม ผู้วิจัยให้ผู้จัดรายการกำหนดเวลาอบรม เนื่องจากผู้จัดรายการแต่ละคนมีวิถีชีวิตแตกต่างกัน ผู้จัดรายการที่ทำงานกับศูนย์จำหน่ายสินค้า OTOP จะมาอบรมเฉพาะวันหยุดหสบดี ผู้จัดรายการที่ขายขนมในตลาดเช้าจะเข้าร่วมอบรมเฉพาะช่วงเช้า เนื่องจากช่วงบ่ายต้องเตรียมขนม ผู้จัดรายการที่เป็นเกษตรกรปลูกหอมหัวใหญ่และผู้จัดรายการที่มีภาระต้องดูแลบุพการีจะเข้าอบรมได้เฉพาะช่วงบ่ายก่อนจัดรายการ

วิธีการอบรม เนื่องจากผู้จัดรายการวิทยุชุมชนมีวิถีชีวิตที่หลากหลาย ผู้วิจัยจึงใช้วิธีการอบรมแบบตัวต่อตัว หรือกลุ่มย่อย 2-3 คนในแต่ละครั้งเพื่อให้ง่ายแก่การรวมกลุ่มและกระทบต่อภาระและความรับผิดชอบของผู้จัดรายการน้อยที่สุด ผู้จัดรายการวิทยุชุมชนจัดกลุ่มเพื่อนที่คุ้นเคยกันครั้งละ 2-3 คนจากนั้นจึงแจ้งให้ผู้วิจัยทราบเพื่อทำตารางนัด

เนื้อหาการอบรม ปรับตามความสนใจ ความต้องการ และประโยชน์ต่อผู้จัดรายการ ผู้จัดรายการ 4 รายที่เข้ารับการอบรมไม่เคยใช้คอมพิวเตอร์มาก่อน ผู้จัดรายการกลุ่มนี้ให้ความสนใจที่จะเรียนรู้การใช้เครื่องคอมพิวเตอร์เพื่อควบคุมอุปกรณ์ห้องส่งมากกว่าการอบรมเพื่อ

เป็นพื้นฐานการใช้อินเทอร์เน็ต ผู้จัดรายการมีความตื่นตัวในการเรียนรู้เพื่อจะได้ไม่ต้องพึ่งพาผู้อื่นในการจัดรายการ และจะช่วยประหยัดค่าใช้จ่ายในการจ้างเด็กวัยรุ่นในชุมชนมาคุมเครื่องคอมพิวเตอร์และมิกเซอร์ และบางครั้งถ้าไม่มีคนคุมอุปกรณ์ให้ผู้จัดรายการก็อาจจะไม่ได้จัดรายการตามที่ต้องการ โปรแกรมที่ผู้จัดรายการได้รับการอบรมเพิ่มเติมคือโปรแกรมวินแอมป์ เพื่อเปิดเพลงในรายการ และนายสถานีได้เลือกอบรมการพิมพ์งานด้วยไมโครซอฟท์เวิร์ดเพิ่มเติมเพื่อใช้ร่างจดหมายต่าง ๆ ของสถานีได้เองแทนการขอรองให้ผู้อื่นช่วยหรือการบอกด้วยปากเปล่า

สิ่งที่ค้นพบจากการอบรม จากการอบรมคอมพิวเตอร์และอุปกรณ์ในห้องส่งให้กับผู้จัดรายการวิทยุชุมชน จวช. คนลุ่มน้ำวาง ค้นพบสิ่งต่างดังนี้

1. การอบรมการใช้คอมพิวเตอร์ไม่ได้ถูกมองเป็นทักษะเบื้องต้นของการอบรมผู้จัดรายการ ในช่วงเริ่มต้นการก่อตั้งสถานีมีการอบรมผู้จัดรายการวิทยุหลายรุ่นโดยได้รับการสนับสนุนจากเครือข่ายสื่อภาคประชาชนภาคเหนือซึ่งเน้นทักษะการจัดรายการและปรัชญาวิทยุชุมชน แต่ไม่ได้รวมการอบรมคอมพิวเตอร์เป็นส่วนหนึ่งของทักษะพื้นฐาน ผู้จัดรายการที่เป็นชาวบ้านและใช้คอมพิวเตอร์ไม่เป็นเคยได้รับความช่วยเหลือจากผู้จัดรายการเยาวชนและข้าราชการที่สามารถใช้คอมพิวเตอร์ได้เนื่องจากระยะเริ่มต้นผู้จัดรายการมีจำนวนมากสามารถผลัดเปลี่ยนกันช่วยคุมอุปกรณ์ในห้องส่ง เมื่อจำนวนผู้จัดรายการลดลงผู้จัดรายการที่เป็นชาวบ้านและใช้คอมพิวเตอร์ไม่ได้จำเป็นต้องจ้างวัยรุ่นในชุมชนมาคุมคอมพิวเตอร์ให้หรืออาศัยความสัมพันธ์ส่วนตัวกับผู้จัดรายการรายอื่นเพื่อให้ช่วยเหลือ
2. ผู้จัดรายการที่ใช้คอมพิวเตอร์ไม่เป็นต้องชวนช่วยเพื่อเรียนรู้เอง จากการอบรมผู้จัดรายการวิทยุคนลุ่มน้ำวาง 5 คน พบว่ามีผู้จัดรายการเพียงคนเดียวคือนายสถานีที่คุ้นเคยกับคอมพิวเตอร์บ้าง นายสถานีเล่าถึงการเรียนรู้คอมพิวเตอร์ของตนเองว่า

“ผมเรียนคอมฯ ด้วยตัวเอง อ่านภาษาอังกฤษไม่ออกแต่ใช้วิธีการวาดรูปลงกระดาษ แล้วค่อยจำว่ารูปนี้หมายถึงอะไร กล่องสี่เหลี่ยมสี่เหลี่ยมหมายถึงอะไร รูปสายฟ้าหมายถึงอะไร ช่วงแรก ๆ แอบดูนักจัดคนอื่นใช้คอมฯ รอจนสถานีปิดจึงเข้ามานั่งหัดใช้คอมพิวเตอร์คนเดียว บางครั้งสองสามชั่วโมง มาเรื่อย ๆ ค่ำมีดนั่งอยู่คนเดียว”

นิติพันธ์ ปันหนัก นายสถานี
สัมภาษณ์ 25 มกราคม 2551

3. ผู้จัดรายการมีทักษะการใช้คอมพิวเตอร์ไม่สามารถถ่ายทอดหรือสอนให้กับผู้อื่น แม้ว่านายสถานีจะคุ้นเคยกับคอมพิวเตอร์บ้างเนื่องจากเรียนรู้อเองเพื่อใช้คอมพิวเตอร์จัดรายการด้วยตัวเอง นายสถานียังขาดทักษะในการใช้โปรแกรมอื่น ๆ เช่น ไมโครซอฟท์เวิร์ด นายสถานีต้องการเรียนรู้การขึ้นย่อหน้าใหม่ (enter) การเพิ่มหรือลดขนาดตัวอักษร การทำอักษรเอียงหนา การบันทึกเอกสาร (save) ฯลฯ นอกจากนั้นนายสถานีไม่สามารถสอน ตอบคำถาม หรือให้คำแนะนำกับผู้จัดรายการอื่นที่ใช้คอมพิวเตอร์ไม่เป็น ผู้จัดรายการที่เป็นเยาวชนจะใช้วิธีช่วยหากผู้จัดรายการอื่นขอร้องให้ช่วย แต่ไม่ทราบว่าจะช่วยสอนผู้จัดรายการคนอื่น ๆ อย่างไร
4. ทักษะของผู้จัดรายการเป็นอุปสรรคต่อการเรียนรู้คอมพิวเตอร์ แม้ว่าผู้จัดรายการจวช.คนลุ่มน้ำวาง 5 รายที่มาเรียนคอมพิวเตอร์จะมีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนเพื่อใช้คอมพิวเตอร์ ผู้จัดรายการเห็นประโยชน์ของการใช้คอมพิวเตอร์ด้วยตนเอง แต่ระหว่างการเรียนผู้จัดรายการมีทัศนคติ ความเชื่อบางอย่างที่เป็นอุปสรรคต่อการเรียน เช่นการเปรียบเทียบกันเองระหว่างผู้เรียนถึงความก้าวหน้าในการเรียนรู้และท้อแท้ถ้าเรียนรู้ได้ไม่เท่าเพื่อน ไม่กล้าเรียนรู้หรือลองใช้คอมพิวเตอร์ของสถานีฯ เนื่องจากกลัวจะทำเครื่องพัง กลัวไวรัส
5. ความรู้พื้นฐานและความคุ้นเคยกับการเรียนรู้ในระบบห้องเรียนมีผลต่อการเรียนรู้คอมพิวเตอร์ แม้ว่าคำสั่งหรือเมนูของคอมพิวเตอร์จะสามารถเลือกใช้ภาษาไทยได้ แต่ยังมีคำสั่งหลายคำสั่งที่เป็นภาษาอังกฤษ รวมทั้งชื่อโปรแกรมส่วนใหญ่เป็นภาษาอังกฤษยากแก่การจดจำและตีความสำหรับผู้จัดรายการที่ไม่มีความรู้ภาษาอังกฤษ การห่างเหินจากการเรียนรู้ในห้องเรียนมาเป็นระยะเวลาทำให้ผู้จัดรายการทั้ง 5 รายเรียนรู้การใช้คอมพิวเตอร์อย่างไม่เป็นระบบ เช่นข้ามบางเนื้อหา หรือต้องการทราบเนื้อหาที่ซับซ้อนแต่ยังไม่มีควมชำนาญในทักษะเบื้องต้น ไม่สามารถจดสิ่งเรียนรู้ไปแล้วเป็นข้อความสั้น ๆ เพื่อเตือนความจำตนเองในภายหลังที่มาใช้เอง
6. สภาพร่างกายและสายตาของผู้จัดรายการสูงอายุเป็นอุปสรรคต่อการเรียนคอมพิวเตอร์ แม้ว่า จะใช้แว่นตาแต่ก็ยังมีปัญหาในการมองและอ่านคำสั่งต่าง ๆ บนหน้าจอคอมพิวเตอร์ด้วยความยากลำบาก

7. การใช้คอมพิวเตอร์ไม่เป็นทำให้ผู้จัดรายการมีความสงสัยและความขัดแย้งกันเอง ความขัดแย้งระหว่างบุคคลของผู้จัดรายการลูกหลานมาสู่การใช้คอมพิวเตอร์ของสถานี่ร่วมกัน เช่น ผู้จัดรายการที่ใช้คอมพิวเตอร์เป็นพุดจาตากกลางผู้ใช้คอมพิวเตอร์ไม่เป็น “ที่นี้มันเป็นวิทยุชุมชน คนทุกคนต้องช่วยตัวเอง ไม่มีใครช่วยใคร” ผู้จัดรายการทุกคนต้องใช้คอมพิวเตอร์หรือควบคุมอุปกรณ์ในห้องส่งเอง ไม่ควรเป็นภาระให้ผู้จัดรายการคนอื่นต้องคอยควบคุมอุปกรณ์ให้ ผู้จัดรายการบางรายนำความผิดพลาดของผู้จัดรายการอื่นมาเล่าด้วยความขบขันเช่น “ ป้ายมเขาไม่รู้ว่เพลงโนวินแอมป์มันเล่นอยู่ตอนป่าพุด พอเปิดเพลง เพลงมันเล่นไปแล้วค่อนเพลง แป๊ปเดียวก็เพลงจบ ป้ายมก็หาว่าใครมาแก้งตัดเพลงให้สั้น” ด้านผู้จัดรายการที่มีทักษะการใช้คอมพิวเตอร์จำกัดเมื่อใช้คอมพิวเตอร์เพื่อจัดรายการ บางครั้งได้ลบเพลงโดยไม่ได้ตั้งใจ ย้ายที่เพลงหรือโปรแกรม หรือตั้งค่าต่าง ๆ ใหม่โดยไม่รู้ตัว ทำให้เกิดความขุ่นข้องใจต่อกันและกันระหว่างผู้จัดรายการ
8. การทำขั้นตอนการใช้ช่วยให้ผู้จัดรายการใช้อุปกรณ์ในห้องส่งได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้วิจัยได้เรียนรู้การใช้อุปกรณ์ห้องส่งเช่นไมโครโฟน เครื่องมิกเซอร์ และเครื่องส่งจากนายสถานีและผู้จัดรายการที่ใช้เป็นอยู่ก่อนแล้ว จากนั้นผู้วิจัยทำหน้าที่สรุปขั้นตอนการใช้เป็นภาษาไทยและนำไปติดตามอุปกรณ์แต่ละชิ้น พร้อมกับอบรมผู้จัดรายการผู้สูงอายุเพิ่มเติม พบว่าวิธีการนี้ทำให้ผู้จัดรายการมีความมั่นใจยิ่งขึ้นในการใช้อุปกรณ์ต่างๆ และใช้ขั้นตอนที่ติดไว้ในห้องส่งและอุปกรณ์เป็นแนวทางเมื่อต้องจัดรายการเอง

จากการอบรมคอมพิวเตอร์และการใช้อุปกรณ์ในห้องส่งให้กับผู้จัดรายการวิทยุชุมชนคนลุ่มน้ำวางกลุ่มผู้สูงอายุซึ่งไม่เคยใช้คอมพิวเตอร์มาก่อน ผู้วิจัยพบว่าทักษะการใช้คอมพิวเตอร์เป็นทักษะที่สำคัญและจำเป็นต่อการจัดรายการวิทยุ เนื่องจากสถานีวิทยุชุมชนทั้งสองสถานีมีรายการเพลงเป็นรูปแบบหลายการหลักของสถานี ผู้จัดรายการจึงต้องใช้คอมพิวเตอร์เป็นเพื่อควบคุมการเปิดเพลง ทักษะการใช้คอมพิวเตอร์จึงเป็นทักษะที่สำคัญและจำเป็นต่อการจัดรายการของผู้จัดรายการทุกคน

การอบรมคอมพิวเตอร์สำหรับผู้จัดรายการที่เป็นผู้สูงอายุ หรือไม่มีประสบการณ์การใช้คอมพิวเตอร์มาก่อนควรจัดอบรมแบบกลุ่มย่อย และใช้การอบรมแบบตัวต่อตัว ซึ่งนอกจากจะช่วยในเรื่องการเรียนรู้แบบผู้เรียนเป็นศูนย์กลางแล้วยังช่วยให้ผู้เรียนจัดเวลามาเรียนได้โดยไม่กระทบกับการประกอบอาชีพประจำวัน

6.2.3 การอบรมการใช้การอบรมการใช้อินเทอร์เน็ตเบื้องต้น และการใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อสืบค้นข้อมูล

การอบรมการใช้อินเทอร์เน็ตจัดขึ้นให้กับผู้จัดรายการวิทยุชุมชนคนกลุ่มน้ำวาง จำนวน 12 คน ประกอบด้วยผู้จัดรายการที่ผ่านการอบรมคอมพิวเตอร์ไปแล้วระยะหนึ่ง 5 คน ผู้จัดรายการที่ต้องการเรียนรู้การใช้อินเทอร์เน็ตและการค้นหาข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต 7 คน สถานที่อบรมคือร้านเกม ใช้การสอนแบบตัวต่อตัวครั้งละ 2-3 ชั่วโมง ปรับเปลี่ยนความเร็วในการสอนตามพฤติกรรมการเรียนของผู้จัดรายการ

6.2.3.1 สิ่งที่พบจากการอบรมอินเทอร์เน็ตเบื้องต้น (ผู้จัดรายการจวช. คนกลุ่มน้ำวาง)

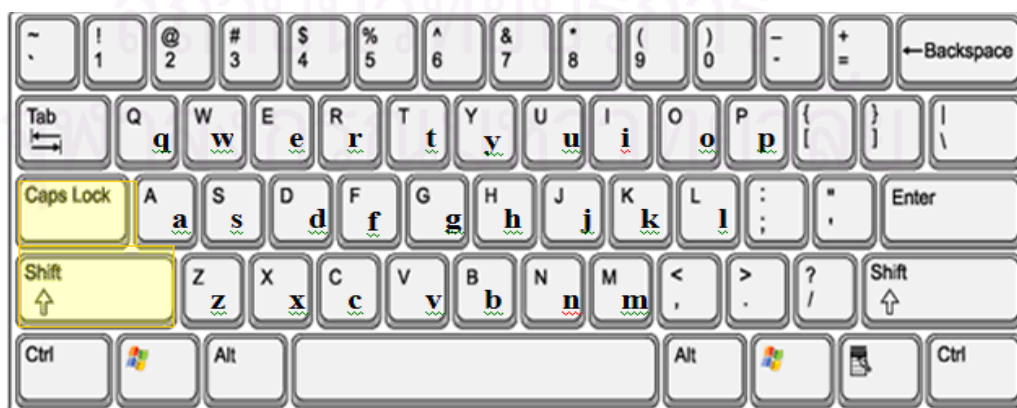
1. ผู้จัดรายการที่ขาดโอกาสใช้คอมพิวเตอร์เรียนรู้การใช้อินเทอร์เน็ตได้ช้ากว่ากลุ่มอื่น ๆ จากการอบรมผู้จัดรายการให้ใช้อินเทอร์เน็ตพบว่าผู้จัดรายการกลุ่มที่ใช้คอมพิวเตอร์ไม่ได้ต้องใช้เวลาทบทวนทำความเข้าใจการควบคุมอุปกรณ์เช่น เมาส์ แป้นพิมพ์ การเปิดปิด วินโดว์ ซ้ำอีกครั้งก่อนที่จะได้เรียนรู้การใช้อินเทอร์เน็ต ยิ่งไปกว่านั้นยังขาดทักษะการพิมพ์ทำให้ผู้จัดรายการใช้เวลาเพื่อค้นหาสารสนเทศเพิ่มขึ้น เพราะไม่สามารถพิมพ์ด้วยระบบสัมผัส แต่ค้นหาตัวอักษรทีละตัวเพื่อป้อนที่อยู่ของเว็บไซต์
2. สถานที่ใช้อินเทอร์เน็ตมีผลกระทบต่อประสิทธิภาพการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตเพื่อค้นหาสารสนเทศ แม้ว่าอุปสรรคการเข้าถึงอุปกรณ์คอมพิวเตอร์และเครือข่ายอินเทอร์เน็ตจะสามารถแก้ไขได้ถ้าผู้จัดรายการใช้อินเทอร์เน็ตตามร้านเกมซึ่งมีค่าใช้จ่ายชั่วโมงละ 10 บาท จากการทำกิจกรรมร่วมกับผู้จัดรายการวิทยุจากทั้งสองสถานี่ พบว่า ผู้จัดรายการทั้งหมดจำเป็นต้องใช้อินเทอร์เน็ตจากร้านเกม มีผู้จัดรายการเพียงรายเดียวจาก จวช.คนกลุ่มน้ำวางที่ ใช้อินเทอร์เน็ตจากบ้านได้ ร้านเกมมีสิ่งแวดล้อมที่ไม่ส่งเสริมการใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อสืบค้นสารสนเทศ เช่นผู้ใช้บริการเล่นเกมส่งเสียงดัง ร้านและอุปกรณ์ถูกออกแบบเพื่อการเล่นเกมมากกว่าการใช้เพื่อพิมพ์งานหรือการใช้อินเทอร์เน็ต ผู้จัดรายการพบปัญหาแป้นพิมพ์ตัวอักษรจางแต่เจ้าของร้านไม่ปรับปรุงเพราะลูกค้าส่วนใหญ่เล่นเกมไม่ต้องการแป้นพิมพ์ที่ชัดเจนทุกตัวอักษร คอมพิวเตอร์ไม่มีโปรแกรม Microsoft word เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล ไม่มีโปรแกรม Acrobat Reader เพื่ออ่าน pdf. file นอกจากนี้

ข้อจำกัดต่าง ๆ ที่ได้กล่าวไปแล้ว ผู้จัดรายการที่เป็นผู้หญิงยังไม่สะดวกใจที่จะใช้ร้านเกม เป็นแหล่งใช้อินเทอร์เน็ตเนื่องจากเห็นว่าเป็นที่ชุมนุมของวัยรุ่นชายที่ติดเกม

นอกจากนั้นการใช้อินเทอร์เน็ตในร้านเกมมีปัญหาด้านการเข้าถึง เนื่องจากผู้จัดรายการต้องรอคิวการใช้ รวมถึงการถูกปฏิเสธจากเจ้าของร้านเกมในการเข้าใช้บริการหากมีลูกค้าซึ่งมาใช้บริการร้านเกมเป็นประจำและต้องการใช้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตเพื่อเล่นเกมออนไลน์ในช่วงเดียวกับผู้จัดรายการ

3. ความรู้พื้นฐานภาษาอังกฤษเป็นอุปสรรคต่อการใช้อินเทอร์เน็ตในหลายด้าน แม้ว่าเว็บไซต์ที่จัดทำโดยคนไทยมีเนื้อหาที่นำเสนอโดยภาษาไทย รวมถึงเครื่องมือช่วยสืบค้นสามารถใช้ภาษาไทยเป็นคำสืบค้น แต่มีขั้นตอนอื่น ๆ ก่อนการเข้าถึงเนื้อหาที่ผู้จัดรายการจำเป็นต้องใช้ภาษาอังกฤษ เช่นการใช้นาฬิกาข้อมือ การอ่านทำความเข้าใจเนื้อหาบางส่วนที่เป็นภาษาอังกฤษปนกับภาษาไทย และอุปสรรคที่สำคัญคือต้องพิมพ์ URL ด้วยภาษาอังกฤษ

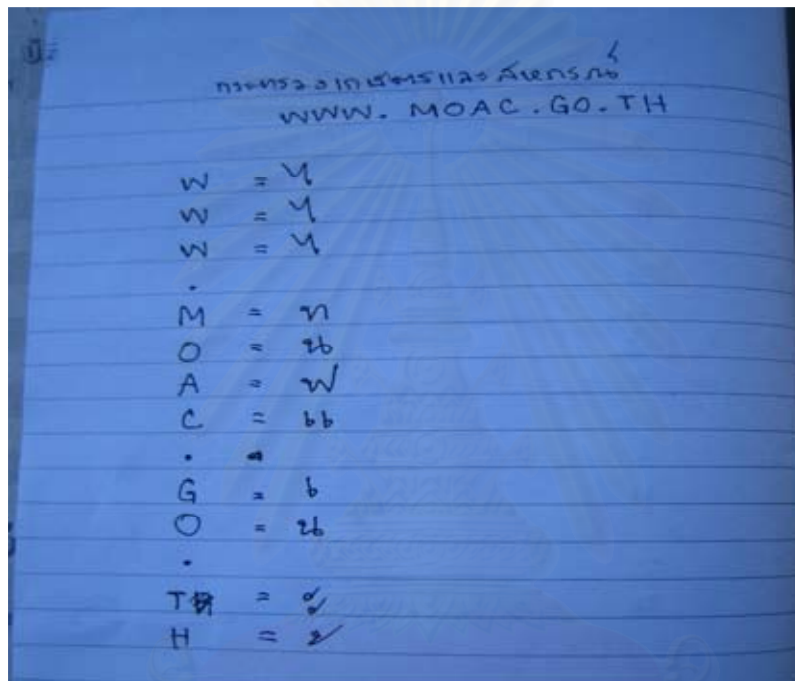
ในเอกสารประกอบการอบรมผู้วิจัยได้ทำภาพแป้นพิมพ์แสดงตัวอักษรพิมพ์ใหญ่ และตัวอักษรพิมพ์เล็กภาษาอังกฤษ เพื่อช่วยให้ผู้จัดรายการได้พิมพ์ URL ที่อยู่เว็บไซต์ได้อย่างถูกต้อง เนื่องจากบนแป้นพิมพ์คือยี่ห้อตัวอักษรที่ปรากฏเป็นตัวอักษรพิมพ์ใหญ่ แต่ URL มักถูกนำเสนอด้วยตัวอักษรพิมพ์เล็ก ผู้จัดรายการบางรายที่ไม่ทราบภาษาอังกฤษจึงไม่สามารถพิมพ์ URL ได้อย่างถูกต้อง

ภาพที่ 36 แป้นพิมพ์แสดงตัวอักษรพิมพ์ใหญ่และตัวอักษรพิมพ์เล็กภาษาอังกฤษ

ระหว่างการอบรม ผู้วิจัยได้รับคำแนะนำจากผู้จัดรายการว่าภาพแป้นพิมพ์ที่นำเสนอในคู่มือการอบรมไม่ได้ทำให้ผู้จัดรายการพิมพ์ที่อยู่เว็บไซต์ได้เร็วขึ้น พร้อมกับแนะนำให้เทียบเคียง URL กับแป้นพิมพ์ภาษาไทยแทน ดังนั้น URL ของเว็บไซต์กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ คือ www.moac.go.th จึงถูกนำเสนอใหม่ดังภาพด้านล่างเพื่อช่วยให้ผู้จัดรายการพิมพ์ที่อยู่เว็บไซต์ได้เร็วขึ้น

ภาพที่ 37 การนำเสนอ URL ของเว็บไซต์กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ตามวิธีคิดของผู้จัดรายการที่ไม่มีพื้นฐานความรู้ภาษาอังกฤษ

4. ความไม่คุ้นเคยกับระบบปฏิสัมพันธ์ของอินเทอร์เน็ตเป็นอุปสรรคการค้นหารายการเกษตร อินเทอร์เน็ตมีระบบปฏิสัมพันธ์ที่แตกต่างจากสื่อมวลชนชนิดอื่น ๆ เนื่องจากผู้ใช้อินเทอร์เน็ตต้องเป็นผู้ลงมือทำ เช่น คลิกเปิดหน้าเว็บเพจต่าง ๆ จึงจะเห็นการเปลี่ยนแปลงของเนื้อหา ต่างจากวิทยุหรือโทรทัศน์ที่ผู้ชมไม่สามารถเลือกหรือเปลี่ยนแปลงเนื้อหาได้ ผู้จัดที่ไม่คุ้นเคยกับการปฏิสัมพันธ์ของอินเทอร์เน็ตบางครั้งนั่งรอให้หน้าเว็บเพจเปลี่ยนแปลงเอง โดยใช้ประสบการณ์จากการชมโทรทัศน์มาใช้กับอินเทอร์เน็ต ผู้จัดรายการบางรายไม่ทราบว่าควรคลิกที่ใดเพื่ออ่านเนื้อหาโดยละเอียด ผู้จัดรายการไม่ทราบว่า “อ่านต่อ” หมายถึง ผู้ใช้ต้องคลิกที่คำนี้เพื่ออ่านเนื้อหาที่สมบูรณ์

และบางครั้งเนื้อหาอยู่อีกหน้าเว็บเพจ นอกจากนั้นผู้จัดรายการส่วนใหญ่ไม่คุ้นเคยกับการอ่านบนหน้าจอคอมพิวเตอร์ โดยยังใช้วิธีการอ่านเหมือนกับการอ่านจากหนังสือคืออ่านทุกตัวอักษร ไม่ใช้วิธีการอ่านแบบกวาดสายตาเพื่อหาข้อมูลที่ต้องการ

กิจกรรมการวิจัยจากการวิเคราะห์ของจวช. คนลุ่มน้ำวาง

ผู้จัดรายการของจวช. คนลุ่มน้ำวางได้หารือกับผู้วิจัยถึงปัญหาเครื่องคอมพิวเตอร์ที่คุณภาพเสื่อมลง และทำให้เกิดปัญหาเช่นเปิดเครื่องไม่ได้ เปิดบางโปรแกรมไม่ได้ จอมอนิเตอร์แสดงสีที่ผิดเพี้ยนไป ผู้จัดรายการและนายสถานีประเมินว่าควรระดมทุนเพื่อซื้อเครื่องคอมพิวเตอร์ใหม่

ผู้วิจัยได้แนะนำให้นายสถานีนัดประชุมผู้จัดรายการทุกคนเพื่อระดมสมองร่วมกันเพื่อแก้ปัญหา และจากการประชุมโดยมีผู้วิจัยทำหน้าที่เป็นผู้จดบันทึกการประชุมมีสิ่งที่ค้นพบคือ

1. นายสถานีและผู้จัดรายการขาดความเข้าใจเรื่องการมีส่วนร่วมของชุมชน จากการประชุมร่วมกับนายสถานีและผู้จัดรายการพบว่าทุกคนมีความกังวลและไม่ต้องการรับเงินจากชุมชนเนื่องจากเคยถูกตั้งคำถามจากสมาชิกชุมชนกลุ่มหนึ่งถึงการขอรับเงินสนับสนุนของสถานีวิทยุชุมชน โดยสมาชิกกลุ่มดังกล่าวใช้คำว่า “เรียไร” กับการระดมทุนของสถานี ผู้วิจัยได้รับบริจาคของสถานีจึงถูกนำมาเก็บไว้ในห้องส่ง จากการประชุมยังพบอีกว่าผู้จัดรายการส่วนใหญ่ผลักดันการระดมทุนเพื่อซื้อคอมพิวเตอร์ให้กับเจ้าอาวาสวัดจำลอง ผู้วิจัยได้ยกปรัชญาและแนวทางการดำเนินการวิทยุชุมชนซึ่งเปิดโอกาสให้ชุมชนร่วมเป็นเจ้าของสถานีในหลายวิธีการเป็นหัวข้อพูดคุยกับผู้จัดรายการวิทยุในที่ประชุม
2. ผู้จัดรายการที่เป็นเยาวชนไม่มีส่วนรับรู้และร่วมในการดำเนินการและบริหารสถานี ผู้จัดรายการที่เป็นเยาวชนกล่าวที่ประชุมว่าไม่เคยมีการเรียกประชุมของสถานีลักษณะนี้มาก่อนทำให้เยาวชนไม่ทราบสถานการณ์ของสถานีและไม่เคยร่วมแสดงความคิดเห็นในการบริหารจัดการสถานี ผู้จัดรายการเยาวชน 3 รายเรียนรู้จากการประชุมถึงความแตกต่างของบทบาทของสถานีวิทยุชุมชนกับสถานีวิทยุเชิงพาณิชย์ขณะที่ผู้เข้าร่วมประชุมและผู้วิจัยอภิปรายถึงแนวคิดวิทยุชุมชน

3. นายสถานีขาดทักษะในการบริหารและขาดภาวะผู้นำ จากการประชุมทำให้ทราบว่านายสถานีไม่เคยเรียกประชุมผู้จัดรายการมาก่อน ขณะเดียวกันนายสถานีไม่สามารถควบคุมการประชุมให้เป็นไปตามวาระการประชุม

จากการอบรมอินเทอร์เน็ตเบื้องต้น ให้กับผู้จัดรายการวิทยุชุมชนคนกลุ่มน้ำวาง 2 กลุ่มคือผู้จัดรายการผู้สูงอายุที่เพิ่งจะผ่านการอบรมการใช้คอมพิวเตอร์ และกลุ่มผู้จัดรายการที่มีทักษะการใช้คอมพิวเตอร์แต่ไม่มีประสบการณ์การใช้อินเทอร์เน็ต ผู้วิจัยพบปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการเรียนรู้และอบรม 3 ด้านคือ ความรู้พื้นฐานในการใช้คอมพิวเตอร์ ความรู้อันเนื่องมาจากการศึกษาและความไม่คุ้นเคยกับระบบปฏิสัมพันธ์ของอินเทอร์เน็ต การเข้าถึงอินเทอร์เน็ต

นอกเหนือจากทักษะทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศแล้ว เวทีการประชุมเพื่อระดมทุนซื้อเครื่องคอมพิวเตอร์ใหม่ของ จวช. คนกลุ่มน้ำวางทำให้ผู้วิจัยได้ร่วมแลกเปลี่ยนและทบทวนความเข้าใจเกี่ยวกับปรัชญาวิทยุชุมชนกับนายสถานีและผู้จัดรายการวิทยุ

6.2.3.2 การอบรมการค้นหาสารสนเทศจากอินเทอร์เน็ตเพื่อจัดรายการ
 ในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยยังคงดำเนินกิจกรรมตามขั้นตอนการวิจัยควบคู่ไปกับกิจกรรมที่ระบุจากการวิเคราะห์ของผู้จัดรายการวิทยุชุมชนทั้งสองสถานี กิจกรรมที่แต่ละจวช. ทำเพิ่มเติมตามบริบทของสถานีจะได้นำเสนอต่อจากข้อค้นพบจากการอบรมการค้นหาสารสนเทศจากอินเทอร์เน็ตเพื่อจัดรายการโดยใช้กรอบ Big6 Skills

การอบรมการค้นหาสารสนเทศจากอินเทอร์เน็ตเพื่อจัดรายการโดยใช้กรอบ Big6 Skills

ผู้วิจัยได้แบ่งผู้เข้าอบรมจากจวช.คนกลุ่มน้ำวางเป็น 2 กลุ่มเพื่อแยกวันและเวลาอบรมคือ กลุ่มผู้สูงอายุและมีประสบการณ์การใช้อินเทอร์เน็ตน้อยอบรมในช่วงกลางวัน และกลุ่มเยาวชนที่ใช้อินเทอร์เน็ตได้อย่างชำนาญแล้วอบรมในช่วงเย็นหลังเลิกเรียน

สำหรับผู้จัดรายการจวช. เพื่อคนชุมชนบ้านแม่ฮัก การอบรมมีในวันเสาร์และอาทิตย์ เนื่องจากผู้จัดรายการส่วนใหญ่เป็นนักเรียนนักศึกษา การอบรมในช่วงเย็นหลังเลิก

เรียนมีเวลาไม่เพียงพอเพราะต้องใช้เวลาเดินทางไปสถานที่อบรมซึ่งอยู่ห่างจากหมู่บ้านประมาณ 15 กิโลเมตร

ในการอบรมเพื่อค้นหาสารสนเทศจากอินเทอร์เน็ต ผู้วิจัยใช้กระบวนการพัฒนาทักษะด้านสารสนเทศตามกรอบ Big6 Skills เพื่อเป็นแนวทางวางขั้นตอนให้กับผู้จัดรายการค้นหาสารสนเทศ และใช้เพื่อสังเกตพฤติกรรมการค้นหาสารสนเทศของผู้จัดรายการวิทยุ ผู้จัดรายการมีกระบวนการค้นหาสารสนเทศบางส่วนคล้ายกับขั้นตอนของ Big 6 Skills ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การระบุงาน (Task Definition) เป็นขั้นการรับรู้ความต้องการสารสนเทศและระบุชนิดจำนวน สารสนเทศที่ต้องการ

ก่อนการนัดหมายเพื่ออบรมอินเทอร์เน็ต หรือเพื่อสืบค้นข้อมูล ผู้วิจัยได้แนะนำให้ผู้จัดรายการทุกคนจดรายการข้อมูลที่ตนเองต้องการ ในกลุ่มผู้จัดรายการที่มีประเด็นหรือแนวทางการจัดรายการที่ชัดเจนอยู่ก่อนแล้วสามารถระบุได้ว่าตนเองต้องการสารสนเทศเรื่องใด ด้วยปริมาณมากน้อยเพียงใด ผู้จัดรายการของ จวช. เพื่อคนชุมชนบ้านแม่ฮักใช้แนวทางของสถานีซึ่งเป็นสถานีเพื่อสุขภาพในการค้นหาสารสนเทศด้านการดูแลสุขภาพ เอดส์ โรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ และวัยรุ่น ส่วนผู้จัดรายการ จวช. คนลุ่มน้ำวางผู้จัดรายการแต่ละคนมีความสนใจหรือมีแนวทางการจัดรายการต่างกัน นอกจากนั้นผู้จัดรายการไม่ได้สร้างบุคลิกรายการวิทยุของตนเองอย่างชัดเจน ดังนั้นความต้องการสารสนเทศจึงเปิดไว้กว้าง ๆ คือ เรื่องอะไรก็ได้ที่มีประโยชน์และใกล้ตัวคนในชุมชน

ขั้นตอนที่ 2 การกำหนดกลยุทธ์การแสวงหาสารสนเทศ (Information Seeking Strategies)

1) ระบุแหล่งสารสนเทศที่เป็นไปได้ทั้งหมด

ในการระดมสมองก่อนการใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อสืบค้นข้อมูล ผู้วิจัยจะให้ผู้จัดรายการระบุถึงแหล่งต่าง ๆ ที่จะไปค้นหาข้อมูลที่คิดไว้โดยไม่จำกัดเฉพาะสื่ออินเทอร์เน็ต เนื่องจากสารสนเทศบางอย่างที่เป็นเรื่องในชุมชนอาจไม่พบบนอินเทอร์เน็ตแต่ควรไปสอบถามผู้รู้ในชุมชน เช่น ผู้จัดรายการจากจวช.คนลุ่มน้ำวางรายหนึ่งต้องการข้อมูล “วัดจอมแจ้ง” ซึ่งเป็นวัดในชุมชน ผู้จัดรายการรายอื่น ๆ และผู้วิจัยได้อภิปรายร่วมกันแล้วแนะนำให้ใช้คนเฒ่าคนแก่เป็นแหล่งข้อมูลความเป็นมาของวัดจอมแจ้งแทนการใช้อินเทอร์เน็ต

แหล่งสารสนเทศที่ผู้จัดรายการมักจะอ้างอิงเพื่อใช้เป็นแหล่งข้อมูลคือแหล่งที่ผู้จัดรายการคุ้นเคยหรือเคยใช้มาก่อน และเป็นแหล่งข้อมูลที่จับต้องได้มากกว่าแหล่งข้อมูลที่เป็นภูมิปัญญาของผู้รู้หรือผู้เชี่ยวชาญในท้องถิ่น ผู้จัดรายการวัยกลางคนระบุถึงแหล่งสารสนเทศที่เป็นสิ่งพิมพ์ เช่นหนังสือ นิตยสาร หนังสือพิมพ์

ผู้จัดรายการที่เป็นเยาวชนมีความคุ้นเคยกับสื่ออินเทอร์เน็ตมักจะระบุอินเทอร์เน็ตเพื่อเป็นแหล่งข้อมูลโดยระบุชื่อเว็บไซต์ยอดนิยมที่ใช้บ่อย ๆ เป็นแหล่งสารสนเทศ

2) เลือกแหล่งสารสนเทศที่ดีที่สุด

ผู้จัดรายการวิทยุสามารถระบุแหล่งสารสนเทศได้แต่ไม่มีความหลากหลาย การจัดลำดับให้แหล่งสารสนเทศใดเป็นแหล่งในการแสวงหาข้อมูลไม่ใช่เกณฑ์ว่าแหล่งสารสนเทศมีข้อมูลที่ดีที่สุด แต่เป็นแหล่งสารสนเทศใดสะดวกในการเข้าถึงและหาข้อมูลได้ง่ายกว่า ผู้จัดรายการซึ่งเป็นเยาวชนจากจวช. เพื่อคนชุมชนบ้านแม่ฮักกล่าวว่า “สาระที่ใช้ในรายการคือ สาระใกล้มือ” คือหยิบฉวยจากหนังสือที่พบในสถานี ดังนั้นแม้จะทราบว่าสารสนเทศหาได้จากอินเทอร์เน็ตแต่ผู้จัดรายการอาจไม่เลือกใช้เพราะเป็นแหล่งสารสนเทศที่เข้าถึงได้ยาก และต้องใช้ความพยายามสูง

สาระใกล้มือเป็นพฤติกรรมแสวงหาสารสนเทศของผู้จัดรายการ จวช. คนลุ่มน้ำวาง เช่นกัน ผู้จัดรายการใช้หนังสือพิมพ์ท้องถิ่น “เสียงใหม่นิวส์” ซึ่งร้านค้าท้องถิ่นอุปถัมภ์ส่งให้สถานีฟรีเป็นแหล่งสารสนเทศ โดยเฉพาะถ้าผู้จัดรายการไม่ได้เตรียมสาระมากก็เปิดอ่านและหาข่าวหรือสาระจากหนังสือพิมพ์มาแล้วในรายการ

ขั้นตอนที่ 3 ระบุสถานที่หรือแหล่งเก็บสารสนเทศ และเข้าถึงสารสนเทศ (Location and Access)

เนื่องจากในขั้นตอนการระบุแหล่งสารสนเทศ ผู้จัดรายการไม่ได้ระบุไว้อย่างหลากหลาย การเข้าถึงแหล่งของข้อมูลจึงมีเพียงไม่กี่แหล่ง แหล่งข้อมูลที่ผู้จัดรายการมักจะเข้าถึง เช่นห้องสมุดประจำอำเภอสำหรับผู้จัดรายการ จวช. คนลุ่มน้ำวาง

เยาวชนจากจวช. เพื่อคนชุมชนบ้านแม่ฮักใช้วิธีค้นหาหนังสือที่มมข้อมูลในสถานี่ หรือใช้เว็บไซต์ที่ตนเองคุ้นเคยเพียงไม่กี่เว็บไซต์ การอบรมการใช้เครื่องมือสืบค้นข้อมูลทำให้ผู้จัดรายการ โดยเฉพาะเยาวชนเข้าถึงเว็บไซต์ใหม่ ๆ ที่ไม่รู้จักมาก่อน

บางกรณีที่แหล่งข้อมูลที่คุ้นเคยไม่สามารถตอบสนองความต้องการด้านสารสนเทศของผู้จัดรายการได้ ผู้จัดรายการจึงจะแสวงหาข้อมูลจากแหล่งอื่น ๆ เช่น โดยการสอบถามผู้อื่นที่มีความรู้ถึงแหล่งข้อมูลซึ่งอาจจะมีข้อมูลที่ตนเองต้องการ ผู้จัดรายการรายหนึ่งซึ่งเป็นผู้สูงอายุของจวช. คนลุ่มน้ำวางต้องการข้อมูลเกี่ยวกับ “ไตใหญ่” ซึ่งเป็นวัฒนธรรมชุมชนแต่กำลังจางหายไป เพราะไม่มีการสืบทอดความรู้จากรุ่นสู่รุ่น ผู้จัดรายการจึงปรึกษากับลูกหลานซึ่งเป็นนักศึกษาและได้รับคำแนะนำให้ใช้ห้องสมุดมหาวิทยาลัยเชียงใหม่เป็นแหล่งค้นหาข้อมูลวัฒนธรรมไตใหญ่ ทำยที่สุดผู้จัดรายการจึงใช้ห้องสมุดมหาวิทยาลัยเป็นแหล่งข้อมูลสำหรับการจัดรายการวิทยุ

ขั้นตอนที่ 4 การใช้สารสนเทศ (Use of Information)

1) ใช้และสัมผัสข้อมูลผ่านการอ่าน ฟัง ดู* จากการสังเกตผู้จัดรายการวิทยุชุมชนขณะที่ค้นหาสารสนเทศบนเว็บไซต์ภาครัฐ และเว็บไซต์อื่น ๆ ส่วนใหญ่ผู้จัดรายการแต่ละรายสำรวจข้อมูลบนเว็บไซต์ด้วยตนเอง ยกเว้นผู้จัดรายการสูงอายุจาก จวช. คนลุ่มน้ำวางซึ่งมีพื้นฐานการศึกษาน้อยจะใช้เวลามากกว่าเพื่ออ่าน สารสนเทศที่พบ บางครั้งผู้จัดรายการจะใช้วิธีขอผู้วิจัยอ่านให้ฟังและบันทึกข้อมูลลง USB drive แล้วนำมาปรับขนาดตัวอักษรอีกครั้งให้มีขนาดใหญ่ขึ้น ผู้จัดรายการจึงจะอ่านได้เอง ส่วนผู้จัดรายการที่เป็นเยาวชนไม่ต้องการความช่วยเหลือ ผู้จัดรายการแต่ละรายจะสำรวจข้อมูลบนเว็บไซต์เอง บนเว็บไซต์ภาครัฐผู้จัดรายการที่เป็นเยาวชนจะเลือกสำรวจข้อมูลที่นำเสนอในรูปแบบวีดิโอคลิป หรือไฟล์เสียง ก่อนการอ่านเนื้อความที่นำเสนอ บนเว็บเพจ

* ผู้วิจัยไม่ได้ติดตามสังเกตการณ์การค้นหาสารสนเทศในแหล่งอื่น เช่นห้องสมุด หนังสือ

2) หา เลือกลงหรือดึงเฉพาะสารสนเทศที่ต้องการจากแหล่งนั้น ๆ ตามแนวทางของ Big 6 skills ผู้ที่กำลังหาสารสนเทศควรเลือกลงเฉพาะสารสนเทศที่ต้องการจากแหล่งนั้น ๆ แต่สำหรับผู้จัดรายการวิทยุชุมชน สารระหรือเนื้อหาที่ต้องการอาจถูกเพิ่มหรือปรับเปลี่ยนได้ตลอดเวลา หากผู้จัดเห็นว่าเนื้อหาที่พบมีประโยชน์และพอนจะนำเสนอหรือใช้เป็นสารระในรายการได้ผู้จัดรายการก็จะ

เก็บข้อมูลทั้งหมดทันที โดยเฉพาะผู้จัดรายการจาก จวช. คนลุ่มน้ำวางจะรู้สึกตื่นเต้นมากเมื่อพบข้อมูลบนเว็บไซต์ ผู้จัดรายการจะรีบคัดลอกข้อมูลทั้งหมด โดยไม่อ่านข้อมูลส่วนที่เหลือก่อนหรือเลือกเฉพาะที่จำเป็น

ผู้จัดรายการมีแนวโน้มจะตัดหรือไม่เลือกสารสนเทศสำหรับจัดรายการถ้าข้อมูลนั้นมีเนื้อหาบางส่วนเป็นภาษาอังกฤษ หรือเป็นสารสนเทศที่นำเสนอด้วยภาษาไทยแต่เป็นคำอ่านของภาษาอังกฤษ และข้อมูลที่เขียนในแบบการรายงานการวิจัยหรือเป็นเนื้อหาวิชาการ

ขั้นตอนที่ 5 การสังเคราะห์และนำสารสนเทศไปใช้ (Synthesis)

1) จัดหมวดหมู่สารสนเทศที่ค้นได้จากแหล่งต่าง ๆ (เพื่อตอบความต้องการที่ตั้งไว้) จวช. ทั้งสองแห่งไม่ได้แยกหรือจัดหมวดหมู่สารสนเทศที่พบจากอินเทอร์เน็ต แต่ใช้วิธีเก็บข้อมูลทุกอย่าง จวช.คนลุ่มน้ำวางผู้จัดรายการแต่ละรายจะสร้างฐานข้อมูลของตนเองโดยนำ เอกสารทั้งหมดที่ได้จากถ่ายเอกสาร หนังสือ แผ่นพับ รวมไว้ในกล่อง/ถุงเดียวกัน เมื่อได้ค้นหาสารสนเทศจากสื่ออินเทอร์เน็ตมาแล้วก็จะพิมพ์และนำมาเก็บไว้ในกองเดียวกัน ก่อนไปจัดรายการก็จะไปค้นหาข้อมูลจากกองเอกสาร หรือภายในกล่องที่ตนเองสะสมข้อมูลต่าง ๆ ไว้

ส่วนผู้จัดรายการจากจวช.เพื่อคนชุมชนบ้านแม่ฮัก ใช้วิธีการนำสารสนเทศข้อมูลรวมเป็นกองกลาง มีการจัดงบประมาณเพื่อหาซื้อหนังสือที่เป็นสาระมาไว้ในสถานี ผู้จัดรายการที่สามารถเข้าถึงอินเทอร์เน็ตได้จะเป็นผู้ค้นหาสารสนเทศและหาช่องทางพิมพ์ เช่นขอพิมพ์ที่สถานีอนามัยขอพิมพ์ที่มูลนิธินาวาเด็ก และนำมาวางไว้ ณ จุดที่ผู้จัดรายการทุกคนเห็นได้

2) นำสารสนเทศไปใช้ ภายหลังจากที่ผู้จัดรายการแต่ละรายได้ข้อมูลที่พิมพ์เป็นเอกสารแล้ว ผู้วิจัยได้นำการพูดคุยในกลุ่มผู้จัดรายการถึงวิธีการนำสารสนเทศซึ่งเป็นเอกสารไปใช้ในรายการวิทยุ ผู้จัดรายการทุกคนตอบคำถามและแสดงความคิดเห็นได้อย่างถูกต้องถึงวิธีการนำเสนอสารสนเทศเช่น “ห้ามอ่าน เพราะอ่านแล้วเสียงเนือยน่าเบื่อ คนฟังแล้วจะง่วงนอน” ผู้จัดรายการบางคนแนะนำให้นำเสนอตั้งคำถามเพื่อให้ผู้ฟังเกิดความสนใจ ทำยที่สุดผู้จัดรายการทุกคนเห็นด้วยว่าควรต้องบอกที่มาของข้อมูลด้วยเพื่อความน่าเชื่อถือและให้เกียรติผู้เขียนเนื้อหา

(รายละเอียดของขั้นตอนนี้ ยกไปนำเสนอในข้อ 6.2.4 การใช้สารสนเทศจากอินเทอร์เน็ตเพื่อจัดรายการวิทยุชุมชน)

ขั้นตอนที่ 6 การประเมิน (Evaluation)

1) ประเมินกระบวนการการค้นหาสารสนเทศ ผู้จัดรายการผู้สูงอายุเห็นว่าตนเองต้องใช้ความพยายามอย่างมากในการใช้อินเทอร์เน็ตรวมถึงการค้นหาข้อมูลจากเว็บไซต์ และวางแผนว่าในกระบวนการค้นหาจะให้ผู้จัดรายการซึ่งเยาวชนค้นหาข้อมูลให้ตามหัวข้อที่ตนเองกำหนด ส่วนค่าใช้จ่ายในการใช้อินเทอร์เน็ตและพิมพ์เอกสารผู้จัดรายการที่เป็นผู้สูงอายุจะเป็นคนรับผิดชอบ ส่วนผู้จัดรายการที่เป็นเยาวชนเห็นว่าถ้าในอนาคตต้องไปค้นหาข้อมูลเพื่อทำรายงานที่โรงเรียนหรือที่ร้านเกมจะใช้เวลาบางส่วนค้นหาข้อมูลเพื่อจัดรายการด้วย เพื่อให้ไม่เสียเวลา

ผู้จัดรายการจากจวช. เพื่อคนชุมชนบ้านแม่ฮัก เห็นว่าการเดินทางเพื่อไปใช้อินเทอร์เน็ตที่ร้านเกมเสียค่าใช้จ่ายสูงและถ้าเป็นช่วงเปิดภาคเรียนไม่สามารถทำได้ ผู้จัดรายการคิดว่าการหาสารสนเทศจากสิ่งพิมพ์มีขั้นตอนน้อยกว่าและสะดวกกว่ามาก เช่นการซื้อนิตยสารหนึ่งเล่ม ผู้จัดรายการสามารถให้เป็นแหล่งข้อมูลจัดรายการได้ทั้งเดือน นอกจากนั้นการค้นหาข้อมูลจากอินเทอร์เน็ตผู้จัดรายการก็จำเป็นต้องบันทึกไว้ในยูเอสบีไดรฟ์ซึ่งไม่สามารถนำมาเปิดที่เครื่องคอมพิวเตอร์ของสถานี เนื่องจากไดรฟ์ดังกล่าวนายสถานีนำกาวยางหยอดปิด

2) ประเมินเปรียบเทียบความต้องการสารสนเทศกับข้อมูลที่ค้นพบ ผู้จัดรายการไม่เห็นความสำคัญของการประเมินสารสนเทศ เนื่องจาก “หัวข้อ” หรือชนิดของสารสนเทศที่ผู้จัดรายการกำหนดไว้อาจถูกปรับเปลี่ยนได้ทุกเมื่อ ถ้าพบข้อมูลอะไรก็ตามที่พอจะใช้ได้ในการจัดรายการ

จวช. เพื่อคนชุมชนบ้านแม่ฮักเป็นจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนเชิงประเด็นทำให้ขั้นตอนการประเมินสารสนเทศว่าตรงกับความต้องการหรือไม่ชัดเจนขึ้น ผู้จัดรายการวิทยุมีกรอบกว้าง ๆ ในการค้นหาสารสนเทศสำหรับรายการของตนเพราะสถานีใช้ประเด็นสุขภาพเป็นแกนหลัก จวช. เพื่อคนชุมชนบ้านแม่ฮัก แบ่งเวลาและมอบหมายให้ผู้จัดรายการแต่ละคนจัดรายการตามหัวข้อ เช่น ดีใจ แอร์จัดรายการเรื่องวัยรุ่นวัยทีน ดีเจหนันจัดรายการเรื่องเอดส์ ดีเจชัชจัดรายการเรื่องสิ่งแวดล้อม

ส่วนจวช. คนลุ่มน้ำวางการประเมินสารสนเทศของผู้จัดรายการทำได้ยากกว่าเพราะผู้จัดรายการตั้งเป้าหมายกว้าง ๆ เช่น เรื่องที่ใกล้ตัวผู้ฟัง เรื่องการกินการอยู่ ดังนั้นสารสนเทศที่ผู้จัดรายการจะเลือกใช้จึงกว้างมาก

การอบรมการใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อสืบค้นข้อมูลสำหรับการจัดรายการวิทยุ ผู้วิจัยนำขั้นตอนของ Big6 Skills (Eisenberg และคณะ, 2004) ซึ่งเชื่อว่าเป็นทักษะชีวิต (Life Skills) สำหรับทุกคนและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ในทุกสถานการณ์ที่ข้อมูลและสารสนเทศเป็นปัจจัยสำคัญในการแก้ปัญหา จากกระบวนการอบรมและประยุกต์ใช้โมเดล Big6 Skills ในบริบทของผู้จัดรายการวิทยุชุมชน ผู้วิจัยมีข้อค้นพบสรุปแยกตามขั้นตอนได้ดังนี้

Big6 Skill 1 การระบุงาน (Task Definition) การมีประเด็นการสื่อสารที่ชัดเจนของสถานีช่วยให้ขั้นตอนการตั้งเป้าหมายเพื่อค้นหาสารสนเทศสำหรับผู้จัดรายการวิทยุชัดเจนขึ้น ส่วนสถานีวิทยุที่ไม่มีประเด็นรณรงค์ร่วมกัน ผู้จัดรายการแต่ละคนจะกำหนดความต้องการสารสนเทศของตนเองและมีความยืดหยุ่นและหลากหลายในหัวข้อ

Big6 Skill 2 การกำหนดกลยุทธ์การแสวงหาสารสนเทศ (Information Seeking Strategies) ผู้จัดรายการวิทยุมีความรู้จำกัดเกี่ยวกับแหล่งสารสนเทศ ส่วนใหญ่ระบุเฉพาะแหล่งสารสนเทศที่คุ้นเคยซึ่งเป็นแหล่งที่จับต้องได้เช่นสิ่งพิมพ์ อินเทอร์เน็ต ห้องสมุด แหล่งสารสนเทศที่ดีที่สุดคือ แหล่งที่ใกล้มือหรือแหล่งที่สะดวกในการเข้าถึง

Big6 Skill 3 การระบุสถานที่หรือแหล่งเก็บ และเข้าถึงสารสนเทศ (Location and Access) ผู้จัดรายการวิทยุ ใช้แหล่งสารสนเทศที่คุ้นเคยเพื่อเข้าถึงสารสนเทศ เช่นใช้ประโยชน์เว็บไซต์ยอดนิยมซ้ำ ๆ การใช้เครื่องมือช่วยสืบค้น (search engine) ช่วยให้ผู้จัดรายการเข้าถึงแหล่งเว็บไซต์ใหม่ ๆ ผู้จัดรายการใช้ผู้เชี่ยวชาญเพื่อเข้าถึงข้อมูลในแหล่งใหม่ ๆ ถ้าแหล่งสารสนเทศที่คุ้นเคยไม่ตอบสนองความต้องการ

Big6 Skill 4 การใช้สารสนเทศ (Use of Information) ใช้และสัมผัสข้อมูลผ่านการอ่าน ฟัง ดู ในบริบทของการใช้สารสนเทศจากสื่ออินเทอร์เน็ต ผู้จัดรายการที่เป็นผู้สูงอายุและมีประสบการณ์การใช้อินเทอร์เน็ตน้อยต้องการการช่วยเหลือเพื่อเรียกดูข้อมูลและใช้ข้อมูล ส่วนผู้จัดรายการที่เป็นเยาวชนสามารถทำทุกขั้นตอนด้วยตนเองแต่ให้ความสนใจใช้ข้อมูลผ่านการดู (คลิบวิดีโอ) ฟัง (ไฟล์เสียง) มากกว่าการอ่านเอกสาร หลังจากที่เรียกใช้และสัมผัสสารสนเทศแล้ว ผู้จัดรายการส่วนใหญ่ไม่เลือก หรือตัดทอนข้อมูล แต่เก็บข้อมูลที่พบทั้งหมดเป็นดิจิทัลไฟล์

Big6 Skill 5 การสังเคราะห์และนำสารสนเทศไปใช้ (Synthesis) หลังจากที่ได้ข้อมูลมาแล้วผู้จัดรายการไม่ได้ให้ความสำคัญกับการจัดหมวดหมู่สารสนเทศเนื่องจากเห็นว่าข้อมูลโดยรวมที่ได้มามีประโยชน์กับผู้ฟังและตนเอง ผู้จัดรายการ จวช. คนลุ่มน้ำวางแต่ละคนสร้างฐานข้อมูลที่เป็นเอกสารของตนเอง ส่วนผู้จัดรายการ จวช. เพื่อคนชุมชนบ้านแม่ฮักนำข้อมูลมารวมเป็นกองกลางและใช้ร่วมกัน ในขั้นตอนของการใช้สารสนเทศในรายการวิทยุผู้จัดรายการใช้วิธีการอ่านและเล่าสารสนเทศ

Big6 Skill 6 การประเมิน (Evaluation) การประเมินประกอบด้วยการประเมินกระบวนการ และสารสนเทศที่ค้นพบ ในขั้นตอนนี้ผู้จัดรายการที่เป็นผู้สูงอายุและมีประสบการณ์การใช้อินเทอร์เน็ตน้อยประเมินการค้นหาสารสนเทศของตนเองไม่มีประสิทธิภาพ และวางแผนจะใช้วิธีการเป็นผู้ใช้ข้อมูลผ่านการค้นหาของผู้อื่น (proxy user) และในการประเมินกระบวนการผู้จัดรายการวิเคราะห์ว่าการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตเป็นปัจจัยหนึ่งเช่นกัน กล่าวคือความยากลำบากในการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตเนื่องจากการเดินทาง ค่าใช้จ่าย และบรรยากาศของสถานที่ใช้อินเทอร์เน็ตไม่เอื้ออำนวยต่อการค้นหาข้อมูลมีผลต่อกระบวนการค้นหาสารสนเทศ

ผู้จัดรายการไม่เห็นความสำคัญของการประเมินสารสนเทศที่ค้นพบเนื่องจาก ความต้องการสารสนเทศก่อนการค้นหา ไม่ได้เป็นความต้องการสารสนเทศที่ชัดเจน หรือเจาะจงกับเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ความต้องการสารสนเทศของผู้จัดรายการวิทยุ มีลักษณะยืดหยุ่นและเปลี่ยนแปลงได้ในระหว่างที่ค้นหาสารสนเทศ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 52 เปรียบเทียบการใช้ขั้นตอน Big6 Skills กับผลการประยุกต์ใช้กับบริบทของผู้จัดรายการวิทยุชุมชน

ขั้นตอน Big6 Skills	ผลการประยุกต์ใช้กับ จวช. เพื่อคนชุมชนบ้านแม่ฮัก	ผลการประยุกต์ใช้กับ จวช. คนลุ่มน้ำวาง
Big6 Skill 1 การระบุงาน (Task Definition)	แนวทางของสถานี หรือ รายการ กำหนดชนิดและปริมาณสารสนเทศ	ความสนใจของผู้จัดรายการ กำหนดชนิดและปริมาณสารสนเทศ
Big6 Skill 2 การกำหนดกลยุทธ์การแสวงหาสารสนเทศ (Information Seeking Strategies)	<ul style="list-style-type: none"> - ระบุแหล่งสารสนเทศคือเว็บไซต์ยอดนิยม หนังสือพิมพ์ของสถานีอนามัย มุมข้อมูลของสถานีวิทยุชุมชน - แหล่งสารสนเทศที่ดีที่สุดคือแหล่งที่ใกล้มือ 	<ul style="list-style-type: none"> - แหล่งสารสนเทศคือ หนังสือ นิตยสาร หนังสือพิมพ์ท้องถิ่น - แหล่งสารสนเทศที่ดีที่สุด คือ หนังสือพิมพ์ (เข้าถึงง่าย) - อินเทอร์เน็ต (มีเนื้อหาหลากหลายในที่เดียวกัน)
Big6 Skill 3 การระบุสถานที่หรือแหล่งเก็บ และเข้าถึงสารสนเทศ (Location and Access)	<ul style="list-style-type: none"> - ใช้เว็บไซต์เดิมซ้ำ ๆ 	<ul style="list-style-type: none"> - ใช้ google.com เพื่อค้นหาข้อมูล - ผู้จัดรายการสูงอายุใช้ผู้อื่นเพื่อค้นหาข้อมูล
Big6 Skill 4 การใช้สารสนเทศ (Use of Information) ใช้และสัมผัสข้อมูลผ่านการอ่าน ฟัง ดู	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้จัดรายการเยาวชนสามารถใช้โปรแกรมและเครื่องมือเพื่อดูข้อมูลบนเว็บไซต์/ สำเนาและเก็บข้อมูล/ เก็บ URL - ผู้จัดรายการที่เป็นเยาวชนเลือก ชม และ ดู ข้อมูลมากกว่าวิธีอ่าน - ผู้จัดรายการเก็บข้อมูลโดยไม่ตัดทอน 	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้จัดรายการเยาวชนสามารถใช้โปรแกรมและเครื่องมือเพื่อดูข้อมูลบนเว็บไซต์ สำเนาและเก็บข้อมูล เก็บ URL - ผู้จัดรายการที่เป็นผู้สูงอายุใช้ผู้ช่วยเหลือสัมผัส และใช้ข้อมูลแทนตนเอง - ผู้จัดรายการเก็บข้อมูลโดยไม่ตัดทอน
Big6 Skill 5 การสังเคราะห์และนำสารสนเทศไปใช้ (Synthesis)	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้จัดรายการไม่จัดหมวดหมู่สารสนเทศ ข้อมูลทุกอย่างมีประโยชน์ - ผู้จัดรายการนำข้อมูลที่ค้นพบรวมกันเป็นกองกลาง - ผู้จัดรายการที่เป็นเยาวชนใช้สารสนเทศที่เก็บไว้โดยการอ่าน เล่า ในรายการวิทยุ ใช้เวลาเตรียมตัวน้อย 	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้จัดรายการไม่จัดหมวดหมู่สารสนเทศ ข้อมูลทุกอย่างมีประโยชน์ - ผู้จัดรายการสร้างแหล่งข้อมูลแยกแยะคน - ผู้จัดรายการที่เป็นเยาวชนใช้สารสนเทศที่เก็บไว้โดยการอ่าน เล่า ในรายการวิทยุ ใช้เวลาเตรียมตัวน้อย - ผู้จัดรายการที่เป็นผู้สูงอายุ สรุปย่อเนื้อหา และเขียนสคริปต์ง่าย ๆ
Big6 Skill 6 (Evaluation) การประเมิน	<ul style="list-style-type: none"> - การเข้าถึงอินเทอร์เน็ตส่งผลต่อกระบวนการค้นหาสารสนเทศ (มีข้อจำกัดด้านความเหมาะสมของสถานที่ การเดินทาง ค่าใช้จ่าย) - ผู้จัดรายการไม่เห็นความสำคัญของการเปรียบเทียบความต้องการสารสนเทศกับข้อมูลที่ค้นพบ 	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้จัดรายการสูงอายุประเมินกระบวนการค้นหาของตนเองไม่มีประสิทธิภาพ และจะใช้วิธีเป็นผู้ใช้ข้อมูลผ่านการค้นหาของผู้อื่น - ผู้จัดรายการไม่เห็นความสำคัญของการเปรียบเทียบความต้องการสารสนเทศกับข้อมูลที่ค้นพบ

กิจกรรมการวิจัยที่วิเคราะห์โดย จวช.คนลุ่มน้ำวาง

ผู้จัดรายการจากจวช.คนลุ่มน้ำวางได้เลือกทำกิจกรรมเพิ่มเติมนอกเหนือจากการอบรม การค้นหาสารสนเทศจากสื่ออินเทอร์เน็ต โดยแต่ละกิจกรรมผู้จัดรายการและนายสถานีเห็นว่าจะทำให้สถานีวิทยุชุมชนดำเนินไปได้อย่างต่อเนื่อง

การจัดผังรายการใหม่ ภายหลังจากที่ผู้จัดรายการเริ่มค้นหาสารสนเทศและมีเนื้อหาพูดใน รายการแล้วผู้จัดรายการเริ่มมีความภาคภูมิใจในรายการของตนเองที่มีเนื้อหาแปลกใหม่และเป็น ประโยชน์กับผู้ฟัง ผู้จัดรายการเริ่มสำรวจผังสถานีและพบว่าหลายช่วงของแต่ละวันที่ไม่มีคนจัด รายการเนื่องจากผู้จัดรายการหลายคนได้ออกจากสถานีวิทยุชุมชนไปซื้อเวลาจากสถานีเชิง พานิชย์เพื่อจัดรายการ และผู้จัดรายการจากโรงพยาบาลไม่มาจัดรายการเนื่องจากเปลี่ยนผู้บริหาร ใหม่และผู้บริหารไม่เห็นความสำคัญของการจัดรายการ ตัวแทนจากสถานีตำรวจ อบต. หยุดมาจัด รายการเช่นกัน จากผังรายการที่ว่างลงผู้จัดรายการและนายสถานีได้พยายามเข้ามาจัดรายการ กันเองเพื่อให้สถานีมีผู้จัดรายการตลอดเวลาเนื่องจากติดขัดกับเวลาการเปิดปิดแบบสถานีคลื่น กระจายหลัก แต่ภายหลังผู้จัดรายการไม่สามารถจัดรายการวันละหลายชั่วโมงได้ จึงเกิดปัญหาการ เปิดปิดสถานีไม่เป็นเวลา ในกิจกรรมการประชุมระดมสมองการจัดผังรายการ ผู้จัดรายการและ นายสถานีจึงจัดผังรายการใหม่และเริ่มเปิดสถานีตั้งแต่ 13.00 น. แทนการเปิดตั้งแต่ 8.00 น. โดย ขั้นตอนนี้ผู้วิจัยมีส่วนชี้แจงว่าวิทยุชุมชนไม่จำเป็นต้องมีเวลาเปิดปิดเหมือนสถานีวิทยุกระจายหลัก แต่ให้ที่ประชุมคำนึงถึงวิถีชีวิตของคนในชุมชน และกำลังความสามารถของผู้จัดรายการ

การแลกเปลี่ยนทัศนะและทักษะด้านการบริหารสถานีกับนายสถานี นายสถานีได้ขอให้ ผู้วิจัยดำเนินการประชุมจัดผังรายการ แต่ผู้วิจัยได้สร้างเงื่อนไขการเรียนรู้กับนายสถานีโดยให้ ทำงานร่วมกันโดยให้นายสถานีดำเนินการประชุมเองส่วนผู้วิจัยเป็นผู้ช่วยเสริมประเด็น พร้อมทั้ง นั้นผู้วิจัยได้แลกเปลี่ยนทัศนะเรื่องการบริหารงานโดยเฉพาะการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มและดึง เยาวชนมาเป็นแนวร่วมในการทำงานเนื่องจากที่ผ่านมาสถานีไม่ได้ดึงศักยภาพของเยาวชนผู้ จัดรายการมาใช้ในการทำงานส่วนรวมของสถานี

การระดมสมองร่วมกับผู้จัดรายการเรื่องการบริหารงานสถานีวิทยุชุมชน การร่วมประชุม กับนายสถานีและผู้จัดรายการหลายครั้งทำให้ผู้วิจัยทราบว่าคณะกรรมการบริหารสถานีตาม โครงสร้างไม่ได้มีส่วนร่วมในการบริหารงานสถานีหลังจากที่สถานีถูกสั่งปิดชั่วคราวตามคำสั่งของ

คณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (คปค.) การทำงานส่วนรวมของสถานีส่วนใหญ่กลายเป็นงานที่ผู้จัดรายการทุกคนคาดหวังว่านายสถานีจะเป็นผู้ดำเนินการเช่นการเรียกประชุมประจำปี การวางแผนงบประมาณ การจัดผังรายการ รวมถึงการซ่อมบำรุงคอมพิวเตอร์ของสถานี ในทุกเวทีการประชุมผู้วิจัยจึงได้พยายามนำประเด็นการมีส่วนร่วมในการบริหารและการจัดการสถานีเป็นวาระหนึ่งในการประชุม

กิจกรรมการวิจัยที่วิเคราะห์โดย จวช.คนเพื่อคนชุมชนบ้านแม่ฮัก

จวช.เพื่อคนชุมชนบ้านแม่ฮักมีปัญหาผู้จัดรายการ จัดรายการไม่สม่ำเสมอ เช่นเดียวกับจวช. คนลุ่มน้ำวาง หลังจากทีอบรมการใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อค้นหาข้อมูล ผู้นำกลุ่มเยาวชนดาวในฝัน จึงใช้ช่วงเวลาหลังการอบรมเพื่อจัดผังรายการใหม่ และแจ้งกิจกรรมที่จะขอให้กลุ่มเยาวชนมาทำร่วมกัน

การจัดผังรายการ กลุ่มเยาวชนใช้วิธีการจัดผังรายการโดยให้ผู้จัดรายการแต่ละคนแสดงความประสงค์ว่าต้องการจัดรายการช่วงใด เยาวชนบางรายได้ขอยุติการจัดรายการเนื่องจากกำลังจะสอบเพื่อเรียนต่อในระดับมหาวิทยาลัยหรือผลการเรียนตก จวช.เพื่อคนบ้านแม่ฮักเปิดสถานีเฉพาะช่วงเย็นอยู่แล้วจึงไม่ต้องการปรับเวลาการออกอากาศให้น้อยลงแม้ว่าจำนวนผู้จัดรายการจะน้อยลง เช่นเดียวกับวันเสาร์อาทิตย์ที่กลุ่มเยาวชนยังยืนยันที่จะเปิดสถานีเวลา 9.00 น. ผู้นำกลุ่มเห็นว่าการลดเวลาออกอากาศจะทำให้เยาวชนใช้เวลาว่างไปในทางอื่นที่ไม่มีประโยชน์ เช่น ไปเล่นเกม ไปช้อปปิ้งอินเทอร์เน็ตเที่ยว

กิจกรรมเพื่อสร้างความเข้มแข็งของกลุ่ม ผู้วิจัยพบว่าการมาร่วมกิจกรรมการอบรมการใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อค้นหาสารสนเทศเป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้กลุ่มเยาวชนดาวในฝันได้มารวมตัวกันอย่างพร้อมเพียงหลังจากที่ไม่ได้รวมตัวกันเพื่อทำกิจกรรมมานานกว่าหนึ่งปี ผู้วิจัยจึงได้เสนอแนะให้ผู้นำกลุ่มใช้ช่วงเวลานี้เพื่อฟื้นความเหนียวแน่นของกลุ่ม เยาวชนผู้นำกลุ่มซึ่งทำงานที่สถานีอนาถาและประสานงานกับอบต. เรื่องการพัฒนาเยาวชนจึงได้วางแผนกิจกรรมและของบประมาณ ท้ายที่สุดได้สรุปกิจกรรมที่จะทำร่วมกันคือ การเข้าค่ายพักแรมนอกสถานที่ของกลุ่มเยาวชนพร้อมกับจะเชิญหัวหน้าสถานีอนาถาที่ย้ายไปมาร่วมด้วย การร่วมเป็นเจ้าภาพงานบรรยายธรรมของพระมหาสมปองซึ่งกลุ่มเยาวชนจะเข้าไประดมทุนเพื่อทำกิจกรรมกลุ่มด้วย และกิจกรรมสุดท้ายคือรับจัดงานสอยดาวในงานปอยของวัดประจำหมู่บ้านเพื่อระดมทุนเข้ากลุ่ม จาก

กิจกรรมที่ได้วางไว้จะทำให้สมาชิกกลุ่มทุกคนได้มาพบกันและทำงานร่วมกันอย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง

6.2.4 การใช้สารสนเทศจากอินเทอร์เน็ตเพื่อจัดรายการวิทยุชุมชน

การศึกษาในขั้นตอนนี้เริ่มขึ้นหลังจากที่ผู้จัดรายการวิทยุชุมชนได้ทดลองใช้แหล่งสารสนเทศบนสื่ออินเทอร์เน็ต ประกอบด้วย เว็บไซต์ภาครัฐ 5 กระทรวง (กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงแรงงาน กระทรวงมหาดไทย และกระทรวงยุติธรรม) เว็บไซต์ยอดนิยมที่ผู้จัดรายการเลือกเอง และการใช้เครื่องมือสืบค้นเช่น google.com เพื่อค้นหาสารสนเทศเพื่อจัดรายการวิทยุ

ผู้วิจัยต้องการศึกษาว่าผู้จัดรายการวิทยุชุมชนได้นำสารสนเทศที่ค้นพบจากสื่ออินเทอร์เน็ตไปใช้ในรายการวิทยุหรือไม่อย่างไร สารสนเทศแบบใดที่ผู้จัดรายการวิทยุนำไปใช้ รวมถึงเว็บไซต์ใดที่ผู้จัดรายการวิทยุใช้เพื่อเป็นแหล่งข้อมูล

ผู้วิจัยได้สอบถามความสมัครใจของผู้จัดรายการวิทยุเพื่อที่จะเข้าไปสังเกตขณะจัดรายการ และสัมภาษณ์เพิ่มเติมถึงกระบวนการเชื่อมโยงสารสนเทศจากสื่ออินเทอร์เน็ตสู่รายการวิทยุชุมชนของผู้จัดรายการจากทั้งสองสถานี กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยผู้จัดรายการ 6 คนจากสถานีวิทยุเพื่อคนชุมชนบ้านแม่ฮักซึ่งทั้งหมดเป็นเยาวชนสมาชิกกลุ่มดาวในฝัน อายุระหว่าง 16 – 20 ปี แยกเป็นเพศหญิง 4 คนและเพศชาย 2 คน ผู้จัดรายการทั้งหมดเป็นนักเรียนนักศึกษาในระดับมัธยมศึกษาถึงปริญญาตรี ผู้จัดรายการกลุ่มตัวอย่างจากสถานีวิทยุชุมชนคนลุ่มน้ำวาง ประกอบด้วยผู้จัดรายการ 6 คน ผู้จัดรายการแต่ละรายไม่ได้สังกัดกลุ่มใดในชุมชน มีอายุระหว่าง 14 – 72 ปี เป็นเพศหญิง 5 คนเพศชาย 1 คน ผู้จัดรายการที่เป็นเยาวชนเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ส่วนผู้จัดรายการผู้สูงอายุประกอบอาชีพเกษตรกร แม่ค้า และไม่ทำงาน (เกษียณ)

เมื่อได้รายชื่อผู้จัดรายการที่สมัครใจร่วมกิจกรรมการวิจัยแล้ว ผู้วิจัยยึดเวลาตามผังรายการเพื่อเข้าไปสังเกตการจัดรายการ และให้ผู้จัดรายการได้จัดรายการเองตามสภาพความเป็นจริง ไม่นัดหมายล่วงหน้าก่อนเข้าไปสังเกตการณ์ ผู้วิจัยสังเกตขั้นตอนการจัดรายการของผู้จัดรายการตั้งแต่เริ่มต้นการจัดรายการจนหมดเวลา

การใช้สารสนเทศจากอินเทอร์เน็ตเพื่อจัดรายการวิทยุชุมชน จวช. เพื่อคนชุมชนบ้านแม่ฮัก

ในระยะ 3 สัปดาห์ของการสังเกตการณ์ บรรยายภาสสถานี จวช. เพื่อคนชุมชนบ้านแม่ฮักค่อนข้างชบเซาเนื่องก่อนการหน้านั้นมีงานกีฬาตำบลและกีฬาอำเภอ สถานีจึงหยุดออกอากาศชั่วคราวระหว่างที่ผู้จัดรายการไปแข่งกีฬา เยาวชนซึ่งเคยมาจัดรายการกันอย่างคึกคักวันละไม่ต่ำกว่า 10 คนได้ห่างหายไปเหลือเพียงวันละ 2-3 คน เยาวชนที่เป็นนายสถานีจะเข้ามา “ลากเพลง” หรือการนำเพลงครั้งละ 200 – 300 เพลงลงโปรแกรมวินแอมป์สลับกับสเปคตที่ได้รับจากหน่วยงานต่าง ๆ เช่น สสส. กรมอนามัย กกต. เพื่อให้สถานีวิทยุมีเพลงออกอากาศแทนการมาจัดรายการ

สิ่งที่ค้นพบจากการสังเกตการณ์การจัดรายการในห้องส่งมีดังนี้

1) จำนวนผู้จัดรายการที่นำสารสนเทศจากอินเทอร์เน็ตไปใช้

ผู้จัดรายการทั้ง 6 คนนำสารสนเทศจากอินเทอร์เน็ตไปใช้เพื่อจัดรายการ แต่ด้วยวิธีการที่แตกต่างกัน มีผู้จัดรายการเพียง 2 คนที่นำสารสนเทศที่ตนเองค้นหาจากการอบรมการใช้อินเทอร์เน็ต และการทดลองใช้เว็บไซต์ภาครัฐมาจัดรายการ ส่วนผู้จัดรายการอีก 4 คนเลือกใช้สารสนเทศที่เพื่อนผู้จัดรายการอื่น ๆ และมูลนิธินาวาเด็กค้นหา และนำมาวางไว้เป็นข้อมูลกองกลางของสถานี ผู้จัดรายการให้เหตุผลว่าข้อมูลที่ตนเองมีส่วนใหญ่มาจากเว็บไซต์ภาครัฐระหว่างการอบรมและมีเนื้อหายาวเกินไป หรือยากเกินไปที่จะทำความเข้าใจได้จึงเก็บข้อมูลของตนเองไว้ก่อน

2) การนำสารสนเทศจากอินเทอร์เน็ตไปใช้ในรายการวิทยุ

ผู้จัดรายการจวช. เพื่อคนชุมชนบ้านแม่ฮักแต่ละคนมีกรอบของสารสนเทศที่ต้องนำเสนอในรายการตามที่ได้รับมอบหมาย แต่ผู้จัดรายการอาจนำสาระอื่น ๆ ที่ตนเองเห็นว่ามีประโยชน์นำมาใช้ในรายการได้เช่นกัน ก่อนการจัดรายการประมาณ 5-10 นาทีผู้จัดรายการจะเข้าไปสถานีเพื่อตรวจเนื้อหาที่ผู้จัดรายการที่จัดก่อนหน้าใช้ในรายการวิทยุจากสมุดบันทึกการจัดรายการของสถานีเพื่อที่ตนเองจะได้ไม่นำเสนอสาระที่ซ้ำซ้อนกัน

ผู้จัดรายการไม่ได้ใช้เวลาเพื่อ เลือกรับ อ่าน หรือทำความเข้าใจเนื้อหาล่วงหน้าก่อนการจัดรายการ แต่ใช้วิธีการเปิดเพลงเปิดรายการ 2-3 เพลง เพื่อให้ตนเองมีเวลาเตรียมตัว ผู้จัดรายการบางคนเปิดเพลงทิ้งไว้และเดินไปพิมพ์เนื้อหาข้อมูลจากสำนักงานสถานีอนามัยซึ่งอยู่ในบริเวณเดียวกัน วิธีการนำเสนอสาระมีทั้งการอ่านก่อนแล้วนำเสนอใหม่ด้วยภาษาของตนเอง การปรับภาษาเขียนในเอกสารให้กลายเป็นภาษาพูดที่ฟังสบาย ๆ ผู้จัดรายการที่มีประสบการณ์การจัดนั้ยใช้วิธีการอ่านทุกตัวอักษรจากเอกสาร จากการสังเกตสรุปได้ว่าการเชื่อมโยงสารสนเทศจากสื่ออินเทอร์เน็ตตั้งแต่การค้นหา(ดิจิทัลไฟล์ หรือเอกสาร) เตรียม และนำเสนอสารสนเทศอยู่ในช่วงการผลิตรายการทั้งหมด

3) ชนิดของสารสนเทศที่ผู้จัดรายการวิทยุนำไปใช้ และเว็บไซต์แหล่งสารสนเทศ

เนื้อหาที่ผู้จัดรายการนำเสนอในรายการส่วนใหญ่มาจากเว็บไซต์ยอดนิยม และถ้าเนื้อหาแยกเป็นหลายข้อผู้จัดรายการจะนำเสนอในวันต่อไป สารสนเทศจากภาครัฐเป็นเนื้อหาส่วนน้อยที่ผู้จัดรายการนำมาใช้ (ดังตารางที่ 53)

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 53 ตัวอย่างหัวข้อสารสนเทศและประเภทเว็บไซต์ที่ผู้จัดรายการวิทยุใช้เพื่อจัดรายการ จวช. เพื่อคนชุมชนบ้านแม่ฮัก

หัวข้อ	ประเภทเว็บไซต์
เทคนิคการอ่านหนังสือยังไงให้จำง่าย ๆ	วาไรตี้ยอดนิยม
ย้อนรอยดูต้นกำเนิดของอาหารคู่มือเมืองไทยอย่างสัมตำ	วาไรตี้ยอดนิยม
โครงการปลูกหญ้าแฝก	รัฐบาล**
ทายนิสัยจากสัตว์เลี้ยง	วาไรตี้ยอดนิยม
ความรักของวัยรุ่น	วาไรตี้ยอดนิยม
การวางตัวตอนออกเดทครั้งแรก	วาไรตี้ยอดนิยม
ทำอะไรเมื่อออกหัก	วาไรตี้ยอดนิยม
10 โศกนาฏกรรมของปี 2551	วาไรตี้ยอดนิยม
30 วิธีขอลอความแก่	วาไรตี้ยอดนิยม
เมื่อไรควรเปลี่ยนแปลงสีฟัน	วาไรตี้ยอดนิยม

*เว็บไซต์ วาไรตี้ยอดนิยม หมายถึง เว็บไซต์ kapook.com / mthai.com / sanook.com / teenee.com

**เว็บไซต์รัฐบาล หมายถึง เว็บไซต์กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงเกษตรฯ กระทรวงมหาดไทย กระทรวงแรงงาน และกระทรวงยุติธรรม

เนื้อหาที่ผู้จัดรายการค้นจากเว็บไซต์ภาครัฐแต่ไม่ได้นำมาใช้ได้แก่ การรักษาความปลอดภัยเกี่ยวกับเอกสาร/ พระราชบัญญัติการทำงานของคนต่างด้าว พ.ศ. 2521/ การบริการจัดหางานในประเทศ/ ข้อมูลสำหรับผู้ประสงค์จะหางาน จากสำนักงานจัดหางานเอกชน/ การป้องกันไข้หวัดนกในโอกาสตรุษจีน ผู้จัดรายการให้เหตุผลว่าหัวข้อเนื้อหาที่น่าสนใจแต่เนื้อหา ยาวมาก และเนื้อหาค่อนข้างยาก ผู้จัดรายการต้องทำความเข้าใจก่อนจึงจะใช้ประโยชน์ใน รายการวิทยุได้ และเมื่ออ่านสรุปย่อความแล้วอาจนำมาใช้ในรายการวิทยุได้เพียงบางส่วน ด้วย เวลาที่จำกัดในการเตรียมตัวเพื่อทำความเข้าใจเนื้อหาจึงไม่ใช้สารสนเทศภาครัฐ

เว็บไซต์ยอดนิยมและเว็บไซต์วาไรตี้จึงเป็นแหล่งสารสนเทศหลักที่ผู้จัดรายการ จวช. เพื่อคนชุมชนบ้านแม่ฮักใช้ประโยชน์ ส่วนเว็บไซต์ภาครัฐ 5 กระทรวง ผู้จัดรายการไม่กลับไป ใช้ประโยชน์อีก สาเหตุหลักที่ผู้จัดรายการจวช. เพื่อคนชุมชนบ้านแม่ฮักใช้เว็บไซต์ยอดนิยมเป็นแหล่ง สารสนเทศเนื่องจากเป็นเว็บไซต์ที่เข้าชมเป็นประจำ เป็นเว็บท่าของเกมที่ผู้จัดรายการชอบเล่น มี เนื้อหาหลากหลายในทีเดียว เนื้อหานำมาใช้ในรายการวิทยุได้เลยเนื่องจากมีวิธีการนำเสนอที่สั้น

และแบ่งเป็นตอนและบางเนื้อหาเขียนด้วยภาษาพูด และเหตุผลสุดท้ายคือผู้จัดรายการจำ URL ที่อยู่ของเว็บไซต์ได้

ส่วนเว็บไซต์ภาครัฐ ผู้จัดรายการมีความเห็นไม่แตกต่างจากการผลการประเมินเว็บไซต์ที่ได้นำเสนอไปแล้วในบทที่ 5 ความคิดเห็นที่ผู้จัดรายการเสนอแนะเพิ่มเติมเมื่อเปรียบเทียบการใช้เว็บไซต์ภาครัฐกับเว็บไซต์ยอดนิยม ได้แก่ เว็บไซต์ภาครัฐแต่ละกระทรวงมีเนื้อหาที่เน้นเรื่องใดเรื่องหนึ่งทำให้ผู้จัดรายการต้องค้นหาจากหลายเว็บไซต์ เนื้อหาในเว็บไซต์ 5 กระทรวงไม่ตอบสนองของความสะดวกของผู้จัดรายการที่เป็นเยาวชน ภาษาที่ใช้นำเสนอเนื้อหาในเว็บไซต์ภาครัฐเป็นภาษาวิชาการมากเกินไป และผู้จัดรายการจำ URL เว็บไซต์ภาครัฐไม่ได้

ตารางที่ 54 ขั้นตอนการจัดรายการและการเชื่อมโยงสื่อจากอินเทอร์เน็ตสู่รายการวิทยุชุมชนของ จวช. เพื่อคนชุมชนบ้านแม่ฮัก

ผู้จัดรายการ (อายุ)	การเชื่อมโยง สารสนเทศ	ขั้นก่อนการผลิต	การผลิตรายการ
DJ หญิง (21 ปี)	มี	<ul style="list-style-type: none"> - ได้รับมอบหมายจากสถานีให้นำเสนอสาระด้านเทคโนโลยี - รวบรวมสาระที่บังเอิญพบขณะเยี่ยมชมเว็บไซต์ยอดนิยม - เก็บสาระลง USB drive เพื่อจัดรายการ 	<ul style="list-style-type: none"> - เลือกเพลง - ขณะจัดรายการ ไปขอพิมพ์เนื้อหาที่สถานีอนามัย - นำสาระที่ผู้วิจัยรวบรวมให้มาจัดรายการ
DJ ปอย (16 ปี) DJ อ้อ (16 ปี)	มี ใช้สารสนเทศ ที่ผู้อื่นหาให้	<ul style="list-style-type: none"> - ได้รับมอบหมายจากสถานีให้นำเสนอสาระเรื่องวัยรุ่นวัยทีน - ก่อนจัดรายการ 5-10 นาที ค้นหาสาระจากเอกสารในสถานี - ติดตามข่าวสารเกี่ยวกับวัยรุ่น - ฟังรายการสถานีอื่นเพื่อประเมินเพลงที่กำลังได้รับความนิยม 	<ul style="list-style-type: none"> - ตรวจสอบสาระที่ผู้จัดรายการคนอื่น ๆ ได้พูดไปแล้วจากสมุดบันทึกของสถานี - อ่านบททวนสาระและปรับข้อมูลไม่ให้เครียด - แบ่งหน้าที่ระหว่างเลือกเพลง และอ่านสาระกับผู้จัดรายการอีกคน

ตารางที่ 54 (ต่อ)

ผู้จัดรายการ (อายุ)	การเชื่อมโยง สารสนเทศ	ขั้นก่อนการผลิต	การผลิตรายการ
DJ แอร์ (23ปี) DJ นัน (16 ปี)	มี ใช้สารสนเทศ ที่ผู้อื่นหาให้	- ได้รับมอบหมายจากสถานีให้ นำเสนอสาระเรื่องวัยรุ่นวัยทีน - ก่อนจัดรายการ 5-10 นาที ค้นหา สาระจากเอกสารในสถานี - DJ แอร์เลือกสาระ	- เลือกเพลง และเปิดเพลงที่ชอบทั้ง ไว้ 1-2 เพลง - DJ แอร์อ่านสาระที่เลือกไว้ให้ผู้จัด รายการอีกคนฟังระหว่างเปิดเพลง - DJ นันอ่านสาระตามเอกสาร
DJ ช้อย (20 ปี)	มี	- ได้รับมอบหมายจากสถานีให้ นำเสนอสาระสัตว์เลี้ยง - ค้นหาสาระที่สะดุดตามานำเสนอ นอกเหนือจากสัตว์เลี้ยง - ก่อนจัดรายการ 5-10 นาที ค้นหา สาระจากเอกสารในสถานี	- ตรวจสอบสาระที่ผู้จัดรายการคน อื่นใช้จากสมุดลงเวลา - เปิดเพลงทิ้งไว้ 2-3 เพลง เพื่อไป หาสาระ อ่านและสรุป - ถ้าสาระมีความยาวเพียงพอจะใช้ ต่อเนื่องในวันต่อไป

กิจกรรมการวิจัยตามแนวทางการวิเคราะห์ของจวช. เพื่อคนชุมชนบ้านแม่ฮัก

ภายหลังจากที่ผู้วิจัยได้สังเกตการณ์การจัดรายการของผู้จัดรายการผู้วิจัยได้นำ
ข้อค้นพบโดยย่อรายงานให้ผู้นำกลุ่มเยาวชนชนทราบ ผู้นำกลุ่มจึงได้เรียกประชุมแกนนำเยาวชนและ
หารือร่วมกับผู้วิจัยถึงทิศทางการดำเนินงานของสถานีวิทยุชุมชน โดยจากการอภิปรายปัญหา
ต่างๆ ของสถานร่วมกับผู้วิจัย ผู้นำกลุ่มเยาวชนชนได้วิเคราะห์สถานการณ์กลุ่มและสถานีวิทยุชุมชน
โดยสรุปคือ

กลุ่มเยาวชนดาวในฝันอ่อนแอของสถานีวิทยุจึงชบเซา เยาวชนวิเคราะห์ตนเองถึง
สาเหตุที่มาจัดรายการน้อยลงเนื่องจากกระยะหนึ่งปีที่ผ่านมากลุ่มเยาวชนมีกิจกรรมร่วมกันน้อย
มากประกอบกับหัวหน้าสถานีอนามัยได้ย้ายกลับภูมิลำเนาเดิมทำให้เด็ก ๆ ชาติที่ยึดเหนี่ยว
เด็กผู้ชายซึ่งเคยมาจัดรายการอย่างสม่ำเสมอเริ่มหันกลับไปเล่นเกมตามร้านเกม เยาวชนที่
ค่อนข้างโตเริ่มห่างจากกิจกรรมกลุ่มเพื่อหางานทำเพราะหมดวัยเรียน

ความสดใหม่ของสื่อวิทยุชุมชนหมดไป เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เยาวชนมาจัดรายการกันน้อยลงในระยะปี พ.ศ. 2551 วิทยุชุมชนกลายเป็น “หน้าที่” ต่างจากระยะเริ่มตั้งสถานที่ที่เยาวชนให้ความสนใจในการจัดรายการกันมาก แต่ปัจจุบันความแปลกใหม่และสีสันของสื่อจิตจางลง เยาวชนซึ่งเป็นนายสถานีเชื่อว่าผู้จัดรายการถึงจุดอิ่มตัวและเริ่มเบื่อบุสื่อวิทยุชุมชน และกลุ่มเยาวชนน่าจะต้องการกิจกรรมอื่น ๆ มาเสริม

จากการพูดคุยและเปลี่ยนกับแกนนำเยาวชน ผู้วิจัยได้เรียนรู้ว่าเยาวชนมอง จวช. เพื่อคนชุมชนบ้านแม่ฮักเป็นเครื่องมือใช้เพื่อการพัฒนาเยาวชนเพื่อให้รู้จักทำงานและแก้ปัญหา นอกจากนี้การจัดรายการวิทยุเป็นกิจกรรมเพื่อให้เยาวชนใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์มากกว่าการให้วิทยุชุมชนทำหน้าที่สื่อเพื่อการสื่อสารภายในชุมชน

การใช้สารสนเทศจากอินเทอร์เน็ตเพื่อจัดรายการวิทยุชุมชน จวช. คนลุ่มน้ำวาง

ในระยะ 3 สัปดาห์ของการสังเกตการณ์ ผู้จัดรายการทั้ง 6 คนมาจัดรายการเป็นส่วนใหญ่ ผู้จัดรายการสูงอายุพยายามควบคุมเครื่องส่งเอง แต่ยังมีข้อผิดพลาด เช่น ลืมเปิดเสียงไมโครโฟน ร้องเสียงเพลงแข่งกับเสียงพูดขณะนำเสนอเนื้อหา ลืมปิดไมโครโฟนขณะเปิดเพลงและเพลงพูดออกอากาศ สิ่งที่ค้นพบการสังเกตการจัดรายการมีดังนี้

1) การนำสารสนเทศจากอินเทอร์เน็ตไปใช้ในรายการวิทยุ

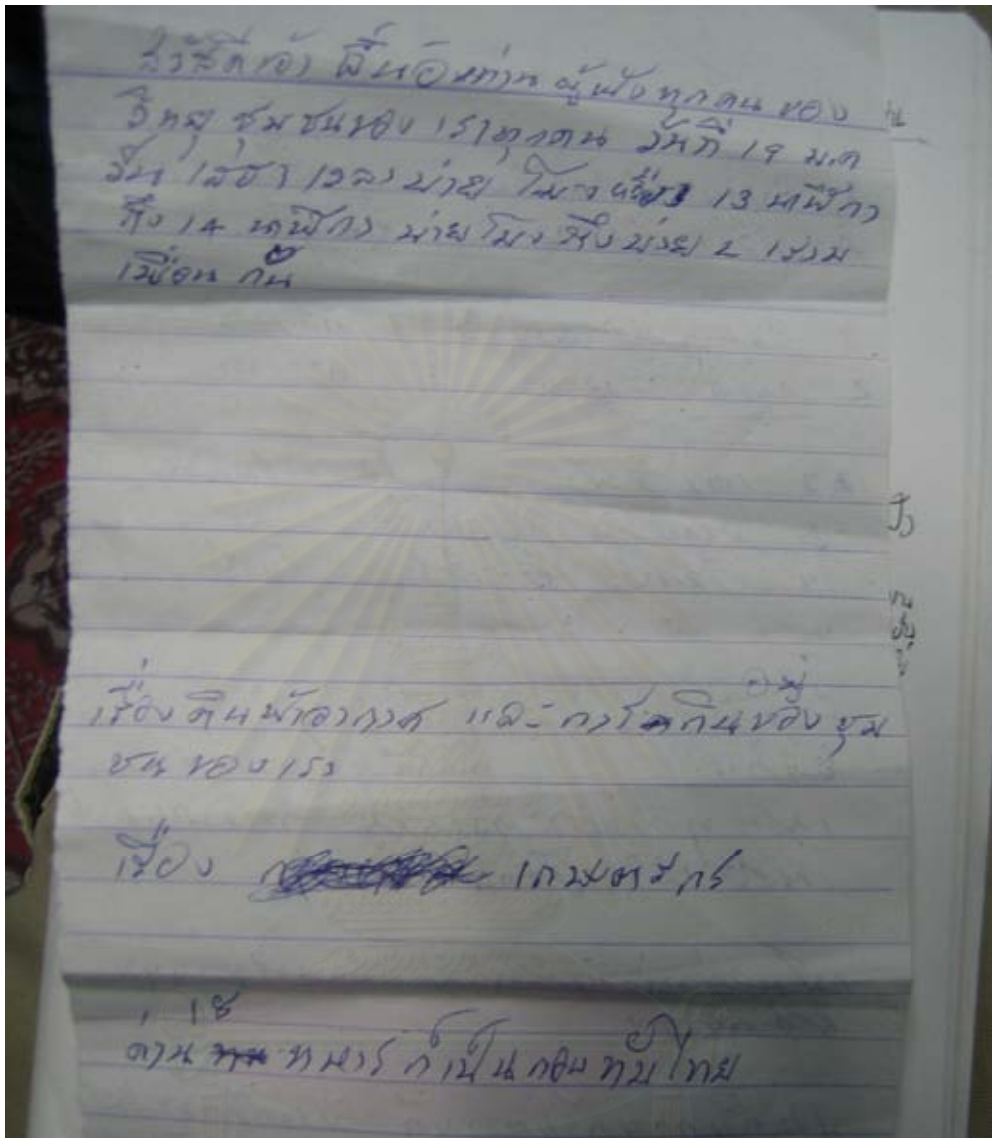
ผู้จัดรายการที่เป็นเยาวชน 2 รายนำสารสนเทศจากสื่ออินเทอร์เน็ตไปใช้ในรายการวิทยุ โดยค้นหาสารสนเทศเองจากบ้านและโรงเรียน หลังจากนั้นจะเก็บข้อมูลไว้ใน USB drive เพื่อนำมาพิมพ์ที่สถานี ส่วนผู้จัดรายการซึ่งเป็นผู้สูงอายุ 2 คนใช้สารสนเทศจากสื่ออินเทอร์เน็ตในรายการวิทยุผ่านการขอรับรองให้ผู้จัดรายการซึ่งเป็นเยาวชนที่คุ้นเคยกันค้นหาข้อมูลให้ และใช้ข้อมูลที่ผู้วิจัยช่วยค้นหาและพิมพ์ให้ในช่วงการอบรม ป้าน้อยซึ่งเป็นผู้จัดรายการสูงอายุเห็นว่าสื่ออินเทอร์เน็ตช่วยในการค้นหาข้อมูลได้มากและพบเนื้อหาที่สั้นกระชับเอาไปใช้ประโยชน์ได้ทันที ผู้จัดรายการวิทยุประเมินว่าข้อมูลจากเว็บไซต์ยอดนิยมดีกว่าหนังสือที่เคยใช้ เพราะการใช้หนังสือต้องอ่านทั้งบทเพื่อสรุปข้อมูลและทั้งบทอาจได้สาระเพียงพอสำหรับออกอากาศเพียงวันเดียว แต่ข้อมูลจากเว็บไซต์ยอดนิยมเป็นข้อมูลสั้นกระชับแยกเป็นตอน ๆ ไม่จำเป็นต้องเตรียมตัวมาก

ผู้จัดรายการ 2 คนยังคงไม่ใช้อินเทอร์เน็ตเป็นแหล่งสารสนเทศแม้ว่าจะผ่านการอบรมแล้ว ลุงเอียดซึ่งจัดรายการเพลงสลับการเล่าข่าวยังคงใช้ข่าวฝากประชาสัมพันธ์หนังสือพิมพ์เชียงใหม่นิวส์ และหนังสือเฉียบ (หนังสือพิมพ์ขนาดเล็กแจกฟรีในจังหวัดเชียงใหม่) เนื้อหาประกอบด้วยหน้าโฆษณา ประกาศขาย ให้เช่า และมีสาระความรู้สั้น ๆ) เป็นแหล่งสาระในการจัดรายการ เป็นที่น่าสังเกตว่าหนังสือเฉียบนำเนื้อหาจากเว็บไซต์ยอดนิยมมาเสนอซ้ำอีกครั้งในรูปแบบหนังสือพิมพ์ขนาดเล็ก ส่วนป้ายม ซึ่งเป็นผู้จัดรายการที่ไม่เชื่อมโยง สารสนเทศจากสื่ออินเทอร์เน็ตสู่รายการวิทยุของตนเอง ให้เหตุผลว่ารายการวิทยุที่รับผิดชอบเป็นรายการ OTOP อำเภอแม่วางและตนเองทำงานเป็นผู้ขายสินค้า OTOP มีโอกาสไปเยี่ยมชมแหล่งผลิตสินค้าของแต่ละตำบลอยู่แล้วจึงมีข้อมูลมากพอและดีกว่าข้อมูลบนเว็บไซต์ thaitambon.com นอกจากนี้ป้ายมมีเวลาจัดรายการสัปดาห์ละครั้งจึงคิดว่าข้อมูลที่มีอยู่เพียงพอแน่นอน

2) วิธีการนำสารสนเทศจากอินเทอร์เน็ตไปใช้ในรายการวิทยุ

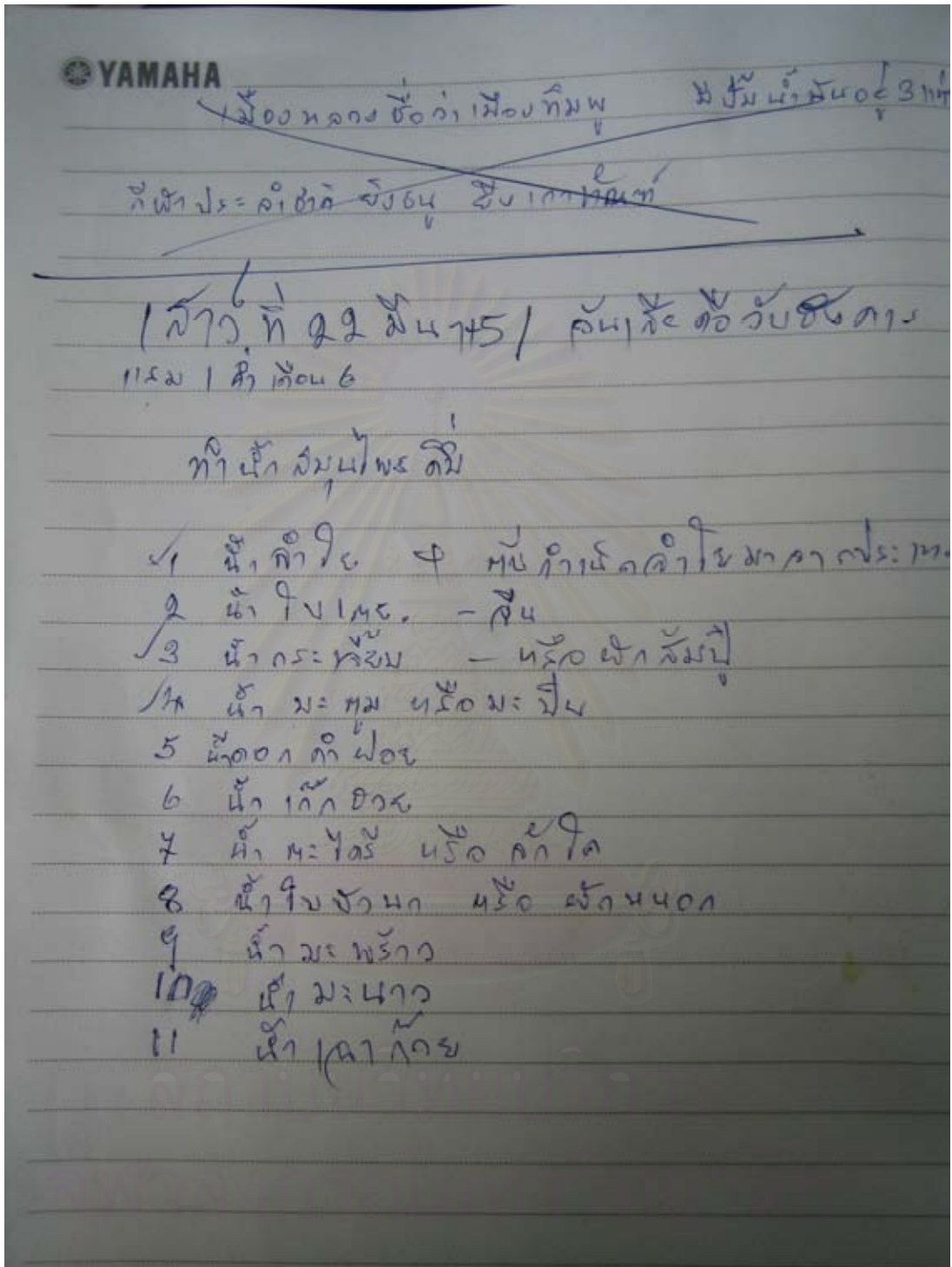
วิธีการนำสารสนเทศมาใช้ในรายการวิทยุ ผู้จัดรายการซึ่งเป็นเยาวชนจะเปิดเพลงนำรายการก่อน เพื่อให้มีเวลาจัดการกับสาระโดยนำข้อมูลที่พิมพ์ไว้แล้วมาอ่านทบทวนระหว่างเปิดเพลง การนำเสนอใช้วิธีการอ่านหรือเล่าแต่ปรับเปลี่ยนสำนวนภาษาเขียนให้เป็นภาษาพูด

ผู้จัดรายการที่เป็นผู้สูงอายุใช้วิธีการอ่านข้อมูลจากบ้านก่อนหนึ่งรอบ และเขียนสคริปต์เนื้อหาที่จะนำเสนอแบบง่าย ๆ เมื่อผู้วิจัยขอดูสคริปต์การจัดรายการผู้จัดรายการป้าเบียงไม่ให้ดูเนื่องจากอายุที่ลายมือไม่สวย อายุที่เขียนหนังสือไม่ถูก (สุดท้ายผู้จัดรายการได้ให้สคริปต์รายการกับผู้วิจัยเมื่อผู้วิจัยแจ้งผู้จัดรายการว่าโครงการวิจัยจะยุติแล้ว) ผู้จัดรายการหนึ่งรายมีหลักการในการนำเสนอข้อมูลจากสื่ออินเทอร์เน็ตซึ่งเป็นภาษาไทยภาคกลาง โดยต้องนำมาแปลงให้เป็นภาษาพื้นเมืองทุกถ้อยคำและให้ถูกต้องมากที่สุด และผู้จัดรายการอีกรายนำสาระที่ได้จากสื่ออินเทอร์เน็ตมาเล่าในรายการผสมผสานกับความรู้ที่ตนเองมีอยู่ และบางครั้งให้นำหนักกับประสบการณ์ตนเองมากกว่าสารสนเทศที่นำมาจากอินเทอร์เน็ต

ภาพที่ 38 สคริปต์การจัดรายการวิทยุของผู้จัดรายการ จวช. คนลุ่มน้ำวาง

สถาบันวิทยบริการ
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพที่ 39 สคริปต์การจัดรายการวิทยุของผู้จัดรายการ จวช. คนลุ่มน้ำวาง

5) ชนิดของสารสนเทศที่ผู้จัดรายการวิทยุนำไปใช้ และเว็บไซต์แหล่งสารสนเทศ

การกินการอยู่ หรือ เรื่องราวเกี่ยวกับอาหารการกิน และความเป็นอยู่ประจำวัน เป็นสารสนเทศที่ผู้จัดรายการจวช. เพื่อคนกลุ่มน้ำวางนำเสนอมากที่สุด (ดังตารางด้านล่าง)

ตาราง 55 ตัวอย่างหัวข้อสารสนเทศและประเภทเว็บไซต์ที่ผู้จัดรายการวิทยุใช้เพื่อจัดรายการ จวช.คนกลุ่มน้ำวาง

หัวข้อ	ประเภทเว็บไซต์*
กระเทียม	วาไรตี้ยอดนิยม
ชิง	วาไรตี้ยอดนิยม
เทคนิคในการกินให้ห่างมะเร็ง	วาไรตี้ยอดนิยม
น้ำ	วาไรตี้ยอดนิยม
พริกป่น	วาไรตี้ยอดนิยม
สิ่งดีที่ได้จากการกินมังสวิรัต	วาไรตี้ยอดนิยม
อยู่ไฟ	วาไรตี้ยอดนิยม
สารอาหารที่ร่างกายต้องการเมื่อมีความเครียด	วาไรตี้ยอดนิยม
อาหารบำรุงตา	วาไรตี้ยอดนิยม
อาหารห้ามกินตอนท้องว่าง 7 อย่าง	วาไรตี้ยอดนิยม

*เว็บไซต์ วาไรตี้ยอดนิยม หมายถึง เว็บไซต์ kapook.com / mthai.com/ sanook.com/ teenee.com

ผู้จัดรายการวิทยุไม่ให้ความสนใจสารสนเทศจากเว็บไซต์ภาครัฐ และไม่พิมพ์ข้อมูลของ เว็บไซต์ภาครัฐเพื่อเก็บเป็นแหล่งข้อมูลสำหรับจัดรายการ ผู้จัดรายการสูงอายุมีปัญหาการใช้ เว็บไซต์ภาครัฐตั้งแต่ครั้งแรกที่ทดลองใช้เนื่องจากเว็บไซต์ภาครัฐใช้ตัวอักษรที่มีขนาดเล็กนำเสนอ ข้อมูล ผู้จัดรายการสูงอายุมีปัญหาด้านสายตาจึงลดความสนใจในเว็บไซต์ภาครัฐ

นอกจากนั้นระหว่างทดลองใช้เว็บไซต์รัฐบาล ผู้วิจัยพยายามชี้ให้ผู้จัดรายการเห็นถึงความ เชื่อมโยงระหว่างเนื้อหาการเปิดเสรีทางการค้ากับประเทศจีน และข้อมูลจากเว็บไซต์กระทรวง เกษตรฯ ซึ่งให้ความรู้เรื่องการปลูกหอมหัวใหญ่และพื้นที่ปลูกหอมหัวใหญ่ทั่วประเทศไทย โดยผู้ จัดรายการอาจนำเสนอได้ในแง่มุมของการให้ความรู้เรื่องการเปิดเสรีทางการค้า และจำนวนพื้นที่

ปลูกหอมหัวใหญ่เชื่อมโยงกับปัญหาราคาหอมหัวใหญ่ตกต่ำ แต่ไม่มีผู้จัดรายการนำข้อมูลลักษณะดังกล่าวไปนำเสนอ ผู้วิจัยพบว่าผู้จัดรายการต้องการหลีกเลี่ยงการพูดถึงปัญหาหอมหัวใหญ่ในรายการเพราะเชื่อว่าการนำเสนอปัญหาและพูดไม่เหมาะสมอาจทำให้ผู้ฟังไม่พอใจหอมหัวใหญ่ซึ่งเป็นปัญหาการประกอบอาชีพของคนในชุมชนจึงไม่ถูกนำเสนอหรือยกขึ้นมาอภิปราย รวมทั้งใช้เป็นหัวข้อเพื่อสืบค้นสารสนเทศจากอินเทอร์เน็ต

เว็บไซต์ที่ผู้จัดรายการพึ่งพาเพื่อการค้นหาสาระในการจัดรายการคือเว็บไซต์ยอดนิยมและใช้เครื่องมือสืบค้นคือ google.com เพื่อค้นหาสารสนเทศตามคำสืบค้น ผู้จัดรายการที่เป็นเยาวชนเห็นว่าการใช้ google.com หาข้อมูลสะดวกกว่าการค้นหาจากเว็บไซต์ใดเว็บไซต์หนึ่งเนื่องจากข้อมูลที่ต้องการอาจอยู่ในหลายเว็บไซต์ การใช้เครื่องมือช่วยสืบค้นทำให้ผู้จัดรายการมีโอกาสเปรียบเทียบข้อมูลจากหลากหลายเว็บไซต์

ตารางที่ 56 ขั้นตอนการจัดรายการและการเชื่อมโยงสื่อจากอินเทอร์เน็ตสู่รายการวิทยุชุมชนของ จวช. คนลุ่มน้ำวาง

ผู้จัดรายการ (อายุ)	การเชื่อมโยง สารสนเทศ	ขั้นก่อนการผลิต	การผลิตรายการ
น้องอิง (14 ปี)	มี	- ใช้อินเทอร์เน็ตจากบ้าน เพื่อค้นหา ข้อมูลจัดรายการ - รับแนวทางสาระจากผู้บริหาร สถานี - สาระที่นำเสนอ วันสำคัญทาง ประเพณี ต่าง ๆ การดูแลสุขภาพ อนามัย	- เลือกเพลง - ใช้เวลาช่วงเปิดเพลงอ่านข้อมูลที่ นำมาก่อนพูดสาระ
น้องนุช (17 ปี)	มี	- ใช้อินเทอร์เน็ตจากโรงเรียน - รับแนวทางการค้นหาสาระจาก ผู้บริหารสถานี - สาระที่นำเสนอ อาหารการกิน ชีวิตความเป็นอยู่ โรคตามฤดูกาล	- เลือกเพลง - ใช้เวลาช่วงเปิดเพลงอ่านข้อมูลที่ นำมาก่อนพูดสาระ

ตารางที่ 56 (ต่อ)

ลุงเอียด (49 ปี)	ไม่มี	<ul style="list-style-type: none"> - ค้นหาข้อมูลจากห้องสมุด - อ่านหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นที่มีอยู่ในสถานีเพื่อหาข้อมูล - รวบรวมจดหมายข่าวฝากประกาศจากหน่วยงานต่าง ๆ - พูดคุยกับคนในชุมชนเพื่อประเมินความเป็นไปในชุมชน 	<ul style="list-style-type: none"> - เลือกเพลง - ใช้เวลาช่วงเปิดเพลงอ่านข้อมูลที่น่ามาก่อนพูดสาระ
ผู้จัดรายการ (อายุ)	การเชื่อมโยง สารสนเทศ	ขึ้นก่อนการผลิต	การผลิตรายการ
ป้าน้อย (56 ปี)	มี ใช้สารสนเทศ ที่ผู้อื่นหาให้	<ul style="list-style-type: none"> - คิดประเด็นที่ต้องการพูดคุย - สืบหาข้อมูลที่ได้จากการถ่ายเอกสาร หนังสือห้องสมุด สาระจากอินเทอร์เน็ต - เขียนสคริปต์ประเด็นที่ต้องการพูด - ฟังรายการที่ผู้จัดรายการคนอื่นจัด 	<ul style="list-style-type: none"> - เปิดเพลงประจำรายการ - นำข้อมูลเตรียมมาพูดในรายการด้วยภาษาพื้นเมืองที่ถูกต้อง - เปิดเพลงสลับกับการพูดคุยสาระ - ใช้เวลาช่วงเปิดเพลงอ่านสาระที่เตรียมมาอีกครั้ง
ป้ายม (52 ปี)	ไม่มี	<ul style="list-style-type: none"> - บันทึกข้อมูลจากการไปเยี่ยมชมแหล่งผลิตสินค้า OTOP - เตรียมแผ่น CD เพลง 	<ul style="list-style-type: none"> - พูดคุยเรื่องทั่วไป - อ่านข้อมูล OTOP สลับเพลง
ป้าเหรียญ (72 ปี)	มี ใช้ข้อมูลที่ ผู้อื่นหาให้	<ul style="list-style-type: none"> - เลือกข้อมูลที่ผู้วิจัยช่วยค้นหาให้ - เขียนสคริปต์ประเด็นที่ต้องการพูด - เตรียมแผ่น CD เพลง - จัดสาระที่น่าสนใจจากหนังสือรายการโทรทัศน์ และประสบการณ์ตนเอง 	<ul style="list-style-type: none"> - เปิดเพลงประจำรายการ - พูดคุยกับผู้ฟัง - เปิดเพลง - อ่านข้อมูลเตรียมมา - คิดเนื้อหาขึ้นมาใหม่และพูดสด

กิจกรรมการวิจัยจากวิเคราะห์ของจวช. คนลุ่มน้ำวาง

ภายหลังจากการสังเกตการณ์การจัดรายการวิทยุของจวช. คนลุ่มน้ำวางนายสถานีแจ้งว่า ผู้จัดรายการที่เป็นเยาวชน 2 รายจะไม่มาจัดรายการเนื่องจากต้องการเตรียมสอบและพัฒนาผลการเรียน และในชุมชนจะมีประเพณีบวชลูกแก้วและจัดงานที่วัดจำลอง นายสถานีผู้จัดรายการและผู้วิจัยจึงได้ร่วมประชุมกันอีกครั้งและสรุปผลการประชุมได้คือ

สถานีต้องเริ่มหาแนวทางเพิ่มจำนวนผู้จัดรายการ จากการประชุมร่วมระหว่างนายสถานี ผู้จัดรายการและผู้วิจัย ทุกฝ่ายสรุปร่วมกันว่าสถานีขาดคนช่วยงาน ทั้งการจัดรายการ การระดมทุน และด้านอื่น ๆ แต่การขาดผู้จัดรายการเป็นปัญหาเร่งด่วน ผู้วิจัยได้นำแนวคิดเรื่องการมีส่วนร่วมโดยชุมชนมาอภิปรายในที่ประชุมโดยเสนอว่าคนในชุมชนนอกจากจะเป็นผู้ฟังแล้วยังอาจเป็นผู้สนับสนุนด้านอื่น ๆ รวมถึงเป็นผู้จัดรายการได้ แต่ต้องเริ่มทบทวนแนวทางการทำงานของสถานีอีกครั้งเพื่อเปิดให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมได้มากกว่านี้ อย่างไรก็ตามประเด็นนี้ผู้จัดรายการและนายสถานีมีความลังเลในการเปิดให้คนในชุมชนมาร่วมทำงานสถานีวิทยุถ้าไม่ได้รับการเห็นชอบจากเจ้าอาวาสวัดจำลองซึ่งเป็นผู้สนับสนุนหลักของสถานี

สถานีจะจัดสอยดาวเพื่อระดมทุนซื้อเครื่องคอมพิวเตอร์ การระดมทุนเป็นปัญหาต่อเนื่องมาจากการไม่เปิดให้ชุมชนมีส่วนร่วมในสถานีและการรับเงินสนับสนุนจากแหล่งเดียว ในที่ประชุมจึงพยายามหาทางระดมทุนที่ไม่ใช่การรับบริจาค ผู้วิจัยได้ขอให้นายสถานีถามถึงความคิดเห็นของผู้จัดรายการเยาวชนในการจัดการสอยดาวงานบวชลูกแก้ว เนื่องจากบรรยากาศการประชุมให้โอกาสแต่ผู้ใหญ่แสดงความคิดเห็น เมื่อมีโอกาสพูดเยาวชนได้เสนอตัวทำงานที่ต้องใช้คอมพิวเตอร์แทนผู้จัดรายการผู้ใหญ่ เช่น การพิมพ์สลากสอยดาว การทำบัญชี ผลการจัดงานสอยดาวพบว่าเยาวชนกลายเป็นหัวเรี่ยวหัวแรงในการทำงานและได้รับการยอมรับจากผู้จัดรายการผู้ใหญ่แม้ว่าเมื่อหักเงินลงทุนแล้วจะสถานีระดมทุนได้เพียง 1,000 บาทจากงานจัดงาน 3 วัน

กิจกรรมการเชื่อมโยงสารสนเทศจากอินเทอร์เน็ตเพื่อจัดรายการวิทยุชุมชนและการร่วมกิจกรรมตามแนวทางการวิเคราะห์ของสถานีวิทยุชุมชนเป็นกิจกรรมการวิจัยที่ใช้ระยะเวลามากที่สุดในการศึกษาและมีรายละเอียดของแต่ละขั้นตอน ผู้วิจัยจะสรุปรวบยอดอีกครั้งในตอนท้ายนี้เป็นสองประเด็นคือ

1) ผู้จัดรายการวิทยุชุมชนให้ความสำคัญกับกิจกรรมเพื่อความอยู่รอดของสถานีควบคู่กับการการพัฒนาทักษะการใช้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตของตนเอง

ทักษะการใช้คอมพิวเตอร์เพื่อเป็นพื้นฐานการจัดรายการและการใช้อินเทอร์เน็ต รวมถึงทักษะการค้นหาสารสนเทศมีความสำคัญสำหรับผู้จัดรายการวิทยุเท่า ๆ กับการคงอยู่และความอยู่รอดของสถานีวิทยุชุมชน นอกเหนือจากข้อค้นพบจากการอบรมตามวัตถุประสงค์การวิจัย ยังพบอีกว่าสถานีวิทยุชุมชนที่ศึกษามีปัญหาที่ต้องแก้ไขคล้ายคลึงกันคือ การจัดผังรายการ การสร้างการมีส่วนร่วมทั้งในระดับผู้จัดรายการด้วยกันเองภายในสถานีและจากสมาชิกชุมชน และปัญหาเฉพาะของจวช. เพื่อคนชุมชนบ้านแม่ฮักในด้านการกำหนดทิศทางของสถานีวิทยุ

2) ผู้จัดรายการวิทยุชุมชนมีการนำสารสนเทศจากอินเทอร์เน็ตไปใช้เพื่อจัดรายการวิทยุ โดยมีรายละเอียดคือ

ผู้จัดรายการรับและปฏิเสธการเชื่อมโยงสารสนเทศจากอินเทอร์เน็ตสู่รายการวิทยุชุมชนกลุ่มที่มีการเชื่อมโยงสารสนเทศมีรูปแบบที่แตกต่างกัน 3 รูปแบบ และมีผู้จัดรายการวิทยุชุมชนที่ปฏิเสธการเชื่อมโยงสารสนเทศเช่นกัน

ผู้จัดรายการมีเทคนิคการนำเสนอสารสนเทศแตกต่างกัน ผู้จัดรายการที่เป็นเยาวชนจากทั้งสองสถานี ค้นหาหรือเลือกสารสนเทศที่เก็บไว้ก่อนการจัดรายการ 5-10 นาที จากนั้นจึงเปิดเพลงเพื่ออ่าน สรุป ทบทวนสารสนเทศ ส่วนผู้จัดรายการที่เป็นผู้สูงอายุใช้เวลาในขั้นตอนก่อนการผลิตมากกว่าเยาวชนเพื่อ เตรียมข้อมูล เขียนสคริปต์เนื้อหาในช่วงการผลิตรายการผู้จัดรายการใช้วิธีเล่าเรื่อง อ่านทุกตัวอักษร นำข้อมูลมาแปลงเป็นภาษาพื้นเมือง นำเสนอข้อมูลรวมกับประสบการณ์เดิมของตน

ชนิดของสารสนเทศที่ใช้และเว็บไซต์แหล่งสารสนเทศ ผู้จัดรายการจวช. เพื่อคนชุมชนบ้านแม่ฮักกำหนดสารสนเทศในรายการตามวาระการสื่อสารของสถานีคือเรื่องสุขภาพและเยาวชน ผู้จัดรายการใช้สารสนเทศส่วนใหญ่จากเว็บไซต์ยอดนิยม สารสนเทศจากภาครัฐเป็นเนื้อหาส่วนน้อยที่ผู้จัดรายการนำมาใช้ สาเหตุหลักที่ผู้จัดรายการจวช. เพื่อคนชุมชนบ้านแม่ฮักใช้เว็บไซต์ยอดนิยมเนื่องจากเป็นเว็บไซต์ที่เข้าชมเป็นประจำเป็นเว็บท่าของเกมที่ผู้จัดรายการชอบเล่น มีเนื้อหาหลากหลายในทีเดียว เนื้อหานำมาใช้ในรายการวิทยุได้เลยเนื่องจากเนื้อหาสั้นกระชับและแบ่งเป็น

ตอนและบางเนื้อหาเขียนด้วยภาษาพูด และเหตุผลสุดท้ายคือผู้จัดรายการจำ URL ที่อยู่ของเว็บไซต์ได้ ส่วนเว็บไซต์ภาครัฐผู้จัดรายการใช้ประโยชน์ได้น้อยเพราะเนื้อหาในเว็บไซต์ 5 กระทรวงไม่ตอบสนองความสนใจของผู้จัดรายการที่เป็นเยาวชน

กรณีของ จวช.คนลุ่มน้ำวาง ผู้จัดรายการที่เป็นเยาวชนได้รับคำแนะนำจากผู้บริหารสถานีถึงกรอบกว้าง ๆ ของสารสนเทศที่ควรนำเสนอ เนื้อหาส่วนใหญ่ที่น่าสนใจคือ เรื่องราวเกี่ยวกับอาหารการกินและความเป็นอยู่ประจำวัน ผู้จัดรายการที่เป็นเยาวชนนิยมใช้เครื่องมือสืบค้น (search engine) ค้นหาข้อมูลตามคำสืบค้นที่ตนเองกำหนด ผู้จัดรายการหลีกเลี่ยงการนำเสนอเนื้อหาที่เป็นปัญหาของชุมชนแม้ว่าจะมีข้อมูลเพียงพอต่อการนำเสนอ

6.3 ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อเนื้อเรื่องในการใช้สารสนเทศจากสื่ออินเทอร์เน็ต เพื่อจัดรายการวิทยุชุมชน

กระบวนการอบรม และการทำกิจกรรมร่วมกับสถานีวิทยุชุมชนตามบริบทของแต่ละสถานีได้กระตุ้นให้ผู้จัดรายการวิทยุชุมชนจากทั้งสองสถานีเห็นความสำคัญของการค้นหา เตรียม และนำเสนอสาระในรายการวิทยุมากขึ้น อย่างไรก็ตามหากการวิจัยยุติลงสถานีวิทยุชุมชนทั้งสองแห่งจะพัฒนาการนำเสนอสาระจากสื่อต่าง ๆ รวมถึงอินเทอร์เน็ตมาใช้อย่างต่อเนื่องหรือไม่ ผู้วิจัยได้ร่วมประเมินความเป็นไปได้กับผู้จัดรายการวิทยุชุมชนที่ร่วมกิจกรรม อย่างไรก็ตามมีบางปัจจัยที่ผู้จัดรายการมองไม่เห็นหรือคิดไม่ถึงว่าเป็นปัญหาผู้วิจัยจึงได้นำเสนอเพิ่มเติม จากการศึกษาพบปัจจัยที่ส่งผลต่อการใช้สารสนเทศจากสื่ออินเทอร์เน็ตอย่างต่อเนื่อง 5 ด้านดังต่อไปนี้

6.3.1 ปัจจัยด้านบทบาทหน้าที่ของวิทยุชุมชน

6.3.1.1 วิทยุชุมชนเป็นสื่อเพื่อความบันเทิงสำหรับผู้จัดรายการ แม้ว่านายสถานีของทั้งสองสถานีที่ศึกษาจะยืนยันถึงความสำคัญของสาระที่นำเสนอในรายการ แต่ตามผังรายการแล้วรายการเพลงเป็นรายการหลักของทั้งสองสถานี การเสาะแสวงหาสาระมาพูดคุยในรายการเป็นงานที่ผู้จัดเห็นว่ามีความจำเป็นแต่ไม่ได้เป็นงานที่เร่งด่วนหรือสำคัญ เนื่องจากแนวทางการจัดรายการคือ ผู้จัดเสนอเพลง 2-3 เพลงสลับกับการเสนอสาระ 3 นาที ดังนั้นในหนึ่งชั่วโมงผู้จัดรายการจะนำเสนอสาระไม่เกิน 10 นาที จากการสัมภาษณ์ผู้จัดรายการถึงองค์ประกอบที่ผู้จัดรายการให้ความสำคัญในการจัดรายการในหนึ่งชั่วโมง ผู้จัดรายการจะวิตกกังวลมากกว่าว่าเพลง

ที่ตนเองนำมานั้นก็มีความใหม่ เป็นเพลงที่กำลังได้รับความนิยมหรือไม่ และคลังเพลงที่มีอยู่ในคอมพิวเตอร์จะสามารถตอบสนองของความต้องการผู้ฟังหรือไม่ถ้าได้รับโทรศัพท์เพื่อขอเพลงจากผู้ฟัง ความบันเทิงจากการเปิดเพลงจึงเป็นองค์ประกอบสำคัญของการจัดรายการ

เมื่อเปรียบเทียบผังรายการของสถานีวิทยุชุมชนที่ศึกษารายการเพลง ประกอบการคุยสารจะเป็นรูปแบบรายการที่พบมากที่สุดในระยะ 3-4 ปีของการดำเนินการของ สถานี แต่รายการรูปแบบการสนทนาหรือพูดกับผู้ฟังเพื่อนำเสนอปัญหาชุมชน ประเด็นร้อน หายไปจากผังรายการ

6.3.1.2 วิทยุชุมชนเป็นสื่อเพื่อความบันเทิงสำหรับผู้ฟังรายการวิทยุ ผู้วิจัยได้ สัมภาษณ์และสนทนากลุ่มผู้ฟังรายการวิทยุของทั้งสองสถานี พบว่าผู้ฟังรายการวิทยุของ จวช. เพื่อคนชุมชนบ้านแม่ฮักให้เหตุผลหลักในการฟังสถานีคือ วิทยุชุมชนไม่มีโฆษณา ไม่มีข่าวต้น ชั่วโมง เปิดเพลงเยอะ ผู้ฟังเห็นว่าถ้าเป็นไปได้ควรมีสัดส่วนคือความบันเทิงร้อยละ 75 และสาระ ร้อยละ 25 ขณะที่ผู้ฟังรายการของ จวช.คนกลุ่มนี้วางแสดงความคิดเห็นสอดคล้องกัน

6.3.2 ปัจจัยด้านการบริหารจัดการ

6.3.2.1 งบประมาณสนับสนุนการนำสารสนเทศจากอินเทอร์เน็ตมาใช้จัดรายการ วิทยุ แม้ว่าจวช.ทั้งสองแห่งให้ความสนใจและเห็นประโยชน์ของการใช้สารสนเทศจากอินเทอร์เน็ต เพื่อการจัดรายการภายหลังจากการอบรมการใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อค้นหาสารสนเทศเพื่อจัดรายการ วิทยุ จวช. ทั้งสองแห่งไม่สามารถจัดสรรงบประมาณเพื่อสนับสนุนการใช้อินเทอร์เน็ต และการ พิมพ์ข้อมูลที่ค้นหาได้จากอินเทอร์เน็ตสำหรับผู้จัดรายการวิทยุ ผู้จัดรายการที่ต้องการใช้ สารสนเทศจากอินเทอร์เน็ตจึงต้องใช้จ่ายเงินตนเอง

จวช.ทั้งสองแห่งได้รับการสนับสนุนค่าใช้จ่ายประจำเดือน จากผู้อุปถัมภ์แหล่ง เดียวแทนการสร้างการเปิดให้ชุมชนมีส่วนร่วมหรือระดมทุนจากชุมชน การใช้จ่ายหรือการขอเงิน สนับสนุนเพิ่มจากแหล่งทุนเพียงแหล่งเดียวจึงเป็นประเด็นที่นายสถานีและผู้จัดรายการรู้สึกอึดอัด เกรงใจ

6.3.2.2 การประสานทรัพยากรจากภายนอก นายสถานีและคณะกรรมการมีความสามารถจำกัดในการประสานทรัพยากรจากภายนอก ทำให้ผู้จัดรายการขาดโอกาสการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตจากแหล่งอื่น ๆ ที่ให้บริการอินเทอร์เน็ตกับประชาชน

จวช.คนลุ่มน้ำวางเป็นสถานีที่มีข้อจำกัดด้านนี้เด่นชัดเนื่องจากผู้จัดรายการมีพื้นฐานจากเยาวชนและชาวบ้านที่เป็นสมาชิกชุมชนโดยไม่มีตำแหน่งทั้งที่เป็นทางการหรือไม่เป็นทางการในชุมชน และไม่ได้เป็นตัวแทนกลุ่ม จากบริบทนี้ทำให้นายสถานีและผู้จัดรายการไม่มีความมั่นใจในการติดต่อหน่วยงานราชการหรือหน่วยงานอื่น ๆ ที่อยู่ในชุมชนเพื่อประสานขอความร่วมมือ

ขั้นตอนหนึ่งของการอบรมผู้วิจัยได้ให้นายสถานีและผู้จัดรายการระดมสมองเพื่อระบุถึงแหล่งเข้าถึงอินเทอร์เน็ต พบว่าจวช. คนลุ่มน้ำวางปฏิเสธการขอใช้อินเทอร์เน็ตให้บริการในสถานที่ราชการ นายสถานีและผู้จัดรายการรู้สึกผิดหวังและไม่ต้องการติดต่อกับเทศบาลเนื่องจากเคยถูกปฏิเสธการขอขบประมาณสนับสนุนสถานีก่อนหน้านี้เพราะเทศบาลให้เหตุผลว่าสถานีวิทยุชุมชนเป็นองค์กรที่ราชการไม่สามารถให้ความช่วยเหลือได้ รวมถึงการใช้อินเทอร์เน็ตในสถานที่ราชการผู้จัดรายการที่เป็นชาวบ้านเห็นว่าเป็นสถานีที่มีแต่เจ้านายและไม่ต้องการขอความช่วยเหลือ

ส่วนจวช. เพื่อคนชุมชนบ้านแม่ฮักมีปัญหาด้านการประสานงานน้อยกว่าเนื่องจากมีสมาชิกผู้จัดรายการที่เป็นตัวแทนหน่วยงาน เช่น สถานีอนามัย มูลนิธิฯ เด็ก ซึ่งเจ้าหน้าที่ได้ประสานกับหน่วยงานตนเองเพื่อขอให้ผู้จัดรายการเข้ามาใช้ทรัพยากรของหน่วยงานในการจัดรายการ ไม่ว่าจะเป็นหนังสือพิมพ์ หนังสือ เอกสาร และหน่วยงานบางครั้งค้นหาสาระจากอินเทอร์เน็ตและจัดพิมพ์ให้ผู้จัดรายการอีกด้วย

6.3.3 คุณภาพของสารสนเทศเพื่อบริการภาคประชาชน

การประเมินความเป็นไปได้ของการใช้เว็บไซต์ภาครัฐเพื่อเป็นแหล่งสารสนเทศเพื่อการจัดรายการวิทยุชุมชนในบทที่ 5 ได้แสดงถึงข้อจำกัดของเว็บไซต์ภาครัฐ 5 กระทรวงสำคัญในการที่จะเป็นแหล่งสารสนเทศที่จำเป็นสำหรับชีวิตประจำวันของประชาชน จากการวิเคราะห์ความเป็นได้ผู้วิจัยพบข้อจำกัดคือ กระทรวงกลุ่มตัวอย่างไม่ได้ออกแบบเว็บไซต์ให้ง่ายแก่การใช้

และมีความสวยงามดึงดูดใจ เนื้อหาที่พบบนหน้าโฮมเพจของเว็บไซต์มีเนื้อหาที่ไม่เกี่ยวข้องกับงานที่กระทรวงรับผิดชอบมากกว่าเนื้อหาที่เกี่ยวข้อง และยิ่งไปกว่านั้นเมื่อวิเคราะห์เนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับกิจการที่กระทรวงเจ้าของเว็บไซต์รับผิดชอบด้วยกรอบสารสนเทศที่ควรนำเสนอในรายการวิทยุชุมชน ผู้วิจัยพบอีกว่ามีสัดส่วนของเนื้อหาที่เหมาะสมกับการเผยแพร่ในรายการวิทยุ น้อยมาก

กล่าวได้ว่าภาครัฐเองยังไม่ได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาเว็บไซต์และเนื้อหาเพื่อบริการด้านสารสนเทศกับประชาชนอย่างจริงจัง

6.3.4 ปัจจัยด้านการเข้าถึงเครือข่ายอินเทอร์เน็ต

6.3.4.1 โครงสร้างพื้นฐานทางเทคโนโลยี จากการวิจัยพบความแตกต่างในการเข้าถึงโครงสร้างพื้นฐานทางเทคโนโลยีระหว่างเขตเมืองกับชนบท ปัญหานี้พบในพื้นที่ของจวช. เพื่อคนชุมชนบ้านแม่ฮัก ซึ่งแม้ว่าสถานีอนามัยยินดีที่จะจ่ายค่าบริการอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงเพื่อใช้งานของอนามัยและสถานีวิทยุชุมชน แต่พื้นที่ตำบลหนองแห่ยังไม่อยู่ในเขตให้บริการอินเทอร์เน็ตความเร็วสูง ยิ่งไปกว่านั้นบ้านแม่ฮักเป็นหมู่บ้านที่ได้รับบริการโทรศัพท์พื้นฐานน้อย ผู้จัดรายการกล่าวว่าเคยใช้โทรศัพท์บ้านแบบใช้จานรับสัญญาณ ค่าใช้จ่ายสูงมาก ผู้ใช้บริการต้องเสียเงินแม้จะเป็นฝ่ายรับโทรศัพท์ ต่อมาเมื่อมีโทรศัพท์เคลื่อนที่จึงบอกเลิกบริการโทรศัพท์บ้าน

6.3.4.2 การเข้าถึงคอมพิวเตอร์และเครือข่ายอินเทอร์เน็ต แม้ว่าในพื้นที่วิจัยจะมีโครงการอินเทอร์เน็ตตำบลแต่ผู้จัดรายการวิทยุไม่สามารถใช้บริการได้จริง ผู้จัดรายการวิทยุจำเป็นต้องใช้อินเทอร์เน็ตภาคเอกชนคือร้านเกมค้นหาข้อมูลร่วมกับผู้อื่น ๆ ซึ่งเล่นเกมและมีเสียงประโกรบบกวนสมาธิผู้จัดรายการซึ่งต้องการค้นหาข้อมูล ผู้จัดรายการซึ่งเป็นวัยรุ่นชายบางคนมีความชอบเล่นเกมออนไลน์อยู่แล้วกล่าวว่า “การไปร้านเกมเพื่อค้นหาข้อมูลเป็นสิ่งที่ทำได้ยากกว่าการไปเล่นเกมและถ้าเวลาเหลือค่อยค้นหาข้อมูล” ผู้จัดรายการที่เป็นเด็กผู้หญิงก็รู้สึกไม่สะดวกใจในการไปใช้อินเทอร์เน็ตในร้านเกม เพราะเห็นว่าเป็นที่มั่วสุมของเด็กผู้ชายที่ติดเกม ปัญหาอีกข้อหนึ่งของร้านเกมคือโปรแกรมที่มีให้บริการไม่หลากหลาย เช่นบางร้านไม่มีโปรแกรม Microsoft word ทำให้ผู้จัดรายการที่ต้องบันทึกข้อมูลเพื่อเก็บไว้ใช้ในภายหลังทำไม่ได้ บางรายแก้ไขโดยการส่งอีเมลให้กับตัวเองแต่ก็เป็นภาระต้องไปใช้อินเทอร์เน็ตที่สถานศึกษาอีกครั้งเพื่อดูข้อมูล ส่วนผู้จัดรายการซึ่งไม่อยู่ในวัยเรียนจำเป็นต้องใช้วิธีจดบันทึกข้อมูลลงสมุดแทนซึ่งทำให้เสียเวลาในการค้นหาข้อมูลต่อไป

6.3.5 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับผู้จัดรายการวิทยุ

6.3.5.1 ทักษะด้านสารสนเทศของผู้จัดรายการ ระดับการศึกษา อายุ สถานภาพทางเศรษฐกิจ ของผู้จัดรายการส่งผลต่อทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ และทักษะสารสนเทศ ทำให้การค้นหาสารสนเทศมาใช้เพื่อจัดรายการยังเกิดขึ้นน้อย ผู้จัดรายการวิทยุที่สูงอายุสามารถแก้ปัญหาทักษะในการใช้อินเทอร์เน็ตและคอมพิวเตอร์โดยการให้वानหรือขอให้ผู้รายการที่เป็นเยาวชนหาสารสนเทศให้ตามที่ตนเองต้องการ แต่เนื่องจากพื้นฐานการศึกษาของผู้จัดรายการบางส่วนอยู่ในระดับประถมศึกษา การอ่านและทำความเข้าใจสารสนเทศที่ได้มาจึงเป็นเรื่องที่ยุ้งยากสำหรับผู้จัดรายการ บางครั้งทำให้ผู้จัดรายการเกิดความไม่มั่นใจในการนำเสนอ

6.3.5.2 สถานภาพทางเศรษฐกิจของผู้จัดรายการ สถานภาพทางเศรษฐกิจของผู้จัดรายการไม่เอื้อต่อการลงทุนเพื่อใช้อินเทอร์เน็ตค้นหาสารสนเทศ ผู้จัดรายการไม่สามารถเข้าถึงอินเทอร์เน็ตตำบล อินเทอร์เน็ตเทศบาล ซึ่งควรเป็น แหล่งบริการอินเทอร์เน็ตชุมชน ผู้จัดรายการจึงต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายด้วยตนเองในการใช้อินเทอร์เน็ต (ชั่วโมงละ 10 บาท) นอกจากนั้นยังมีค่าใช้จ่ายซึ่งอาจเกิดขึ้นเพื่อพิมพ์ข้อมูลลงกระดาษ (ราคาประมาณหน้าละ 2-4 บาท) ยิ่งไปกว่านั้นผู้จัดรายการเยาวชนของจวช. เพื่อคนชุมชนบ้านแม่ฮักผู้จัดรายการต้องเสียค่าใช้จ่ายในการเดินทางเพื่อใช้อินเทอร์เน็ตอีกด้วย ทั้งหมดเป็นภาระค่าใช้จ่ายที่สูงมากสำหรับผู้จัดรายการของทั้งสอง จวช. ซึ่งมีรายได้แต่ละเดือนต่ำกว่า 3,000 บาท แม้ว่าผู้จัดรายการที่เป็นเยาวชนจากทั้งสองสถานีสสามารถเข้าถึงอินเทอร์เน็ตในสถานศึกษาได้โดยไม่มีค่าใช้จ่ายเพิ่มเติม แต่การใช้อินเทอร์เน็ตมักเกิดขึ้นในช่วงเวลาเรียนทำให้ผู้จัดรายการไม่สามารถค้นหาสารสนเทศได้อย่างเต็มที่

6.3.5.3 ภาพลักษณ์ และความรู้ของผู้จัดรายการ ภายหลังจากที่ผู้จัดรายการทดลองใช้เว็บไซต์ภาครัฐเพื่อค้นหาสารสนเทศ พบว่าผู้จัดรายการที่เป็นสมาชิกชุมชนยังมีความกังวลใจในการนำเสนอเนื้อหาไปเผยแพร่ แต่ผู้จัดรายการเป็นเยาวชนไม่พบปัญหาดังกล่าว

ผู้จัดรายการที่เป็นสมาชิกชุมชนรู้สึกว่าคุณเองไม่ใช่แหล่งข้อมูลที่น่าเชื่อถือของคนในชุมชน เช่นกล่าวว่า

“เรา (ผู้จัดรายการ) ไม่ควรให้ข้อมูลเพราะไม่ใช่ผู้เชี่ยวชาญ”

“เราไม่ใช่หม่อมไม่กล้าพูดเรื่องสุขภาพ”

“เรื่องการเมืองบ้านการเมือง ถ้าคนเขาอยากรู้ก็ไปอบต. ไปเทศบาลได้ ไม่ต้องให้เราบอก”

(สัมภาษณ์, 21 มกราคม 2551)

ผู้จัดรายการทุกคนมีความระมัดระวังในการนำเสนอข้อมูล หรือเมื่อจะพูดเรื่องใดก็ตาม ผู้จัดรายการหลายคนจึงเลือกที่จะรักษาภาพลักษณ์ตนเองด้วยการพูดเรื่องที่คนทั่วไปก็ทราบกันอยู่แล้ว หรือเรื่องที่ไม่ส่งผลกระทบต่อใคร ผู้จัดรายการรายหนึ่งของ จวช. คนลุ่มน้ำวางกล่าวว่า

“เราอยู่ในที่แจ้ง พูดออกอากาศ ใครฟังเราบ้างก็ไม่ว่า คนเราต่างจิตต่างใจ บางคนฟังเราพูดแล้วไม่เชื่อก็วิพากษ์วิจารณ์เอาเราไปว่าต่าง ๆ นานา”

(สัมภาษณ์, 21 มกราคม 2551)

6.3.5.4 บรรทัดฐานและความเข้าใจเกี่ยวกับสารสนเทศของผู้จัดรายการวิทยุ จากการสัมภาษณ์ผู้จัดรายการเกี่ยวกับสาระ ความรู้ ข้อมูลต่าง ๆ ที่นำมาเสนอให้กับผู้ฟังรายการ พบว่าผู้จัดรายการมีความคิดเห็นและให้ความหมายสาระแตกต่างกัน และสาระในความเข้าใจของผู้จัดรายการมีความหมายกว้างมาก เช่น

“การพูด (เรื่องอะไรก็ได้) ในรายการ เป็นสาระ”

“การให้คำแนะนำจากประสบการณ์ (ไม่สามารถยืนยันได้ว่าถูกหรือผิด) เป็นสาระ”

“การพูดให้กำลังใจกับผู้ฟังให้ต่อสู้กับปัญหาต่าง ๆ ในชีวิตเป็นสาระ”

“การพูดเรื่องความสวยความงาม เป็นสาระ”

“เรื่องของดาราดารา แฟชั่น การแต่งตัว เป็นสาระ”

(สัมภาษณ์, 21 มกราคม 2551)

ผู้จัดรายการบางคนเห็นว่าสาระเป็นสิ่งที่น่าเบื่อและพยายามจำกัดการนำเสนอสาระในรายการของตนเอง

“การให้สาระมากเกินไปจะทำให้ผู้ฟังเบื่อและเปลี่ยนไปฟังคลื่นอื่น”

“ไม่อยากจะให้ผู้ฟังเครียดเกินไปถ้าฟังรายการ (จัดเพลงให้เยอะๆ ดีกว่าเพื่อความบันเทิง)”

“ชาวบ้านเปิดวิทยุฟังก็เพื่อหาความบันเทิง”

“ชอบเปิดเพลงมากกว่า เพราะเคยเป็นผู้ฟังมาก่อนและไม่ชอบเวลาที่ดีเจพูดทับเพลงหรือหยุดพูดนาน ๆ กำลังฟังเพลงสนุก ๆ เลยไม่ได้ฟังเพลงต่อเนื่อง”

(สัมภาษณ์, 21 มกราคม 2551)

จากความคิดเห็นของผู้จัดรายการที่มีต่อสาระและการนำเสนอข้อมูลข่าวสารในรายการ ทำให้ความสำคัญของการค้นหาข้อมูลมีน้อยกว่าการค้นหาเพลงหรือเตรียมเพลงมาเปิดในรายการ

6.3.5.5 ความต่อเนื่องในการจัดรายการวิทยุชุมชน ภายหลังจากขั้นตอนการอบรม ให้ความรู้และส่งเสริมผู้จัดรายการในจวช. ทั้งสองแห่งเพื่อใช้อินเทอร์เน็ตเป็นแหล่งสารสนเทศ สำหรับจัดรายการวิทยุ ผู้วิจัยได้ขออนุญาตเพื่อสังเกตการณ์การจัดรายการในห้องส่งของผู้จัด รายการ และได้สุ่มเข้าไปเยี่ยมพื้นที่โดยไม่ได้หมายกับผู้จัดรายการล่วงหน้าเพื่อคุณภาพการจัด รายการจริง พบว่าผู้จัดรายการบางรายมาจัดรายการไม่สม่ำเสมอ รวมถึงสถานีวิทยุเองเปิดปิดไม่ สม่ำเสมอเช่นกัน สารสนเทศที่ค้นหาหรือได้มาจากการอบรมบางส่วนจึงยังถูกเก็บไว้และไม่ถูก เผยแพร่ให้คนในชุมชนได้ทราบเนื่องจากผู้จัดไม่ได้จัดรายการวิทยุตนเอง ปัจจัยที่ผู้วิจัยจะได้นำเสนอต่อไปนี้ทำให้ผู้จัดรายการไม่มาจัดรายการตามผังที่ได้วางไว้ (เนื่องจากการเป็นวิทยุชุมชน สถานีอาจเปิดปิดให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนในชุมชน ประเด็นที่ผู้วิจัยยกมาวิเคราะห์ไม่ได้ มุ่งหวังให้สถานีเปิดปิดอย่างเป็นระบบแบบสถานีวิทยุของรัฐหรือสถานีเชิงพาณิชย์)

- 1) ขาดความชำนาญในเทคโนโลยีสารสนเทศ (คอมพิวเตอร์ และอุปกรณ์ในห้องส่ง) ส่วนใหญ่เป็นปัญหาของผู้จัดรายการสูงอายุของจวช. คนลุ่มน้ำวางซึ่งมีทักษะด้านนี้ต่ำจึงต้อง อาศัยการขอรับรองหรือจ้างเด็ก ๆ ครั้งละ 20 บาท เพื่อให้มีคนคุม อุปกรณ์ให้ บางครั้งถ้าหาคนคุมเครื่องให้ไม่ได้ผู้จัดสูงอายุก็จะไม่สามารถจัด รายการได้
- 2) การจัดรายการวิทยุชุมชนเมื่อ “มีเวลาว่าง” เนื่องจากวิทยุชุมชนเป็นงานอาสาสมัคร แม้ว่าผู้จัดรายการของทั้งสองจวช. เห็นว่าการสละเวลามาจัดรายการที่สถานีเป็นสิ่งที่ผู้จัดรายการยินดีทำ แต่เมื่อมีกิจกรรมอื่น ๆ แทรกหรือซ้อนกับการจัดรายการ ผู้จัดรายการก็จะพิจารณายกเลิกการมาจัดรายการวิทยุชุมชนในบางวันได้เช่นกัน เช่นผู้จัดที่เป็นเยาวชนจะจัดรายการน้อยลงหรือไม่มาจัด เนื่องจาก ใกล้เคียง ต้องเรียนพิเศษ ไปทำกิจกรรมของโรงเรียน ต้องช่วยพ่อแม่หารายได้ อยากพักผ่อนบ้างในวันเสาร์อาทิตย์ ส่วนผู้จัดรายการที่เป็นผู้ใหญ่และเป็นผู้สูงอายุ บางครั้งหยุดจัดรายการบางวันเนื่องจากต้องไปร่วมกิจกรรมทางสังคมอื่น ๆ เช่นงานศพ งานวัด งานกีฬา ดูแลครอบครัว ทำงานเพื่อเลี้ยงชีพ ฯลฯ

- 3) **อายุและข้อจำกัดทางร่างกาย** ในกรณีของผู้จัดรายการที่สูงอายุอาจมีการเจ็บป่วย ไม่สะดวกในการเดินทางต้องพึ่งพาให้คนไปรับไปส่ง ทำให้ไม่สามารถมาจัดรายการได้สม่ำเสมอ

การศึกษาประเมินปัจจัยแวดล้อมที่ส่งผลต่อความต่อเนื่องของการใช้สารสนเทศจากสื่ออินเทอร์เน็ตเพื่อจัดรายการวิทยุ สรุปว่าวิทยุชุมชนเป็นสื่อที่มีศักยภาพในการสื่อสารสารสนเทศเพื่อลดช่องว่างทางดิจิทัลสำหรับชาวชนบทแต่การเชื่อมโยงสื่ออย่างต่อเนื่องต้องการปัจจัยแวดล้อมที่เหมาะสม ในการศึกษาและประเมินร่วมกับผู้จัดรายการวิทยุชุมชนพบปัจจัย 3 กลุ่มที่ส่งผลต่อความต่อเนื่องของกระบวนการทั้งหมด

ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับสถานีวิทยุชุมชนได้แก่ บทบาทของสถานีวิทยุชุมชนซึ่งผู้จัดรายการและผู้ฟังรายการใช้วิทยุชุมชนในบทบาทของสื่อเพื่อความบันเทิงมากที่สุดทำให้สารสนเทศที่ควรได้รับการถ่ายทอดและไหลเวียนในรายการวิทยุลดน้อยลง นอกจากนี้ปัจจัยด้านการบริหารงานส่งผลต่อความต่อเนื่องในการใช้สารสนเทศจากอินเทอร์เน็ตเช่นกันเนื่องจากนายสถานีและผู้บริหารสถานีขาดทักษะในการประสานทรัพยากรเพื่อให้เกิดเข้าถึงอินเทอร์เน็ตที่หลากหลายโดยเฉพาะจากแหล่งที่ให้บริการโดยไม่คิดค่าใช้จ่ายกับผู้จัดรายการ นอกจากนี้งบประมาณสนับสนุนค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นจากการเชื่อมโยงสารสนเทศจากสื่ออินเทอร์เน็ตเป็นสิ่งที่สถานีไม่อาจรับผิดชอบได้ในระยะยาว

ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริการของภาครัฐ โดยเฉพาะในเรื่องคุณภาพสารสนเทศเพื่อบริการประชาชนผ่านเว็บไซต์ของกระทรวง และการจัดหาและให้บริการโครงสร้างพื้นฐานเทคโนโลยีสารสนเทศที่เท่าเทียมกันระหว่างเขตเมืองและชนบท

ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับผู้จัดรายการวิทยุ ผู้จัดรายการสูงอายุขาดทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและกังวลในภาพลักษณ์ของตนเอง ผู้จัดรายการส่วนใหญ่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจไม่ดี มีความเข้าใจเกี่ยวกับสารสนเทศแตกต่างจากบรรทัดฐาน และขาดความต่อเนื่องในการจัดรายการวิทยุชุมชน

สรุปผลการวิจัยบทที่ 6

บทที่ 6 เป็นการศึกษาการเชื่อมโยงสารสนเทศจากอินเทอร์เน็ตสู่วิทยุชุมชน ประกอบด้วย การศึกษา 4 ขั้นตอนคือการสำรวจโดยใช้แบบสอบถามเพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการเชื่อมโยงสารสนเทศ และอีกสองขั้นตอนเป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อทดลองเชื่อมโยงสารสนเทศจากสื่ออินเทอร์เน็ตสู่รายการวิทยุชุมชน และวิเคราะห์ปัจจัยที่จะส่งผลต่อความต่อเนื่องของการใช้สารสนเทศจากอินเทอร์เน็ต จากการศึกษามีข้อค้นพบสรุปได้ดังนี้

ผู้จัดรายการวิทยุชุมชนจากสถานีทั้งสองแห่งมีลักษณะคล้ายกันถ้าแบ่งตามช่วงอายุคือ ผู้จัดรายการที่เป็นเยาวชน และผู้จัดรายการที่เป็นผู้สูงอายุ ผู้จัดรายการที่เป็นเยาวชนของทั้งสองสถานีไม่มีรายได้ มีความสามารถทางเทคโนโลยีและสารสนเทศสูงกว่าผู้จัดรายการที่เป็นผู้สูงอายุ แหล่งสารสนเทศที่ผู้จัดรายการฟังมากที่สุดเพื่อการจัดรายการคือสื่อสิ่งพิมพ์ การเข้าถึงอินเทอร์เน็ตในสองพื้นที่ต่างกันโดยจวช. คนลุ่มน้ำวางเข้าถึงเครือข่าย อินเทอร์เน็ตได้ในชุมชน ขณะที่จวช. เพื่อคนชุมชนบ้านแม่ฮักผู้จัดรายการต้องเดินทางไปใช้อินเทอร์เน็ตนอกชุมชน

ผู้ฟังรายการวิทยุชุมชนไม่ตระหนักถึงความแตกต่างของสถานีวิทยุชุมชนกับสถานีวิทยุประเภทอื่น ๆ ผู้ฟังรายการวิทยุทราบว่าสถานีที่ตนเองรับฟัง “ชื่อสถานีวิทยุชุมชน” ผู้ฟังรายการของทั้งสองสถานีมีส่วนร่วมในรายการวิทยุชุมชนโดยการเขียนจดหมาย พูดคุยกับผู้จัดรายการ นอกเวลาออกอากาศ และโทรศัพท์เข้าไปในรายการวิทยุเพื่อขอเพลง ผู้ฟังรายการวิทยุไม่ได้แสดงศักยภาพการเป็นผู้ให้ข้อมูลหรือแจ้งความต้องการทางด้านสารสนเทศกับผู้จัดรายการ และผู้ฟังรายการวิทยุไม่ได้สนใจปัญหาชุมชนรวมถึงมองวิทยุชุมชนในฐานะเครื่องมือเพื่อแก้ปัญหาของชุมชน ยิ่งไปกว่านั้นผู้ฟังบางรายที่เห็นว่าผู้จัดรายการวิทยุชุมชนควรนำเสนอข้อมูลเฉพาะเชิงบวกคือเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาแทนการนำปัญหาชุมชนมาอภิปราย ด้านความรู้สึกเป็นเจ้าของผู้ฟังรายการวิทยุของทั้งสองสถานีไม่ได้มีความรู้สึกเป็นเจ้าของสถานีจึงไม่เห็นความสำคัญของการร่วมสนับสนุนค่าใช้จ่าย ข้อมูล แรงงาน และเงินทอง ให้กับสถานี

การปฏิบัติการเชื่อมโยงสารสนเทศ จากอินเทอร์เน็ตเพื่อจัดรายการวิทยุชุมชน ประกอบด้วยกิจกรรมตามวัตถุประสงค์การวิจัยและกิจกรรมการวิจัยตามแนวทางการวิเคราะห์ของสถานีวิทยุชุมชน จากการทำกิจกรรมทั้งหมดมีข้อค้นพบคือ ผู้จัดรายการวิทยุชุมชนให้ความสำคัญกับกิจกรรมเพื่อความอยู่รอดของสถานีควบคู่กับการการพัฒนาทักษะการใช้

คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตของตนเอง และผู้จัดรายการวิทยุชุมชนมีการนำสารสนเทศจากอินเทอร์เน็ตไปใช้เพื่อจัดรายการวิทยุ ขณะเดียวกันมีผู้จัดรายการที่ปฏิเสธการเชื่อมโยงสารสนเทศจากอินเทอร์เน็ตสู่รายการวิทยุชุมชนเช่นกัน ในกลุ่มผู้จัดรายการที่เชื่อมโยงสารสนเทศจากสื่ออินเทอร์เน็ตมีเทคนิคการนำเสนอสารสนเทศที่แตกต่างกัน ใช้สารสนเทศจากเว็บไซต์ยอดนิยมมากกว่าเว็บไซต์ภาครัฐ

การอบรมการค้นหาสารสนเทศตามกรอบ Big6 Skills ในบริบทของผู้จัดรายการวิทยุชุมชนพบว่าผู้จัดรายการมีการค้นหาสารสนเทศทั้งเหมือนและแตกต่างกับขั้นตอนทั้ง 6 ขั้นตอนของโมเดลนี้

การประเมินความต่อเนื่องของการใช้สารสนเทศจากสื่ออินเทอร์เน็ตเพื่อการจัดรายการวิทยุชุมชน สรุปจากการประเมินของผู้จัดรายการและผู้วิจัย มีปัจจัยสำคัญ 3 ด้านได้แก่

- 1) ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับสถานีวิทยุชุมชน กล่าวคือบทบาทของสถานีวิทยุชุมชนทั้งสองแห่งมีบทบาทเป็นสถานีเพื่อความบันเทิงและมีรายการเพลงมากกว่ารายการสนทนาหรือรายการที่ต้องใช้สารสนเทศเป็นองค์ประกอบในการขับเคลื่อนรายการทำให้สารสนเทศจึงถูกใช้และต้องการน้อย นอกจากนี้ผู้อำนวยการและผู้จัดรายการยังขาดทักษะในการบริหารทำให้ขาดงบประมาณสนับสนุนค่าใช้จ่ายการใช้อินเทอร์เน็ตและค้นหาข้อมูล
- 2) ปัจจัยที่สองปัจจัยด้านบริการของภาครัฐ จากการศึกษาพบว่าผู้จัดรายการไม่สามารถพึ่งพาสารสนเทศที่มีคุณภาพได้จากเว็บไซต์ของภาครัฐ และมีความเหลื่อมล้ำในโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยี สารสนเทศระหว่างเขตเมืองและชนบท
- 3) ปัจจัยสุดท้ายคือปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับผู้จัดรายการวิทยุ มีลักษณะหลายด้านของผู้จัดรายการวิทยุที่เป็นอุปสรรคต่อการนำสารสนเทศจากสื่ออินเทอร์เน็ตมาใช้และจัดรายการอย่างต่อเนื่องได้แก่ ความสามารถด้านเทคโนโลยีของผู้จัดรายการสูงอายุ สถานภาพทางเศรษฐกิจ ผู้จัดรายการที่เป็นชาวบ้านมีความกังวลในภาพลักษณ์ตนเองขณะนำเสนอข้อมูลในรายการ ผู้จัดรายการวิทยุให้ความหมาย

สารสนเทศแตกต่างจากบรรทัดฐาน และผู้จัดรายการขาดความต่อเนื่องในการจัด
รายการวิทยุ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 7

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาคำเชื่อมโยงสื่อเพื่อลดช่องว่างทางดิจิทัล : การเชื่อมโยงสารสนเทศจากสื่ออินเทอร์เน็ตสู่วิทยุชุมชน มีวัตถุประสงค์ในการวิจัยคือ

1. เพื่อศึกษาสารสนเทศที่เผยแพร่ในเว็บไซต์ภาครัฐ ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นด้านสุขภาพ การประกอบอาชีพ สิทธิพื้นฐานของประชาชน และการเมืองการปกครอง ว่ามีความเป็นไปได้ในการเป็น “สาร” สำหรับผู้จัดรายการวิทยุชุมชนหรือไม่เพียงใด
2. เพื่อศึกษาความเป็นไปได้ของการเชื่อมโยงสารสนเทศจากสื่ออินเทอร์เน็ตสู่วิทยุชุมชน โดยมีผู้จัดรายการวิทยุเป็นตัวกลาง
3. เพื่อประเมินความต่อเนื่องของการใช้สารสนเทศจากสื่ออินเทอร์เน็ต ในกลุ่มผู้จัดรายการวิทยุชุมชน

การศึกษาคำนี้เลือกพื้นที่วิจัยอย่างเฉพาะเจาะจงโดยเลือกศึกษาจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนในภาคเหนือตอนบนจำนวน 5 สถานี เพื่อศึกษาและทำความเข้าใจสภาพที่แท้จริงของสถานีวิทยุชุมชนและคัดเลือกเป็นพื้นที่เพื่อทดลองการเชื่อมโยงสารสนเทศจากสื่ออินเทอร์เน็ตสู่วิทยุชุมชน 2 สถานีเพื่อเป็นกรณีศึกษา

ในการศึกษาเพื่อให้ได้คำตอบตามวัตถุประสงค์การวิจัย ใช้ทั้งระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพและปริมาณ วิธีวิจัยเชิงปริมาณใช้การสำรวจโดยใช้แบบสอบถาม การวิเคราะห์เนื้อหา และการวิจัยเชิงคุณภาพประกอบด้วย การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก การสนทนากลุ่ม และการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

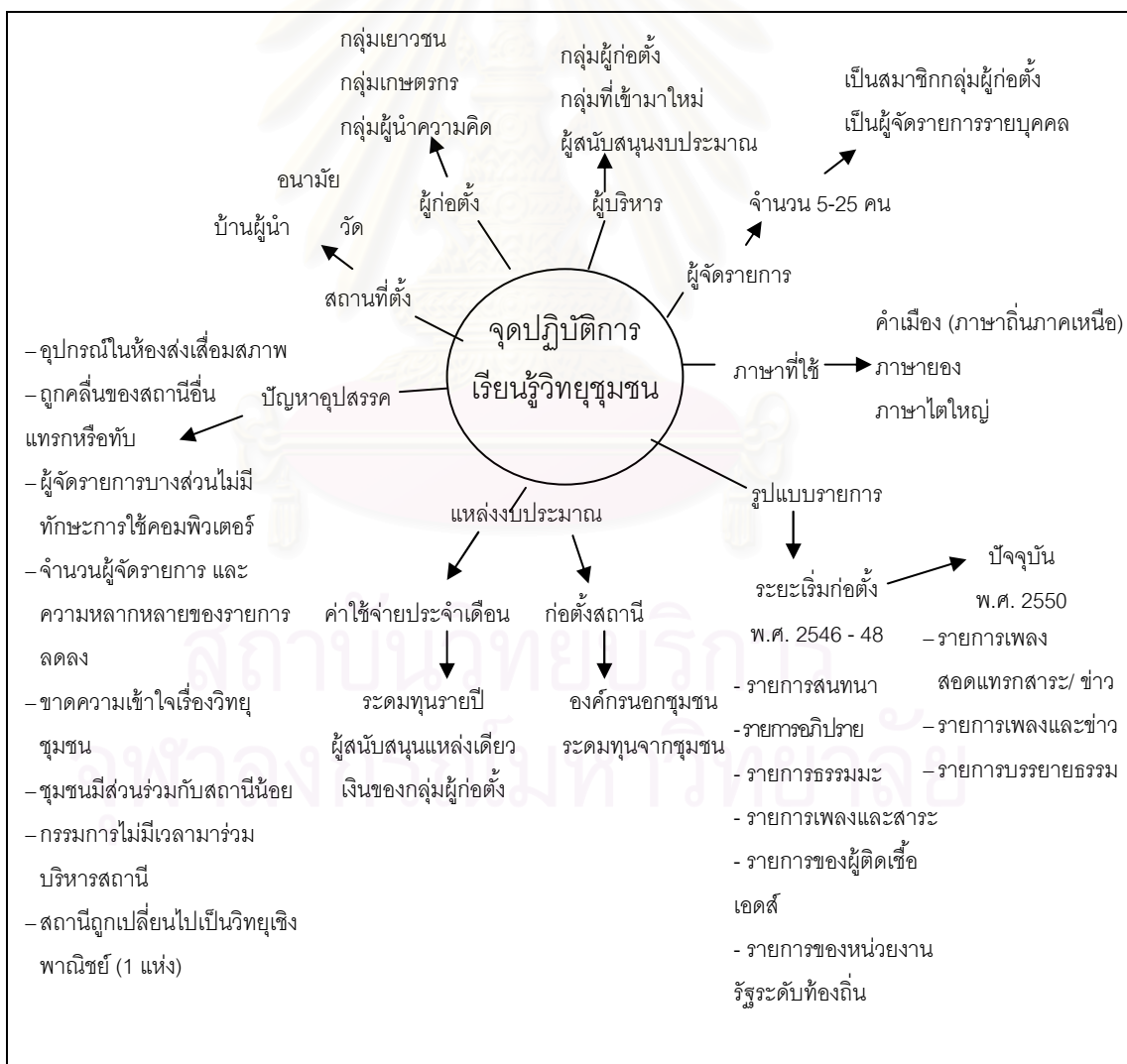
7.1 สรุปผลการวิจัย

เนื่องจากจวช. กลุ่มตัวอย่างที่ผู้วิจัยได้เลือกศึกษาก่อตั้งมาแล้วระหว่าง 3-4 ปี ซึ่งในระยะเวลาดังกล่าวสถานีมีการปรับตัวและเปลี่ยนแปลงซึ่งเป็นผลมาจากปัจจัยทั้งภายนอกและภายในสถานี ไม่ว่าจะเป็นนโยบายรัฐ สถานการณ์ทางการเมือง การเกิดขึ้นแบบทวีคูณของสถานี

วิทยุภายใต้โครงการเตรียมความพร้อมวิทยุชุมชนของกรมประชาสัมพันธ์ และปัจจัยภายในเช่น ความขัดแย้งของคณะกรรมการบริหารที่นำมาสู่การเปลี่ยนแปลงกลุ่มผู้บริหาร ผู้จัดรายการวิทยุที่ แยกย้ายหรือเปลี่ยนสถานี หรือแม้กระทั่งการที่ จวช. ยอมรับโฆษณาจากรัฐกิจท้องถิ่น

จวช. ที่เลือกศึกษามีพัฒนาการและการเปลี่ยนแปลง ทั้งเป็นไปในแนวทางที่สอดคล้องกับ ปรัชญาวิทยุชุมชนและในทางตรงข้าม ผู้วิจัยจึงให้ความสำคัญกับการศึกษาเพื่อทำความเข้าใจ ข้อมูลพื้นฐานและสภาพของสถานีก่อนการเลือก จวช. เพื่อเป็นกรณีศึกษาในการเชื่อมโยง สารสนเทศจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์สู่รายการวิทยุชุมชน โดยผลการศึกษาริบทและสภาพการ ดำเนินการของสถานีวิทยุชุมชน 5 แห่งสรุปเป็นแผนภาพได้ดังด้านล่าง

ภาพที่ 40 ลักษณะของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนที่ศึกษา

การศึกษาเพื่อทำความเข้าใจข้อมูลพื้นฐานและสภาพจริงของสถานีวิทย์ชุมชนในเขตพื้นที่ชนบทศึกษาจาก จวช. 5 แห่งในจังหวัดเชียงใหม่และจังหวัดลำพูน ศึกษาจากสถานีวิทย์ชุมชนที่ก่อตั้งมาแล้วระหว่าง 3-5 ปี โดยสถานที่ที่ก่อตั้งเป็นแห่งแรกก่อตั้งในปีพ.ศ. 2546 คือ จวช.สันป่าตอง สถานที่ที่ก่อตั้งใน พ.ศ. 2547 คือ จวช.คนลุ่มน้ำวาง จวช.เพื่อคนชุมชนบ้านแม่ฮัก จวช.ดอยหลังถ้ำ และสถานที่ที่ก่อตั้งใน พ.ศ. 2548 คือ จวช.คนหางดง

สถานที่ตั้ง : จวช. ตั้งอยู่ในพื้นที่วัด 3 แห่ง บ้านผู้นำซึ่งเป็นนักพัฒนาและมีส่วนสนับสนุนการก่อตั้งสถานี 1 แห่ง และสถานีอนามัย 1 แห่ง ในช่วงเริ่มต้นสถานีบางแห่งตั้งในที่อื่นก่อนที่จะย้ายมายังที่ปัจจุบัน และผู้ที่ให้สถานที่ตั้ง จวช. เป็นผู้ให้การสนับสนุนสถานีอีกด้วย

ผู้ก่อตั้ง : สถานีทุกแห่งมีกลุ่มประชาชนเป็นเจ้าของ เช่นกลุ่มเยาวชน กลุ่มเกษตรกร ผู้นำความคิด ผู้นำกลุ่ม โดยกลุ่มผู้ก่อตั้งได้รับข่าวสารและเรียนรู้สิทธิการสื่อสารภาคประชาชนจากหน่วยงานพัฒนาเอกชนจากนอกชุมชน

ผู้บริหารสถานี : ทุกจวช. มีโครงสร้างการบริหารงานเป็นเอกสารอย่างชัดเจน มีรายชื่อคณะกรรมการตั้งแต่ 5 - 25 คน สถานีสองแห่งบริหารโดยกลุ่มที่รวมตัวกันจัดตั้งสถานีวิทย์และสมาชิกกลุ่มเป็นผู้จัดรายการวิทยุด้วย คือ จวช.เพื่อคนชุมชนบ้านแม่ฮัก ดำเนินการโดยเยาวชนดาวในฝัน จวช. ดอยหลังถ้ำ ดำเนินการโดยกลุ่มแนวร่วมเกษตรกรภาคเหนือ และตัวแทนหมู่บ้าน สถานีสองแห่งผู้บริหารและดำเนินการเป็นกลุ่มคนที่เข้ามาใหม่หลังจากที่คณะกรรมการชุดเดิมถูกถอดหรือลาออกไป ได้แก่ จวช. คนลุ่มน้ำวาง ดำเนินการโดยกลุ่มผู้จัดรายการ และรับนโยบายจากเจ้าอาวาสวัดจำลอง จวช. คนหางดงซึ่งเปลี่ยนชื่อเป็นจุดปฏิบัติการเตรียมความพร้อมวิทย์ชุมชนเพื่อพุทธศาสนา ดำเนินการโดยผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำชุมชน ซึ่งเข้ามาบริหารสถานีหลังจากที่กรรมการชุดเก่าถอนตัวเพราะสถานีเปิดให้มีโฆษณาเพื่อเป็นการหารายได้บำรุงสถานี และสถานีสุดท้ายคือ จวช. สันป่าตอง ดำเนินการโดยผู้จัดรายการเนื่องจากกรรมการชุดก่อตั้งได้ห่างหายไปเนื่องจากสถานีหยุดออกอากาศชั่วคราวหลายช่วง

ผู้จัดรายการวิทยุชุมชน : จวช. ที่ศึกษามีจำนวนผู้จัดรายการวิทยุตั้งแต่ 5-25 คน สถานีที่มีภูมิหลังการก่อตั้งจากกลุ่มที่เข้มแข็งจะมีผู้จัดรายการไม่ต่ำกว่า 20 คน เช่นสถานีจวช.เพื่อคนชุมชนบ้านแม่ฮัก (กลุ่มเยาวชนดาวในฝัน) จวช. ดอยหลังถ้ำ (กลุ่มแนวร่วมเกษตรกรภาคเหนือ) มี

ผู้จัดรายการมากกว่าสถานีที่ก่อตั้งโดยผู้นำชุมชนหรือตัวแทนจากหลายกลุ่ม เนื่องจากกลุ่มที่เข้มแข็งและทำงานพัฒนาในพื้นที่อยู่ก่อนแล้วส่งสมาชิกกลุ่มมาเป็นผู้จัดรายการวิทยุชุมชน ส่วนสถานี จวช.คนกลุ่มน้ำวาง จวช.คนหางดง และ จวช.สันป่าตอง ผู้จัดรายการปัจจุบันเป็นผู้จัดรายการที่เข้ามาจัดรายการวิทยุแบบรายบุคคล หรือได้รับการชักชวนจากผู้จัดรายการที่จัดอยู่ก่อนไม่ได้เป็นตัวแทนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งจากชุมชน เมื่อเปรียบเทียบกับระยะเริ่มต้นความหลากหลายของผู้จัดรายการมีความลดน้อยลง ในระยะเริ่มต้นมีผู้จัดรายการที่เป็นผู้ติดเชื้อเอชไอวี ตัวแทนหน่วยงานราชการ (อบต. โรงเรียน โรงพยาบาล ตำรวจ ฯลฯ) ปราชญ์และศิลปินพื้นบ้าน ตัวแทนเหมืองฝาย แต่ในระยะหลังกลับพบว่าผู้จัดรายการกลุ่มนี้ได้หายไปจากรายชื่อผู้จัดรายการ

ภาษาที่ใช้ในการจัดรายการ : ผู้จัดรายการส่วนใหญ่ “อุ้มกาเมือง” หรือพูดคำเมืองซึ่งเป็นภาษาถิ่นของภาคเหนือในการดำเนินรายการ นอกจากนั้นยังมีภาษาอื่น ๆ เช่น ภาษาของซึ่งเป็นภาษาที่ใช้ในจังหวัดลำพูน ภาษาไตใหญ่ (แบบประยุกต์ผสมคำเมือง) และภาษาไทยกลางที่ผู้จัดรายการใช้จัดรายการแต่เป็นส่วนน้อย

รูปแบบรายการ : รูปแบบหลักของรายการที่เผยแพร่ในสถานีทั้ง 5 แห่ง คือรายการเพลง สอดแทรกสาระความรู้หรือข่าว รองลงมาคือรายการสนทนาและรายการธรรมะ รูปแบบรายการในสถานีวิทยุชุมชนที่ศึกษามีการเปลี่ยนแปลงจากสถานีที่มีรายการหลากหลายในยุคแรกของการก่อตั้งสู่สถานีที่เน้นการเปิดเพลงในปัจจุบันสอดคล้องกับความหลากหลายของผู้จัดรายการที่มีแนวโน้มลดลง รูปแบบรายการที่เคยนำเสนอในระยะเริ่มก่อตั้งสถานีแต่ได้หายไปจากรายการในยุคปัจจุบันได้แก่ รายการของผู้ติดเชื้อเอชไอวี รายการแสดงเพลงพื้นบ้านและการขับกลอนด้วยภาษาถิ่น รายการที่จัดโดยตัวแทนหน่วยงานราชการ รายการที่นำเสนอประเด็นร้อนและมีผลกระทบต่อชุมชน และรายการอภิปรายเกี่ยวกับการเมืองการปกครองทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับประเทศ

แหล่งงบประมาณ : สถานีส่วนใหญ่ได้รับเงินสนับสนุนจากหน่วยงานนอกชุมชนเช่น SIF พอช. สสส. เพื่อก่อตั้งสถานี มีเพียงสถานีเดียวคือ จวช.ดอยหลังถ้าซึ่งระดมทุนจากชุมชนโดยการทอดผ้าป่าจากชุมชนเพื่อซื้ออุปกรณ์และสร้างสถานี เงินทุนที่ได้จากหน่วยงานภายนอกถูกนำไปซื้ออุปกรณ์เครื่องส่ง เครื่องรับสัญญาณวิทยุ เครื่องปรับเสียง ส่วนอาคารสถานที่ เครื่องคอมพิวเตอร์ ใช้วิธีการรับบริจาคจากชุมชนหรือระดมทุนด้วยการทอดผ้าป่า

ค่าใช้จ่ายประจำเดือนคือค่าไฟฟ้า และค่าซ่อมบำรุงอุปกรณ์ภายในห้องส่งตามแต่โอกาสแต่ละจวช. มีวิธีการจัดการค่าใช้จ่ายต่างกัน มีเพียงสถานีเดียวคือจวช. ดอยหลังถ้ำที่ใช้วิธีระดมทุนผ่านการจัดกิจกรรมเช่น จัดมวย ทอดผ้าป่า ปีละครั้ง รวมถึงการตั้งตู้รับบริจาคเพื่อนำเงินที่ได้มาใช้จ่าย ส่วนสถานีอื่น ๆ มีวิธีการแตกต่างกันคือ จวช. เพื่อคนชุมชนบ้านแม่ฮักใช้เงินของกลุ่มเพื่อบำรุงรักษาอุปกรณ์ในสถานีและมีสถานีอนามัยรับผิดชอบค่าไฟฟ้า จวช. คนลุ่มน้ำวางรับการสนับสนุนงบประมาณ จากเจ้าอาวาสวัดจำลอง จวช. สันป่าตองใช้ไฟฟ้าร่วมกับบ้านของนักกิจกรรมที่สนับสนุนสถานี และจวช. คนหางดงในระยะแรกรับการสนับสนุนจากวัดเดชดำรงแต่เมื่อความขัดแย้งเรื่องงบประมาณจึงได้เกิดการเปลี่ยนกลุ่มผู้บริหารและชื่อสถานีแล้วจึงเปิดรับผู้สนับสนุนรายการซึ่งเป็นหมู่บ้านจัดสรรในชุมชน

ปัญหาและอุปสรรค : ปัญหาและอุปสรรคที่พบในจวช. ที่ศึกษาแยกเป็น 3 ด้านคือ

- 1) ด้านอุปกรณ์และความชัดเจนของสัญญาวิทยุ เนื่องจากสถานีก่อตั้งมาไม่ต่ำกว่า 3 ปีทำให้อุปกรณ์เกิดการเสื่อมสภาพ รวมถึงถูกคลื่นของสถานีวิทยุในพื้นที่อื่นรบกวนทั้งทับคลื่นหรือแทรก
- 2) ด้านทักษะของผู้จัดรายการ ได้แก่ การขาดทักษะการใช้คอมพิวเตอร์เพื่อจัดรายการ การขาดความชำนาญในการจัดรายการที่หลากหลาย 3) ด้านความรู้ความเข้าใจเรื่องวิทยุชุมชน ทั้งคณะกรรมการและผู้จัดรายการของ จวช. ที่ศึกษามีการเปลี่ยนแปลงกลุ่มที่เข้ามาทำงานเมื่อกลุ่มเก่าออกไปโดยไม่ถ่ายทอดแนวคิดให้กับผู้บริหารหรือผู้จัดรายการทำให้ความเข้าใจและการจัดการตามแนวทางวิทยุชุมชนจืดจางไป โดยเฉพาะการกระตุ้นในชุมชนมีส่วนร่วมในสถานี และความขัดแย้งทางแนวคิดที่ว่าสถานีควรมีโฆษณาหรือไม่

จากบริบทของสถานีวิทยุชุมชนในพื้นที่ชนบททั้ง 5 แห่ง ผู้วิจัยได้เลือกพื้นที่ที่ยังคงดำเนินงานตามแนวคิดวิทยุชุมชน มีการเปิดสถานีและการจัดรายการอย่างสม่ำเสมอ และมีปัจจัยที่เอื้อต่อการเข้าถึงและใช้อินเทอร์เน็ต การศึกษาการเชื่อมโยงสารสนเทศจากอินเทอร์เน็ตสู่รายการวิทยุชุมชนจึงถูกศึกษาในจวช. กรณีศึกษา 2 แห่ง คือ จวช. คนลุ่มน้ำวาง อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งมีโครงสร้างพื้นฐานเอื้อต่อการเข้าถึงอินเทอร์เน็ต ส่วนจวช. เพื่อคนชุมชนบ้านแม่ฮัก อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ เป็นสถานีที่ผู้จัดรายการส่วนใหญ่มีทักษะการใช้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ต จวช. ทั้งสองแห่งไม่มีโฆษณา และมีระดับการจัดรายการที่สม่ำเสมอ

จากการศึกษาในพื้นที่กรณีศึกษา คือ จวช.คนลุ่มน้ำวาง และจวช. เพื่อคนชุมชนบ้านแม่ฮัก ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัยทุกข้อดังนี้

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อ 1 เพื่อประเมินความเป็นไปได้ของเนื้อหาเว็บไซต์ภาครัฐในฐานะสารสนเทศเพื่อการจัดรายการวิทยุชุมชน

การศึกษาเนื้อหาเว็บไซต์ภาครัฐนำเสนอเป็น 3 ส่วนคือ การประเมินการออกแบบเว็บไซต์และระบบปฏิสัมพันธ์ การวิเคราะห์เนื้อหาที่ปรากฏบนเว็บไซต์ (วิเคราะห์เฉพาะหน้าโฮมเพจ) และการประเมินเว็บไซต์โดยผู้จัดรายการวิทยุชุมชนภายหลังจากทดลองใช้เว็บไซต์

1.1 การประเมินการออกแบบเว็บไซต์และระบบปฏิสัมพันธ์

ตารางที่ 57 ค่าร้อยละของคะแนนการออกแบบเว็บไซต์และระบบปฏิสัมพันธ์แยกรายด้าน

	เกษตรฯ	แรงงาน	ยุติธรรม	มหาดไทย	สาธารณสุข	ค่าเฉลี่ย
การออกแบบเว็บไซต์โดยรวม	90	90	81	72	63	79.24
การออกแบบระบบปฏิสัมพันธ์	71	71	64	64	28	59
การออกแบบการนำเสนอเนื้อหา	77	77	55	44	22	55
การออกแบบหน้าโฮมเพจ	60	60	60	40	20	48
ค่าเฉลี่ย	74.5	74.5	65	55	33.25	60.31

จากตารางผู้วิจัยได้นำคะแนนที่ได้จากการประเมินเว็บไซต์นำเสนอเป็นค่าร้อยละเพื่อเปรียบเทียบคะแนนในแต่ละด้านรายกระทรวง ผลจากการเปรียบเทียบ การออกแบบเว็บไซต์ที่มีค่าเฉลี่ยคะแนนสูงที่สุดคือการออกแบบเว็บไซต์โดยรวม ตามมาด้วยการออกแบบระบบปฏิสัมพันธ์ การออกแบบการนำเสนอเนื้อหา และการออกแบบหน้าโฮมเพจ สรุปได้ว่าเว็บไซต์ภาครัฐให้ความสำคัญกับการออกแบบหน้าโฮมเพจ และการออกแบบการนำเสนอเนื้อหาน้อยกว่าด้านอื่น ๆ

จากเกณฑ์จำนวน 5 ข้อที่ผู้วิจัยใช้การประเมินหน้าโฮมเพจของเว็บไซต์ พบว่าทุกกระทรวงออกแบบหน้าโฮมเพจให้มีความยาวมากเกินกว่าหน้าจอคอมพิวเตอร์ ทำให้ผู้ใช้ไม่สามารถชมหน้าโฮมเพจทั้งหน้าได้ในหน้าจอคอมพิวเตอร์ นอกจากนั้นเว็บไซต์ส่วนใหญ่ไม่สื่อสารวัตถุประสงค์ คำขวัญ พันธกิจของหน่วยงานในหน้าโฮมเพจ

ด้านการออกแบบเนื้อหา ทุกกระทรวงไม่มีการแบ่งเนื้อหาเป็นกลุ่มย่อย ๆ เพื่อตอบสนองความต้องการที่หลากหลายของผู้ใช้ เนื้อหาทั้งหมดที่นำเสนอบนเว็บไซต์ไม่ว่าจะเป็นเนื้อหาสำหรับข้าราชการในกระทรวง กลุ่มธุรกิจ หรือประชาชนทั่วไป ถูกนำเสนอปะปนกันในหน้าโฮมเพจ และหน้าอื่น ๆ ของเว็บไซต์ ปัญหาใหญ่ลำดับต่อมาที่ทุกเว็บไซต์มีคือนำเสนอเนื้อหาด้วยภาษาเฉพาะ ตัวอ็ที่ผู้ใช้เว็บไซต์ทั่วไปไม่เข้าใจ ภาษาอังกฤษ และนำเอกสารที่มีความยาว หรือหนังสือ upload เป็นหน้าเว็บเพจโดยไม่มีการออกแบบการนำเสนอใหม่ให้เหมาะสมกับสื่ออินเทอร์เน็ต

การออกแบบเว็บไซต์และระบบปฏิสัมพันธ์ของกระทรวงทุกกระทรวงมีคะแนนค่าเฉลี่ยคะแนนที่ได้อ้อยละ 60.31 ประเมินได้ว่าในภาพรวมแล้วกระทรวงทั้ง 5 กระทรวงซึ่งควรมีบทบาทนำเสนอสารสนเทศที่จำเป็นต่อชีวิตประจำวันของประชาชนโดยไม่ได้ออกแบบเว็บไซต์ให้มีความง่ายในการใช้และความสวยงามที่ดึงดูดใจผู้ใช้

1.2 การวิเคราะห์เนื้อหาเว็บไซต์

ตารางที่ 58 สรุปเนื้อหาที่นำเสนอบนหน้าโฮมเพจของเว็บไซต์ภาครัฐ

กระทรวง (เนื้อหา)	สัดส่วน (ร้อยละ)	
	เนื้อหาที่เกี่ยวข้อง	เนื้อหาที่ไม่เกี่ยวข้อง
เกษตรและสหกรณ์ (อาชีพ)	77.8	22.2
สาธารณสุข (สุขภาพ)	47.6	52.4
มหาดไทย (การเมืองการปกครอง)	32.6	67.4
แรงงาน (อาชีพ)	32	68
ยุติธรรม (สิทธิพื้นฐาน)	23.1	76.9

จากการวิเคราะห์หัวข้อเนื้อหาทั้งหมดที่นำเสนอบนหน้าโฮมเพจของเว็บไซต์กลุ่มตัวอย่าง พบว่ามีเพียงกระทรวงเดียวคือกระทรวงเกษตร ที่มีจำนวนหัวข้อเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพการเกษตรมากกว่าหัวข้อเนื้อหาอื่นที่ไม่เกี่ยวข้อง ส่วนกระทรวงยุติธรรมเป็นกระทรวงที่ผู้วิจัยวิเคราะห์เนื้อหาเรื่องสิทธิพื้นฐานของประชาชน และพบว่ากระทรวงได้นำเสนอ

เนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับภาระหน้าที่ของกระทรวงในสัดส่วนน้อยที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับเนื้อหาที่ไม่เกี่ยวข้อง

ถ้าแจกนับจำนวนหัวข้อเนื้อหาทั้งหมดที่นำเสนอบนหน้าโฮมเพจ กระทรวงสาธารณสุขเป็นกระทรวงที่มีการนำเสนอหัวข้อเนื้อหาสูงสุดในกลุ่มตัวอย่างคือ 168 หัวข้อ แต่มีสัดส่วนเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับเรื่องสุขภาพร้อยละ 47.6 ส่วนกระทรวงที่มีการนำเสนอจำนวนหัวข้อเนื้อหาในหน้าโฮมเพจน้อยที่สุดคือกระทรวงมหาดไทยซึ่งผู้วิจัยใช้วิเคราะห์เนื้อหาการเมืองการปกครองมีหัวข้อทั้งหมดที่นำเสนอ 46 หัวข้อ เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาการเมืองการปกครองร้อยละ 32.6

ตารางที่ 59 สรุปลักษณะประเภทเนื้อหาที่นำเสนอบนหน้าโฮมเพจแยกตามประเภทเนื้อหาที่ควรนำเสนอในรายการวิทยุชุมชน

ประเภทของเนื้อหา	สาธารณสุข (ร้อยละ)	เกษตรฯ (ร้อยละ)	แรงงาน (ร้อยละ)	มหาดไทย (ร้อยละ)	ยุติธรรม (ร้อยละ)
เนื้อหาที่จำเป็นต่อชีวิตประจำวัน	87.5	79.6	84.6	100	100
เนื้อหาการเผยแพร่ข่าวสารจากชุมชน	0	16.3	0	0	0
เนื้อหาเกี่ยวกับท้องถิ่น	5.0	0	11.6	0	0
การอภิปรายประเด็นที่ส่งผลกระทบต่อประชาชน	7.5	0	0	0	0
เนื้อหาเพื่อให้ผู้ด้อยโอกาสในสังคมเข้าใจประเด็นอย่างถ่องแท้	0	4.1	3.8	0	0
เนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับความเดือดร้อนเรื่องร้องทุกข์ของชุมชน	0	0	0	0	0
รวม	100	100	100	100	100

นอกจากนี้ผู้วิจัยยังพบว่าเนื้อหาที่มีบนหน้าโฮมเพจเว็บไซต์ภาครัฐไม่เอื้อต่อการเป็นเนื้อหาที่ควรนำเสนอในรายการวิทยุชุมชนเมื่อพิจารณาตามกรอบเนื้อหาที่ควรนำเสนอในรายการวิทยุชุมชน กระทรวงส่วนใหญ่ไม่ได้นำเสนอเรื่องราวระดับท้องถิ่น นวัตกรรมจากชุมชน รวมถึงเรื่องที่เป็นความทุกข์ร้อนระดับชุมชนบนหน้าโฮมเพจของกระทรวง นอกจากนั้นขอบข่ายงานที่แต่ละกระทรวงรับผิดชอบและเป็นเรื่องที่ส่งผลกระทบต่อประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศไม่ได้เป็นหัวข้อที่ถูกอภิปรายหรือนำเสนอบนเว็บไซต์อย่างทันสมัยสถานการณ์ ส่วนเนื้อหาอีกประเภทหนึ่งที่ไม่ถูก

นำเสนอบนเว็บไซต์กลุ่มตัวอย่างคือเนื้อหาที่จะช่วยให้ผู้ด้อยโอกาสในสังคมได้เข้าใจเรื่องใดเรื่องหนึ่งอย่างถ่องแท้เพื่อเพิ่มความเข้าใจในปัญหา สถานการณ์ปัจจุบัน และการแก้ไข

1.3 การประเมินเว็บไซต์โดยผู้จัดรายการวิทยุ

ผู้จัดรายการวิทยุชุมชนทั้งสองสถานีมีความรู้เกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของกระทรวงกลุ่มตัวอย่างทั้ง 5 กระทรวงน้อยมาก และส่วนใหญ่ไม่เคยใช้ประโยชน์จากเว็บไซต์กระทรวงกลุ่มตัวอย่างมาก่อน ยกเว้นเว็บไซต์กระทรวงสาธารณสุขมีกลุ่มผู้จัดรายการเคยใช้ประโยชน์จากเว็บไซต์นี้มาก่อนเนื่องจากผู้จัดรายการทำงานสถานีอนามัย และผู้จัดรายการเยาวชนเป็นสมาชิกชมรม อ.ย. น้อย และโครงการเด็กไทยทำได้ ทำให้ผู้จัดรายการกลุ่มดังกล่าวมีโอกาสรับรู้ถึงเว็บแหล่งสารสนเทศและลิงค์ของโครงการที่อยู่ในเว็บไซต์กระทรวงดังกล่าว

ผู้จัดรายการโดยเฉพาะกลุ่มที่เป็นเยาวชนมีประสบการณ์การใช้อินเทอร์เน็ตประเมินการออกแบบหน้าโฮมเพจของแต่ละเว็บไซต์ว่าไม่สวยงามทำให้ไม่อยากชมเว็บไซต์ต่อไป มีหัวข้อเนื้อหาที่ไม่น่าสนใจหรือไม่น่าจะเป็นที่สนใจของผู้ฟังรายการของตน วิธีการนำเสนอเนื้อหาบนเว็บไซต์เป็นอีกด้านที่ผู้จัดรายการประเมินหลังจากได้คลิกเพื่อเปิดชมลิงค์ที่มีข้อมูลที่ตนเองสนใจ โดยวิจารณ์ถึงวิธีการนำเสนอเนื้อหาของเว็บไซต์ภาครัฐว่าเว็บไซต์ใช้ตัวย่อที่ตนเองไม่รู้ความหมาย เนื้อหาบนเว็บไซต์อ่านแล้วเข้าใจยาก เนื้อหาบางอย่างยากและมีความยาวมากเกินไปสำหรับรายการวิทยุ เนื้อหาบางส่วนไม่ทันสมัย และบางเว็บไซต์หาข้อมูลได้ยากเพราะไม่มีการจัดกลุ่มเนื้อหาเป็นหมวดหมู่ทำให้ผู้ใช้ไม่ทราบว่าควรคลิกลิงค์ใดเพื่อจะได้เนื้อหาที่ตนเองต้องการ นอกจากนี้ผู้จัดรายการให้ความสนใจชมเว็บไซต์กลุ่มตัวอย่างทั้ง 5 กระทรวงในระยะเวลาเฉลี่ยแล้วเว็บไซต์ละประมาณ 18 นาที

กระทรวงสาธารณสุขเป็นกระทรวงที่ผู้จัดรายการจากทั้งสองสถานีให้ความสนใจและเลือกเนื้อหาเพื่อนำไปจัดรายการได้มากที่สุดเนื่องจากเห็นว่าเป็นเรื่องใกล้ตัว รองลงมาคือกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ การเก็บรวบรวมเนื้อหาในกลุ่มเยาวชนผู้จัดรายการจะคัดเลือกและเก็บข้อมูลเอง ส่วนผู้จัดรายการที่เป็นผู้สูงอายุต้องอาศัยความช่วยเหลือจากผู้วิจัยในการเก็บรวบรวมข้อมูล

อย่างไรก็ตามเว็บไซต์ที่ผู้จัดรายการที่เป็นเยาวชนและมีความชำนาญในการใช้อินเทอร์เน็ตใช้เพื่อเป็นแหล่งข้อมูลเพื่อจัดรายการวิทยุชุมชนคือเว็บไซต์วาไรตี้ยอดนิยม เช่น sanook.com / mthai.com / teenee.com/ kapook.com เนื่องจากเว็บไซต์ดังกล่าวเป็นเว็บไซต์ที่ผู้จัดรายการเข้าไปเยี่ยมชมบ่อย ๆ อยู่แล้ว และผู้จัดรายการชอบการออกแบบ สีสน ของเว็บไซต์ รวมถึงวิธีการนำเสนอเนื้อหาของเว็บไซต์เหล่านี้ที่มีหน้าเว็บเพจรวบรวมเนื้อหาสั้น ๆ ซึ่งอ่านง่าย บางเนื้อหาเขียนด้วยภาษาพูด มีลักษณะเป็นตอน เหมาะสำหรับการใช้เป็นสาระในรายการวิทยุได้ทันทีโดยไม่ต้องปรับเปลี่ยนภาษาหรือใช้เวลาเพิ่มเติมเพื่อศึกษาเนื้อหา

จากการประเมินเว็บไซต์ภาครัฐในฐานะแหล่งสารสนเทศสำหรับจัดรายการวิทยุชุมชนโดยใช้เกณฑ์และการประเมินโดยผู้ใช้อคือผู้จัดรายการวิทยุชุมชนสรุปได้ว่าเว็บไซต์ภาครัฐยังไม่เป็นแหล่งสารสนเทศที่ผู้จัดรายการวิทยุชุมชนจะเลือกใช้เป็นอันดับแรก เนื่องจากผู้จัดรายการไม่รู้จัก URL ของเว็บไซต์และบทบาทหน้าที่ของกระทรวง การออกเว็บไซต์ไม่ดึงดูดใจและมีระบบปฏิสัมพันธ์ที่ใช้งานยาก อีกทั้งเนื้อหาภายในเว็บไซต์ไม่ตรงตามความต้องการของผู้จัดรายการ ไม่สามารถแข่งขันได้กับเว็บไซต์ยอดนิยมซึ่งผู้จัดรายการวิทยุชุมชนประเมินว่าออกแบบเนื้อหาได้สั้นกระชับ ใช้ภาษาเรียบง่าย และเนื้อหานำไปปรับใช้ในรายการวิทยุได้ทันที

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อ 2 เพื่อศึกษาความเป็นไปได้ของการเชื่อมโยงสารสนเทศจากสื่ออินเทอร์เน็ตสู่วิทยุชุมชน โดยมีผู้จัดรายการวิทยุเป็นตัวกลาง

การศึกษาส่วนนี้มีขั้นตอนการวิจัย 2 ขั้นตอนคือ 1) การศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับผู้จัดรายการวิทยุชุมชนโดยแบบสำรวจโดยใช้แบบสอบถาม และการศึกษาผู้ฟังรายการวิทยุชุมชนโดยใช้การสนทนากลุ่ม และ 2) การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ศึกษาจากผู้จัดรายการจวช. เพื่อคนชุมชนบ้านแม่ฮัก และผู้จัดรายการจวช. คนกลุ่มน้ำวาง สรุปผลการศึกษาแยกในแต่ละส่วนดังนี้

2.1 การเชื่อมโยงสารสนเทศจากสื่ออินเทอร์เน็ตสู่รายการวิทยุชุมชน

2.1.1 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเชื่อมโยงสารสนเทศจากสื่ออินเทอร์เน็ตสู่รายการวิทยุชุมชน

2.1.1.1 ปัจจัยด้านทางสังคม เศรษฐกิจ

ผู้จัดรายการ จวช. เพื่อคนชุมชนบ้านแม่ฮักมีลักษณะเหมือนกันคือส่วนใหญ่เป็นเยาวชนมีอายุไม่เกิน 25 ปี ส่วนผู้จัดรายการจากสถานีวิทยุชุมชนคนลุ่มน้ำวางมีผู้จัดรายการที่เป็นผู้สูงอายุ (อายุสูงกว่า 46 ปี) จำนวนใกล้เคียงกับผู้จัดที่เป็นเยาวชน ด้านการศึกษาผู้จัดรายการวิทยุส่วนใหญ่ของทั้งสองสถานีมีการศึกษาระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ผู้จัดรายการส่วนใหญ่เป็นนักเรียนนักศึกษา มีรายได้น้อยกว่า 3,000 บาทต่อเดือน ไม่รับรู้ค่าใช้จ่ายของสถานี จัดรายการวิทยุชุมชนเนื่องจากต้องการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ และมาจัดรายการไม่สม่ำเสมอ

2.1.1.1 ปัจจัยด้านความสามารถทางเทคโนโลยี

ผู้จัดรายการจากทั้งสองสถานีมีความแตกต่างในการรับรู้ความสามารถทางเทคโนโลยีของตนเอง ผู้จัดรายการจากสถานีเพื่อคนชุมชนบ้านแม่ฮักซึ่งเป็นเยาวชนมีรับรู้ทักษะทางเทคโนโลยีสารสนเทศของตนเองสูง ผู้จัดรายการส่วนใหญ่คอมพิวเตอร์ในห้องส่งเองมีความสามารถสูงในการใช้คอมพิวเตอร์เบื้องต้น และมีความสามารถระดับปานกลางในการใช้คอมพิวเตอร์ระดับสูง และเคยใช้อินเทอร์เน็ต ส่วนผู้จัดรายการจวช.คนลุ่มน้ำวางมีผู้จัดรายการวิทยุที่เป็นเยาวชนจำนวนใกล้เคียงกับผู้สูงอายุ ค่าเฉลี่ยการรับรู้ความสามารถของตนเองในการใช้คอมพิวเตอร์ทั้งระดับเบื้องต้นและระดับสูงต่ำกว่าผู้จัดรายการจาก จวช. เพื่อคนชุมชนบ้านแม่ฮัก

2.1.1.3 ปัจจัยด้านความสามารถทางสารสนเทศ

ผู้จัดรายการวิทยุจากจวช.เพื่อคนชุมชนบ้านแม่ฮักประเมินความสามารถทางสารสนเทศของตนเองสูงกว่าผู้จัดรายการจากจวช.คนลุ่มน้ำวาง ผู้จัดรายการส่วนใหญ่ใช้สื่อสิ่งพิมพ์เป็นแหล่งสารสนเทศสำหรับจัดรายการ ผู้จัดรายการวิทยุทั้งสองสถานีไม่ทราบถึงความต้องการด้านสารสนเทศของผู้ฟัง ผู้จัดรายการวิทยุ จวช. เพื่อคนชุมชนบ้านแม่ฮักมีการสื่อสารของสถานีคือเรื่องสุขภาพและเยาวชน ส่วนผู้จัดรายการจากจวช.คนลุ่มน้ำวางมีการใช้และความต้องการสารสนเทศที่หลากหลายตามความสนใจของผู้จัดรายการ

2.1.1.3 ปัจจัยด้านโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศในชุมชน

ผู้จัดรายการ จวช.คนลุ่ม นำวางเข้าถึงอินเทอร์เน็ตผ่านร้านเกมในบริเวณใกล้เคียงกับสถานีและเป็นพื้นที่การบริการอินเทอร์เน็ตความเร็วสูง รวมถึงมีโทรศัพท์สายตรงของสถานีวิทยุ ส่วน จวช. เพื่อคนชุมชนบ้านแม่ฮัก เข้าถึงอินเทอร์เน็ตโดยโครงการอินเทอร์เน็ตตำบลหรือต้องเดินทางไปใช้นอกชุมชนด้วยระยะทาง 9 – 12 กิโลเมตร และสถานีไม่มีโทรศัพท์สายตรง

2.1.1.4 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับผู้ฟังรายการวิทยุชุมชน

ผู้ฟังรายการวิทยุชุมชนทั้งสองแห่งรับฟังสถานีวิทยุชุมชนเนื่องจากรู้สึกถึงความใกล้ชิดของสถานีกับผู้ฟัง ผู้ฟังรู้จักผู้ดำเนินรายการรวมถึงผู้ที่ขอเพลงรายอื่น ๆ แต่ผู้ฟังรายการวิทยุไม่เข้าใจในปรัชญาและบทบาทหน้าที่ของวิทยุชุมชน ด้านความคิดเห็นต่อนำเสนอข้อมูลข่าวสาร จวช. เพื่อคนชุมชนบ้านแม่ฮักสร้างความตระหนักในกลุ่มผู้ฟังถึงการเป็นสถานีเพื่อสุขภาพผ่านการนำเสนอสารสนเทศในแนวทางเดียวกันของผู้จัดรายการ ส่วนจวช.คนลุ่มนำวางสารสนเทศที่นำเสนอมีความหลากหลายทำให้ผู้ฟังไม่เห็นเอกลักษณ์หรือสารสนเทศที่สถานีต้องการนำเสนอ จากการประเมินของผู้ฟัง สารสนเทศที่นำเสนอในรายการมีความเพียงพอแล้ว เพราะผู้ฟังรับฟังวิทยุชุมชนทั้งสองแห่งเพื่อความบันเทิงขณะทำกิจกรรมอื่น ๆ ผู้ฟังกลุ่มตัวอย่างไม่มีความคาดหวังเกี่ยวกับสารสนเทศจากจวช.ทั้งสองแห่ง สารสนเทศเป็นผลพลอยได้ของการฟังวิทยุ ผู้ฟังจึงมีส่วนร่วมเพียงการฟังและมีปฏิสัมพันธ์กับผู้จัดรายการและสถานีเพื่อขอเพลงหรือฝากเพลงให้ผู้ฟังด้วยกัน ไม่ได้แสดงศักยภาพการเป็นผู้ให้ข้อมูลหรือความต้องการด้านสารสนเทศกับผู้จัดรายการและสถานี ผู้ฟังรายการไม่มีความสนใจปัญหาชุมชนขณะเดียวกันไม่ได้มองวิทยุชุมชนในฐานะสื่อที่จะมีบทบาทแก้ไขปัญหานี้ได้ เพื่อสร้างความเข้าใจเรื่องวิทยุชุมชนผู้ฟังรายการวิทยุ จวช. คนลุ่มนำวางแนะนำว่าสถานีควรส่งตัวแทนออกไปประชาสัมพันธ์และให้ความรู้เกี่ยวกับแนวคิดวิทยุชุมชนกับกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชน รวมถึงควรประกาศและให้ความรู้ผู้ฟังรายการอย่างสม่ำเสมอเรื่องวิทยุชุมชน

2.1.2 การปฏิบัติการเชื่อมโยงสารสนเทศสู่รายการวิทยุชุมชน

เนื่องจากความแตกต่างของทักษะพื้นฐานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้จัดรายการ บริบทของสถานี และการวิเคราะห์สถานการณ์ของผู้จัดรายการ การปฏิบัติการเพื่อเชื่อมโยงสารสนเทศของทั้งสอง จวช. จึงมีกิจกรรมต่างกั้ดังตาราง

ตารางที่ 60 สรุปกิจกรรมปฏิบัติการเชื่อมโยงสารสนเทศจากอินเทอร์เน็ตสู่รายการวิทยุชุมชน

กิจกรรม	จวช.คนลุ่มน้ำวาง	จวช.เพื่อคนชุมชนบ้านแม่ฮัก
การอบรมเพื่อเพิ่มทักษะด้านเทคโนโลยีและสารสนเทศ	<ul style="list-style-type: none"> - อบรมคอมพิวเตอร์ - อบรมการใช้อินเทอร์เน็ตเบื้องต้น - อบรมการค้นหาสารสนเทศจากสื่ออินเทอร์เน็ต - นำสารสนเทศไปใช้จัดรายการ - การประเมินความต่อเนื่องของการใช้สารสนเทศเพื่อจัดรายการ 	<ul style="list-style-type: none"> - อบรมการค้นหาสารสนเทศจากสื่ออินเทอร์เน็ต - นำสารสนเทศไปใช้จัดรายการ - การประเมินความต่อเนื่องของการใช้สารสนเทศเพื่อจัดรายการ
กิจกรรมที่ผู้จัดรายการระบุเพิ่มเติม	<ul style="list-style-type: none"> - อบรมใช้อุปกรณ์ในห้องส่ง - การวางแผนการระดมทุน - การจัดผังรายการ - การประชุมเพื่อชี้แจงการบริหารจัดการสถานีวิทยุชุมชน 	<ul style="list-style-type: none"> - การจัดผังรายการ - การสร้างความเข้มแข็งของกลุ่มเยาวชนดาวในฝัน - การทบทวนทิศทางของสถานีวิทยุชุมชน

กิจกรรมการปฏิบัติการเพื่อเชื่อมโยงสารสนเทศทั้งหมดดังตารางสะท้อนให้เห็นถึงองค์ประกอบที่สำคัญอีกด้านคือ การบริหารจัดการสถานีวิทยุชุมชนซึ่งผู้จัดรายการวิทยุเลือกกิจกรรมปฏิบัติการเพิ่มเติมกับผู้วิจัยและให้ความสำคัญเทียบเท่ากับการพัฒนาทักษะด้านสารสนเทศของผู้จัดรายการ โดยกิจกรรมที่ผู้จัดรายการระบุเพิ่มเติมนี้สอดคล้องกับบริบทของสถานีวิทยุที่ผู้วิจัยพบคือ ปัญหาการมาจัดรายการไม่สม่ำเสมอของผู้จัดรายการ ปัญหาการย้ายสถานีและการแย่งชิงผู้จัดรายการ ปัญหาด้านแนวคิดและความเข้าใจปรัชญาวิทยุชุมชน

ข้อสรุปที่พบจากการปฏิบัติการเชื่อมโยงสารสนเทศสู่รายการวิทยุชุมชนจึงมีสองด้านคือ กิจกรรมปฏิบัติการที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทักษะของผู้จัดรายการ และกิจกรรมปฏิบัติการที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการสถานีวิทยุชุมชน

2.1.2 .1 กิจกรรมปฏิบัติการที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทักษะของผู้จัดรายการ

การอบรมการใช้คอมพิวเตอร์ ผู้จัดรายการวิทยุที่ไม่มีทักษะการใช้คอมพิวเตอร์มาก่อนเลือกรับการอบรมการใช้คอมพิวเตอร์ ทักษะการใช้คอมพิวเตอร์นอกจากเป็นพื้นฐานของการเรียนรู้การใช้อินเทอร์เน็ตแล้วยังเป็นทักษะพื้นฐานของการจัดรายการวิทยุชุมชนอีกด้วย เพราะตามผังรายการของทั้ง จวช.เพื่อคนชุมชนบ้านแม่ฮัก และจวช.คนลุ่มน้ำวางมีรายการเพลงสดแทรกสวาระหรือข่าวเป็นรูปแบบรายการหลัก เครื่องคอมพิวเตอร์เป็นอุปกรณ์ที่สถานีใช้เก็บรวบรวมและควบคุมการเปิดเพลง ผู้จัดรายการทุกคนจึงต้องการมีทักษะคอมพิวเตอร์เพื่อที่จะจัดรายการได้ด้วยตนเอง

การอบรมการใช้อินเทอร์เน็ต การอบรมการใช้อินเทอร์เน็ตเบื้องต้นจัดต่อเนื่องกับการอบรมคอมพิวเตอร์เพื่อเป็นพื้นฐานการค้นหาสารสนเทศจากสื่ออินเทอร์เน็ต จากการอบรมพบปัจจัยที่ส่งผลต่อการเรียนรู้และการอบรมการใช้อินเทอร์เน็ตเบื้องต้น 4 ด้านคือ

- 1) ความรู้พื้นฐานในการใช้คอมพิวเตอร์ เป็นปัจจัยที่ช่วยให้ผู้จัดรายการเรียนรู้การใช้อินเทอร์เน็ตได้เร็วขึ้น
- 2) ความรู้ในภาษาอังกฤษและภาษาไทย ส่งผลต่อการเรียนรู้การใช้อินเทอร์เน็ต ผู้ใช้อินเทอร์เน็ตจำเป็นต้องรู้ภาษาอังกฤษเพื่อทำความเข้าใจระบบปฏิสัมพันธ์บนเว็บไซต์และบราวเซอร์และการเข้าถึงเว็บไซต์ด้วยที่อยู่เว็บไซต์ (URL) ส่วนความรู้ภาษาไทยส่งผลต่อการใช้คำสืบค้นที่ถูกต้อง และการอ่านเพื่อเก็บใจความสำคัญ
- 3) ความใหม่ของวัฒนธรรมอินเทอร์เน็ต แม้ว่าผู้จัดรายการสูงอายุจะมีระดับการศึกษาใกล้เคียงกับผู้จัดรายการที่เป็นเยาวชน แต่ผู้จัดรายการเยาวชนสามารถใช้อินเทอร์เน็ตได้ดีกว่าเนื่องจากมีความคุ้นเคยกับวัฒนธรรมอินเทอร์เน็ตและระบบปฏิสัมพันธ์
- 4) การเข้าถึงอินเทอร์เน็ต โครงสร้างพื้นฐานและเครือข่ายอินเทอร์เน็ตเป็นปัจจัยที่สำคัญแต่ไม่เพียงพอต่อการแก้ปัญหาการเข้าถึงอินเทอร์เน็ต แม้ว่าพื้นที่ของจวช.คนลุ่มน้ำวางจะเป็นพื้นที่บริการอินเทอร์เน็ตความเร็วสูง แต่

ช่องทางที่ผู้จัดรายการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตได้คือร้านเกมซึ่งเป็นบริการอินเทอร์เน็ตของภาคเอกชนและมุ่งหวังผลกำไรจากการให้บริการเช่าชั่วโมง ร้านเกมจึงมีบรรยากาศ อุปกรณ์ และโปรแกรมไม่เอื้ออำนวยต่อการสืบค้นสารสนเทศ

การอบรมการใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อสืบค้นข้อมูล ผู้วิจัยได้อบรมผู้จัดรายการวิทยุ ตามกรอบ Big6 Skills พัฒนาโดย Eisenberg และคณะ (2004) ซึ่งถือว่าเป็นทักษะชีวิต (Life Skills) และเหมาะสมกับสถานการณ์ที่ข้อมูลและสารสนเทศเป็นปัจจัยสำคัญในการแก้ปัญหา จากกระบวนการอบรมและประยุกต์ใช้โมเดล Big6 Skills ในบริบทของผู้จัดรายการวิทยุชุมชน ผู้วิจัยพบว่าผู้จัดรายการวิทยุไม่ได้ใช้อินเทอร์เน็ตแต่เพียงแหล่งเดียวเพื่อค้นหาข้อมูลในการจัดรายการ ดังนั้นการใช้โมเดลนี้กับผู้จัดรายการวิทยุควรคำนึงถึงแหล่งสารสนเทศอื่นด้วย Big6 Skills มีทั้งหมด 6 ขั้นตอนผู้จัดรายการวิทยุชุมชนมีการค้นหาสารสนเทศตรงตามโมเดลในบางขั้นตอนดังนี้

ผู้จัดรายการวิทยุชุมชนค้นหาสารสนเทศตรงตามโมเดล จำนวน 3 ขั้นตอน ได้แก่

- 1) ขั้นตอนที่ 1 การระบุงาน ผู้จัดรายการรับรู้ถึงความต้องการสารสนเทศของตนเองและระบุชนิดและปริมาณสารสนเทศที่ต้องการโดยมีกรอบกว้าง ๆ การมีวารสารสื่อสารของสถานี (เช่น จวช. เพื่อคนชุมชนบ้านแม่ฮักคือเรื่องสุขภาพ) ทำให้ผู้จัดรายการรับรู้และระบุความต้องการสารสนเทศได้ชัดเจนขึ้น
- 2) ขั้นตอนที่ 3 การระบุแหล่งเก็บและเข้าถึงสารสนเทศ ผู้จัดรายการสามารถระบุแหล่ง และเข้าถึงสารสนเทศได้ แต่ภายใต้เงื่อนไขการรู้จักแหล่งสารสนเทศจำนวนจำกัดผู้จัดรายการจึงเลือกใช้แหล่งข้อมูลจากแหล่งที่คุ้นเคยและใช้ซ้ำ ๆ เช่นห้องสมุด สิ่งพิมพ์ เว็บไซต์ตย์อดนิม นอกจากนี้ผู้จัดรายการสูงอายุใช้วิธีสอบถามผู้เชี่ยวชาญเพิ่มเติมถ้าแหล่งที่คุ้นเคยไม่ตอบสนองความต้องการ
- 3) ขั้นตอนที่ 4 การใช้หรือสัมผัสสารสนเทศ ผู้จัดรายการที่เป็นเยาวชนเข้าถึงสารสนเทศจากสื่ออินเทอร์เน็ตได้เองส่วนผู้จัดรายการสูงอายุพึ่งพาผู้อื่นเพื่อช่วยเปิดโปรแกรม อ่านข้อมูล และบันทึกข้อมูล

ผู้จัดรายการวิทยุชุมชนค้นหาสารสนเทศแตกต่างจากโมเดล 3 ขั้นตอนได้แก่

- 1) ขั้นตอนที่ 2 การกำหนดกลยุทธ์การแสวงหาสารสนเทศ ผู้จัดรายการไม่สามารถระบุแหล่งสารสนเทศที่หลากหลาย โดยระบุแหล่งสารสนเทศเฉพาะที่คุ้นเคย จับต้องได้ การเลือกแหล่งสารสนเทศใช้เกณฑ์ความสะดวกในการเข้าถึง เช่น “แหล่งที่ใกล้มือ” แทนการใช้คุณภาพของแหล่งสารสนเทศเป็นเกณฑ์ตัดสิน
- 2) ขั้นตอนที่ 5 การสังเคราะห์และนำเสนอสารสนเทศไปใช้ ผู้จัดรายการไม่จัดหมวดหมู่สารสนเทศ ข้อมูลที่พบทั้งหมดจะถูกเก็บไว้ และผู้จัดรายการใช้สารสนเทศโดยไม่มีการสังเคราะห์หรือผลิตเนื้อหาชุดใหม่ที่ซับซ้อนขึ้นจากข้อมูลที่พบ ผู้จัดรายการเพียงแต่เปลี่ยนเนื้อหาที่พบเป็นภาษาพูด ภาษาถิ่น
- 3) ขั้นตอนที่ 6 การประเมิน ผู้จัดรายการมีการประเมินเพียงด้านเดียวคือ กระบวนการค้นหาสารสนเทศ แต่ไม่ประเมินเปรียบเทียบความต้องการสารสนเทศกับข้อมูลที่ค้นพบ

การเชื่อมโยงสารสนเทศจากอินเทอร์เน็ตสู่รายการวิทยุชุมชน ศึกษาจากผู้จัดรายการกลุ่มตัวอย่าง จวช. ละ 6 คนที่สมัครใจและอนุญาตให้ผู้วิจัยสังเกตการณ์การจัดรายการเป็นระยะเวลา 3 สัปดาห์ ผู้จัดรายการวิทยุจัดรายการตามสภาพความเป็นจริงไม่มีการนัดหมายล่วงหน้าก่อนการจัดรายการ

จากปัจจัยประกอบด้วย ทักษะการใช้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ต วาระหลักในการสื่อสารของสถานีวิทยุ ความยากง่ายในการเข้าถึงอินเทอร์เน็ต และรูปแบบรายการ ทำให้ผู้จัดรายการวิทยุของทั้งสองสถานีมีวิธีการเชื่อมโยงสารสนเทศจากอินเทอร์เน็ตสู่รายการวิทยุชุมชนแตกต่างกัน 4 ลักษณะ คือ

- 1) ค้นหาสารสนเทศเองและนำมาใช้ในรายการ

- 2) นำสารสนเทศที่ผู้อื่นค้นหาให้มาจัดรายการ
- 3) ให้ผู้อื่นค้นหาสารสนเทศตามที่ตนเองต้องการเพื่อนำมาจัดรายการ
- 4) ปฏิเสธการนำสารสนเทศจากสื่ออินเทอร์เน็ตมาใช้ในรายการวิทยุ

ทักษะการใช้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ต ทำให้ผู้จัดรายการเป็นผู้แสวงหาสารสนเทศจากสื่ออินเทอร์เน็ตได้ด้วยตนเองและมีแนวโน้มมากกว่าในการจะค้นหาและใช้สารสนเทศจากอินเทอร์เน็ต ส่วนผู้ที่ไม่มีทักษะด้านเทคโนโลยีและสารสนเทศจำเป็นต้องพึ่งพาทักษะของผู้อื่นในการค้นหาข้อมูล

การมีวาระข่าวสารของสถานีวิทยุช่วยให้ผู้จัดรายการพึ่งพาและใช้สารสนเทศที่ค้นพบจากสื่ออินเทอร์เน็ตร่วมกันได้โดยที่ผู้จัดรายการไม่จำเป็นต้องลงมือแสวงหาสารสนเทศเองทุกคนแม้ว่าจะมีทักษะก็ตาม เช่นกรณีของจวช. เพื่อคนชุมชนบ้านแม่ฮักซึ่งใช้เรื่องสุขภาพเป็นประเด็นนำในการสื่อสารของสถานี และนำข้อมูลจากสื่ออินเทอร์เน็ตที่มีผู้ค้นหาไว้เป็นข้อมูลกลางที่ทุกคนใช้ประโยชน์ในรายการได้

ความยากง่ายในการเข้าถึงอินเทอร์เน็ต ส่งผลต่อการใช้สารสนเทศแม้ในกลุ่มผู้จัดรายการวิทยุที่มีทักษะการใช้ เช่นกรณีของผู้จัดรายการวิทยุ จวช. เพื่อคนชุมชนบ้านแม่ฮักซึ่งไม่สามารถเข้าถึงอินเทอร์เน็ตในชุมชนได้ทำให้มีผู้จัดรายการที่มีทักษะการใช้อินเทอร์เน็ตไม่ค้นหาสารสนเทศเองแต่ใช้สารสนเทศที่ผู้อื่นค้นหาให้

รูปแบบรายการที่เน้นสารสนเทศของท้องถิ่นส่งผลให้ผู้จัดรายการบางรายปฏิเสธการใช้สารสนเทศจากสื่ออินเทอร์เน็ต จากการศึกษาพบผู้จัดรายการที่จัดรายการโดยเน้นเรื่องราวท้องถิ่น คือรายการผลิตภัณฑ์ชุมชนและรายการเล่าข่าวชุมชน ผู้จัดรายการจึงใช้วิธีผลิตสารสนเทศเพื่อการจัดรายการเองจากการสำรวจ สัมภาษณ์แหล่งข้อมูลผู้ผลิตสินค้าในชุมชน และพึ่งพาข่าวแจกข่าวประชาสัมพันธ์ ข่าวกิจกรรมชุมชน แทนการใช้อินเทอร์เน็ต

2.1.2.2 กิจกรรมปฏิบัติการที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการสถานีวิทยุชุมชน

นอกเหนือจากทักษะด้านเทคโนโลยี ผู้จัดรายการได้ระบุและทำกิจกรรมเพื่อแก้ไขปัญหาที่ผู้จัดรายการวิเคราะห์ว่าอาจส่งผลกระทบต่อการทำงานและความอยู่รอดของสถานี จวช. คนลุ่มน้ำวางวิเคราะห์ปัญหาเพื่อทำกิจกรรมเพิ่มเติมได้แก่ การระดมทุนเพื่อปรับปรุงอุปกรณ์ในห้องส่ง การจัดผังรายการให้สอดคล้องกับกำลังคนและเวลาของผู้จัดรายการ และการบริหารจัดการสถานีส่วนจวช. เพื่อคนบ้านแม่ฮักระบุกิจกรรมเพิ่มเติมคือ การจัดผังรายการใหม่ให้สอดคล้องกับตารางเวลาของผู้จัดรายการ การสร้างความเข้มแข็งให้กับกลุ่มเยาวชน และการทบทวนบทบาทหน้าที่ของสถานีวิทยุชุมชน

ในวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 จึงสรุปได้ว่า ผู้จัดรายการวิทยุชุมชนมีการเชื่อมโยงสารสนเทศจากสื่ออินเทอร์เน็ตสู่รายการวิทยุชุมชนขึ้นอยู่กับทักษะทางเทคโนโลยีค้นหาสารสนเทศความยากง่ายในการเข้าถึงอินเทอร์เน็ต และรูปแบบรายการ ในกลุ่มผู้จัดรายการที่นำสารสนเทศจากสื่ออินเทอร์เน็ตมาในรายการมีเทคนิคการนำเสนอเนื้อหาที่แตกต่างกัน และชนิดสารสนเทศที่นำเสนอเป็นข้อมูลที่มีเนื้อหาอยู่ในระดับท้องถิ่นและระดับประเทศ ค้นหาจากแหล่งเว็บไซต์ยอดนิยมมากกว่าเว็บไซต์ภาครัฐ

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อ 3 ผลการประเมินความต่อเนื่องของการใช้สารสนเทศจากสื่ออินเทอร์เน็ตในกลุ่มผู้จัดรายการวิทยุชุมชน

ผู้วิจัยได้ร่วมประเมินความต่อเนื่องของการใช้สารสนเทศจากสื่ออินเทอร์เน็ตเพื่อจัดรายการวิทยุชุมชนร่วมกับผู้จัดรายการวิทยุชุมชน อย่างไรก็ตามมีบางปัจจัยที่ผู้จัดรายการมองไม่เห็นหรือคิดไม่ถึงว่าเป็นปัญหาผู้วิจัยจึงได้นำเสนอเพิ่มเติม จากการศึกษาสรุปได้ว่าปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการใช้สารสนเทศจากสื่ออินเทอร์เน็ตอย่างต่อเนื่องมี 3 ด้านดังต่อไปนี้

- 1) ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับสถานีวิทยุชุมชน ผู้จัดรายการและผู้ฟังรายการใช้วิทยุชุมชนในบทบาทของสื่อเพื่อความบันเทิงมากที่สุดทำให้สารสนเทศที่ควรได้รับการถ่ายทอดและไหลเวียนในรายการวิทยุมีปริมาณน้อย นอกจากนี้ปัจจัยด้านการบริหารงานส่งผลกระทบต่อความต่อเนื่องในการใช้สารสนเทศจากอินเทอร์เน็ตเช่นกันเนื่องจากการขาดทักษะในการประสานทรัพยากรจากหน่วยงานภายนอกเช่นหน่วยงานราชการและเอกชนเพื่อให้การเข้าถึงอินเทอร์เน็ตของผู้จัดรายการวิทยุเป็นไปได้โดยง่ายหรือมี

แหล่งเข้าถึงมากกว่าที่เป็นอยู่ นอกจากนี้ยังขาดการสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดวิทยุชุมชนและการมีส่วนร่วมทั้งในกลุ่มผู้จัดรายการด้วยตนเองและความร่วมมือจากชุมชน

- 2) ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริการของภาครัฐ แยกเป็นสองด้านคือ คุณภาพสารสนเทศเพื่อบริการประชาชนผ่านเว็บไซต์ของกระทรวง และการจัดหาและให้บริการโครงสร้างพื้นฐานเทคโนโลยีสารสนเทศที่เท่าเทียมกันระหว่างเขตเมืองและชนบท
- 3) ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับผู้จัดรายการวิทยุ ผู้จัดรายการสูงอายุขาดทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและกังวลในภาพลักษณ์ของตนเอง ผู้จัดรายการส่วนใหญ่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจไม่ดีไม่สามารถรับผิดชอบค่าใช้จ่ายของการใช้อินเทอร์เน็ต ผู้จัดรายการส่วนใหญ่มีความเข้าใจเกี่ยวกับสารสนเทศแตกต่างจากบรรทัดฐาน และข้อสุดท้ายคือผู้จัดรายการขาดความต่อเนื่องในการจัดรายการวิทยุชุมชน

แม้ว่าในวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 ประเมินได้ว่าการเชื่อมโยงสารสนเทศจากสื่ออินเทอร์เน็ตสู่รายการวิทยุชุมชนโดยผู้จัดรายการวิทยุชุมชน แต่จากข้อจำกัดที่พบในขั้นตอนการประเมินความต่อเนื่อง ตั้งแต่ระดับผู้ปฏิบัติการคือผู้จัดรายการวิทยุชุมชน และปัจจัยแวดล้อมระดับสถานีวิทยุและแรงสนับสนุนของภาครัฐ มีความเป็นไปได้ต่ำที่ผู้จัดรายการจะดำเนินการค้นหาสารสนเทศจากสื่ออินเทอร์เน็ตเพื่อใช้ในรายการวิทยุต่อไปในระยะยาว หรือหากการเชื่อมโยงสารสนเทศจากสื่ออินเทอร์เน็ตยังคงดำเนินไปได้ด้วยการดิ้นรนตามลำพังของผู้จัดรายการวิทยุ โดยไม่มีการแก้ไขข้อจำกัดต่าง ๆ ที่ได้ระบุไว้แล้ว คุณภาพของสารสนเทศที่ถูกนำมาใช้ในรายการวิทยุจะเป็นประเด็นต่อไปที่ต้องให้ความสนใจ

7.2 อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาบริบทและสภาพการดำเนินงานของจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชน 5 แห่ง และกรณีศึกษาการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมกับจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุอีก 2 แห่ง มีข้อค้นพบหลายประการซึ่งผู้วิจัยจะได้แยกอภิปรายตามกระบวนการสำคัญของการวิจัย 2 ส่วนคือ

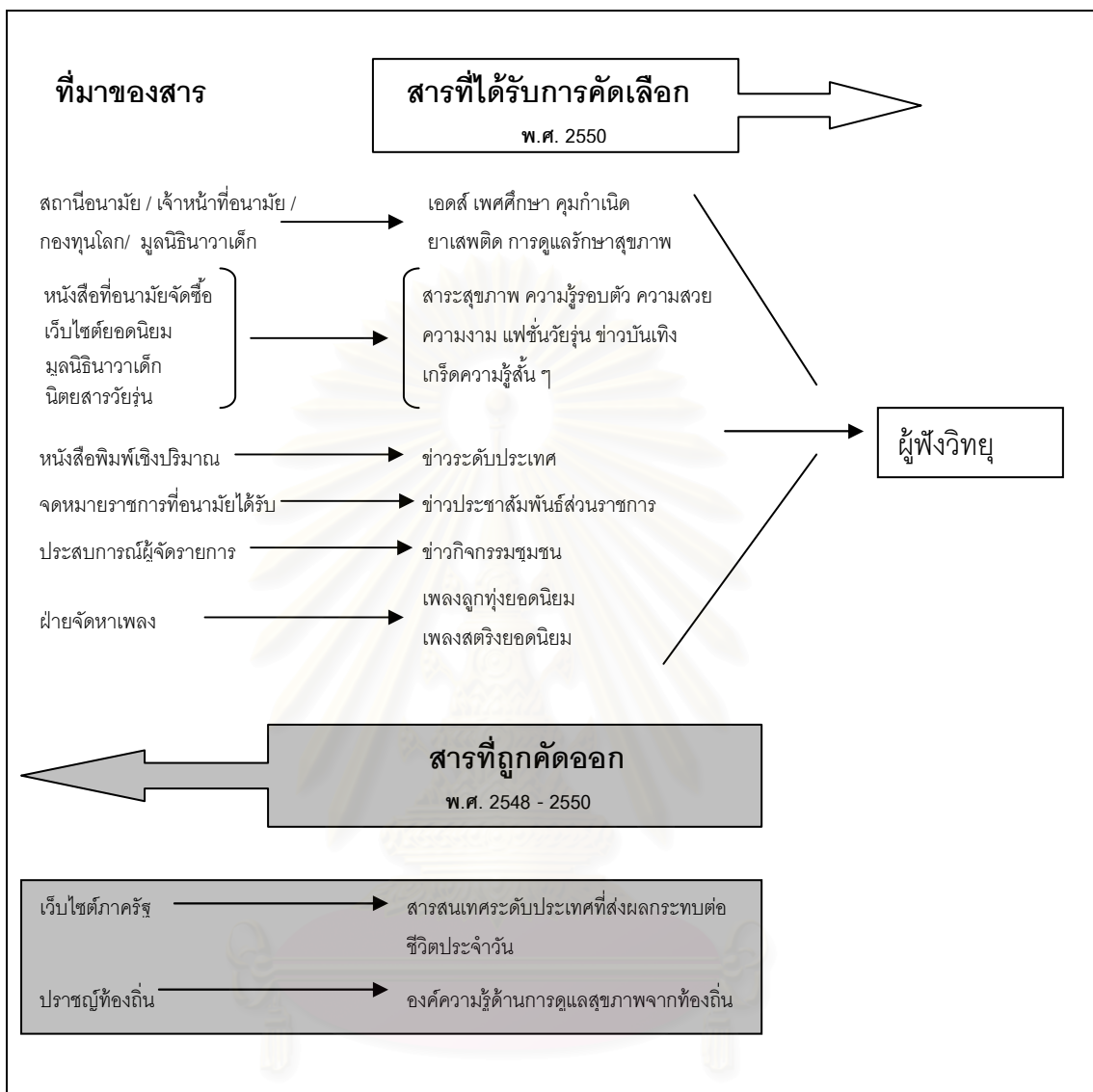
1. การเชื่อมโยงสารสนเทศจากสื่ออินเทอร์เน็ตสู่วิทยุชุมชน และ
2. แนวทางการเชื่อมโยงสื่อเพื่อลดช่องว่างทางดิจิทัล

การเชื่อมโยงสารสนเทศจากสื่ออินเทอร์เน็ตสู่วิทยุชุมชนโดยมีผู้จัดรายการวิทยุเป็น ตัวกลาง

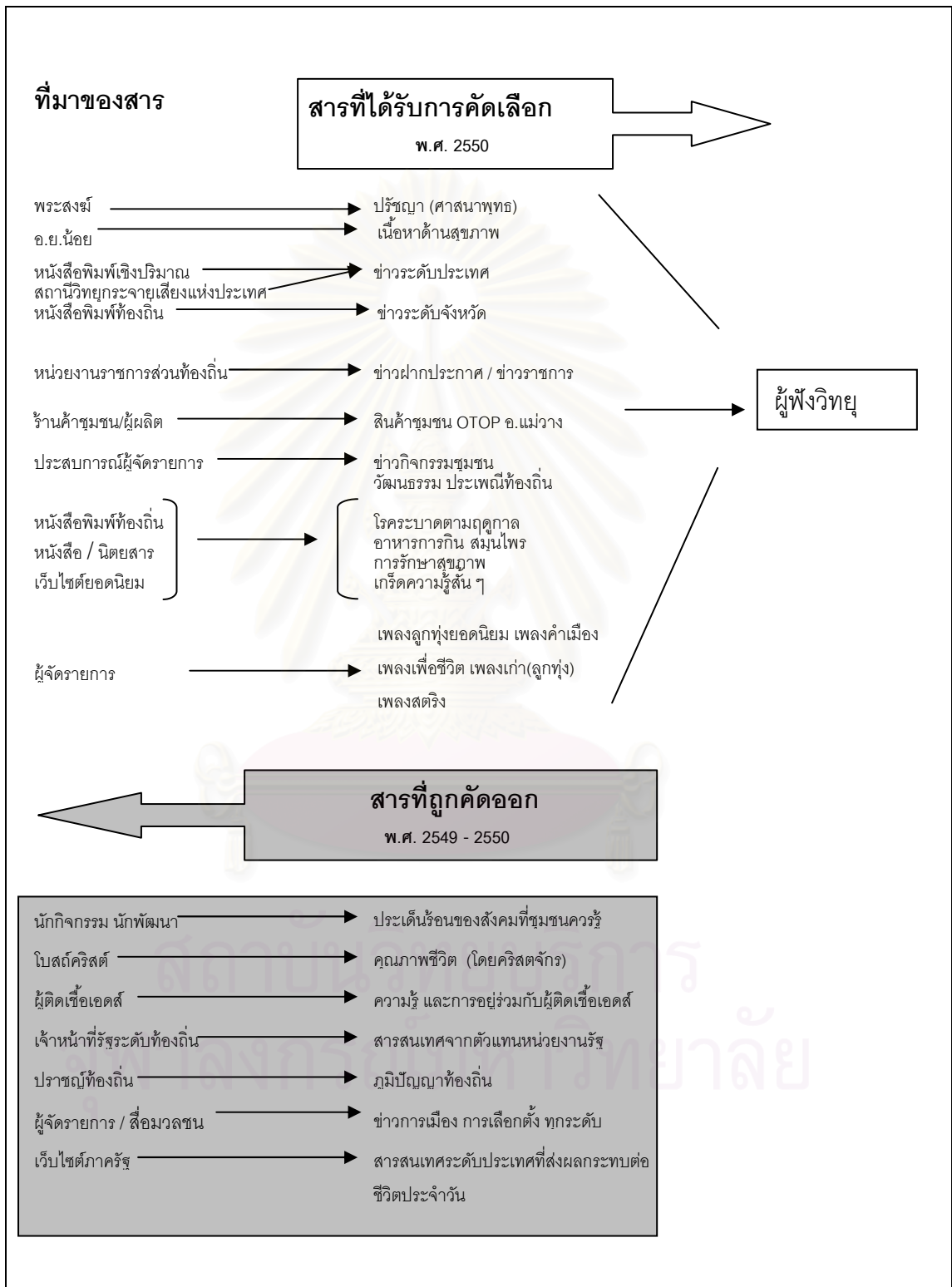
ช่องว่างทางสารสนเทศระหว่างสังคมเมืองและชนบทเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นมายาวนาน ก่อนที่จะมีเทคโนโลยีการสื่อสารเช่นอินเทอร์เน็ตซึ่งเชื่อกันว่าเป็นแหล่งสารสนเทศปริมาณมหาศาล ทั้งที่ผลิตโดยภาครัฐ เอกชน หน่วยงานพัฒนาภาคเอกชน กลุ่มสนใจ ฯลฯ กฤติกาพร มลาสาณต์ (2547) ศึกษาปัญหาช่องว่างทางดิจิทัลในประเทศไทยและสรุปว่าช่องว่างชนิดนี้เกิดขึ้นมานานแล้ว เพียงแต่ก่อนหน้านั้นเรียกว่า ช่องว่างทางระดับความรู้ ทักษะ และค่านิยม

การเชื่อมโยงสารสนเทศจากสื่ออินเทอร์เน็ตสู่วิทยุชุมชนซึ่งเป็นสื่อระดับชุมชนและใกล้ชิดกับผู้ฟังในท้องถิ่นจึงเป็นวิธีการหนึ่งที่นักวิจัยและนักพัฒนาศึกษาจากการทดลองปฏิบัติจริง ด้วยความหวังว่าการเชื่อมโยงสื่อเทคโนโลยีสมัยใหม่กับสื่อดั้งเดิมที่คนคุ้นเคยกันอยู่แล้วจะทำให้สารสนเทศไหลเวียนสู่สังคมชนบทได้มากขึ้น

การเชื่อมโยงสื่อและสารสนเทศระหว่างสื่ออินเทอร์เน็ตกับวิทยุวิทยุชุมชนเกิดขึ้นได้โดยผ่านผู้จัดรายการวิทยุชุมชน สถานีวิทยุชุมชนแต่ละแห่งเปรียบเสมือนผู้รักษาช่องทางการสื่อสารหรือเป็นนายประตูข่าวสาร (gatekeeper) ในการคัดเลือก กลั่นกรอง สารสนเทศปริมาณมหาศาลในสังคม และนำเสนอเนื้อหาที่เลือกแล้วสู่ผู้ฟังรายการ ผู้วิจัยใช้แนวคิดผู้รักษาช่องทางการสื่อสารมาอภิปรายการเชื่อมโยงสารสนเทศจากอินเทอร์เน็ตสู่รายการวิทยุชุมชนที่มีผู้จัดรายการวิทยุเป็นตัวกลาง จากการศึกษา จวช. กรณีศึกษา 2 แห่งผู้วิจัยสร้างแผนภาพ 42 –43 แสดงการคัดกรองข่าวสารของสถานีวิทยุชุมชนเพื่อแสดงถึงกระบวนการคัดเลือกสารของวิทยุชุมชนในระดับสถาบัน เพื่อเผยแพร่ในรายการต่าง ๆ แผนภาพดังกล่าวเป็นกระบวนการคัดเลือกสารสนเทศที่ได้รับการนำเสนอในปัจจุบันและเนื้อหาที่ถูกคัดออกตั้งแต่ยุคเริ่มก่อตั้งสถานี (พ.ศ. 2547) ถึงปัจจุบัน (พ.ศ. 2550)

ภาพที่ 41 กระบวนการคัดกรองข่าวสารเพื่อเผยแพร่สู่ชุมชนโดยสถานีวิทยุชุมชนเพื่อคนชุมชนบ้านแม่ฮัก พ.ศ. 2547 - 2550

ภาพที่ 42 กระบวนการคัดกรองข่าวสารเพื่อเผยแพร่สู่ชุมชนโดยสถานีวิทยุชุมชนคนกลุ่มน้ำวาง พ.ศ. 2550

ลำดับต่อไปผู้วิจัยจะอภิปรายกระบวนการคัดกรองสารของสถานีวิจัยการศึกษาคือ จวช. เพื่อคนชุมชนบ้านแม่ฮัก และจวช.คนลุ่มน้ำวาง ตามแผนภาพที่ 42-43 แยกเป็นด้านแหล่งที่มาของสารสนเทศเพื่อการคัดกรอง สารสนเทศที่ได้รับการคัดเลือก สารสนเทศที่ถูกคัดออก และปัจจัยแวดล้อมอื่น ๆ ที่พบระหว่างการศึกษาระหว่างการศึกษาระบบการคัดเลือกข่าวสารของสถานีวิจัยชุมชน

แหล่งที่มาของสารสนเทศ

Shoemaker (1991) กล่าวถึงปัจจัยที่มีผลต่อการทำหน้าที่ของผู้เข้าประตูข่าวสารในหลายด้านโดยกล่าวถึงจุดเริ่มต้นของการเฝ้าประตูสารได้แก่ทางเข้าของสารสู่กระบวนการเฝ้าประตูข่าวสาร โดยทางเข้าของสารเกิดขึ้นได้ในหลายทาง บางช่องทางเป็นการนำข้อมูลและสารจากภายนอกเข้าสู่สถาบันเพื่อคัดเลือกสาร และอีกช่องทางหนึ่งข้อมูลข่าวสารจะถูกนำเข้าองค์กรข่าวด้วยความคิดริเริ่มของสถาบันหรือผู้ปฏิบัติงานก่อนที่สารจะถูกนำมาสู่ประตูข่าวสารเพื่อผ่านการคัดกรองต่อไป

แหล่งสารสนเทศหรือทางเข้าของสารสู่กระบวนการเฝ้าประตูสารเพื่อการคัดกรองเนื้อหาของสื่อวิทยุชุมชนกรณีศึกษาส่วนใหญ่เป็นการนำข้อมูลและสารจากภายนอกเข้าสู่สถาบันเพื่อคัดเลือก มากกว่าเป็นการคิดริเริ่มของสถาบันหรือผู้ปฏิบัติงานเพื่อที่จะผลิตเนื้อหาเอง แหล่งสารส่วนใหญ่มีลักษณะจับต้องได้และเป็นแหล่งที่ผู้จัดรายการรู้จักมาก่อนแล้ว เช่นสื่อสิ่งพิมพ์ สื่อมวลชนทุกแขนง จดหมายข่าวราชการ เว็บไซต์ยอดนิยม เป็นแหล่งสารสนเทศในระดับประเทศ และท้องถิ่น นำเสนอด้วยภาษาไทยภาคกลางเป็นหลัก สารสนเทศที่อยู่ในระดับนานาชาติแทบจะไม่มีสารที่ถูกนำมาคัดกรอง ข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับการศึกษาของ หม่อมหลวงสรสิริ วรวรณ (2548) ศึกษาวิทยุชุมชนในภาคกลาง และพิมพ์พรณ อินทรพิมล (2548) ศึกษาวิทยุชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และทั้งสองพบว่าแหล่งสารสนเทศเพื่อจัดรายการวิทยุชุมชนคือ สื่อมวลชน ข้อมูลภาคราชการ ประกาศกิจกรรมในชุมชน และอินเทอร์เน็ต นอกจากนี้ยังพบอีกว่า จวช. คนลุ่มน้ำวางยังถ่ายทอดข่าวจากสถานีวิจัยกระจายเสียงแห่งประเทศไทยอย่างต่อเนื่องตั้งแต่เดือนตุลาคม พ.ศ. 2549 ตามคำสั่งของกองทัพภาคที่ 3

สารสนเทศที่สถานีมีนโยบายหรือมอบหมายผู้จัดรายการทำบทบาททุกเพื่อออกไปผลิตสารสนเทศเกิดขึ้นน้อยมาก แม้ว่าในชุมชนมีแหล่งความรู้ก็ตาม เช่น กรณีของ จวช. เพื่อคนลุ่มน้ำวาง มีผู้จัดรายการเพียงหนึ่งรายที่ได้ออกไป สัมภาษณ์และรวบรวมข้อมูลสินค้าของแต่ละหมู่บ้านด้วยตนเองเพื่อจัดรายการ แต่ก็สืบเนื่องจากบทบาทการเป็นผู้จำหน่ายผลิตภัณฑ์ชุมชนอยู่ก่อนแล้ว ขณะที่จวช.เพื่อคนชุมชนบ้านแม่ฮักซึ่งมีชุมชนบ้านแม่ฮักเป็นชุมชนที่ได้รับรางวัลแกนนำการดูแลสุขภาพโดยมีชุมชนเป็นฐานและมีผู้รู้อยู่ในชุมชนกลับไม่มีการรุกเข้าชุมชนของสถานีหรือผู้จัดรายการเพื่อนำความรู้จากปราชญ์ชุมชนมาเผยแพร่

ในระยะ พ.ศ. 2548 – 2551 จากการวิเคราะห์ผังรายการของ จวช. ยังพบอีกว่ารูปแบบรายการมีความหลากหลายลดน้อยลง และผู้จัดรายการมีจำนวนลดลงอีกด้วย จากแผนภาพที่ 43 จะเห็นว่าส่วนหนึ่งของที่มาของสารเป็นสื่อบุคคลและเป็นผู้จัดรายการวิทยุอีกด้วย แต่ถูกคัดออกไปหลังจากปี พ.ศ. 2549 ได้แก่ นักกิจกรรมนักพัฒนาระดับท้องถิ่น ตัวแทนของโบสถ์คริสต์ ผู้ติดเชื้อเอดส์ เจ้าหน้าที่รัฐในระดับท้องถิ่นเช่น เจ้าหน้าที่ไปรษณีย์ ตัวแทนจากอบต.ต่าง ๆ ประชาสัมพันธ์ของโรงพยาบาลแม่วาง ตำรวจ

สารสนเทศที่ได้รับการคัดเลือก

วาระการสื่อสารของสถานีกำหนดชนิดสารที่ได้รับการคัดเลือก เมื่อเปรียบเทียบภาพที่ 42 และ 43 เห็นได้ว่าจวช.เพื่อคนชุมชนบ้านแม่ฮักมีชนิดสารที่ถูกคัดออกน้อยกว่า จวช.คนลุ่มน้ำวาง วาระการสื่อสาร “สถานีเพื่อสุขภาพ” ทำให้แหล่งสารสนเทศและผู้จัดรายการสามารถให้ลำดับความสำคัญก่อนหลังของสารที่ควรถูกนำมาส่งที่ประตูสารและสารที่ควรถูกคัดเลือก เมื่อเปรียบเทียบความเปลี่ยนแปลงของสารที่ถูกนำเสนอในสถานี ยังพบอีกว่าการมีวาระการสื่อสารช่วยให้จวช.เพื่อคนชุมชนบ้านแม่ฮักคงอัตลักษณ์การแหล่งความรู้ด้านสุขภาพของชุมชนได้ตั้งแต่ยุคเริ่มก่อตั้งถึงปัจจุบัน

ระดับหรือขอบเขตของสารสนเทศที่ได้รับการคัดเลือกของทั้งสองสถานี เป็นเนื้อหาในระดับท้องถิ่น จังหวัด และระดับประเทศ เนื้อหาระดับท้องถิ่นได้แก่ กิจกรรมของชุมชน ข่าวระดับจังหวัด ส่วนเนื้อหาในระดับประเทศได้แก่ ข่าวระดับประเทศจากหนังสือพิมพ์เชิงปริมาณ

รายการข่าวของสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย ข่าวประชาสัมพันธ์และประกาศของหน่วยงานราชการระดับท้องถิ่น (อบต. อำเภอ จังหวัด)

เพลงเป็นสารชนิดหนึ่งที่มีการคัดเลือกและเผยแพร่สู่ผู้ฟังอย่างต่อเนื่อง Bazilai-Nahon and Neumann (2005) และ Shoemaker (1991) กล่าวว่ารสนิยมและความคาดหวังของผู้รับสารหรือผู้ฟังรายการวิทยุชุมชนมีผลต่อการเลือกสรรเนื้อหาของผู้จัดรายการ แม้ว่าการศึกษาวิทยุชุมชนในจังหวัดเชียงใหม่ของทั้ง Bhattachara Aramsri (2005) ภัทรพร อะโฮ (2548) และ ศาสวัต บุญศรี (2549) จะพบว่าวิทยุชุมชนมีข้อมูลเกี่ยวกับผู้ฟังน้อยมากและผู้ฟังรายการวิทยุส่วนใหญ่มีบทบาทเป็นเพียงผู้ฟัง แต่คุณลักษณะข้อหนึ่งของวิทยุชุมชนที่เข้าถึงง่ายและเปิดโอกาสให้สมาชิกชุมชนซึ่งในอดีตเป็นเคยผู้ฟังวิทยุเช่นกันเข้ามาเป็นผู้จัดรายการได้ ประกอบความใกล้ชิดระหว่างผู้จัดรายการกับชุมชน ผู้จัดรายการวิทยุชุมชนของสถานีกรณีศึกษาจึงคาดเดาได้ว่าใครคือผู้รับสารของ จวช. และมีรสนิยมอย่างไร ผู้จัดรายการวิทยุและผู้บริหาร จวช. ส่วนใหญ่ให้ความเห็นว่าการนำเสนอสาระหรือเนื้อหาควรมีปริมาณหนึ่งแต่ควรน้อยกว่าความบันเทิง ยิ่งไปกว่านั้นผู้จัดรายการวิทยุเยาวชนที่เปลี่ยนบทบาทของการเป็นผู้ฟังมาเป็นผู้จัดรายการใช้ประสบการณ์เดิมของการเป็นผู้ฟังที่รู้สึกไร้ค่าหากผู้จัดรายการเปิดเพลงน้อยหรือพูดทับเพลง การรับรู้และความเข้าใจของผู้จัดรายการวิทยุชุมชนซึ่งเป็นผู้เฝ้าประตูสารที่เชื่อว่าสมาชิกชุมชนใช้สื่อวิทยุชุมชนเพื่อความบันเทิงและความผ่อนคลายเป็นหลัก ทำให้ผู้จัดรายการให้น้ำหนักกับการเฝ้าประตูสารที่เป็นความบันเทิงเท่าๆ กับการคัดเลือกสรรสนเทศ ผลการศึกษาบริบทและข้อมูลพื้นฐานสถานีวิทยุ 5 แห่งในบทที่ 4 ยืนยันข้อสรุปนี้ แม้ว่าแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของสถานีส่วนใหญ่คือเวลาการเปิดและปิดสถานีสั้นลงกว่าระยะเริ่มต้นก่อตั้งสถานี ผังรายการมีความหลากหลายน้อยลง แต่มีเพียงรายการเพลงที่ยังคงรักษาสัดส่วนเวลาการนำเสนอบนผังรายการไว้ได้โดยไม่ถูกลดเวลาของรายการลง นอกจากนั้นบางสถานีเช่น จวช. เพื่อคนชุมชนบ้านแม่ฮักยังกำหนดให้มีฝ่ายจัดหาเพลงเป็นหน้าที่หนึ่งของคณะทำงาน รวมถึงการจัดสรรงบประมาณเพื่อซื้อซีดี หรือแผ่น MP3 ของเกือบทุกสถานีวิทยุชุมชนที่ศึกษาในครั้งนี้

ผลสรุปการศึกษาบริบท จวช. ในบทที่ 4 ผู้วิจัยพบว่ารูปแบบของรายการที่เผยแพร่ในสถานีวิทยุทั้ง 5 แห่ง ปัจจุบันมีรายการเพลงสอดแทรกสาระเป็นรายการหลัก รองลงมาคือรายการสนทนา และรายการธรรมะ พบการเปลี่ยนแปลงจากสถานีในระยะเริ่มต้นที่มีรายการหลากหลาย ที่มาของข่าวสารที่หลากหลายรวมถึงผู้ด้อยโอกาสในสังคม ผู้การเป็นสถานีที่เน้น

รายการเพลงสอดแทรกสาระ ซึ่งทั้งหมดนี้ขัดแย้งกับที่ Colin และ Estrada (2001) ได้ระบุเนื้อหาที่วิทยุชุมชนควรนำเสนอตามที่ไว้ในคู่มือวิทยุชุมชน เช่น เนื้อหาที่เกี่ยวกับท้องถิ่น เนื้อหาที่เกิดจากการอภิปรายในประเด็นซึ่งส่งผลกระทบต่อชุมชน เนื้อหาที่ทำให้คนด้อยโอกาสในสังคมเข้าใจประเด็นใดประเด็นหนึ่งอย่างถ่องแท้ เนื้อหาเกี่ยวกับระบอบประชาธิปไตยและประชาสังคม เนื้อหาเกี่ยวกับความเดือดเนื้อร้อนใจเรื่องร้องทุกข์ของประชาชน และเนื้อหาจากผู้ด้อยโอกาสในสังคม

สารสนเทศที่ถูกคัดออกในกระบวนการเฝ้าประตูลสาร

หากสถานีวิทยุชุมชนได้มีโอกาสทำหน้าที่ตามปรัชญาของสื่อแล้ว สารสนเทศที่ควรไหลเวียนและได้รับการคัดเลือกเพื่อนำเสนอผ่านรายการควรมีลักษณะตามที่ Colin และ Estrada (อ้างแล้ว) ได้กล่าวไว้ แต่ผลการศึกษาจวช. กรณีศึกษาโดยเฉพาะ จวช. คนลุ่มน้ำวาง กลับพบว่า สารสนเทศที่วิทยุชุมชนควรนำเสนอกลับถูกคัดออกหรือขาดหายไปในช่วงปีพ.ศ. 2550 โดยเฉพาะเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับระบอบประชาธิปไตยและประชาสังคม ความเดือดเนื้อร้อนใจประเด็นซึ่งส่งผลกระทบต่อชุมชน ผลการศึกษาบริบท จวช. ในบทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ผังรายการของทุกสถานีผู้วิจัยพบว่าสารสนเทศถูกคัดออกในกระบวนการเฝ้าประตูลสารเกิดจากกระบวนการ 3 แบบคือ

- 1) มติร่วมกันของคณะกรรมการและผู้จัดรายการเพื่อคัดสารสนเทศออกได้แก่ เนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการเมืองการปกครองทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับประเทศ จวช. คนลุ่มน้ำวางมีระบบควบคุมเนื้อหาการเมืองการปกครอง เพราะเห็นว่าเนื้อมหาดังกล่าวล่อแหลม และผู้ฟังซึ่งเป็นคนหนุ่มมากอาจเข้าใจผิดว่า จวช. ไม่เป็นกลางทางการเมือง การควบคุมเนื้อหาการเมืองการปกครองของ จวช. คนลุ่มน้ำวางยังรวมไปถึงการห้ามอ่านหรือถ่ายทอดเนื้อหาจากสื่อหนังสือพิมพ์อีกด้วย จวช. ดอยหลังถ้าเป็นอีกตัวอย่างของการควบคุมเนื้อหาทางการเมืองโดยมีประกาศของผู้บริหารสถานีติดแจ้งเตือนในห้องส่งอย่างชัดเจนว่า “หน้าไมค์โทรมาคุยเรื่องการเมืองหรือนอกเหนือจากแนะนำเพลงให้ตัดเสียง!” และ “นำเสนอข่าวเกี่ยวกับการเมืองได้แต่ห้ามวิพากษ์วิจารณ์” สารสนเทศเกี่ยวกับการเมืองการปกครอง ระบอบประชาธิปไตย และประชาสังคม จึงถูกคัดออกจากเนื้อหาของวิทยุชุมชนยุคปีพ.ศ. 2550

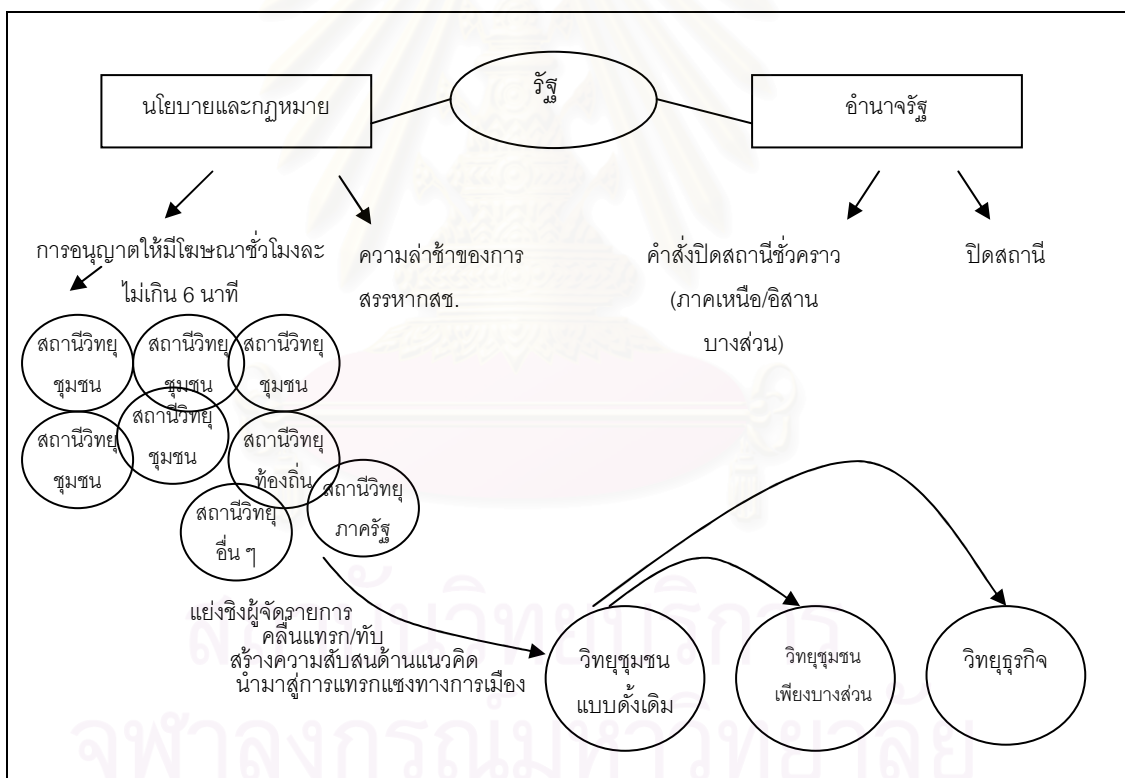
2) สารสนเทศบางชนิดขาดหายไปจากสถานีเนื่องจากแหล่งสารสนเทศยุติการส่งข่าวสาร สถานีกรณีศึกษาคือจวช.คนลุ่มน้ำวางประสบปัญหาจำนวนผู้จัดรายการลดลงกว่าร้อยละ 50 เมื่อเปรียบเทียบกับช่วงก่อตั้งสถานี โดยกลุ่มผู้จัดรายการที่เป็นข้าราชการหรือเป็นตัวแทนหน่วยงานรัฐในระดับท้องถิ่นได้หยุดมาจัดรายการนับตั้งแต่ช่วงปลายปี พ.ศ. 2549 ซึ่งสถานีวิทยุได้ถูกปิดชั่วคราว ข้าราชการหรือเป็นตัวแทนหน่วยงานรัฐในระดับท้องถิ่นซึ่งสมาชิกชุมชนรวมถึงผู้จัดรายการด้วยกันให้ความเชื่อถือในฐานะแหล่งข้อมูลที่มีคุณค่า น่าเชื่อถือ และมีข้อมูลที่ทันกับสถานการณ์ ขณะเดียวกันก็เข้าใจท้องถิ่นจึงขาดหายไปจากแหล่งสารสนเทศนำเข้ามาของสถานี ผลการศึกษาในบทที่ 4 ถึงบริบทและข้อมูลพื้นฐานของสถานีวิทยุพบว่าแทบทุกสถานียกเว้น จวช. ดอยหลังถ้า มีปรากฏการณ์ผู้จัดรายการของหน่วยงานรัฐหยุดและหายไปจากการเป็นแหล่งข้อมูลของสถานี นอกจากนั้นยังพบว่าผู้ด้อยโอกาสในสังคมเช่นผู้ติดเชื้อเอชไอวียุติการมาจัดรายการจากกรณีของ จวช.สันป่าตอง และ จวช.คนลุ่มน้ำวางเนื่องจากการสถานีประเมินกันเองเบื้องต้นว่าปัญหาเอชไอวีเป็นเรื่องที่คนทั่วไปรู้และเข้าใจมากยิ่งขึ้นแล้ว กลุ่มสุดท้ายคือแหล่งสารสนเทศที่เป็นศิลปินหรือปราชญ์ท้องถิ่น เช่น จวช.สันป่าตองซึ่งเคยนำเสนอรายการ “คำขำล้านนา” ศิลปินกลอนภาษาพื้นเมืองได้ยุติการมาร่วมจัดรายการเช่นกันเนื่องจากสถานีเปิด ปิด ไม่สม่ำเสมอเนื่องจากถูกคลื่นสถานีวิทยุท้องถิ่น (วิทยุชุมชนแบบกระจายพันธุ์) ทับและแทรกคลื่นของจวช.

3) สารสนเทศลักษณะใหม่คือการพูดโฆษณาสินค้าสปอนเซอร์เบียดเข้ามา มีพื้นที่ข่าวสารเนื่องจากนโยบายของสถานี การศึกษาบริบทของสถานีวิทยุชุมชนในบทที่ 4 ผู้วิจัยพบว่าจวช. คนหางดง ได้เปลี่ยนแปลงรูปแบบการบริหารและรูปแบบของสถานี โดยได้เปลี่ยนไปเป็นสถานีวิทยุธุรกิจ และเมื่อเป็นวิทยุธุรกิจแล้ว พันธกิจของสถานีจึงเปลี่ยนไปโดยต้องนำเสนอหรือพูดโฆษณาสินค้าสปอนเซอร์เป็นเนื้อหาหลักชนิดหนึ่งที่สถานีรับรองร่วมกันว่าเป็นสารที่ให้ผ่านประจำข่าวสารได้

ปัจจัยแวดล้อมทางสังคมและการเมือง

ในช่วงที่ทำการวิจัยคือ พ.ศ. 2550 – 2551 ปัจจัยแวดล้อมทางสังคมและการเมืองเป็นส่งผลกระทบต่อกระบวนการคัดเลือกข่าวสารของสถานีวิทยุชุมชน สืบเนื่องมาจากการแทรกแซงของรัฐทั้งทางตรงและทางอ้อม ผู้เฝ้าประตูข่าวสารได้รับอิทธิพลของอุดมการณ์ของ

ระบบสังคมที่ตนเองสังกัด (Bazilai-Nahon and Neumann, อ้างแล้ว ; Shoemaker, อ้างแล้ว) สารบางอย่างจึงอาจถูกเลือกเข้าสู่ช่องสารเนื่องจากมันตอกย้ำหรือสร้างการยอมรับสถานภาพของผู้มีอำนาจ ขณะเดียวกันสารบางอย่างก็ถูกคัดทิ้งถ้ามันจะบ่อนทำลายหรือสั่นสะเทือนสถานภาพของผู้มีอำนาจหรือเจ้าของอุดมการณ์ อย่างไรก็ตามโดยบทบาทของสื่อมวลชนแล้วบางครั้งสื่อต้องทำหน้าที่ทำลายหรือเป็นฝ่ายตรงข้ามของผู้มีอำนาจ แต่ในกรณีของประเทศไทย วิทยุชุมชนยังไม่สามารถตั้งคำถามหรือท้าทายรัฐตั้งแต่ระดับท้องถิ่นถึงส่วนกลาง เนื่องจากถูกแทรกแซงและตีกรอบข่าวสารโดยอำนาจรัฐโดยใช้กฎหมาย การแทรกแซงการสรรหาคณะกรรมการที่จะเข้ามาจัดสรรคลื่นความถี่และดูแลกำกับสื่อภาคประชาชน และการใช้อำนาจโดยตรงเพื่อปิดสถานี ดูภาพ 44 ประกอบ

ภาพที่ 43 ปัจจัยแวดล้อมทางการเมืองและการกลายพันธุ์ของสถานีวิทยุชุมชนที่ศึกษา

อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์ และพิรงรอง รามสูต (2550) ซึ่งว่าการศึกษานี้พบบทบาทของสื่อในฐานะผู้รักษาช่องทางการสื่อสาร ควรนำปัจจัยอื่น ๆ ในองค์กรสื่อ หรือปัจจัยนอกองค์กรสื่อมาร่วมพิจารณาด้วย Shoemaker (1991) กล่าวถึงปัจจัยภายในองค์กร เช่นวัฒนธรรมองค์กร ความซับซ้อนหรือลำดับชั้นในองค์กร ขนาดขององค์กร รวมถึงปัจจัยภายนอกองค์กร เช่น ระบบ

4 แห่งประสบปัญหาคลื่นสถานีอื่นทับและแทรก จวช. ที่ได้รับผลกระทบมากที่สุดคือ จวช. สันป่าตอง จนถึงขั้นต้องหยุดการกระจายเสียงเป็นระยะ ๆ ซึ่งท้ายที่สุดทำให้ผู้จัดรายการเกิดความท้อแท้รวมถึงห่างหายไปจาก จวช. การถอนตัวของผู้จัดรายการจึงหมายถึงแหล่งसारสารเทศเพื่อนำเข้าสู่กระบวนการเฝ้าประตูข่าวสารของสถานีลดลง ขณะเดียวกันก็ขาดอาสาสมัครและบุคคลากรที่จะทำหน้าที่สนับสนุนให้สถานีดำรงอยู่ได้ต่อไป

2) ปัญหาด้านบุคลากร การแย่งชิงตัวผู้จัดรายการวิทยุจาก จวช. หรือวิทยุชุมชนดั้งเดิมส่งผลกระทบต่อสถานีวิทยุชุมชนทั้งในด้านกำลังคนและแนวคิด กลุ่มผู้จัดรายการวิทยุรุ่นก่อตั้งสถานีมักจะเคยผ่านการอบรมทั้งแนวคิดและการจัดรายการวิทยุจากการลงทุนของหน่วยงานพัฒนาภาคเอกชนและสถานีเอง การที่ผู้จัดรายการเปลี่ยนสถานะไปเป็นผู้ซื้อเวลาและขายสปอนเซอร์ในสถานีวิทยุธุรกิจทำให้ผังรายการ รูปแบบรายการของสถานีวิทยุชุมชนดั้งเดิมต้องถูกปรับเปลี่ยน กรณีศึกษา จวช. คนลุ่มน้ำวาง พบว่าผู้จัดรายการในยุคก่อตั้งสถานีได้ทยอยออกไปจัดรายการในสถานีอื่น ๆ หลังจากที่มีประสบการณ์จากสถานีวิทยุชุมชน ขณะเดียวกันก็ขาดการถ่ายทอดแนวคิดวิทยุชุมชนทำให้ผู้จัดรายการที่เข้ามาใหม่ ผู้จัดรายการรุ่นหลังซึ่งไม่เคยได้รับการอบรมและถ่ายทอดแนวคิดจึงไม่มีความรู้ความเข้าใจเรื่องวิทยุชุมชน แต่นำประสบการณ์วิทยุกระแสหลักมาใช้ในวิทยุชุมชน ซึ่งนำไปสู่ปัญหาข้อต่อไปคือเรื่องแนวคิดในการดำเนินการวิทยุชุมชน

3) ปัญหาด้านแนวคิด การเกิดขึ้นของวิทยุชุมชนอย่างรวดเร็วของกลุ่มผู้แสวงหาผลประโยชน์จากผลกำไรของโฆษณาและการใช้สื่อเพื่อประโยชน์แอบแฝงทางการเมือง ทำให้เกิดวิทยุขึ้นดาดงันภายใต้ชื่อ “จุดปฏิบัติการเตรียมความพร้อมวิทยุชุมชน” อิงรูปแบบการดำเนินการของวิทยุกระแสหลักซึ่งเป็นวิทยุของมืออาชีพ การศึกษาครั้งนี้พบสถานการณ์ที่ยืนยันปัญหาด้านแนวคิดคือกรณีการปิดตัวของ จวช. คนหางดง เมื่อผู้สนับสนุนและคณะกรรมการบางส่วนไม่ต้องการแบกรับภาระค่าใช้จ่ายของสถานีจึงรับโฆษณาธุรกิจท้องถิ่น กลุ่มผู้ก่อตั้งที่มีความคิดเห็นขัดแย้งจึงต้องถอนตัวออกไป และเปลี่ยนชื่อสถานีใหม่

4) ปัญหาการถูกแทรกแซงโดยรัฐ จวช. ในภาคเหนือและภาคอีสานบางส่วนนอกจากจะได้รับผลกระทบที่จากการแทรกแซงของภาครัฐกิจ ยังถูกแทรกแซงทางการเมืองในหลายรูปแบบทั้งทางตรงคือการถูกสั่งปิดสถานีโดยรัฐใช้อำนาจบังคับ และทางอ้อมคือผู้ปฏิบัติการวิทยุชุมชน

เกิดความหวาดกลัวและไม่เชื่อมั่นในสิทธิการแสดงความคิดเห็นอย่างเสรีตามระบอบประชาธิปไตย

คณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (คปค.) ทำการรัฐประหารและมีคำสั่งระงับการออกอากาศวิทยุชุมชนภาคเหนือทั้งหมดและภาคอีสานบางส่วนในช่วงเดือนกันยายน พ.ศ. 2549 เนื่องจากไม่สามารถแยกแยะได้ว่าสถานีวิทยุชุมชนที่เกิดขึ้นมากมายนั้นสถานีใดบ้างที่เป็นวิทยุชุมชนดั้งเดิม วิทยุธุรกิจ และวิทยุของกลุ่มอำนาจการเมืองเก่า ผลของการต่อสู้และต่อรองโดยสมาพันธ์วิทยุชุมชนภาคเหนือตอนบนยื่นอุทธรณ์ต่อกองอำนวยการรักษาความสงบเรียบร้อย ๔ ทำให้กองทัพภาคที่ 3 อนุญาตให้วิทยุชุมชนในพื้นที่ 17 จังหวัดภาคเหนือออกอากาศได้อีกครั้ง แต่ต้องอยู่ในกฎเกณฑ์อย่างเคร่งครัดและต้องออกอากาศช่วงหัวค่ำวันละ 3 เวลา ผลการศึกษาบริบทและสภาพการดำเนินงานวิทยุชุมชน 5 แห่งพบว่าจากบทเรียนการถูกปิดสถานีดังกล่าวทำให้นายสถานี กรรมการ และผู้จัดการวิทยุชุมชนสร้างแบบแผนการปฏิบัติงานสำหรับชาวसारการเมืองร่วมกันในกลุ่มคือ สถานีเลือกที่จะละเว้นหรือยุติการนำเสนอข่าวสารการเมืองและการวิพากษ์วิจารณ์การทำงานของรัฐบาลตั้งแต่ระดับท้องถิ่นถึงส่วนกลาง ปรากฏการณ์นี้สอดคล้องกับข้อค้นพบของสุระชัย ชูผงกา (2548) ซึ่งศึกษาวิทยุชุมชนที่เป็นสมาชิกสหพันธ์วิทยุชุมชนแห่งชาติ 21 สถานี พบแบบแผนการปฏิบัติงานสำหรับชาวसारการเมืองที่เป็นการหลีกเลี่ยงการนำเสนอปัญหาภายในท้องถิ่น การประกาศทำที่อย่างชัดเจนที่จะละเว้นการนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับการเมืองท้องถิ่นเพื่อลดความขัดแย้งและปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้น

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยคาดหวังจะศึกษาแบบปฏิบัติการร่วมกับสถานีวิทยุชุมชนเพื่อเชื่อมโยงสารสนเทศจากสื่ออินเทอร์เน็ตสู่รายการวิทยุชุมชนโดยมีผู้จัดการวิทยุชุมชนเป็นตัวกลาง พร้อมทั้งดำเนินการวิจัยภายใต้บริบทการดำเนินงานวิทยุแบบภาคประชาชนอย่างแท้จริงซึ่งวิทยุชุมชนจะได้เป็นเทคโนโลยีที่เหมาะสม (appropriate technology) สำหรับแก้ปัญหาช่องว่างทางข่าวสารหรือช่องว่างทางดิจิทัลให้กับสังคมชนบท อย่างไรก็ตามผลการศึกษากลับพบว่ารัฐและระบบการเมืองสร้างผลกระทบโดยตรงต่อแบบแผนปฏิบัติการปฏิบัติงานของสถานีวิทยุชุมชน รวมถึงส่งผลให้เกิดความสับสนด้านแนวคิดเมื่อมีวิทยุระดับท้องถิ่นเกิดขึ้นมากมายเพื่อหากำไรหรือผลประโยชน์ทางการเมือง วิทยุชุมชนโดยเฉพาะสถานีที่ดำเนินการโดยชาวบ้านอย่างแท้จริงจึงมีการปรับตัวเพื่อป้องกันภัยคุกคามของอำนาจรัฐและภาคธุรกิจ จนกระทั่งวิทยุชุมชนไม่มีโอกาสพัฒนาไปเป็นสื่อของภาคประชาชนอย่างเต็มตัวด้วยความสับสนในแนวคิดวิทยุชุมชนทั้งในกลุ่มผู้ปฏิบัติการและผู้ฟัง การเฝ้าประตูลู่ทางเพื่อนำเสนอสารสนเทศที่จะขยายโลกทัศน์และเส้น

ขอบความรู้ของสมาชิกชุมชนชนบทจึงไม่เกิดขึ้นโดยเฉพาะในส่วนของเนื้อหาที่เป็นการตรวจสอบการทำงานของภาครัฐ และการส่งเสริมให้สมาชิกชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในสถานีโดยเฉพาะการกำหนดเนื้อหาของสถานี

วิทยุชุมชนจึงยังเป็นสื่อที่ยังคงรอการต่อยอดทางด้านแนวคิด เปิดอิสระภาพในการสื่อสาร และโอกาสในการพัฒนา ในอีกด้านหนึ่งของกระบวนการเชื่อมโยงสื่อเพื่อลดช่องว่างทางสารสนเทศ อินเทอร์เน็ตถูกกำหนดให้เป็นหัวใจของแผนพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารระยะ พ.ศ. 2545-2549 ซึ่งเน้นคุณภาพและคุณภาพของเศรษฐกิจ รัฐ และสังคม การอภิปรายประเด็นหลักลำดับต่อไปเป็นเรื่องของช่องว่างทางดิจิทัลหรือช่องว่างทางสารสนเทศ และข้อค้นพบจากการวิจัยที่น่าจะนำมาสู่แนวทางการบรรเทาปัญหา

แนวทางการเชื่อมโยงสื่อเพื่อลดช่องว่างทางดิจิทัล

เมื่อเปรียบเทียบกับสื่อ หนังสือพิมพ์ โทรทัศน์ และอินเทอร์เน็ตแล้ว วิทยุชุมชนเป็นสื่อที่กล่าวได้ว่าเป็นเทคโนโลยีที่อยู่กึ่งกลางระหว่างสื่อมัลติมีเดียอย่างอินเทอร์เน็ตกับสื่อพื้นบ้านเช่น การละเล่นต่างๆ ถ้าพิจารณาตามนิยามของ Schumacher (1973) วิทยุชุมชนมีคุณสมบัติเป็นเทคโนโลยีระดับกลางหรือเทคโนโลยีที่เหมาะสมในแง่ที่ว่า วิทยุชุมชนนำไปสู่การกระจายออกจากศูนย์กลาง มีคุณสมบัติเหนือกว่าเทคโนโลยีดั้งเดิมและเทคโนโลยีพื้นบ้าน เรียบง่ายกว่า เข้าใจได้ง่าย ถูกกว่า และอิสระกว่าเทคโนโลยีขั้นสูงของผู้มีทุนสูง เป็นเทคโนโลยีของประชาชนหรือเทคโนโลยีแห่งประชาธิปไตย ทุกคนสามารถเข้าถึงได้

และจากคุณสมบัติต่าง ๆ ที่กล่าวไปเบื้องต้น วิทยุชุมชนจึงมักได้รับการแนะนำให้นำไปเชื่อมโยงกับสื่อทันสมัยเช่นอินเทอร์เน็ต เช่นการเชื่อมโยงโดยการจัดการรายการแบบ “Radio Browsing of the Internet” ที่ผู้จัดรายการซึ่งเป็นคนในท้องถิ่นนำเสนอและอภิปรายข้อมูลข่าวสารจากเว็บไซต์ในภาษาถิ่นพร้อมทั้งปรับเนื้อหาให้เข้ากับคามสนใจของผู้ฟัง ผู้ฟังสามารถขอข้อมูลข่าวสารโดยการโทรศัพท์ เขียนจดหมายเพื่อให้ผู้จัดรายการเป็นผู้ค้นหาและนำมาพูดคุยผ่านรายการวิทยุ การจัดการรายการรูปแบบนี้เป็นการทดลองของ UNESCO ในทวีปอาฟริกาซึ่งวิทยุชุมชนถูกตั้งขึ้นเพื่อเชื่อมต่อกับศูนย์ให้บริการมัลติมีเดีย หรือในทางกลับกันใช้การตั้งศูนย์มัลติมีเดียเพื่อเชื่อมโยงกับสถานีวิทยุชุมชน (Hughes, 2004; Fraser and Estrada, 2002)

เช่นเดียวกับที่ ศรัณย์ธร ศศิธนากรแก้ว (2547) ให้ข้อเสนอแนะไปในทิศทางเดียวกันกับการเชื่อมโยงสื่อของ UNESCO เพราะผลการศึกษาศูนย์บริการสารสนเทศชุมชนในชนบทของศรัณย์ธรพบว่าผู้ใช้อังยังเป็นสมาชิกชุมชนกลุ่มเล็ก ๆ คือนักเรียนนักศึกษาที่ใช้ประโยชน์โดยตรงจากศูนย์ผ่านบริการคอมพิวเตอร์มากที่สุด ศูนย์ฯ จึงควรถูกใช้ประโยชน์ทางอ้อมผ่านสื่ออื่น ๆ ในชุมชนเช่นผ่านรายการวิทยุชุมชน และผ่านเจ้าหน้าที่โดยถ่ายทอดข้อมูลจากเทคโนโลยีสารสนเทศสู่ชุมชน

แต่การวิจัยครั้งนี้เป็นความพยายามเชื่อมโยงสื่อในทิศทางที่ตรงกันข้ามกับของ UNESCO และงานวิจัยของศรัณย์ธร ซึ่งสื่ออินเทอร์เน็ตได้ถูกวางรากฐานและโครงสร้างไว้ก่อนสถานีวิชชุมชน แต่ความพยายามของผู้จัดรายการวิทยุชุมชนในพื้นที่วิจัยเชื่อมโยงสื่อจากฐานของการตั้งขึ้นมาก่อนของสถานีวิชและอุปสรรคการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตหรือการขาดทักษะในการใช้สื่ออินเทอร์เน็ต การวิจัยครั้งนี้จึงไม่พบรูปแบบการเชื่อมโยงสื่อโดยใช้สื่ออินเทอร์เน็ตเพื่อบริณาการเข้าเป็นส่วนหนึ่งของรายการวิทยุชุมชนได้อย่างรูปแบบรายการวิทยุท้องถิ่นอินเทอร์เน็ต หรือ “Radio Browsing of the Internet” อย่างไรก็ตามการศึกษาในครั้งนี้พบอุปสรรคและสภาพจริงของการดำเนินการวิทยุชุมชน ซึ่งเผยให้เห็นสื่อทางเลือกชนิดอื่นที่อาจนำมาใช้ประกอบกับอินเทอร์เน็ตเพื่อลดช่องว่างทางข่าวสารได้เช่นกัน โดยผู้วิจัยจะได้อภิปรายถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อช่องว่างทางดิจิทัลของประชาชนในเขตชนบท จากนั้นจะได้นำเสนอข้อแนะนำในการใช้สื่อทางเลือกชนิดอื่นที่อาจนำมาใช้ประกอบกับอินเทอร์เน็ตเพื่อลดช่องว่างทางข่าวสาร ดังรายละเอียดต่อไปนี้

การเข้าถึงโครงสร้างพื้นฐานด้านการสื่อสาร

จากผลการศึกษา ผู้จัดรายการวิทยุทำหน้าที่เป็นผู้ปฏิบัติการช่วยลดช่องว่างทางดิจิทัล โดยเป็นตัวกลางเชื่อมโยงสารสนเทศจากอินเทอร์เน็ต และนำสารสนเทศจากสื่ออินเทอร์เน็ตมานำเสนอในรายการวิทยุชุมชน จากการทบทวนวรรณกรรมช่องว่างทางดิจิทัลมีผู้ศึกษาและระบุปัจจัยไว้ 2 ลักษณะคือ ปัจจัยแวดล้อม เช่นโครงสร้างพื้นฐาน ปัจจัยทางสังคม เศรษฐกิจ และสองปัจจัยเกี่ยวกับทักษะของผู้จัดรายการเพื่อจะใช้ประโยชน์จากคอมพิวเตอร์และเครือข่ายอินเทอร์เน็ต

ช่องว่างทางดิจิทัลรูปแบบที่ 1 เกิดจากปัญหาการเข้าถึงคอมพิวเตอร์และเครือข่ายอินเทอร์เน็ต สภาพทางภูมิศาสตร์และปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจ (Bikson and Panis, 1999; Van Dijk, 1999; Corrado, 2000; Kasitorn Pooparadai, 2005) ผลการศึกษาจากพื้นที่กรณีศึกษายังพบปัจจัยเดิม ๆ ที่เคยมีนักวิจัยชี้ไว้เมื่อทศวรรษที่ผ่านมา ผู้จัดรายการวิทยุชุมชนในบทบาทผู้ปฏิบัติการช่วยลดความเหลื่อมล้ำทางสารสนเทศยังไม่สามารถเข้าถึงคอมพิวเตอร์และเครือข่ายอินเทอร์เน็ตได้โดยสะดวก ผลการศึกษา จวช. เพื่อคนชุมชนชนแม่ฮักยืนยันถึงปัญหาโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยีทำให้เกิดอุปสรรคในการเข้าถึงสารสนเทศจากสื่ออินเทอร์เน็ตแม้ว่าผู้จัดรายการวิทยุชุมชนจะมีทักษะการใช้เทคโนโลยีแล้วก็ตาม การใช้อินเทอร์เน็ตแต่ครั้งผู้จัดรายการเพื่อคนชุมชนชนแม่ฮักต้องเดินทางจากหมู่บ้านแม่ฮักพัฒนาไปย่านชุมชนเมืองด้วยระยะทางไม่ต่ำกว่า 9 กิโลเมตรหรือต้องรอใช้ในชั่วโมงเรียนในสถานศึกษา ความยุ่งยากเหล่านี้ทำให้ผู้จัดรายการวิทยุซึ่งเป็นเยาวชนเล็งการค้นหาสารสนเทศเพิ่มเติมจากอินเทอร์เน็ตเพื่อจัดรายการแม้ว่าจะมีทักษะการใช้ทั้งคอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ต ดังนั้นอุปสรรคด้านโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยีจึงยังเป็นปัจจัยที่อธิบายปรากฏการณ์ช่องว่างทางข่าวสารในพื้นที่วิจัยได้แม้ว่าผู้จัดรายการจะมีทักษะด้านเทคโนโลยีพร้อมแล้วก็ตาม

นอกจากนั้นผู้วิจัยมีข้อค้นพบที่น่าสนใจในกรณีของ จวช. คนกลุ่มน้ำวางซึ่งมีโอกาสเข้าถึงโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยีที่ดีกว่า แต่ประสบปัญหาการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตในอีกลักษณะหนึ่งเพราะพื้นที่สำหรับใช้อินเทอร์เน็ตไม่ได้ถูกออกแบบมาเพื่อรองรับการค้นหาสารสนเทศ ผู้จัดรายการพึ่งพาอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงจากร้านเกมเพื่อค้นหาสารสนเทศ แต่สิ่งแวดล้อมในร้านเกมไม่ได้เอื้อต่อการหาข้อมูลเนื่องจากบรรยากาศ อุณหภูมิ และโปรแกรมต่าง ๆ ถูกเตรียมไว้เพื่อการเล่นเกม ผลการศึกษาคั้งนี้จึงชี้ให้เห็นปัจจัยที่ซับซ้อนยิ่งขึ้นของช่องว่างทางดิจิทัลด้านการเข้าถึงเครือข่ายอินเทอร์เน็ต กล่าวคือแม้ว่าโครงสร้างพื้นฐานทางเทคโนโลยีจะได้รับการเตรียมพร้อมโดยภาครัฐแล้วก็ตาม แต่ปัจจัยด้านสถานที่เพื่อเข้าถึงหรือใช้ส่งผลกระทบต่อการใช้อินเทอร์เน็ตของผู้ใช้ในเขตชนบทอีกด้วย การให้บริการอินเทอร์เน็ตของภาคเอกชนโดยเฉพาะร้านเกมไม่ใช่ทางเลือกหรือปัจจัยสนับสนุนที่อาจนับรวมเป็นการช่วยแก้ไขช่องว่างทางดิจิทัลด้านการเข้าถึงคอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตสำหรับผู้ที่ไม่สามารถเข้าถึงอินเทอร์เน็ตได้จากที่อยู่อาศัยหรือสถานที่ทำงาน

รูปแบบที่ 2 ช่องว่างทางดิจิทัลที่เกิดจากปัญหาการขาดทักษะด้านเทคโนโลยีและสารสนเทศ (Stevenson, 2001; Ulrich, 2004; อนุช อาภาภิรม, 2545; ศิวพร ศรีสมัย และ ประชิต อินทะกนก, 2547; กฤติกาพร มลาสาณต์, 2548) การขาดทักษะสารสนเทศด้านเทคโนโลยีเป็นช่องว่างทางดิจิทัลอีกลักษณะหนึ่ง จากพื้นที่วิจัยกลุ่มผู้จัดรายการซึ่งเป็นผู้สูงอายุและมีการศึกษาระดับประถมศึกษาได้รับการอบรมการใช้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตเพื่อปรับให้มีความรู้ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศใกล้เคียงกับผู้จัดรายการซึ่งเป็นเยาวชน ผลจากการอบรมชี้ให้เห็นถึงปัจจัยด้านความแตกต่างของความรู้และโอกาสในการใช้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตในชีวิตประจำวันทำให้เกิดช่องว่างทางดิจิทัล การขาดโอกาสการใช้อินเทอร์เน็ตในชีวิตประจำวันทำให้ผู้จัดรายการ จวช. คนกลุ่มนี้ว่างกลุ่มชาวบ้านไม่มีโอกาสพัฒนาทักษะด้านเทคโนโลยีของตนเองแม้ว่าจะมีระดับการศึกษาใกล้เคียงกับผู้จัดรายการซึ่งเป็นเยาวชน

เนื่องจากความสามารถด้านสารสนเทศเป็นทักษะที่กว้างกว่าทักษะด้านเทคโนโลยี ตามที่ American Association of Library อธิบายถึงทักษะสองชนิดนี้ว่ามีบางทักษะที่ซ้อนทับกันอยู่ ความรู้และทักษะด้านเทคโนโลยีส่งเสริมความรู้ความสามารถด้านสารสนเทศแต่ความรู้ความสามารถในสารสนเทศมุ่งเน้นเรื่องเนื้อหา การสื่อสาร การวิเคราะห์ การค้นหาสารสนเทศ และการประเมินสารสนเทศมากกว่าความเข้าใจในเทคโนโลยีหรือทักษะในการใช้เทคโนโลยี การมีทักษะด้านเทคโนโลยีจึงเป็นส่วนส่งเสริมการค้นหาสารสนเทศของผู้จัดรายการวิทยุ

ผลการศึกษาผู้จัดรายการวิทยุที่เป็นเยาวชนที่มีทักษะด้านเทคโนโลยีอยู่ก่อนแล้วจึงเข้าถึงสารสนเทศที่มีอยู่ในอินเทอร์เน็ตได้เองทันที อย่างไรก็ตามผู้จัดรายการวิทยุผู้สูงอายุซึ่งใช้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตได้น้อยและประเมินทักษะทางเทคโนโลยีของตนเองต่ำแก้ไขปัญหาโดยใช้วิธีเป็นผู้ใช้สารสนเทศลำดับสอง คือขอให้ผู้จัดรายการที่มีทักษะค้นหาข้อมูลให้ตามที่ต้องการสอดคล้องกับที่ Ulrich (2003, p.7) พบว่าผู้ใช้ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศภายใต้โครงการลดความยากจนผ่านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในเขตชนบทของประเทศจีนส่วนใหญ่ไม่ใช้คอมพิวเตอร์และไม่สามารถหาข้อมูลจากอินเทอร์เน็ตด้วยตนเอง แต่มีวิธีการใช้แบบ “proxy users” หรือให้ผู้อื่นเช่นเจ้าหน้าที่ศูนย์หรือเด็กวัยรุ่นเป็นผู้ใช้เทคโนโลยีแทนตน อย่างไรก็ตามในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยยังพบการเป็นผู้ใช้แบบทางอ้อมอีกแบบหนึ่ง คือเป็นผู้ใช้ข้อมูลจาก

อินเทอร์เน็ตที่ผู้อื่นหาให้แม้ว่าตนเองจะมีทักษะด้านเทคโนโลยี เพราะผู้ใช้มีอุปสรรคในการเข้าถึงเครือข่ายอินเทอร์เน็ต

นอกเหนือจากปัจจัยด้านโครงสร้างและทักษะทางเทคโนโลยี ผู้วิจัยได้นำโมเดล Big6 Skills พัฒนาโดย Eisenberg และคณะ (2004) ซึ่งถือว่าเป็นทักษะชีวิต (Life Skills) และเหมาะสมกับสถานการณ์ที่ข้อมูลและสารสนเทศเป็นปัจจัยสำคัญในการแก้ปัญหา จากกระบวนการอบรมและประยุกต์ใช้โมเดล Big6 Skills พบว่าผู้จัดรายการรู้จักแหล่งสารสนเทศจำนวนจำกัด เลือกใช้แหล่งข้อมูลจากแหล่งที่คุ้นเคยซ้ำ ๆ เช่น ห้องสมุด หนังสือพิมพ์ท้องถิ่น หนังสือพิมพ์เชิงปริมาณ และเว็บไซต์ยอดนิยม ใช้เกณฑ์ความสะดวกในการเข้าถึง เช่น “แหล่งที่ใกล้มือ” แทนการใช้คุณภาพของแหล่งสารสนเทศเป็นเกณฑ์ ผู้จัดรายการใช้สารสนเทศโดยไม่มีการสังเคราะห์หรือผลิตเนื้อหาชุดใหม่ที่สืบค้นจากข้อมูลที่พบ ผู้จัดรายการเพียงแค่เปลี่ยนเนื้อหาที่พบเป็นภาษาพูดที่เป็นภาษาถิ่น ผู้จัดรายการมีการประเมินเฉพาะกระบวนการค้นหาสารสนเทศ แต่ไม่ประเมินเปรียบเทียบความต้องการสารสนเทศของตนเองกับข้อมูลที่ค้นพบ ข้อค้นพบนี้เป็นไปในทิศทางเดียวกับการศึกษาของหม่อมหลวงสรสิริ รววรรณ (2548) ที่ได้วิเคราะห์การจัดการแหล่งความรู้ของวิทยุชุมชน และพบว่าผู้จัดรายการไม่มีความรู้เพียงพอด้านแหล่งข้อมูล จัดเก็บข้อมูลตามความพอใจและความสะดวกของตนเองทำให้เกิดปัญหาข้อมูลปะปน สูญหาย ขาดแรงจูงใจการค้นหาข้อมูลเดิมมาต่อยอด

นอกเหนือจากปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับผู้จัดการวิทยุชุมชนแล้ว การเชื่อมโยงสารสนเทศจากสื่ออินเทอร์เน็ตสู่รายการวิทยุชุมชนขึ้นอยู่กับ “สาร” หรือข้อมูลที่มีอยู่ในสื่ออินเทอร์เน็ตเช่นกัน “การให้บริการทางอิเล็กทรอนิกส์ภาครัฐ” เป็นประเด็นสำคัญที่ถือว่าเป็นหัวใจของการพัฒนารัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ หรือ e-Government ขณะเดียวกัน “การลดความเหลื่อมล้ำของการเข้าถึงสารสนเทศและความรู้ (Digital Divide)” เป็นหัวใจของ e-Society อันเป็น 2 ใน 5 ยุทธศาสตร์หลักที่รัฐบาลให้ความสำคัญในการผลักดันการพัฒนาด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของประเทศไทย ซึ่งเป็นแผนแม่บทเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร พ.ศ. 2545-2549

จากนโยบายเบื้องต้น การใช้ประโยชน์เว็บไซต์ภาครัฐในปีพ.ศ. 2550 ในช่วงการวิจัย ผู้วิจัยคาดว่า จะพบสารสนเทศที่เป็นประโยชน์กับประชาชนจากเว็บไซต์ภาครัฐ ซึ่งเป็นผลจาก

การดำเนินงานตามแผนแม่บทเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารพ.ศ. 2545-2549 และตามที่ Marcella and Baxter (1999) นิยามสารสนเทศสำหรับประชาชน (Citizenship information) หมายถึงสารสนเทศที่ผลิตโดยภาครัฐ หรือเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับภาครัฐ ทั้งระดับชาติและระดับท้องถิ่น โดยสารสนเทศเหล่านั้นมีคุณค่าต่อประชาชน ซึ่งรวมถึงประโยชน์ต่อชีวิตประจำวัน และเป็นประโยชน์ต่อการมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและกิจกรรมของรัฐ ดังนั้นบทบาทของภาครัฐจึงรวมถึงการผลิตสารสนเทศที่จำเป็นต่อชีวิตของประชาชน และนำเสนอผ่านช่องทางต่างๆ ซึ่งรวมถึงเว็บไซต์ภาครัฐ

อย่างไรก็ตามจากการประเมินเว็บไซต์ภาครัฐในฐานะแหล่งสารสนเทศสำหรับจัดรายการวิทยุชุมชนโดยใช้เกณฑ์ประกอบการประเมินโดยผู้จัดรายการวิทยุชุมชนกลับพบว่า เว็บไซต์ภาครัฐยังไม่เป็นแหล่งสารสนเทศที่ผู้จัดรายการเลือกใช้เนื่องจากปัจจัยด้านการออกแบบเว็บไซต์และระบบปฏิสัมพันธ์ และเนื้อหาภายในเว็บไซต์ไม่ตรงตามความต้องการของผู้จัดรายการ

ปัญหาหลักด้านการออกแบบเว็บไซต์และการออกแบบการนำเสนอสารสนเทศที่พบในทุกเว็บไซต์ คือการนำเสนอหัวข้อเนื้อหาปริมาณมากบนหน้าโฮมเพจโดยไม่แยกเนื้อหาตามกลุ่มผู้ใช้ ซึ่งการแยกเนื้อหาตามกลุ่มผู้ใช้จะช่วยให้หน่วยงานระดับกระทรวงซึ่งมีหน้าที่รับผิดชอบกว้างครอบคลุมหลายเรื่องสามารถให้บริการประชาชนได้อย่างเฉพาะเจาะจง รวมถึงผู้ใช้ก็จะสามารถเข้าถึงเนื้อหาได้ทันทีโดยไม่ต้องใช้เวลาเพื่อเสาะหาข้อมูลที่มีประโยชน์แต่ไม่ตรงกับความต้องการของตนเอง West (2007) นักวิจัยผู้ประเมินเว็บไซต์ภาครัฐเพื่อจัดอันดับ และ Henriksson และคณะ (2006) ใช้เกณฑ์ด้านการแบ่งเนื้อหาตามกลุ่มผู้ใช้เป็นเกณฑ์การประเมินเว็บไซต์ภาครัฐ และนักวิจัยทั้งสองกลุ่มได้ให้คำแนะนำการออกแบบเว็บไซต์ของรัฐด้านนี้ว่าเว็บไซต์ภาครัฐควรมีส่วนที่ถูกรออกแบบให้ผู้ใช้เฉพาะกลุ่มได้ใช้ประโยชน์เช่นมีลิ้งค์แยกสำหรับ ประชาชน นักธุรกิจ นักท่องเที่ยว เจ้าหน้าที่เป็นต้น หรือในตัวอย่างบริบทที่ชัดเจนเช่นเว็บไซต์กระทรวงสาธารณสุขอาจมีการแยกเนื้อหาตามกลุ่มอายุ (วัยรุ่น ทารก วัยทำงาน และผู้สูงอายุ) ซึ่งนักวิจัยกล่าวว่าการแยกนำเสนอเนื้อหาแบบนี้ทำให้ผู้พัฒนาเว็บไซต์จะคาดเดาได้ง่ายกว่าและสร้างกรอบเนื้อหาได้ว่าแต่ละกลุ่มควรรับรู้สารสนเทศใด ทำยที่สุดทำให้ง่ายต่อการค้นหาสารสนเทศของผู้ใช้

การออกแบบเว็บไซต์และวิธีการนำเสนอเนื้อหาของเว็บไซต์กระทรวงกลุ่มตัวอย่างเป็นอุปสรรคด่านแรกในการเข้าถึงเนื้อหาที่จำเป็นสำหรับประชาชนในกลุ่มผู้จัดรายการ

วิทยุชุมชน นอกจากนั้นผู้วิจัยยังพบอุปสรรคอีกด้านของการเข้าถึงสารสนเทศคือ คุณภาพของสารสนเทศที่น่าเสนอบนเว็บไซต์ของภาครัฐ

เนื้อหาที่ตรงกับความต้องการของผู้ใช้โดยในที่นี้หมายถึงผู้จัดรายการวิทยุชุมชน ควรเป็นเรื่องที่สำคัญต่อชีวิตประจำวันของประชาชน ควรประกอบด้วยเนื้อหาที่จำเป็นต่อชีวิตประจำวันของประชาชนเช่น เรื่องสุขภาพอนามัย การเกษตร การประกอบอาชีพ การจ้างงาน สิทธิพื้นฐานของประชาชน และการเมืองการปกครอง การศึกษาเนื้อหาเว็บไซต์จึงเป็นการวิเคราะห์หัวข้อเนื้อหาบนหน้าโฮมเพจของเว็บไซต์กระทรวงสาธารณสุข (วิเคราะห์เนื้อหาด้านสุขภาพอนามัย) เว็บไซต์กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (วิเคราะห์เนื้อหาอาชีพด้านการเกษตร) เว็บไซต์กระทรวงแรงงาน (วิเคราะห์เนื้อหาอาชีพแรงงาน) เว็บไซต์กระทรวงมหาดไทย (วิเคราะห์เนื้อหาการเมืองการปกครอง) เว็บไซต์กระทรวงยุติธรรม (วิเคราะห์เนื้อหาสิทธิพื้นฐานของประชาชน)

ผลจากการศึกษาเนื้อหาที่พบบนหน้าแรกของเว็บไซต์พบเว็บไซต์ภาครัฐบาลส่วนใหญ่ไม่ได้นำเสนอเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับบทบาทหน้าที่ที่กระทรวงรับผิดชอบ มีเพียงกระทรวงเดียวคือกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ที่มีหัวข้อเนื้อหาเกี่ยวข้องกับอาชีพทางการเกษตรบนหน้าแรกของเว็บไซต์มากกว่าเนื้อหาอื่นไม่เกี่ยวข้อง ดังนั้นผู้จัดรายการวิทยุชุมชนซึ่งพยายามใช้เว็บไซต์ภาครัฐเพื่อเป็นแหล่งสารสนเทศในการจัดรายการวิทยุจึงไม่พบสารสนเทศตามที่คาดหวังไว้จากชื่อกระทรวง

อุปสรรคอีกด้านที่ทำให้ผู้จัดรายการวิทยุชุมชนไม่สามารถฟังหาเว็บไซต์ภาครัฐได้เป็นเพราะเนื้อหาในเว็บไซต์ของกระทรวงไม่ได้นำเสนอ (หรือนำเสนอแต่เป็นสัดส่วนที่น้อยมาก) เนื้อหาในแง่มุมมองที่สอดคล้องกับเนื้อหาที่วิทยุชุมชนควรนำเสนอตามที่ Colin และ Estrada (2001) ได้ระบุไว้ในคู่มือวิทยุชุมชน เช่น เนื้อหาที่เกี่ยวกับท้องถิ่น เนื้อหาที่เกิดจากการอภิปรายในประเด็นซึ่งส่งผลกระทบต่อชุมชน เนื้อหาที่ทำให้คนด้อยโอกาสในสังคมเข้าใจประเด็นใดประเด็นหนึ่งอย่างถ่องแท้ เนื้อหาเกี่ยวกับระบอบประชาธิปไตยและประชาสังคม เนื้อหาเกี่ยวกับความเดือดเนื้อร้อนใจเรื่องร้องทุกข์ของประชาชน

ข้อค้นพบในการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับที่ Pettigrew และคณะ (2002) พบอุปสรรคในการแสวงหาสารสนเทศของผู้ใช้เครือข่ายอินเทอร์เน็ต โดยได้กล่าวว่าแม้ผู้ใช้จะมีโอกาส

ใช้อินเทอร์เน็ตและเข้าถึงเว็บไซต์แล้วก็ตามยังอาจมีอุปสรรคลำดับต่อมาคือการเข้าถึงเนื้อหาหรือสารสนเทศ เช่น สารสนเทศที่สืบค้นได้ไม่มีคุณภาพ ผู้ใช้มีปัญหาในการใช้เว็บไซต์เนื่องจากระบบปฏิสัมพันธ์ไม่ถูกออกแบบให้ใช้ได้อย่างง่ายดาย เนื้อหาที่ต้องการตกหล่นเพราะบางเว็บไซต์ไม่บรรจุเนื้อหาไว้ครบถ้วนตามที่ระบุ รวมถึงปัญหาอีกที่ที่ไม่สามารถเชื่อมโยงได้

เว็บไซต์ของภาครัฐไม่เป็นเว็บไซต์ยอดนิยมของผู้จัดรายการวิทยุชุมชนสอดคล้องตรงตามข้อมูลทางสถิติที่ Thaweesak Koanantakool (2007) รายงานสถิติที่สำคัญด้านอินเทอร์เน็ตของประเทศไทยและชี้ว่าเว็บไซต์ภาครัฐเป็นเว็บไซต์ที่ใช้อินเทอร์เน็ตเยี่ยมชมเพียงร้อยละ 1.75 และจากการจัดลำดับเว็บไซต์รัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ในระดับนานาชาติ West (2007) ประเมินเว็บไซต์ภาครัฐติดต่อกัน 10 ปีได้ประเมินเว็บไซต์ภาครัฐจำนวน 1,687 เว็บไซต์ ใน 198 ประเทศเพื่อวิเคราะห์และจัดอันดับประเทศด้านการให้บริการรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ ผลการประเมินในปี พ.ศ. 2550 ประเทศไทยถูกจัดอยู่ในอันดับที่ 178 (จาก 198 ประเทศ) ตกมาจากอันดับที่ 151 ในปีพ.ศ. 2549 อยู่ในลำดับที่ต่ำกว่าประเทศเพื่อนบ้านเช่น สิงคโปร์ (อันดับ 2) มาเลเซีย (อันดับ 25) กัมพูชา (อันดับ 87)

จากผลการศึกษาประกอบกับสถิติการเยี่ยมชมเว็บไซต์ และผลการประเมินจัดลำดับเว็บไซต์รัฐบาลในระดับนานาชาติ แสดงให้เห็นว่าเว็บไซต์ภาครัฐมีความเป็นไปได้น้อยในการทำหน้าที่เป็นแหล่งสารสนเทศสำหรับผู้จัดรายการวิทยุชุมชน แม้ว่าจะมีการอบรมและปฏิบัติการร่วมกันเพื่อส่งเสริมการใช้อินเทอร์เน็ตและเว็บไซต์ภาครัฐกับ จวช. กรณีศึกษาทั้ง 2 แห่งในสภาพจริงผู้จัดรายการใช้แหล่งสารสนเทศในการจัดรายการที่มีคุณสมบัติ “สะดวก เข้าใจง่าย ใช้กับสื่อวิทยุได้ทันที ปลอดภัยจากการแทรกแซง” ดังภาพที่แสดงด้านล่าง

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

การเชื่อมโยงสื่อเพื่อความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงสารสนเทศ (digital divide) จากข้อค้นพบของการวิจัยครั้งนี้จึงกล่าวได้ว่าสื่ออินเทอร์เน็ตและสารสนเทศภาครัฐยังไม่เพียงพอต่อการปิดช่องว่างทางข่าวสารและความรู้ของสมาชิกชุมชนชนบท ผู้วิจัยเสนอแนะให้ใช้สื่ออื่น ๆ ประกอบด้วยโดยเฉพาะสื่อที่มีคุณสมบัติสะดวกในการเข้าถึง หาง่ายใกล้มือ และเนื้อหาต้องถูกผลิตมาเพื่อการใช้กับสื่อวิทยุคือนำเสนอเนื้อหาที่เข้าใจง่าย (writing for ears) ซึ่งอาจจะเป็นสื่อสิ่งพิมพ์ที่สามารถบรรจุเนื้อหาได้จำนวนมากถูกนำส่งถึงสถานีได้อย่างสะดวกสบาย นอกจากนี้ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ เช่น ซีดีรอม เป็นอีกทางเลือกหนึ่งได้เช่นกัน เนื่องจากสถานีวิทยุชุมชนส่วนใหญ่มีคอมพิวเตอร์เป็นอุปกรณ์พื้นฐานในการจัดรายการวิทยุอยู่แล้ว

7.3 ข้อจำกัดการวิจัย

1. เนื่องจากการวิจัยนี้มีส่วนหนึ่งของการศึกษาที่ใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ซึ่งผู้วิจัยต้องคลุกคลีและร่วมกิจกรรมในทุกขั้นตอนกับผู้จัดรายการและสถานีวิทยุทั้งสองแห่ง รวมถึงต้องร่วมกิจกรรมชุมชนเพื่อสร้างความเป็นกันเองและความไว้วางใจกับผู้จัดรายการวิทยุ การวิจัยลักษณะนี้ไม่เอื้อต่อการศึกษาในหลาย ๆ พื้นที่เพื่อสรุปหารูปแบบการเชื่อมโยงสารสนเทศจากสื่ออินเทอร์เน็ตสู่รายการวิทยุชุมชนจากพื้นที่วิจัยในหลายพื้นที่พร้อมกันหรือต่างภูมิภาค
2. ในระหว่างการวิจัยสถานีวิทยุชุมชนที่ศึกษาหยุดการดำเนินการและออกอากาศชั่วคราวหลายช่วง เนื่องจากปัญหาหลายประการ เช่น การประกาศห้ามออกอากาศชั่วคราวของคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (คปค.) ในช่วงเดือนกันยายน พ.ศ. 2549 ปัญหาเครื่องส่งสัญญาณเสีย ปัญหาคลื่นสถานีอื่นทับ ปัญหาเครื่องคอมพิวเตอร์เสีย รวมถึงเป็นช่วงใกล้สอบของนักเรียน ทำให้ผู้จัดรายการส่วนหนึ่งหยุดจัดรายการ จากสาเหตุทั้งหมดและการหยุดออกอากาศของสถานีวิทยุ ทำให้การวิจัยในบางช่วงดำเนินไปได้ไม่ต่อเนื่อง ผู้วิจัยจำเป็นต้องรอเพื่อให้สถานีวิทยุชุมชนกลับสู่ภาวะการดำเนินการปกติจึงจะสามารถดำเนินการวิจัยต่อ

7.4 ข้อเสนอแนะในระดับปฏิบัติการ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับสถานีวิทยุชุมชน

เพื่อส่งเสริมให้สถานีวิทยุชุมชนได้ทำหน้าที่เผยแพร่สารสนเทศที่หลากหลาย ทั้งจากภายในและภายนอกชุมชน ในโครงสร้างของสถานีวิทยุชุมชนนอกเหนือจากฝ่ายบริหารจัดการ ควรส่งเสริมให้สถานีวิทยุชุมชนมีฝ่ายหาข้อมูลเพื่อทำหน้าที่ค้นหาสารสนเทศให้กับผู้จัดรายการรายอื่น ๆ ในสถานีสื่อซึ่งอาจขาดทักษะการใช้เทคโนโลยีเช่นอินเทอร์เน็ต หรือมีความรู้จำกัด เกี่ยวกับแหล่งสารสนเทศ

2. ข้อเสนอแนะสำหรับหน่วยงานที่ต้องการผลิตสารสนเทศเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน

หน่วยงานต่าง ๆ ที่ต้องการนำสารสนเทศเผยแพร่สู่ประชาชนผ่านสื่อวิทยุชุมชน ควรคำนึงถึงข้อจำกัด และการรูปแบบการดำเนินงานของสถานีวิทยุชุมชนซึ่งทำงานโดยใช้ระบบอาสาสมัคร มีทรัพยากรจำกัด ขณะเดียวกันก็ต้องการสารสนเทศจำนวนมากเพื่อใช้เป็นเนื้อหาสำหรับสอดแทรกในรายการวิทยุ

สื่อที่เหมาะสมกับการเป็นสื่อกลางเพื่อสื่อสารสารสนเทศจากองค์กรอาจไม่ใช่สื่ออินเทอร์เน็ตแต่เพียงอย่างเดียว ภาครัฐหรือองค์กรอื่น ๆ ควรพิจารณาใช้สื่อสิ่งพิมพ์โดยเฉพาะคู่มือต่าง ๆ ซึ่งสามารถส่งให้กับผู้จัดรายการถึงสถานีวิทยุชุมชนได้โดยตรง รวมถึงสื่ออิเล็กทรอนิกส์เช่น ซีดีรอมซึ่งสามารถเปิดใช้ในสถานีวิทยุ เพราะคอมพิวเตอร์ได้กลายเป็นส่วนหนึ่งของอุปกรณ์พื้นฐานในสถานีวิทยุ ภาครัฐหรือองค์กรอาจผลิตคู่มือ หนังสือ จุลสาร รวมถึงสื่อซีดีรอม และส่งให้ผู้จัดรายการผ่านสถานีวิทยุเป็นรายเดือนหรือรายสามเดือนเป็นต้น

นอกจากนี้รูปแบบการนำเสนอเนื้อหาควรคำนึงถึงความสะดวกในการใช้ของผู้จัดรายการวิทยุชุมชนอีกด้วย กล่าวคือการเขียนไม่ว่าจะเป็นสื่อสิ่งพิมพ์ ซีดีรอม หรือเว็บไซต์ ควรเรียบเรียงเนื้อหาใหม่ให้เหมาะสมและง่ายแก่การประยุกต์ใช้กับสื่อวิทยุซึ่งต้องใช้ภาษาเรียบง่าย สั้น กระชับ และแบ่งเป็นตอนสั้น ๆ แม้ว่าภาครัฐหรือองค์กรใดก็ตามจะมีข้อมูลที่ดีและมีประโยชน์ แต่ไม่ได้ปรับรูปแบบการนำเสนอให้เหมาะสมกับสื่อวิทยุแล้ว ผู้จัดรายการวิทยุชุมชนอาจไม่เลือกใช้นั่น ๆ ก็ได้ เนื่องจากไม่ต้องการเสียเวลากับการอ่าน สรุป และตั้งใจความสำคัญ ภายใต้เวลาและทรัพยากรที่จำกัดของผู้จัดรายการวิทยุ

3. ข้อเสนอแนะสำหรับหน่วยงานที่รณรงค์ สนับสนุน และส่งเสริมสื่อภาคประชาชน

หน่วยงานควรให้ความสนใจและดำเนินกิจกรรมการอบรมเพื่อต่อยอดแนวคิด วิทยุชุมชนอย่างต่อเนื่อง แม้ว่าวิทยุชุมชนจะได้ถูกก่อตั้งไปแล้วไม่ต่ำกว่า 3 ปีก็ตาม และการอบรมควรจะดำเนินงานให้สอดคล้องกับปัญหาเฉพาะหน้าที่สถานีวิทยุชุมชนเผชิญ เช่น การพัฒนา เพื่อเพิ่มการมีส่วนร่วมของชุมชน การพัฒนาบุคลากรของวิทยุชุมชนในด้านเทคนิคการควบคุม และซ่อมแซมบำรุงรักษาเครื่องส่งและคอมพิวเตอร์ การผลิตรายการที่มีคุณภาพหลากหลาย และการอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อค้นหาแนวทาง การผลิตรายการเผยแพร่สารสนเทศที่เป็นประโยชน์ในชีวิตประจำวันที่เหมาะสมกับรสนิยมผู้ฟังในชนบท

7.5 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. แม้ว่าภาครัฐจะได้มีความพยายามแก้ปัญหาการเข้าถึงเทคโนโลยีสารสนเทศแล้วก็ตาม การเข้าถึงคอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตยังเป็นอุปสรรคสำหรับประชาชนในชนบท ภาครัฐควรทบทวนนโยบายการจัดการจัดหาและติดตั้งอุปกรณ์ เพื่อการเข้าถึงคอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตในสถานที่ราชการ อันเป็นสถานที่ที่สมาชิกชุมชนในเขตชนบทไม่รู้สึกระส่ำระสายในการเข้าไปใช้บริการ รัฐควรพิจารณาหน่วยงานในระดับท้องถิ่นอื่น ๆ เพื่อเป็นพื้นที่สำหรับการใช้และการอบรมอินเทอร์เน็ตสำหรับประชาชน
2. รัฐบาลควรสนับสนุนให้ทักษะด้านสารสนเทศ (Information Literacy) เป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรการเรียนการสอนในระบบการศึกษา และส่งเสริมให้เป็นทักษะของประชาชนทั่วไปผ่านการศึกษานอกระบบ เพื่อให้ประชาชนมีทักษะในการแสวงหาสารสนเทศเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต
3. และเมื่อพัฒนาเนื้อหาพร้อมแก่การบริการประชาชนแล้วแล้วควรประชาสัมพันธ์ให้ผู้ใช้งานทั่วไปได้รู้จัก URL ผ่านเครือข่ายหน่วยงานของรัฐซึ่งอยู่ในระดับท้องถิ่น เช่น ตัวอย่างที่กระทรวงสาธารณสุขดำเนินการแนะนำเว็บไซต์ผ่านเจ้าหน้าที่สาธารณสุข กลุ่มกิจกรรม อ.ย. น้อย และโครงการเด็กไทยทำได้

4. การนำเสนอสารสนเทศในเว็บไซต์ภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน รัฐบาลควรเร่งดำเนินการอย่างต่อเนื่องเพื่อพัฒนาการคุณภาพของสารสนเทศภาครัฐที่เผยแพร่ผ่านเว็บไซต์ของกระทรวงต่าง ๆ ให้ทัดเทียมมาตรฐานของรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ในระดับนานาชาติ การนำเสนอสารสนเทศบนเว็บไซต์ภาครัฐควรคำนึงถึง
  - กลุ่มผู้ใช้และพัฒนาเนื้อหาที่เหมาะสมกับกลุ่มผู้ใช้
  - การทดสอบการออกแบบเว็บไซต์กับกลุ่มผู้ใช้เพื่อนำมาเป็นแนวทางเพิ่มประสิทธิภาพเว็บไซต์ภาครัฐให้มีลักษณะเป็นมิตรกับผู้ใช้อย่างต่อเนื่อง
  - ประชาสัมพันธ์เว็บไซต์ (URL) เพื่อให้เป็นที่รู้จักของประชาชน ผ่านช่องทางต่าง ๆ เช่นเครือข่ายหน่วยงานของรัฐซึ่งอยู่ในระดับท้องถิ่น สื่อโทรทัศน์ และสื่ออื่นๆ

7.6 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาการเชื่อมโยงสารสนเทศสู่รายการวิทยุโดยไม่ได้กำหนดรูปแบบรายการวิทยุชุมชนอย่างเฉพาะเจาะจง ผู้วิจัยในอนาคตควรค้นหาสถานีวิทยุชุมชนที่ยังคงมีรูปแบบการจัดรายการที่หลากหลายเช่นรายการสนทนา รายการเพื่อการศึกษ ฯลฯ ซึ่งมีความต้องการสารสนเทศสำหรับจัดรายการปริมาณมากกว่ารายการเพลงประกอบสาระ จากนั้นจึงทดสอบการเชื่อมโยงสารสนเทศอีกครั้ง
2. ผลการวิจัยครั้งนี้พบข้อจำกัดหลายประการของการพัฒนาเว็บไซต์ภาครัฐ ในฐานะแหล่งสารสนเทศในชีวิตประจำวันของประชาชน ในอนาคตควรมีการศึกษาถึงกระบวนการพัฒนาเว็บไซต์ภาครัฐ และการให้บริการสารสนเทศของภาครัฐผ่านเว็บไซต์ ซึ่งอาจศึกษาเปรียบเทียบเว็บไซต์ภาครัฐของประเทศไทยกับประเทศอื่น ที่ประสบความสำเร็จในการใช้รัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์เพื่อบริการประชาชน
3. การศึกษาเว็บไซต์ภาครัฐในอนาคตควรศึกษากลุ่มผู้ที่มีอำนาจในการคัดเลือกและกำหนดชนิดสารสนเทศเพื่อนำเสนอในเว็บไซต์ภาครัฐ รวมถึงเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องผู้พัฒนาเว็บไซต์
4. ในอนาคตควรมีการวิจัยเชิงนโยบายเพื่อหาแนวทางที่เหมาะสมในการสนับสนุนและกำหนดทิศทางการดำเนินการวิทยุชุมชนของประเทศไทย โดยใช้วิธีการวิจัยแบบมีส่วนร่วม เปิดช่องทางให้ผู้ดำเนินการวิทยุชุมชนได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็นเพื่อสร้าง

นโยบายรวมถึงข้อปฏิบัติ (code of practice) สำหรับวิทยุชุมชนในประเทศไทย ที่มีพื้นฐานจากสภาพความเป็นจริงและความคิดเห็นของผู้ปฏิบัติจากสถานีวิทยุชุมชนแบบดั้งเดิม เพื่อนำไปประกอบการกำหนดนโยบายโดยหน่วยงานรัฐแต่เพียงด้านเดียว

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- กฤติกาพร มลาसानต์. 2548. การใช้อินเทอร์เน็ตและช่องว่างทางดิจิทัลระหว่างประชาชนในสังคมเมืองและชนบทของประเทศไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ. คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- กานตวี ปานสีทา. 2545. บทบาทของเว็บมาสเตอร์ในการนำเสนอเนื้อหาของหนังสือพิมพ์ออนไลน์. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ. สาขาวิชาวารสารสนเทศ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กาญจนา แก้วเทพ และคนอื่น ๆ. 2549. วิทยุชุมชน : คลื่นหมุนการสร้างพลังให้ท้องถิ่น. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- คม สัมพันธ์รักษ์. 2548. การศึกษาความเป็นมาและการบริหารจัดการของสถานีวิทยุชุมชนในจังหวัดชัยภูมิ. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ. สาขาวิชาการสื่อสารมวลชน คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จิรพร วิทยศักดิ์พันธุ์ และ นาฎยา ตนานนท์. 2550. คู่มือวิทยุชุมชน, พิมพ์ครั้งที่ 1. เชียงใหม่ : คณะกรรมการรณรงค์เพื่อการปฏิรูปสื่อภาคเหนือ.
- จุมพล รอดคำดี. 2542. วิทยุชุมชน เพื่อประชาชน โดยประชาชน ของประชาชน. ใน วิทยุชุมชนการปฏิรูปสื่อเพื่อสังคม. กรุงเทพฯ.
- ฐิติทิพย์ ชันตยานุกุลกิจ. 2544. การศึกษารูปแบบการจัดรายการวิทยุชุมชนของสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ทิวาพร แสงเมืองชิน. 2543. การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมของประชาชนโดยผ่านรายการวิทยุชุมชน สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยจังหวัดนครราชสีมา. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ. คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประภากร ดลกิจ. 2544. การวิเคราะห์การจัดการรายการวิทยุชุมชน "สร้างสรรค์จับคู่". วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ. คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปัทมพร ไพบูลย์วัฒน์กิจ. 2549. การเตรียมความพร้อมวิทยุชุมชนของภาคประชาชน กรณีเครือข่ายองค์กรวิทยุชุมชนเชียงใหม่. ปัญหาพิเศษปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยแม่โจ้.

- พิชญา รัตนพล. 2540. พฤติกรรมกรรมการสื่อสาร ความคาดหวังผลประโยชน์และความน่าเชื่อถือของรายการสถานีวิทยุเพื่อสังคมและชุมชน : ศึกษากรณีสถานีวิทยุชุมชน. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต. คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พิมพ์พรณ อินทรพิมล. 2548. วิธีการสื่อสารของสถานีวิทยุชุมชนและการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมของประชาชนเพื่อการพัฒนาชุมชนบ้านจำรุง อำเภอแกลง จังหวัดระยอง. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต. สาขาวิชานิเทศศาสตร์พัฒนาการ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- แพรวพรรณ ศรีแสนดี. 2548. สภาพ ปัญหา และความต้องการการใช้อินเทอร์เน็ตตำบลในชุมชน. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต. สาขาโสตทัศนศึกษา ครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ภัทรพร อะโซ. 2548. ปัญหาการจัดตั้งและดำเนินการวิทยุชุมชนในจังหวัดเชียงใหม่. ปัญหาพิเศษปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- ลักษณะ คล้ายแก้ว. 2547. วิทยุชุมชนในประเทศไทย ระหว่างปี 2541-2545 : กรณีศึกษาเปรียบเทียบสถานีวิทยุชุมชนของ 4 องค์กร. นิเทศศาสตร์ปริทัศน์. 61-77.
- วีระวรรณ ยังกิจการ. 2545. การมีส่วนร่วมในการกำหนดรูปแบบและเนื้อหา "รายการวิทยุเพื่อชุมชน" ของจังหวัดน่าน. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต. สาขาการสื่อสารมวลชน คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศรัณย์ธร ศศิธนากรแก้ว. 2547. การรับรู้และการยอมรับศูนย์บริการสารสนเทศชุมชนในชุมชนชนบทไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญาดุขฎีบัณฑิต. คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศาสวัต บุญศรี. 2549. การบริหารจัดการและการผลิตรายการของวิทยุกระจายเสียง มมร. ล้านนา วัดเจดีย์หลวง และวิทยุพระพุทธศาสนาจังหวัดเชียงใหม่ วัดอินทิล. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต. สาขาวิชาการสื่อสารมวลชน คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศิวพร ศรีสมัย และ ประชิต อินทะกนก. 2547. รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์โครงการอินเทอร์เน็ตตำบล: กรณีศึกษา จังหวัดสุรินทร์. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- ศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ. 2549. รายงานผลการสำรวจกลุ่มผู้ใช้อินเทอร์เน็ตในประเทศไทย ปี 2548. กรุงเทพฯ : พิมพ์งาม.
- ศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ. 2547. รายงานการวิจัยผลการสำรวจเว็บไซต์ภาครัฐครั้งที่ 1 มิถุนายน 2547. กรุงเทพฯ : ซีเอ็ดดูเคชั่น.

สันติ ธรรมประชา. 2548. วิถุชุมชนจะไปทางไหนกัน. แหล่งที่มา : www.ThaiNGO.org.

[2005, July 06]

สรสิริ วรวรรณ, หม่อมหลวง. 2548. การวิเคราะห์การจัดการความรู้ของแหล่งการเรียนรู้ชุมชน : กรณีศึกษาวิถุชุมชนในเขตภาคกลาง. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ. สาขาวิชาพัฒนศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สาโรจน์ แวมณี, 2551. รายงานการศึกษาข้อมูลพื้นฐานวิถุชุมชนภาคประชาชน. มุลนิธิไฮนริค เบิลล์. (เอกสารไม่ตีพิมพ์)

สุระชัย ชูภกา. 2548. บทบาทและสถานภาพวิถุชุมชนไทยกับการมีส่วนร่วมของประชาชน.

แหล่งที่มา : <http://www.utcc.ac.th/amsar/about/documentth.html> [2005, January 09]

สำนักงานเลขานุการคณะกรรมการเทคโนโลยีสารสนเทศแห่งชาติ. 2545. กรอบนโยบายเทคโนโลยีสารสนเทศระยะ พ.ศ. 2544-2553 ของประเทศไทย. ธนาเพรสแอนด์กราฟฟิค กรุงเทพฯ.

อนุช อภาภิรม. 2545. การสื่อสาร : ความพยายามแสวงหาสื่อเพื่อสาธารณะในโลกยุคไร้พรมแดน. กรุงเทพฯ : มุลนิธิศูนย์สื่อเพื่อการพัฒนา.

อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์, 2548. วาทกรรมและวงศาวิถุการปฏิรูปสื่อ. ใน โสภิต หวังวิวัฒนา (บรรณาธิการ), สื่อวิถุโทรทัศน์ไทย ใต้เงื้อมมือ กสช., หน้า 51-80. กรุงเทพฯ: สมาคมนักข่าววิถุและโทรทัศน์ไทย.

เอื้อจิต วิโรจน์ไตรรัตน์. (13 กันยายน 2547). วิถุชุมชนในประเทศไทย. มติชนรายวัน : 7.

เอื้อจิต วิโรจน์ไตรรัตน์. (9 ธันวาคม 2547). นาที่ทอง “วิถุชุมชน” แห่งตั้งทั่วประเทศแย่งโฆษณา. ประชาชาติธุรกิจ : 17.

ภาษาอังกฤษ

Barber, B.R. 1984. Strong democracy: Participatory politics for a new age. Berkeley: University of California Press.

Barlow, D. 2002. Conception of Access and Participation in Australian Community Radio Stations. J.W.Jankowski and O.Prenh,(Eds.). Community media in the Information age perspective and prospects. pp.141-161. Cheshire, NJ :

Hampton Press.

- Bazilai-Nahon, K. and Neumann, S. 2005. Gatekeeping in networks: A meta theoretical framework for exploring information control. JAIS Sponsored Theory Development Workshop 2005: pp.117-132. Nevada, Las Vegas.
- Bates, J.B. 1988. Information as an economic good: Sources of individual and social value. In V. Mosco and J. Wasko (eds.), The Political Economy of Information, pp.76-94. Madison: University of Wisconsin Press.
- Bawden, D. 2001. Information and digital literacies: A review of concepts. Journal of Documentation. 57(2), 218-259.
- Bhatchara Aramsri. 2005. Community radio in Thailand: will the external influences endanger its emerging spirit?, Master Thesis in Global Journalism. Department of Humanities. Orebro University.
- Bundy, A. (2004). Australian and New Zealand Information Literacy Framework: Principle, standards and practice. Aselaide: Australian and New Zealand Institute for Information Literacy.
- Coleman, S. 2002. BBC Radio Ulster's Talkback Phone-in: Public Feedback in a Divided Public Space. In J.W.Jankowski and O.Prenh,(Eds.), Community media in the Information age perspective and prospects. pp.107-122.Chesskill,NJ : Hampton Press.
- Corrado, A. 2002. Campaigns in Cyberspace: toward a New Regulatory Approach. Queenstown, MD: Aspen Institute.
- Correia, A. 2002. Information Literacy for and Active and Effective Citizenship. Information literacy meeting of experts, white paper prepared for UNESCO, Prague, Czech Republic. Available from:
<http://www.nclis.gov/libinter/inforlitconf&mee/paper/correia-fullpaper.pdf>. [2006, November, 3]
- Dighe, A. and Reddi, U. 2006. Women's literacy and Information and Communication Technologies: Lessons that experience has taught us. Available from:
www.cemca.org/CEMCA_Womens_Literacy.pdf. [2007, December, 1]

- Eisenberg, M.; Lowe, C.; and Spitzer, K. 2004. Information literacy : Essential skills for the information age. Westport, Conn. : Libraries Unlimited.
- Fisher, K. E.; Erdelez, S.; and McKechnie, E. F. (Eds.). 2005. Theories of information behavior. Medford, NJ: Information Today.
- Fraser, C. and Estrada, S. 2002. Community radio for change and development. Journal of the Society for International Development 45(4): 69-73.
- Fraser, C. and Estrada, S. 2001. Community radio handbook. Bangkok. UNESCO.
- Henriksson, A.; Andersons, T.; and Yiori, Y. 2006. Evaluation instrument for e-government websites. In Proceedings Internet Research 7.0: Internet Convergences, Brisbane, Queensland, Australia.
- Hughes, S. 2004. Bridging the Digital Divide. Available from : <http://portal.unesco.org/ci/fr/ev.php>. [2007, August, 12]
- Jankowski, N and Prehn, O. 2002. Community media in the Information age perspective and prospects. Chesskill, NJ : Hampton Press.
- Kirkman, G. S. 2001. Out of the labs and into the developing world; using appropriate technologies to promote truly global Internet diffusion. Journal of Human Development 2 (2): 191-237.
- Marcella, B.; Carcary, I.; and Baxter, G. 1999. "The information needs of United Kingdom Members of the European Parliament (MEPs)", Library Management, 20(3). 45-78.
- Middleton, M. 2007. Approaches to evaluation of websites for public sector services. In Kommers, P. (Ed). Proceedings IADIS Conference on e-Society, pp. 279-284, Lisbon, Portugal.
- Murdock, G. 2000. "Digital futures: The age of convergence" in Wieten, J.; Murdock, G.; and Dahlgren, P. (eds). Television Across Europe, A comparative introduction. London: Sage
- Mitchell, C. 2002. On air off air: Defining women's radio space in European women's community radio. J.W.Jankowski and O.Prenh,(Eds.), Community media in the Information age perspective and prospects. : 85-105. Chesskill, NJ : Hampton Press.

- Norris, P. 2001. Digital divide civic engagement, information poverty, and the Internet worldwide. New York: Cambridge University Press.
- Pettigrew, K.E.; Durrance, C.; and Unruh, K. 2002. Facilitating community information seeking using the Internet: Findings from three public library-community network systems. Journal of the American Society for Information Science and Technology. 53. 894-903.
- Quibria, M.G.; Shamsun ,N.; Ahmedb, T.T.; and Reyes-Macasaquite, M. 2003. Digital divide: Determinants and politics with special reference to Asia. Journal of Asian Economics, 13(6): 811-825.
- Rananand, R.P. 2003. Internet and Democracy in Thailand. I. Banerjee (ed.), Rhetoric and reality the Internet challenge for democracy in Asia. pp. 288-313. Singapore : Eastern University Press.
- Shoemaker, P. 1991. Gatekeeping. Newbury Park, CA: Sage Publications.
- Schumacher, E. F. 1973. Small is beautiful: Economics as if people mattered. New York. Harper Perennial.
- Stein, L. 2002. Democratic 'Talk', access television and participatory political communication. J.W.Jankowski and O.Prenh,(Eds.),Community media in the Information age perspective and prospects. pp.123-140.Chesskill,NJ : Hampton Press.
- Stevenson, A. 2001. The role of E-commerce in the development of the economy in Thailand: Bridging the digital divide. Master of Arts. Chulalongkorn University.
- Thaweesak, Koanantakool. 2007. Important Internet statistics of Thailand. Available from:http://internet.nectec.or.th/document/pdf/20070824_Important_Intenet_Statics_of_Thailand.pdf. [2008, March 12].
- UCLA Center for Communication Policy. 2003. The UCLA Internet report: Surveying the digital future (Online). Available from: <http://www.ccp.ucla.edu> [2003, April 11].
- Ulrich, P. 2003. Future sustainability: If revenues are not enough, lower the costs. China's rural Internet information centres. A project to reduce poverty through access to ICTs in rural areas,UNDP(China). Available from: URL: <http://www.developmentgateway.org/node/133831/sdm/blob?pid=3483>. [2004, August 18]

- UNESCO. 2007. Community Multimedia Centres. Available from
[http://portal.unesco.org/ci/en/ev.php-RL_ID=1263
&URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=201.html](http://portal.unesco.org/ci/en/ev.php-RL_ID=1263&URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=201.html) [2007, November 19]
- Van Dijk, J. 1999. The Network Society: Social Aspects of New Media, Trans. L' Spoorenberg. Thousand Oaks, CA: Sage.
- West, D. 2007. Global E-Government, 2007. Available from
<http://www.insidepolitics.org/>. [2007, December 22]

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ก.

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แบบสอบถามความคิดเห็นฉบับนี้จัดทำขึ้นเพื่อประโยชน์ในการทำวิทยานิพนธ์ของนิสิตปริญญาเอก คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ข้อมูลต่าง ๆ ที่เก็บรวบรวมจะไม่ถูกนำไปเผยแพร่ในทางอื่นนอกเหนือจากการจัดทำวิทยานิพนธ์

ตอนที่ 1 : ลักษณะทางสังคมประชากร

กรุณาทำเครื่องหมาย X หรือเติมข้อความในช่องว่างที่เว้นไว้

1. เพศ ชาย หญิง
2. อายุ 15 ปีหรือต่ำกว่า 46 – 55 ปี
 16 – 25 ปี 56 – 65 ปี
 26 – 35 ปี 56 ปี หรือสูงกว่า
 36 – 45 ปี
3. อาชีพปัจจุบัน เกษตรกร ค้าขาย / เจ้าของกิจการ
 แม่บ้าน รับจ้างทั่วไป
 ครู / อาจารย์ / ข้าราชการ ข้าราชการบำนาญ
 นักเรียน / นักศึกษา อื่น ๆ (ระบุ) .....
4. รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ต่ำกว่า 3,000 บาท 12,001 – 15,000 บาท
 3,001 – 6,000 บาท 15,001 – 18,000 บาท
 6,001 – 9,000 บาท 18,001 – 21,000 บาท
 9,001 – 12,000 บาท 21,001 ขึ้นไป
5. การศึกษา ต่ำกว่าประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนปลาย
 ประถมศึกษา ปริญญาตรี
 ปวช. หรือเทียบเท่า ปริญญาโท
 มัธยมศึกษาตอนต้น ปริญญาเอก
 ปวส. / อนุปริญญา อื่น ๆ .....
6. ระยะเวลาในการจัดรายการที่จวช.นี้ _____ ปี _____ เดือน

7. แรงจูงใจในการ มาเป็นนักจัดรายการ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)	☐	ชอบพูด	☐	ชอบจัดรายการ
	☐	ชอบฟังเพลง	☐	เพื่อนชวนมา
	☐	ทำตามความฝัน	☐	ต้องการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์
	☐	อยากมีชื่อเสียง	☐	ต้องการสร้างชุมชนเข้มแข็ง
	☐	ต้องการให้ความรู้กับผู้อื่น	☐	อื่นๆ .....

8. ที่ผ่านมามีได้มาจัดรายการอย่างสม่ำเสมอหรือไม่ เพราะอะไร

☐	มาประจำ	เพราะ	_____
☐	มาบ้างขาดบ้าง	เพราะ	_____
☐	ขาดบ่อย ๆ	เพราะ	_____

9. เวลาท่านจัดรายการ ท่านคุมเครื่องส่ง และเครื่องคอมพิวเตอร์เองหรือไม่ เพราะอะไร

☐	คุมเอง	เพราะ	_____
☐	ไม่คุมเอง	เพราะ	_____

10. ท่านทราบหรือไม่ว่าจวช. ของท่านมีรายจ่ายประจำเดือนเท่าไร และใครเป็นผู้จ่าย ทราบ ไม่ทราบ

ตอนที่ 2 ความต้องการ การแสวงหา และการใช้สารสนเทศของนักจัดรายการวิทยุชุมชน

11. โปรดยกตัวอย่างสาระที่ท่านเคยนำมาพูดในรายการของท่าน

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____

12. ข้อมูล หรือสาระที่ท่านนำมาใช้ในรายการท่านนำมาจาก ..... (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

	หนังสือพิมพ์ท้องถิ่น เช่น เชียงใหม่นิวส์/ สี่เสียบ		ภูมิปัญญาชาวบ้าน ปราชญ์ท้องถิ่น
	หนังสือพิมพ์ระดับชาติ เช่น ไทยรัฐ/ เดลินิวส์		เอกสารทางราชการ เช่น แผ่นพับ สิ่งพิมพ์
	หนังสือ และนิตยสาร		เว็บไซต์ต่าง ๆ
	จำจากรายการโทรทัศน์หรือวิทยุ		ข่าวฝากประกาศที่ส่งมายังสถานีฯ
	อื่น ๆ		

13. ในชุมชนของท่านมีที่ใดบ้างที่ท่านสามารถใช้อินเทอร์เน็ตได้ (หากไม่มีข้ามไปข้อ 14)

---

14. ท่านอยากจะได้สาระหรือข้อมูลใดเพิ่มเติม เพื่อนำมาเล่าในรายการของท่าน

1.

2.

3.

4.

---

15. มีสาระ หรือข้อมูลด้านใดบ้างที่ท่านต้องการแต่ไม่ทราบว่าจะหาได้จากที่ใด

1.

2.

3.

4.

---

16. แผนรายการของท่านสนใจ หรือ ต้องการทราบสาระเรื่องใด (ถ้าไม่ทราบข้ามไปตอนที่ 3)

1.

2.

3.

4.

ตอนที่ 3 : ความสามารถด้านสารสนเทศ

โปรดทำเครื่องหมาย X ในช่องที่ตรงกับความเห็น หรือประสบการณ์ของท่านมากที่สุด

	เห็น ด้วย ที่สุด	เห็น ด้วย	เห็น ด้วย ปาน กลาง	ไม่เห็น ด้วย	ไม่เห็น ด้วย ที่สุด
17. ท่านทราบว่าผู้พึงรายการต้องการสาระหรือข้อมูลอะไรบ้าง					
18. ท่านตั้งใจเป้าหมายไว้ชัดเจนว่าต้องหาข้อมูลเท่าใด ก่อนลงมือหาข้อมูล					
19. ท่านทราบว่าข้อมูลหรือสาระที่ต่างกันจะอยู่ในแหล่งข้อมูลที่ต่างกัน					
20. ท่านเห็นว่า คำพูด คำบอกเล่าปราชญ์ชาวบ้านเป็นแหล่งข้อมูล					
21. เมื่อได้ข้อมูลใหม่ ๆ ท่านชอบเล่าข้อมูลให้คนอื่น ๆ ได้ทราบ					
22. ส่วนใหญ่ท่านสามารถค้นหาจนกระทั่งพบข้อมูลที่ท่านต้องการ					
23. ท่านมักจะค้นคว้า โดยการอ่าน ถาม ค้นข้อมูลด้วยตัวเอง					
24. หากพบข้อมูล ท่านจะเลือกเก็บรวบรวมเฉพาะข้อมูลที่ตรงกับความต้องการเท่านั้น					
25. เมื่อได้ข้อมูลแล้วท่านชอบจัดหมวดหมู่ข้อมูลที่ค้นมา					
26. เมื่อได้ข้อมูลใหม่ ๆ ท่านชอบเล่าข้อมูลให้คนอื่น ๆ ได้ทราบ					
27. ท่านมักจะเอาความรู้ใหม่ ๆ ที่ได้มาผสมผสานกับความรู้เดิมของตัวเองเสมอ					
28. หากนำข้อมูลมาแล้วออกอากาศท่านจะบอกแหล่งที่มา					
29. ท่านมักจะประเมินเสมอว่าข้อมูลที่หาเจอนั้นตอบคำถามหรือตรงกับความต้องการของตัวเองหรือไม่					

ตอนที่ 4: การรับรู้ความสามารถตนเองในการใช้คอมพิวเตอร์ และความรู้เกี่ยวกับอินเทอร์เน็ต
โปรดทำเครื่องหมาย X ในช่องที่ตรงกับความเห็น หรือประสบการณ์ของท่านมากที่สุด

30. ท่านเคยใช้คอมพิวเตอร์มาก่อนหรือไม่ เคย ไม่เคย (ข้ามไปข้อ 49)

ทำเครื่องหมาย X ตามระดับความรู้สึกที่แท้จริงของท่าน ตั้งแต่รู้สึกมั่นใจมากที่สุด ถึงไม่มั่นใจ

ฉันรู้สึกมั่นใจทุกครั้งี่...	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่มั่นใจ
31. ใช้เครื่องคอมพิวเตอร์					
32. เปิดโปรแกรมต่าง ๆ ในคอมพิวเตอร์และใช้งาน					
33. พิมพ์ข้อความ และบันทึกสิ่งที่พิมพ์เป็นไฟล์ในคอมพิวเตอร์					
34. ออก หรือปิดโปรแกรมที่กำลังใช้งาน					
35. เปิดไฟล์ข้อมูลเพื่ออ่านบนหน้าจอคอมพิวเตอร์					
36. เรียกชื่อส่วนต่าง ๆ ของตัวเครื่องคอมพิวเตอร์					
37. เรียกชื่อโปรแกรม และซอฟต์แวร์คอมพิวเตอร์					
38. ใช้งานแผ่นซีดี หรือ ยูเอสบีไดรฟ์					
39. เรียนรู้การใช้โปรแกรมต่าง ๆ ในคอมพิวเตอร์					
40. เลือกเมนูที่อยู่บนหน้าจอคอมพิวเตอร์เพื่อเริ่มทำงาน					
41. ใช้ปริ้นเตอร์ (เครื่องพิมพ์) เพื่อพิมพ์งาน					
42. ทำสำเนา / ก๊อปปี้แผ่นซีดี					
43. ทำสำเนา / ก๊อปปี้ไฟล์					
44. เพิ่มหรือลบข้อมูลในไฟล์ข้อมูลที่มีอยู่					
45. ใช้เมาส์ชี้และคลิก					
46. ใช้คอมพิวเตอร์เพื่อร่างจดหมาย					
47. อธิบายว่าส่วนต่างๆ ของเครื่องคอมพิวเตอร์ทำหน้าที่อะไร เช่น คีย์บอร์ด จอ ซีดีไดรฟ์					
48. ต้องช่วยแก้ไขระบบคอมพิวเตอร์					
49. ลงโปรแกรมใหม่ ๆ ในเครื่องคอมพิวเตอร์					
50. อธิบายสาเหตุที่โปรแกรมทำงาน หรือไม่ทำงานในเครื่องคอมพิวเตอร์					
51. ใช้เครื่องคอมพิวเตอร์เพื่อจัดหมวดหมู่ข้อมูลที่มี					

52. ลบไฟล์ทิ้ง					
53. จัดหมวดหมู่ไฟล์ในเครื่องคอมพิวเตอร์					
54. แก้ไขเครื่องคอมพิวเตอร์ที่มีปัญหา					

55. ท่านเคยใช้อินเทอร์เน็ตมาก่อนหรือไม่ เคย ไม่เคย (ข้ามไปข้อ 79)

56. ท่านทำกิจกรรมใดบ้าง อีเมล ค้นหาข้อมูล
 ดังต่อไปนี้บนอินเทอร์เน็ต ติดตามข่าว เว็บบอร์ด
 (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ) สนทนา เล่นเกม
 ซื้อสินค้า ดาวน์โหลดซอฟต์แวร์
 ดาวน์โหลดเกม ดาวน์โหลดเพลง
 อื่น ๆ โปรดระบุ .....

57. เหตุผลในการใช้อินเทอร์เน็ตของท่านคือ ค้นหาข้อมูลที่ตามความสนใจ ช่วยทำการบ้านหรือทำรายงาน
 (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ) ติดต่อสื่อสารทางไกล ฝึกฝนการใช้คอมพิวเตอร์
 ฆ่าเวลา พักผ่อนหย่อนใจ
 ใช้เป็นหัวข้อสนทนากับเพื่อน เพื่อความทันสมัย
 อื่น ๆ โปรดระบุ .....

58. ระยะเวลาที่ท่านใช้อินเทอร์เน็ตโดยส่วนใหญ่ มากกว่า 20 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ 16-20 ชั่วโมงต่อสัปดาห์
 11-15 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ 6-10 ชั่วโมงต่อสัปดาห์
 1-5 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ น้อยกว่า 1 ชั่วโมงต่อสัปดาห์

59. ท่านใช้อินเทอร์เน็ตมาเป็นระยะเวลานานเท่าใด มากกว่า 5 ปี 4-5 ปี
 3-4 ปี 2-3 ปี
 1-2 ปี น้อยกว่า 1 ปี

60. ท่านสนใจร่วมอบรมการใช้อินเทอร์เน็ตฟรี ช่วงเดือนมกราคม 2551หรือไม่

สนใจ เพราะ .....

ไม่สนใจ เพราะ .....

เกณฑ์การให้คะแนน

ผู้วิจัยได้ตั้งเกณฑ์การให้คะแนนในการวัดระดับการรับรู้ ความสามารถด้านสารสนเทศ และความสามารถของตนในการใช้คอมพิวเตอร์ มีเกณฑ์ให้คะแนนดังนี้

ระดับความคิดเห็น	คะแนน	
	ข้อความทางบวก	ข้อความทางลบ
ไม่เห็นด้วยที่สุด	1	5
ไม่เห็นด้วย	2	4
เห็นด้วยปานกลาง	3	3
เห็นด้วย	4	2
เห็นด้วยที่สุด	5	1

แล้วนำคำตอบที่ได้มาหาค่าเฉลี่ย กำหนดเกณฑ์ดังนี้

ค่าเฉลี่ย	1.00-1.49	หมายความว่า อยู่ในระดับ ต่ำสุด
ค่าเฉลี่ย	1.5 - 2.49	หมายความว่า อยู่ในระดับ ต่ำ
ค่าเฉลี่ย	2.5 - 3.49	หมายความว่า อยู่ในระดับ ปานกลาง
ค่าเฉลี่ย	3.5 - 4.49	หมายความว่า อยู่ในระดับ สูง
ค่าเฉลี่ย	4.5 - 5.00	หมายความว่า อยู่ในระดับ สูงที่สุด

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 61 แบบบันทึกระบบปฏิสัมพันธ์และการออกแบบเว็บไซต์

หลักการพัฒนาเว็บไซต์ภาครัฐ	มี	ไม่มี
การออกแบบเว็บไซต์		
1. มีทางเลือกในการเข้าถึงเนื้อหาที่หลากหลาย		
2. ไม่ใช่สื่ออย่างเดียวเพื่อนำเสนอเนื้อหา		
3. หลีกเลี่ยงหน้าเว็บเพจแบบ pop up		
4. มีหน้าคำถามที่ถูกลบไป		
5. มีบทความที่มีการอ้างอิงอย่างเป็นระบบ		
6. มีบทความที่เขียนโดยผู้เขียนที่มีคุณวุฒิ		
7. มีระบบเก็บสารสนเทศที่เคยเผยแพร่ไปแล้ว		
8. สร้างเว็บไซต์ตลอดทุกหน้าที่มีรูปลักษณะและการใช้ที่คล้ายคลึงกัน		
9. แจ้งให้ผู้ใช้งานเว็บไซต์ทราบหากเนื้อหาหรือภาพนั้น ๆ ต้องใช้เวลาเพิ่มเป็นพิเศษในการดาวน์โหลด		
10. ออกแบบหน้าเว็บเพจที่เมื่อสั่งพิมพ์แล้วเนื้อหาส่วนใดส่วนหนึ่งจะไม่ถูกตัดหายไป		
11. นำเสนอสารสนเทศในลักษณะที่ผู้ใช้งานนำไปใช้ประโยชน์ได้ทันที ไม่ต้องตีความแปลความหมาย		
การออกแบบหน้าแรกหรือโฮมเพจ		
12. ผู้ใช้สามารถกลับมาหน้าแรกของเว็บไซต์ได้ไม่ว่าอยู่ส่วนใดของเว็บไซต์		
13. นำเสนอข้อมูลและบริการ เนื้อหาสำคัญ ตั้งแต่หน้าแรก		
14. สื่อสารให้ทราบถึงวัตถุประสงค์ และหลักการของหน่วยงานเจ้าของเว็บไซต์		
15. หลีกเลี่ยงการบรรยายแบบพรรณานบนหน้าแรก		
16. จำกัดความยาวของหน้าแรกเท่ากับหน้าจอคอมพิวเตอร์		
17. หลีกเลี่ยงการวางข้อมูล รูปภาพ ภาพถ่าย จำนวนมากเกินไปในแต่ละหน้า		
18. วางข้อมูลหรือองค์ประกอบสำคัญ ๆ ไว้ที่เดิมทุกหน้าเพื่ออำนวยความสะดวก		
19. วางข้อมูลที่สำคัญไว้ส่วนบนและตรงกลางหน้า		

ตารางที่ 61 แบบบันทึกระบบปฏิสัมพันธ์และการออกแบบเว็บไซต์ (ต่อ)

หลักการพัฒนาเว็บไซต์ภาครัฐ	มี	ไม่มี
20. มีปุ่มย้อนกลับให้ผู้ใช้ถ้ามีการเชื่อมโยงไปยังเว็บไซต์อื่น ๆ		
21. วางเมนูหลักในการท่องเที่ยวที่ด้านซ้ายมือของเว็บเพจ		
22. ป้ายชื่อของการเชื่อมโยงหรือลิงค์มีความหมายสะท้อนให้เห็นถึงเนื้อหาที่จะเชื่อมโยงไปถึง		
23. การเชื่อมโยงไปหน้าอื่น ๆ ควรเชื่อมโยงแต่เนื้อหาที่มีความเกี่ยวข้องกันเท่านั้น		
การออกแบบระบบปฏิสัมพันธ์บนเว็บไซต์		
24. หลีกเลี่ยงการวางข้อความ ป้าย หรือภาพ ที่เป็นองค์ประกอบที่ทำให้ผู้ใช้คิดว่าเป็นการเชื่อมโยงแต่กลับเชื่อมโยงไม่ได้		
25. การเชื่อมโยงสู่เนื้อหาสำคัญ ๆ ของเว็บไซต์ควรมีในทุก ๆ หน้า		
26. มีระบบการสื่อสารระหว่างประชาชนกับรัฐ		
27. มีระบบการสื่อสารระหว่างประชาชนกับประชาชน		
28. มีการสำรวจประชามติ		
29. มีแบบการประเมินความพึงพอใจผู้ใช้		
30. มีเครื่องมือสืบค้นภายในเว็บ		
การออกแบบวิธีนำเสนอเนื้อหาบนเว็บไซต์		
31. มีเนื้อหาสั้น กระชับ ตัดคำและประโยคที่ไม่จำเป็นออก		
32. มีคำสั่งที่ชัดเจนในกรณีที่เป็นคำอธิบายขั้นตอนการทำงาน		
33. หลีกเลี่ยงการใช้คำเฉพาะในสาขาวิชา คำที่เข้าใจได้ยาก ตัวย่อต่าง ๆ ที่คนทั่วไปไม่เข้าใจ		
34. ใช้คำที่คนทั่วไปคุ้นเคยเพื่อเขียนเนื้อหา		
35. แบ่งเนื้อหาไว้หลากหลายตามกลุ่มผู้ใช้ของเว็บไซต์นั้น		
36. รวบรวมข้อมูลสำคัญไว้ส่วนบนของหน้า		
37. จัดกลุ่มเนื้อหาที่มีความเกี่ยวข้องกันไว้เป็นกลุ่มเดียวกัน		
38. จัดโครงสร้างเนื้อหาเพื่อให้ผู้ใช้คลิกด้วยจำนวนครั้งที่น้อยที่สุดเพื่อให้พบข้อมูลที่ต้องการ		
39. ให้บริการฐานข้อมูล		
รวม		

ตารางที่ 62 แบบบันทึกเนื้อหาที่นำเสนอบนเว็บไซต์

เนื้อหาที่รายการวิทยุชุมชนควรจะนำเสนอ	ใช่	ไม่ใช่
เนื้อหาเกี่ยวกับท้องถิ่น		
เนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตและการยังชีพ (สุขภาพอนามัย การเกษตร การจ้างงาน สิทธิและหน้าที่พลเมือง การเมืองการปกครอง)		
เนื้อหาการอภิปรายประเด็นที่ส่งผลกระทบต่อชุมชน		
เนื้อหาที่นำเสนอเพื่อให้ผู้ด้อยโอกาสในสังคมเข้าใจประเด็นใดประเด็นหนึ่งอย่างถ่องแท้ (เนื้อหาครอบคลุม การอภิปรายสถานการณ์ สาเหตุ วิธีการแก้ไข)		
เนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับความเดือดเนื้อร้อนใจ เรื่องร้องทุกข์ ของชุมชน		
เนื้อหาการเผยแพร่ข่าวสารจากชุมชนต่าง ๆ		
รวม — หัวข้อ (ร้อยละ)		

ตารางที่ 63 เนื้อหาที่นำเสนอบนหน้าแรกกระทรวงสาธารณสุข กระทรวงเกษตรฯ กระทรวงมหาดไทย กระทรวงแรงงาน และกระทรวงยุติธรรม

ตารางบันทึกเนื้อหาที่นำเสนอบนหน้าแรกกระทรวงสาธารณสุข	
เนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับเรื่องสุขภาพ	เนื้อหาประกอบอื่น ๆ
<ol style="list-style-type: none"> ข้อมูล สถิติ คำตอบ 10 ประเด็นสำคัญในเรื่องการใช้สิทธิ โดยรัฐต่อยาโรคมะเร็งที่มีสิทธิบัตร The 10 burning questions on the Government Use of Patents on the four anti-cancer drugs in Thailand ติดตามข่าว CL (สิทธิเหนือสิทธิยา) 	<ol style="list-style-type: none"> หน้าแรก แนะนำกระทรวง หน่วยงานใน สธ. รวมลิงค์ PMOC* MMS ICT
<p>e-Document</p> <ol style="list-style-type: none"> แผนพัฒนาสุขภาพแห่งชาติ ฉบับที่ 10 แผนพัฒนากฎหมายของกระทรวงสาธารณสุขปี 2549 (lad-2549.zip) แนวทาง/ขั้นตอนปฏิบัติเรื่องสมุนไพรควบคุม (กวาวเครือ) พ.ศ. 2549 รายการวิทยุด้านสุขภาพ 	<ol style="list-style-type: none"> ข้อมูลความจริง 10 ประเด็นสำคัญเกี่ยวกับการถ่ายโอนภารกิจสถานีนอนาภัยให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) และแนวทางการกระจายอำนาจด้านสุขภาพ <p>e-Document</p> <ol style="list-style-type: none"> องค์ความรู้ด้านจริยธรรม คุณธรรม มูลนิธิรางวัลสมเด็จพระเจ้าฟ้ามหิดลในพระบรมราชูปถัมภ์
ข่าวประชาสัมพันธ์	

<p>8. การประชุมวิชาการโรคใช้เลือดออกระดับนานาชาติ ระหว่างวันที่ 15-17 ตุลาคม 2551 ณ จังหวัดภูเก็ต</p> <p>สายด่วน</p> <p>9. ศูนย์บริการร่วม</p> <p>10. สายด่วนอย. 1556</p> <p>11. 1667 สายด่วนสุขภาพจิต</p> <p>12. 1675 ออามย์ใกล้ตัว</p> <p>13. Health Talk 0-2951-0000</p> <p>ความรู้เรื่องไข้หวัดนก</p> <p>14. สัปดาห์รณรงค์การใช้หน้ากากอนามัย แบบ ประเมินและการชี้แจง โปสเตอร์และแผ่นพับ</p> <p>15. คำแนะนำประชาชนเรื่องการป้องกันโรคไข้หวัดนกในโอกาสตรุษจีน</p> <p>16. ข้อควรระวังในการใช้ชุดตรวจคัดกรองในการช่วยเหลือวินิจฉัยผู้ป่วยโรคไข้หวัดนก - กรมวิทย์</p> <p>17. ต้องรู้ให้ได้ ใช้หวัดนก สัปดาห์รณรงค์ป้องกันโรคไข้หวัดนก - กรมส่งเสริมสุขภาพ</p> <p>18. สถานการณ์ข่าวไข้หวัดนก</p> <p>ข่าวเด่นสาธารณสุข</p> <p>19. การแก้ไขปัญหาการฟ้องคดีแพทย์อันเนื่องมาจากทำให้การรักษาพยาบาล</p> <p>20. สธ.ชวนคนไทยใช้ฤกษ์ "วันมาฆบูชา" ฝึกทำสมาธิต่อต้านโรค</p> <p>21. สธ.เร่งศึกษาข้อมูลซีแอลยามีแรง 4 ชนิด</p> <p>เกาะติดสถานการณ์สาธารณสุข</p> <p>22. สธ.เผยเชื้อใช้เลือดออกถ่ายทอดทางพันธุกรรม คาดยุง 1 ตัวมีไวรัส 4 สายพันธุ์</p> <p>23. สธ.เตือนอย่าเชือดหางอนไก่กิน อันตรายเสี่ยงเชื้อหวัดนก</p> <p>24. เตือนภัยไข้เลือดออก คาดปีนี้ดู ! 40 วันแรกป่วย 3 พันราย</p> <p>25. สธ.ทำโครงการดูแลสุขภาพนร.สนอง</p>	<p>11. หนังสือประกอบการสมัครทางคลินิก ต่างประเทศ</p> <p>12. แผนปฏิบัติการ พ.ศ. 2548-2551 (สธ.)</p> <p>ข่าวประชาสัมพันธ์</p> <p>13. แนวทางขับเคลื่อนมาตรการเร่งรัดการเบิกจ่ายเงินฯ ปี 2551</p> <p>14. ขอเชิญส่งผลงานวิชาการในการประชุมวิชาการ สธ. ประจำปี 2551</p> <p>15. รับสมัครแพทย์พี่เลี้ยงโครงการผลิตแพทย์เพื่อชาวชนบทประจำปี 2551</p> <p>16. รับแพทย์ตรวจในศูนย์แพทย์ชุมชน</p> <p>17. โรงพยาบาลบึงสามัคคีรับสมัครพยาบาลวิชาชีพหลายอัตรา</p> <p>18. รับสมัครคัดเลือกบุคคลเข้ารับราชการเป็นลูกจ้างชั่วคราว</p> <p>19. แจ้งการเปลี่ยนแปลงเบอร์โทรศัพท์</p> <p>20. รับสมัครพนักงานมหาวิทยาลัย ตำแหน่งพยาบาล 3 อัตรา</p> <p>21. ขอเชิญร่วมอบรมสัมมนาหลักสูตรสื่อสารอย่างไรให้โดนใจสื่อมวลชนทั้งในประเทศและต่างประเทศ</p> <p>22. รับสมัครเจ้าหน้าที่ให้คำปรึกษา</p> <p>23. รับสมัครสอบคัดเลือกเป็นลูกจ้างชั่วคราว</p> <p>24. ขอเชิญร่วมเสวนาอาศรมวิจัยฟรี</p> <p>ประกาศจัดซื้อจัดจ้าง</p> <p>25. กระทรวงสาธารณสุข การจัดซื้อจัดจ้างประกาศร่าง TOR</p> <p>26. สำนักพัฒนามาตราระบบพัสดุ สป.</p> <p>RSS News Feed</p> <p>27. วิธินำ RSS ไปติดตั้งที่เว็บไซต์</p> <p>ข่าวเด่นสาธารณสุข</p> <p>28. ปลัดสธ. เผยความร่วมมือกับม.นราธิวาสฯ กับม.อิบลินอยส์จะส่งผลดีต่อการผลิตแพทย์เพื่อชาวชนบท</p>
---	--

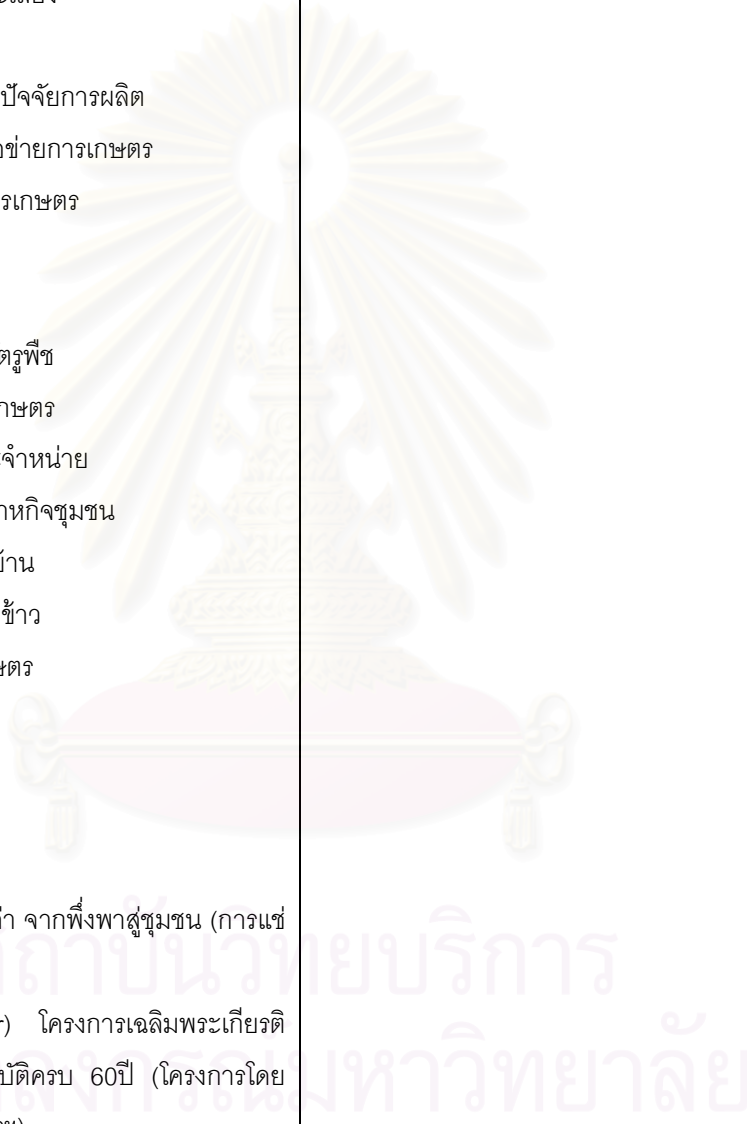
<p>พระราชดำริพระเทพฯ</p> <p>26. สธ.มีมติร่วมกันทำ CL ยามะเร็งถูกต้อง</p> <p>27. รมว.ไชยา ให้กำลังใจหมอสุทธิพร คดีผ่าตัดไส้ติ่ง และสนใจตั้งศาลสาธารณสุข</p> <p>ข่าวสาธารณสุขจากสื่อมวลชน</p> <p>ข่าวภาษาไทย</p> <p>28. ระวังนั้งหลับเก้าอี้นวดฯ</p> <p>29. สธ.เมืองเพชรเตรียมพร้อมป้องกันโรคอหิวาตกโรค</p> <p>30. ปากน้ำรณรงค์กำจัดยุงลายสก๊ตใช้เลือดออก</p> <p>31. รพ.รามาช เจ้ง ใช้ไฮเทคโนโลยีผ่าตัดหมอนรองกระดูกทับเส้น</p> <p>32. อภ.ตอกเสาเข็มโรงงานเอสดี สย</p> <p>33. ผลสำรวจพบเด็กไทยเมินผัก แนะนำกินวันละ 4 ช้อนช่วยป้องกันโรค</p> <p>ข่าวภาษาอังกฤษ</p> <p>34. Huge number of suspicious bird deaths</p> <p>35. Vet does not have bird flu</p> <p>36. More compulsory licenses mulled</p> <p>37. Bird flu outbreak in Nakhon Sawan</p> <p>38. Sweet coffee-break snacks making Thais fatter</p> <p>39. Flu germs flourish on bank notes</p> <p>40. Learning kits to improve kids IQ</p> <p>ข่าวสาธารณสุขภูมิภาค</p> <p>41. สาธารณสุขจังหวัดมหาสารคามรณรงค์คนไทยไร้พุง เพื่อคัดกรองผู้ป่วยเรื้อรัง</p> <p>42. มหาสารคามเตือนประชาชนระวังโรคไข้เลือดออก</p> <p>43. สธ.ปัตตานีพร้อมรับสถานการณ์ฉุกเฉินงานสมโภชน์เจ้าแม่ลิ้มกอเหนี่ยว</p> <p>44. ภาคีเครือข่ายร้อยเอ็ดจับมือพัฒนาเมืองนำอยู่รองรับการกระจายอำนาจ</p> <p>e-Information</p>	<p>เกาะติดสถานการณ์สาธารณสุข</p> <p>29. รมว.ไชยา เตรียมขงกพ.ขึ้น ซี. 8 หัวหน้าพยาบาลรพ.ชุมชน</p> <p>ข่าวสาธารณสุขจากสื่อมวลชน</p> <p>30. ชมเชยแพทย์และพยาบาลรพ.ราชวิถี</p> <p>ข่าวสาธารณสุขภูมิภาค</p> <p>31. องค์กรพัฒนาเอกชนและองค์กรชุมชนศึกษาดูงาน ศูนย์ฟุ้งได้ (OSCC) โรงพยาบาลแม่สอด</p> <p>32. สสจ.สุราษฎร์จัดประชุมวิชาการทันตกรรมรากเทียม</p> <p>e-Report</p> <p>33. ย้ายหมอนเวียน แพทย์ ทันตแพทย์ เกสัชกร</p> <p>34. สมัครแพทย์ประจำบ้านปี 2551</p> <p>35. Health Information Map</p> <p>36. โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริและโครงการเฉลิมพระเกียรติ</p> <p>37. การจัดสรรบุคลากรทางการแพทย์ (GIS)</p> <p>38. ระบบหนังสือเวียน</p> <p>39. ระบบจ่ายตรงเงินเดือนและค่าจ้าง</p> <p>40. โครงการถูกรับขวัญ</p> <p>41. การจัดทำบัญชีเกณฑ์คงค้างปี 2549</p> <p>42. ค่าตอบแทนสำหรับกำลังคนด้านสาธารณสุข</p> <p>43. ระบบข้อมูลสุขภาพ (สำหรับเจ้าหน้าที่สาธารณสุขรายงานข้อมูล)</p> <p>44. ระบบบริการยื่นคำขออนุญาตผลิตภัณฑ์สุขภาพ</p> <p>45. ระบบสอบถามผลการพิจารณาคำขออนุญาตผ่านอินเทอร์เน็ต</p> <p>การแพทย์</p> <p>46. แนวทางการดูแลผู้ป่วยโควิด-19 สำหรับแพทย์และบุคลากรสาธารณสุข</p> <p>47. <u>Clinical Practice Guideline for Avian Influenza *</u></p> <p>48. แนวทางปฏิบัติการรักษาพยาบาลสำหรับโรค</p>
---	---

<p>45. ร่างยุทธศาสตร์สุขภาพวิถีชีวิตไทย (กุมภาพันธ์ 2551)</p> <p>46. ร่างพระราชบัญญัติการแพทย์ฉุกเฉิน พ.ศ. ... (14 ธันวาคม 2550)</p> <p>47. ประกาศใช้ พ.ร.บ. สุขภาพแห่งชาติ</p> <p>การแพทย์</p> <p>48. แนวทางการดูแลรักษาผู้ป่วยถูกพิษงูกัด*</p> <p>การควบคุมโรค</p> <p>49. น้ำท่วมภัยธรรมชาติใกล้ตัว</p> <p>50. คู่มือการป้องกันโรคที่มากับน้ำท่วม</p> <p>51. ชี้นำโรคติดเชื้อ Streptococcus pneumoniae</p> <p>52. ความรู้เรื่องโรคติดเชื้อไอพีดี*</p> <p>53. ความรู้เรื่องโรคมือ ปาก เท้า</p> <p>54. สธ.- กทม. ร่วมรณรงค์พืชมดขุ่นลาย และทุก บ้านใช้หลัก 3 ป. จะปลอดภัยเลือกออก</p> <p>การแพทย์แผนไทยและทางเลือก</p> <p>55. อาหารพื้นเมืองไทย*</p> <p>56. แพทย์แผนไทยกับการบำบัด ผู้ติดยาเสพติด *</p> <p>57. น้ำผลไม้ สมุนไพร เครื่องดื่มดูแล*</p> <p>วิทยาศาสตร์การแพทย์</p> <p>58. กรมวิทย์ฯ เตือนใช้ขวดพลาสติกใสรีไซเคิล ต้องระวัง</p> <p>59. ตรวจสอบเซรามิกล้างจานไร้สารตะกั่ว</p> <p>60. ปี 51 ระวัง “โรคระบาด” คีนซีฟ</p> <p>61. พัฒนาสมุนไพรป้องกันทากดูด</p> <p>62. US-FDA รับรองวัคซีนใช้หวัดนกที่ใช้ใน มนุษย์แล้ว</p> <p>63. ผอ.สถาบันพัฒนาอุตสาหกรรมสิ่งทอยืนยัน เสื้อกันยูงสามารถได้ยูงได้จริง</p> <p>สุขภาพจิต</p> <p>64. แนะนำเว็บไซต์ “ชุมชนพัฒนาความคิด สร้างสรรค์” ธรรมชาติอย่างมีสาระ</p>	<p><u>อุบัติเหตุของระบบทางเดินหายใจ *</u></p> <p>สุขภาพจิต</p> <p>49. สหกรณ์ออมทรัพย์ รับสมัครคัดเลือกบุคลากร เข้าทำงานตำแหน่งเจ้าหน้าที่บัญชี</p> <p>50. รับสมัครคัดเลือกเพื่อบรรจุและแต่งตั้งบุคคล เข้ารับราชการในตำแหน่งนักอาชีวบำบัด 3</p> <p>51. ขยายเวลารับสมัคร นักจิตวิทยา (ศูนย์เชี่ยวชาญ ฯ จ.ชายแดนภาคใต้)</p> <p>52. – 88. ป้ายขนาดเล็ก (Banner) เชื่อมโยงไป เว็บไซต์อื่น (37 ป้าย โดยมี 8 ป้ายที่เชื่อมโยง ไม่เป็นปัจจุบัน)</p>
--	---

<p>65. ยินดีกับคุณสุพรรณิ เจียมทวีผล (พะเยา) อส ม. ดีเด่นระดับชาติปี 50 สุขภาพจิตชุมชน อนามัย</p> <p>66. มิติใหม่ของกรมอนามัย</p> <p>67. การนำเสนอการประชุมวิชาการส่งเสริม สุขภาพครั้งที่ 2 ประจำปี 2550</p> <p>68. คนไทยไร้พุง</p> <p>69. เด็กไทยทำได้</p> <p>70. ร่วมคืนรอยยิ้มแก่ผู้สูงวัย</p> <p>71. Knowledge Center ศูนย์ความรู้กรมอนามัย</p> <p>เภสัชกรรม</p> <p>72. ปกป้องเภสัชศาสตร์</p> <p>73. สมุนไพรน่ารู้</p> <p>74. การเลือกใช้ยา</p> <p>อาหารและยา</p> <p>75. เตือนผู้ประกอบการ ระวังดูหน้าหน้าหลอก อ้างสิทธิ อย. ปลอมใบอนุญาต</p> <p>76. อย.พอใจสุ่มตรวจเส้นก๋วยเตี๋ยวนกเกณฑ์ มาตรฐานฉลุย</p> <p>77. อย.จับมือชมรมผู้ผลิตวุ้นสำเร็จรูปและขนม เยลลี่ รณรงค์บริโภคเยลลี่อย่างปลอดภัย</p> <p>78. อย.เผยแพร่ตรวจสอบกรณีกาแฟขวดอ้าง เสริมพลังเพศ</p> <p>79. ร่างพ.ร.บ. วัตถุอันตรายฉบับใหม่ยึดความ ปลอดภัยและประโยชน์ผู้บริโภคเป็นหลัก</p> <p>80. อย.ชี้ถึงบรรจุภัณฑ์ดื่ม 20 ลิตรต้องไม่ใช่ พลาสติกกรีไซเคิล</p>	
<ul style="list-style-type: none"> ● เนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพ 80 เรื่อง ● การเชื่อมโยงไม่เป็นปัจจุบัน 5 หัวข้อ ● หัวข้อใช้ภาษาอังกฤษและภาษาไทยร่วมกัน 17 หัวข้อ 	<ul style="list-style-type: none"> ● เนื้อหาประกอบ 88 หัวข้อ ● การเชื่อมโยงไม่เป็นปัจจุบัน 3 หัวข้อ ● ป้ายที่เชื่อมโยงไม่เป็นปัจจุบัน 8 ป้าย ● หัวข้อใช้ภาษาอังกฤษและภาษาไทยร่วมกัน 12 หัวข้อ

* การเชื่อมโยงไม่เป็นปัจจุบัน

เนื้อหาที่นำเสนอบนหน้าแรกของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์	
เนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับเรื่องการประกอบอาชีพ	เนื้อหาประกอบอื่น ๆ
<p>Information</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. โครงการและกิจกรรม 2. พรบ.และกฎหมายการเกษตร 3. อนุสัญญาและข้อตกลง 4. มาตรฐานสินค้าการเกษตร 5. โครงการพระราชดำริ 6. สื่อเกษตร 7. ข้อมูลเพื่อการเกษตร 8. เดือนภัยเกษตร <p>Service</p> <ol style="list-style-type: none"> 9. คำถามที่พบบ่อย (FAQ) <p>รอบรู้เกษตร</p> <ol style="list-style-type: none"> 10. ประชาชนชาวบ้าน ปี 2551 "สถาบันพัฒนาการเรียนรู้เกษตรกรอินทรีย์สุพรรณบุรี" <p>ข่าวประชาสัมพันธ์ RSS</p> <ol style="list-style-type: none"> 11. กระทรวงเกษตรฯ พิจารณาหลักเกณฑ์การจัดสรรโควตาส่งออกกล้วยสดไปญี่ปุ่น เพื่อรองรับความตกลงภายใต้กรอบ JTEPA ปี 2 ซึ่งจะเริ่มมีผลบังคับใช้ในเดือนเมษายน 2551 12. “รมช.ธีระชัย” ระบุราคามันสำปะหลังดี เกษตรกรแห่ปลูก กระทรวงเกษตรฯ เตรียมตั้งรับส่งเสริมการปลูกพันธุ์ดี ให้ผลผลิตสูงพร้อมมอบสศก.ขึ้นทะเบียนเกษตรกรสำรวจพื้นที่ และวางมาตรการรองรับหัวนราคาตก 13. เกษตรฯ ป้อนพันธุ์สัตว์น้ำ ประกาศคุมเข้ “ปิดอ่าวปี 51” ชี้สร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจเพิ่มกว่าพันล้านบาท <p>เกษตรในกระแส</p> <ol style="list-style-type: none"> 14. ข่าวประจำวันพุธที่ 20 กุมภาพันธ์ 2551 	<p>Information</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. หน้าหลัก 2. เกี่ยวกับกระทรวงฯ 3. รวมถึงค์ 4. แผนผังเว็บไซต์ 5. เว็บบาสเตอร์ทอล์ค 6. เชื่อมโยงหน่วยงานในสังกัดกระทรวงฯ 7. เชื่อมโยงหน่วยงานในสังกัด สป. กษ. 8. เชื่อมโยง กษ. จังหวัด 9. ภาพข่าว 10. ป้าย (Banner) รายงานการประชุมผู้บริหารกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ 11. ป้าย (Banner) CPM ศูนย์บริการการปรับเปลี่ยนระบบบริหารทรัพยากรบุคคล 12. ป้าย (Banner) แนวทางการจัดหาระบบคอมพิวเตอร์ของ กษ. 13. ป้าย (Banner) สำนักงานกพ. 14. ป้าย (Banner) ศูนย์กลางความรู้แห่งชาติ

<p>15. ข่าวประจำวันอังคารที่ 19 กุมภาพันธ์ 2551</p> <p>16. ข่าวประจำวันจันทร์ที่ 18 กุมภาพันธ์ 2551</p> <p>ข้อมูลเพื่อการเกษตร</p> <p>17. ดิน</p> <p>18. พืช</p> <p>19. ประมงและเพาะเลี้ยง</p> <p>20. ปุ๋ยและสารเคมี</p> <p>21. ราคาสินค้าและปัจจัยการผลิต</p> <p>22. องค์กรและเครือข่ายการเกษตร</p> <p>23. งานวิจัยด้านการเกษตร</p> <p>24. น้ำ</p> <p>25. ปศุสัตว์</p> <p>26. โรคและแมลงศัตรูพืช</p> <p>27. เทคโนโลยีการเกษตร</p> <p>28. แหล่งรับซื้อและจำหน่าย</p> <p>29. สหกรณ์และวิสาหกิจชุมชน</p> <p>30. เทคโนโลยีชาวบ้าน</p> <p>31. องค์ความรู้เรื่องข้าว</p> <p>32. เรื่องเล่าชาวเกษตร</p> <p>33. สารคดีเกษตร</p> <p>34. สื่อเกษตร</p> <p>35. สกู๊ปข่าว</p> <p>บทความ</p> <p>36. แปรรูปเพิ่มมูลค่า จากฟิงฟ้าสู่ชุมชน (การแช่อิ่มมะดัน</p> <p>37. ป้าย (Banner) โครงการเฉลิมพระเกียรติฉลองสิริราชสมบัติครบ 60ปี (โครงการโดยกระทรวงเกษตรฯ)</p> <p>38. ป้าย (Banner) ฝนหลวง</p> <p>39. ป้าย (Banner) โครงการส่งเสริมวิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียง</p> <p>40. ป้าย (Banner) โครงการพัฒนาการเกษตรโดยยึดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง</p> <p>41. ป้าย (Banner) โรคใช้หัวदनก</p>	
---	---

<p>42. ป้าย (Banner) ศูนย์ป้องกันและแก้ไขปัญหามลพิษทางอากาศ</p> <p>43. ป้าย (Banner) ศูนย์อำนวยความสะดวกแก่ประชาชน</p> <p>44. ป้าย (Banner) ศูนย์ข้อมูลภูมิปัญญาเกษตรอินทรีย์/ ผลิตใช้สารเคมี</p> <p>45. ป้าย (Banner) ศูนย์ข้อมูลผู้นำเกษตรกร</p> <p>46. ป้าย (Banner) ศูนย์ข้อมูลทางการเงินของสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร</p> <p>47. ป้าย (Banner) ศูนย์ปฏิบัติการตรวจสอบการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติสินค้าเกษตรและอาหาร</p> <p>48. ป้าย (Banner) ศูนย์ข้อมูลทางการเงินของสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร</p> <p>49. ป้าย (Banner) ชมรมแม่บ้านเกษตรกร</p>	
<ul style="list-style-type: none"> หัวข้อที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพ 49 เรื่อง ใช้ภาษาไทยร่วมกับภาษาอังกฤษแสดงหัวข้อ 5 เรื่อง ไม่มีการเชื่อมโยงไม่เป็นปัจจุบัน 	<ul style="list-style-type: none"> เนื้อหาประกอบอื่น ๆ 14 เรื่อง ใช้ภาษาไทยร่วมกับภาษาอังกฤษแสดงหัวข้อ 1 เรื่อง ไม่มีการเชื่อมโยงไม่เป็นปัจจุบัน
เนื้อหาที่นำเสนอบนหน้าแรกกระทรวงแรงงาน	
เนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับเรื่องการประกอบอาชีพ	เนื้อหาประกอบอื่น ๆ
<p>1. บริการกระทรวงแรงงาน (เช่นหางานทำ หาคอนทำงาน พัฒนาฝีมือแรงงาน สิทธิประโยชน์นายจ้าง/ ลูกจ้าง ...)</p> <p>2. บริการผ่านเว็บ (เช่น คำถามบ่อย ร้องทุกข์ ...)</p> <p>3. สอบถามปัญหา ร้องทุกข์</p> <p>เมนูลด</p> <p>4. ค้นหาตำแหน่งงานว่าง</p> <p>5. ข้อมูลตำแหน่งงานว่าง</p> <p>6. ค้นหาผู้สมัครงาน</p> <p>7. ตรวจสอบผู้ประกันตน</p> <p>8. อัตราค่าจ้างขั้นต่ำ</p>	<p>1. หน้าหลัก</p> <p>2. เกี่ยวกับกระทรวงแรงงาน</p> <p>ข้อมูลวิชาการ</p> <p>3. คำรับรองปฏิบัติราชการกระทรวงแรงงาน</p> <p>4. ผลการดำเนินงาน กรง.</p> <p>5. ไขหวัตนก</p> <p>6. เว็บไซต์หน่วยงานในสังกัด</p> <p>7. สำนักแรงงานจังหวัด</p> <p>8. อะไรในกระทรวงแรงงาน</p> <p>เมนูลด</p>

<p>9. กฎหมายแรงงาน</p> <p>10. สถิติแรงงาน</p> <p>11. สรร.ในต่างประเทศ</p> <p>ข้อมูลวิชาการ</p> <p>12. งานวิจัยด้านแรงงาน</p> <p>13. ภาวะการมีงานทำ</p> <p>14. สถิติแรงงานที่สำคัญ</p> <p>15. แผนแม่บทด้านแรงงาน</p> <p>16. แผนพัฒนาแรงงาน</p> <p>17. ข่าวสารด้านแรงงาน</p> <p>18. รายงานสถานการณ์ด้านแรงงาน</p> <p>In Focus</p> <p>19. รัฐมนตรีว่าการกระทรวงแรงงานเน้นฝากเยาวชนที่จะเดินทางไปยูเออี ในโครงการพัฒนาศักยภาพเยาวชนชายแดนใต้เพื่อการทำงานในต่างประเทศ ให้ตั้งใจทำงานจะสานโครงการต่อไป ย้ำจะฝึกอาชีพฝีมือแรงงานและหางานให้เยาวชนในพื้นที่ดังกล่าวทั้งในและต่างประเทศเท่านั้นแต่จะส่งเสริมการทำงานในประเทศด้วย</p> <p>ข่าวประชาสัมพันธ์</p> <p>20. ก. แรงงาน เปิดศูนย์บริการร่วมกระทรวงแรงงาน จังหวัดขอนแก่น</p> <p>21. ก. แรงงาน ส่งเยาวชนชายแดนใต้ทำงานที่สหรัฐอเมริกาหรับเอมิเรตส์</p> <p>ข่าวแรงงานไทยในต่างประเทศ</p> <p>22. เพื่อนสูเพื่อน (แรงงานไทยในประเทศญี่ปุ่น) ฉบับที่ 10/2550</p> <p>23. ระบบประกันการว่างงานของสวีเดน</p> <p>24. มาเลเซียกำหนดมาตรการที่เกี่ยวกับชายแดนไทย มาเลเซีย</p> <p>25. ป้าย (Banner) ศูนย์บริการร่วมกระทรวง</p>	<p>9. ฐานข้อมูลการวิจัยแรงงาน</p> <p>ข่าวประชาสัมพันธ์</p> <p>10. ก. แรงงานอบรมข้าราชการระดับ 8 เพื่อพัฒนาความรู้ไอ ซี ที</p> <p>11. กสร.อบรมนักบริหารแรงงาน</p> <p>12. ปลัดแรงงานเน้นนักบริหารแรงงานยุคใหม่ต้องปรับตัวเพื่อรับการเปลี่ยนแปลง</p> <p>ข่าวแรงงานไทยในต่างประเทศ</p> <p>13. ASIAN film festival 2008 ณ เมืองเจดดาห์ ซาอุดีอาระเบีย</p> <p>14. สรร. ฮองกง ให้การต้อนรับคณะศึกษาดูงานด้านแรงงานไทย</p> <p>ข่าวสำนักประสานความร่วมมือระหว่างประเทศ สปร.</p> <p>15. ข่าวสปร. ฉบับที่ 3 ประจำเดือนกุมภาพันธ์ 2551</p> <p>16. ข่าวสปร. ฉบับที่ 2 ประจำเดือนมกราคม 2551</p> <p>17. ข่าวสปร. ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม 2551</p> <p>ข่าวภูมิภาค (ภาพประกอบคำบรรยาย / คลิปวิดีโอ)</p> <p>18. หน่วยงานสังกัด รง. จ.อุตรดิตถ์ ร่วมออกหน่วยบริการจังหวัดเคลื่อนที่</p> <p>19. สรจ.ระนอง จัดโครงการส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพเครือข่ายอาสาสมัคร รุ่นที่ 2</p> <p>20. การให้บริการด้านแรงงานแก่ประชาชนในพื้นที่จังหวัดตาก</p> <p>21. สรจ.พิษณุโลก ออกหน่วยบริการเคลื่อนที่ด้านแรงงาน</p> <p>22. สรจ.อุตรดิตถ์ จัดประชุมวิทยากรกระบวนการสร้างการเรียนรู้การจัดทำแผนชุมชนด้านแรงงาน</p> <p>23. สรจ.น่าน ออกให้บริการด้านแรงงาน ณ บ้าน</p>
--	--

<p>แรงงาน</p>	<p>น้ำบัวพัฒนา อ.บัว</p> <p>24. สจร.บุรีรัมย์ ตรวจติดตามการรณรงค์ ประชาสัมพันธ์การเลือกตั้ง ส.ว.</p> <p>25. ปลัดกระทรวงแรงงาน พร้อมคณะเดินทางตรวจ ติดตามสถานการณ์ภัยแล้ง ณ จังหวัด อุบลราชธานี</p> <p>26. สจร.ร้อยเอ็ด จัดประชุมหัวหน้าส่วน กรง.รช. ครั้งที่ 2/2551</p> <p>27. สจร.ระนอง ออกหน่วยเคลื่อนที่ "โครงการบริการ แรงงานเคลื่อนที่</p> <p>สังเคราะห์ข่าว</p> <p>28. ข่าวประกวดราคา</p> <p>29. สรุปประเด็นข่าวรายวัน</p> <p>30. ประมวลมติคณะรัฐมนตรี</p> <p>31. ข่าวหนังสือพิมพ์ / TV</p> <p>32. ข่าวสนง. ผู้แทนการค้าไทย</p> <p>33. ป้ายขนาดใหญ่ 2 มีค. 51 เลือกตั้งสว.</p> <p>34. ป้าย (Banner) การประชุมรัฐมนตรีอาเซียนด้าน แรงงานครั้งที่ 20 วันที่ 6-9 พค. 2551</p> <p>35. ป้าย (Banner) ศูนย์ประสานงานราชการใส สะอาด</p> <p>36. ป้าย (Banner) รวมเว็บไซต์หน่วยงานภาครัฐ</p> <p>37. ป้าย (Banner)ฐานข้อมูลหน่วยงานรัฐ</p> <p>38. ป้าย (Banner) หลักสูตรเศรษฐกิจพอเพียง</p> <p>39. ป้าย (Banner) สำนักงานอัยการสูงสุด</p> <p>40. ป้าย (Banner) สำนักงานกิจการสตรีและ สถาบันครอบครัว</p> <p>41. ป้าย (Banner) กรมการพัฒนาชุมชน</p> <p>42. ป้าย (Banner) ก.พ.ร.</p> <p>43. ป้าย (Banner) ศูนย์กลางความรู้แห่งชาติ</p> <p>44. ป้าย (Banner) การรับฟังความคิดเห็นร่าง กฎหมายใหม่</p>
---------------	--

	<p>45. ป้าย (Banner) โครงการไถ่ชีวิตโคกระบือ</p> <p>46. ป้าย (Banner) ประกาศผลงาน Web services ภาครัฐ</p> <p>47. ป้าย (Banner) สำนักงบประมาณ</p> <p>48. ป้าย (Banner) ความเสมอภาคหญิงชาย</p> <p>49. ป้าย (Banner) การจัดการความรู้ในนโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพที่ดี</p> <p>50. ป้าย (Banner) Thailand Gateway ประตูสู่การบริการภาครัฐ</p> <p>51. ป้าย (Banner) ศสช</p> <p>52. ป้าย (Banner) ThaiFire.com</p> <p>53. ป้าย (Banner) กรมสรรพากร</p> <p>54. ป้าย (Banner) E-citizen</p> <p>55. ป้าย (Banner) ThaiTsunami.com</p> <p>56. ป้าย (Banner) สำนักข่าวกรองแห่งชาติ</p> <p>หมายเหตุ มีป้าย (Banner) ที่ไม่สามารถอ่านได้ชัดเจนว่าเป็นหน่วยงานใดเนื่องจากตัวอักษรมีขนาดเล็กมาก 6 ป้าย</p>
<ul style="list-style-type: none"> ● เนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพ 25 เรื่อง ● การเชื่อมโยงไม่เป็นปัจจุบัน 2 เรื่อง ● หัวข้อใช้ภาษาอังกฤษและภาษาไทยร่วมกัน 1 หัวข้อ 	<ul style="list-style-type: none"> ● เนื้อหาประกอบอื่น 56 เรื่อง ● การเชื่อมโยงไม่เป็นปัจจุบัน 1 เรื่อง ● หัวข้อใช้ภาษาอังกฤษและภาษาไทยร่วมกัน 6 หัวข้อ
เนื้อหาที่นำเสนอบนหน้าแรกกระทรวงมหาดไทย	
เนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับเรื่องการเมืองการปกครอง	เนื้อหาประกอบอื่น ๆ
<ol style="list-style-type: none"> 1. บริการประชาชน 2. นโยบายกระทรวงมหาดไทย 3. ยุทธศาสตร์กระทรวงมหาดไทย 4. กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับมท. 5. เลือกตั้งครั้งนี้ ขอประกาศศักดิ์ศรีกำนันผู้ใหญ่บ้าน 6. รายงานผลการดำเนินงานของกระทรวงมหาดไทยรอบ 1 ปี (ตุลาคม 2549 – กันยายน 2550) 	<ol style="list-style-type: none"> 1. หน้าแรก 2. เกี่ยวกับกระทรวง 3. ข้อมูลสารสนเทศ 4. ตราสัญลักษณ์งานเฉลิมพระเกียรติ เนื่องในโอกาสมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 80 พรรษา 5 ธันวาคม 2550 5. ลงนามถวายพระพร 6. พรบ.ข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 บัญชีข้อมูล ค้นหาตามหน่วยงาน

<p>ข่าวสาร/กิจกรรมสำคัญของกระทรวงมหาดไทย</p> <p>7. มท.จัดประชุมคณะผู้ว่าราชการจังหวัดและเจ้าแขวงชายแดนไทย ...</p> <p>8. ศอ.บต.เดินหน้าโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตชายแดนใต้</p> <p>9. ภาพร้อยตำราวงเอก เฉลิม อยู่บำรุง รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย</p> <p>10. ป้าย (Banner) คำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรี (พลเอกสุรยุทธ์ จุลานนท์)</p> <p>11. ป้าย (Banner) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อติดตามสถานการณ์อุทกภัย วาตภัย และโคลนถล่ม *เนื้อหาจากกรมอุตุนิยมวิทยา</p> <p>12. ป้าย (Banner) เกาะติดสถานการณ์ภาคใต้ *ข่าวจากกรมประชาสัมพันธ์</p> <p>13. ป้าย (Banner) ศูนย์บริการร่วม กระทรวงมหาดไทย</p> <p>14. ป้าย (Banner) สารคดีโทรทัศน์ รายการ มหาดไทยชวนรู้</p> <p>15. ป้าย (Banner) on demand radio รายการ มหาดไทยชวนรู้</p>	<p>7. บัญชีข้อมูล ค้นหาตามชื่อเรื่อง (รายการที่ 6-7 เป็นรายชื่อเอกสารและเลขทะเบียนเท่านั้น)</p> <p>8. พ.ร.บ. ว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550</p> <p>ข่าวเด่น</p> <p>9. ร่วมลงนามน้อมรำลึกถึงพระกรุณาธิคุณ (สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอเจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์)</p> <p>10. สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอฯ ขัตติยราชนาถีผู้ทรงคุณแห่งแผ่นดิน</p> <p>ข่าวประชาสัมพันธ์ ประกาศข่าว / ประชาสัมพันธ์</p> <p>11. จังหวัดสุพรรณบุรีให้บริการข้อมูลภาพถ่ายทางอากาศปี 2548</p> <p>12. เชิญชวนเป็นเจ้าของสมุดบันทึกมหาดไทยชวนรู้ ประจำปี 2551</p> <p>13. ผู้ผ่านการประเมินนักวิชาการคอมพิวเตอร์ 3 สป.มท.</p> <p>14. นปส. ปี 2551 รุ่นที่ 52</p> <p>15. บมท. 7 ปี 2551 รุ่น 19</p> <p>16. ในหลวงทรงตรัส “ความสุขคือความพอเพียง</p> <p>17. โครงการ “80 วัน ร่วมกันทำความดี”</p> <p>18. โครงการหลวง หล่อเลี้ยงชุมชน ธุรกิจแบบอย่างความพอเพียง</p> <p>19. โปรดฯ ให้พสกนิกรเป็นเจ้าภาพ บำเพ็ญพระกุศลถวายพระพี่นางฯ</p> <p>20. วิธีเข้าวัง เคารพพระศพ ณ พระที่นั่งดุสิตมหาปราสาท</p> <p>ข่าวสาร/กิจกรรมสำคัญของกระทรวงมหาดไทย</p> <p>21. สำนักพระราชวังเร่งโรงพิมพ์ดำเนินการผลิต เพื่อส่งมอบหนังสืออัลบั้มภาพ 80 ปี เฉลิมพระเกียรติ (2470 – 2550) ภายในสิ้นปีนี้</p> <p>22. รายชื่อผู้มีสิทธิเข้ารับการประเมินฯ ตำแหน่ง นวก.คต. 3 สป...</p>
---	---

	<p>23. ร่าง TOR โครงการจัดซื้อเครื่องตัดตัสัญญาณ โทรศัพท์มือถือ</p> <p>24. การขอเชื่อมต่อเครือข่าย MOI.net ด้วยทางด่วน ข้อมูล ของ กระทรวงมหาดไทย</p> <p>รายงานด่วนสถานการณ์ปัจจุบัน</p> <p>25. บัณฑิตนิ ยะลา และนราธิวาส ยังมีฝนตกหนัก ต่อเนื่อง (เชื่อมโยงไปเว็บไซต์หนังสือพิมพ์ ไทยรัฐ)</p> <p>26. ภาคเหนืออุณหภูมิลดลงอีก อีสาน-กลางอากาศ หนาว (เชื่อมโยงไปเว็บไซต์หนังสือพิมพ์ ผู้จัดการ)</p> <p>27. ป้ายขนาดเล็ก (Banner) คำนิยมสร้างสรรค์ สป. มท.*</p> <p>28. ป้ายขนาดเล็ก (Banner) การพัฒนาระบบ ราชการ</p> <p>29. ป้ายขนาดเล็ก (Banner) สป.มท. KM</p> <p>30. ป้ายขนาดเล็ก (Banner) ทำความรู้จักกับ Web Potal</p> <p>31. ป้ายขนาดเล็ก (Banner) สิ่งที่น่าสนใจ</p>
<ul style="list-style-type: none"> ● เนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการเมืองการปกครอง 15 เรื่อง ● ใช้ภาษาไทยและภาษาอังกฤษเป็นหัวข้อ 1 เรื่อง ● ไม่มี การเชื่อมโยงไม่เป็นปัจจุบัน 	<ul style="list-style-type: none"> ● เนื้อหาประกอบอื่น ๆ 31 เรื่อง ● ใช้ภาษาไทยและภาษาอังกฤษเป็นหัวข้อ 3 เรื่อง ● ไม่สามารถเชื่อมโยง 1 เรื่อง
เนื้อหาที่นำเสนอบนหน้าแรกกระทรวงยุติธรรม	
เนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับเรื่องสิทธิพื้นฐานของประชาชน	เนื้อหาประกอบอื่น ๆ
<ol style="list-style-type: none"> 1. กฎหมาย 2. FAQ (ถามตอบ เรื่องกฎหมาย) <p>สาระน่ารู้</p> <ol style="list-style-type: none"> 3. แผนแม่บทด้านสิทธิมนุษยชนฉบับที่ 1 4. รายงานการศึกษาเบื้องต้น คตน. 5. คณะกรรมการพัฒนาระบบงานตำรวจ 6. นโยบายและยุทธศาสตร์กระทรวงมหาดไทย 	<ol style="list-style-type: none"> 1. หน้าหลัก 2. แนะนำองค์กร 3. ประชาสัมพันธ์ 4. ข่าวกระทรวง 5. วารสารยุติธรรม 6. วารสาร สนช. 7. ชุมทางยุติธรรม (ภาพข่าวรัฐมนตรี)

<p>7. แผนพัฒนากฎหมายกระทรวงยุติธรรม</p> <p>8. กระทรวงยุติธรรมพบประชาชน</p> <p>9. รายการวิทยุกระทรวงยุติธรรม</p> <p>10. ศูนย์บริการร่วมยธ.*</p> <p>11. สำนักงานยุติธรรมจังหวัด</p> <p>12. คลินิกยุติธรรม</p> <p>13. คตณ.</p> <p>ข่าวกระทรวง (pdf file)</p> <p>14. การเปิดเผยข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชน</p> <p>กฎหมายเกี่ยวกับชีวิตประจำวัน (pdf. Files)</p> <p>15. กฎหมายเกี่ยวกับชีวิตประจำวัน</p> <p>16. สิทธิชาวบ้านในกระบวนการยุติธรรมตามรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย</p> <p>17. หนังสือรู้ร้อยเรื่องกฎหมาย</p> <p>18. กฎหมายน่ารู้</p> <p>19. ป้าย (Banner) สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว</p> <p>20. ป้าย (Banner) สำนักงานคุ้มครองพยาน</p> <p>21. ป้าย (Banner) ร้องเรียนแจ้งเบาะแสแจ้งเว็บผิดกฎหมาย</p>	<p>สาระน่ารู้</p> <p>8. ข่าวจากหนังสือพิมพ์ clipping *</p> <p>9. ฐานข้อมูลบรรณานุกรมห้องสมุด</p> <p>10. knowledge management</p> <p>11. สรุปงบประมาณรายจ่ายประจำปีกระทรวงยุติธรรม</p> <p>12. โครงสร้างราชการส่วนภูมิภาค</p> <p>13. โครงสร้างและระบบบริหารสำนักงานยุติธรรมจังหวัด</p> <p>14. ศูนย์ราชการใสสะอาดกระทรวงยุติธรรม</p> <p>15. แผนปฏิบัติการฝึกอบรมกระทรวงยุติธรรม</p> <p>Today's update (ภาพข่าวประกอบคำบรรยาย)</p> <p>16. พิธีทำบุญตักบาตรเพื่อถวายเป็นพระราชกุศลในวาระสิ้นพระชนม์ครบ ๕๐ วัน สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอฯ</p> <p>17. "THE FIRST REAL LOVE" รักแรกแห่งชีวิต ณ ทัณฑสถานหญิงจังหวัดเชียงใหม่</p> <p>18. พระเจ้าหลานเธอ พระองค์เจ้าพัชรกิติยาภา เสด็จไปยังวัดปัญญาன்றธาราม</p> <p>19. การประชุมการติดตามคำรับรองการปฏิบัติราชการ ประจำปีงบประมาณ 2550</p> <p>20. โครงการเสริมสร้างศักยภาพ</p> <p>21. ขอเชิญ ทำบุญตักบาตร</p> <p>ข่าวกระทรวง</p> <p>22. รับสมัครข้าราชการเข้ารับการทดสอบวัดระดับความรู้ภาษาอังกฤษ สำหรับการพิจารณาคัดเลือกข้าราชการเพื่อเสนอชื่อสมัครรับทุนการศึกษา ฝึกอบรม และดูงาน ณ ต่างประเทศของกระทรวงยุติธรรม</p> <p>23. โครงการฝึกอบรม หลักสูตร “นักบริหารระดับต้น” รุ่นที่ 8</p> <p>24. ปฏิทินงานวางแผนระดับพุ่มดอกไม้และพวงมาลา ประจำปี 2551</p> <p>25. รายงานการเบิกจ่ายเงินงบประมาณประจำปี</p>
---	--

	<p>งบประมาณ 2551</p> <p>26. โครงการฝึกอบรม หลักสูตร นักบริหาร ระดับกลาง รุ่นที่ 7</p> <p>27. กำหนดการพระราชพิธีทรงบำเพ็ญพระราชกุศล ถวายผ้าพระกฐิน พุทธศักราช 2550</p> <p>28. มาตรการสลับเวลาทำงานของหน่วยงานของรัฐ เพื่อแก้ไขปัญหาจราจร</p> <p>29. พระราชกฤษฎีกา การปรับเงินเดือนของ ข้าราชการ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2550</p> <p>30. สถิติการปฏิบัติงาน ของศูนย์บริการร่วม กระทรวงยุติธรรม</p> <p>31. ข้อมูลข่าวสาร ผลการพิจารณาการจัดซื้อจัดจ้าง ข่าวรับสมัคร</p> <p>32. การเลื่อนกำหนดวันคัดเลือกข้าราชการเพื่อ ขอรับทุนสนับสนุนการศึกษา โครงการปรัชญา ดุชะฎีบัณฑิต สาขาการพัฒนารวม บาล (ระดับปริญญา เอก) ประจำปี 2551 มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทร เกษม</p> <p>33. ประกาศคณะกรรมการคัดเลือกบุคคลเพื่อเข้ารับ การประเมินผลงานเพื่อแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่ง สำหรับผู้ปฏิบัติงานที่มีประสบการณ์(ตำแหน่ง ประเภททั่วไป)และตำแหน่งประเภทวิชาชีพ เฉพาะ ตำแหน่งระดับ ๘ ลงมา เรื่องการคัดเลือก บุคคลเพื่อเข้ารับการประเมินผลงาน</p> <p>34. รับสมัครคัดเลือกข้าราชการเพื่อรับทุนสนับสนุน ยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ ประจำปี งบประมาณ 2550 (ทุนพัฒนานุเคราะห์ ภาครัฐ) รอบที่ 2</p> <p>35. ประกาศรายชื่อผู้มีสิทธิเข้ารับการคัดเลือก โครงการปรัชญาดุชะฎีบัณฑิต สาขาการพัฒนารวม บาล (ระดับปริญญา เอก) ประจำปี 2551 มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทร เกษม</p>
--	---

	<p>36. รับโอนข้าราชการ</p> <p>37. ขยายกำหนดเวลารับโอนข้าราชการมารับราชการในสังกัดกระทรวงยุติธรรม</p> <p>38. รายชื่อผู้ได้รับคัดเลือกเพื่อแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งผู้ตรวจราชการกระทรวง(ผู้ตรวจราชการ ๑๐)สำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม</p> <p>ข่าวประกวดราคา</p> <p>39. สอบราคาเช่าอุปกรณ์เครือข่ายสื่อสารข้อมูลความเร็วสูงสำหรับสำนักงานยุติธรรม จังหวัด จำนวน 27 แห่ง ครั้งที่ 3</p> <p>40. สอบราคาซื้อเครื่องไมโครคอมพิวเตอร์ประมวลผลระดับสูงพร้อมระบบปฏิบัติการและเครื่องสำรองไฟฟ้า (UPS) จำนวน 10 ชุด (ครั้งที่ 3)</p> <p>41. สอบราคาจ้างพิมพ์หนังสือให้ความรู้ทางกฎหมาย</p> <p>42. สอบราคาซื้อเครื่องคอมพิวเตอร์ จำนวน 10 เครื่อง</p> <p>43. สอบราคาซื้อหัวเครื่องโทรศัพท์ จำนวน 10 เครื่อง</p> <p>44. การนำร่างขอบเขตของงานและร่างเอกสารประกอบการประกวดราคาจ้างเหมาจัดจ้างโครงการยุติธรรมสัญจร ภายใต้ชื่องาน"กระทรวงยุติธรรมพบประชาชน" ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2551</p> <p>45. การจัดซื้อพร้อมติดตั้งระบบโครงข่ายใยแก้วนำแสง กระทรวงยุติธรรม</p> <p>ส่วนราชการในสังกัดกระทรวงยุติธรรม</p> <p>46. สำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม</p> <p>47. กรมคุมประพฤติ</p> <p>48. กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ</p> <p>49. กรมบังคับคดี</p> <p>50. กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน</p> <p>51. กรมราชทัณฑ์</p> <p>52. กรมสอบสวนคดีพิเศษ</p> <p>53. กรมนิติวิทยาศาสตร์</p>
--	--

	<p>54. สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด</p> <p>หน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม</p> <p>55. สำนักงานอัยการสูงสุด</p> <p>56. สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน</p> <p>57. สถาบันอนุญาโตตุลาการ</p> <p>58. เนติบัณฑิตยสภา</p> <p>59. สภานายความ</p> <p>60. สำนักงานศาลยุติธรรม</p> <p>61. ป้าย (Banner) กองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ</p> <p>62. ป้าย (Banner) การรับฟังความคิดเห็นของประชาชน</p> <p>63. ป้าย (Banner) ศูนย์บริการข้อมูลภาครัฐเพื่อประชาชน</p> <p>64. ป้าย (Banner) E citizen</p> <p>65. ป้าย (Banner) การยื่นคำขอและจดทะเบียนทำหน้าที่นักจิตวิทยาและสังคมสงเคราะห์</p> <p>66. ป้าย (Banner) ศูนย์กลางความรู้แห่งชาติ</p> <p>67. ป้าย (Banner) สำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ</p> <p>68. ป้าย (Banner) สำนักงานก.พ.</p> <p>69. ป้าย (Banner) Energy E-Library</p> <p>70. ป้าย (Banner) ความเสมอภาคหญิงชาย</p>
<ul style="list-style-type: none"> ● หัวข้อที่เกี่ยวข้องกับสิทธิพื้นฐานของประชาชน 18 เรื่อง ● ใช้ภาษาไทยร่วมกับภาษาอังกฤษแสดงหัวข้อ 1 เรื่อง ● การเชื่อมโยงไม่เป็นปัจจุบัน 1 เรื่อง 	<ul style="list-style-type: none"> ● เนื้อหาประกอบอื่น ๆ 60 เรื่อง ● ใช้ภาษาไทยร่วมกับภาษาอังกฤษแสดงหัวข้อ 5 เรื่อง ● การเชื่อมโยงไม่เป็นปัจจุบัน 1 เรื่อง

ภาคผนวก ข.

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายชื่อคณะกรรมการและผู้จัดรายการ (เฉพาะที่ร่วมกิจกรรมการวิจัย)

1. จุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนสันป่าตอง

นายมนตรี อิ่มเอก ที่ปรึกษา

นายอินผล ชัยวงศ์ นายสถานี และผู้จัดรายการ

นายเนนทร์รัตน์ ปัญญามูล ผู้จัดรายการ

นายสุรเชษฐ์ ชัยวงศ์ ผู้จัดรายการ

นายสมคิด เมืองวงศ์ ผู้จัดรายการ

2. จุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนเพื่อบ้านแม่ฮัก

นายชัยยา เก่ออภัย นายสถานี และผู้จัดรายการ

นายคณัญญา ไชยมิ่งโต ผู้จัดรายการ

นางสาวเนาวรัตน์ สายตา ผู้จัดรายการ

นางศรีัญญา เลี้ยงเชื้อ ผู้จัดรายการ

ด.ญ. ปราวณา เลี้ยงเชื้อ ผู้จัดรายการ

นาย ธงชัย เล็นปาน ผู้จัดรายการ

นายนรินทร์ สอนิ ผู้จัดรายการ

น.ส. อนุสรา ภูเรือน ผู้จัดรายการ

น.ส. พัชรินทร์ ปานทนนท์ ผู้จัดรายการ

น.ศ. เกศินี สุปีตา ผู้จัดรายการ

นายทวีศักดิ์ สะดับ ผู้จัดรายการ

ด.ญ. รัตนาภรณ์ บัวแก้วเกิด ผู้จัดรายการ

ด.ญ. ณัฐนรี อวยพร ผู้จัดรายการ

ด.ช. ธนุศักดิ์ วงศ์สุน ผู้จัดรายการ

ด.ช. สิทธิศักดิ์ คำนาก ผู้จัดรายการ

ด.ช. อานันนธ์ ดำรงค์ ผู้จัดรายการ

ด.ช. เกียรติศักดิ์ บัวบัน ผู้จัดรายการ

น.ส. ดวงหทัย มานิตย์ ผู้จัดรายการ

นายชัชวีร์ สุปีตา ผู้จัดรายการ

นายกมลกิตต์ สายตา ผู้จัดรายการ

3. จุดปฏิบัติการเรียนรู้วิद्यุชุมชนคนลุ่มน้ำวาง

พระครูทวนทอง ทองทิน เจ้าอาวาสวัดจำลอง ที่ปรีภษาสถานี

นายนิติพันธ์ บันหนัก นายสถานีและผู้จัดการรายการ

นางเหรียญทอง มงคลสุวบัณฑิต ผู้จัดการรายการ

นางหน้อย ทิพย์เนตร ผู้จัดการรายการ

ด.ญ. ณัฐธิดา พะกาพันธ์ ผู้จัดการรายการ

นางแสงอรุณ สิ้นเรื่องวุฒิ ผู้จัดการรายการ

นางเอมอร จิตต์ชัยชาญ ผู้จัดการรายการ

นายณัฐพันธ์ แก้วกันใจ ผู้จัดการรายการ

น.ส. นิภาพร ปืดหน้อย ผู้จัดการรายการ

น.ส. ปิยชญา ศรีหรั่งไพโรจน์ ผู้จัดการรายการ

นายคำ คำภีระ ผู้จัดการรายการ

4. จุดปฏิบัติการเรียนรู้วิद्यุชุมชนดอยหลังถ้ำ

นายธนา ยะโสภา ประธานสถานีและผู้จัดการรายการ

นายสมบัติ ฦววรรณทัย นายสถานี และผู้จัดการรายการ

นางบัวถา สุภาหาญ กรรมการและผู้จัดการรายการ

นายถนอม สุชาวงศ์ ผู้จัดการรายการ

นายธีรยุทธ นันธิสิงห์ ผู้จัดการรายการ

ด.ช. สิทธิโชค ชุมภูศรี ผู้จัดการรายการ

5. จุดปฏิบัติการเรียนรู้วิद्यุชุมชนคนหางดง

นายอินทอง ไชยลังกา นายสถานี (ก่อตั้ง – 2548)

นายแสวง แดงคำดี นายสถานี (2549 - ปัจจุบัน)

นายภาคภูมิ ศรีน้อย ผู้จัดการรายการ

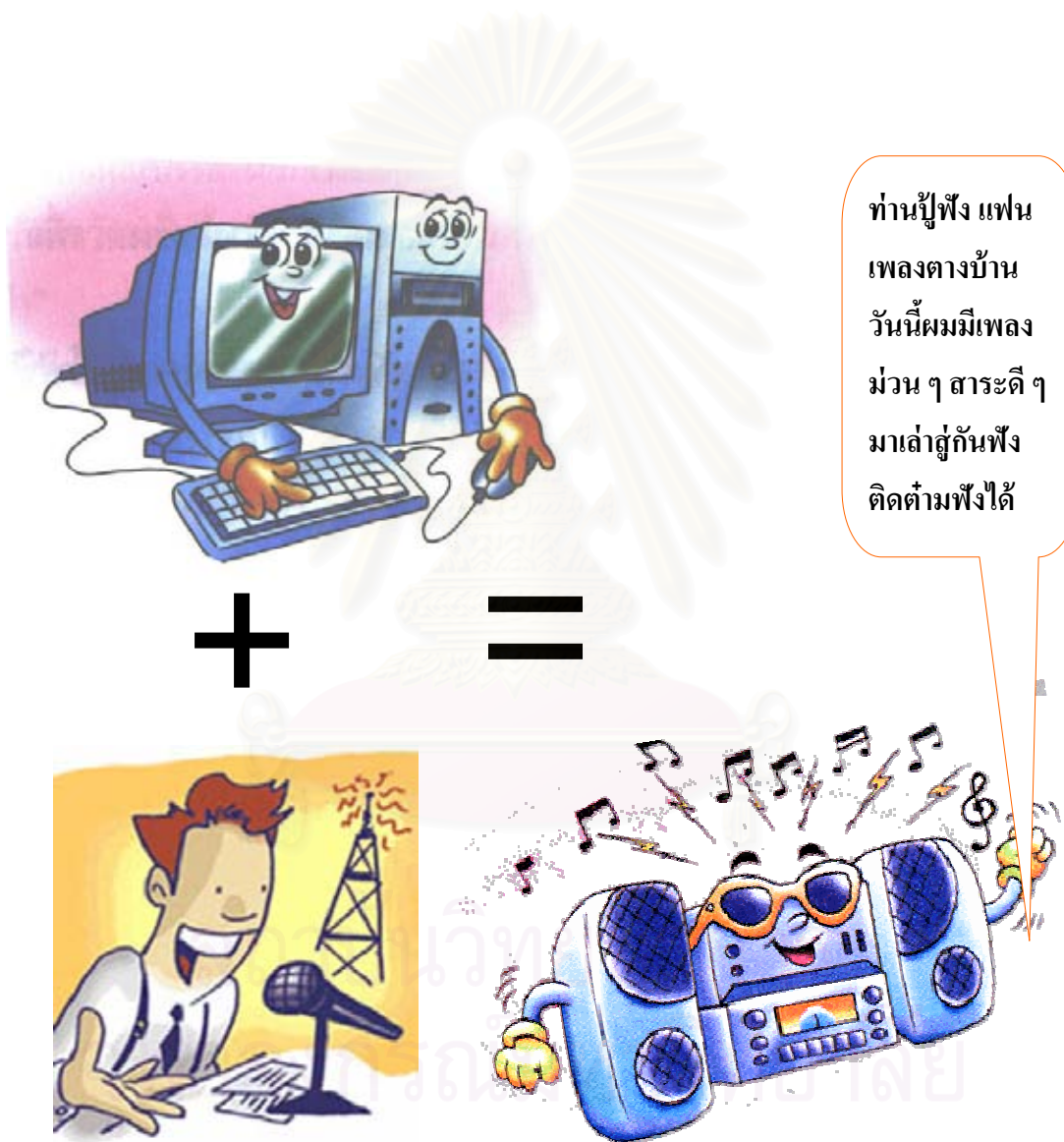
นางบุษยา แดงงาม ผู้จัดการรายการ

นายสมควร ชมภูศรี ผู้จัดการรายการ

ด.ญ. พิมพ์กา คำเปียง ผู้จัดการรายการ

ด.ญ. กานดา แซ่มร่า ผู้จัดการรายการ

คู่มือการอบรมเพื่อเชื่อมโยงสารสนเทศ จากสื่ออินเทอร์เน็ตสู่ผู้จัดรายการวิทยุชุมชน

ทำนุฟัง ฟัง
เพลงต่างบ้าน
วันนี้ผมมีเพลง
ม่วน ๆ สารคดี ๆ
มาเล่าสู่กันฟัง
ติดตามฟังได้

คู่มือนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์ระดับดุษฎีบัณฑิต
เรื่อง การศึกษาการเชื่อมโยงสื่อเพื่อลดช่องว่างทางดิจิทัล :
การเชื่อมโยงสารสนเทศจากสื่ออินเทอร์เน็ตสู่วิทยุชุมชน
คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

หน่วยการเรียนรู้	เรื่อง	หน้า
แนวคิดเรื่องวิद्यุชุมชน	ปรัชญาของวิद्यุชุมชน	1
การใช้คอมพิวเตอร์	อุปกรณ์ที่สำคัญของเครื่องคอมพิวเตอร์	3
	แป้นพิมพ์ (คีย์บอร์ด)	
	เมาส์	
	หน่วยประมวลผลกลาง (ซีพียู)	
	จอภาพ (มอนิเตอร์)	
	เครื่องพิมพ์ (ปริ้นเตอร์)	5
	อุปกรณ์สำหรับบันทึกข้อมูล	
	ซีดีรอม	
	ซีดีอาร์	5
	ดีวีดี รอม	
	ดิสก์แบบพกพา	
	การใช้งาน	
	การจับเมาส์	
การใช้เมาส์		
การเรียกใช้งานโปรแกรม		
จอภาพการทำงานของวินโดว์		
การสั่งงานบนวินโดว์		
การเลิกใช้งานโปรแกรม		
วินโดว์		
การปิดวินโดว์ หรือปิดหน้าต่างงาน		
การใช้อินเทอร์เน็ต	การใช้อินเทอร์เน็ตในสำนักงาน	10
	การใช้อินเทอร์เน็ตกับเครื่องคอมพิวเตอร์ส่วนตัว	
	การเรียกดูเว็บไซต์	
	ชื่อเรียกเว็บไซต์ (ยูอาร์แอล)	
	ตารางเทียบอักษรภาษาอังกฤษบนแป้นพิมพ์ (พิมพ์ใหญ่ พิมพ์เล็ก)	
	การบันทึกชื่อเว็บไซต์	
	เรียกดูเว็บไซต์ที่ชอบ (เฟอเวอริต)	
	การพิมพ์ข้อมูลจากเว็บไซต์	
	การบันทึกข้อมูลจากเว็บไซต์	

หน่วยการเรียนรู้	เรื่อง	หน้า
การสืบค้นข้อมูล	เครื่องมือช่วยสืบค้น การประเมินสารสนเทศที่อยู่บนอินเทอร์เน็ต แนะนำเว็บไซต์ภาครัฐ	19
การใช้อินเทอร์เน็ตอย่าง ต่อเนื่อง	หา “มือดี” สืบค้นข้อมูลให้ ลงมือสืบค้นสาระด้วยตนเอง โครงการอินเทอร์เน็ตตำบล ณ ที่ทำการอบต. และเทศบาล ไปรษณีย์ ห้องสมุด โรงเรียน สถานีนามัย บ้านเพื่อน บ้านญาติ	24
สาระจากอินเทอร์เน็ตสู่ รายการวิทยุชุมชน	คุณสมบัติของสื่อวิทยุ ข้อได้เปรียบ ข้อจำกัด ภาษาวิทยุ โครงสร้างรายการวิทยุ การเลือกสาระจากอินเทอร์เน็ตมาสู่รายการวิทยุ	

สถาบันวิทยุบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

หน่วยการเรียนรู้ แนวคิดเรื่องวิทยุชุมชน

ระยะเวลา 30 นาที

กิจกรรม

- ผู้นำกิจกรรมอ่านเนื้อหาสำคัญร่วมกับนักจัดรายการวิทยุชุมชน
- ผู้นำกิจกรรมอภิปรายร่วมกับนักจัดรายการในแต่ละหัวข้อ ตั้งคำถามเช่น ผู้จัดรายการเห็นด้วยหรือไม่กับปรัชญานี้ สถานีของผู้จัดรายการมีลักษณะอย่างไร ปรัชญาข้อใดที่ง่ายต่อการประยุกต์ปฏิบัติกับสถานีของผู้จัดรายการวิทยุชุมชน

อุปกรณ์ กระดาษ ปากกามาจิก

เนื้อหาสำคัญ

ปรัชญาของวิทยุชุมชน ประกอบด้วย “เป็นของชุมชน โดยชุมชน เพื่อชุมชน”

“เป็นของชุมชน”

- คนในชุมชน ร่วมมือกันบริจาคทุนทรัพย์เพื่อจัดซื้ออุปกรณ์ต่าง ๆ เช่น เครื่องส่ง เสาอากาศ เครื่องเล่นซีดี ไมโครโฟน แผ่นซีดี สร้างสถานที่ ค่าบำรุงรักษา
- คนในชุมชน ร่วมกันบริจาคทุนทรัพย์ในการก่อสร้างหรือปรับปรุงอาคารให้เป็นสถานี และ ค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น

“โดยชุมชน”

- คนในชุมชนร่วมมือกันผลิตรายการ คนในชุมชนทำหน้าที่เป็นนักจัดรายการวิทยุ

¹ คัดแปลงเนื้อหาจาก สมาพันธ์วิทยุชุมชนคนอีสานและคณะ. (2548). กรณีศึกษาจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชนคนอีสาน: ภาพปัญหา.

- ชุมชนมีส่วนร่วมในการวางแผนรายการ เช่น สถานีรับฟังคำแนะนำและความต้องการของผู้ฟังที่โทรศัพท์เข้ามาในรายการ
- วางผังรายการตามความต้องการของชุมชน มีการคาดคะเนหรือสอบถามผู้ฟังถึงความต้องการฟัง และจัดรายการให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน

“เพื่อชุมชน”

- บอกเล่าเรื่องราวของชุมชน (ใคร ทำอะไร ที่ไหน เมื่อไหร่ อย่างไร)
- เป็นห้องเรียนของชุมชน ผู้ฟังเรียนรู้ได้จากวิทยุ (นำสาระ ความรู้ใหม่ ๆ มาเล่าสู่กันฟัง)
- เป็นช่องทางการติดต่อสื่อสารของชุมชน (สื่อวิทยุกระแสหลัก โทรทัศน์มีค่าใช้จ่ายสูงในการใช้หรือมีขั้นตอนซับซ้อน บางครั้งไม่สนใจว่าชุมชน แต่วิทยุชุมชนเป็นสื่อ เป็นช่องทางที่ชุมชนร่วมกันจัดตั้ง เข้าถึงได้จริง และใช้เพื่อสื่อสารได้)
- ปลุกฝังสำนึกที่ดึงมาให้กับสมาชิกในชุมชน (ให้สาระ คำแนะนำ กำลังใจ ตัวอย่างที่ดี กับสมาชิกชุมชน)
- ระดมพลังชุมชนเพื่อแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ร่วมกัน (วิเคราะห์ถึงปัญหาของชุมชน เผยแพร่ผ่านวิทยุ เรียกร้อง กระตุ้นให้ผู้ฟังร่วมกันแก้ปัญหา)
- อนุรักษ์คุณค่า สร้างปัญญาด้านวัฒนธรรมประเพณี (เชิญผู้รู้ ผู้มีภูมิปัญญา ผู้เฒ่าคนแก่ ที่รู้เรื่องชุมชน วัฒนธรรมท้องถิ่น ประเพณีท้องถิ่น มาถ่ายทอดความรู้ผ่านวิทยุ เพื่อไม่ให้ความรู้เหล่านั้น สูญหายไปกับกาลเวลา)
- เป็นศูนย์กลางข่าวสารของชุมชน (วิทยุชุมชนเป็นตัวกลางในการรับ และประกาศเพื่อเผยแพร่ข่าวสารต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชน)
- พัฒนาประชาธิปไตยขั้นพื้นฐาน

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

หน่วยการเรียนรู้ การใช้คอมพิวเตอร์

ระยะเวลา 4 ชั่วโมง

กิจกรรม

- เกมสับัตรคำจับคู่ (สอนถึงส่วนต่าง ๆ และชื่อของอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องกับคอมพิวเตอร์)
- บรรยายประกอบเอกสาร
- ทดลองปฏิบัติกับเครื่องคอมพิวเตอร์

อุปกรณ์

- บัตรคำและภาพส่วนประกอบของเครื่องคอมพิวเตอร์ 8 บัตร

เนื้อหาสำคัญ

คอมพิวเตอร์หรือ “คอม” ที่นักจัดรายการเรียก เป็นอุปกรณ์ที่แทบทุกสถานีวิทยุชุมชนต้องจัดหาไว้ เพื่อช่วยในการเปิดเพลง การเรียนรู้การใช้คอมพิวเตอร์สำหรับนักจัดรายการจึงมีประโยชน์มาก ไม่เพียงแค่ว่าเพื่อจัดรายการเองโดยไม่ต้องมีผู้ควบคุมเสียง แต่การรู้คอมพิวเตอร์ยังช่วยในการใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อค้นหาข้อมูลสำหรับจัดรายการ

1. อุปกรณ์ที่สำคัญของเครื่องคอมพิวเตอร์

1.1 แป้นพิมพ์ (คีย์บอร์ด) เป็นอุปกรณ์รับข้อมูล ทำงานคล้ายกับแป้นพิมพ์ของเครื่องพิมพ์ดีด แต่มีปุ่มรับคำสั่งพิเศษเพื่อสั่งให้คอมพิวเตอร์ทำงาน

ปุ่มตัวอักษร

- แสดงอักษรทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
- ในภาษาอังกฤษถ้ากดปุ่มเพื่อพิมพ์จะเป็นการพิมพ์อักษรเล็ก ถ้าต้องการอักษรใหญ่ให้กดปุ่ม **Shift** ค้างไว้แล้วกดปุ่มอักษร

- ในภาษาไทย การกดปุ่มลงไปจะเป็นการพิมพ์อักษรตัวต่างของปุ่มนั้น ถ้าต้องการพิมพ์อักษรตัวบนของปุ่มนั้นให้กด ปุ่ม Shift ค้างไว้
- ปุ่มทำงานคู่กับเคอเซอร์ เคอเซอร์เป็นเส้นตรงกระพริบตลอดเวลา มองเห็นได้ขณะที่มองหน้าจอคอมพิวเตอร์ เคอเซอร์ทำหน้าที่บอกว่าตอนนี้การพิมพ์จะเริ่มที่ใด หรือการลบตัวอักษรจะเริ่มที่ใด

ปุ่มพิเศษ

- ปุ่มแทป **Tab** → ควบคุมการเคลื่อนตำแหน่ง
- ปุ่มแคปส์ล็อก **Caps Lock** กดเพื่อควบคุมการพิมพ์อักษรพิมพ์ใหญ่ หรือพิมพ์อักษรไทยที่อยู่ด้านบนปุ่ม
- ปุ่มแบคสเปซ ← **Backspace** กดเพื่อลบอักษร
- ปุ่มเอนเทอร์ ← **Enter** กดเพื่อควบคุมการขึ้นบรรทัดใหม่

ปุ่มเสริมพิเศษเพื่อช่วยทำงานให้สะดวก

ปุ่มอินเสด **Insert** กดเพื่อควบคุมการพิมพ์งาน กดปุ่มอินเสดถ้าพิมพ์อักษรใหม่ไว้ก่อนหน้าสิ่งที่พิมพ์แล้ว สิ่งพิมพ์ใหม่จะทับเนื้อหาเก่า

ปุ่มดีลิต **Delete** ปุ่มลบอักษรหรือข้อความที่อยู่หลังเส้นกระพริบ (เคอเซอร์)

1.2 เมาส์ เป็นชื่อเรียกเครื่องมือสำหรับชี้เป้าบนหน้าจอ เทียบได้กับการใช้รีโมทคอนโทรลของโทรทัศน์ เมาส์มาจากภาษาอังกฤษแปลว่าหนู เนื่องจากว่าอุปกรณ์ตัวนี้มีรูปร่างลักษณะเหมือนหนู

← เมาส์ใช้สั่งการคอมพิวเตอร์

ชื่อภาษาอังกฤษว่าเมาส์เหมือนกัน →

1.3 หน่วยประมวลผลกลาง (ซีพียู) ทำหน้าที่เป็นสมองของเครื่องคอมพิวเตอร์ เก็บอยู่ในกล่องเหล็กข้างจอคอมพิวเตอร์

นอกจากซีพียูในกล่องเหล็กมีส่วนประกอบอื่นอีกมากมายที่ทำให้เครื่องคอมพิวเตอร์ทำงานได้

1.4 จอภาพ (มอนิเตอร์) ทำหน้าที่คล้ายจอทีวีคือใช้สำหรับดูภาพ ตัวอักษร ขณะที่เราใช้คอมพิวเตอร์หรืออินเทอร์เน็ต เวลาใช้โทรศัพท์ที่เราเปลี่ยนได้แค่ช่อง แต่คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตเราสามารถใช้เป็นพิมพ์และเมาส์สั่งการได้มากมาย และใช้จอภาพมอนิเตอร์ดูผลการสั่งการของเรา

1.5 เครื่องพิมพ์ (ปริ้นเตอร์) มีหลายราคา และหลายคุณภาพ เครื่องพิมพ์ช่วยให้เรานำงานที่ทำในคอมพิวเตอร์ หรือข้อมูลที่พบในอินเทอร์เน็ต ออกมาพิมพ์บนกระดาษเพื่อเก็บไว้อ่าน หรือเก็บเข้าแฟ้มได้ เครื่องพิมพ์มีหลายแบบ เช่นเป็นแบบจุด แบบพ่นหมึกหรืออิงค์เจต และแบบเลเซอร์

2. อุปกรณ์สำหรับบันทึกข้อมูล

2.1 แผ่นซีดี ใช้เพื่อบันทึกและเก็บข้อมูลได้จำนวนมาก มีขนาดเล็ก พกพาได้สะดวก ทำให้ผู้นำข้อมูลจากคอมพิวเตอร์เครื่องหนึ่งไปเปิดในที่อื่น ๆ ได้ แผ่นซีดีมีหลายแบบ

ซีดีรอม เป็นแผ่นซีดีที่อ่านได้อย่างเดียว บันทึกข้อมูลทับลงไปไม่ได้ เช่นแผ่นซีดีเพลง

ซีดีอาร์ เป็นแผ่นซีดีที่บันทึกข้อมูลได้ แต่ต้องมีไดรฟ์หรืออุปกรณ์เฉพาะสำหรับการบันทึกซีดี ดีวีดี รอม เป็นแผ่นบันทึกข้อมูลคล้ายกับซีดีรอม เหมาะกับข้อมูลที่เป็นภาพและเสียงที่ต้องการความคมชัดสูง มีความจุสูงมาก ต้องมีไดรฟ์เฉพาะสำหรับเปิด เช่นแผ่นหนัง แผ่นภาพยนตร์

2.2 คัมไดรฟ์ หรือดิสก์แบบพกพา ใช้บันทึกข้อมูลได้ทุกประเภท มีขนาดเล็ก ใช้เสียบต่อกับช่อง “ยูเอสบี” ซึ่งบางครั้งอยู่ด้านหน้าหรือด้านหลังกล่องเหล็กของเครื่องคอมพิวเตอร์

3. การใช้งาน

3.1 การใช้เมาส์

1) ขยับเมาส์ไปทางซ้าย ขวา บนพื้นระนาบ

- 2) ตั้งเกตุบนหน้าจอคอมพิวเตอร์ หาดำแหน่งตัวชี้ เช่น เคอร์เซอร์มีรูปร่างเป็นเส้นตรง กระพริบๆ หรือเป็นรูปลูกศรเล็กๆ
- 3) จุดที่มีเคอร์เซอร์หรือลูกศรกระพริบอยู่หมายถึงพื้นที่ที่เราจะเริ่มสั่งการด้วยเมาส์ได้
- 4) บนหัวของเมาส์แบ่งเป็น 3 ส่วน ปุ่มด้านขวา ลูกกลิ้ง ปุ่มด้านซ้าย

- 5) การกดปุ่มขวา หรือปุ่มซ้ายของเมาส์เรียกว่าการ “คลิก” เพราะเวลากดมีเสียงดังคลิก
- 6) เราสามารถเลื่อนเมาส์ไปมาบนหน้าจอคอมพิวเตอร์ ถ้าต้องการเริ่มทำงาน หรือสั่งการให้หยุดเคอร์เซอร์ หรือลูกศร แล้วคลิกซ้าย กดปุ่ม 1 ครั้งเรียกว่า “คลิก” กดปุ่ม 2 ครั้งเรียกว่า “ดับเบิ้ลคลิก”
- 7) การย้ายไฟล์ด้วยเมาส์ เช่น ถ้านักจัดรายการวิทยุต้องการย้ายเพลงที่ต้องการไปเข้าโปรแกรมเพื่อเปิดเพลงให้ผู้ฟัง ได้ฟัง ให้กดปุ่มเมาส์ด้านซ้ายค้างไว้ รอว่าชื่อเพลงที่ต้องการมีแถบสีดำขึ้น จากนั้นลากเมาส์ที่ชี้ชื่อไฟล์เพลงไปยังโปรแกรมที่ต้องการ และปล่อยเมาส์ การทำแบบนี้เรียกว่า “ลากแล้วปล่อย” ใช้เพื่อเคลื่อนย้ายไฟล์ ข้อความ ภาพ ไปในที่ต่างๆ ตามที่เราต้องการ

3.2 การเรียกใช้งานโปรแกรม

การเปิดเครื่อง ก่อนที่จะใช้งานโปรแกรมใด ๆ ผู้จัดรายการต้องเปิดเครื่องคอมพิวเตอร์ก่อน ขั้นตอนการเปิดเครื่องคอมพิวเตอร์ มีขั้นตอนคือ

- 1) ตรวจสอบปลั๊กอุปกรณ์ของเครื่องคอมพิวเตอร์ เปิดปลั๊กไฟ

- 2) กดปุ่มที่กล่องเหล็ก 1 ครั้งเพื่อเปิดเครื่องคอมพิวเตอร์ รอจนได้ยินเสียงเครื่องคอมพิวเตอร์เริ่มทำงาน
- 3) กดปุ่มเปิดหน้าจอ (บางคนอาจเปิดจอทิ้งไว้ ถ้าหน้าจอเปิดอยู่จะมีไฟสีเขียวดวงเล็กๆ กระพริบอยู่)
- 4) เมื่อคอมพิวเตอร์ทำงาน (รอประมาณ 1 นาที) หน้าจอจะมีภาพปรากฏขึ้น

5) ตัวอย่างหน้าจอวินโดวส์

ไอคอน หมายถึงภาพเล็ก ๆ ที่วางไว้บนหน้าจอเพื่อเป็นทางลัดสู่ไฟล์หรือโปรแกรมนั้น ๆ ด้วยการชี้

ตัวอย่างไอคอน

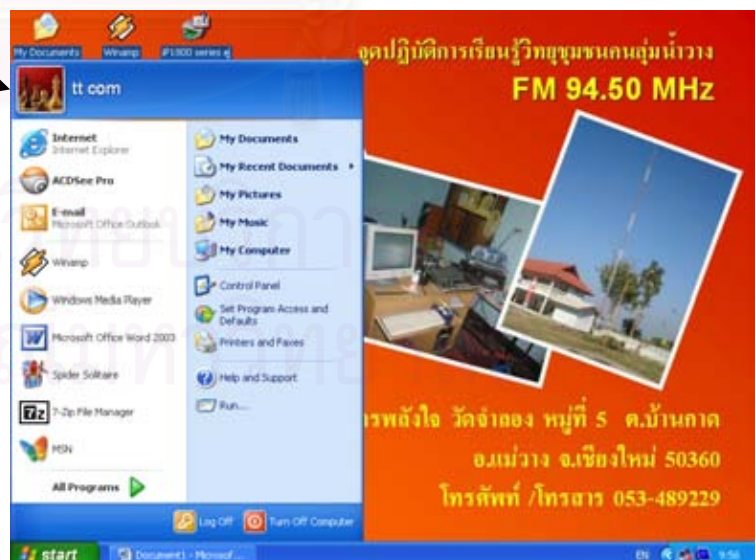
เป็นไอคอนของโปรแกรมวินแอมป์ที่นักจัดรายการเอาไว้เปิดเพลง ถ้าต้องการเปิดให้คลิกที่ภาพ 2 ครั้ง

การปิดเครื่อง

6) ปิดเครื่องใช้เมาส์คลิก 1 ครั้งที่ปุ่ม

7) จะเห็นแถบและคำสั่งไฟล์ขึ้นมา

8) จากแถบคำสั่งด้านล่าง ให้หาปุ่ม
เม้าส์คลิกปุ่มนี้ 1 ครั้ง

ซึ่งเป็นคำสั่งปิดคอมพิวเตอร์ ใช้

9) จากนั้นจะมีกล่องเล็ก ๆ ขึ้นมาอีกครั้ง ให้เลือกคำสั่งในกล่องที่เขียนว่า **Shut down** บาง
เครื่องอาจเป็นคำสั่ง **Turn Off** จากนั้นคลิกอีกครั้งหนึ่ง เครื่องคอมพิวเตอร์ก็จะปิด และหยุด
การทำงาน

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บัตรคำ

	<p>คีย์บอร์ด หรือแป้นพิมพ์</p>
	<p>เมาส์</p>
	<p>จอภาพ หรือ มอนิเตอร์</p>

	<p>เครื่องพิมพ์ หรือปริ้นเตอร์</p>
	<p>แผ่นซีดี แผ่นดีวีดี</p>
	<p>ตัวเก็บข้อมูล หรือดิสก์แบบ พกพา</p>

	<p>ไอคอน ภาพเล็กเป็นทาง ลัดสู่โปรแกรม</p>
	<p>คลิกเพื่อปิด คอมพิวเตอร์</p>

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

หน่วยการเรียนรู้

การใช้อินเทอร์เน็ต

ระยะเวลา	3 ชั่วโมง
กิจกรรม	บรรยายประกอบเอกสาร ฝึกปฏิบัติจริง
อุปกรณ์	ชั่วโมงการใช้อินเทอร์เน็ต หรือร้านอินเทอร์เน็ต

เนื้อหาสำคัญ

หลังจากที่ผู้จัดรายการ ได้เรียนรู้ถึงวิธีการใช้คอมพิวเตอร์แล้ว ท่านน่าจะทดลองใช้อินเทอร์เน็ตด้วย เนื่องจากอินเทอร์เน็ตเป็นสื่อใหม่ที่น่าสนใจ มีข้อมูลมากมาย เพียงนั่งอยู่หน้าจอคอมพิวเตอร์ สารที่จะนำมาฝากผู้ฟังคนได้จากอินเทอร์เน็ตนั่นเอง นอกจากนี้สถานีวิทยุทธชุมชนบางแห่งกำลังจะถ่ายทอดรายการวิทยุชุมชนผ่านอินเทอร์เน็ตอีกด้วย

แต่ที่สถานีวิทยุทธชุมชนของท่านอาจไม่มีอินเทอร์เน็ต ไม่ต้องกังวลเพราะมีหลายแห่งที่มีอินเทอร์เน็ต ใช้ทั้งแบบขอความอนุเคราะห์หรือฟรีและแบบเสียเงิน เช่นขอใช้ที่อบต. หรือจ่ายประมาณชั่วโมง ละ 10 บาทในร้านอินเทอร์เน็ตคาเฟ่ ลองพิจารณาว่าท่านอยากจะทำอินเทอร์เน็ตแบบใด

1. การใช้อินเทอร์เน็ตในสำนักงาน ส่วนใหญ่ตามสำนักงานต่าง ๆ จะมีคอมพิวเตอร์และต่ออินเทอร์เน็ต การใช้อินเทอร์เน็ตในสำนักงานเป็นการประหยัดงบประมาณของผู้จัดรายการวิทยุชุมชน แต่ท่านต้องสืบทราบก่อนว่าสำนักงานใดบ้างมีอินเทอร์เน็ตและยินดีให้ประชาชนเข้าไปใช้งานได้ บางครั้งนายสถานี หรือผู้จัดรายการต้องเจรจาขอความอนุเคราะห์กับหน่วยงานนั้น ๆ เพื่อขอใช้ ซึ่งแจ้งว่าสาระนั้นเพื่อบริการชุมชน พร้อมกับกล่าวขอบคุณในรายการด้วย

ที่ทำการอบต.มีโครงการอินเทอร์เน็ตตำบลซึ่งต้องให้บริการประชาชนในตำบลอยู่แล้ว ท่านสามารถไปสอบถามอบต. หรือสำนักงานเทศบาลใกล้บ้านท่านเพื่อขอใช้

ตัวอย่าง จุดบริการอินเทอร์เน็ตตำบลของอบต.ศรีเตี้ย อ.บ้านโฮ้ง จ.ลำพูน

อบต.จัดเวลาให้ใช้หลังเวลาทำการ และเสาร้าอาทิตย์ ประชาชนใช้ฟรีไม่มีค่าใช้จ่าย

2. การใช้อินเทอร์เน็ตกับเครื่องคอมพิวเตอร์ส่วนตัว ถ้าผู้จัดรายการวิทยุชุมชนจะลงทุนใช้อินเทอร์เน็ตเองที่บ้านท่านควรศึกษาถึงวิธีการ และงบประมาณที่ท่านตั้งไว้ ควรหาเพื่อนหรือลูกหลานที่ชำนาญการต่ออินเทอร์เน็ตมาช่วยในการใช้ครั้งแรก อย่าลืมจดขั้นตอนต่าง ๆ ไว้เพื่อท่านเข้าใช้อินเทอร์เน็ตเองภายหลังจะได้ไม่มีปัญหา

การต่ออินเทอร์เน็ตที่บ้านมีหลายวิธี

- อินเทอร์เน็ตฟรี ฟรีสำหรับผู้หมายเลขโทรศัพท์ของบมจ.ทีโอที แต่ผู้ใช้ต้องซื้ออุปกรณ์คือ “โมเด็ม” เพื่อต่อกับโทรศัพท์บ้าน วิธีการคือโทรเข้าหมายเลข 1222 ลงทะเบียนแล้วใช้บริการอินเทอร์เน็ตผ่านโครงข่าย ต่ออินเทอร์เน็ตได้ไม่จำกัดจำนวนครั้ง มีพื้นที่ให้บริการทุกจังหวัด บริการอินเทอร์เน็ตความเร็ว 56 Kbps ค่าใช้จ่ายแต่ละครั้งคือ 3 บาทเพื่อโทรเข้าศูนย์ทีโอที ส่วนสัญญาอินเทอร์เน็ตไม่คิดค่าบริการ ข้อดีคือฟรี ข้อเสียคืออาจจะช้าบ้างในช่วงเวลาที่มีผู้ใช้อินเทอร์เน็ตพร้อมกันมาก ๆ
- **ซื้อชั่วโมงใช้** มีหลายบริษัทที่ให้บริการอินเทอร์เน็ตโดยขายชั่วโมงการใช้อินเทอร์เน็ต วิธีนี้ผู้จัดรายการวิทยุต้องมีโมเด็มเช่นกัน ลองศึกษาคำอย่างชั่วโมงและเปรียบเทียบราคาการใช้อินเทอร์เน็ตแบบนี้

บริษัท	ชื่อสินค้า	จำนวน ชั่วโมง	ราคา
ซีเอสลือกอิน โฟร์	Easy Life Internet Kit	10	140 บาท
เคเอสซีอินเทอร์เน็ต	Play	15	99 บาท
ทรู	Internet Kit Pre Pay 60 ชั่วโมง	60	435 บาท

ผู้จัดรายการวิทยุที่จะลองใช้อินเทอร์เน็ตแบบนี้ต้องหมั่นสำรวจและเปรียบเทียบราคาบ่อย ๆ เพื่อให้ได้โปร โมชั่นที่ดีที่สุด

- อินเทอร์เน็ตความเร็วสูง เหมาะสำหรับผู้จัดรายการวิทยุที่ต้องการความไวในการใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อค้นหาและดาวน์โหลดข้อมูล และสามารถจ่ายค่าบริการเดือนละประมาณ 500-700 บาท ซึ่งเป็นการเหมาะจ่ายใช้อินเทอร์เน็ตได้ตลอด 24 ชั่วโมง บมจ. ทีโอที และบริษัททีทีแอนด์ทีให้บริการนี้ เนื่องจากค่าใช้จ่ายค่อนข้างสูงผู้จัดรายการและสถานีควรหารือกันเพื่อหาแหล่งสนับสนุนงบประมาณ และถ้าลงทุนใช้แล้วควรร่วมกันใช้อินเทอร์เน็ตร่วมกันหลาย ๆ คนเพื่อความคุ้มค่า

- นอกจากบริการรูปแบบต่าง ๆ ข้างต้นยังมีการใช้อินเทอร์เน็ตแบบอื่น ๆ อีกเช่นใช้อินเทอร์เน็ตผ่านมือถือ ใช้มือถือต่ออินเทอร์เน็ตแทนโทรศัพท์บ้าน การใช้อินเทอร์เน็ตแบบไร้สาย (ไวร์เลส)
3. การเรียกดูเว็บไซต์ เมื่อเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตได้แล้วผู้จัดรายการวิทยุก็จะสามารถเรียกดูเว็บไซต์ต่าง ๆ เพื่อค้นหาสาระมาเล่าในรายการได้ มีวิธีการคือ

1) เปิดหน้าจอคอมพิวเตอร์และหาตัวบราวเซอร์ หรือ โปรแกรมสำหรับอ่านเว็บ บราวเซอร์ก็เหมือนกับประตูที่เปิดออกให้เราวิ่งไปตามสายอินเทอร์เน็ตเพื่อหาข้อมูล

2) ที่หน้าจอคอมพิวเตอร์ให้หารูปเล็กๆ ของโปรแกรม เมื่อเจอไอคอนสีฟ้ากลม ๆ ดังภาพ คลิกสองครั้งเพื่อเปิดโปรแกรมดูอินเทอร์เน็ต

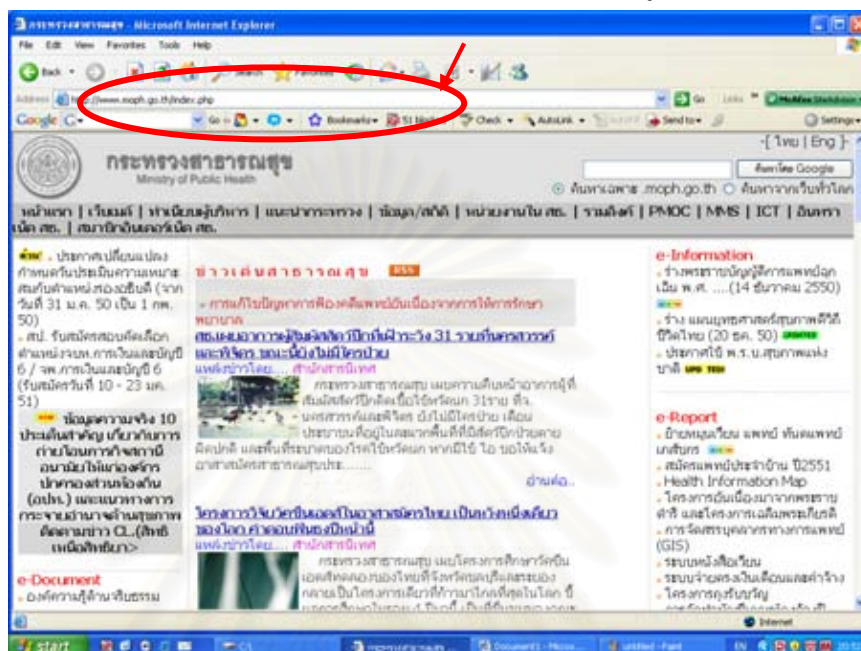

3) เมื่อโปรแกรมทำงานแล้วจะมีหน้าจอใหม่ขึ้นมา หน้านี้เรียกว่าเว็บไซต์ เว็บไซต์ที่จะเจออาจแตกต่างกัน แล้วแต่ว่าใครจะตั้งให้หน้าใดเป็นหน้าแรกเวลาเปิดใช้อินเทอร์เน็ต อย่าตกใจถ้าภาพเว็บไซต์เปลี่ยนทุกครั้งที่ท่านเปลี่ยนเครื่องคอมพิวเตอร์

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

- 4) ถ้าหน้าแรกเป็นเว็บไซต์ที่เราไม่ต้องการ เราสามารถเปลี่ยนเป็นไปเว็บไซต์ที่ต้องการได้โดยพิมพ์ชื่อเว็บไซต์ของเราไปในช่องที่อยู่เว็บไซต์

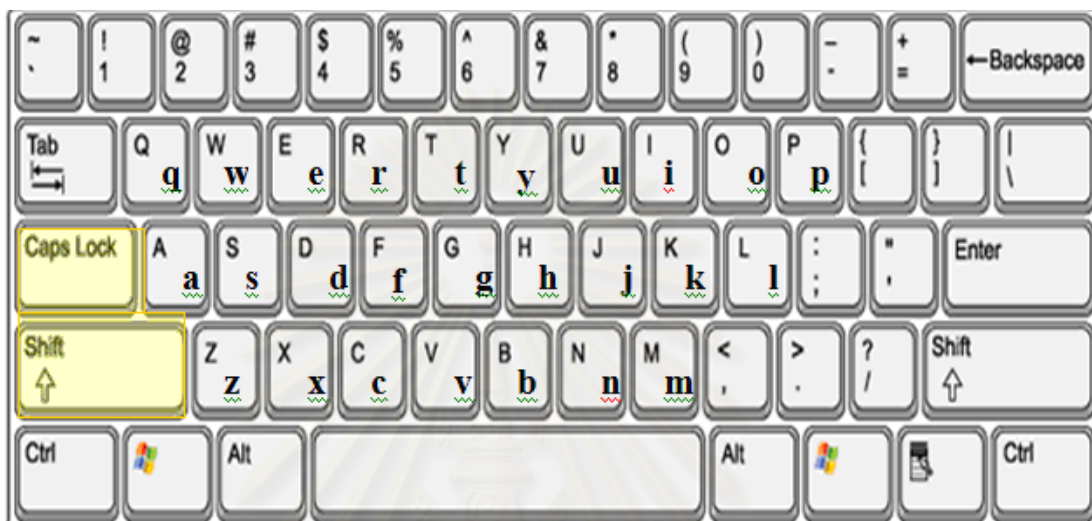
- 5) เช่นตอนนี้อยู่ที่เว็บของกระทรวงสาธารณสุข ต้องการเปลี่ยนไปดูเว็บของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ให้พิมพ์ <http://www.moac.go.th> ลงไปในช่อง หลังจากนั้น

คลิกกดปุ่ม หน้าจอก็จะเปลี่ยนไปหน้าของกระทรวงเกษตรฯ

4. ชื่อเรียกเว็บไซต์ (ยูอาร์แอล) เป็นชื่อที่ถูกกำหนดขึ้นเหมือนเป็นที่อยู่ของเว็บ ที่อยู่จะเป็นภาษาอังกฤษตัวพิมพ์เล็ก ผู้จัดรายการต้องพิมพ์ชื่อเว็บให้ถูกต้อง ไม่เช่นนั้นบราวเซอร์จะหาหน้าที่ต้องการไม่พบ เหมือนให้ที่อยู่ผิดก็หาบ้านไม่เจอ ตัวอย่างยูอาร์แอลของเว็บไซต์ที่น่าสนใจ

เว็บไซต์กระทรวงเกษตรและสหกรณ์	http://www.moac.go.th
เว็บไซต์กระทรวงสาธารณสุข	http://www.moph.go.th
เว็บไซต์กระทรวงมหาดไทย	http://www.moi.go.th
เว็บไซต์กระทรวงยุติธรรม	http://www.moj.go.th
เว็บไซต์กระทรวงแรงงาน	http://www.mol.go.th

ถ้าผู้จัดรายการไม่ชำนาญภาษาอังกฤษ ให้ดูตารางเทียบตัวอักษรพิมพ์ใหญ่/เล็ก ด้านล่างเพิ่มเติม

- ตัวอักษรภาษาอังกฤษที่โชว์อยู่บนแป้นพิมพ์เป็น ตัวอักษรพิมพ์ใหญ่ ABCD
- ถ้าพิมพ์ตามปกติตัวอักษรจะเป็นพิมพ์เล็ก แต่ถ้ากดแป้น Caps Lock หรือแป้น Shift ตัวอักษรที่พิมพ์จะกลายเป็นพิมพ์ใหญ่
- ตัวอักษรพิมพ์ใหญ่และพิมพ์เล็กบางครั้งเหมือนกัน เช่น xx oo แต่บางครั้งไม่เหมือนกัน เช่น Dd Bb Ll Ii
- ตัวอักษรภาษาอังกฤษที่เป็นชื่อของเว็บไซต์เป็นตัวอักษรพิมพ์เล็ก เช่นเว็บไซต์หนังสือพิมพ์ไทยรัฐมีที่อยู่หรือยูอาร์แอล <http://www.thairath.com>
- ถ้าหาอักษรที่อยู่ของเว็บไซต์ไม่พบบนแป้นพิมพ์ต้องนำอักษรพิมพ์เล็กมาเทียบกับพิมพ์ใหญ่ตามตารางที่ให้

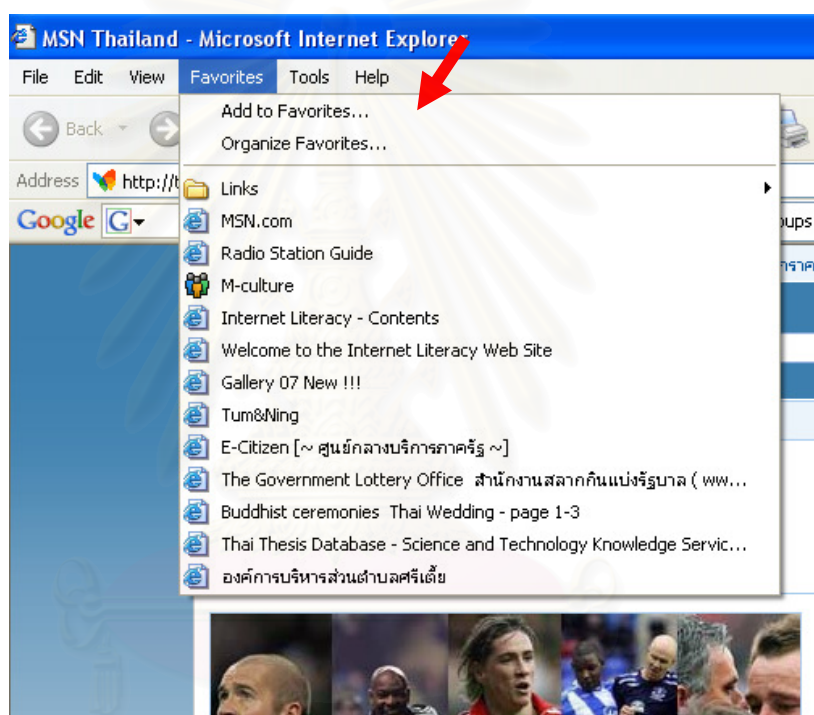
5. การบันทึกชื่อเว็บไซต์เพื่อเก็บไว้ดูอีก

บางครั้งเมื่อผู้จัดรายการพบเว็บไซต์ที่มีประโยชน์ มีสาระมากมายและอยากกลับมาชมเว็บนั้น ๆ อีก ผู้จัดรายการสามารถบันทึกเป็นเว็บที่ชอบหรือที่เรียกว่า “เฟเวอริท” ในภาษาอังกฤษ มีขั้นตอนการบันทึกเว็บไซต์คือ

- 1) บนหน้าจอให้หาปุ่ม Favorite

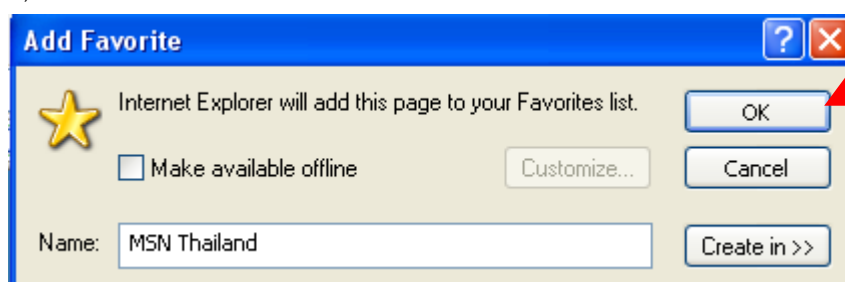
2) ใช้เมาส์คลิกที่ปุ่ม Favorite จากนั้นมีหน้าจอให้เห็น อย่าเพิ่งตกใจ

3) ใช้เมาส์คลิกหนึ่งครั้งที่แถบด้านล่าง (ตามภาพตัวอย่าง)

Add to Favorites...

4) จากนั้นจะมีหน้าจอขึ้นมามาก ถามว่าต้องการเก็บเว็บไซต์หรือไม่ ให้เราคลิกที่ปุ่ม

5) ผู้จัดการรายการก็จะมีเว็บไซต์ที่ต้องการเก็บไว้เยี่ยมชมในคราวต่อไป

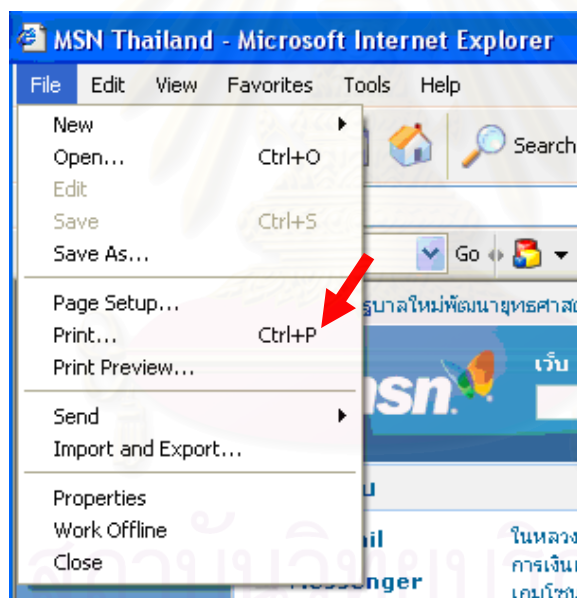
6. เรียกดูเว็บไซต์ที่ชอบ (เฟอริท)

เมื่อเก็บเว็บที่ชื่นชอบไว้ในเฟอริทแล้ว ผู้จัดการรายการอยากเรียกมาดู ให้คลิกที่ปุ่ม **Favorites** จากนั้นจะมีจอเล็กปรากฏขึ้นพร้อมกับชื่อเว็บไซต์ต่าง ๆ ที่บันทึกไว้ ให้ใช้เมาส์คลิกที่ชื่อเว็บไซต์ที่ต้องการ

7. การพิมพ์ข้อมูลจากเว็บไซต์

เมื่อผู้จัดการรายการพบข้อมูลที่น่าสนใจและอยากนำมาอ่านเป็นสาระฝากผู้ฟังรายการ ผู้จัดการสามารถสั่งพิมพ์หน้าเว็บไซต์ที่มีสาระ ตามขั้นตอนคือ

- 1) ไปที่ปุ่ม **File** มุมซ้ายของหน้าจอ ใช้เมาส์คลิก
- 2) จากนั้นจะมีคำสั่งให้เลือกเพิ่มเติม

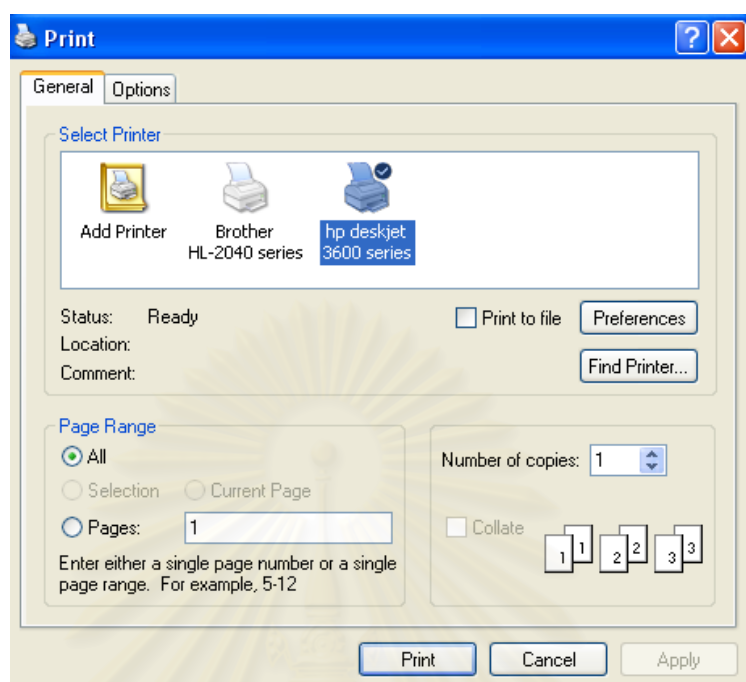

- 3) เลือกคำสั่ง **Print...** และคลิกที่คำสั่งนี้

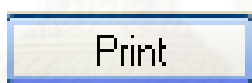
Print...

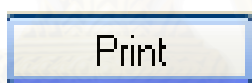
Ctrl+P

- 4) จากนั้นจะเห็นกล่องคำสั่งอีกหนึ่งกล่องเหมือนด้านล่าง

- 5) ให้ผู้จัดเลือกรูปเครื่องพิมพ์ หรือปริ้นเตอร์ที่เชื่อมต่อกับคอมพิวเตอร์ของท่าน

- 6) จากนั้นคลิกคำสั่ง ผู้จัดรายการก็จะได้รับไซตที่ต้องการพิมพ์ออกมาเป็นแผ่นกระดาษสำหรับจัดเก็บไว้แล้วให้ผู้ฟังต่อไป

8. การบันทึกข้อมูลจากเว็บไซต์

บางครั้งผู้จัดรายการ ไม่ต้องการพิมพ์ข้อมูลทุกอย่าง เพราะถ้าพิมพ์มาก ๆ ก็เปลืองกระดาษ หรือบางครั้งก็เปลืองเงินถ้าพิมพ์ตามร้านอินเทอร์เน็ตคาเฟ่ ผู้จัดรายการสามารถบันทึกข้อมูลที่พบไว้ในคอมพิวเตอร์ หรือดัมป์ไครฟ์ได้ มีขั้นตอนคือ

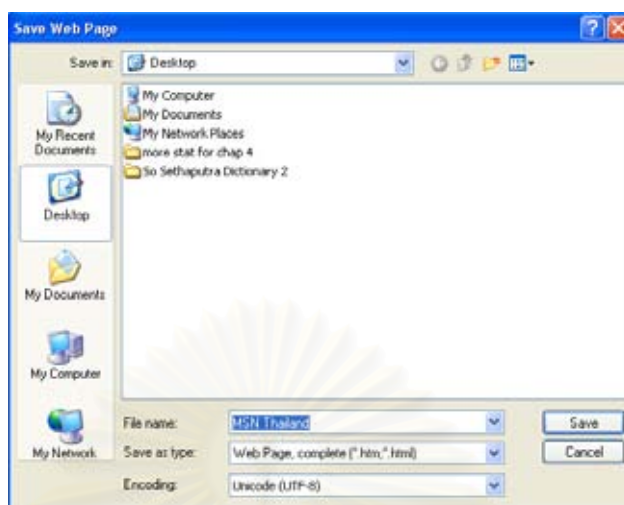

- 1) คลิกที่ปุ่ม อีกครั้ง จากนั้นจะมีจอคำสั่งให้เลือก
- 2) เลือกคำสั่ง และคลิกที่คำสั่ง

Save As...

- 3) จากนั้นจะมีหน้าจอคำสั่งของการบันทึกข้อมูลให้ท่านเลือก

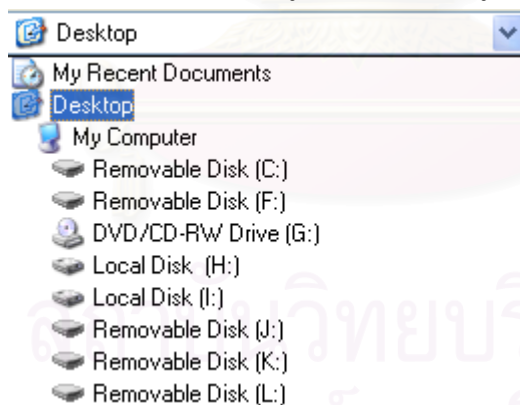

- 4) ตั้งชื่อไฟล์ข้อมูลของท่านใหม่ โดยชื่อควรมีความหมายและง่ายต่อการจดจำ ใส่ชื่อไฟล์ในช่องสี่เหลี่ยมด้านล่าง

File name:

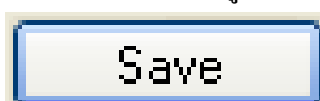
- 5) เลือกว่าจะบันทึกข้อมูลไว้ที่ใด จากเมนูด้านล่าง

- 6) ถ้าต้องการเก็บข้อมูลไว้ที่ดัมป์ไดรฟ์ให้คลิกที่ดัมป์ไดรฟ์ เช่น

- 7) เมื่อได้แหล่งเก็บข้อมูลตามที่ต้องการแล้ว ให้บันทึกข้อมูลโดยคลิกที่คำสั่ง

ผู้จัดรายการทุกท่าน หลังจากที่ท่านได้ทดลองใช้อินเทอร์เน็ตแล้วอย่าที่อดอยหากในครั้งแรก ๆ ท่านใช้งานไม่คล่อง หรือมีคำถามมากมาย อินเทอร์เน็ตก็เหมือนกับเครื่องมิกเซอร์ในห้องส่งของท่าน ครั้งแรกๆ ยังไม่คุ้นเคยก็ยังไม่คล่องตัวในการใช้ อย่าอายที่จะถามถ้าท่านไม่ทราบ ผู้ฟังรายการวิทยุของท่านอีกนับร้อยนับพันกำลังรอสาระประโยชน์และความบันเทิงจากรายการของท่าน ขอขอบคุณผู้จัดรายการทุกท่านที่เสียสละและมุ่งมั่นจัดรายการวิทยุชุมชน “เพื่อชุมชน”

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

หน่วยการเรียนรู้ การสืบค้นข้อมูล

ระยะเวลา 4 ชั่วโมง

กิจกรรม

- ประเมินความต้องการสารสนเทศของผู้ฟังรายการ โดยประกาศถามผ่านรายการวิทยุชุมชน
- บรรยายประกอบเอกสาร
- ทดลองปฏิบัติกับเครื่องคอมพิวเตอร์

เนื้อหาสำคัญ

การลงมือสืบค้นสาระด้วยตนเองเป็นเรื่องไม่ยาก และยังได้สาระที่ถูกต้อง ตัวเองที่สุดเมื่อหาเอง จากหน่วยการเรียนรู้ก่อนหน้านี้ผู้จัดรายการวิทยุชุมชนได้อ่านหรือฝึกหัดใช้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตแล้ว ผู้จัดรายการควรเรียนรู้วิธีใช้เครื่องมือสืบค้นข้อมูลในอินเทอร์เน็ตซึ่งอำนวยความสะดวกในการค้นหาข้อมูล

อินเทอร์เน็ตมีข้อมูลมากมายทั้งภาษาไทย ภาษาอังกฤษ มีทั้งเรื่องมีประโยชน์ ไร้สาระ หรือบางเรื่องก็เป็นพิษภัย ผู้จัดรายการจะอย่างไรกับแหล่งข้อมูลนี้ วิศวกรคอมพิวเตอร์ทราบปัญหานี้ดีและได้สร้างเครื่องมือสืบค้นมากมายให้เราได้ใช้ และแน่นอนว่าสืบค้นด้วยภาษาไทยได้ดังตัวอย่างด้านล่าง

เครื่องมือช่วยสืบค้น	ที่อยู่เว็บไซต์
	http://www.google.co.th/
	http://search.sanook.com/
 	http://www.sansarn.com

กูเกิ้ล Google พัฒนาในต่างประเทศแต่ตอนนี้ค้นเว็บไทยได้ด้วย เป็นเครื่องมือที่นิยมกันมาก

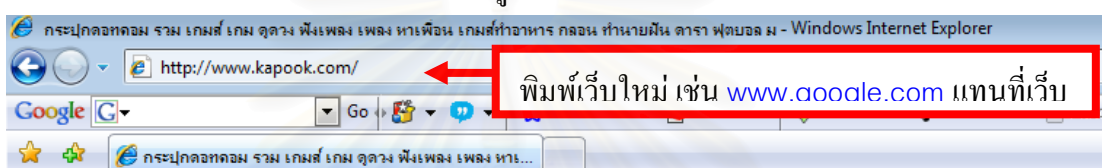
สนุกดอทคอม นอกจากจะมีเว็บไซต์หน้าหลักที่เป็นสารบัญเนื้อหาแล้วยังมีอีกหน้าหนึ่งที่ทำเป็นเครื่องมือช่วยสืบค้น โดยเฉพาะ

สรรสาร พัฒนาโดยคนไทย ใช้ได้เช่นกัน

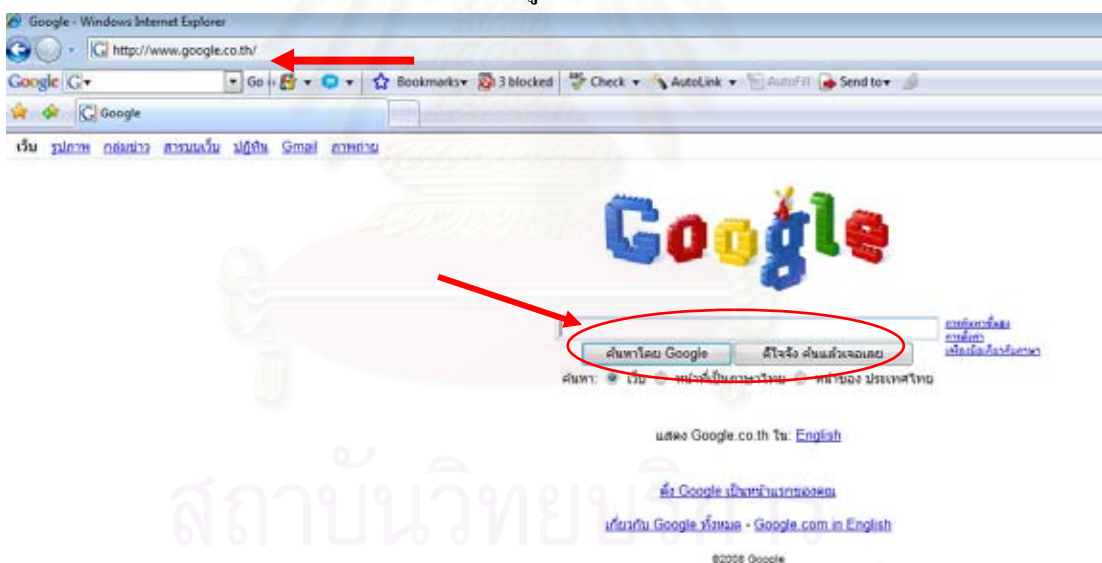
วิธีการค้นหาข้อมูลด้วยเครื่องมือช่วยสืบค้น

1. จากหน้าจอ ชั้นแรกเปิดบราวเซอร์ขึ้นมาก่อน

2. จากนั้นเข้าไปในช่องเพื่อเปลี่ยนที่อยู่เว็บไซต์เครื่องมือสืบค้นที่เราต้องการ

3. เมื่อนำจอได้เปลี่ยนเป็นเว็บไซต์ของคุณก็ทำตามที่ต้องการแล้วจะมีลักษณะตามภาพด้านล่าง

4. ให้ท่านคิดคำหลัก ๆ ที่เป็นชื่อหมวดหมู่ข้อมูลที่ท่านต้องการค้นหาและพิมพ์ลงในช่องสี่เหลี่ยม เช่นตัวอย่างต้องการข้อมูลเรื่อง “การรักษาสุขภาพ” ก็พิมพ์คำนี้ได้เลย

การรักษาสุขภาพ [การค้นหาย่นสูง](#)
[การตั้งค่า](#)
[เครื่องมือเกี่ยวกับภาษา](#)

ค้นหาโดย Google ดีใจจัง ค้นแล้วเจอเลย

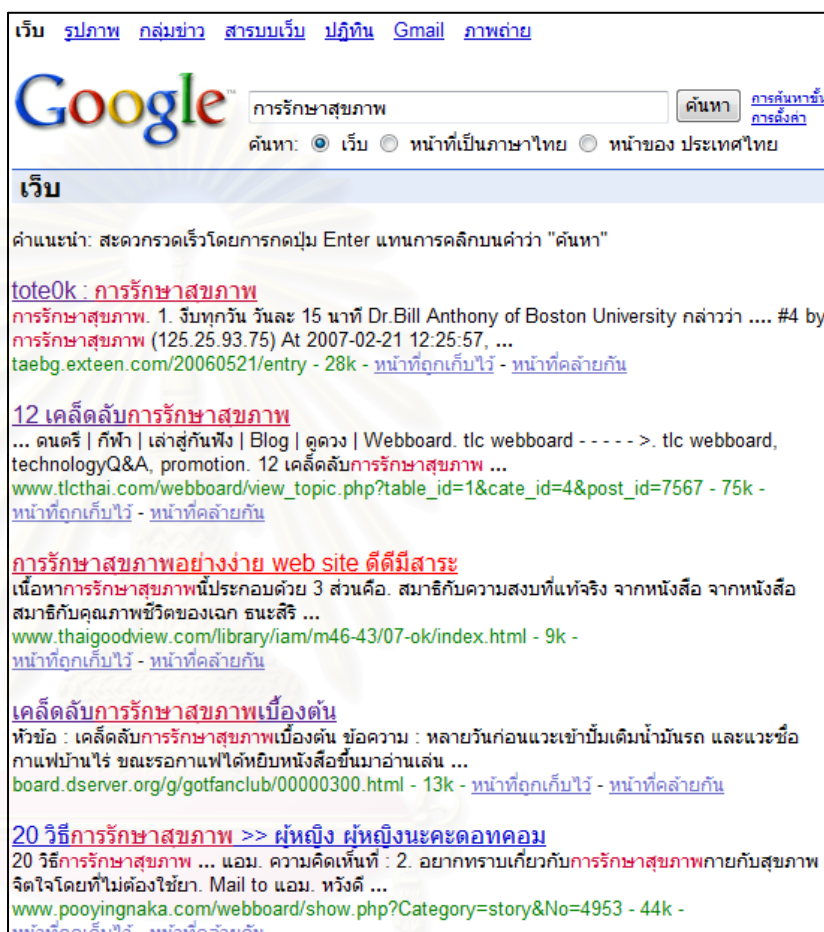
ค้นหา: เว็บ หน้าที่เป็นภาษาไทย หน้าของ ประเทศไทย

5. จากนั้นคลิกที่ปุ่ม “ค้นหาโดย Google” เครื่องมือจะช่วยสืบค้นเว็บไซต์ต่าง ๆ ที่มีข้อมูลที่ผู้จัดรายการต้องการ

6. เมื่อได้รายชื่อเว็บไซต์มากมายแล้วท่านสามารถคลิกเข้าไปดูแต่ละเว็บไซต์ได้ตามใจชอบ

7. บันทึก หรือสั่งพิมพ์ข้อมูลเพื่อเก็บเป็นแหล่งสาระของท่านต่อไป

8. นำข้อมูล ไปจัดเก็บหมวดหมู่เพื่อง่ายต่อการเรียกใช้

เว็บ รูปภาพ กลมข่าว สารบบเว็บ ปฏิทิน Gmail ภาพถ่าย

Google™ การรักษาสุขภาพ ค้นหา [การค้นหาคำสั่งค่า](#)

ค้นหา: เว็บ หน้าที่เป็นภาษาไทย หน้าของ ประเทศไทย

เว็บ

คำแนะนำ: สดุดกรวดเร็วโดยการกดปุ่ม Enter แทนการคลิกบนคำว่า "ค้นหา"

tote0k : การรักษาสุขภาพ
 การรักษาสุขภาพ. 1. วันพฤหัสบดี วันละ 15 นาที Dr.Bill Anthony of Boston University กล่าวว่ .... #4 by การรักษาสุขภาพ (125.25.93.75) At 2007-02-21 12:25:57, ...
[taebg.exteen.com/20060521/entry - 28k](#) - [หน้าที่ถูกเก็บไว้](#) - [หน้าที่คล้ายกัน](#)

12 เคล็ดลับการรักษาสุขภาพ
 ... ดนตรี | กีฬา | เล่าสู่กันฟัง | Blog | ดูดวง | Webboard. tlc webboard - - - - >. tlc webboard, technologyQ&A, promotion. 12 เคล็ดลับการรักษาสุขภาพ ...
[www.tlcthailand.com/webboard/view_topic.php?table_id=1&cate_id=4&post_id=7567 - 75k](#) - [หน้าที่ถูกเก็บไว้](#) - [หน้าที่คล้ายกัน](#)

การรักษาสุขภาพอย่างง่าย web site ดีดีมีสาระ
 เนื้อหาการรักษาสุขภาพนี้ประกอบด้วย 3 ส่วนคือ. สมารถกับความสงบที่แท้จริง จากหนังสือ จากหนังสือ สมารถกับคุณภาพชีวิตของเจก ธนะสิริ ...
[www.thaigoodview.com/library/iam/m46-43/07-ok/index.html - 9k](#) - [หน้าที่ถูกเก็บไว้](#) - [หน้าที่คล้ายกัน](#)

เคล็ดลับการรักษาสุขภาพเบื้องต้น
 หัวข้อ : เคล็ดลับการรักษาสุขภาพเบื้องต้น ข้อความ : หลายวันก่อนแวะเข้าบิ๊มเดินนำมารถ และแวะซื้อ กาแฟบ้านไร่ ขณะรอกาแฟได้หยิบหนังสือขึ้นมาอ่านเล่น ...
[board.dserver.org/g/gotfanclub/00000300.html - 13k](#) - [หน้าที่ถูกเก็บไว้](#) - [หน้าที่คล้ายกัน](#)

20 วิธีการรักษาสุขภาพ >> ผู้หญิง ผู้หญิงนะคะดอทคอม
 20 วิธีการรักษาสุขภาพ ... แอม. ความคิดเห็นที่ : 2. อยากทราบเกี่ยวกับ**การรักษาสุขภาพ**เกี่ยวกับสุขภาพ จิตใจโดยที่ไม่ต้องใช้จ่าย. Mail to แอม. หัวดี ...
[www.pooyingnaka.com/webboard/show.php?Category=story&No=4953 - 44k](#) - [หน้าที่ถูกเก็บไว้](#) - [หน้าที่คล้ายกัน](#)

การประเมินข้อมูลที่อยู่บนอินเทอร์เน็ต

แม้ว่าอินเทอร์เน็ตจะมีข้อมูลมากมายที่ผู้จัดรายการสามารถนำมาใช้ได้โดยไม่จำกัด แต่มีข้อควรระวังในการใช้ข้อมูลจากอินเทอร์เน็ตเช่นกัน เนื่องจากข้อมูลที่มีมากมายนั้นอาจไม่ใช่ข้อมูลที่เหมาะสมและถูกต้องเสมอไป มีเกณฑ์ง่ายๆ ที่ใช้เพื่อพิจารณาว่าเว็บไซต์นั้น ๆ น่าเชื่อถือหรือไม่ ท่านควรใช้เป็นแหล่งข้อมูลหรือไม่สำหรับจัดรายการ

² ดัดแปลงจาก Critical Evaluation of a Web Site Secondary School Level โดย Kathy Schrock.
<http://discoveryschool.com/schrockguide/>

เกณฑ์ด้านเทคนิคและรูปแบบของเว็บไซต์

- เว็บไซต์นี้ใช้เวลาดาวน์โหลดนานหรือไม่ (เพราะถ้านานเกินไปก็เสียอารมณ์และเสียเวลา บางเว็บถูกออกแบบมาให้ใช้กับอินเทอร์เน็ตความเร็วสูง)
- เว็บไซต์มีภาพประกอบช่วยให้เราเข้าใจเนื้อหาดีขึ้นหรือไม่
- ภาพประกอบดูเป็นของจริง ไม่ถูกตัดต่อ หรือใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์บิดเบือน
- ข้อความสะกดถูกต้องหรือไม่ (ถ้าสะกดผิด ๆ ถูก ๆ ก็น่าสงสัยในความรู้ของผู้ให้ข้อมูล)
- บอกชื่อผู้เขียนหรือผู้ให้ข้อมูลด้วยหรือไม่ (ถ้าไม่บอกก็น่าสงสัย)

เกณฑ์ด้านเนื้อหาของเว็บไซต์

- เนื้อหาข้อมูลของหน้าที่เรากำลังดู ข้อมูลสอดคล้องกับเว็บไซต์ทั้งหมดหรือไม่ (เช่นเว็บพันธุวิทยามีชื่อเรื่องเทคโนโลยีและคอมพิวเตอร์)
- ข้อมูลหรือเนื้อหาจัดทำตั้งแต่เมื่อใด (ถ้าเก่ามากก็ล้าสมัยไม่ควรใช้)
- ข้อมูลตรงตามที่ต้องการเพียงใด
- ข้อมูลที่พบนี้สอดคล้องกับข้อมูลอื่น ๆ ที่เรามีหรือไม่
- ผู้เขียนข้อมูลดูเป็นกลางหรือลำเอียงเข้าข้างใดข้างหนึ่งหรือไม่

เกณฑ์ด้านผู้มีหน้าที่รับผิดชอบเว็บไซต์

- ใครเป็นคนสร้างเว็บไซต์นี้
- สังกัดองค์กรใด
- ผู้จัดรายการคิดว่าข้อมูลที่พบน่าเชื่อถือหรือไม่

เมื่อพบข้อมูลใหม่จากเครื่องมือช่วยสืบค้น บางครั้งเราก็สงสัยว่าข้อมูลที่ได้น่าเชื่อถือหรือไม่ ต้องประเมินก่อนนำมาใช้ ทางหนึ่งที่จะลดปัญหาเรื่องการประเมินเว็บไซต์คือ เลือกใช้เว็บไซต์ที่จัดทำด้วยหน่วยงานที่น่าเชื่อถือ ก็หมดห่วงไประดับหนึ่ง

แนะนำเว็บไซต์ภาครัฐและอื่น ๆ ที่นำไปเยี่ยมชม

- กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ <http://www.moac.go.th> มีเรื่องเดือนกัญชเกษตรกร รอบรั้วเกษตรกร ข้อมูลเพื่อการเกษตร เรื่องเล่าชาวเกษตร สารคดีการเกษตร สื่อเกษตร

- กระทรวงสาธารณสุข <http://www.moph.go.th> มีข้อมูลเช่น ...ความรู้เรื่องโรคต่างๆ เช่น "ไข้หวัดนก" ([น้ำท่วมภัยธรรมชาติใกล้ตัว / คู่มือการป้องกันโรคที่มากับน้ำท่วม/](#) [ความรู้เรื่องโรคติดเชื้อไอพีดี/ความรู้เรื่องโรคมือ ปาก เท้า /](#) [สธ. เปิดแผนพิชิตโรค](#) [ไข้เลือดออก/หอมสุชัย](#) [เปิดเกมเร่งการจัดการไข้หวัดนกในคนกลุ่มประเทศอาเซียน/](#) [โฆษกสธ.เผยแรงงานพม่าในไทย ป่วยโรคอุจจาระร่วงมากที่สุด](#))
- กระทรวงมหาดไทย <http://www.moi.go.th> มีข้อมูลเช่น ... บ้านเมืองน่าอยู่ เชิดชูคุณธรรม สารคดีโทรทัศน์ รายการมหาดไทยชวนรู้ รายการมหาดไทยชวนรู้ ผ่านทางวิทยุ ค้นหา ข้อมูลกฎหมายกระทรวงมหาดไทย ศูนย์ประสานราชการใสสะอาด ศูนย์บริการร่วม กระทรวงมหาดไทย กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับ มท.เชื่อมโยงส่วนราชการอื่นๆ ภายนอก กระทรวงมหาดไทย ลิงค์เชื่อมโยงไปยัง 76 จังหวัดติดต่อหน่วยงานในสำนักงาน ปลัดกระทรวงมหาดไทย

- กระทรวงยุติธรรม <http://www.moj.go.th> ให้ข้อมูลเช่น ...แผนแม่บท ด้านสิทธิมนุษยชน รัฐธรรมนูญไทยอดีตถึงปัจจุบัน กฎหมายเกี่ยวกับ ชีวิตประจำวัน สิทธิชาวบ้านในกระบวนการยุติธรรมตามรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย หนังสือคู่มือเรื่องกฎหมาย
- กระทรวงแรงงาน <http://www.mol.go.th> ให้บริการข้อมูลเช่น ...บริการกระทรวงแรงงาน หางานทำ หาคณงาน พัฒนาฝีมือแรงงาน สิทธิประโยชน์ นายจ้างและลูกจ้าง กฎหมาย แรงงาน สารสนเทศทั่วไป [คำถามถามบ่อย ร้องทุกข์](#) ข้อมูลตำแหน่งงานว่าง อัตราค่าจ้าง ขึ้นต่ำ กฎหมายแรงงาน สถิติแรงงาน สำนักงานแรงงานในต่างประเทศ ข่าวสารด้าน แรงงาน รายงานสถานการณ์ด้านแรงงาน
- ไทยเฮลท์คอตเน็ต <http://www.thaihealth.net> แพทย์ดูแลเว็บไซต์นี้ให้ข้อมูลเช่น [การ](#) [ตั้งครรภ์](#) [ตรวจมะเร็ง](#) [วันเด็ก](#) [วันเอดส์โลก](#) โรคกระดูกและข้อ [อิสுகอไฮ](#) เรื่องที่สุขภาพสตรี ทุกคนควรทราบ ลดน้ำหนัก สุขภาพเด็ก โรคติดต่อ โรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ และยังมี เนื้อหาอื่น ที่ไม่เกี่ยวข้องกับการแพทย์
- พลังจิตดอทคอม <http://www.palungjit.com> มีเนื้อหาเกี่ยวกับ ... พระไตรปิฎก เสียงพระ ธรรมเทศนา ศูนย์รูปพุทธศาสนา วัดไทยทั่วโลก คำสอนหลวงพ่อดำ หลวงปู่สิงห์ คัมภีร์ อภิญญาหก คู่มือการฝึกพระกรรมฐาน พุทธศาสนาจากพระโอรส นอกจากนั้นยังมีเนื้อหา เรื่องพระเครื่องและเช่าพระเครื่อง

- **ธรรมมะไทย** <http://www.dhammathai.org> มีเนื้อหาเกี่ยวกับ ... ธรรมมะจากหลวงพ่อกวามรักที่กลายเป็นศัตรู การฉลองวันเกิดคือการฉลองวันตาย คำสอนของหลวงพ่อบุญญานันทภิกขุ มรดกแห่งชีวิต เรื่องทุกข์สร้างสุข มองแต่แง่ดีเกิด คำสอนของท่านพุทธทาสภิกขุ คำสอนของหลวงปู่ขาว อนาลโย การทำจิตให้บริสุทธิ์ บทความธรรมมะ ขอให้มีความสุขทุกๆ วัน ความพอดี ที่ต้องใส่ใจ ปริญญาวิชาชีพกับปริญญาชีวิต เมนูธรรมมะไทย พระพุทธศาสนา พระพุทธรูปปางต่าง ๆ นิทานธรรมมะ
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย <http://thai.tourismthailand.org> ให้สารระดังต่อไปนี้กับผู้เยี่ยมชมเว็บไซต์ ...ข้อมูลประเทศไทย ข้อมูลท่องเที่ยว 76 จังหวัด ข้อมูลการเดินทาง กิจกรรมท่องเที่ยวต่าง ๆ เทศกาลและงานประเพณี แพลนเกจทัวร์และโปร โมชั่น ปฏิทินท่องเที่ยว ข้อมูลสำหรับนักท่องเที่ยว บทความที่น่าสนใจ บันทึกนักเดินทาง

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

หน่วยการเรียนรู้ การใช้อินเทอร์เน็ตอย่างต่อเนื่อง

ระยะเวลา 4 ชั่วโมง

กิจกรรม

- บรรยายและสนทนา
- เดินสำรวจแหล่งให้บริการอินเทอร์เน็ตในชุมชนร่วมกับผู้จัดรายการวิทยุชุมชน
- ระดมสมองร่วมกับนักจัดรายการเพื่อหารายชื่อบุคคลที่จะทำหน้าที่สืบค้นข้อมูลให้ผู้จัดรายการ

อุปกรณ์

- กระดาษ ปากกามาจิก

เนื้อหาสำคัญ

เมื่อผู้จัดรายการวิทยุได้เรียนรู้และทดลองใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อเป็นฐานข้อมูลสำหรับ “สาระ” ที่จะนำมาเผยแพร่ในรายการ ผู้จัดรายการต้องกลับไปใช้อินเทอร์เน็ตเป็นระยะ ๆ เมื่อข้อมูลที่หาและจัดเก็บไว้เรียบร้อยแล้ว ผู้จัดรายการต้องเริ่มคิดว่าเราจะทำอย่างไรเพื่อใช้ข้อมูลจากอินเทอร์เน็ตได้อย่างต่อเนื่องและยั่งยืน ความต่อเนื่องและยั่งยืนในการใช้ควรต้องพิจารณาถึง 2 ปัจจัยคือ

- ผู้จัดรายการรู้สึกที่สนุก และมีทักษะเพียงพอในการแสวงหาข้อมูลด้วยตนเองหรือไม่
- ผู้จัดรายการมีงบประมาณเพียงพอต่อการใช้งานอินเทอร์เน็ตหรือไม่ (ถ้าต้องเสียค่าใช้จ่ายทุกครั้ง)

ขอให้ท่านพิจารณาถึงวิธีการที่เหมาะสมและจะทำให้ท่านสะดวกสบายในการค้นหาสาระจากอินเทอร์เน็ตที่สุดตามข้อแนะนำด้านล่าง

1. หา “มือดี” สืบค้นข้อมูลให้

วิธีการนี้เหมาะสำหรับผู้จัดรายการที่อาจไม่ชำนาญตั้งแต่การใช้คอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ต และภาษาอังกฤษ หากท่านพิจารณาแล้วว่าการ

ตลอดเวลาที่นั่งเรียนรู้และอบรมทำให้ท่าน “รู้ใจ” ตัวเองว่าไม่ชอบและไม่ถนัดที่จะค้นข้อมูลจากอินเทอร์เน็ตเอง

จะอย่างไรถ้าท่านเห็นว่าอินเทอร์เน็ตเป็นแหล่งข้อมูลที่มีประโยชน์ ข้อมูลฟรี ข้อมูลเยอะ วิธีง่าย ๆ วิธีหนึ่งที่ท่านทำได้คือ “หามือดีมาค้นข้อมูล” ให้กับท่าน

- ให้ท่านนั่งคิดถึงบุคคลใกล้เคียงที่ใช้อินเทอร์เน็ตได้ เช่น ผู้จัดการรายคนอื่น ๆ เด็กวัยรุ่นที่มาจัดการในสถานีเดียวกัน เจ้าหน้าที่ของรัฐที่ท่านทำงานด้วย ลูกหลาน ญาติของท่าน
- ประเมินว่าใครบ้างที่พอจะทำหน้าที่ช่วยค้นข้อมูลให้ จากนั้นทบทวนพูดคุย
- ค้นหาว่าท่านมีความสามารถพิเศษด้านใดบ้างที่ท่านจะแลกเปลี่ยนกับผู้ที่ช่วยค้นข้อมูลให้ เช่น ท่านอาจจะสอนทักษะอื่น ๆ ตอบแทนให้กับผู้ที่ค้นอินเทอร์เน็ตให้
- พุดคุยกับคนที่ช่วยหาข้อมูลจากอินเทอร์เน็ตให้ท่านในรายการวิทยุเพื่อให้เกิดภาคภูมิใจ
- กล่าวชื่นชมผู้ที่ช่วยหาข้อมูลกับบิดามารดา ครูอาจารย์ เพื่อให้ผู้ช่วยของท่านเกิดความภาคภูมิใจในการทำควมดี
- เมื่อได้คนช่วยแล้วท่านต้องกำหนด “คำสืบทอด” หรือหัวข้อที่จะให้สืบทอดให้ชัดเจน เช่น ท่านควรเขียนรายการข้อมูลที่ท่านต้องการให้กับผู้ที่ช่วยค้น หากท่านมีเว็บไซต์ที่ท่านทราบว่าเป็นแหล่งข้อมูลที่ดีสำหรับหัวข้อนั้น ๆ ท่านควรให้ชื่อเว็บไซต์ไปด้วย

ตัวอย่างการกำหนดหัวข้อ

กฎหมายชาวบ้าน (กฎหมายทั่วๆ ไปที่ชาวบ้านควรรู้) ลองค้นที่

<http://www.lawyerthai.com>

ความสวยความงาม วิชิตูแลรักษาผิวพรรณ เส้นผม ไม่รู้เว็บไซต์

สุขภาพผู้หญิง ลองค้นที่เว็บ <http://www.siamhealth.net>

- ท่านอาจต้องช่วยเหลือค่าใช้จ่ายบ้างเช่นค่าใช้ชั่วโมงอินเทอร์เน็ตหากผู้ช่วยต้องไปสืบค้นที่ร้านอินเทอร์เน็ต
- ท่านอาจต้องมีคัมป์ไคร์ฟไว้เพื่อให้ผู้สืบค้นข้อมูลได้บันทึกข้อมูลกลับมาให้ท่าน เพื่อประหยัดค่าพิมพ์

- ควรต้องพูดคุยกับผู้ช่วยค้นหาข้อมูลของท่านเมื่อได้รับข้อมูลแล้ว เช่นเป็นข้อมูลที่ท่านต้องการหรือไม่
- อาจต้องหาเวลาไปนั่งคัดข้อมูลบนอินเทอร์เน็ตกับผู้ช่วยเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ตรงใจและเหมาะกับผู้ฟังของท่านที่สุด

2. ลงมือสืบค้นสาระด้วยตนเอง

ถ้าผู้จัดรายการอยากค้นหาสาระจากอินเทอร์เน็ตเอง นอกจากต่ออินเทอร์เน็ตเองที่บ้าน จ่ายเงินใช้ตามร้านเกมร้านอินเทอร์เน็ต (ประมาณ 10 บาทต่อชั่วโมง) ยังมีแหล่งอื่น ๆ อีกที่ผู้จัดรายการจะติดต่อประสานงานเพื่อขอใช้อินเทอร์เน็ตฟรี ลองสำรวจในชุมชนของท่าน

สถานที่ที่ผู้จัดรายการสามารถใช้เป็นแหล่งในการใช้อินเทอร์เน็ตโดยไม่มีค่าใช้จ่าย

- โครงการอินเทอร์เน็ตตำบล ณ ที่ทำการอบต. และเทศบาล เป็นโครงการที่เกิดขึ้นตั้งแต่ปีพ.ศ. 2544 รัฐบาลจัดคอมพิวเตอร์ เครื่องพิมพ์ และสแกนเนอร์ 1 ชุดให้กับทุกอบต. เทศบาล และอบจ. เพื่อให้บริการอินเทอร์เน็ตกับชุมชน บางอบต.ให้ความสำคัญกับโครงการนี้จะเปิดห้องเฉพาะสำหรับอินเทอร์เน็ตตำบลและให้บริการกับประชาชนทั่วไป
- ที่ทำการไปรษณีย์ ในปีพ.ศ. 2547 บริษัท ทศท คอร์ปอเรชั่น จำกัด (มหาชน) ร่วมมือกับไปรษณีย์ทำโครงการอินเทอร์เน็ตคาเฟ่ในที่ทำการไปรษณีย์แห่งแรกอยู่ ณ ที่ทำการไปรษณีย์ราชดำเนิน กรุงเทพฯ ผู้จัดรายการวิทยุชุมชนลองตรวจสอบไปรษณีย์ใกล้บ้านท่านถึงโครงการนี้
- ห้องสมุด ห้องสมุดประจำอำเภอ หรือจังหวัดหลายแห่งมีอินเทอร์เน็ตและคอมพิวเตอร์ให้สืบค้นข้อมูล
- โรงเรียน โรงเรียนส่วนใหญ่โดยเฉพาะโรงเรียนมัธยมจะมีคอมพิวเตอร์และเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ต โดยการสนับสนุนของกระทรวงศึกษาธิการ ชุมชน ภาคเอกชน และโรงเรียนระดมทุนเอง
- สถานีอนามัย ถ้าท่านเป็นอสม.และผู้จัดรายการวิทยุชุมชน ให้ท่านสอบถามหัวหน้าสถานีอนามัยที่ท่านทำงานด้วยถึงอินเทอร์เน็ต โดยเฉพาะนักจัดรายการวิทยุชุมชนที่นิยมพูดสาระด้านสุขภาพ ท่านควรขอความอนุเคราะห์จากสถานีอนามัยเพื่อใช้อินเทอร์เน็ต อาจขอใช้ช่วงพักเที่ยง ช่วงเย็น หรือช่วงใดที่จะไม่รบกวนงานคุณหมอ

- บ้านเพื่อน บ้านญาติ ข้อนี้ต้องใช้ความสัมพันธ์ส่วนตัวในการขอความช่วยเหลือหรือขอเข้าไปใช้ในบ้านญาติ ๆ

บอกเล่าให้กับหน่วยงานต่าง ๆ

ท่านเป็นผู้จัดรายการทำงานด้วยใจ

และเงินเดือน การขอเข้าไปใช้

ผลิตผลิติน แต่ท่านจะนำความรู้

และอย่าลืมขอบคุณผู้มีอุปการะคุณในรายการของท่าน

ที่ท่านรู้จักหรือทำงานด้วย

ท่านเป็นอาสาสมัคร ไม่มีรายได้

อินเทอร์เน็ตไม่ใช่เพื่อความ

นำสาระไปเล่าสู่กันกับผู้ฟังรายการ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

หน่วยการเรียนรู้ การนำสาระจากอินเทอร์เน็ตสู่รายการวิทยุ

ระยะเวลา 4 ชั่วโมง

กิจกรรม

- บรรยายตามเอกสารและอภิปราย
- ฝึกปฏิบัติ

อุปกรณ์

- กระดาษ ปากกามาจิก

เนื้อหาสำคัญ

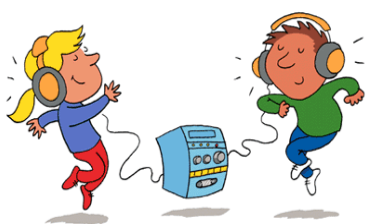
**“วิทยุสื่อสารด้วยเสียง อ่านสาระไม่ตัด คือการกำจัดผู้ฟัง
ถ้าไม่หลับ ก็ปรับไปสถานีอื่น”**

เมื่อผู้จัดรายการได้สาระจากอินเทอร์เน็ต หรือไม่ว่าแหล่งอื่น ๆ ก็ตาม สาระมักจะอยู่บนแผ่นกระดาษ ผู้จัดรายการบางท่าน “อ่าน” ให้ฟัง การทำแบบนี้สาระที่มีประโยชน์ที่ท่านอุสาคหายไป แสงหากก็เริ่มจะไม่มีประโยชน์ เพราะผู้ฟังของท่านหลับไปเสียก่อน

ผู้จัดรายการทราบว่าผู้ฟังที่เป็นชาวบ้านชอบความบันเทิง ชอบฟังเพลง แล้วท่านจะให้สาระอย่างไรที่ไม่ขัดจังหวะความบันเทิง ทำความเข้าใจสื่อวิทยุร่วมกันก่อนตามเนื้อหาต่อไปนี้ และเลือกสาระให้ถูกใจผู้ฟัง

คุณสมบัติของสื่อวิทยุ

ข้อได้เปรียบ

อยู่ในสวนหอม สวนมะม่วงก็ฟังรายการของท่านได้

- ❖ ผลิตรายการได้ง่าย เร็ว ทันการณ์
- ❖ เข้าถึงผู้ฟังได้ครั้งละจำนวนมาก โดยเฉพาะถ้าสถานีท่านเป็นที่รู้จักแล้ว
- ❖ ผู้ฟังสามารถฟังรายการไปขณะทำอย่างอื่น เช่น

❖ เข้าถึงผู้ฟังทุกระดับชั้น ผู้ฟังไม่จำเป็นต้องอ่านหนังสือออก

❖ วิทยุราคาถูกลง ผู้ฟังทุกระดับชั้นหาซื้อได้

ข้อจำกัด

❖ วิทยุสื่อสารด้วยเสียงเท่านั้น ผู้ฟังไม่เห็นภาพเหมือนกับโทรทัศน์หรือภาพยนตร์

❖ ผู้ฟังต้องใช้จินตนาการ และติดตาม ถ้าเรื่องราวที่น่าสนใจยาก

❖ วิทยุไม่สามารถให้ข้อมูลที่มีความยาว หรือมีรายละเอียดมาก โดยเฉพาะจำนวน ต่างกับหนังสือพิมพ์ที่คนอ่านอ่านตามและมีหนังสือพิมพ์ไว้อ้างอิง

❖ วิทยุผ่านแล้วผ่านเลย ไม่สามารถฟังซ้ำได้อีก ไม่มีอะไให้อ้างอิง

ภาษาวิทยุ

- วิทยุคนเปิดฟังเพื่อความบันเทิง อย่าให้ผู้ฟังต้องคิดคำนวณตาม
- ภาษาที่ผู้จัดรายการใช้ผู้ฟังต้องเข้าใจได้ทันที
- ภาษาต้องเป็นภาษาพูด ไม่ใช่ภาษาเขียน ถ้ามีสาระจากหนังสือหรืออินเทอร์เน็ตบนกระดาษก็ต้องย่อใหม่ เล่าเป็นภาษาพูด

• เล่าสาระด้วยความเข้าใจ เล่าให้เห็นภาพ ไม่ใช่อ่าน

• ลีลาการพูดเป็นกันเองแต่สุภาพ เหมือนนั่งคุยกันกับเพื่อนที่บ้าน

• ถ้าในข้อมูลมีวันเดือนปี เปลี่ยนตัวเลขให้เข้าใจง่าย ๆ ด้วยการกล่าวว่าเมื่อวาน พรุ่งนี้ ปีหน้า ปีที่แล้วแทน

• ถ้ามีตัวเลขในข้อมูล ให้ประมาณแทนการอ่านตัวเลข เช่น

“มีผู้มาท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่ปีที่ผ่านมามีประมาณ สองล้านห้าแสนคน (แทนการอ่านตัวเลข 2,558,113 คน)”

• ถ้าตัวเลขนั้นมีความสำคัญห้ามประมาณ เช่น

“หมู่เฮ่าผู้ใช้แรงงาน ปีนี้ค่าจ้างปรับใหม่หมดแล้วเน้อ ค่าจ้างขั้นต่ำของจังหวัดเชียงใหม่อยู่ที่ 159 บาท จังหวัดลำพูน 152 บาท” ข้อมูลแบบนี้ห้ามประมาณตัวเลข ผู้ฟังต้องทราบตัวเลขจริง

• นำสาระมาเล่าต่อ ต้องบอกแหล่งที่มาของสาระด้วย ให้เกียรติผู้เขียนข้อมูล และสร้างความน่าเชื่อถือให้รายการเราเอง เช่น

“วันนี้ปามีสาระที่ได้จากเว็บไซต์กระทรวงสาธารณสุขมาเล่าสู่กันฟัง หน้าหนาวไข้หวัดนกระบาดอีกแล้ว หมอเป็นบอกว่าวิธีป้องกันง่าย ๆ ....”

โครงสร้างรายการวิทยุ

เริ่มต้นรายการ

- เปิดรายการด้วยเพลงประจำของเรา
- ทักทายสวัสดีผู้ฟัง
- แนะนำตัวผู้จัดรายการ
- ท้าความถึงสาระหรือเรื่องราวจากครั้งก่อน
- เกริ่นนำว่าวันนี้มีสาระอะไรจะนำเสนอ
- สาระเกี่ยวข้องกับอย่างไรกับชีวิตประจำวัน หรือชุมชน
- บอกถึงความสำคัญของสาระนี้

ดำเนินเนื้อหา

- เปิดเพลง
- เล่าสาระ
- ถ้าสาระมีความยาวมากควรตัดแบ่งเป็นช่วง ๆ และเล่าสลับกับเพลงที่นำเสนอ
- ถ้าหาได้ ... หาเพลงที่เข้ากับสาระที่นำเสนอ (เช่นเปิดเพลงขอนไม้กับเรือ สลับกับการเล่าสาระเรื่องท้องเที่ยวเกาะสมุย)

จบรายการ

- สรุปประเด็นสำคัญจากสาระ
- เกริ่นถึงสาระที่จะนำเสนอครั้งต่อไป เชิญชวนให้ผู้ฟังติดตาม
- ย้ำชื่อรายการ วัน เวลา ผู้จัด ชื่อสถานี คลื่นความถี่
- กล่าวลา

เมื่อเข้าใจถึงธรรมชาติของสื่อวิทยุแล้ว ผู้จัดรายการจะมีภาพที่ชัดเจนยิ่งขึ้นถึงแนวทางตัดทอนเนื้อหา ให้สั้น กระชับ เหมาะกับผู้ฟัง นอกจากนั้นท่านอาจประยุกต์แนวทางด้านล่าง³เป็นตัวชี้ถึงสาระที่ท่านควรนำมาเล่าในรายการ

การเลือกสาระจากอินเทอร์เน็ตมาสู่รายการวิทยุ

- อย่าอ่านทั้งหมด ให้ตัดต่อเฉพาะตอนที่สำคัญ
- เลือกสาระให้แง่คิดสะกิดใจ
- ให้สาระเฉพาะที่เกี่ยวข้องหรือเป็นประโยชน์ต่อชุมชน
- ให้สาระเฉพาะเนื้อ ๆ เน้นประเด็นสำคัญ
- สาระต้องแปลก สด ใหม่ และเป็นธรรม
- สาระเป็นประโยชน์และตรงกับความต้องการกลุ่มผู้ฟัง
- อย่าลืมไถ่ถามผู้ฟัง แล้วหาสาระมาเล่า
- มีเรื่องราวอะไรที่เป็นพิชัยในชุมชน หาสาระมาเล่าให้เป็นอุทาหรณ์
- หาสาระมาเล่าเพื่อเป็นแนวทางแก้ไขปัญหาให้ดีขึ้นอย่างไร

จบการอบรม ท่านพร้อมแล้วที่จะจัดรายการที่ให้อรรถรสและความบันเทิงกับผู้ฟัง

³ ดัดแปลงจากการสไลด์เรื่อง “เทคนิคการจัดรายการวิทยุชุมชน โดยเครือข่ายวิทยุชุมชนคนทะเลปทุม” โครงการอบรมบุคลากรวิทยุชุมชน หลักสูตร "การอบรมผู้จัดรายการและผู้ควบคุมเสียง" โรงเรียนเวียงเจดีย์วิทยา อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน ระหว่างวันที่ ๑๕ - ๒๐ มีนาคม ๒๕๔๘

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางสาวศิวพร ศรีสมัย เกิดวันที่ 7 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2516 ที่จังหวัดเชียงใหม่ สำเร็จการศึกษาปริญญาตรีศิลปศาสตรบัณฑิต (เกียรตินิยมอันดับ 2) สาขาการสื่อสารมวลชน คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ในปีการศึกษา 2537 และสำเร็จการศึกษา Master of Arts สาขา International and Intercultural Communication จาก University of Denver ประเทศสหรัฐอเมริกา เมื่อปีพ.ศ. 2542 เข้าศึกษาต่อระดับดุษฎีบัณฑิต คณะนิเทศศาสตร์ ปี พ.ศ. 2546

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย